

SCI-CONF.COM.UA

THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION

**PROCEEDINGS OF XI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JUNE 2-4, 2021**

**LONDON
2021**

THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION

Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference
London, United Kingdom
2-4 June 2021

**London, United Kingdom
2021**

UDC 001.1

The 11th International scientific and practical conference “The world of science and innovation” (June 2-4, 2021) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2021. 1020 p.

ISBN 978-92-9472-197-6

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // The world of science and innovation. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-the-world-of-science-and-innovation-2-4-iyunya-2021-goda-london-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: london@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 Cognum Publishing House ®

©2021 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

1.	<i>Afanasieva L., Smyrnova M.</i> THE FORMATION OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS.	16
2.	<i>Balanchivadze I.</i> THE IMPORTANCE OF MOTIVATION IN THE LEARNING PROCESS.	25
3.	<i>Banzak H. V., Bansak O. V.</i> RELIABILITY MODEL USER INTERFACE.	30
4.	<i>Bardus I., Cherviakovska N.</i> PROBLEMS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN VOCATIONAL PRE- HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.	37
5.	<i>Bezchasnyuk A., Rozhi I.</i> THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE STUDY OF SACRED OBJECTS.	40
6.	<i>Bilai I., Mykhailiuk Ye., Bilai A., Dariy V.</i> TEACHING OF CLINICAL PHARMACY TO PHARMACISTS AT THE FACULTY OF POSTGRADUATE EDUCATION USING THE OPPORTUNITIES OF DISTANCE EDUCATION.	43
7.	<i>Borysiuk I. Yu., Fizor N. S., Valivodz I. P., Molodan Yu. O., Akisheva A. S.</i> THE ACTION OF METADOXINE ON BIOCHEMICAL PARAMETERS IN RATS WITH A LIVER PATHOLOGY.	48
8.	<i>Chugunova N. V.</i> TEACHING ENGLISH LANGUAGE THROUGH DEBATE METHOD.	54
9.	<i>Chyzhevska L. V., Tsekhmeistruk O. O.</i> METHODS OF CALCULATING THE TYPE OF ACTIVITY.	59
10.	<i>Gruntenko Ya. S.</i> RHEUMATIC DISEASES AND COVID-19.	63
11.	<i>Herasymenko E.</i> METHODS AND TECHNIQUES OF THE SELF-CONTROL SKILLS FORMATION DURING IN FOREIGN LANGUAGES STUDYING.	66
12.	<i>Honcharenko V., Lopushniak L., Dmytrenko R., Sukhonosov R.</i> DEVELOPING INFORMATIONAL COMPETENCE IN STUDENTS BY OPTIMISING THE ORGANISATION OF SELF-STUDY WORK.	71
13.	<i>Hrechyshkin D. S., Yakovenko V. V.</i> CONFLICTS IN CYBERSPORTS AND THEIR IMPACT ON TEAM BUILDING.	75
14.	<i>Ivanenko S., Shkrab R.</i> NATIVELY COMPILED JAVA-BASED APPLICATIONS IN THE CLOUD INFRASTRUCTURE.	80
15.	<i>Ivanova K. A., Artemenko Ya. I.</i> THE ACADEMIC COURSE OF RHETORIC AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE HUMANITARIAN TRAINING FOR MODERN PROFESSIONALS.	90

16.	<i>Khandelwal Lalit, Jaya Sharma, Pramod Nagar, Pashkovska N.</i> FROHLICH SYNDROME: UNDERSTANDING OF THE PROBLEM.	93
17.	<i>Koleva M. D.</i> ACTIONS TO MANAGE ILLEGAL MIGRATION.	100
18.	<i>Koltunova O.</i> PRAISE AS A TOOL OF THE EFFECTIVE LECTURER-STUDENT INTERACTION.	106
19.	<i>Kotenko R., Rozhi I.</i> OBJECTS OF THE NATURE RESERVE FUND OF THE BOBRYNETSK DISTRICT.	112
20.	<i>Kren Laszlo</i> КТЕСИАС, ЖИЗНЬ ВРАЧА ПРИ ПЕРСИДСКОМ КОРОЛЕВСКОМ ДВОРЕ.	116
21.	<i>Laukhin O., Korobkina T.</i> FORMATION OF EFFECTIVE ORGANIZATIONAL CULTURE AT THE ENTERPRISE.	124
22.	<i>Lokshin V. S.</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF SOCIETY.	128
23.	<i>Mamonova O. I., Volik O. V.</i> INNOVATIVE APPROACH TO FOREIGN LANGUAGES TEACHING AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF MIA OF UKRAINE.	130
24.	<i>Maryna A., Amelnytska M.</i> METHODS OF FINANCIAL RISK MANAGEMENT AND THEIR INSURANCE.	133
25.	<i>Ostapets M., Purykina N., Rosliakova M., Kaliuzhna O.</i> COMPARISON OF THE COMPOSITION OF THE MOST USED ENERGY DRINKS.	141
26.	<i>Ostapiuk V.</i> AN IOT PLATFORM BASED ON MICROSERVICES ARCHITECTURE FOR SMART BUILDING SYSTEMS.	144
27.	<i>Palchynska V., Rozhi I.</i> REGIONAL LEVEL OF TOURIST INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT.	157
28.	<i>Panasiuk Yu. V.</i> COGNITIVE LINGUISTICS IN THE MODERN WORLD.	162
29.	<i>Pashchenko D. O.</i> TRAFFIC AND ROAD CONDITION ESTIMATION USING SMARTPHONE SENSORS.	165
30.	<i>Protsak T. V., Zabrods`ka O. S., Hovanets K. R.</i> THE EDUCATIONAL PROCESS AMONG MEDICAL STUDENTS.	168

31. ***Reshma Neena Ramachandran, Akhil Jayachandran, Rahul Ajay Kumar, Mohammed Iqbal Ansari, Abramova N.*** 175
 PROBLEMS OF DIAGNOSIS OF ARTERIAL HYPERTENSION IN CONN'S SYNDROME.
32. ***Salata I. A.*** 180
 CHALLENGES TO ON-LINE TEACHING DURING QUARANTINE IN UKRAINE.
33. ***Sukhonosov R., Lopushniak L., Karpiak T., Shafranetska V.*** 185
 USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TRAINING FUTURE DOCTORS AS A SOLUTION TO CURRENT CHALLENGES IN MEDICAL EDUCATION, SCIENCE AND PRACTICE.
34. ***Tymoshenko O.*** 189
 PEDAGOGICAL RECOMMENDATIONS FOR TEACHERS.
35. ***Verma Rohan, Somra Nisha, Tare Kashvi, Kumari Supriya, Abramova N.*** 192
 INFERTILITY AND IODINE DEFICIENCY.
36. ***Yakymchuk M. A., Korchagin I. M.*** 202
 APPLICATION OF FREQUENCY-RESONANCE METHODS OF SATELLITE IMAGES PROCESSING FOR HYDROGEN AND LIVING WATER ACCUMULATIONS SEARCHING WITHIN LOCAL AREAS IN GREAT BRITAIN.
37. ***Zaytseva I. V.*** 218
 STRATEGIES OF CONSCIOUS PSYCHOLOGICAL RESISTANCE TO PANDEMIC ANXIETY OF UNIVERSITY STUDENTS IN UKRAINE, THE EU AND THE WORLD.
38. ***Аль-Газо Н. В., Заборовская С. В.*** 221
 ХЕШТЕГ КАК СПОСОБ МАНИПУЛЯЦИИ В ИНСТАГРАМ (К ВОПРОСУ О ТРАНСФОРМАЦИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ).
39. ***Анушервони Ш., Одинцова О. И., Яминзода З. А.*** 231
 ПУТИ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ПРОЦЕССА КРАШЕНИЯ ЦЕЛЛЮЛОЗНЫХ ТКАНЕЙ АКТИВНЫМИ КРАСИТЕЛЯМИ.
40. ***Барабаш Н. С., Верба А. В.*** 236
 ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ АНАЛІЗІ.
41. ***Богуславська Л. Ф., Ренетун А. К.*** 242
 ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ І ПРОГРАМ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.
42. ***Бойко Н. О., Горбенко Д. Д.*** 246
 ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ З ОРГАНІЗАЦІЇ КОРОТКОСТРОКОВИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ НА ПРИКЛАДІ ТУРОПЕРАТОРА «ВІДПОЧИНОК НА ВСІ 100».
43. ***Боярська О. А.*** 252
 ПОЛІТИКО-РЕКЛАМНІ МЕСЕДЖИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.

44.	Булик Т. С. ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ВЕДЕННЯ ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ВАГІТНОСТІ» ДЛЯ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ ЗАГАЛЬНО ПРАКТИКИ – СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ, ЯК ЕТАП ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.	255
45.	Булыга Ф. С., Запорожец Д. Ю. СРАВНЕНИЕ МЕТОДОВ ГЛАВНЫХ КОМПОНЕНТ И ЛИНЕЙНО ДИСКРИМИНАНТНОГО АНАЛИЗА.	259
46.	Бурковська О. Й., Пономарьова К. Р. ТЕРМІНОЛОГІЯ ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ ОДНОСКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ.	267
47.	Бурковська О. Й., Слінченко К. М. ВПЛИВ ГРЕКО-ЛАТИНСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.	273
48.	Бурковська О. Й., Скоробогач С. С. АФІКСАЦІЯ ЯК СПОСІБ СЛОВОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.	278
49.	Ванишвили М. М., Лапачи А. Р. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА МАРКЕТИНГОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА РЫНКЕ ГРУЗИНСКОГО ВИНА.	282
50.	Ващук М. А., Алиева С. В. ВПЛИВ СТРЕСУ НА КРОВ'ЯНИЙ ТИСК.	294
51.	Вертель А. В., Ніколаєнко С. О. ПСИХОАНАЛІТИЧНА ТЕОРІЯ ГІПНОЗУ.	297
52.	Величко Д. С., Карпенко О. М. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА АК-74.	300
53.	Видавская-Сколот А. Г., Видавская-Сколот А. О., Сафоненко-Сколот А. В., Тукан-Сколот М. Г. ЧЕЛОВЕК – ВЫСШАЯ МНОГОМЕРНАЯ УПРАВЛЯЮЩАЯ СИСТЕМА БОГА-ТВОРЦА, ЕГО АНАЛИЗАТОР И РУКИ.	304
54.	Видавская-Сколот А. Г., Видавская-Сколот А. О., Сафоненко-Сколот А. В., Тукан-Сколот М. Г. ПЛАЗМЕННЫЕ ДОНЕМАТЕРИАЛЬНЫЕ ДОПРОТОВСЕЛЕННЫЕ, БОЖЬИ: ДОНЕМАТЕРИАЛЬНЫЕ ДОПРОТОВСЕЛЕННЫЕ, ВИРТУАЛЬНЫЕ ДОПРОТОВСЕЛЕННЫЕ, ПРОТОВСЕЛЕННЫЕ, ПЛАЗМЕННЫЕ ВСЕЛЕННЫЕ, ПРЕДВСЕЛЕННЫЕ, ДОВСЕЛЕННЫЕ И ВСЕЛЕННЫЕ – ИХ СТРУКТУРА И СОСТАВ.	319
55.	Вовк А. Р. КОНТЕКСТНИЙ МЕТОД ОЦІНКИ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЗУСИЛЬ.	333
56.	Волвенкова К. О. ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВОЇ ГРИ ТА СИМУЛЯЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.	337
57.	Вольченко А. И., Скрыпник В. С., Вольченко Д. А., Романив Н. М. ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ УРОВНИ СЛОЕВ МЕТАЛЛИЧЕСКИХ ФРИКЦИОННЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ПАР ТРЕНИЯ.	340

58.	<i>Востряков О. В., Мамлюк В. А.</i> УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЇ.	350
59.	<i>Гальона І. І., Лехан В. С.</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ.	354
60.	<i>Гейченко К. І., Маринич А. М.</i> КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМЦІВ.	359
61.	<i>Гетало О. В., Рудич І. В.</i> ФАРМАКОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ АНТИКОАГУЛЯНТНОЇ ТЕРАПІЇ ГОСТРОГО КОРОНАРНОГО СИНДРОМУ БЕЗ ПІДЙОМУ СЕГМЕНТУ ST УКРАЇНИ.	366
62.	<i>Гіденко Є. С., Альошина М. С.</i> ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗУПИНЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ.	374
63.	<i>Гонтарь А. М., Северин Р. В., Пономаренко Г. В., Гуменюк К. В., Лактіонова Є. А.</i> ПОШИРЕННЯ ТА ПРОЯВ ПНЕВМОЕНТЕРИТІВ ТЕЛЯТ В УМОВАХ ГОСПОДАРСТВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.	384
64.	<i>Гребцова И. С.</i> В. Н. СМОЛЬЯНИНОВ: ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА, ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКАЯ И НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ.	389
65.	<i>Григоренко С. М., Лись Д. А., Баранов М. О., Захаренко О. М.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ САУ ДІЛЬНИЦЕЮ ДЕМІНЕРАЛІЗАЦІЇ ВОДИ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА АМІАКУ.	400
66.	<i>Гулик Т. С.</i> НЕОЗАПОЗИЧЕННЯ В ГЛЮТОНІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.	405
67.	<i>Гурбик Ю. Ю., Недава А. О.</i> СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА РОБОТА ПІДПРИЄМСТВА».	409
68.	<i>Деркач С. А., Городницька Н. І., Куцай Н. М., Габишева Л. С.</i> СПОСІБ ВИГОТОВЛЕННЯ АУТОВАКЦІНИ ІЗ ШТАМІВ P.AERUGINOSA.	413
69.	<i>Доманова О. В.</i> БЕЗПЕЧНІСТЬ СУЧАСНОГО ДИТЯЧОГО ОДЯГУ.	421
70.	<i>Доротюк В. І.</i> ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ.	426
71.	<i>Доротюк О. Г.</i> ПРОТИРІЧЧЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.	429
72.	<i>Дубовий А. А., Бриліцький В. І.</i> ЗМІНА ОСНОВНИХ БІОХІМІЧНИХ МАРКЕРІВ СИРОВАТКИ КРОВІ СОБАК ЗА ЛІКУВАННЯ ГОСТРОГО НЕФРИТУ.	432

73.	<i>Дубовий А. А., Бутик В. Л.</i> КЛІНІЧНА ОЦІНКА ТА ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЗА ЛІКУВАННЯ РАХІТУ ТЕЛЯТ.	435
74.	<i>Дуйсебекова Жайнагул Мураткызы, Хасен Бота</i> ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К УЧЕБНИКУ: АКТУАЛЬНОСТЬ И НОВИЗНА ПРОЕКТА.	439
75.	<i>Дутчак Р. Р., Угненко К. А.</i> ПРОБЛЕМА ШАХРАЙСТВА ОНЛАЙН-КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ.	447
76.	<i>Євдокимов В. В., Лисак С. П.</i> ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ У СВІТІ.	453
77.	<i>Євтух М. Б.</i> ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ І ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ М. І. ПИРОГОВА.	459
78.	<i>Єременко Т. Є., Трубіцина О. М.</i> РЕФЛЕКСИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ВЛАСТИВІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ.	466
79.	<i>Єщенко Г. Л., Давидов П. Г.</i> ПЕРЕОЦІНКА ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДАХ ФРІДРІХА НІЦШЕ.	475
80.	<i>Жуков С. Ф., Чернюк А. М., Кирисов І. Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В СЕП ДІЮЧИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.	485
81.	<i>Залюбовська С. С., Гурченко С. В.</i> ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ.	495
82.	<i>Заремба О. О., Мостовенко А. І., Третьяк А. С.</i> ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ.	503
83.	<i>Зимовець М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕКРЕАЦІЙНОМУ РЕГІОНІ.	510
84.	<i>Зиско В. В.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО- РИТМІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ.	515
85.	<i>Зубко А. Р.</i> СИНТЕЗ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ ВИРОБНИЦТВОМ НІТРИТУ КАЛІЮ.	522
86.	<i>Исломова Д. А.</i> ИЗ ИСТОРИИ ПЕРЕВОДОВ И ПЕРЕВОДЧИКОВ.	525
87.	<i>Ищенко М. Д., Коробкина Т. В.</i> ВЗАИМНАЯ ПОМОЩЬ КАК ФАКТОР ЭВОЛЮЦИИ.	532
88.	<i>Івашина І. А., Зеленський Є. С.</i> ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ПОВОДЖЕННІ З ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ.	535

89. *Гляшенко І. О., Січук В. С.* 541
КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ТА УДОСКОНАЛЕННЯ
ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ
М. КИЄВА).
90. *Канєвський М. А., Круценко Д. А., Маслов І. В., Ткаченко І. П.* 546
РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ВИЗНАЧЕННЯ
ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ.
91. *Каримов Л., Шмырина К. В., Вязикова Н. Ф., Мамурова М. М.* 553
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СИМПТОМОВ У
ПАЦИЕНТОВ ПЕРЕНЕСШИХ КАРОТИДНУЮ
ЭНДАРТЕРЕКТОМИЮ И БЕЗ РЕКОНСТРУКТИВНОЙ ОПЕРАЦИИ.
92. *Карпенко О. М., Шепітько А. Д., Самойленко А. О.,* 561
Мирошниченко А. О., Прокаєва О. Д., Чаус Я. В., Турченко Я. В.
СМЕРТЕЛЬНА ПУЛЯ 21-ГО СТОЛІТТЯ.
93. *Клименко Г. В., Шапошник А. М., Куделко В. Е.* 568
ОСОБЛИВОСТІ НАЛАГОДЖУВАННЯ КОНТАКТУ ТА
НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ В
УМОВАХ ВСЕСВІТНЬОЇ ПАНДЕМІЇ COVID – 19.
94. *Ковчина І. М., Панченко М. В.* 571
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СТУДЕНТАМ-МІЖНАРОДНИКАМ
ДИСЦИПЛІНИ «КОНФЛІКТОЛОГІЯ ТА ТЕОРІЯ ПЕРЕГОВОРІВ» У
ЦИФРОВЕ СТОЛІТТЯ.
95. *Колесник Т. М., Ходосевич С. Ю., Носатенко Ю. О.* 576
МЕТОДИКА ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В
КРИМІНАЛІСТИЦІ.
96. *Коломоєць Т. Г., Суглобова Ю. Ф., Фомічова В. С.* 586
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО
АПАРАТУ.
97. *Конопацкая Е. С., Барановская И. М.* 594
ДОГОВОР ФРАНЧАЙЗИНГА: ПОНЯТИЕ, СУЩЕСТВЕННЫЕ
УСЛОВИЯ.
98. *Корж О. Ю., Захаржевська А. А.* 600
ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНІЙ МОВІ.
99. *Корінчак Л. М.* 604
ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО ВІДНОШЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ
МОЛОДІ ДО СВОГО ЗДОРОВ'Я У ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ
ПРОЦЕСІ.
100. *Корниенко И. А.* 611
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГРУППОВОЙ РАБОТЫ С
РОДИТЕЛЯМИ.
101. *Кравченко В. А., Кравченко Ю. А.* 619
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИРТУАЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПРИ
ИЗУЧЕНИИ ЭЛЕКТРОТЕХНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН.

102. *Кузьменко М. М., Радельчук К. О., Гіденко Є. С.* 627
ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ЯК ЕЛЕМЕНТ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ В МВС.
103. *Кутова О. В.* 634
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ФАРМАЦІЇ.
104. *Куцик В. І., Маланюк І. Р.* 642
ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.
105. *Лі А. К.* 646
МАЙНОВІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ (НОВЕЛА ПРО ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПРАВ ІВ).
106. *Лонська Л. І., Дяченко М. В.* 656
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЗВ КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ОБЛИЧЧЯМ.
107. *Максимець О. М.* 660
ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ЕТИКЕТУ У ПРАКТИЦІ ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ.
108. *Малиновська Н. Г.* 664
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО В КИЇВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МУЗИЧНОМУ ЛІЦЕЇ ІМ. М. В. ЛИСЕНКА.
109. *Мамалат А. В.* 671
ПОЛИТИЧЕСКАЯ НАУКА.
110. *Мамедзаде Рагимханым Рзабала гызы* 674
ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ У СТУДЕНТОВ.
111. *Маммадова Айтан Джейхун кызы* 679
ФРАЗЕОЛОГИЯ И ПАРЕМИОЛОГИЯ.
112. *Матвійчук А. В.* 683
ПРАВОВА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ.
113. *Мельник Н. І.* 688
СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ІНФОРМАЦІЙНОГО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО ДИСТАНЦІЮВАННЯ.
114. *Микадзе М. Г.* 696
К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ПРИ ОБУЧЕНИИ ГРУЗИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ В ОНЛАЙН-ФОРМАТЕ.
115. *Мирющенко М. В., Онищенко В. И.* 706
ГЛОБАЛЬНОЕ БРЕМЯ ДИАБЕТА.
116. *Михайленко О. В., Павленко М. В., Литвиненко В. Є.* 708
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА.

117. *Михальченко Н. В., Лаврентьева В. А., Волошина І. М.* 717
СОЦІОДРАМА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОТЕРАПІЇ.
118. *Монастырская А. Ю., Иванов Ю. Ю., Кривогубченко С. Г.* 723
ОБЗОР БИОНИЧЕСКИХ АЛГОРИТМОВ СВЕТЛЯЧКОВ И ЛЕТУЧИХ МЫШЕЙ ДЛЯ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ОПТИМИЗАЦИИ.
119. *Мороз А. Б., Локота Є. Ю., Локота Ю. Є.* 726
ЗАСТОСУВАННЯ ОЗОНОТЕРАПІЇ У ЛІКУВАННІ ПАЦІЄНТІВ ІЗ ПОВНОЮ ВТРАТОЮ ЗУБІВ.
120. *Мотайло О. В., Малігон Ю. М.* 728
ОСВІТНЯ СКЛАДОВА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.
121. *Мусаев А. М.* 734
О КЛАССЕ НАСЫЩЕНИЯ ФУНКЦИЙ НЕСКОЛЬКИХ ПЕРЕМЕННЫХ α -СИНГУЛЯРНЫМИ ИНТЕГРАЛАМИ В ПРОСТРАНСТВА $L^p(R_n)$.
122. *Мусійчук С. М.* 742
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ У ВИЩИХ ІНЖЕНЕРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФРАНЦІЇ.
123. *Набиева Н. С.* 749
ФРЭНСИС ГЛОДВИН ПЕРЕВОДЧИК «ГУЛИСТАН» - А СААДИИ ШИРАЗИ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ.
124. *Назаров О. С., Гулієв Нурал Бахадур огли* 755
ПРОГРАМНЕ РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ КЛІЄНТІВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ЗАКЛАДІВ.
125. *Нестеренко М. С., Титова Т. А., Салдан К. Д., Панарина В. Д., Звенигородский Л. А.* 759
ДИЗАЙН В КИНОИНДУСТРИИ. АСПЕКТ СОЗДАНИЯ ОБРАЗОВ.
126. *Овчаренко О. В.* 772
ОДНЕ ІНТЕГРАЛЬНЕ РІВНЯННЯ З (τ, β) -УЗАГАЛЬНЕНОЮ КОНФЛЮЕНТНОЮ ГІПЕРГЕОМЕТРИЧНОЮ ФУНКЦІЄЮ.
127. *Панасюк Р. М.* 775
ВПЛИВ КОМПЛЕКСНОГО ДОБРИВА НІТРОАМОФΟΣКА-М НА ДИНАМІКУ ФОРМУВАННЯ БУЛЬБОЧОК У РОСЛИН СОЇ.
128. *Пархоменко О. Г., Гнип О. І.* 778
АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА АГРОЛАНДШАФТИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.
129. *Петрова Є. С., Макаренко Д. О., Ольховський Є. С.* 783
КОРОНОВІРУСНА ІНФЕКЦІЯ У ДІТЕЙ. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.
130. *Пилипенко Н. В., Бондарєва С. М.* 786
СУТНІСТЬ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.
131. *Підопригора І. В., Ковальова Д. А.* 792
СУЧАСНІ ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ ТА ПЛАТФОРМИ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ.

132. *Потеряхин А. А., Ковтун Е. Н., Ковтун Е. В., Козлова Ю. Н.* 796
 ТРЕНИРОВОЧНЫЙ ПРОЦЕСС И ИТОГИ ВЫСТУПЛЕНИЯ
 КИКБОКСЕРОВ НА ПЕРВЕНСТВЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО
 ФЕДЕРАЛЬНОГО ОКРУГА В РАЗДЕЛЕ ФУЛЛ-КОНТАКТ С ЛОУ-
 КИКОМ, ПОИНТФАЙТИНГ И ЛАЙТ-КОНТАКТ 2021 ГОДА.
133. *Процюк Г. Я., Процюк В. Р.* 800
 ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТОР –
 ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ОБ’ЄКТІВ
 НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ.
134. *Рудик Я. М., Білоус В. А.* 804
 АЛГОРИТМ РОБОТИ КАДРОВОЇ СЛУЖБИ У ПРИВАТНОМУ
 МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ.
135. *Савченко Ю. М.* 807
 ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПЕРЕКЛАДАННЯ ПОДАТКІВ У
 ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ.
136. *Саух П. Ю., Саух І. В.* 819
 ІСТОРИЧНА ПАМ’ЯТЬ: ПАРАДОКСИ НА ШЛЯХУ КОНСОЛІДАЦІЇ
 УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.
137. *Серих Л. В.* 825
 КРИТЕРІЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА
 ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ
 ПІДЛІТКІВ.
138. *Сидляревич І. В.* 830
 ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ ЗА
 ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄС.
139. *Сидор Н. В.* 833
 ГАЛИЦЬКА МЕЛЬПОМЕНА. СОФІЯ СТАДНИКОВА.
140. *Сіренко С. О.* 837
 СПОЖИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА СПОЖИВЧІ ПЕРЕВАГИ ГЛОБУСІВ.
141. *Снігур Л. І., Федчишин О. М.* 846
 ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМ
 EASYEDA ТА ELECTRONICS WORKBENCH В ОСВІТНІЙ
 ДІЯЛЬНОСТІ.
142. *Солодовнік О. О.* 853
 ФІНАНСУВАННЯ ІНІЦІАТИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ
 ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.
143. *Сувонкулов Бехзод* 858
 ЖЮЛЬ ВЕРН - ОДИН ИЗ ОСНОВОПОЛОЖНИКОВ МИРОВЫХ
 ФАНТАСТИЧЕСКИХ РОМАНОВ.
144. *Сухарєвої І. А.* 869
 РОЗВИТОК І ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОБОЮ В ЕПОХУ БАРОКО ТА
 ЙОГО ВИХІД НА СЦЕНУ У ЯКОСТІ СОЛЬНОГО КОНЦЕРТНОГО
 ІНСТРУМЕНТУ.

145. **Тарасюк Н. І.** 878
ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В НАВЧАННІ АУДІЮВАННЮ.
146. **Тернова А. С.** 882
ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ЧОЛОВІЧОГО ОДЯГУ.
147. **Тихонова В. С., Давидов П. Г.** 889
МЕДИЧНА ЕТИКА, ДЕОНТОЛОГІЯ ТА МЕДИЧНЕ ПРАВО: РІЗНІСТЬ ТА ВЗАЄМОДІЯ.
148. **Тичковська Л. П., Костюк К. А.** 898
ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.
149. **Ткаченко И. С.** 904
ГЕНЕЗИС ФОРМУЛЫ БИНЕ И ЕЕ ОБОБЩЕНИЕ.
150. **Ткачук Н. Г., Гришко Н. О.** 916
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС.
151. **Трофимчук М. С., Гіденко Є. С.** 925
УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ТА ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.
152. **Устюжанінова О. Т., Гресько М. О.** 929
РОЛЬ ДОКАЗІВ І ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.
153. **Фуклева Л. А.** 936
ВИЗНАЧЕННЯ АНТИМІКРОБНОЇ ДІЇ РОСЛИННОГО ЕКСТРАКТУ ЧЕБРЕЦЮ КРИМСЬКОГО РОДУ THYMUS L.
154. **Хамраева Ё. Н., Нуркулова А.** 941
ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ РОДА РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.
155. **Хуан Іге** 946
ЕМОЦІЙНО-ВИКОНАВСЬКА СТІЙКІСТЬ УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.
156. **Чеканович М. Г.** 950
САМОРЕГУЛЬОВАНА ЗАЛІЗОБЕТОННА КОНСТРУКЦІЯ.
157. **Чернуха О. В., Оліфіренко Д. Є.** 954
ІСТОРІЯ МІСТА ЛИСИЧАНСЬК.
158. **Шарапова Е. Н.** 959
СПЕРМАТОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ БОЛЬНЫХ МУЖСКОГО ПОЛА С РАЗНЫМИ ВИДАМИ БЕСПЛОДИЯ.
159. **Шевченко О. П., Єщенко Г. Л., Тихонова В. С.** 963
СУЧАСНИЙ СТАН МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.
160. **Ширшикова Р. М.** 968
КУЛЬТУРА МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ.
161. **Шокотько Ю. Д., Ядловська О. С.** 973
ДІЯЛЬНІСТЬ БОЛГАР ТА ЇХ ОБ'ЄДНАННЯ У М. ДНІПРО.

162.	Шпак О. В. КАЛІГРАФІЯ В МИСТЕЦЬКІЙ ДИЗАЙН-ОСВІТІ УКРАЇНИ.	978
163.	Штіммерман А. М., Довгун А. О. РОЗРОБКА СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМИ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ.	985
164.	Штрик Я. В., Богомолова О. С. РАНЖУВАННЯ ВУЗЛІВ ЕЛЕКТРИЧНОЇ МЕРЕЖІ ДЛЯ ПІДКЛЮЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГІЇ.	989
165.	Щербань Т. Д., Савичева Е. А. УРОВЕНЬ VEGF В КРОВИ БОЛЬНЫХ ДИАБЕТИЧЕСКОЙ НЕФРОПАТИЕЙ КАК МАРКЕР ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ НЕФРОПРОТЕКТОРНОЙ ТЕРАПИИ.	996
166.	Юрійчук Н. Д. ОСНОВНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ.	1006
167.	Яворський О. Л., Єрмакова А. О. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗЙОМКИ ДЛЯ FASHION-ФОТО.	1011

**THE FORMATION OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE
COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS**

Afanasieva Larysa

Instructor of the foreign languages department,
Dnipro National University of Railway Transport
named after Academician V. Lazarian

Dnipro, Ukraine

Smyrnova Maya

Instructor of the foreign languages department,
Dnipro National University of Railway Transport
named after Academician V. Lazarian

Dnipro, Ukraine

Abstract: The article deals with the issue of teaching foreign language to future specialists in technical profile, formation of foreign language professional competence in them. The article substantiates the necessity of introducing new innovative models of foreign language teaching in modern education and bringing its results into conformity with the international standards. The article considers the ways of shaping foreign-language professional competence of future specialists; the main role is given to extracurricular reading of literature on the specialty. The main problems of profession-oriented teaching of a foreign language are listed: the development of communicative skills and abilities (skills of reading, translation, analysis and processing of texts by specialty in a foreign language; ability to communicate in a foreign language); the development of research abilities; assimilation of socio-cultural knowledge. The article is of special interest for philologists and foreign language teachers.

Key words: teaching of foreign languages; foreign language professional competence; extracurricular reading, professional texts, international standards.

Introduction. In the last decade the national higher education has been undergoing global changes; new standards have been developed and implemented, which are aimed at developing the future specialists' ability to solve professional tasks of a certain class in accordance with the requirements for personal professional qualities: the ability to search, analyze, select and process the information obtained. Innovative models of education are the most important condition for modernization and bringing its results in line with international standards. The desire to adapt to new conditions forces the educational system to change the methodological approaches to teaching in general and to teaching foreign languages in particular, resulting in a sharp reorientation of the results of educational activities. The goal of education today is seen not only in the formation of a solid body of knowledge, skills and abilities, but primarily in the development of the ability to apply the knowledge, skills and abilities to solve various situational problems, i.e. training is carried out within the professional competence of a future specialist.

Meeting the needs of society requires from a modern specialist high culture, deep morality, formed system of values and beliefs, civic position, interest in the results of his work, the ability to innovate, self-improvement, professional activity, etc. In this regard, one of the main tasks, along with the formation of a harmoniously developed personality, is the task of forming a professionally competent specialist. Hence, the role of the "Foreign Language" discipline increases manifold. The main objective of foreign language study at a university as a discipline should be considered the formation of foreign language professional communicative competence, not isolated language and speech knowledge and skills [1, p. 89].

Presentation of the main material. Speaking about such aspect of foreign language teaching at the university as extracurricular reading of professional texts, it is necessary to emphasize the important role of the latter in the formation of professional communicative competence. Extracurricular reading in the system of higher technical education today is not just reading as a type of speech activity, but a separate discipline that includes: reading, speaking, writing, and, with the development of information technology, listening. Interest in reading and discussion

of the readings in foreign language classes is explained by the possibility of the latter to implement the requirements for competence-oriented learning [2]. Extracurricular reading implies the intersection of different subject areas: grammar, lexicology, speech practice, country studies, literature, i.e. it has an interdisciplinary character, also, goes beyond the subject and creates a natural situation of communication in the foreign language classes.

The introduction of the competency-based approach in foreign language teaching was facilitated by Ukraine's accession to the Bologna Process, so in many ways the state standards are based on its European predecessor. In the early seventies, experts of the Council of Europe began to work on the systematization of approaches to language teaching and standardization of assessments of language proficiency levels. The competences define what knowledge and skills a learner of a foreign language should master in order to use it for communication purposes and also describe the parameters which make communication successful, i.e. a set of tools which define our ability to solve specific tasks at one of the levels of language proficiency: elementary level language proficiency, independent language proficiency, fluent language proficiency. At each level there is a certain list of skills and abilities, i.e. language level is not a set of language rules, it is what we are able to do with this language, and grammar and vocabulary become necessary tools for mastering a foreign language [3, p. 190].

The competency-based approach in teaching foreign languages, which emerged in the Western pedagogical tradition, is now widespread and relevant in Ukraine to measure the quality of educational outcomes. The European Union actively advocated political and economic integration, which led to the complete opening of borders, including language, so the Common European Framework of Reference for Languages became a supranational document regulating the language policy of the European Union member states. For this reason it differs from its Ukrainian counterpart, which is obligatory and covers not only the frameworks of language education, but also describes the methodology of higher education in general.

In the system of Ukrainian higher education, when teaching foreign languages

on the basis of "Common European Framework of Reference for Languages", the competence approach was introduced, criteria of assessment of competence formation were formulated, a three-level system of assessment of learning outcomes was introduced: basic, intermediate, advanced. At the content level, however, there are significant differences. The central issue in the European language education is the formation of communicative competence. In Ukraine, the communicative component can be seen only as a component of general cultural, professional and professional competence, while in the system of European standards, communicative competence is a central component, which could not fail to be reflected in the organization of the educational process, in the selection and content of teaching materials, including those for home reading.

The selection of materials for extracurricular reading, in our opinion, is a central issue, as it predetermines the content, and the result of mastering the discipline "Foreign language" for professional communication. The main goal of extracurricular reading was and still is the expansion of the student's vocabulary, therefore, correctly selected material for additional reading in a foreign language is the key to effective learning. The quality of educational literature on foreign languages of Ukrainian publishers significantly differs from the quality of books abroad [4, p. 118]. The use of classical literature does not meet modern demands for teaching foreign languages, according to foreign colleagues, because it does not reflect the current situation in foreign countries, neither at the level of language, nor at the level of reality. Another difference in the approaches and organization of extracurricular reading is the selection of literature for each level of training. Foreign publishers remain committed to European standards in the selection of reading materials and rely on the European scale of linguistic competence for their reading books. In the European system of teaching foreign languages letters and numbers are used to mark all teaching materials: grammar and phonetics textbooks, video courses, and books for reading. In addition, an important criterion remains the age specifics of students. Foreign publishers publish books for all age groups. This approach makes reading and comprehension accessible and interesting. Books tell about the problems

of modern youth, family values, problems of integration of foreigners in Europe, i.e. create a basis for productive communication, give food for thought and discussion. Books were very popular because the main emphasis was on the content, which in turn realizes the possibility of awakening a positive motivation, cause the need to read in a foreign language. Interest in the content side of the readings can also be seen in the development of didactic materials for the books, which was seen in the Ukrainian-speaking environment as an innovative approach. While similar manuals for extracurricular reading in Ukrainian-language publishing houses contained mainly linguistic exercises: work on vocabulary, searching for synonyms and antonyms, training grammatical structures at the segmentary level, the manuals of foreign colleagues were dominated by tasks aimed at forming communicative competence: work on associations, making a portrait of the main characters of the book, discussions of problematic issues. The main emphasis in the manuals of that time was not on the knowledge of rules and norms, but on the effectiveness of speech behavior. The tendency to include the communicative aspect in the model of education is characteristic of the Western educational paradigm. Analysis of the communicative component in the programs of English as a foreign language allows us to conclude that the task of such education is pragmatic and is to teach people to communicate. And communicative education in general was aimed at the formation of skills of public speaking, interpersonal communication and group communication.

From the perspective of the development of modern science communicative education is seen as adequate to the needs of modern society. However, communicative education cannot be focused only on the introduction of courses of communicative nature. And the concept of communication is undergoing major changes today. Communicative competence is, above all, successful communication in real communication. Modern manuals on extracurricular reading, however, reduce the entire nature of communication to the formation of the skills and ability to discuss, public speaking [5, p. 17]. So, exercises of speech character: answer questions, find evidence in the text, paraphrase, can be considered from the position of the competence approach as pseudocommunicative, because they are carried out

according to strict algorithms with the help of speech samples and have nothing in common with the ability to build up own authorial actions to solve various situational problems or conduct successful communication in a foreign language environment. Communicative didactics focuses not just on the formation of knowledge, but rather on the formation of competencies. But if on the pages of Ukrainian publications, which deal with the competence model of education, the whole communicative competence is reduced to the ability to independently acquire knowledge, i.e. reduced to work with a text and information, foreign colleagues emphasize the idea that communication - is not only an exchange of information, i.e. a purely communicative approach, but also includes the process of social interaction, people interact in joint activities, i.e. should be considered from the perspective of the event-activity approach. Already from the initial level, not only fluency, range of speech, connectedness of speech, but also the ability to interact with the interlocutor fall into the focus of attention.

One of the important components of professional training of a specialist in a non-language university is teaching a specialty through language and teaching a language through a specialty: the student should be viewed as an active figure of the educational process rather than a passive object of learning. The fundamental tasks of professionally oriented foreign language teaching are the following: development of communicative skills and abilities (skills of reading, translation, analysis and processing of texts on the specialty in a foreign language; ability to communicate in a foreign language); development of research skills; assimilation of socio-cultural knowledge.

The communicative model of education is undergoing major changes. The activity-based approach, interdisciplinarity, introduction and active use of electronic communications come to the fore. These accumulating changes mean the process of educational paradigm change, which is noted by many researchers. The new communicative model considers tradition and innovation on a new dialectical level, it is no longer purely communicative, but also not purely structural, but their dialectical unity, aimed at forming the competence of successful social interaction in the new

communicative environment.

For extracurricular reading, the emergence of a new communicative paradigm has been marked by new literature on extracurricular reading created specifically for reading in English as a foreign language. English as a foreign language is now a whole industry, investing a great deal of resources to spread the language in Europe and around the world. Creating quality English language books that reflect the realities of modern Britain, written in good English, is the key to spreading English-language culture and enabling European integration. To maintain its leadership position Britain invests heavily in the dissemination of English as a foreign language. Large publishers create special educational literature for reading in English. Stories for every level of training and every taste. All books have audiosupport, which allows you to work on the basis of oral anticipation, listen to the normative sound of English speech, and get acquainted with the features of dialectal and emotionally colored speech [6, p. 71].

After passing the entire course, the student will be able to do shopping in a store, describe the symptoms of his condition at a doctor's appointment, go for a job interview, write a resume when applying for a job, prepare documents in case of a traffic accident, buy or order tickets online for any type of transport and much more. Although this course was not created for the professional study of German at the university, it can easily be used as individual reading for students or as a supplement to speech practice, since it allows you to relate the texts to the main course topics: healthy lifestyle, visiting the doctor, shopping, going to a cafe, pets, traveling, finding a job, rest and leisure, university studies, profession, relationships with family and co-workers, partnership, etc. Besides, each story contains additional texts on country studies, so we additionally get information on the English health care system, on the history of the English car industry, on the current situation in the labor market and many other things, which in principle put into practice the literary-country study approach to language learning.

The authors of the course haven't missed the formal side of speech and have prepared a number of lexical and grammatical exercises, the distinguishing feature of

which is their contextual interconnection. The students are offered traditional substitution and transformation exercises, but always on the level of a complete text or dialogue, which distinguishes Western textbooks from the Russian editions.

In actual teaching practice the course is very popular with students. The main thing that the students note is the accessibility and quick assimilation of the material, the relevance of the information, the absence of language difficulties that reduce the interest in reading.

Naturally, reading books of this kind will not be enough for university training, as the student has to solve a number of complex tasks related to mastering the linguistic side of speech, the study of historical features of the development of English language and literature, the development of abstracting skills, as well as the formation of skills of research activities [7, p. 342]. Extracurricular reading can meet all these needs to the fullest extent.

Thus, first-, second- and fifth-year students master extracurricular reading as part of the "Foreign Language", "Business Foreign Language", "Scientific Communication in a Foreign Language" training programs to acquire the skills and abilities of research activities. For the credit session students prepare projects, in which they present the results of their mini-studies.

Conclusion. In conclusion, I would like to note that the role of extracurricular reading in the study of a foreign language in a technical university has not yet been fully studied. Often extracurricular reading is regarded as an auxiliary type of work in the general learning process.

The task of extracurricular reading is learning through abundant reading of literature in a foreign language, which neither a textbook nor a textbook can provide, which do not consider this task as the primary one.

It is the extracurricular reading of literature in the specialty that can multiply the interest in a foreign language. However, today we can already note the high potential of the latter in teaching future specialists, since extracurricular reading solves a number of tasks related to the main activities of the program: pedagogical, project, research and cultural-educational.

REFERENCES:

1. Барановська Л. В. Психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки студентів у технічних вищих навчальних закладах / Л. В. Барановська // Вісник Національного авіаційного університету. Збірник наук. праць. Серія: Педагогіка. Психологія. – Випуск 1 (3) 2010. – С. 88–91
2. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc/Sekret.pdf/>
3. Сура Н. А. Іншомовна професійна компетентність: головні принципи та компоненти процесу навчання професійно орієнтованого спілкування / Н. А. Сура // Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – 2003. – No 4. – С. 190-192.
4. Traeger G., Hall E. Culture as Communication: A Model and Analysis. – New York, 1954, 240p.
5. Jones, K. "The role of discourse analysis in devising undergraduate reading programmes in English for science and technology." London: The British Council, 1975.
6. Catford, J. C. "The teaching of English as a foreign language." In R. Quirk and A. N. Smith (Eds), The teaching of English. London: Oxford University Press, 1964 (First published by Martin, Secker and Warburg, 1959).
7. Прадівляний М. Г. Викладання фахово спрямованої іноземної мови на основі компетентнісного підходу /М. Г. Прадівляний // Гуманізм та освіта: зб. матеріалів VIII міжнародної науково-практ. конф. (м. Вінниця, 19-21 вересня 2006 р.) – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – С. 341-344.

THE IMPORTANCE OF MOTIVATION IN THE LEARNING PROCESS

Balanchivadze Iagor

Assoc. Professor

Akaki Tsereteli state University

Kutaisi, Georgia

Annotation: The article discusses the importance of learning motivation, discusses internal and external motivations, their place and purpose in the learning process.

Motivation helps to develop a positive attitude towards learning and knowledge. The teaching-learning process is effective if the material is relevant to the students' interests. "Attitude" is one of the most important factors in shaping learning motivation. It is necessary for the teacher to establish a positive attitude towards his/her students.

The means of motivation are varied, if the teacher wants to lead an effective learning process it is necessary to understand these tools and then apply them in practice so that students have the desire to learn and develop.

It is advisable for the teacher to plan the lesson according to the needs and interests of the students, on the basis of which each student will be willingly and joyfully involved in the learning process.

Keywords: motivation, internal, external, interest, student, teacher.

The child is interested from an early age, learns the news that has the necessary value for his development. But what happens when a negative attitude towards learning arises and the child loses interest? At such times his motivation decreases accordingly, the level of education also decreases. But, if the learning process is related to the interests and positive attitudes of the students, then it will be aimed at satisfying their curiosity and will therefore be enjoyable. Therefore, the role of the teacher is to make the learning process enjoyable for the students, not compulsively.

Motivation is essential in the curiosity of students and contributes to the formation of a positive attitude towards learning and knowledge.

Any activity performed by a person is based on a certain motive. It pushes a person to deal with obstacles and achieve a set goal.

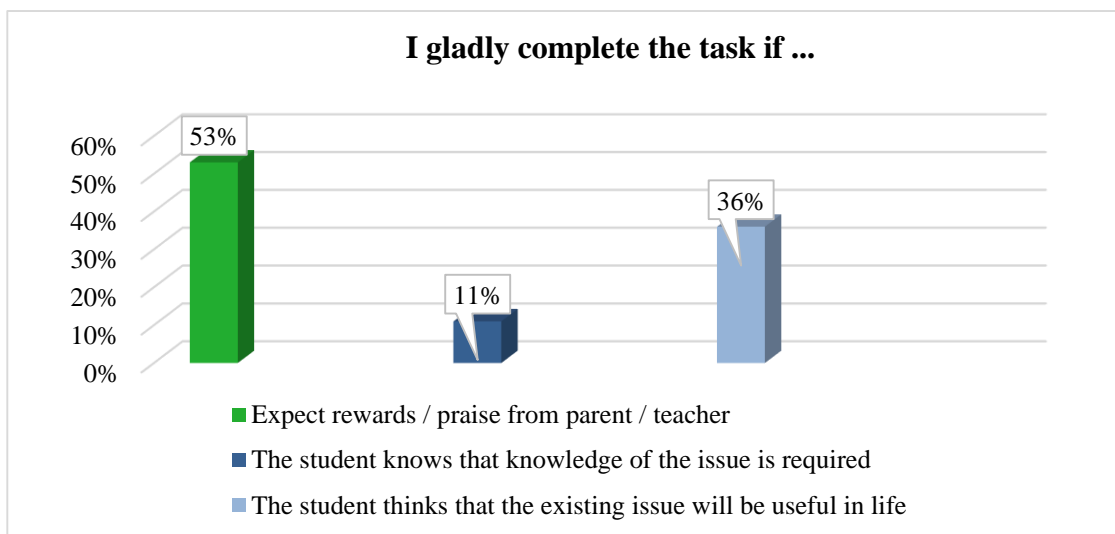
A current problem in today's conditions is the low motivation of students, which varies in degree from one lesson to another and also changes over the course of the lesson. It is especially valuable in the elementary grades as the material becomes more complex over time and the teaching-learning process becomes more boring for them. Eventually, students lose motivation. What factors contribute to increased motivation? What is the significance of the learning process? These are questions that are relevant to each teacher and require hard work, constant thinking that is why managing this process effectively is an important challenge for teachers. They try to develop, create methods that will make the lesson attractive and interesting.

We conducted the research in grades 4-6, with the aim of researching to identify the reasons for students' low motivation in the learning process. What factors contribute to high motivation and what prevents the student from being motivated and successful.

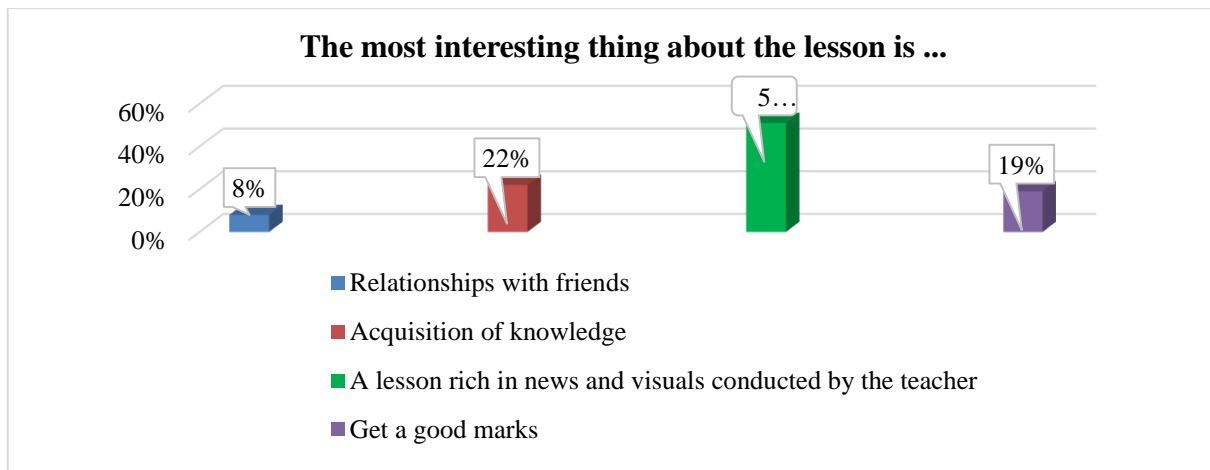
In addition to theoretical significance, the paper has practical value. It will provide some assistance to public school teachers, students, parents and those interested in the subject.

Depending on the factors that motivate and determine the behavior of the subject, there are two forms of motivation - external and internal motivation. In different situations, people act with different stimuli. Sometimes his/her behavior is driven by interest, curiosity, punishment, and so on. Maybe the subject is interested in mathematics and spends all his/her energy, effort to study this subject, or has a high demand for success and always works hard to achieve his/her goal. In other situations, motivation may be a temporary condition. For example, when the material is read only by the subject in order to pass the exam well the next day, or to receive high marks in the lesson. It became clear that one form of motivation is based on internal, personal factors (need, interest). The second form - external factors (reward,

punishment). First of all, we were interested in understanding which factor influences the students' mood while completing the task, external or internal stimulus. Therefore, we need to know what form of motivation the students are imbued with in order for the teacher to properly distribute, to plan the learning process. The answers to the question showed that the praise of a teacher or a parent, the reward has a great impact on the behavior of students. Responses were distributed as follows: Expectation of reward / praise from parent / teacher - 53%; The student knows that knowledge of the issue is required - indicates 11%; The student thinks that the knowledge of the existing issue will be useful in life - indicated 36%.

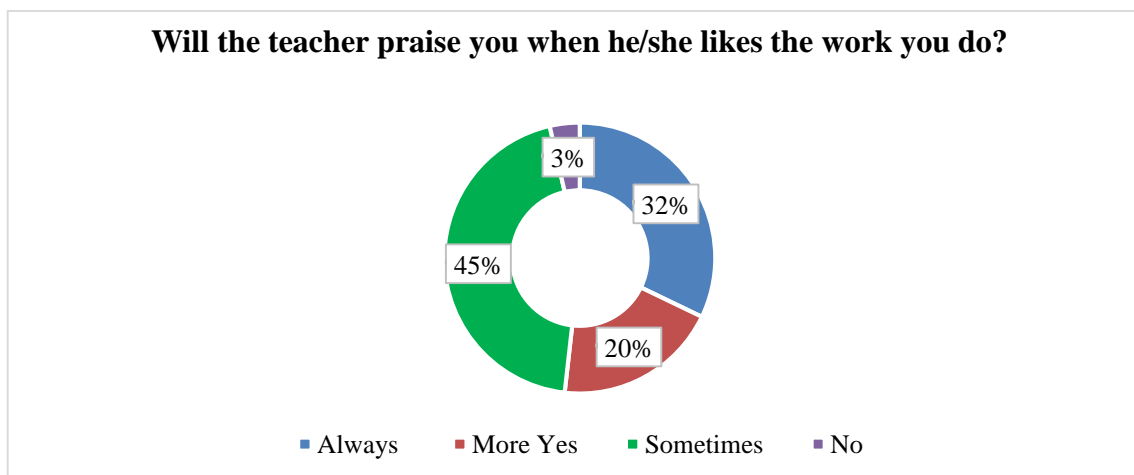

The teaching-learning process is effective if the material to be delivered is tailored to the students' interests. The main task of the teacher is to arouse students' curiosity, as it is a determinant of intrinsic motivation and plays an important role in the learning process. It is desirable for the teacher to arouse curiosity in the context of familiar experiences and to use incentives that will not be unfamiliar to students. It is necessary to maintain a balance between the students' cognitive scheme and the difficulty of the new task. This is necessary because if the student finds this task difficult, it may lead to his / her passivity. We were interested in understanding what arouses students' interest in the lesson. The results were as follows: Relationships with friends - notes 8%; A variety of lessons with news and visuals conducted by the teacher - noted 51%; Desire to acquire knowledge - 22%; Desire to get a good mark - 19%.

One of the most important factors in shaping learning motivation is "attitude". It is necessary for the teacher to establish a positive and positive attitude towards his/her students. Students should be able to express their thoughts freely, in an environment where their worldviews are respected. In case of a positive attitude, the student will start the learning-cognitive process with more enthusiasm and diligence. The study revealed this issue. Indeed, most of the students mentioned that they were active during the lesson while their thoughts would be perceived positively by others.

The assessment used by the teacher is of great importance. Developmental assessment, positive orientation is needed because the student will be more motivated, attentively involved in the lesson process. We wondered how often a teacher mentions a job well done. The answers to the question took the following form: always - 32%; More yes - 20%; Sometimes - 45%; No - 3%.

The reason for the weakening of motivation may be the problem of arousing students' interest and curiosity. Also, provide information succinctly, based only on facts.

The study identified several issues. One is that most of the students surveyed

are motivated by external stimuli. While, in intrinsic motivation, every human behavior is based on interest, curiosity, when we are intrinsically motivated, there is no need to encourage or punish for activity. In the case of external motivation, the behavior is carried out only to get a good evaluation or to avoid punishment. Of course, the teacher can not focus on one of the stimuli needed, use them as needed and at the same time, take into account the individual needs and abilities of the students.

In order to increase motivation, it is important for the teacher to be able to plan lessons in a way that takes into account the interests of the students. Use visuals, schemes and images from a variety of materials. Try to make the lesson active, where students engage in group work, presentations. In this process, they will master the skills of teamwork and get used to communication, expressing opinions and reasoning. It is also important for the teacher to note the merits of the students in order to make it a prerequisite for greater success in the future. It is necessary to create a conscientious, objective environment where the views of each student will be protected and valued. The means of motivation are varied, if the teacher wants to lead an effective learning process it is necessary to understand these tools and then apply them in practice so that students have the desire to learn and develop. The teacher should plan the lesson according to the needs and interests of the students, based on which each student will be willingly and joyfully involved in the learning process.

REFERENCES:

1. Theories of age development and learning - Institute of Education, Tbilisi, 2014.
2. Vasadze N. - Pedagogy, Tbilisi, 2000.
3. Kutaladze I. - Effective training, Tbilisi, 2010.
4. Uznadze d. - Mood Psychology, Tbilisi, 2018.
5. Janashia N., Imedadze N., Gorgodze N. - Theories of development and learning, Kutaisi, 2008.

RELIABILITY MODEL USER INTERFACE

Banzak Hennadii Vyacheslavovich

Ph.D. in Technical Sciences, Associate Professor

Bansak Oksana Viktorovna

D.Sc. in Engineering, Professor

State university of intelligent
technologies and communications

Odessa, Ukraine

Annotation. In this paper, it is shown that the reliability model allows one to obtain estimates of reliability indicators of individual structural elements and the object as a whole based on information about the reliability indicators of the elements of the lower design level. A hierarchical constructive structure of an object is represented in the reliability model. The structural elements of a certain u -th constructive level are a sequential (in the sense of reliability) connection of the elements of the $(u + 1)$ -th level included in it. Individual structural elements can be a redundant group (parallel connection) of the same type of elements. Thus, using the reliability model, the representation of a hierarchical constructive structure is combined with an arbitrary serial-parallel reliability structure of an object, which is an acceptable representation for most technical objects encountered in practice.

Key words: reliability model, structural elements, technical objects, redundant group, database

Complex technical objects in modern society are extremely important. We are talking primarily about various radio-electronic complexes for military and special purposes, radar stations, automated control systems (air traffic, energy facilities, etc.). The state's defense capability, economic security, and the lives of hundreds and thousands of people depend on the level of reliability such facilities.

Such objects belong to the class of recoverable objects of long-term repeated use. They tend to be expensive and costly to operate. To ensure the required level of reliability during their operation, maintenance is usually carried out, the essence of which is the timely preventive replacement of elements that are in a pre-failure state.

The reliability model is implemented in such a way that when the software is launched, all data structures used in the model are immediately (automatically) created in the PC OP and become available for other models. At the same time, indicators of the reliability object and all its elements are immediately formed.

In the “Database” mode, it is possible to create a database, to correct the previously entered information. The PC screen in this mode is shown in Fig. 1.

The structural tree of the object is displayed on left side of screen. In this tree, you can collapse or expand the internal structure of any of the elements. When you select (click) any of the elements in this tree, the tables on the right display information about the elements that make up the selected element. The upper table displays information about the composite structural elements that are part of the selected element. The lower table displays information about the INR that are directly included in the selected element. You can edit the data in these tables.

At the bottom left (under the tree) a panel with data is displayed:

- mean time to failure of the selected element (h);
- cost of the element (c.u.);
- number of structural elements included in the selected element;
- total number of INR elements in the selected element.

At bottom of the screen (below the tables), a histogram of *DN*-distribution of the selected element is displayed.

To check and study the developed models and techniques, test objects with different structures and reliability were used. The characteristics of the test objects are selected in such a way as to cover all typical cases of possible real objects encountered in practice. With the help of test objects, following sections demonstrate the features of the application of the developed models and their capabilities. This section contains the main characteristics of test objects, as well as the simulation

results obtained for them using the MB software.

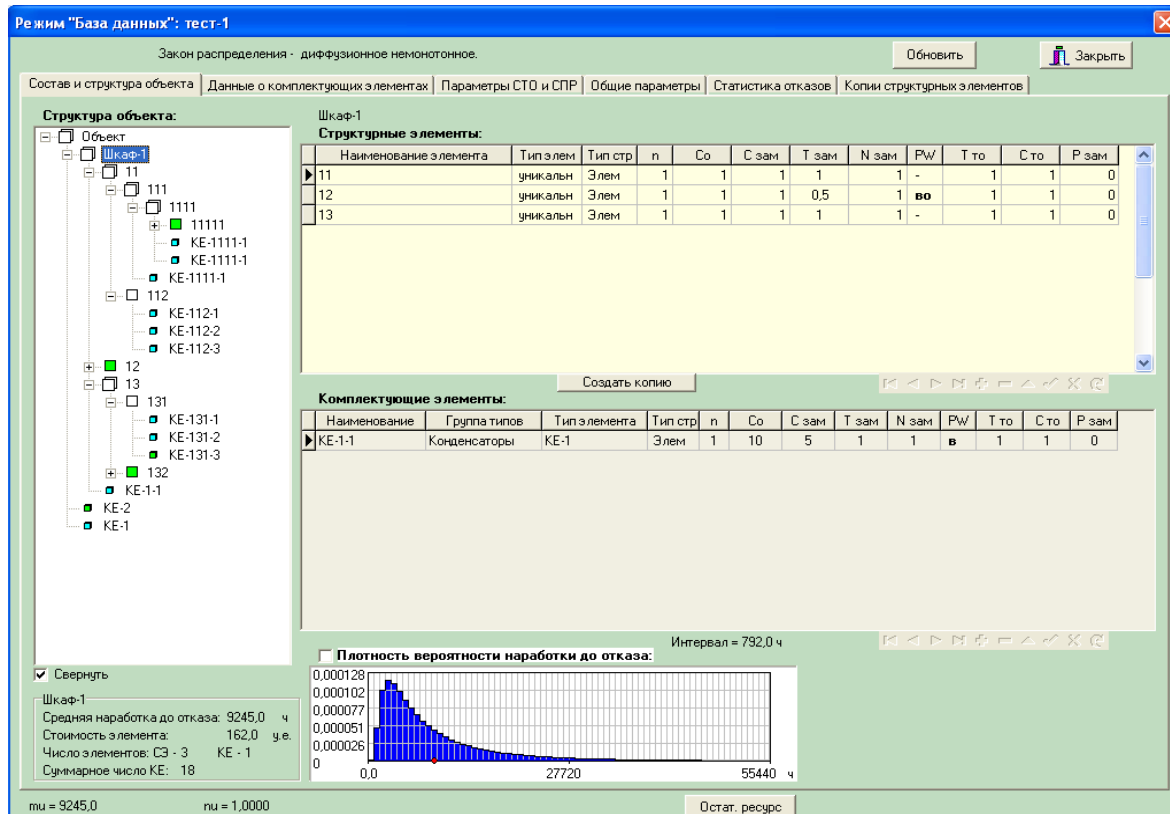

Fig. 1. View of PC screen in "Database" mode

The Test-1 object is an example of the simplest object that has a consistent reliability structure and a structural structure that has 6 levels of nesting (Fig. 2). Consists of 20 elements-INR, which are part of other structural elements of senior levels. INR elements are indicated by circles. All INRs have the same reliability characteristics: $T_{cp} = 20,000$ h; $\nu = 1$. Elements included in the set E_b are marked with shading.

The Test-2 object is an example of a low reliability object that uses redundancy to improve reliability. The structural structure of the object is shown in Fig. 3. The three least reliable elements have a reserve: 11 ($n = 3$), 12 ($n = 3$), and 131 ($n = 2$). All other elements are sequential (in the sense of reliability) of all their constituent elements. The total number of INR is 900. Elements included in the set of recoverable elements E_b are also marked with shading.

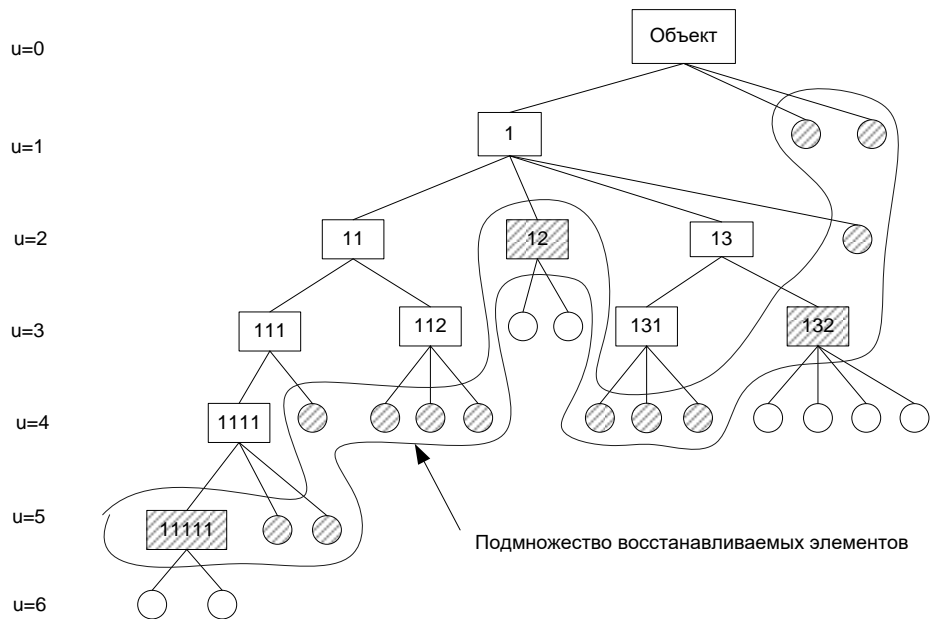

Fig. 2. Constructive structure of the Test-1 object

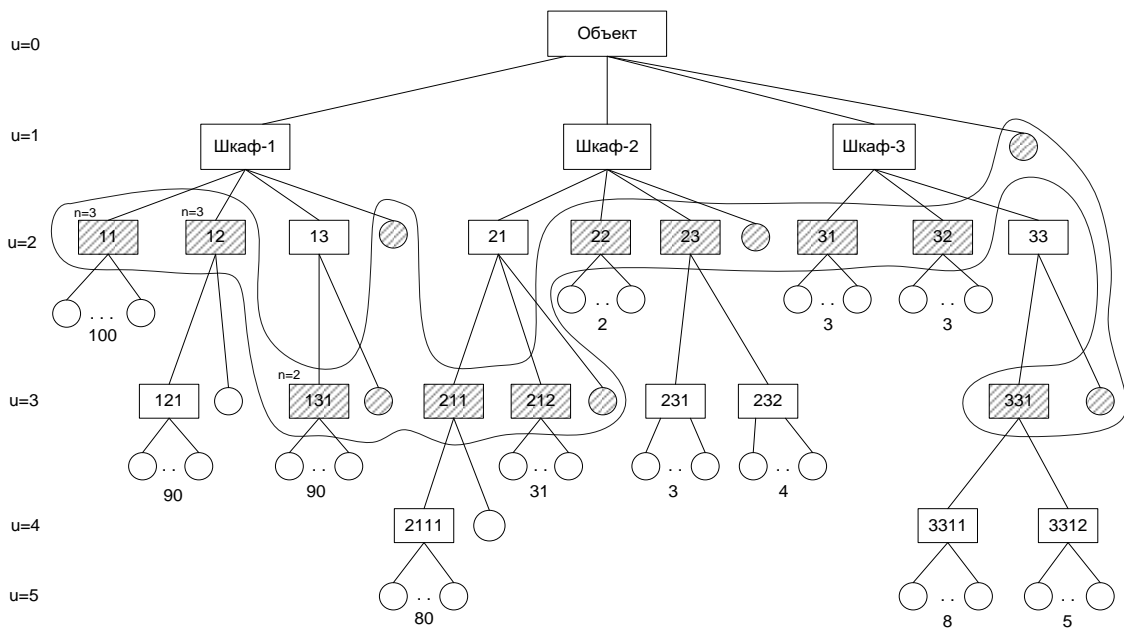

Fig. 3. Constructive structure of Test-2 object

Objects Test-3 and Test-4 are examples of objects with a single-level constructive structure (Fig. 4). The number of all elements is 50. The elements of objects differ significantly in their level of reliability. Object Test-3 is an example of an object with a high level of reliability, object Test-4 is an example of an object with low reliability. Since the structural structure is one-level, all elements are INR, and all of them are recoverable.

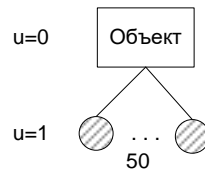

Fig. 4. Constructive structure of Test-3 and Test-4 objects

For each of the test objects, a separate database has been created, into which the necessary information about the object is entered. For all IDRs, the coefficient of variation is set same, equal to 1.

Table 1. - Shows main characteristics of test objects.

Table 1

Test object characteristics

Object	Number of INR	Number of recoverable elements	Mean time to failure, h	Coefficient of variation
est-1	20	15	4472,1	1,0
Test-2	900	16	745,8	0,726
Test-3	50	50	29930,7	1,0
Test-4	50	50	1783,2	1,0

The values of reliability indicators given in the table (mean time to failure and coefficient of variation) are generated automatically when starting the database program and are displayed on the PC screen (Fig. 1.). For the Test-2 object, the resulting coefficient of variation is not equal to 1 due to the presence of redundant groups of elements in the object.

The most important characteristic of an object, affecting the operational indicators of the reliability and cost of the object, is the distribution of reliability indicators of the object by its elements. In fig. 2.5 shows the histograms of the distribution of mean time to failure of elements test objects. The horizontal line shows the grouping intervals, the vertical line shows the number of elements in the intervals.

The histograms shown in the figures were generated using the model software in the “Database” mode.

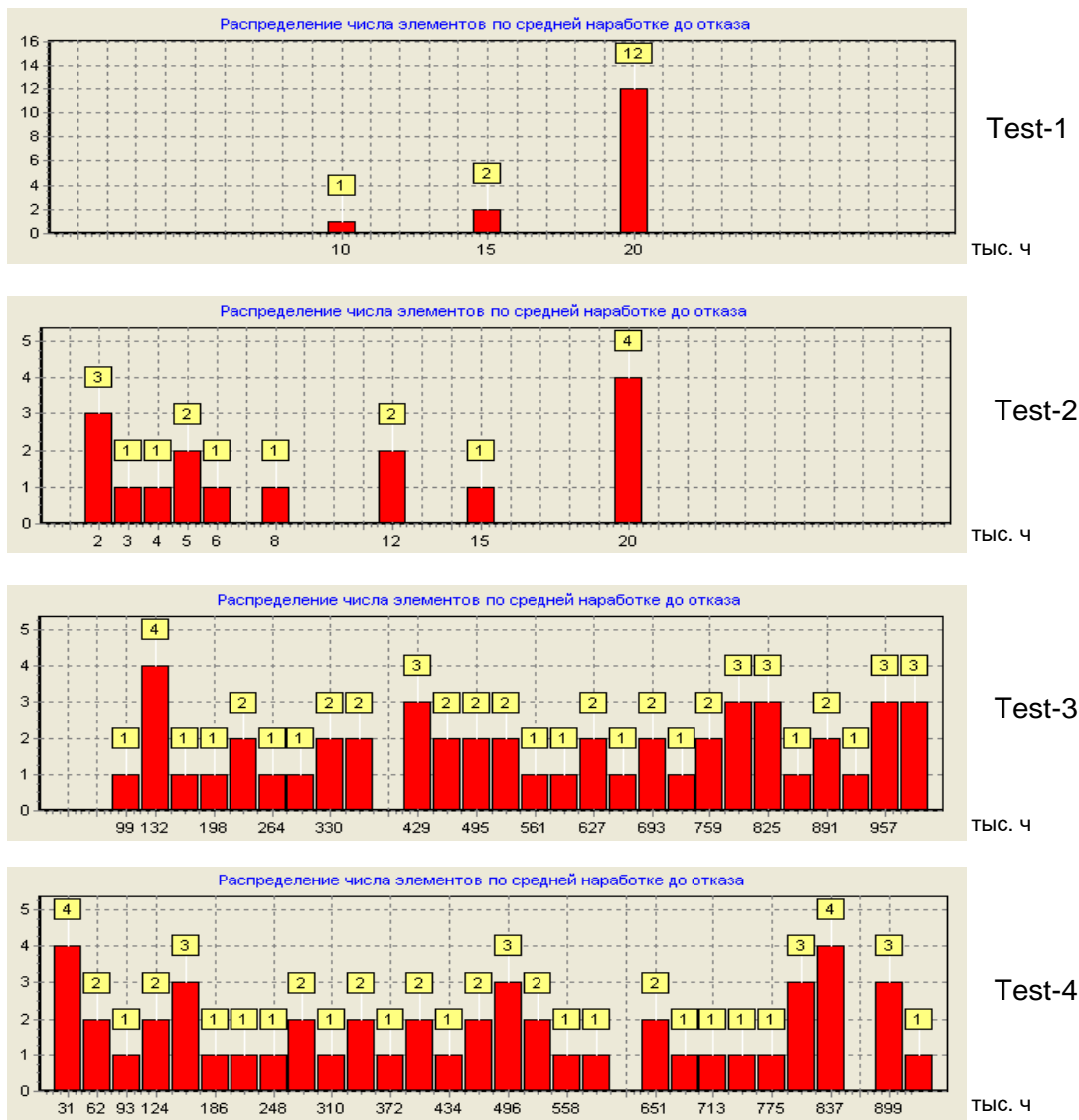

Fig. 5. Histograms of distribution mean time to failure of recoverable elements test objects

Conclusions. The reliability model makes it possible to obtain estimates of the reliability indicators of individual structural elements and the object as a whole based on information on the reliability indicators of the elements lower design level. The reliability model represents hierarchical structural structure of an object. The structural elements of a certain u -th constructive level are a sequential (in sense of reliability) connection of elements $(u+1)$ -th level included in it. Individual structural elements can be a redundant group (parallel connection) of the same type elements. Thus, using the reliability model, representation of a hierarchical constructive structure is combined with an arbitrary serial-parallel reliability structure of an object, which is acceptable representation for most technical objects encountered in practice.

LIST OF REFERENCES

1. Ленков С.В., Цыцарев В.Н., Банзак Г.В. Моделирование и оптимизация процесса технического обслуживания по ресурсу сложных технических объектов // Вісник інженерної академії України. – 2011. - № 3-4. – С.94 – 100.

2. Банзак Г.В., Селюков А.В., Цыцарев В.Н. Методика определения оптимальных параметров стратегии технического обслуживания “по состоянию” с адаптивным изменением периодичности контроля объекта // Вісник державного університету інформаційно-комунікаційних технологій. – К., 2011. – Том 9, № 4. – С.342 – 349.

3. Forecasting to reliability complex object radio-electronic technology and optimization parameter their technical usage with use the simulation statistical models: [monography] in English / Sergey Lenkov, Konstantin Borjak, Gennady Banzak, Vadim Braun, etc.; under edition S. V. Lenkov. – Odessa: Publishing house «BMB», 2014. – 252 p.

**PROBLEMS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN VOCATIONAL
PRE-HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Bardus Irina

doctor of pedagogical sciences, associate professor,

Cherviakovska Natalia

graduate student,

Berdyansk State Pedagogical University

Berdyansk, Ukraine

Abstract. The article identifies current issues related to the formation of information-digital, subject, design, inclusive, health-preserving professional competencies, as well as the ability to motivate and organize cognitive activity of students in the teaching of computer science in vocational pre-higher education institutions.

Key words: primary school teacher, computer science, professional activity, professional competence, New Ukrainian school, vocational pre-higher education.

Total informatization of education and integration of Ukraine into the European educational space has caused radical changes in the system of training future primary school teachers in vocational pre-higher education institutions [2]. A new primary school teacher to teach at a high professional level of all subjects, especially computer science, must now have information-digital, subject, design, inclusive, health-preserving professional competencies, as well as the ability to motivate and organize cognitive activity of students [1]. However, today there are several problems in the system of professional training of this specialist in vocational pre-higher education institutions, which must be solved for the successful formation of his professional competencies.

The purpose of the report is to identify the existing problems of formation of professional competencies in the use and training of information technology for future primary school teachers in vocational pre-higher education institutions.

In our opinion, for the effective implementation of the educational process in computer science at school, the formation of professional competencies of future primary school teachers in vocational pre-higher education institutions should take place in full during their mastery of computer science disciplines, as their methods, forms and tools are very specific and differ from the methods of teaching other educational components of their training [2].

However, as the analysis of curricula of computer science disciplines showed, their number and content do not allow to fully form the professional competencies of primary school teachers, necessary for the use and training of information technology. For example, the content of teaching IT disciplines does not cover the technology of technical support of technical means of teaching, the technology of recording educational video lessons, the use of VR/AR technologies for learning, the use of 3D printing technologies and more.

In addition, the modern content of teaching computer science disciplines ("Computer science", "Latest information technologies and technical means of teaching", "Practical course of computer science", "Methods of teaching computer science") is characterized by unsystematic and fragmentary professional orientation and integration with other disciplines. Thus, due to the lack of professional orientation, the discipline "Computer Science" is perceived by students not as fundamental, but as one of a number of general educations, which reduces the level of its mastering and mastering other disciplines that rely on it.

There are also violations of logic in the sequence of teaching computer science and other disciplines of the curriculum for future primary school teachers, which lead to the fact that students are first required to apply in practice technologies not yet known to them, and then study them.

Thus, the formation of digital, subject, design, inclusive, health-preserving competencies and the ability to form motivation and organization of cognitive

activity of students in future primary school teachers in vocational pre-higher education institutions under the traditional system of training is ineffective due to a number of problems related to low professional orientation and integration of computer science disciplines.

REFERENCES

1. Бардус І.О., Червяковська Н.В. Проблеми інформатичної підготовки вчителів початкової школи у закладах фахової передвищої освіти // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 34. Том 1. – С. 198–202.
2. Дрокіна А. С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Харків, 2020. – 308 с.

УДК 338.48-44(1-22)

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE
STUDY OF SACRED OBJECTS**

Bezchasnyuk Alexander

student in the 36th group of the Faculty
of Natural Geography
Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University

Rozhi Inna

candidate of Pedagogic Sciences,
senior lecturer of the
Geography and Methodology Department
Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University

Annotation. The article describes the theoretical and methodological foundations of the study of sacred objects. The difficulty of interpreting and perceiving the sacred is because in nature it does not exist in an unambiguous dimension. It is connected with human existence and is the component that makes it possible to establish a connection between God and man. It is characterized by sacred spaces that shape the cultural worldview of the population, contribute to its spiritual development, as well as bearers of cultural and historical heritage. Sacred objects can tell a lot about the historical and cultural past of the territory.

Keywords: sacred, sacred objects, sacred monuments, historical and cultural tourist resources.

An important component of scientific research is the interpretation of concepts, their understanding. In sacred research, it is necessary to define its signs which will characterize the concept. Translated from Latin ("sacer") is interpreted as "sacred" or

"that which is intended for the gods." The concept of "sacred" is a complex and multidimensional concept. From the point of view of religious perception, Emil Durkheim first introduced this term into science. According to his understanding, the concept of "sacred" includes two positions, namely: first, all religious beliefs and actions are remote from social institutions and, secondly, they are the object of special treatment and love of people. This interpretation of the concept deprives religion of faith [1]. Marcel Mauss was the first who did not combine sacredness with religion, but characterized their property of "unusualness." According to his interpretation, everything that went beyond everyday human life could be considered sacred [5]. The interpretation of the sacred can be done only in the religious sphere is the definition of data by Rudolf Otto and Mircea Eliade. In addition, being both a philosopher and a religion expert, Mircea Eliade also considers the sacred from a philosophical point of view. "Man perceives the sacred as a universal structure of consciousness, which manifests itself at different times in different ways, but always as self-awareness in life. After all, there is nothing more sacred than a life with meaning "[6, p.125–151]. Sacred monuments are religious buildings, sacred landscapes and places that have historical and religious significance, are perceived by certain denominations as «sacred», and can be used to promote religious tourism in a particular region. Historical and cultural resources that belong to sacred objects include religious buildings (monasteries, sanctuaries, temples and temple complexes, chapels, altars, stupas); natural objects – sacred springs, wells, and mountains [2].

The study of the sacred is studied by various sciences: theology, philosophy, culturology, literary studies, and geography of religions. For us, the sacred is of interest from the point of view of geography, in the process of formation of modern civilization. Man in the world was in the sacred and secular dimensions. The sacred dimension is a person's perception of the world around him. The worldly dimension is human actions that are devoid of a spiritual component. The sacred and the secular are combined and have a significant impact on the territorial organization of society, on the features of the current state of the sacred world of man. Historical and cultural tourist resources are monuments of history and culture created by man, which have

social and educational significance. They are of cognitive interest and can be used in tourism. Historical and cultural tourist resources include monuments of history, architecture, art, ethnographic monuments and monuments of folk art [4]. V. Vechersky singles out sacred (cult) objects of architecture [3] according to the functional, planning-spatial typology, as well as according to the chronology of construction, stylistics, type of compositions, materials, etc. Defining the concept of "sacred" in modern science requires consideration of various approaches, as it is a complex concept. The sacred is part of the religious space. Accordingly, sacred spaces combine natural, historical and religious. Nevertheless, the question of the belonging of sacred objects in the structure of recreational and tourist resources is debatable.

Conclusions. Sacral-tourism potential -is a set on the specified territory religious buildings of historical and religious significance. One of the important tasks in religious tourism is an inventory and assessment of sacral and tourist resources that define the sacral tourist potential and is basis for creating a sacred tourist product.

REFERENCES:

1. Batay J. The Cursed Part. Sacred sociology. M.: Ladomir, 2006.
2. Bozhuk T. Concepts, functions and tasks of religious tourism. Visnyk of Lviv. University: geographical series. Lviv: LNU, 2010. Issue. 38. pp. 37–44.
3. Vechersky V. V Architectural and urban heritage of the Hetmanate / V. V Vechersky. Kyiv: Golovkyivarkhitektura NDITIAM, 2001.
4. Kravtsiv V. S, Kopach M. V Historical and cultural resources of the Carpathian region and assessment of their tourist attractiveness. Soc.-econ. research. during the transition period. 2004.
5. Moss M. Society. Exchange. Personality. Works on social anthropology. M: KDU, 2011.
6. Otto R. Sacred. About the irrational and the idea of the divine and its relationship with the rational. SPb.: ANO "Publishing House of St. Petersburg University", 2008.

UDC: 615.031

**TEACHING OF CLINICAL PHARMACY TO PHARMACISTS AT THE
FACULTY OF POSTGRADUATE EDUCATION USING THE
OPPORTUNITIES OF DISTANCE EDUCATION**

Bilai Ivan

M.D., Dr. of science,
professor, head of the department clinical pharmacy,
pharmacotherapy,
pharmacognosy and pharmacy chemistry

Mykhailiuk Yevhenii

PhD, ass.professor

Bilai Andrii

PhD, assistant

Dariy Volodymyr

M.D., Dr. of science, professor
Zaporizhzhia State Medical University, Ukraine

Abstract The main task of the organization of professionally-oriented education are the methodological support of the educational process and the practical activities of future pharmacists. The main areas of study related to the introduction of the newest information and educational technologies in the educational process during quarantine.

Combining methodological support and digital forms of education, we create the informational educational object of the department in which separate structural components are distinguished: texts of information, test tasks, presentations of lectures, which are implemented by the computer. Improving the quality of postgraduate education should enhance the qualifications of specialists, given that the pharmacist learns in the process of professional activity.

Keywords: postgraduate education, pharmacy, distance learning.

Professionally-oriented education is the leading concept and the latest trend in modern educational activities. Quality learning and professional development of the future pharmacy specialist is impossible without a supportive environment and appropriate conditions for formation of the professional identity of the future specialist despite the conditions dictated by the Covid-19 pandemic.

Higher education institutions were forced to switch to distance learning of the contingent due to the global Covid-19 pandemic in 2020. At the same time, maintaining the quality of the educational process was of great importance, especially in the medical and pharmaceutical fields.

The main principles of the organization of professionally-oriented education are the methodological support of the educational process and the practical activities of future pharmacy professionals [1, p.37].

Conscious professional thinking of pharmacists-interns is important when making practical decisions, so the task of pharmacists-interns in this approach to learning is to acquire new knowledge and form practical experience for their use [2, p.6]. The role of the teacher should be aimed at selecting such tasks that can provide professional content and to strengthen independence in solving them.

The main areas of study related to the introduction of the newest information and educational technologies in the educational process during quarantine were: the use of electronic resources of the department; online courses on the edX platform, which is installed on the basis of Azure cloud services; MS Teams and Forms applications MS Office 365, Skype technology.

Combining methodological support and informational forms of education, we create the informational educational object of the department in which separate structural components are distinguished: texts of information, test tasks, presentations of lectures, which are implemented by the computer [3, p. 530]. Information technology is important in professionally-oriented education when using distance learning.

During the quarantine, the second important condition was methodological and informational support and support of independent work of pharmacists - interns.

Independent work is carried out in the terms determined by the calendar-thematic plan and the schedule of employment. The pharmacist may consult via e-mail and other possible means of communication when performing independent work.

A special stage of the educational process was the enrollment of independent work in the disciplines of the department [4, p. 727,5, p. 48]. Pharmacists-interns, who registered in person for online courses, had the opportunity to receive a Certificate, which was presented in person before the interview.

It should be noted that it is better to ensure the passage of the tests and certification in the eye form in the interview with the teacher even in distance education, but the flexible schedule, due to the pandemic and the ever-changing rules, we can conduct tests with MS Office 365 and their services.

Teachers have developed an algorithm for conducting practical and seminar classes in the disciplines of the department, methodological support of the forms of educational process. The materials were brought to the attention of pharmacists-interns through electronic resources of the department. According to the schedule, classes were conducted using distance-learning forms: resources Office 365 MS Teams and Forms.

The distribution of study hours is carried out in accordance with the Technology Map (seminar, practical lesson in the discipline using Office 365 resources for 2 hours of connection). Stages of classes are carried out with the specified regulations of the allotted time in minutes accompanied by educational material (guidelines, information material on the topic, etc.). After the Organizational part and the discussion of training sessions, pharmacists - interns perform under the supervision of the teacher tasks listed in the guidelines. During the performance the teacher includes a presentation with a minute-by-minute support of the work of pharmacists - interns, which indicates the stages of work, taking into account 6 stages of 13 minutes. During the accompaniment, the teacher adjusts the lessons, answers questions. Each lesson ends with the completion of the final control task, which the pharmacist-intern lays out in the appropriate section Teams.

State certification was conducted in a mixed form. Practice skills and

computer-based testing were conducted online using MS Teams and Forms applications, and interviews were conducted offline by SAC members.

The channel in the MS Stream service contains video lectures on the disciplines "Clinical Pharmacy", "Social-communicative and information technologies of pharmacy", "Pharmacognosy", "Pharmaceutical analysis", "Special training" according to the Work programs (10 lectures).

To optimize and effectively use the time of pharmacists - interns during the face-to-face period of the internship, online courses with video content from the disciplines in the sections of independent work [6, p. 346] by the Work programs of the disciplines, which are presented and work on the EDX platform.

Teachers of the department received a Certificate of MS recognition in the field of education under the program: "Certified Microsoft Innovative Educator".

Conclusion: Continuous improvement of postgraduate education should improve the professional skills of specialists, paying attention to the fact that the pharmacist is learning during the professional activity.

REFERENCES:

1. Medina, M. S., Plaza, C. M., Stowe, C. D., Robinson, E. T., DeLander, G., Beck, D. E., Melchert, R. B., Supernaw, R. B., Roche, V. F., Gleason, B. L., Strong, M. N., Bain, A., Meyer, G. E., Dong, B. J., Rochon, J., & Johnston, P. (2013). Center for the Advancement of Pharmacy Education 2013 Educational Outcomes. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 77(8), 162. <https://doi.org/10.5688/ajpe778162>
2. Peeters, M. J., Zitko, K. L., & Schmude, K. A. (2016). Development of Critical Thinking in Pharmacy Education. *INNOVATIONS in Pharmacy*, 7(1). <https://doi.org/10.24926/iip.v7i1.415>
3. Prescott, W. A. (2019). Facilitating Advancement of Clinical-Track Pharmacy Faculty Members. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 84(5), 7910. <https://doi.org/10.5688/ajpe7910>
4. Pugh, D., & Regehr, G. (2016). Taking the sting out of assessment: is there a role for progress testing? *Medical Education*, 50(7), 721–729.

<https://doi.org/10.1111/medu.12985>

5. Rashid, S., & Qaisar, S. (2017). Development of attitude through critical thinking. *Pakistan Journal of Education*, 34(1).
<http://dx.doi.org/10.30971/pje.v34i1.189>

6. Tkachenko, N. O., & Hromovyk, B. P. (2017). Conceptual analysis of social responsibility of the person and its integration in pharmaceutical practice. *Current Issues in Pharmacy and Medicine: Science and Practice*, # 3.
<https://doi.org/10.14739/2409-2932.2017.3.113624>

УДК 612.81:615.099.08

**THE ACTION OF METADOXINE ON BIOCHEMICAL PARAMETERS IN
RATS WITH A LIVER PATHOLOGY**

Borysiuk Iryna Yuriyivna

Phd of pharmacy, the head
of the department of Drug technology

Fizor Nataliia Seliverstovna

Phd of pharmacy, doc.,
the head of educational part of the department
of Drug technology

Valivodz Iryna Petrovna

Phd, assistant of the department of Drug technology

Molodan Yuliia Olegivna

assistant of the department of Drug technology

Akischeva Alina Serhiivna

assistant of the department of Drug technology

Odessa National Medical University

Annotation: Thesis «The action of metadoxine on biochemical parameters in rats with a liver pathology» is expounded on 5 pages, it contains 2 tables and 1 figure. It provides links to 9 references (7 cyrillic and 2 latinic). Separately in the Annex methods of experimental researches are stated.

The problem of treatment of chronic liver disease is one of the most urgent in modern medicine. Therefore, the purpose of the work was to study the effect of methadoxine on the biochemical parameters of blood serum in acute alcohol intoxication and steatohepatitis of non-alcoholic etiology, on biochemical parameters in ethanol and tetrachloromethane defeat of liver cells in the background of chronic alcohol intoxication.

The use of metadoxine in animals with alcohol, non-alcoholic liver damage,

liver and tetrachloromethane defeat of the liver on the background of chronic ethanol intoxication led to an improvement in biochemical parameters compared with animals that had pathology.

Keywords: metadoxine, acute alcohol intoxication, nonalcoholic steatohepatitis etiology, ALD- alcoholic liver disease, AST - aspartate aminotransferase.

Actuality of theme. Chronic progressive liver disease, which affects about 1/3 of the total population, is one of the global problems of mankind. Their prevalence is growing from year to year, and these diseases are one of the reasons not only for the deterioration of quality of life, reduced efficiency, but also increasing mortality. Among the toxic factors that damage the liver, alcohol plays an important role [3, c.120].

The aim of the work is to study the biological activity of metadoxine in acute alcohol intoxication.

The metabolic processes that form the molecular basis of alcoholic liver disease (ALD) have been studied for more than four decades. It is known that the action of alcohol disrupts many different biochemical processes in the liver. Alcoholic liver disease (ALD) is a variety of morphological forms of liver damage that occur with the use of hepatotoxic doses of alcohol and the resulting clinical manifestations [5, c.40].

There are three main forms of ALD - fatty degeneration (steatosis), alcoholic steatohepatitis (ASG) and liver cirrhosis. The mechanism of progression of alcoholic liver disease (including ASG) and NASG is described by the model of "double stroke".

The first blow - the formation of steatosis as a result of toxic effects of ethanol, as well as obesity leads to a violation of lipid metabolism in the liver, accompanied by increased free fatty acids, decreased rate of β -oxidation of the latter in mitochondria, increased production of triglycerides, cholesterol.

As fat accumulates, the liver cell becomes more vulnerable and sensitive to

toxic effects [1, c.4].

Alcohol and other toxins, including intestinal endotoxemia, in oxidation reactions induce excess production and accumulation in the hepatocyte of free radicals and other toxic metabolites. In the process of oxidative stress - the "second blow" - there is excessive mobilization of free iron ions from ferritin, which increases the content of hydroxyl radicals [8, c.56].

Influence on the pathogenetic mechanisms of liver damage is possible through the use of drugs that have a hepatotropic effect - hepatoprotector [7, c.156]. Drugs of this group increase the resistance of the liver to pathological influences, enhance its neutralizing function by activating various enzyme systems, as well as help restore its function in various lesions, thereby helping to slow the progression of the disease [4, c.18].

Metadoxine (pyridoxine-L-2-pyrrolidone-5-carboxylate) is an equimolar combination of pyrrolidone carboxylate and pyridoxine (Fig. 1), which are related by salification, in this form their pharmacological properties are synergistic, as evidenced by their high activity at joint introduction in comparison with separate introduction of components [10, c.55].

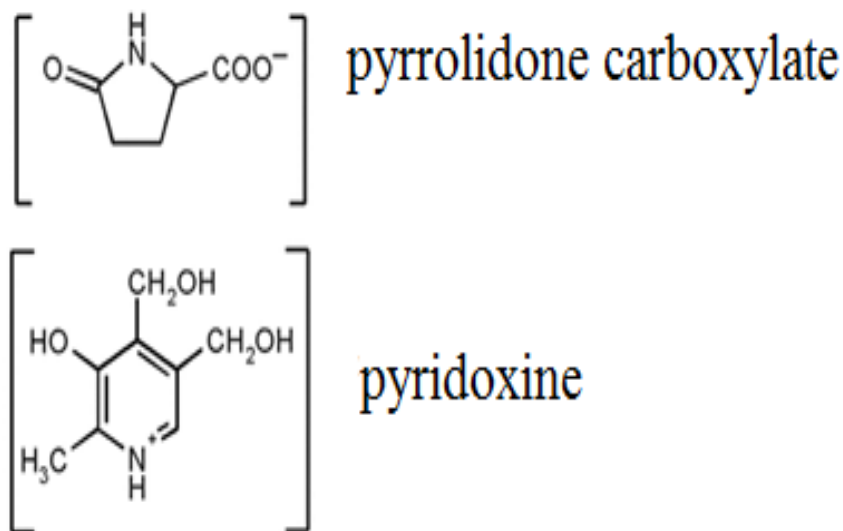

Fig. 1 Structural formula of metadoxin

Pyrrolidonecarboxylic acid is usually present in the food consumed and is produced endogenously by enzymatic conversion

γ -glutamyl amino acids in pyrrolidone carboxylate and free amino acids in

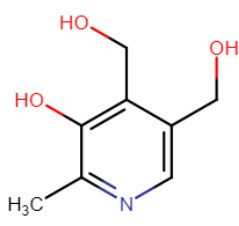
some mammalian tissues, including the central nervous system, where it performs its functions as part of neuroactive molecules. Pyrrolidonecarboxylic acid is an intermediate in the γ -glutamyl ring, in which it is converted to glutathione by the following two reactions, which are catalyzed by γ -glutamylcysteine synthetase and glutathione synthetase, respectively.

Pyridoxine, a derivative of 3-oxypyridine that has vitamin activity (one of three forms of vitamin B6), is a precursor to a coenzyme such as pyridoxal phosphate, which accelerates ethanol catabolism and prevents inactivation of ATP by acetaldehyde, the major metabolite of ethanol. Pyridoxine has an antioxidant effect, limiting gender [2, c.52].

Numerous studies have shown that the combined action of pyrrolidone carboxylate and pyridoxine in the composition of metadoxine has a membrane-stabilizing effect, preventing the processes of LPO in the lipid bilayer of membranes. This ability of metadoxine is due to both its direct antioxidant activity and its ability to maintain a high level of reserves of reduced glutathione - the most important antioxidant of the cell [6, c.200].

Table 1

Projected screening of biological activity using the PASS Internet service

Formula	Pa	Pi	Activity
 Pyridoxine	0,936	0,001	Aspartate-phenylpyruvate transaminase inhibitor
	0,734	0,004	Cytoprotectant
	0,445	0,046	Peroxidase inhibitor
	0,391	0,024	Hepatic disorders treatment
	0,271	0,012	Antihematotoxic

The potentially bioactive pyridoxine (tab.1) molecule was selected by virtual screening and its biological activity was determined. The test substances proved to be low-toxic biologically active compounds. It has been established that pyridoxine has pronounced cytoprotective, antioxidant effects and regulates the processes of nitrogen metabolism: transamination, deamination and decarboxylation of amino acids.

Table 2

The effect of metadoxine (90 mg / kg, orally) on the biochemical parameters of the serum of rats on the background of alcoholic hepatitis (M ± σ; n = 6)

Indicator	Experimental groups		
	Intact	Alcoholic hepatitis	Alcoholic hepatitis + metadoxine
1	2	3	4
	Activity		
AST, unit/l	227,23±6	245,46±12,80*	238,13±2,77**
ALT, unit/l	55,83±3,68	59,17±4,01*	73,0±3,89**
GGT, unit/l	0,99±0,21	2,74±0,53*	1,01±0,14**
CT, mmol/min·mg protein	2,07±0,08	1,51±0,10*	1,83±0,18**
	Contents		
Total protein, g/l	63,17±0,70	68,33±1,41*	66,67±1,04**
Total cholesterol, mmol/l	1,61±0,06	0,92±0,12*	2,2±0,19**
Triglycerides, mmol/l	1,23±0,41	3,94±0,66*	3,0±0,49**

Note: * - p <0.05 in relation to intact; ** - p <0.05 in relation to the group of animals with alcoholic hepatitis

In the group of animals to which metadoxine was introduced on the background of alcoholic hepatitis, the activity of AST decreased in relation to the group of animals with hypertension (tab.2), but did not reach the control values. ALT activity has a longer half-life and is normalized by the latter compared to other enzymes. Prophylactic introduction of metadoxine led to a decrease in GGT activity by 2.7 times compared with animals with alcoholic hepatitis. The results show that metadoxine increases the enzymatic activity of CT in animals with alcoholic hepatitis by 1.2 times. Cholesterol decreased 1.75 times and triglycerides increased 3.2 times.

Conclusions:

1. Computer prediction of the biological activity of pyridoxine was performed using the PASS program. The predictions of the probable activity (0.4–0.6) are high, which indicates that the compound has a similar effect to the experimental one. Therefore, it is advisable to confirm the presence of biological activity in vivo.

2. The following results were obtained in in vivo experiments, prophylactic

administration of metadoxine to animals with alcoholic hepatitis led to stabilization of levels of total protein, triglycerides, in comparison with animals of control pathology, which were not administered metadoxine.

LIST OF LITERATURE:

1. *Звягинцева Т.Д., Чернобай А.И.* Хронические заболевания печени. Руководство для врачей. 2-е изд. – Харьков. – 2014. - 236 с.
2. *Лопаткина Т.Н.* Алкогольная болезнь печени. - М.: Форте-принт. - 2012. - 44 с.
3. *Буеверов А.О.* Многоликий стеатогепатит // Клини. перспективы гастроэнтерол., гепатол. – 2012. – № 3. - С. 3-9.
4. Tietz N.W. Textbook of Clinical Chemistry and Molecular Diagnostics. - 5th Edition. - 2013. - 2256 p.
5. *Ивашкин В.Т., Маевская М.В.* Алкогольно-вирусные заболевания печени. - М.: Литера. - 2007. - 160 с.
6. *Кляритская И.Л.* Патологическое значение противовоспалительных цитокинов в формировании и прогрессировании фиброза при алкогольном гепатите / И.Л. Кляритская, Е.И. Стилиди // Эксперим. и клинич. гастроэнтерология. – 2013. – № 4. - С. 13-20.
7. *Piulats E.* Pyridoxine as a protector against oxidative stress // Eur. J. Biochem.- 2001.- Vol. 268.- P. 139-143.
8. *Діденко В.І.* Морфофункціональні зміни печінки щурів з експериментальним гепатитом в умовах дисбалансу оксиду азоту // В.І. Діденко, І.А. Кленіна, А.І. Руденко та ін. // Гастроентерологія. – 2014. – Т. 54, №4. - С. 48-54.
9. *Петров А.Н.,* Разработка экспериментальных моделей алкогольного гепатита различной степени тяжести / А.Н. Петров, М.К. Шевчук, Е.К. Георгианова и др. // Биомед. журн. - 2015. - Т. 16. - С. 187-202.

TEACHING ENGLISH LANGUAGE THROUGH DEBATE METHOD

Chgunova Nelly V.

associate professor

State University of Intellectual
Technologies and Communications,
Odessa, Ukraine

Summary Teaching English needs effective activities which make students practice skills of language properly. Debating is that kind of practice which inspires students get into discussion, defend their own opinions, place counter arguments, and make students confident users of English.

Key words: skills, debate, communication, critical thinking, arguments, discussion.

The main goal of teaching English language through debate method is to create a new generation of open society. Students get the possibility to be tolerated, mobile, and creatively thinking people.

Being a practice, debating inspires students to get into discussion, place their own opinions, defend them, and listen to the counter arguments. The basis of such practice is research and study of related issues.

With the help of debate the teacher can

- formulate the skills of placing and defending personal opinions;
- show the way how to participate and master monologue and dialogue speech;
- teach the students to work in team;
- cultivate the leadership features.

It is obvious the debate method is the best way to develop students' abilities and create necessary skills for proper getting into discussion and participating in

dialogue with the opponents.

The number of speakers varies according to the format of debate. If there are two teams - one declares the thesis and the other negates it – the students of both groups should prove that their arguments are much more cogent than those of their opponents. As a result we have a kind of intellectual competition, which help students to defend their opinions and indugements.

Thus, debate is necessary for developing critical thinking, culture of communication, skills of public speech. Students develop their critical thinking skills through the media of readings and discussion. The text introduces various rhetorical modes and methods that students will have to master to succeed in the contemporary communications.

They recount the contents of readings and relate personal experience, but many students have some difficulties in using conversation patterns in their speech. They master their abilities to analyse material that they read, synthesise their findings and propose new ideas. Critical thinking refers to analysing arguments and opinions and trying to justify, and evaluate them. Students should reflect on their beliefs and try to validate them with evidence.

To form research skills necessary for the proof of given examples taken from investigated sources of information referred to we use debate method. Students should know how to arrange both their speech and the materials used by them.

Communication is the key to achieving all of students' goals. They spend about 70% of their time communicating with each other. 45% of time goes to listening. So, the teacher should explain the students how to become better listener.

Not less important feature of debate is the skill of making notes.

There are the following formats of debate: express-debate, debate as a kind of work with both written and oral texts, “rapid” or “mini” debate, and “face-to-face” debate. In case of “rapid” or “face-to-face” debate there’s given one common topic which is divided into some mini-problems. If practiced properly, debate will make students confident users of language in different spheres (social, professional, and academic).

There is a sample list of debate topics practicing in teaching:

Education debate topics

- Is a college education useful and essential?
- Public college should be tuition free.
- All students should have an after-school job or internship.

Psychology and sociology, and ethic

- How far has psychology as science developed over the last decades?
- How moral values differ in various social groups?
- Should students study ethics in schools?

Policy and Finance

- Is it necessary to preserve rights for different types of intellectual property?
- What are the main factors of the country's financial stability?

Technology

- Net neutrality should be restored
- Should social media platforms be responsible for fake news that is posted on their site?

The discussion process is stimulated by comprehension questions and by topics for discussion that encourage original thought. This process involves in brainstorming activities, developing supporting information and formulating evaluative conclusions.

Discussion topics require that students use different rhetorical techniques, and topics are worded with comparisons, contrast, argument, analysis, and evaluation. Student's point of view may be subjective. It is necessary to include true stories or experiences in the argument, based on real facts, events, feelings, and circumstances.

Argument is the most sophisticated technique of critical skills; it is always based on controversial issues; it is intended to convince an opponent to overcome doubts about your side of issue by offering logical proofs in a reasonable way.

The word logic is used to describe the process of correct reasoning used to evaluate any proposition. Even ancient Greek taught their students to think clearly and critically about implications and contradictions of evidence presented in

arguments and to use valid induction (for generalization) and deduction (for reasoning) to reach conclusions. Analysing alternatives is another logical way to argue.

Argument may originate with an opinion about some issue, but it must use sound logic and include proof (facts, examples, statistics or details) to reach a reliable conclusion and convince the listener.

Debate is highly effective activity for language learning. It gives students cognitive and linguistic knowledge; provides meaningful listening, speaking and writing practice; develops argumentation skills for speech and writing.

Debate offers teachers a way to combine practices of those skills. Being an educational tool for developing analytic thinking skills, debate leads students to become more accustomed to expressing their opinions.

Participation in debates make students master pronunciation of words, enrich their vocabulary, writing, brainstorming, and logic argumentation. In order the students to be confident critical thinking skills are essential.

Some main features of debate method of teaching English:

- First of all debating helps students start speaking English without fear being the only person standing in front of the audience;
- Practicing debate students improve their listening skills (radio, news, reports, audio clips, movies, etc.);
- Debating boosts up students' speaking in English;
- Students enrich their level of knowledge by enhancing reading habit and developing their vocabulary. They use many sources to gather data and information;
- While writing debate scripts students learn how to write composition in an organised way.

To teach students the skills of English language it is necessary to make them practice English in real-life situations. Debating can be used to learn English in formal and even informal settings, engaging the students in practicing all skills of English language. It makes students confident users of English language in academic, social, and professional settings.

REFERENCES

1. Egbert, J., and E. Hanson-Smith, eds. 2007. CALL environments: *Research, practice, and critical issues*. 2nd ed. Alexandria, VA: TESOL
2. Nesbett, Richard E. (2003). *The geography of thought*. New York: The Free Press.
3. Richards, J. C. & Rodgers. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. US: Cambridge University Press.
4. Stewart, Timothy. (2003). *Debate for ESOL students*. TESOL Journal, 12(1).

METHODS OF CALCULATING THE TYPE OF ACTIVITY

Chyzhevska Lyudmila Vitaliyivna

Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Information
systems in management and accounting

Tsekhmeistruk Oleksandra Olehivna

undergraduate of the Department of Information systems
in management and accounting

Zhytomyr Polytechnic State University

Zhytomyr, Ukraine

Abstract: Scientifically based classification of costs is the basis of rational organization of their synthetic and analytical accounting, determining the cost of manufactured products, control and effective management decisions. The paper proposes a list of classification features of costs for accounting and analysis, the application of which takes into account the specifics of publishing organizations. In addition, a classification of costs for each activity is proposed for publishing companies, in order to accumulate information on costs by place of origin and responsibility centers.

Keywords: cost, calculation, publishing activity, costs, calculation methods

Calculation of the cost of publishing products can be carried out by the normative, per-cut or order-by-order method. The essence of the normative method lies in the application in calculating the cost of the norms of basic costs and estimates of costs for production maintenance and management. The normative method is used, as a rule, in the mass and serial production of various and complex products, consisting of a large number of parts.

The alternating method is used in mass production of products that are

homogeneous in terms of raw materials and the nature of processing, which in the manufacturing process goes through several technological stages. The essence of the incremental cost accounting and costing method is that the costs accounted for at the first stage are included in the cost of the second. The custom-made method is used in small-scale and one-off production. In this case, the accounting and costing object is a separate production order. The actual cost of goods made to order is determined after its fulfillment. The most important requirement in the preparation of estimates is the maximum possible allocation of costs to the cost of individual orders in a direct way and reducing the proportion of costs that are indirectly allocated. In publishing, it is recommended to use the custom-made costing method.

The basis for calculating the cost is the thematic release plan and the plan of artistic and graphic design of publications. Calculations of the cost of goods produced are preceded by calculations of costs for each item. The calculation of the costs of author's royalties for literary works and the amount of insurance premiums is based on the volume of paid author's sheets and the rate of royalties in accordance with the concluded agreement. The costs of royalties for artistic and graphic works and insurance premiums are calculated on the basis of the thematic plan, the plan of artistic and graphic design of publications and rates in accordance with the concluded agreements for each publication separately.

Expenses for paper, cardboard, binding and other materials are calculated based on the need for them in physical terms in accordance with the volume of publications and the norms of expenses for an accounting unit of publishing products.

The calculation of editorial costs is carried out in the following areas:

- processing and registration of originals;
- preparation of original layouts.

Paper costs for preparing copyright and publishing originals are calculated based on the scope of work and the contractual paper prices. The costs of preparing the original layouts are planned by type of costs in the context of the adopted nomenclature. These expenses are distributed in proportion to the volume in the registration and publishing sheets only for publications prepared in the editorial office

(department, section) of the original layouts. Expenses that can be directly attributed to publications (production of original layouts, freelance editing, including scientific and control, payment for the work of freelance proofreaders and technical editors, etc.) are calculated specifically for each publication.

Expenses that cannot be directly attributed to publications are distributed in proportion to the volume in the publishing lists or direct salary or in another way provided for by the publishing house's accounting policy. The calculation of general publishing costs is carried out item by item. Sales costs are calculated based on the advertising costs in accordance with the concluded contracts. Based on the plans for the sale of publishing products, the costs of packaging, transportation, loading, unloading, shipping, forwarding of finished products, etc., are calculated. The costs of obligatory free copies are determined by the estimated (planned) cost of one copy. The calculation is based on the choice of a method for grouping costs, which will allow you to more accurately calculate the unit cost and the total volume of products (works, services).

The main terms used in the practice of calculating are:

- costing object;
- costing unit;
- calculation;
- grouping of expenses.

The object of costing is called the product produced by the organization, its divisions, the product of technological processes, individual works and services. A costing unit is understood as a measure of a costing object. For finished goods, the costing unit is usually the same as the unit of measure adopted in the standards or specifications. For intermediate products and technological processes, conventional costing units are used. Costing unit should reflect use value, match pricing units and be acceptable for costing with minimal costs and.

The costing of a costing unit is a central part of the costing process. A cost estimate is a document in which the cost of a costing unit and all manufactured products (work performed, services rendered) are calculated. Calculation of the cost

of publishing products can be organized according to the principles of the order method or the direct costing method. The method chosen by the publisher should be consolidated in the accounting policy. The object of cost accounting and calculation under the order-based method is each name (separate order). When using the direct costing method, only variable costs are summarized for individual costing objects, which include direct and editorial costs. Fixed costs are taken into account when determining the financial result from sales for the reporting period. Costs are calculated on the basis of costing units. In publishing houses, calculation units are grouped according to the volume and circulation of publications.

For volumetric costs, the following are accepted as calculation units:

–for books and brochures, publications (except postcards), sheet music - one registration sheet (40,000 characters);

–for magazines - one publication sheet, and with the established author's fee per issue - one issue;

–for postcards - one edition;

–for newspapers - four pages of A2 format.

For circulation costs, the following are accepted as calculation units: for books and brochures, art publications (except postcards), magazines and sheet music - 1000 printed sheets; for magazines - 1000 publishing sheets; for postcards - 1000 copies; for covers and newspapers - one copy.

For journals, one number can be used as a costing unit for circulation costs.

BIBLIOGRAPHY

1. Авдеев В.В. Калькулирование издательской продукции. *Бухгалтерский учет в издательстве и полиграфии*. 2010. №2. С. 36-39

2. Штангрет А.М., Мартинів В.В., Котляревський Я.В., Ніконенко У.М. Планування, облік, калькулювання та аналіз собівартості продукції на підприємствах видавничо-поліграфічної галузі: навч.-метод. посіб. Львів: Українська академія друкарства, 2015. 392 с.

RHEUMATIC DISEASES AND COVID-19

Gruntenko Yana Serhiivna

Student

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

Ternopil, Ukraine

Abstract: The worldwide COVID-19 pandemic bother oneself with people with rheumatic disease. Typically this kind of patients and immunosuppressive therapy are prone to be hospitalised, to have more complicated course of COVID-19, also among this group of patient percentage of lethal outcomes is much more higher.

Key words: COVID-19, rheumatic disorders, immunosuppressant, vaccination.

Aim: To conduct assessment of COVID-19 infection course in patients with rheumatic disorders. To analyse patients laboratory test results with reliable databases. Provide review of patient's management and compare it with approved protocols. To reveal possible worsening of rheumatic pathology after COVID-19 infection.

Materials and methods: It is a combined kind of research, which consist of retrospective studying of patient's medical cards which received inpatient treatment at the infectious department of TRH, during August - January, 2020-2021. Patients, diagnosed with acute pneumonia (COVID-19 infection) and rheumatic disorders (Rheumatoid arthritis and Systemic Lupus Erythematosus) on the basis of approved protocols, were selected for analysis. Another part of research is concluded in collecting and analyzing the newest information from international reliable sources and databases with solid evidence from studies management of COVID-19 in patients with rheumatic illness such as: Medline (PubMed), Scopus, American College of Rheumatologist and European Alliance of Association for Rheumatologist.

Study Results: Both patients have been managed according to the newest

protocols and guidelines. In the first case, a patient is a woman, 53 y.o. with COVID-19 infection of moderate severity and rheumatoid polyarthritis has been receiving inpatient treatment during 13 days (23.10.2020-05.11.2020) and till today she's been receiving outpatient treatment. At the 9th week after onset of the disease (28.12.2020), worsening of rheumatoid polyarthritis has been established by laboratory analysis. We've disclosed extremely high levels of CRP=91.37mg/dL (C-reactive protein) and RF=138,2U/l (Rheumatoid Factor). After that the patient has started to take "Solumedrol" for 5 days (01.01.2021-05.01.2021) at such doses: 500mg , 250mg, 250mg, 125mg, 125mg. Unfortunately, following the course of "Solumedrol", ESR level increased to 120mm/h. Today, clinical worsening of rheumatoid arthritis. After 10 weeks of the disease onset (14.01.2021), the patient has started to take "Xarelto" due to the biochemical blood test results, mainly, extremely high level of D-dimer (D-dimer=3540.85), previously this index was at the normal rate. After the receiving of direct oral anticoagulant, the rate of the D-dimer decreased (D-dimer=1022.96).

In the second case, patient with COVID-19 infection of severe degree and systemic lupus erythematosus. She's been receiving inpatient treatment for 22 days (30.07.2020 - 21.08.2020). As in a first case, she also has been receiving outpatient treatment till today. According to obtained laboratory test results, dated 30.07.2020, we revealed: leukocytosis (WBC=14,300) and leukopenia ($17 \times 10^9/L$). According to 3 major databases—MEDLINE/PubMed, Scopus, and CENTRAL (Cochrane Central Register of Controlled Trials)—for clinical studies published December 1, 2019, through March 05, 2020, we found out confirmation a significant correlation between elevated leukocyte count and decreased lymphocyte count among patients with severe cases of COVID-19 compared with those with mild cases. Why lymphopenia is associated with severe illness remains unclear. Increased ESR (erythrocytes sedimentation rate = 35mm/h) and CRP=36mg/l indicates inflammatory pathological process in the organism connected with COVID-19 infection and probable exacerbation of concomitant disease - SLE.

In the 2nd and 3rd evaluations (05.08.2020 and 19.08.2020) we disclosed

rising monocytes (11%), stab neutrophils (41%) and platelets ($434 \times 10^9/L$). It may be explained with information obtained from Annals of Hematology: “In patients with COVID-19 and autoimmune rheumatic diseases, changes in leukocyte, stab neutrophil, monocyte and PLT showed a positive correlation with oxygen demand and high levels of CRP.” Increased rate of platelets specified patient predisposition to Thromboembolic disease, that is why “Plenox” was prescribed.

Also in those tests was found out elevated rates of blood urea nitrogen (BUN=7,6 mmol/l) and D-dimer=567 $\mu\text{g/mL}$. According to MEDLINE/PubMed: “The combination of BUN ≥ 4.6 mmol/L and D-dimer ≥ 0.845 $\mu\text{g/mL}$ appears to identify patients at high risk of in-hospital mortality, therefore it may prove to be a powerful risk assessment tool for severe COVID-19 patients.”

The latest lab analysis has shown lowering of CRP to 6 mg/l whereas increasing liver enzymes alanine transaminase (ALT=185U/l) and aspartate transaminase (AST=59.4U/l). As reported by ACR, a group of patients who had raised ALT and/or AST more than $3 \times$ the upper limit unit of normal were classified as hepatocyte type. Patients with abnormal liver tests of hepatocyte type had higher odds of progressing to severe disease. Management of this patient has being provided in agreement with approved international protocols.

Also both cases have been reported in EULAR COVID-19 Database where it has been indicated COVID-19 outcomes in patients with rheumatic diseases.

Conclusion. This study has demonstrated correlation of severity between acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) virus in people with rheumatic disease based on the statistics, which was obtained from international databases and two patient’s medical cards have been receiving inpatient treatment at the infectious department of TRH, during August - January, 2020-2021. In the first case we’ve revealed significant clinical worsening or rheumatic polyarthritis. In the second case, we’ve detected connection of disease severity (COVID-19 infection) with acquired laboratory test results, predominantly, due to leukocytosis associated with leukopenia, elevated BUN and D-dimer, also increased rates of ALT and AST.

UDC 372.881.111

**METHODS AND TECHNIQUES OF THE SELF-CONTROL SKILLS
FORMATION DURING IN FOREIGN LANGUAGES STUDYING**

Herasymenko Elvira

Senior Lecturer

Simon Kuznets Kharkiv National

University of Economics

Kharkiv, Ukraine

Abstract: The article deals with the main features of training future specialists at the university, in particular the formation of students' self-control. The relevance of the topic is caused by the constant increase in the share of independent work and the reduction of classroom work in the curricula of the University. As a consequence, this an intensification of learning leads to the need to strengthen and activate the formation of self-control skills. Self-control is considered as the most important method and stage of independent work of the student in the learning process, necessary both in classroom and extracurricular activities. The novelty of this work is the description and systematization based on the analysis of modern scientific literature on the topic of information on the main aspects of the problem. The definition of "self-control" is given, methods and techniques of its formation during in foreign languages studying are described. Ways of formation of self-control of students are described. The necessity of self-control in the process of preparing a student for professional activity is determined.

Keywords: foreign language studying, language skills, self-control self-esteem, the methods and techniques of self-control.

Introduction. In accordance with the modern concept of education, the learning process must be based on recognizing the student as a subject of one's own development, and the student needs not only to assimilate the content of the

educational material, but also to independently monitor, evaluate and correct his/her cognitive activity. Changes in the assessment of students should be linked to the increased role of self-monitoring and self-assessment tools, which in turn will enhance their desire for independent educational activity, as well as improve the quality of knowledge.

Self-control is an integral component of self-management and self-regulation processes of students in learning. Its purpose is to prevent possible or detect already committed errors. Through self-control, the student realizes the correctness of his actions in a wide variety of activities, while the development of self-control as a universal intellectual ability is realized through the means of all academic disciplines, including a foreign language [1, p. 26].

In implementing the new educational standards in language teaching one of the main goals is the establishment and development of the personal qualities of students required for a full and active life in modern society. Moreover, in addition to the knowledge of disciplines must be formed criticality of thinking, intuition and ability to overcome difficulties. The basis for developing such qualities is self-control.

The aim of the article is to analyze the use of self-control skills during in foreign languages studying. Main goal of teaching students a foreign language is the formation of communicative competence, the most important indicator of which is the ability of the learner to self-control and self-assessment of his own speech activity. That is, a sufficiently high level of self-monitoring and self-esteem testifies to the mature state of development of the language personality as a whole.

The relevance of the topic is caused by the constant increase in the share of independent work and the reduction of classroom work in the curricula of the University. As a consequence, this an intensification of learning leads to the need to strengthen and activate the formation of self-control skills.

Presenting main material. Self-control is the ability to compare the results of one's own particular learning task with a certain standard in the process of mastering of foreign speech activity, and at the same time independently detect, correct or prevent errors in one's own activities [2, p. 105].

Thus, self-control can be regarded as conscious control, evaluation and self-regulation of the students of their own learning activities and self-management of it. In other words, "the possession of a foreign language would be fundamentally impossible if in the process of verbal communication such a phenomenon as self-control did not function" [2, p. 107].

Self-control is a mechanism, the formation of which requires management on the part of the educator, so the teacher in the process of training should form the students' skills of self-control and using of them. Gradually, step by step acquiring knowledge, skills, moving forward and reliance on the studied and mastered earlier, aware of the teacher's and mutual control, the student learns to perform self-observation, self-analysis, self-correction and self-assessment - the actions that make up the self-monitoring mechanism [3, p. 312]. Formation of self-control and formation of skills and abilities are "two sides of the coin", namely, they are interrelated, interdependent and formed synchronously, simultaneously, without a break in time. Each specific element of skill and ability is correlated with an adequate, concrete link in the structure of self-control.

In the foreign language lessons, self-control must be formed both by mastering communication skills (speaking, listening, reading, writing), and by mastering the language material (grammar, vocabulary, pronunciation, intonation, orthography). Most of the described methods of self-control are similar to the methods of control used by the instructor. In the scientific and methodological literature, techniques of descriptive, rating and nature of monitoring of self-control are singled out, as well as tests, questionnaires, etc. [4, p. 99].

Keeping of a training diary is a type of descriptive-nature self-control. In it, the student can describe all the activities done in the lesson, the course of work, new methods, and also to note the problems and questions that arise. This diary will help students analyze the work done, understand which topics are not well understood, which should be given special attention, and assess progress in mastering the language. In turn, for the teacher it is an opportunity to compile the fullest picture of the progress of each student, which helps to correct the student's activity and

eliminate the shortcomings at an early stage of their development. In addition, it will help the teacher to assess the effectiveness of their own work.

Rating self-control is carried out using scales and graphs to assess the work done. For example, using a scale with descriptors, the student evaluates the degree of understanding of the text, the assimilation of new words. This method is the most suitable for an accurate definition of what the student is causing difficulties and what should be given special attention.

The most common method of self-control of monitoring type is self-revision. This technique is recommended to be combined with mutual checking, since students are more willing to assume the role of a teacher, checking out other students' work than their own. Studying other people's mistakes, the student not only delves into their nature, but at the same time compares them with their own. As a result, he/she returns with great interest to his/her work, carefully checks and edits it. This reception can also include sound recording of verbal answers, testing at the completion of training blocks, certain notes left by the teacher on the fields of an exercise book after checking the work.

One way to increase the effectiveness of the learning process in general and self-control in particular is testing and online testing in various forms. Tests can be both ready, because nowadays there is a large selection of different training programs, and compiled by the teacher with the help of special computer and mobile programs. Tests help students to carry out self-control, self-analysis and self-correction when studying specific topics or when preparing for tests and exams.

The language portfolio as a means of exercising self-control makes it possible to get the most complete picture of the development of the student's knowledge and skills. It describes the work had done by the student in the study of the language. This tool not only teaches the students to develop his own foreign language skills, but also helps to independently control the implementation of the goals which were set on the basis of an analysis of their own achievements.

Questionnaires as a method of self-control are aimed at identifying the characteristics of each student in learning a foreign language, that is, what the student

uses to memorize new words, what difficulties he has, what direction is the main, what exercises cause difficulty, how much time is usually spent on self-preparation and etc. This information will also be useful for the teacher to set real goals and plan his/her work.

For the best results, a combination of several techniques for exercising self-control is possible. To choice of their, depends on the goals of the learning process. It is recommended that these techniques be used from the beginning of the training in order to interest and motivate students.

Conclusions. Thus, summing up, we once again emphasize that the development of students' ability to self-control is one of the most important tasks of modern education and an actual pedagogical problem since it is a self-control and a self-esteem contribute to the development of self-education. In fact, it is known that the knowledge that is given at the university during the lesson is only a small part of what a student should know, everything else depends on his independent work, self-development and self-education outside the classroom.

REFERENCES

1. Lelep L. Development of Students' SELF-REGULATION and SELF-FEELING Skills in Virtual Learning Environment // Skillful Teaching – Successful Learning, Interregional Ural-Siberian TEA Alumni Conference. – Novosibirsk, 2003. – P. 58-64.
2. Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A Common European Framework of Reference. – Strasbourg, 1996 – 187 p.
3. Pestova E.A. Fundamentals of the Formation of the Skill of Self-control when Teaching a Foreign Language: Psychological and Pedagogical Analysis // Vestnik KGU im. O.N. Nekrasov, 2015. – No. 1 – P. 311-315.
4. Pollari, P. “This is My Portfolio” : portfolios in Finnish upper secondary schools, IN Kennedy, Ch. Exploring Change in English Language Teaching. Macmillan Heinemann. – P. 97-107.

UDC 378.147.091.31-059.1-047.22

**DEVELOPING INFORMATIONAL COMPETENCE IN STUDENTS BY
OPTIMISING THE ORGANISATION OF SELF-STUDY WORK**

Honcharenko Valentina

Lopushniak Lesia

Assistan

Dmytrenko Roman

Candidate of medical sciences, associate professor

Bukovinian State Medical University

Chernivtsi, Ukraine

Sukhonosov Roman

Candidate of medical sciences, associate professor

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

Summary. In accordance with the “National Program for Personnel Training” increasing demands are set for the quality of education at higher educational institutions. For successful professional training of highly qualified professionals in the new socio-economic conditions, the first priority is the student's personality, ability to make decisions independently and to further implement them. Education becomes personally oriented. The main objective of Ukrainian education at this stage is to meet the standards of highly developed countries and to achieve certain results that will demonstrate competitiveness in the single professional space of the world. Medical education must ensure high quality training of health care professionals, who must not only be proficient in the specialty, but also master the competence to solve complex issues, The ability to adapt to new changes, understanding of the basics of modern information technology, insurance, economics, law, business communication.

Key words: self-study, competence, education, student, medicine.

Introduction. At the current stage of development of higher education, its aim is to expand the spectrum of interdisciplinary training of specialists (interdisciplinary connection). The structure of the study programmes allows students to organize the learning process in a flexible way. One of the priority areas of training a future specialist is informational competence, which modern scientists interpret as a student's readiness to use professionally-oriented information technologies for the purpose of constant self-improvement [1]. Formation of informational competence should be carried out with the involvement of active self-directed activity of the student, as it is impossible to perform during the scheduled class time. As a result, students' self-study has become crucial, now taking up 50-60% of class time, and this proportion has been increasing steadily over the last few years.

Research objective: to study the forms and methods of using professional information technology for continuous self-improvement of future professionals.

Materials and methods: theoretical – analysis of scientific literature to identify the state of development of the investigated problem; practical – survey, interviews, observations.

Results obtained. At the present stage, Ukrainian researchers identify the following tasks for organizing students' self-directed work:

- formation of student's readiness to control the individual process of knowledge in the system “information - knowledge - information”;
- planning and developing tasks for students' self-study so that they have a creative approach to their work, not by repeating and consolidating the material of the practical exercise;
- a detailed selection of subject areas that provide practical conjugation and make it possible for the students to work on the research activity;
- specialized methodological support for students' self-study with tasks using information technology;
- establishing a friendly relationship between the student and the teacher using e-Learning elements;
- development of a permanent individual-oriented control over the progress of

students' self-study work.

Based on the individual peculiarities of students' cognition, teachers use the following teaching technologies: staff-teaching; modular teaching; individual-teaching and group-teaching. All technologies are organically linked and interconnected and comprise a certain didactic system. We will discuss methods of organizing students' self-directed work within the framework of existing technologies, which are widely used in the classroom during the preparation of students.

The project method is a combination of investigative, research and problem-solving methods. It involves a certain set of educational and cognitive methods that allow to solve a certain problem in the course of students' self-study work with mandatory presentation of the results. This method allows solving tasks for the formation and development of intellectual abilities, critical and creative thinking of the student, influences the formation of an individual position during the implementation of the proposed research tasks. Students prepare a presentation of the results of the work using multimedia technologies.

Student's portfolio is a tool for self-evaluation of the student's own research work, a self-reflection of his/her self-directed activity. The student presents all the tasks that he/she performed during the self-study work, necessarily explains the motivation for each of his/her choices, comments on the results, gives a self-assessment of his/her work, corrects the mistakes with arguments. The presentation of the work takes place at the student conference. The student is obliged to compare his/her evaluation with that of the teacher and the group of experts. In this way, students learn to analyze and evaluate their work and understand how to achieve their goals.

Conclusions. According to the experience of the above-mentioned methods of organizing students' self-directed work, the technologies and methods developed by the teachers contribute to the students' motivation for mastering professional disciplines by involving them in self-directed research activities. The effectiveness of self-study work and the development of information competence, no doubt, depends

on the student himself/herself, his/her will, dedication, abilities, ability to work independently and to analyze, but the first task of the modern teacher is to create contributing conditions for the implementation of each individual's capabilities and to optimize the organization of students' self-directed work.

LIST OF REFERENCES:

1. Sverdau M.M., Sverdau M.R. Fundamentals of Scientific Research: Textbook. – 2-nd edition, revised and supplemented – Chernivtsi: Zelena Bukovina, 2008. – 504 c.

**CONFLICTS IN CYBERSPORTS AND THEIR
IMPACT ON TEAM BUILDING**

Hrechyshkin Danylo Serhiyovych

Yakovenko Victor Vladimirovich

Students of faculty of ITM

Kharkiv National University of Radio Electronics

Kharkiv, Ukraine

Annotation. Cybersports is becoming more popular every day. Some countries have recognized cybersports as an official sport. Conflicts are an integral part of cybersports like any other sport. In general, eSports differs from ordinary sport in that the game takes place in virtual reality on a computer. Cybersports is a very young sport that appeared around the late 90s of last century. How exactly do conflicts affect on Cybersports, players, and team building? This article examines cases of eSports conflicts and how they have affected the team status and the psychological state of certain players.

Key words. Team, cybersport, eSports, team building, conflict, team cybersport, individual cybersport, women cybersport, tournament, victory, psychologist.

Article relevance because in modern society it is customary to work in a team. Sport is no exception. In eSports, due to the spirit of competition and large prize funds, the chance of conflict between players and teams increases several times. Scandals and conflicts in cybersports happen very often. They are related with cheating, fraud attempts, team conflicts and “black” PR from rivals. By the way, in women's esports, as well as in individual competitions, there are fewer high-profile conflicts, this is because the demand for such cybersports is not very high.

There are two main types of conflicts in cybersports: external conflicts and

conflicts that come out in the team. The most common causes of conflict are differences of opinion, goals and approaches, and the cause of most conflicts is human double-dealing.

Probably the loudest conflict in the history of cybersports is a match fixing involving the iBuyPower team. Both teams that competed in this match earned more than 10,000 dollars [1]. We can conclude that for the sake of money, some teams agree to sacrifice personal status, victory, and championship title in the tournament. Money affects most people. This property is embedded in the human essence by evolution.

Most external conflicts occur through matches fixing, another reason may be the statements of players from one team to others. To prevent external conflicts, it is necessary to have sports discipline in the organization and, above all, dignity. Tournament organizers take part in resolving external conflicts.

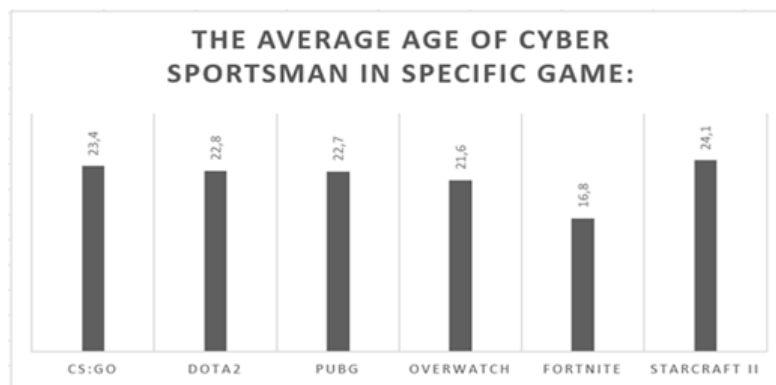
Conflicts that occur among team players deserve more attention. Let us start with personal experience. We assembled a team and decided to play an amateur tournament (the prize pool was quite small, about 200 dollars). It so happened that the opponents had only 3 players, our team was usually surprised. The game of 5 players of ours against 3 rivals has begun. They beat us and we wrote to the tournament organizer that there was a suspicion that the enemies were playing with cheats. The tournament was amateur, so everyone did not care. Within the framework of "big" e-sports, such conflicts end with the inability of a team or player to participate in official tournaments. Cheating is to some extent a doping of players. There is an anti-cheat to fight cheats.

The most famous and loudest conflict in the last few years took place in the team "Natus Vincere" with Danylo "Zeus" Teslenko, who played for the team since 2010. He described this situation in detail in his book: "... And suddenly... My friend writes to me and asks if he correctly understood that after this championship, they want to kick me out of the team. Me?! From my team?! What nonsense??? But this friend never shared unverified information with me... So, someone talked about it, and something was really planned... They are good players, of course, but how did it

happen that I overlooked their personal qualities.” [2, c. 15]. Then Danylo writes: “I moved on to the smoking room... held on until I entered my room, and it was there that despair and sadness seized me. And yes, I was crying into my pillow. It was all so vile and so crudely rigged that I didn't see any solution.” [2, c. 20]. From these quotes, conflict situations are very stressful even for experienced players who have been playing for more than 15 years, such as Danylo. After Danylo was expelled from the team, he created a new team called “Gambit” and won the PGL Major Krakow 2017 (the main tournament, which is usually held once a year) in the CS: GO discipline.

Often the structure of the team is quite diverse, both in terms of national composition and age. Team management is always looking for talented staff for the team. As in "big sport", there is significant competition for the best cyber sportsmen. That is why the structure of the team can be quite different in age or even nationality.

There are prejudices about the age "shelf life" of cyber sportsmen. The most productive age is the period between 21-25 years, as shown in the diagram (Pic. 1) [3].

Pic. 1. The average age of cyber sportsman in specific game

That is why there are a lot of conflicts that are based on age. The first point can be extended even to a bigger class of problems.

Cognitive bias - are fake thoughts, that are based on stereotypes and previous (often negative) assessments of events, of what is happening. Another name for it is cognitive distortions. Cognitive bias has no clear classification, but they can be divided as follows:

- adaptive;

- of limited rationality.

Adaptive prejudices are those prejudices that are positive for people. In situations of haste, it is an adaptive bias that allows you to make decisions quickly, with certain external stimuli.

Prejudices of limited rationality are the part of prejudices that have formed due to human limitations of data processing or the absence of certain mental mechanisms. Such prejudices have a negative character in team-building and internal communication.

As you know, an eSports team must act in a coordinated, thoughtful, and fast way. Poor communication makes it impossible for the team to win or achieve any goals. So, prejudices create distrust of some team members to others, which is unacceptable in any team game.

Like any social sphere of life in cybersports, there is nepotism. This is a preference for relatives or friends for certain positions rather than for strangers.

This can occur when a team is either just rising, or just watching for new staff to change their lineup, and test it. Then some members may prefer their friends or comrades to talented, but previously unknown, e-athletes. Therefore, the team leader, captain, or psychologist should always consider the relationship within the team and between its members or even potential members to avoid situations like that.

The biases described above are prerequisites for the use of team-building techniques and the management of stress and conflict [4].

Frankly speaking, conflicts inside the team are usually solved by a psychologist's help. Because eSports is very stressful, most teams hire a psychologist, but at the beginning of eSports development it was not possible to hire psychologists (this is because until about 2015 cybersport were not considered something serious), so team managers acted instead of psychologists, they encouraged and motivated players.

A manager cannot perform even half of the duties of a team psychologist. One of the most important responsibilities of a psychologist is to be able to resolve conflicts between players. Also, when changing the team. If the conflict cannot be

resolved, there is a high probability that one of the perpetrators of the conflict will be forced to leave the team, but it is no exception that each member of the conflict will leave the team.

It is also clear that team members must understand that they must control their emotions because it's all about the competition and the game. It is necessary to find a compromise without unnecessary emotions. This is probably the most important detail in resolving a conflict. And if one of the players left the team, the other team members must respect the past player of their team. Each member of the team must participate in team-building and thoroughly study the behavior of their colleagues. First, it will unite the team a bit. Second, in conflict situations, everyone will be able to reassure the other.

Thus, we can conclude that in eSports there is a very high probability of conflict. No team will want to take on a strong but conflicting player. High-level teams with a probability of 90% will not take on the team a player who in the past differed from others by some expression on the Internet.

REFERENCES

1. Топ-5 самих гучних скандалів в історії CS:GO [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://gameinside.ua/materials/articles/top-5-samyh-gromkix-skandalov-v-istorii-csgo/149094/> , вільний.
2. Тесленко Д. І., Всупереч. Шлях до перемоги – Харків: Фоліо, 2019. – 374 с.
3. Який вік кіберспортсменів в різних дисциплінах [Електронний ресурс] – 2020. – Режим доступу: <https://dtf.ru/esport/128457-kakov-voznrast-kibersportsmenov-v-raznyh-disciplinah> , вільний.
4. О.Г. Романовський, В.В. Шаполова, О.В. Квасник, Т.В. Гура. Психологія тимбілдингу – Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. – 92 с.

**NATIVELY COMPILED JAVA-BASED APPLICATIONS
IN THE CLOUD INFRASTRUCTURE**

Ivanenko Serhii

BSc Student

Shkrab Roman

Assistant of Software Department

Lviv Polytechnic National University

Lviv, Ukraine

Abstract: Cloud technologies have recently emerged as an alternative to On-premises solutions. In many aspects cloud is more advantageous, especially for small companies. Cloud can be cheaper, more reliable, it does not require much maintenance and hardware investments, many processes can be easily automated there. Cloud model offers many different services – software, simple website hosting, virtual machines, serverless solutions. Many programming languages have Cloud-Native solutions. One of these languages is Java with its powerful and modern frameworks. Java applications can be compiled to native executables that have faster startup time and less memory consumption with GraalVM Native Image technology. It can be especially beneficial for serverless functions, that are designed to be the single-purpose, tiny applications, and may be triggered not frequently. In this article we will point out challenges of the Ahead-of-Time compilation of Java cloud applications. Then we will discuss solutions for problems, related to the usage of native image instances in web services, with regards to the GraalVM Native Image limitations.

Keywords: Cloud computing, Java, Serverless, Native compilation, GraalVM, Native Image.

Introduction. Cloud model has gained wide popularity in the field of hosting

web applications as an alternative for On-premises solutions. In accordance to [1], there exist three major service models of cloud computing: Software-as-a-Service (SaaS), Platform-as-a-Service (PaaS) and Infrastructure-as-a-Service (IaaS), that offer different degree of control over the resources. It allows developers to manage complexity of maintenance, security aspects, cost of usage etc.

When it comes to developing the application that is going to be published in the cloud, the choice of the technology stack is significant. Many programming languages have frameworks, designed for cloud-native approach. One of the most popular languages is Java, that offers next-generation frameworks for cloud-native development e.g., Quarkus and Micronaut [2]. These frameworks ease the development and reduce the startup time of the Java application. But are there any other ways to make the Java application faster at startup and more resource-efficient in the cloud infrastructure?

The answer for this question is: yes. It can be done with using Ahead-of-Time (AOT) compilation. GraalVM Native Image is a technology that allows developers to compile Java application to a binary executable [3]. This technique significantly reduces the startup time of an application [4]. Native executables also leave a smaller memory footprint than the applications running with JVM. The problem is that these advantages do not come for free. Limitations particularly apply to some dynamic features like reflection, dynamic proxy, serialization etc. [5]. In order to use those features, the native images need to be configured properly.

Cloud services are often preferred as an automatic way of publishing web services. Since autonomy is one of the most valuable features of this model, cloud providers have to manage different aspects related to the infrastructure to deliver reliable services to their customers. In case of using GraalVM Native Image technology as an optimization for hosted applications, cloud providers also have to manage the configuration of the native images, and correctly handle the failing dynamic feature calls.

In this paper we will point out some of the key benefits and problems of using natively compiled web applications written in Java, which is the third most popular

programming language according to [6], in the cloud infrastructure.

Overview of cloud computing principles. The main advantages of the cloud solutions are: agility of web applications management, ease of configuration, scalability options and cost efficiency [7]. Developers no longer need to maintain on-premise servers and configure all the systems – this work is done for them by the cloud providers.

Having the pay-as-you-go principle as a basis of the charge model, many cloud customers are seeking the ways to decrease the resource usage without losing the functionality in order to save money. It also affects choosing an appropriate technology stack, that will be using cloud resources in the most efficient way, and in the same time the cost of development of the applications would not be high as well. Runtime characteristics of the application, such as memory footprint and startup time, are essential in the terms of cloud resources usage, and therefore it may be advantageous to reduce them.

Java native compilation. Java's philosophy is Write Once, Run Anywhere (WORA). This expression was used by Sun Microsystems to illustrate platform-independence as a significant benefit of the Java programming language. To achieve this, Java source code is typically compiled to the standardized portable bytecode, that can be executed on any device that has JVM (Java virtual machine) installed. In this case, JVM translates bytecode instructions to a native code just before they are needed. This technique is called Just-In-Time compilation [8]. Its performance depends on the accuracy of anticipation of the code branches and next instructions. Just-In-Time compiler (or simply JIT compiler) can make certain assumptions to improve the generated code. Consequently, in the long run the warmed up (i.e., running for some time) JVM has a performance that can be compared to the execution of native applications.

The price for portability is slower startup and greater memory footprint. The startup time is slower because the JVM needs to be initialized, the bytecode must be interpreted for the first execution, profiling data needs to be collected to perform some optimizations [9]. Classloading and Garbage Collector (GC) initialization are

time-consuming operations as well. The footprint is comparatively bigger because the JVM has to store the results of compilation, profiling data, JIT structures.

When the portability is not necessary, but lower memory footprint and better startup time are preferred, the Ahead-Of-Time compilation (shortly AOT compilation) technique can be used as an alternative for JIT. Typically, Java applications compiled with AOT approach do not need the JVM instance for execution. The Ahead-Of-Time compilers perform compilation of the whole application to the native platform-dependent code. There are several most known examples of AOT compilers for Java code: GNU Compiler for the Java Programming Language, also known as GCJ, Excelsior JET and GraalVM Native Image.

Overview of the GraalVM Native Image. GraalVM Native Image technology creates native images that have fast startup, lower memory footprint and do not require the JDK installed, that makes them standalone [10]. But what makes native images that fast at the startup and less memory-consuming? Regarding the time of the startup, absence of classloading, interpreted code and JIT-ing accelerates the application startup along with simpler GC to start. What about the footprint, as far as no class metadata has to be loaded and no profiling data and interpreted code has to be stored, it reduces the memory consumption of the application at the runtime [9].

From the other side, there are some limitations of AOT compilation with the Native Image. They mostly touch dynamic features that are easily implemented in the JVM but cannot be used that widely in the native images, or they need to be configured. This is because GraalVM runs an aggressive static analysis which requires the closed-world assumption [11].

As mentioned earlier, some of the dynamic features can be configured, so that they could be used in the native application. These features are reflection, serialization, dynamic proxy, Java Native Interface (JNI) calls and resource lookups. To ease the configuration, GraalVM provides the Native Image Agent that can be enabled with “-agentlib” option of the *java* command. The agent tracks dynamic feature calls and writes the results to five JSON files (for each dynamic feature respectively) [12]. These configuration files are later provided to the *native-image*

build tool and configured dynamic features can be used without limitations.

So, the general workflow with configuring and building the native image is: first the Java application is run with the agent (it is desirable to run the application several times and trigger different dynamic invocations, thus more configuration will be saved). Then these configuration files are provided to the AOT compiler, so that the information about dynamic feature calls is saved in the native executable. But what happens if the native application encounters the unconfigured dynamic feature invocation? It depends on the method that has been invoked e.g., reflective method *getField* will throw the *NoSuchFieldException* just as the sought field does not exist, even though the field may exist but merely is missing from the configuration.

It is also worth mentioning that native images are not always fully efficient and more performant than the applications that are executed with JVM. That is because the JIT compiler can speculate, make assumptions based on profiling data and thus it can optimize the generated code. It only concerns the warmed up JVM i.e., on the beginning of execution the JVM-based instance of the application will still be slower than the natively compiled application in most cases [4]. Besides that, native images are not efficient with big heaps because the simpler GC (SerialGC) is used in the runtime. It makes native images suitable for smaller applications, whereas it is more preferable to use the JVM to run bigger, long-running applications (e.g., servers). Consequently, the GraalVM Native Image AOT compiler is a great fit for e.g., command-line applications, serverless functions [9].

Native images in the cloud. As figured out in the previous chapter, native images are eligible for serverless functions. That's because functions are typically small, single-purpose applications. The startup time for those is crucial, as it affects the general latency of the whole web service. Does it mean that all serverless functions written in Java can be natively compiled eagerly?

It is a bit more complex question. The problem is still with limitations, related to the AOT compilation of Java applications. Some applications may use dynamic features, mostly reflection. Even though developers may not use reflective calls directly, a lot of frameworks are based on reflection. In order to be able to handle

these calls, the native application should be properly configured. As mentioned earlier, configuration collection process may be automated using the Native Image Agent, that is running alongside the JVM.

Cloud solutions are usually used as an automated way of web services deployment, so it is important to make it possible to perform all the processes without cloud customer involvement. Usage of the JVM-based instance of an application with Native Image Agent allows to collect the data about invoked dynamic feature operations without any user interactions. Over some time, or over a specified count of requests to the web service (in order to gather enough configuration) the application is ready to be compiled. The native image generation is a bit time-consuming process, so the web service may use the JVM-based instance to handle the requests in the meantime.

Once the AOT compilation is done, the web service can be switched to the mode of native image instance usage. In this mode the serverless function would be much more efficient because of lower startup time [13] that reduces latency. Also, since most cloud solutions providers use the pay-as-you-go charge model, native images allow customers to save their money, because native executables consume less memory and use less CPU time.

It seems to be already great, but there are still problems with dynamic feature usage limitations. The application can be nicely configured by the Native Image Agent during the first stage of the serverless function operational activity, and therefore it would be able to handle all typical requests that were handled previously with JVM-based instance correctly. But, as noted above, if the native image executes the unconfigured dynamic feature call, it will fail. And in the same conditions JVM may handle this call in another way i.e., successfully (if the requested class, field, resource etc. really exists). Such difference in behaviors is unacceptable in most cases – when user deploy the Java application, they expect it to behave as Java application i.e., in accordance to the Java specification.

That is where the failover mechanism is required. The abstract control flow may be like this: when the unconfigured dynamic feature invocation was triggered,

web service switches back to the JVM-based instance with Native Image Agent to add more configuration and recompile. This abstract mechanism provides correctness of dynamic functions execution and automation in management of web service instances. The native image can work with typical requests, but when dynamic call with unexpected parameters was triggered, web service just failovers and executes it on the JVM.

In order to perform the failover, operator (it can be a virtual machine manager or whatever else that manages instances of the application) must know when the failing dynamic feature call occurred. Application must send a signal, that designates the failure that happened because of unconfigured dynamic call. It can be done only inside of native image, because operator cannot look into the native executable and keep an eye on all its dynamic function invocations – as it is hard to implement and insecure.

At this point the system will failover from the native image on each failing dynamic feature call. Let us consider an application that contains a reflective call of *Class.forName* method for simplicity. This method returns the class object for given name when the class with indicated as an argument name exists and throws *ClassNotFoundException* otherwise [14]. What is the behavior of native image when this method is called? This call inside native image returns the class object for given name when the native image “knows” about the requested class i.e., its fully qualified name is present in the configuration of this image, and fails with *ClassNotFoundException* when the class with such name is missing from the configuration. And the second case includes both situations when the class does not really exist (so that the exception is expected) and when the class exists but it did not get to the configuration when running the JVM-based instance with Native Image Agent. To put it simpler, let us designate the latter situation as *the unconfigured call*.

Doing the failover in both these situations is not very efficient. It is important for web service performance to reduce the count of failovers, because switching back to the JVM-based instance frequently may negatively affect the latency. A possible way to achieve this is to distinguish expected failures and unconfigured calls. So,

when the expected failure occurred, no failover is needed, because the JVM-based instance also fails on the same call. And if the dynamic call in the native image is unconfigured, the instance should send a signal for failover. With this distinction the application will failover only when the unconfigured call happened, so no unnecessary failovers will be performed.

For this to be possible, native image builder must be able to read information about expected failures, and the agent in its turn has to be able to produce configuration about dynamic feature failures. For example, if the mentioned above *Class.forName* invocation with actual argument “Test” fails with *ClassNotFoundException* while running application with Native Image Agent, then the agent should write about the nonexistent “Test” class to the reflection configuration. During the generation of the native image with this configuration provided, the native image builder should consider these data about nonexistent elements (nonexistent class “Test” from the example). This information will be later used to analyze the failing dynamic feature call inside the native image – if the requested element is present in the configuration as nonexistent, then this failure is expected (because it happened on the JVM previously), and the original exception should be thrown. Otherwise, if the requested element is missing from the configuration, the application should send a signal for failover. This request to the serverless function can be re-run on the JVM-based instance with Native Image Agent after failover, so the information about this call will be written to the configuration, and once the application is compiled back to the native image, the same call will not be a reason for the failover anymore.

In this way, it would be possible to improve the performance characteristics of the serverless function by building a native image instance for the function, and switching back to the JVM-based instance of this web service only when it is necessary i.e., on unconfigured dynamic calls inside the native executable.

Conclusions. This paper discussed challenges of the native compilation of Java-based applications in the cloud infrastructure. Cloud model has become very popular among developer community. Serverless functions as a part of cloud

computing model are the best fit for small, single-purposed services, that may be called unfrequently. With GraalVM Native Image AOT compilation technology serverless functions, written in Java, can be natively compiled, and the native image instance of the function will have a better startup time, that is especially essential for unfrequently used services. But GraalVM Native Image has limitations concerning dynamic functions, like reflection, and those should be configured before usage inside the native image. Sometimes complete configuration cannot be performed before the native image instance is built, and in this case serverless function can failover to the JVM-based instance to handle the unconfigured dynamic call correctly and collect configuration about it. Such mechanism provides the combination of fast startup and correctness of execution.

REFERENCES

1 Rani D., Ranjan R.K., "A Comparative Study of SaaS, PaaS and IaaS in Cloud Computing," // International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering, 2014. pp. 458-461.

2 Tsikhanovich A. Cloud-Native Java Trends in 2021 [Электроний ресурс] // Qulix Systems: [сайт]. [2021]. URL: <https://www.qulix.com/about/cloud-native-java-trends-in-2021/> (дата звернення: 15.05.2021).

3 Gupalo O. Working with Native Image Efficiently // Medium. 2021. URL: <https://medium.com/graalvm/working-with-native-image-efficiently-c512ccdc61b> (дата звернення: 07.05.2021).

4 Welsh N. Benchmarking Web Services using GraalVM Native Image [Электроний ресурс] // Inner Product: [сайт]. [2020]. URL: <https://www.inner-product.com/posts/benchmarking-graalvm-native-image/> (дата звернення: 20.05.2021).

5 Native Image Compatibility and Optimization Guide [Электроний ресурс] // GraalVM: [сайт]. [2021]. URL: <https://www.graalvm.org/reference-manual/native-image/Limitations/> (дата звернення: 21.05.2021).

6 TIOBE Index for May 2021 [Электроний ресурс] // TIOBE - The Software

Quality Company: [сайт]. [2021]. URL: <https://www.tiobe.com/tiobe-index/> (дата звернення: 04.05.2021).

7 Duan J., Faker P., Alexander F., та Stuart T. Benefits and drawbacks of cloud-based versus traditional ERP systems // Proceedings of the 2012-13 course on Advanced Resource Planning. Tilburg. 2013.

8 Oracle Corporation. Native Compilation Tools // Oracle Help Center. 2000. URL: https://docs.oracle.com/cd/A87860_01/doc/java.817/a83727/jtools5.htm (дата звернення: 12.05.2021).

9 Bouda P. Pros and Cons for Using GraalVM Native-Images [Електроний ресурс] // DZone: [сайт]. [2020]. URL: <https://dzone.com/articles/profiling-native-images-in-java> (дата звернення: 17.05.2021).

10 Šelajev O. CLI applications with GraalVM Native Image // Medium. 2020. URL: <https://medium.com/graalvm/cli-applications-with-graalvm-native-image-d629a40aa0be> (дата звернення: 08.05.2021).

11 Native Image Reference Manual [Електроний ресурс] // GraalVM: [сайт]. [2021]. URL: <https://www.graalvm.org/reference-manual/native-image/> (дата звернення: 07.05.2021).

12 Build Configuration [Електроний ресурс] // GraalVM: [сайт]. [2021]. URL: <https://www.graalvm.org/reference-manual/native-image/BuildConfiguration/> (дата звернення: 05.05.2021).

13 Native Image Examples [Електроний ресурс] // GraalVM: [сайт]. [2021]. URL: <https://www.graalvm.org/examples/native-image-examples/> (дата звернення: 19.05.2021).

14 Oracle Corporation. Class documentation [Електроний ресурс] // Java Platform SE 7: [сайт]. [2020]. URL: <https://docs.oracle.com/javase/7/docs/api/java/lang/Class.html> (дата звернення: 05.05.2021).

UDC 304.44

**THE ACADEMIC COURSE OF RHETORIC AS AN IMPORTANT
ELEMENT OF THE HUMANITARIAN TRAINING
FOR MODERN PROFESSIONALS**

Ivanova Karina Andreevna

DSc in Philosophy, professor

Artemenko Yaroslava Igorevna

PhD in Philosophy, associate professor

National University of Pharmacy,

Kharkiv, Ukraine

Annotation: The discipline "Rhetoric" is a necessary element of the education that develops the promoted communicative culture in the situation of the information society. It helps in forming soft skills for specialists in various fields of activity and areas of knowledge. The methodological and heuristic potential of the discipline "Rhetoric" allows future professionals to master a set of special subjects as elements of the well-balanced and holistic explanative system, integrating special scientific knowledge into a system of knowledge about the world, nature, man, culture, society effectively. Humanistic content, rationality, criticality and discursiveness of rhetorical thinking lay the foundations of the humanitarian culture of the individual, constructively influence the formation of worldview and skills of civilized communication in modern society.

Key words: rhetoric, soft skills, communication, information society, consensus.

The modern cultural situation can be characterized as the information era, and the society, which generates a request for the training of specialists of a new type, respectively, is the information society.

The peculiarities of educational strategies in the information society are not

only special attention to new communication technologies, but practices that allow communication to be carried out in a social space.

The information society creates special requirements for the university training of future specialists. Along with narrowly specialized skills, the formation of a general humanitarian culture, the ability to work with text and audience, the ability to represent the results of one's own activities and defend an independent professional position are an important task of training an effective specialist.

Rhetoric is a discipline that can be classified as a philosophical discipline, since its main tasks coincide with the principles of modern practical philosophy: understanding, dialogical discussion, search for consensus, social modeling in the aspect of joint search for constructive solutions for community life, personality formation through self-expression and self-pronouncing.

A university course in rhetoric is often viewed as having either a propaedeutic or a purely instrumental meaning. From our point of view, it is the philosophical component of rhetorical knowledge-art that makes it possible to change the view of its place in the system of humanitarian training of professionals.

The important functions of rhetorical theory include understanding and distinguishing the life context in which communication is carried out. The problematic moments of the culture of the information society include the fact that cultural frames-chronotopes (such as "work", "education", "leisure", "political communication", "financial activities", "communication in the family", etc) often have vague or overlapping borders. Modern technical capabilities "parallel" different existential "realities" and accustom us to undifferentiated thinking, which operates with a standard unified set of expressive means. At the same time, success or effectiveness in each of these areas requires a clear articulation of boundaries and the specification of means of working with information.

Rhetoric, right at a theoretical level (invention) seeks to distinguish between contexts, realities, genres and of styles communication. It teaches that the effectiveness and persuasiveness of a text (speech) depends on a correctly defined correlation: topic-audience-structure-nature of motivation-expressive means.

The practical aspect of the importance of rhetoric as an art of representation and persuasion is to develop the ability to interact with interlocutors, regardless of whether they share the position of the proponent, opposes him, or is part of an initially neutral target audience. Rhetoric taken in terms of consensus-building, rather than traditionally, as adversarial practice, discloses the significant potential of university disciplines. The idea of consistency, interdisciplinarity and collegial support can form the basis for the creation of synthetic humanitarian courses that include the communicative aspects of logic, philosophy, psychology, and rhetoric itself as knowledge about the basics of communication and work with diverse information.

The humanitarian training of a modern specialist is traditionally based on the principle of transferring and assimilating knowledge. Today, there is an acute question of the preparation of a professional who is able to independently formulate the problem field of his own activity, to conduct a dialogue with representatives of different scientific (professional) schools and directions, to find forms for fruitful communication with colleagues and opponents.

Thus, rhetoric as a part of the humanitarian training of a modern specialist ceases to be a complementary, "additional" part of the academic program. It acts as an effective liaison between related disciplines, hard skills and soft skills in the framework of university training, a teacher and a student, and, finally, the specialist and the community.

УДК: 616-056.52-07-085

FROHLICH SYNDROME: UNDERSTANDING OF THE PROBLEM

Khandelwal Lalit

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,

Jaya Sharma

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,
Ukraine

Pramod Nagar

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,
Ukraine

Pashkovska Nataliia

MD, Head of the Department
of Clinical Immunology,
Allergology and Endocrinology
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine

Abstract The Work is devoted to the peculiarities of the oriented learning in the study of Frohlich Syndrome.

Key words: general information, risk factor, sign symptoms, localization, diagnosis, treatment of Frohlich Syndrome.

Introduction. Frohlich syndrome, also called Adiposogenital Dystrophy, rare childhood metabolic disorder characterized by obesity, growth retardation, and retarded development of the genital organs. It is usually associated with tumours of the hypothalamus, causing increased appetite and depressed secretion of

gonadotropin. The disease is named for Alfred Fröhlich, the Austrian neurologist who first described its typical pattern. The syndrome occurs most frequently in boys and, because of the close association between the pituitary and the hypothalamus, may be associated with reduced pituitary function. Impaired vision sometimes results from impingement of the tumour on the optic nerve. Froehlich syndrome, also known as adiposogenital dystrophy, is a constellation of endocrine abnormalities believed to result from damage to the hypothalamus, a part of the brain that links the nervous system to the endocrine system via the pituitary gland. The hypothalamus regulates sleep cycles and body temperature and composition while stimulating the pituitary gland to release a variety of hormones that control growth, metabolism, and body development. Thus, numerous pituitary gland hormones could be indirectly disrupted by damage to the hypothalamus. Unlike similar diseases such as Prader-Willi syndrome, Froehlich syndrome is acquired, not inherited, and is associated with tumors of the hypothalamus area or their surgical treatment, causing increased appetite and depressed secretion of gonadotropin. This syndrome affects males more often than females [1,2]

The risk factors of Froelich's Syndrome may include:

- Formation of lesions (due to various reasons) in the pituitary gland or hypothalamus resulting in an abnormal function
- Any growth of a tumor in the pituitary, or in the hypothalamus
- Any infection causing brain damage, such as due to tuberculosis

It is important to note that having a risk factor does not mean that one will get the condition. A risk factor increases one's chances of getting a condition compared to an individual without the risk factors. Some risk factors are more important than others.

Also, not having a risk factor does not mean that an individual will not get the condition. It is always important to discuss the effect of risk factors with your healthcare provider.

The key signs and symptoms of Froelich's Syndrome include:

- Increased appetite, leading to weight gain; uncontrolled appetite can

cause morbid obesity

- Retarded physical growth and late skeletal development, resulting in obese and short stature
- Small and abnormal fingernails
- Frequent headaches in children
- Skin can easily get damaged due to sunlight
- Retarded sexual growth, delayed onset of puberty, underdeveloped gonads (testes and ovaries), altered secondary sex features
- Damage to optic nerve resulting from tumor growth, vision impairment
- Reduced blood pressure and blood glucose levels
- Body temperature remains lower than normal (hypothermia)
- Excessive urination (polyuria)
- Causing excessive thirst (polydipsia) [1,6]

A century has passed since Harvey Cushing presented a syndrome characterized by obesity and sexual infantilism, caused by a tumour located in the base of the brain, and named it as Adiposogenital dystrophy or Frohlich's syndrome, on the name of its discoverer. Further study of this syndrome contributed to establish the hormonal connection between the brain and the anterior pituitary, and then the concept of neuroendocrinology.

Froehlich syndrome is characterized by increased or excessive eating that leads to obesity, small testes, and a delay in the onset of puberty. It is also common for children with Froehlich syndrome to experience the delay in physical growth and the development of secondary sexual characteristics. In addition to delayed growth and puberty, children with this syndrome tend to be short in stature. As a result of tumor growth, some children with Froehlich syndrome may also develop intellectual difficulties, poor vision – due optic nerve damage-, somnolence, and diabetes insipidus – known as Infundibulo-tuberal syndrome (Froehlich+somnolence+diabetes insipidus), lower than normal body temperature (hypothermia) and very delicate skin [3,1].

The question of obesity or its congener, fat dystrophy, has not received much

study or attention until quite recently. This was undoubtedly due to the lack of knowledge concerning the fundamental principles involved in the process of fat metabolism. Formerly, excessive accumulation of fat was usually regarded as the result of surcharging by overeating and underexercising, a normal metabolic function, a condition designated exogenous obesity. Since a better knowledge has been gained of the physiological function of the endocrine glands, the fact has become definitely established that the vast majority are due to a disturbance of function of certain of these glands, which form is designated endogenous obesity.

Although it has been observed from antiquity that eunuchs show changes in skeletal development with a type of fat distribution differing from the normal, it was not until Reverdin and Kocher (1882-1883) associated a form of obesity with the loss of function of the thyroid after complete extirpation, and Froelich in 1901 described a syndrome with obesity and genital hypoplasia associated with hypophyseal deficiency, that its full clinical significance was comprehended [3,1]

BABINSKI (i) in 1900 described the case of a girl with obesity and failure to mature sexually. These symptoms were associated with an intracranial expanding lesion in the region of the sella turcica. Fröhlich (2) in 1901 described a boy with a similar clinical picture and diagnosed a tumor of the hypophysis. This syndrome of obesity and infantilism has come to be known as Fröhlich's syndrome or adiposogenital dystrophy [5]

The early experimental ablations of the hypophysis carried out by Crowe, Cushing and Homans (3), and by Aschner (4), suggested a hypopituitary origin to this syndrome. However, Camus and Roussy (5) and Bailey and Bremer (6) pointed out that these early operations were invariably accompanied by damage to the hypothalamus. These workers claimed this latter injury was the true cause of the syndrome. The conflict remained unsettled until the fundamental work of P. E. Smith (7). Smith was able to remove the hypophysis without injury to the hypothalamus and conversely, to produce a lesion in the hypothalamus without damage to the hypophysis (8). Marked obesity never resulted from hypophysectomy, whether complete or partial. Sexual maturation could be instantly arrested or prevented.

Tremendous obesity resulted from injury to the hypothalamus.[5]

Symptoms of the following disorders can be similar to those of Froelich syndrome. Comparisons may be useful for a differential diagnosis:

Prader Willi syndrome is a complex disorder affecting many systems in the body. It is diagnosed more often in males born after a prolonged, delayed birth often in the breech position and is characterized by muscular weakness and failure to thrive during infancy. As the child grows there is a decrease in the function of the testes or ovaries (hypogonadism), short stature, and impaired intellectual capabilities. The need to eat an extraordinary amount of food (hyperphagia) usually develops between 1 and 3 years of age. If left uncontrolled, the obesity of Prader Willi syndrome can lead to life-threatening heart and lung complications [1,6].

Bardet-Biedl syndrome is a rare disorder affecting many systems in the body. It is inherited as an autosomal recessive genetic trait. The major symptoms of this disorder may include intellectual disability, obesity, delayed sexual development, underdeveloped reproductive organs, degeneration of the retina of the eyes, kidney abnormalities, and/or abnormal fingers or toes. This disorder affects males and females in equal numbers. (For more information on this disorder, choose “Bardet-Biedl” as your search term in the Rare Disease Database)

Borjeson syndrome is an extremely rare disorder characterized by intellectual disability, obesity, seizures, failure of the testes in males or the ovaries in females to produce hormones (hypogonadism), and distinctive facial features.

Diagnosis. After a physician conducts a physical examination to identify characteristic signs of Froelich syndrome, laboratory analysis typically reveals low levels of pituitary hormones. This may suggest the presence of a lesion on either the pituitary gland or hypothalamus. Blood tests including TSH tests, FSH tests, LH tests, GH tests, prolactin level and ADH level tests are used to determine the level of hypothalamus and pituitary function.

If infection is suspected, blood cultures may be taken. In the event of a suspected lesion or abnormal growth, imaging studies of the brain are conducted. These may include x-ray of the skull, CT scan of head and neck region, or MRI scan

of the brain. Additional tests such as methylation analysis are needed to rule out Prader-Willi syndrome before a definite diagnosis of Froehlich syndrome can be made.

Treatment. Pituitary extracts may be administered through hormone replacement therapy (HRT) to replace the missing hormones in patients with Froehlich syndrome. For males, this usually includes administration of human chorionic gonadotropin to reach puberty followed up by testosterone. For females, HRT typically is the administration of estrogen during teenage years followed by complex estrogen-progestin therapy with age. If possible, tumors of the hypothalamus should be surgically removed if. Though appetite may be very difficult to manage, weight control depends on successful management. Some modern treatments can help to control obesity [1,3].

REFERENCES

1. Rigas A. Hypothalamic dysfunction in heart failure: pathogenetic mechanisms and therapeutic implications / A. Rigas, D. Farmakis D, G. Papingiotis [et al] // Heart Fail Rev. – 2018. – Vol. 23(1). – P. 55-61. [PubMed]
2. Zarate A,Saucedo R/Article-The adiposogenital disorder of forhlich syndrome and the beginning of the concept of neuroendocrinology//Aruturo Zarate,Renata Saucedo//2007. – Vol. 143(4). - P-349-350.
3. Tran, X. A. Functional connectivity during language processing in 3-month-old infants at familial risk for autism spectrum disorder / XA. Tran, N. McDonald, A. Dickinson [et al] // European Journal of Neuroscience. – 2020. - Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ejn.15005>
4. Saravanapandian, V. Properties of beta oscillations in Dup15q syndrome / V. Saravanapandian, J. Frohlich, J. Hipp [et al] // Journal of Neurodevelopmental Disorders. – 2020.- Vol. 12(1), 1-15. - Available from: <https://doi.org/10.1186/s11689-020-09326-1>
5. Frohlich, J. High-voltage, diffuse delta rhythms coincide with wakeful consciousness and complexity in Angelman syndrome /J. Frohlich, L.M. Bird, L. M.,

Dell'Italia [et al] // Neuroscience of Consciousness. – 2020. - 6(1): niaa005. - Available from: <https://doi.org/10.1093/nc/niaa005>

6. Sanchez Jimenez JG.. Hypothalamic Dysfunction. [Updated 2021 Feb 7]./ JD. Sanchez Jimenez, O. De Jesus O. // In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2021 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK560743/>

ACTIONS TO MANAGE ILLEGAL MIGRATION

Koleva Mihaela Darinova

cadet

National Military University

Veliko Tarnovo, Bulgaria

Introduction The problems of combating illegal migration are becoming global. In this regard, it is necessary to implement measures to combat it in order to create more favorable conditions for effective and fruitful activities in this direction. It is necessary to develop recommendations for the management of illegal migration in order to improve the state policy in the field of regulation of migration processes and counteraction to illegal migration.

Aim Our country attaches great importance to countries and countries of destination, as part of the implementation of measures to combat illegal migration. Illegal migration is one of the main priorities of the Bulgarian policy in the field of management of migration processes with a focus on the need to differentiate between irregular migrants and persons seeking international protection. It aims to ensure national and public security, public order and public health. In recent years, as a result of the global financial and economic crises and the conflicts in the Middle East, the Republic of Bulgaria and the European Union as a whole have been subject to increased mixed migratory pressures.

Related to this is the serious challenge to our country as an external border of the EU - its effective management and protection.

The last 4 years have seen unprecedented conditions on the part of the EU to tackle the challenge of managing migration, which has contributed to reducing the number of illegal arrivals.

The EU is helping Member States at the external borders to deal with the large number of arrivals. It has funded a number of EU Member States' projects to support the integration of refugees and other illegally staying third-country nationals.

The EU is working with partners around the world to tackle the root causes of migration and to promote its organized governance by accepting migrants residing illegally in the EU. He is working to create legal migration routes as an alternative to dangerous trafficking routes.

In 2018, approximately 150,000 illegal arrivals were reported from the EU's external borders, but statistics show a 25% decrease compared to 2017. The fact that the number of illegal arrivals has decreased is not a guarantee for the future. The likelihood of lasting migratory pressures is taken into account. Action has been taken against criminal networks for smuggling of migrants - in 2018 alone, the European Center for Combating Smuggling of Migrants is of great importance and plays a key role in over 100 cases registered with smuggling. There is now a formal agreement and practical arrangement for return and transit through 23 countries. [6]

The main problems remain unresolved:

- the need for an asylum system, which is necessary to ensure solidarity;
- better prepared cards at our external borders;
- acquaintance with and fight against the new strategies of the smugglers;
- continue to improve safe, organized and legal channels for persons in need of international protection as well as for legal migrants;

Materials and method

Migration management needs continuous, long-term and unified EU action based on the principles of solidarity and fair sharing of responsibilities. When EU countries work together to deepen cooperation with key partners in order to increase the rate of legal migration, Turkey, for example, leads significantly in reducing the number of illegal arrivals. The results of joint activities are manifested in the fight against migrant smuggling and in finding alternative legal avenues. It is essential to follow the comprehensive approach set out in the four pillars of the European Migration Agenda and to put in place a permanent framework. [1]

Governance needs to be addressed in global migration and development fora, given the existing link between migration and sustainable development. Opportunity must be created for adaptation, development, disaster risk reduction, civil protection,

the environment and climate change, humanitarian aid and human rights. This must be a priority for countries composed of governments, international and non-governmental organizations and among. All should seek to strengthen cooperation between stakeholders by developing guidelines between countries for planned relocations. [4]

A way to limit the incentives for illegal migration

The migration crisis in the Mediterranean is an opportunity for the EU to find the right balance in its migration policy and to send a clear message to citizens that migration can be better managed collectively by all EU actors.

The EU must continue to provide protection to those in need. The Union must recognize that the skills needed for a viable economy are time consuming and not always available on the labor market. The main value of migrants is to have the maximum impact in order to integrate into their new communities.

A clear and well-proposed framework for legal means of entry into the EU (through an effective visa and asylum system) will limit the incentives for illegal stay and illegal entry, contribute to the security of European borders and the security of migration flows. to take place with an established policy of cooperation in development in the areas of trade, employment, foreign and domestic affairs.

Results and discussion

Illegal migration is due to various reasons, but often ends in deep disappointment. The journey is long and dangerous than expected, it depends on the arbitrariness of the access networks, for which profit is more important than human life. People who do not receive asylum face the prospect of return. People living illegally in Europe live precariously and can easily be exploited. [3]

It is in everyone's interest to tackle the root causes of people looking elsewhere for livelihoods - to impose severe penalties on drug traffickers and to ensure clear predictability of return policies.

Management is increasingly structured in networks, giving weight to the dynamics of horizontal cooperation. This trend allows a number of active regional and local networks in Europe and around the world to be taken into account. Linking

them to the European process of achieving successful common policies and of the perception of these policies by citizens is a task for the opinion-formers to be undertaken by the Committee of the Regions. [5]

Turkey is a good example of receiving 79m euros as a contribution to efforts as a country to cope with pressure on its refugee management system and prevent risky travel in the eastern Mediterranean.

Applicability of the migration management model [2]

The immigration crisis model is a spatial mathematical projection of the processes of illegal immigration, which takes into account normative and operational characteristics of interaction of illegal immigrants - social background, inter-institutional interaction of immigration crisis risks by combining quantitative, qualitative spatial analysis of immigration risks and immigration risks. revealing the dependence between the place, the intensity and the probability of their manifestation.

The purpose of the model is to derive points and compose an algorithm of pressure on the environment. The situation analysis provides information about the center of the core of the migration crisis. The scale of the crisis depends on how the system responds to immigration pressures

The model has achieved the partial goal - reducing the number of non-lethal immigration territory in the country. The number of illegal migrants entering the Republic of Bulgaria is drastically limited. The acceleration of the pace of evacuation of foreigners illegally arriving on the territory of the country is insufficient. The risks arising from the arrival on the territory of our country of illegal immigrants, asylum seekers or persons received and such protection are limited as much as possible and successfully managed. [7] / summary - works by Velikov.

Conclusions

The analyzes show that the described model for migration crisis management is useful. The model partially achieves its main goal

- reduction of the migraine territory of our country;
- the number of persons seeking protection of our country has sharply

decreased, at the moment the integration of the persons who have received refugee status or humanitarian status has been achieved.

- provided with external resources to solve the migration and refugee problem;

The model must continue to be monitored and developed, as the crisis is not over.

Statistics show that the fastest and most effective results in managing the migration crisis are achieved with the influx of migrants entering the country. In practice, the successful implementation of this component of the model of migration crisis management leads to a sharp decrease in the number of persons seeking protection in the country.

Once the migration crisis has been tackled and the conditions in shelters for asylum seekers improved, efforts must be made to urgently integrate those who have received humanitarian status as migrants and to ensure their contribution to the social systems they enjoy. They still have persons with status who have no funds and nowhere to go, which is why they remain in the centers of the State Agency for Refugees and additionally burden the budget.

The cheapest way to penetrate the territory of the European Union is to cross the land border. This is possible in Bulgaria and Greece. The crossing of the Turkish-Greek border was hampered by the fact that most of it is along the Maritsa River, and a protective barrier has been built in the rest. This fact and the free regime to which asylum seekers are subjected in Bulgaria direct them to our homeland.

With a view to prevention, it is necessary to popularize the measures already taken by our country to limit the migratory pressure after potential migrants in Bulgaria's neighboring countries. This should prevent those of them who do not really want to stay in Bulgaria from passing through the territory of our country.

They need to understand that they entered once as asylum seekers from our country, it is impossible to leave it and continue to another EU country, which is in fact their real goal. In order to achieve this goal, the measures taken by the Bulgarian state on the media in the countries that generate the most migrants must be made public.

LITERATURE

1. Progress report on the implementation of the European Migration Program <https://bia-bg.com>.
2. <http://otbrana.com> - a model for managing migration crises.
3. Todorova M. Relationship between illegal immigration and organized crime, Proceedings of the International Scientific Conference "CONFEC 2018", Scientific technical union of mechanical engineering INDUSTRY - 4.0, , Publishing complex Scientific and Technical Union of Mechanical Engineering "Industry-4.0", Sofia Borovets, 2018.
4. Todorova M., Ecological migration, Proceedings of the International Scientific Conference "Defense Technologies" DefTech 2019, Faculty of Artillery, Air Defense and Communication and Information Systems Shumen, Bulgaria 2019.
5. Todorova M. Multilevel management of ecological security in European Union, Scientific Papers of the University of Ruse, 2011.
6. <https://ec.europa.eu>
7. <https://www.vusi.bg> / the scientific works of associate professor Dr. Ivo Velikov /.

PRAISE AS A TOOL OF THE EFFECTIVE LECTURER-STUDENT

Koltunova Olena

PhD in Philology,

Associate Professor,

Department of Foreign Language Teaching

Methods and Practice,

School of Foreign Languages,

V. N. Karazin Kharkiv National University. Ukraine.

Interaction The work is devoted to the implementation of the effective praise in the foreign languages teaching process at high school. In the course of writing the scientific paper, a thorough, multifaceted study of the chosen topic was conducted. As a result, it was found that praise is a rather complex, a form of social interaction between the subjects of communication, through which a conscientious subject expresses recognition, confidence or admiration for the behavior or achievements of the other subject, thereby motivating the latter to further success.

The article considers in detail the concept of praise, its types and forms of expression. The role of praise for the participants of the communicative process is analyzed as well. The conclusions on its basis about the applicability, motivation and effectiveness of different types of praise are formed.

Key words: efficiency, communicative method of teaching, motivation, assessment, praise.

In today's world, original and accessible methods of teaching foreign languages are becoming increasingly popular, which allow students to easily master new material, learn the language and apply the acquired knowledge in practice. Among such methods, the most effective today is the communicative method of teaching, which assumes that students follow such a communication strategy as "act-remember!". That is, the primary and key role in teaching foreign languages in

accordance with the communicative method is given to the formation of students' desire for certain speech actions, because learning is active: students try to solve real and imaginary problems [1].

Interaction with students in context communicative method of learning requires the use of appropriate techniques and methods of communication. Thus, one of the tools of the communicative method of teaching a foreign language is praise as one of the most effective ways to influence the behavior and results, student achievement. Praise as an effective way of interaction between communicators in order to achieve goals and expected results is quite common in today's educational process, but the problem is that the teacher does not always correctly determine the appropriateness and necessity of a particular type of praise. In this regard, we are talking about the relevance of the outlined study, which is also due to the need for an objective and in-depth analysis of the above topic.

In today's realities, the concept of "praise" is both a purely psychological and domestic social category. There are many types of interpretation of the word "praise" in the scientific literature, which depends on the direction of research or the target audience of a particular scientific work.

For example, Rudolph F. Verderber, a well-known psychologist and professor at the University of Cincinnati, defines that "praise is a description of a particular positive behavior or achievement of another person" [1]. Behavioral psychologists argue that praise is defined as both sincere approval, that is, both a response to the correctness of an act performed and a positive assessment of such an act. It is generally accepted that praise influences behavior. Praise is also one of the most commonly used fixatives in a variety of situations. Also, the famous psychiatrist and behavioral psychologist V. Zhmurov in the Great Encyclopedia of Psychiatry defines that "... praise is informing about the correctness of someone's action..." [2].

Based on the analyzed scientific and fiction literature, a proper definition of the concept of praise was formulated. According to which, praise is a form of social interaction between the subjects of communication, through which subject expresses recognition, confidence or admiration for the behavior or achievements of another

subject, thereby motivating the latter to further success.

To date, the construction of an appropriate communication strategy between the subjects of social relations and the proper use of praise in terms of such interaction is necessary in the pursuit of appropriate goals. Praise as an individual communication strategy in the context of lecturer-student interaction acquires the appropriate characteristics inherent in the general concept of communication strategy, while revealing its features in comparison with other forms of motivation and communication. The communication strategy is determined by such features as predictability and flexibility [3]. In addition to these characteristics, the communication strategy is characterized by dynamic deployment, because during the implementation it is constantly adjusted depending on the language steps of the participants of communication and the context of the discourse, which is constantly replenished and modified. The peculiarity of the deployment of the communication strategy is the correlation of the communicative step, which is realized at the moment of interaction, with the previous steps and its influence on the subsequent communicative actions. The most important features of communicative strategy are purposefulness, systematization and interactivity. Accordingly, praise as an individual communication strategy should be predictable. That is, the communicant, expressing words of praise, understands in advance their impact on the recipient, his reaction and possible further actions, deeds and so on. Regarding the controllability of the praise, it should be said that it is the communicator who sets the boundaries of praise for its adequate perception and correct interpretation, which in the future may lead to the desired result for the recipient. The flexibility of the praise as an individual communication strategy is that the subject who expresses praise must understand and take into account all factors and aspects of the addressee's personality, adjust certain phrases for this person in order to properly perceive and understand the praise.

Today, there is a large body of research that has demonstrated the effectiveness of the praise in encouraging positive behavior, especially in the study of how lecturers use praise for the student to improve behavior and performance, and in the

study of productivity. It was also noted that praise enhances positive behavior in bystanders who are not praised (for example, a groupmate of the recipient of praise), due to indirect reinforcement. Praise can be more or less effective in changing behavior depending on its form, content and presentation. In order for praise to have a positive effect on students' activity, it must depend on good behavior (that is, applied only after the target behavior has been implemented), must indicate the characteristics of such behavior that needs to be strengthened, and must be true. Recognizing the effect of the praise as a positive reinforcement strategy, many organizations have purposefully and consciously begun to incorporate praise into methods of interacting with employees.

The strategic use of the praise is recognized as evidence-based practice in both classroom management and parenting programs, although in some studies praise is often referred to a broader category of positive reinforcement, including strategies such as strategic attention and behavioral reward. However, it should be noted that positive reinforcement, depending on the intentions of the subject can act as one of the types of manipulation in society. Accordingly, it is safe to say that praise in some cases is a direct tool of social manipulation through the prism of positive reinforcement of individual behavior.

The next point to consider is the concept of types and forms of praise. Thus, the selection of a certain type of praise is possible only after determining the appropriate classification criterion, which will be appropriate in the given situation. Thus, there are basic types of praise:

- - by the degree of the expression directness;
- - by the range of subjects and / or objects of the praise;
- - by the form of praise expression, etc.

Although today there is a significant classification diversity of the praise in the modern world, in practice only a few variations of the lecturer's positive feedback on the student are used.

According to the results of the analysis of the praise use during the educational process, it was found that quite effective and, accordingly, often used is personal

praise of student qualities and skills, which is expressed in an individualized approach to each student, his results and further actions. Such praise must be sincere and specific. Only in this case will it have the effect expected by the addressee.

Also, personalized praise of the students' achievements and the process of activity proved to be no less effective.

According to the results of the analysis, this type of praise turned out to be the most effective and most often used. This type of praise is better perceived by the recipients, because in this case, receiving praise, the student specifically understands what work is evaluated and what expectations are set.

Less effective, but also quite common, is the praise of a group of people for collective achievements and results. Based on the study, we see that in the case of collective praise, the emphasis shifts from a particular person to the whole group, which levels the specificity and purposefulness of such praise.

Thus, the study concludes that personal praise of students achievement and the process of their activities is the most appropriate for use in the interaction of lecturer and student in foreign languages learning, as it has the highest level of effectiveness among others. Separately, but equally important, is the understanding that praise is an effective tool for motivating students if used properly.

When considering the use of praise at the lesson, it is important to know how praise can have a positive or potentially harmful effect on students. This means that teachers should seek to use praise for the process of completing a task or work, taking into account the discursive needs, interests, and experiences of students before applying praise-oriented strategies.

Effective praise for good job and effort the time of the educational process not only creates a positive mood and a friendly atmosphere in the group, but also increases the students' efficiency and improves the quality of their education.

However, when praising a student, the lecturer must pay close attention to the observance of moral norms and rules of etiquette so that the act of praise is not regarded as rudeness or inappropriateness, which can lead to the exact opposite of the expected result.

REFERENCES:

1. K.S. VERDERBER; R. F. Verderber, Inter-Act: Interpersonal Communication Concepts, Skills, and Contexts. New York: OXFORD University Press. 496p. 2013.
2. Жмуров В.А. Большая энциклопедия по психиатрии. 2-е изд. Москва, 2012. 864 с.
3. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русского языка. Москва, 2008. 288 с.

**OBJECTS OF THE NATURE RESERVE FUND
OF THE BOBRYNETSK DISTRICT**

Kotenko Ruslana

student of the 42nd group of the Faculty
of Natural Geography

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Rozhi Inna

candidate of Pedagogic Sciences,
senior lecturer of the

Geography and Methodology Department

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Annotation. The article describes the objects of the nature reserve fund of Bobrynets district. The picturesque Bobrynets region is characterized with its beauty and amazing natural treasures. It`s a fertile land with talented people which are known all over the world.

Keywords: nature reserve fund, Bobrynets district, reserve.

Biodiversity conservation is one of the priority areas in the study of a particular area. This problem is related to a whole system of legal, scientific, organizational, financial, ethical, educational activities, covers biodiversity at all its levels. Biodiversity conservation is also a part of the global concept of human survival strategy and tactics. This planning and balanced use of land resources, combating the reduction of forest area, inexhaustible use of natural systems and agriculture, reducing the level of man-made pollution of water, soil and air, as well as the rational use of marine resources is the key point.

The Bobrynets region is a vast field of golden wheat framed by magnificent forest belts, slow-moving rivers and sources of crystal water, steep valleys and

beams, flowered with fragrant sage, cornflowers and other herbs.

Fig.1. Map of Bobrynets district with protected areas

Bobrynets is a city in Ukraine, the center of the Bobrynets city territorial community, the center of the Bobrynets district of the Kirovohrad region. Business card of the city: a rare relict bird - bustard. In 1867, Bobrynets received his own coat of arms, which depicts a rare relict bird – a bustard framed by seven sheaves of wheat on a blue-yellow background (Fig. 1).

The rich and generous land of the Bobrynets region became the cradle where the luminaries of the Ukrainian theater Marko Kropyvnytsky and Ivan Karpenko-Kary were nurtured. In 1864, performances of L. Mlotkovsky's troupe took place in a room temporarily equipped for the theater. There were several amateur theaters. The most prominent figures of the old Ukrainian theater performed on the Bobrynets stage were M. Kropyvnytsky, P. Saksagansky, M. Zankovetska, I. Tobilevych, M. Sadovska-Barilotti and M. Sadovsky.

There are eight protected areas in the district, occupying 224.70 hectares of land. One of the most valuable landscape reserves created on granite outcrops is "Shumok" with an area of 120.1 hectares. It occupies a narrow floodplain part of the Bobrynka river valley and adjacent slopes. The vegetation of this picturesque corner is rich and varied. Here are plants of different groups – petrophytic, steppe, meadow-

steppe and coastal-aquatic. Numerous granite stones are scattered on the slopes.

The reserve has a unique faunal complex, which includes representatives of hydrophilic, xerophilous and petrophilous fauna.

Reserved tract "Boots". The total area of the tract is 55.0 hectares. German settlers – colonists, founded it in pre-revolutionary times. In 1929 the village of Kuibyshevo moved to this land. This is one of the largest forest plantations. The composition of the stand is diverse: large oaks, sprawling birches, hornbeams rustle with colorful leaves.

Precambrian granites, the embodiment of eternity itself, appear on the surface in some parts of the district. "Elephants" is the name of a geological monument of nature near the village of Polumyane. Three stone giants, granite boulders rising above the surface, seem to have come to drink at the reservoir. Two little "elephants" water is splashed over their backs. The third "elephant" is large, with about 6 meters of its stone body visible above the water. On its back are steppe plants – fescue, celery comb, cornflower Rhine, etc. and, of course, species of petrophytes.

Behind the three "elephants" stretches a train of outcrops of ancient rocks on the slope of a small beam. They grow a large population of blackbirds, small areas of Lessing's feather grass (both species from the Red Book of Ukraine), rarely and a rare steppe species of Sarmatian belevaliya. Together, this elephant is known in Bobrynets district.

Reserve tract "Deadwater". Many valuable and rare species have gathered on this small "island". Among the predominant thickets of cereals (fescue, celery, crested) crynetarium grows here – a valuable medicinal species, silver spots of feathery hairy – wormwood species. Preserved also in the area of Sarmatian belevadia, pale astragalus, Austrian sage. On the mobile stony soils of the slope perched a steppe shrub – Karagana bush.

On the slopes, there is a black-headed woodpecker, which is a rare species in the region, and a woodcock. A lark sings in the sky above the steep bank. Along with the ponds, which are formed by the riverbed overgrown with dams, you can find a white stork and a water hen, and on the ponds themselves – a great mink.

The river Bobrynka (Chakoklia - "pure water"), which flows in the Bobrynets region, originates to the left of Duplonatova's grave, in a unique place at the crossroads of the Black Klobutsky way from the Tatars to Chornolissya. Its pure spring stream attracted first the gardens and then the village houses. Bobrynka was a deep, full-flowing river, on which boats of merchants and conquerors sailed. The bottom of the river hides the precious treasures of those times.

Conclusions. Thus, there are protected areas in the Bobrynets district, but not enough. This is due to the fact that in this area the steppe zone, there is soil erosion, farmers destroy beams, meadows, plow the land near the ponds, ponds that have dried up, which is prohibited ecologically. People are also engaged in poaching, destroying rare animals. Bobrynechchyna is a steppe region; the unique colors of its rich and generous land are an integral part of our Motherland.

REFERENCES:

1. Bobrynets district. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/>
2. Department of Ecology and Natural Resources of Kirovohrad Regional State Administration. URL: <http://ekolog.kr-admin.gov.ua>
3. Reserved places of Kirovograd region. URL: <http://ukped.com/plan-konspekti/prirodoznavstvo/5702-zapovidni-mistsya-kirovohradshchyny-tvorchyi-ekolohichni-proekt-4-i-klas.html>

**КТЕСИАС, ЖИЗНЬ ВРАЧА ПРИ ПЕРСИДСКОМ
КОРОЛЕВСКОМ ДВОРЕ**

Kren Laszlo

PhD Candidate

Eötvös Loránd University

Budapest, Hungary

Аннотация: Ктесий Книдский был греческим врачом и историком при дворе персидского царя Артаксеркса II Мнемона (404–358 гг. до н.э.), которого он сопровождал в качестве военного хирурга в его походе против Кира Младшего. Поскольку фрагменты его утерянных работ не сохранили никакой информации, у нас очень мало сведений о его врачебной карьере. В данной статье медицинская практика Ктесия исследуется с трех точек зрения: 1. История Ктесия, медицинская школа в Книде; 2. роль врачей при дворе Ахеменидов; 3. Собственные фрагменты Ктесия, относящиеся к его медицинским знаниям.

Ключевые слова: Ктесий, империя Ахеменидов, древняя медицина, медицинская школа Книда

Ктесий Книдский был греческим врачом и историком при дворе персидского царя Артаксеркса II, которого он сопровождал в качестве военного хирурга в его походе против Кира Младшего. Во фрагментах его потерянной «Персики» нет никакой информации о его медицинской карьере.

В данной статье медицинская практика Ктесия исследуется с трех точек зрения: 1) прошлое медицинское образование Ктесия; 2) роль врачей при дворе Ахеменидов; 3) фрагменты, относящиеся к его медицинским знаниям.

Решающее столкновение между Киросом и Артаксерксом II произошло в 401 году до н.э., в Кунаксе, в семидесяти милях к северу от Вавилона.

Историкам известна эта битва из работ Ксенофона, который задокументировал как саму битву в Анабасисе, так и возвращение греческих наемников. Другой историк той эпохи, Ктесий Книдский, также принимал участие в битве. Но в отличие от Кироса, которого поддерживали греки, Ктесий находился на стороне противника в качестве врача Артаксеркса. Во время боя Кирос тяжело ранил Артаксеркса, его клинок остался в груди противника, рану обработал Ктесий.

Согласно Диодору (Diod. II. 32.4) Ктесий провел семнадцать лет при персидском дворе в качестве врача королевской семьи. Там же он написал историю персов в двадцати трех книгах. Однако у нас почти нет информации о медицинской деятельности Ктесиаса: он не описал историю болезни персидской королевской семьи, методы лечения, которые он использовал, или египетские и месопотамские подходы, которым он научился при дворе, но его этнографические описания показывают его медицинские знания и интерес к этой области вообще. Только лишь в двух текстах можно найти краткие упоминания о медицине, позволяющие прийти к выводу о том, что он также писал научные трактаты об этой области.

Происхождение: Ктесий родился в семье медиков в Книдосе. Его отца (тоже врача) звали Ktesiarchos или Ktesiochos, и, согласно фрагменту [F68], его дед тоже был врачом, поэтому эта профессия передалась в семье по наследству как минимум на протяжении трех поколений. Помимо Кос Книдос из Карики был самым важным греческим медицинским учебным центром. К сожалению, практически ничего не известно о школе в Книдосе, кроме общепринятого современного суждения о том, что она практиковала более архаичную форму медицины, которая была ближе к египетской медицине, тогда как школа Кос лечила согласно новым учениям философии цинизма. Обе школы вели свой род от Асклепия, поэтому они смотрели друг на друга как на родственников, и у них также был общий койнон в Дельфах. Комментарий Галена к Гиппократу показывает, что Книдос также имел письменную традицию медицины. Эти комментарии показывают, что основное различие между школой в Книдосе и

школой в Косе заключалось в отношении к болезням. В то время как школа Кос считала важным общее описание и систематизацию болезней, в Книдосе проявлялся интерес к специальным болезням. В Книдосе болезни были сгруппированы по частям тела и органам: было известно семь различных заболеваний желчного пузыря и двенадцать различных заболеваний мочевого. Школа Кос уделяла большое внимание пациенту, помня не только о физических симптомах, но и о душе пациента. В Книдосе, с другой стороны, лечение было сосредоточено на болезни, и пациент присутствовал как носитель особого заболевания [KOLLESCH, J.: Knidos als Zentrum der frühen wissenschaftlichen Medizin im antiken Griechenland. *Gesnerus*, 46 (1989), 11-28]. Интерес к таким особым заболеваниям, диковинным явлениям – один из определяющих элементов работ Ктесиаса.

Врачи при дворе Ахеменидов: не существует достоверной информации о медицинской практике персидской эпохи. Единственным ориентиром является Авеста, чья шестая книга (*Vendidād*) гласит, что известны три вида лечения: хирургия (*kareto baēšaza*), использование лечебных трав (*urvarō baēšaza*) и заклинания (*mānsrspand baēšaza*). Последнее, при этом, считалось самым престижным. Согласно Авесты, также ясно, что персидская медицина сохранила месопотамскую традицию исцеления. Наиболее важную информацию о мировоззрении болезней на Ближнем Востоке и их лечении можно резюмировать следующим образом: 1) болезни вызываются злыми духами и демонами; 2) демон несет особую ответственность за каждую болезнь; 3) демону, который считается причиной заболевания, были сделаны особые подношения; 4) признано, что нарушение функции определенных органов связано с развитием заболеваний; 5) используемые лечебные травы использовались во всех случаях для устранения симптомов болезни, однако, они не были частью магических процедур. Таким образом, в древней Месопотамии духовные и рациональные теории (магия и медицина) во взаимодействии друг с другом составляли медицину в целом.

Следует упомянуть также две группы профессионалов в области

целительства: заклинатели (*mašmaššu* или *āšipu*) и врачи (*asû*). Задача заклинателей заключалась в том, чтобы диагностировать болезнь (то есть какой демон ее вызвал), определить причину гнева демона (совершил какой-то грех), провести очищающие ритуалы с использованием заклинаний и магических амулетов. *Asû* же, в первую очередь были экспертами в лечебных равах, в очищении ран, и, согласно источникам, они делали пластыри с лечебными мазями. *Mašmaššu* и *asû* также работали вместе, из источников кажется очевидным, что *āšipu* была самой уважаемой профессией [GELLER, M. J.: *Ancient Babylonian Medicine. Theory and Practice*. London: Blackwell, 2010. 165-167].

Когда персы завоевали Нововавилонское царство, они немедленно получили в свое распоряжение полный медицинский материал за последнее тысячелетие Месопотамии. Из источников невозможно точно сказать, что вавилонские врачи служили при дворе великого царя, немыслимо, чтобы профессия, накапливающая такой большой объем знаний, исчезла бы полностью. В списках месопотамских храмов мы находим заклинателей и в этот период, поэтому обучение *āšipu* продолжалось. Копирование медицинских текстов, безусловно, продолжалось, в общей сложности известно три истории болезни после неосирийской эпохи, они были написаны в эллинистическую эпоху [BOIÿ, T.: *Late Achaemenid and Hellenistic Babylon*. Leuven: Peeters, 2004. 38.].

Помимо местных врачей, во дворе Ахеменидов работало большое количество иностранных врачей. По словам Филиппа Хайса, персы нуждались в иностранных специалистах, потому что их собственная медицина месопотамского происхождения была гораздо более религиозно-магической по своей природе, а не основывалась на эмпирических знаниях. Первоначально на работу принимались египетские, а затем и греческие врачи [HUYSE, Ph.: *Die Persische Medizin auf der Grundlage Herodots Historien*. *Ancient Society* 21 (1990), 141–148]. Египетские врачи этого периода известны истории по именам. Уджагорреснет – один из наиболее известных: его биография сохранилась в

статуе наофора, хранящейся в музее Ватикана (инв. № 196). Он был жрецом богини Нейт во время правления Амасиса II и Псамметиха III, служил командующим флотом. После поражения при Пелузий он стал магистратом врачей при дворе Камбиса и Дария I. Мы знаем также имена врачей Семтутефнахта (Semtutefnakht) и Вн-Нефера (Wn-nefer), первый при этом, был врачом Дария III и участвовал в битве при Гавгамелах, где, вероятно, он попал в плен к грекам.

Среди греческих врачей, служивших при персидском дворе, первым в хронологическом порядке был Демокед из Кротона [Her. III. 129-137]. Первоначально Демокед был лекарем Поликрата (тирана Самоса), но Поликрат был схвачен Оройтесом, сатрапом Сардиса. Поликрат был казнен, но Дариос вскоре убил Оройтеса, и все его имущество (включая самого Демокеда) перешло во владение великого царя. Демокед в Сузах вылечил Дарию вывихнутую лодыжку, чего не смогли сделать египетские врачи, что сделало его врачом самого правителя и его жены. Позже он стал членом королевского посольства в греческих городах.

При дворе Артаксеркса I был доктор – Аполлонид из Коса [Ktésias Fr. 14.]. У него была менее успешная карьера, чем у защиты от демонов: во время Артаксеркса он успешно исцелил зятя Мегабиза. Однако позже, во время медицинского обследования, он влюбился в Амитис, жену Мегабиза, и посоветовал ей заняться сексом с мужчинами, чтобы выздороветь, поскольку ее болезнь проистекает из ее матки. Однако после лечения здоровье Амитис продолжало ухудшаться, и она рассказала обо всем своей матери, а та – королю. Артаксеркс отдал своей жене Аполлонида, которого царица пыталась в течение двух месяцев, а затем похоронила заживо в день смерти Амитис. При дворе Артаксеркса II, кроме Ктесиаса, прислуживал Поликрит из Менде, о деятельности которого больше ничего не известно.

Семь врачей, известных по именам - три египтянина и четыре грека - кажется не таким уж большим количеством, поэтому создается впечатление, что присутствие иностранных врачей не было обычным явлением при

персидском дворе. С другой стороны, мы видим, что иностранные врачи присутствовали на протяжении всего существования Империи Ахеменидов. Однако утверждение Хайса о том, что греческие врачи заменили египтян, не выглядело правильным: первые известные египетские и греческие врачи, Уджагорреснет и Демокед, работали параллельно при дворе Дария I, а египтянин Семтутефнахт был доктором при последнем правителе ахеменидов во времена правления Дария III. Геродот, вероятно, только увеличил эффективность Демокеда за счет египетских врачей под влиянием эллинского самосознания. Врачи из школ Кос и Книдос появляются при персидском дворе. Ктесиас изображает Аполлонида с Коса в негативном свете, как если бы он злоупотребил доверием своего пациента. К сожалению, от Ктесиаса ничего не осталось относительно Демокеда. Было бы интересно узнать, что он написал о нем, так как Каллифон, отец Демокеда, был священником Асклепия в Книдосе, поэтому они были из одной школы.

Фрагменты Ктесиаса: два фрагмента с медицинским содержанием сохранились под именем Ктесиас. Один – II век н.э. из Галеноса по восстановлению смещенного тазобедренного сустава, а другой – из Орейбасиоса, который жил в IV веке н.э., где он пишет о медицинском использовании морозника (*Helleborus*), который с конца V века был одним из предпочитаемый в лечении трав греческих врачей. По словам Феликса Якоби, Ктесий написал медицинские трактаты еще до того, как стал врачом персидского царя, рассматривая их как своего рода юношеский труд. Согласно Ленфанту, эти отрывки также происходят из Персика или Индии [LENFANT, D.: *La Perse. L'Inde. Autres Fragments*. Paris: Les Belles Lettres, 2004. 219.]. У нас нет доказательств, подтверждающих или опровергающих утверждения Якоби или Ленфанта, но это противоречит теории Ленфанта об Индике, согласно которой морозник – это растение, произрастающее в Европе, а не в Индии.

F67. «Они критикуют Гиппократ за повторную вставку вывихнутого бедра на том основании, что оно немедленно выскочит обратно из своего места. Первым был Ктесий Книдский, его родственник (потому что этот человек тоже

был членом Асклеиад). После Ктесия его примеру последовали многие другие».

Критика Гиппократов, сформулированная Ктесием, является первым проявлением одного из самых обсуждаемых вопросов в древней медицинской литературе – правильного восстановления смещенного тазобедренного сустава. Разница в возрасте между Ктесием и Гиппократом была всего два десятилетия, эта деталь является доказательством того, что работа над суставами, сохранившаяся в корпусе Гиппократов (Περὶ Ἄρθρων), действительно была работой Гиппократов. Критику также можно рассматривать как проявление конкуренции между медицинскими школами в Книдосе и Косе. Однако это соперничество проходило в дружеском тоне, признаков ненависти мы не видим. Из критики Ктесиев также ясно, что соперничество происходило на чисто профессиональной и научной основе. Согласно надписи из Дельф, Асклеиады в двух школах также поддерживала объединение (κοινόν): «Решение Объединения Асклеиад (κοινόν) на Косе и Книдосе: если Асклеиад прибывает в Дельфы, чтобы попросить совета у оракула или принести жертву, он должен сначала поклясться, что он Асклеиада из мужской ветви (κατὰ ἀνδρογενεῖαν). Тот, кто нарушает эти правила, не может быть допущен к оракулу в качестве Асклеиады и лишен всех привилегий, предоставленных дельфийцами Асклеиадам, если он не будет действовать, как предписано выше.» [ROUGEMONT, G.: Corpus des Inscriptions de Delphes. I. Lois sacrées et règlements religieux. Paris, 1977. 122-124.]. Асклеиады были двумя ветвями одной семьи, считавшими своим мифическим предком бога исцеления Асклепия. Помимо первоначального значения с начала III века н.э., оно использовалось всеми врачами как своего рода титул культиватора наук Асклепия, но его более узкое значение всегда означало членов семьи, независимо от их занятий. Так, Гален буквально называл Ктесия родственником Гиппократов.

F68. «Трактат Ктесия о чемерице:« Во времена моего отца и моего деда ни один врач не назначал морозник, потому что они не понимали, насколько он

могущественен, и не знали правильной дозировки. Если кто-то вводил морозник, он велел пациенту составить завещание, так как он собирался пойти на серьезный риск. Многие из тех, кто принимал наркотик, задохнулись, в то время как немногие выжили. Однако теперь это кажется очень безопасным ».

Отрывок показывает, что медицинские знания Асклеиад передавались строго внутри семьи, от отца к сыну. В то же время это также доказывает, что Ктесий был чистокровной Асклеиадой, а не просто врачом, получившим титул из-за своей профессии. Неясно, о каком подвиде морозника Ктесиас имел в виду. Морозник черный (*helleborus niger* или *helleborus cyclophyllus*) – это многолетнее растение, произрастающее в Центральной и Южной Европе, все части которого ядовиты: оно содержит рвотные и слабительные алкалоиды и гликозиды, его действие было известно с древних времен, и его одобряли. врачи [Hipp. Прогнозы Коана II.304]. Если же он писал о белом морознике (*veratrum album*), то его использовали для лечения психических заболеваний, проказы, паралича и зубной боли [Plin. Nat. Hist. XXV.48-54.]. Согласно Гиппократу, он подходит даже для индукции выкидыша [Hipp. Mul. VIII.154.]. Утверждение Ктесиаса о том, что они уже могли безопасно использовать это растение в медицине, также подтверждается Плинием, что в его время многие люди в Академии использовали это лекарство, чтобы сохранить свежесть ума [Plin. Nat. Hist. XXV. 51.]. Он наиболее известен в современной медицине своим жаропонижающим, обезболивающим и антигипертензивным действием, но из-за токсического действия он используется только в ветеринарии.

Заключение: После анализа двух фрагментов стало очевидно, что профессиональное медицинское образование Ктесия прослеживается в его работах. Также есть следы гордости за его книдийское происхождение. Можно считать, что Ктесий использовал свои медико-ботанические знания, когда писал о диковинной флоре и фауне Индии. Сравнительный анализ древнегреческой медицинской терминологии и чудо-фрагментов Ктесия в будущем, возможно, может привести к новым результатам в этом вопросе.

**FORMATION OF EFFECTIVE ORGANIZATIONAL
CULTURE AT THE ENTERPRISE**

Laukhin Oleksandr

Student

Korobkina Tatyana

Dr. Sc.(Philosophy), Associate Professor

Kharkiv National University of Radio Electronics

Kharkiv, Ukraine

Annotation: the concept of organizational culture and ways of organizing it. criteria of effective organizational culture and reasons for its formation. correct marketing as one of the most important parts of the organizational culture. the importance of having a career growth in the enterprise.

Keywords: psychology; organizational culture; marketing; career growth; relationship at the enterprise; criteria of a successful organizational culture.

In modern post-industrial society, the working environment and the labor process itself acquire a different meaning for a person than providing oneself with basic benefits. People are no longer viewed as consumers of services, and therefore, coupled with a developed managerial thought capable of forming a new concept for further transformation of organizational culture into it, a new systemic quality based on the principle of self-organization, interaction and communication is emerging today.

“Culture is able to unite the global and the local for the common evolutionary goal of mankind” [1, p. 70]. Talking about today's realities, the results and effectiveness of the organization of "global" largely depend on their organizational culture. With the proper level of this culture, the leadership of the organization has the ability to solve complex problems, quickly make effective decisions and

painlessly adapt to changes. This is justified by the fact that in such working conditions the values of workers and their relationships remain stable, as well as constant, regardless of the conditions of the external environment [2, p. 164].

From the point of view of its own development of organizational culture in individual enterprises, it can tolerate such changes and additions as: change of objects and objects of attention on the part of the manager; changing the style of managing a crisis or conflict; redesigning roles and changing focus in training programs; changing the incentive criterion; change of emphasis in personnel policy; change in organizational symbols and ritualism [3, p.21].

The methods described above speak of the obvious evolutionary nature of such a concept as organizational culture [2, p. 165]. These norms and methods of improvement have been developed over a long time, and therefore for cases at enterprises when a person was involved in the construction of this culture, or a group of people who at that time did not have sufficient qualifications in organizing activities, the process of restructuring a culture may require the formation of new recruitment criteria. employees, revision of the system of preferences, as well as revision of the basic values of the entire enterprise and its individual elements.

However, such large-scale changes will not leave the enterprise unchanged, and the changes will be positive. In addition, due to the close relationship of the organization with the outside world, the processes occurring at the enterprise are reflected in the external environment as a whole. Humanization of organizational relations is possible only in the presence of certain social conditions, which include, for example, the development of civil society institutions and the formation of the corresponding ideological attitudes among the members of society.

If we are talking about methods of forming an effective organizational culture, the key problem for solving such a problem is often insufficient employee motivation, or fundamentally wrong ways of organizing this motivation. The leaders of enterprises are often overlooked that an important direction of humanization of labor motivation is to provide conditions for professional growth, career of employees of the organization [4, p. 39]. The need for such an approach in practice is

explained by the fact that in the case of its presence, employees feel opportunities for self-realization, which entails a sense of involvement in achieving the global goals of the organization. At the same time, this leads to an implicit improvement of the qualifications of employees, gives them the opportunity to make independent decisions and take responsibility for them.

One of the criteria for a successfully formed organizational culture is also the fact that the company has found its place in the market. Marketing plays a key role in this process. The simplest, but at the same time effective, way of forming a marketing strategy is to build it in parallel with the organizational culture strategy and other functional strategies, which together form a single strategy for the development and effective functioning of the enterprise, work to fulfill its mission [1, p. 71].

As a result of the analysis carried out, it is possible to come to the following conclusions. The methods of building organizational culture include the harmonization of the following elements of the enterprise. First of all, it is the morale of employees based on the motivation to be needed, it is confidence in their business, as well as the hope for future prospects within the framework of this enterprise (the non-illusory presence of chances for career growth). This is also bringing the company to a stable position in the market by, at least, organizing literate marketing, which, in turn, can have a positive effect on the employees themselves. This is the successful work of the enterprise, which is expressed in the results of activities that correspond to the tasks set, this is both a state of agreement, and cooperation, and positive interaction of the team as a whole.

REFERENCES

1. Лукашевич Ю.Л. Организационная культура как предпосылка эффективной организации маркетинговой деятельности на предприятии // Экономический вестник университета «Переяслав-Хмельницкий ДПУ имени Григория Сковороды». – 2011. – №17/2. – С. 69-72
2. Миколайчук И.П. Управление изменениями в организационной культуре предприятия // Вестник ХНТУ. – 2019. – №4(71). – С. 162-166

3. Камерон К.С., Куинн Р.Э. Диагностика и изменение организационной культуры // пер.с англ. – СПб. : Питер. – 2001. – 311 с

4. Сафонов К.Б. Специфика гуманистического подхода к регулированию организационных отношений // Научный журнал «Теория и практика общественного развития». – 2016. - №10. – С. 38-40

UDC 377

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE
TEACHERS OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF
DIGITALIZATION OF SOCIETY**

Lokshin Victor Solomonovich

doctor of pedagogical sciences
(doctor habilitated) teacher of the highest category
department (scientific and methodical commission)
psychological and pedagogical disciplines
Kyiv professional and pedagogical
Anton Makarenko College

The formation of professional competence of future teachers of vocational training in the context of digitalization of society is a system of values in the context of European integration.

Value management at the level of vocational education institutions and institutions expands the opportunities for staff motivation based on value strategies. In the process of analyzing scientific sources on the problems of formation of professional competence of future teachers of vocational training, it can be concluded that due attention is not always paid to such aspects as levels of values, levels of value competence of future teachers of vocational training in the context of modernization of higher education. competencies based on measurements

The purpose of scientific and pedagogical research is to develop and theoretically substantiate the model of formation of professional competence of future teachers of vocational training, taking into account digitalization. The globalization of the process of formation of international relations, the integration processes taking place in Europe, the desire of Ukraine to become a full member of the European and world community have determined a change in the targets of continuing higher education. The processes of modernization of higher education also

concern aspects of training future teachers of vocational training as its component, able to productively use internal and external resources and ensure the formation of professional competence of future teachers of vocational training in the context of European integration. Heads of vocational education institutions do not always have a sufficiently comprehensive level of understanding of the values that are important for employees, so the development strategy of modern educational institutions is sometimes not successful enough. It doesn't matter how brilliantly the analysis on which the strategy is based is conducted, because it is the people - from the principals to the staff of mid-level VET teachers - who need to understand this strategy in line with their value system. We are talking about corporate, universal, family-traditional and key values. We are talking about human factors, not the material side of things. The strength of these values is similar to a flywheel, which is difficult to stop and difficult to return. layers - deep values that build the relationship of the leader or his followers with each other. formation of professional competence of future teachers of vocational training is not possible without taking into account the system of values. it is appropriate to consider value strategies as a component of professional competence in the context of digitalization of society.

INNOVATIVE APPROACH TO FOREIGN LANGUAGES TEACHING AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF MIA OF UKRAINE

Mamonova Olena Ivanivna

PhD in Pedagogics,
Associate Professor,

Volik Olena Veleriivna

Lecturer,
foreign language department,
Donetsk law institute
of MIA of Ukraine
Mariupol, Ukraine

Teaching foreign languages is a component of professional education, which ensures that the training of specialists meets the requirements of society. Some changes of priority in language policy, including within the Council of Europe, shifting the focus to socio-cultural aspect of language learning makes lecturers of establishment of higher education rethink the purpose and content of foreign language teaching, to develop new methods and technologies in teaching.

These challenges require law enforcement to know and to be able to use at least one foreign language. Knowledge of a foreign language in today's realities is not only a condition for successful professional activity of a law enforcement officer, but also his self-realization in a multicultural space.

Professional activity of people is impossible without foreign language knowledge, but also without dialogue with representatives of other cultures, mainly without intercultural communications. The essence of professional language training is the practical preparation of cadets and students for future professional activity. For practical use of language, it is necessary to obtain both knowledge of the language system and the ability to use it in the process of communication.

The purpose of language training is the general cultural development of the

individual with an emphasis on the development of professional competencies. It is a common fact that the content of professional education is the development of professional competencies. The need to develop professionally relevant competencies is actual nowadays. You can not abandon the best traditional forms and methods of work, language practice needs to be revived.

Police officers knowing a foreign language are a real asset for a police department with international ties as they can read, study, translate and draw legal documents and other papers, negotiate with foreign colleagues, interview foreign witnesses, and keep the secrets of police work, which is problematic when a temporary translator is employed for every necessary occasion.

Teaching a foreign language in non-language higher education institutions, in particular the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, is characterized by the focus on the formation of intercultural competence, which provides the ability to communicate with foreign experts on issues and problems related to the specialty. The methodology of language teaching is a complex dynamic system of a very competent and multilevel nature, which is developing in the fields of linguistics, pedagogy, psychology, sociology. The search for ways to improve the study of language disciplines in higher education institutions requires the creation of courses based on language acquisition, primarily as an information sign system of communication. Thus, a foreign language promotes the development of flexible intelligence and established professional consciousness. Successful study of a foreign language by cadets and students equally depends on their mastery not only of the new in-depth content of educational information, but also the form of activity, methods of logical analysis, generalization, structuring.

Language training of lawyers and law enforcement officers should be focused on their professional and practical interests, as they will participate in the development of the rule of law, legislative, judicial, legal, notarial and other legal activities that require awareness and possible cooperation with the international police. In their professional activity there may be certain issues of terminological and linguistic and stylistic nature. Therefore, the dominant motive in learning a foreign

language is a pragmatic motive: i.e. mastering a foreign language in a short time in order to further acquire professional skills in a foreign language and apply the acquired knowledge in professional activities and interpersonal communication both in Ukraine and abroad.

Therefore, the work of the Department of Foreign Languages, Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is not only to provide theoretical knowledge about the language of law as a subsystem of modern English, but also to help future lawyers master the rules of professional speech, teach them to implement skills in written texts and oral communication.

Teachers of the department use in their work the main legislation of Ukraine and legal documents of the countries whose language is studied (for English, it is legislation and business legal documents of the United States, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), to study and compare vocabulary -grammatical structures of various types of legal acts, modern business documentation, scientific and legal and forensic documents. All this gives students and cadets the opportunity not only to improve their knowledge of English in law, but also to see how the legislator's opinion crystallizes, with which language means the legal norm is formulated and improved, to see the real problems that accompany the legislator in his work.

Learning English and developing confidence and skills with the use of the language presents graduates with an important range of career advantages. Employers seek people that have a strong command of the language and, in professional capacities, the demand for those who know and can use English is certain to continue and grow.

**METHODS OF FINANCIAL RISK
MANAGEMENT AND THEIR INSURANCE**

Maryna Anna

Ph.D., Associate Professor,

Associate Professor of the Department

Management and financial and economic security

Amelnytska Mariia

applicant majoring in Finance, Banking and Insurance

Donetsk National Technical University,

Pokrovsk, Ukraine

Abstract: The study is devoted to the analysis of the nature and existing methods of risk management in insurance companies. The main stages of risk management accepted for insurance and their place in the overall strategy of the insurance company are identified. A study of the main methods of insurance risk management. In order to manage risk selection, insurance companies use a risk management system, which contains a number of different measures of organizational and financial nature, which allows to some extent to predict their consequences and the amount of damage to be compensated. It is important to implement effective risk management to manage risks and find ways to eliminate or minimize them.

Keywords: insurance risk, insurance risk management, risk management, insurance reserves, reinsurance

In today's world, the activities of any business are associated with a variety of risks. With regard to insurance companies, the greatest impact on their operation have risks that are due to the very essence of the insurance service. Such risks include those accepted under insurance contracts (insurance risks). Thus, effective

management of insurance risks and risks that arise during the conduct of insurance activities is one of the most important conditions for ensuring financial stability and the required level of solvency of the insurance company. Thus, the need to manage risks in order to ensure the stability of their activities and meet the needs of policyholders to meet their obligations is a priority strategic task of the insurance company.

Issues related to risk management methods in insurance activities are considered in the scientific works of V.V. Vitlinskyi, G.I. Velykoivanenko, O.M. Zalietov, O.A. Lobanov, O.V. Chuhunov, V.V. Shakhov etc. Theoretical and practical aspects of risk management in the insurance industry are reflected in the works of such domestic scientists as: I.O. Blank, K.G. Voblyi, V.D. Bazylevych, V.V. Vitlinskyi, T.A. Rotova, M.S. Klapkiv, K.V. Shelekhov, M.V. Sorokivska. The modern insurance market in Ukraine is characterized by a low level of development due to a number of interrelated factors, including: economic and political instability; imperfection of the legal and regulatory framework; inconsistency of market needs in providing qualified personnel, first of all, underwriters and actuaries; lack of an effective risk management mechanism.

The purpose of the study is to diagnose existing methods of risk management in insurance companies.

Presentation of the main material of the study with a full justification of the obtained scientific results. To form an effective financial risk management system, risks must be identified in advance. Identification of financial risks is to identify all types of possible risks associated with each transaction. It is important in the portfolio of financial risks to identify risks that depend on the company and external risks, which are determined by the macroeconomic situation.

Every insurance company in its development begins with the fact that it understands what risks it needs to monitor and control. However, further control over new risks and modelling of these risks allows the insurer to more effectively implement its strategy and manage risks, and, accordingly, increase profits and increase insurance reserves.

The introduction of an effective risk management system in the practice of insurance companies increases the financial reliability and stability of both the individual insurer and the insurance market as a whole. At the same time, the spread of modern methods of risk management in insurance can help bring domestic insurance closer to world standards.

The main thing in risk management is not the question of preventing risk in its negative form, but the development and implementation of such risk management methods that can lead to additional cash flow.

Despite the specifics of the industry, most sectors of the economy use very similar risk reduction mechanisms. Such basic methods of Lobanov O. and Chuhunov O. include: insurance or reservation; hedging; diversification; avoidance (rejection of a risk-related project) or minimization (conservative management of assets and liabilities). Vitlinskyi V.V. and Velykoivanenko G.I. distinguish the following ways (methods) of risk management: risk avoidance; risk prevention; risk distribution; external risk insurance; limitation; diversification; creation of reserves, reserves to cover probable losses; obtaining additional information [1, p. 332-336]. It should be noted that the choice of risk management methods aims to minimize possible losses in the future. Moiseienko I.P. and Marchenko O.M. believe that this can be done by choosing a rational way to reduce risk among the following: maintaining risk; risk transfer; risk avoidance; risk prevention; risk reduction; risk diversification; self-insurance; hedging [2, p. 226-229]. Lysenko D. identifies four main known methods used by risk managers of companies to manage risk. These include: risk avoidance; risk retention; risk transfer (insurance, hedging, outsourcing); risk reduction (diversification, introduction of limits; formation of reserves and reduction of time spent in dangerous zones) [3]. Pokrovskyi A.K. singled out the following main methods of risk management: risk avoidance; risk localization; risk diversification; risk compensation [4].

It should be noted that external financial risks may be due to general economic and market factors.

The general economic factors include [5]: the general decline in production in

the country; increase in inflation; slowdown in payment turnover; imperfection and instability of tax legislation; reduction of the level of real incomes and purchasing power of the population, etc.

Among the market risk factors are: reduction of the domestic market; falling market demand; increasing the supply of substitute goods; instability of financial and currency markets; insufficient liquidity of the stock market.

The internal financial risks of the enterprise depend on the influence of production and commercial, investment and financial factors.

Now it should be noted that in the system of methods of managing the financial risks of the enterprise the main role belongs to the internal mechanisms of their neutralization. There are the following internal mechanisms for neutralizing financial risks:

- risk avoidance. This direction of neutralization of financial risks is the most radical. It consists in the development of such measures of an internal nature that completely eliminate a particular type of financial risk;

- limiting the concentration of risk. The mechanism for limiting the concentration of financial risks is usually used for those types that go beyond their permissible level, i.e. for financial transactions carried out in the area of critical or catastrophic risk;

- hedging. Hedging financial risks through related derivative transactions is a highly effective mechanism for reducing possible financial losses in the event of a risk, but it requires certain costs for the payment of commissions to brokers, option premiums, etc.;

- diversification. The diversification mechanism is used primarily to neutralize the negative financial consequences of non-systematic (specific) types of risks. It allows to minimize to some extent the systematic (specific) risks - currency, interest and some others;

- risk allocation. The mechanism of this direction of neutralization of financial risks is based on their own transfer (transfer) to partners on separate financial operations;

- self-insurance (internal insurance). The mechanism of this direction of neutralization of financial risks is based on the reserve of part of financial resources, which allows to overcome the negative financial consequences of those financial transactions for which these risks are not related to the actions of counterparties [6, p.265-267].

Table 1

Factors that cause internal financial risks of the enterprise

Group of factors	Risk factors
Production and commercial	<ul style="list-style-type: none"> - low efficiency of use of fixed assets; - unsuccessfully selected or insufficiently diversified product range; - high share of fixed costs; - high level of material consumption and labour intensity of production; - excessive amount of insurance and seasonal stocks; - inefficient pricing policy; - inefficient production management and marketing policy.
Investment	<ul style="list-style-type: none"> - increase in terms of construction of investment objects; - significant overspending of investment resources; - deviation of the actual from the planned amount of profit on investment projects; - long payback period of investments; - unsuccessfully formed stock portfolio; - inefficient investment management.
Financial	<ul style="list-style-type: none"> - inefficient capital structure, excessive borrowing; - high weighted average cost of capital; - lack of long-term sources of asset financing; - low turnover of working capital; - insufficient liquidity of assets; - overstated receivables; - aggressive dividend policy; - inefficient investment management in general

Source: generated by the author based on [8]

The establishment of potential areas of financial risk is a comparison of possible financial losses with the estimated amount of profit, income, equity of the enterprise.

Depending on the magnitude of possible financial losses, there are four main areas of financial risk [7]:

- risk-free zone: the risk is quite insignificant, there are almost no financial losses, the financial result in the amount of the estimated amount of profit is guaranteed;

- tolerable risk area: average risk, possible financial losses in the amount of the

estimated amount of profit;

- critical risk zone: high risk, possible financial losses in the amount of the estimated amount of gross income;

- catastrophic risk zone: the risk is very high, possible financial losses in the amount of equity of the enterprise [9].

The allocation of individual areas of financial risk, depending on the amount of expected losses and the factors that cause them, should be the basis for the formation of a financial risk management system of the enterprise.

Since the company can hardly influence external risks, the main attention should be paid to internal risk mitigation mechanisms, which include diversification, which is the process of distribution of invested funds between different objects of capital investment, not directly related to each other. Diversification is carried out in order to reduce the level of risk and loss of income.

This method avoids part of the financial risk based on the distribution of capital between different activities (for example, the purchase by an investor of shares of five different joint stock companies instead of shares of one company increases the probability of receiving average income five times and, accordingly, n ' reduces the level of risk).

Diversification involves obtaining additional information about options and expected results. As a result, it is possible to make a more accurate choice and reduce the risk of losing the financial results of the enterprise:

- limitation is the establishment of a limit, i.e. the maximum amounts of costs, sales, credit, etc. Limitations are used to reduce financial risk in credit and investment activities of the enterprise;

- self-insurance is a decentralized form of creation of in-kind and monetary insurance funds directly at enterprises, especially those whose activities are exposed to risk [24, p.265-267].

The main task of self-insurance is to quickly overcome temporary difficulties in financial and commercial activities - hedging, allows to reduce the risk by concluding an agreement.

Most often, hedging is used as a means of insuring the value of goods or profits, as well as currency risks of the enterprise. Hedging is a system of economic relations of financial market participants, associated with the reduction of credit and price risks, which arises due to the simultaneous and opposite direction of trade agreements in the market and the futures market of real goods [6].

In addition to the above methods, to reduce the level of financial risks, the company can insure them in insurance companies. Insurance provides for the protection of property interests of business entities and citizens in the event of certain events (insured events) at the expense of funds formed from insurance premiums. The essence of insurance is to distribute the loss among all participants in the business transaction.

Insurance performs four main functions: risk, preventive, savings, control. The content of the risk function is expressed in the reimbursement of risk. Within the scope of this function, the monetary form of value is redistributed between insurance participants due to the consequences of accidental insurance events.

The risk function of insurance is the main one, because the insurance risk is directly related to the main purpose of insurance - compensation for material damage to victims [8]. Given this, insurance can be considered as an effective way to reduce the financial risks of the enterprise. There is a group of financial risks that companies do not insure, but often these risks are potential sources of their additional profits or expenses. Losses due to the realization of risk that is not subject to insurance are reimbursed only at the expense of the company's own funds.

Conclusions. The specificity of risk management in the insurance organization is the need to manage in addition to its own risks and risks that are accepted under insurance contracts, i.e. insurance risks. The study has showed that in addition to the generally accepted methods of risk management, insurers also use specific ones. Thus, the transfer of risks in the insurance sector is significantly different and has a number of features. As a result of the interaction of the insurance and stock markets, new alternative instruments for the transfer of insurance risks began to develop. Their use in insurance activities, along with reinsurance, is a priority for the development of

risk management in insurance companies.

REFERENCES:

1. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
2. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Львів, 2011. 380 с.
3. Лысенко Д. Управление рисками // Аудит и налогообложение. 2010. №3. Access mode : <http://www.lawmix.ru/bux/13266/>
4. Покровский А. К. Риск-менеджмент на предприятиях промышленности и транспорта. М.: КНОРУС, 2014. 160 с.
5. Білик Г. Г. Ефективність використання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання як запорука економічного зростання. Access mode : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Economy.
6. Мамченко М. М. Поняття фінансових ресурсів в аналізі джерел формування капіталу підприємств. Access mode : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npmaup/pdf_files/pdf.
7. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства . Економіка України. 2013. № 8. С. 38-45.
8. Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж. М. Основы финансового менеджмента: монографія; 12-е изд. М.: Издательский дом «Вильямс». 2008. 1232 с.
9. Kjell Nordstrom, Jonas Ridderstrale. Karaoke Capitalism: Managing for Mankind (Financial Times Series). December 24, 2003.
10. Бондар М.І. Оцінка ймовірності фінансової неспроможності та банкрутства підприємства // Інвестиції: практика та досвід. 2008. № 5. С. 20-25.
11. Salehizaden M., Taylor R. A Test of Purchasing Power Parity for Emerging Economies // Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 1999. № 9.

**COMPARISON OF THE COMPOSITION
OF THE MOST USED ENERGY DRINKS**

Ostapets Maryna

Candidate of medical science,
assistant professor

Purykina Nona

Rosliakova Margarita

Kaliuzhna Oryna

Students

National University of Pharmacy,
Kharkiv, Ukraine

Abstract. The article is presented the results of literature source searching of possible harmful effect of energy drinks on the human body. It was established that the main dangerous energy drink is include glucuronolactone which can led to the development of metabolic disorders such as diabetes mellitus, obesity, goat etc.

Keywords: energy drinks, harmful effect, glucuronolactone

Introduction. In the modern rhythm of lifestyle it is very difficult to find a balance between study (or/and work) and rest. Training requires a lot of attention and time to accept the necessary information. Students are looking for an easy way to replenish energy and regain strength, one such way is to use energy drinks. However, not everyone understands what harm can cause if they are used uncontrollably. This was an occasion for us to explore the problem of rational consumption of energy drinks [1, p. 109-121].

Aim of our work. To investigate the effect of energy drinks on youth health by the literature source.

Materials and methods. To achieve the aim was conducted on analysis of

already known literary sources about issues of the composition of energy drinks of the most widely used energy drinks from «Red Bull» and «Non-stop».

Results and discussion. It was found that the main components of the energy drink «Red Bull» are taurine, caffeine and glucuronolactone. Unlike «Red Bull», «Non-stop» contains taurine, natural «guarana» and caffeine [2, p. 225].

Caffeine – by nature is an alkaloid, found in coffee seeds (1-2 %), in tea leaves (about 2 %), in cola nuts. According to the pharmacological properties of caffeine, it is a natural psychostimulant and analeptic. Caffeine creates a feeling of influx in the body, while not allowing to realize the full extent of fatigue [3, p. 1182–1189].

Taurine is a sulfur-containing amino acid that is formed during the conversion of cysteine and accumulates in muscle tissue. Taurine can cause excitation of the nervous system and its depletion, and in combination with alcohol, it increases its effect, leading to serious disorders of the cardiovascular and nervous systems, and is contraindicated for people who drink alcohol [3, p. 1182–1189].

Guarana is an evergreen plant that grows wild in Brazil. Guarana seeds contain resins, tannins, as well as up to 5 % caffeine, the leaves of this plant are also used in medicine, they are able to remove lactic acid from muscle tissue, reducing pain during exercise [3, p. 1182–1189].

Glucuronolactone is a natural metabolite of glucose, which is an important component of connective tissue. It is believed that it has a number of positive effects: it acts as an antidepressant and stimulant, has a positive effect on memory and concentration. Previous studies have shown that the use of glucuronolactone in energy drinks had extremely destructive effects: it led to headaches, brain tumors, liver disease and others [3, p. 1182–1189].

Conclusions. Therefore, comparing the energy drinks selected for research, it is possible to draw a conclusion that the use of a drink which structure includes glucuronolactone can lead to undesirable consequences for an organism.

REFERENCES:

1. Al-Shaar L., Vercammen K., Lu C., Richardson S., Tamez M., Mattei J. Health Effects and Public Health Concerns of Energy Drink Consumption in the United States: A Mini-Review. *Front Public Health*. 2017. Vol. 5. P. 225.
2. Ehlers A., Marakis G., Lampen A., Hirsch-Ernst K. I. Risk assessment of energy drinks with focus on cardiovascular parameters and energy drink consumption in Europe. *Food and Chemical Toxicology*. 2019. Vol. 130. P. 109-121.
3. Schneider M. B., Benjamin H. J. Sports drinks and energy drinks for children and adolescents: Are they appropriate? *Pediatrics*. 2011. Vol. 127 (6). P. 1182–1189.

AN IOT PLATFORM BASED ON MICROSERVICES ARCHITECTURE FOR SMART BUILDING SYSTEMS

Ostapiuk Volodymyr

Student

Institute of Energy Saving and Energy Management,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Abstract Nowadays, the thought of “Everything is connected to Everything” has unfolded to achieve progressively various eventualities, thanks to the advantages of regularly having the ability to understand, in the time period, the standing of your works, your city, your health, or your landed estate. This big variety of eventualities creates completely different challenges like the nonuniformity of IoT devices, support for big numbers of connected devices, reliable and safe systems, energy potency, and also the chance of victimization of this technique by third parties in different eventualities. A crosswise middleware all told IoT solutions is termed associate degree IoT platform. The IoT platform may be a piece of package that works sort of a “glue” to mix platforms and orchestrate capabilities that connect devices, users, and applications/services in a very “cyber-physical” world. During this method, the IoT platform will facilitate solving the challenges listed higher than. This paper proposes associate degree IoT agnostic design, light the role of the IoT platform, among a broader scheme of interconnected tools, aiming at increasing quantifiability, stability, ability, and reusability. For that purpose, modern paradigms of computing are going to be used, like microservices design et al.. In addition, a technological proposal of the design is presented. This design proposal is made for the type of scenario smart building automation, wherever there a wide vary of device types and assembling data variations

Keywords: Internet of Things, IoT platform, microservice architecture, smart building

Introduction Internet of things (IoT), conjointly referred to as the web of everything or cyber-physical systems [1], will be thought of a replacement computing paradigm [2–4] that encompasses a good variety of technologies that promote its vision [2] in an exceedingly turbulent approach [5]. IoT will cause a modern society wherever individuals and things are integrated with info systems via wireless sensors [3]. It offers a good potential for rising not solely the potency of a large diversity of business processes however conjointly the standard of masses with application situations like e-health or assisted living. Therefore, IoT may contribute invaluablely to economic development having social implications similarly [4]. a new paradigm, the internet of individuals (IoP) [6], emerges as an associate degree evolution of IoT and cyber-physical social systems (CPSSs), in order that the social nature of masses is currently thought of for the event of those systems. During this IoP proposal, a person's being encompasses a myriad of association potentialities through the internet by self-organizing networks of users similarly as of physical devices through IoT. Moreover, in IoP, devices may become representatives of their homeowners that may act on their behalf [7]. This new paradigm not solely doesn't contend or substitute IoT infrastructures however it uses its infrastructures and enlarges its capabilities. Thus, humans and devices produce a posh socio-technical system [8]. However, there are several problems and challenges that limit the effectiveness and performance of the IoT [1,4], like quantifiability, quantity of information to be managed, data processing, etc., that are associated with the software architecture (SA) [1].

With the speedy increase within the variety of sensible devices, existing IoT architectures aren't, anymore, absolutely applicable to produce ideal services [4]. Moreover, there's no normal accepted design that guides their development, as explicit in [4]. Most of the approaches propose a field- or domain-specific design.

Therefore, it's necessary to outline a group of style patterns which will be accustomed to give end-user applications with self-adaptive [9] and context-aware properties [2], and a reference IoT design fulfilling all the IoT needs in several domains [10].

Background This section covers the concepts that employed in article It

covers IoT lifecycle and paradigms that could solve these problems

IoT lifecycle The IoT solutions has common lifecycle and it has four steps that are described below

The first stage of the cycle, Capture, refers to however, through the IoT, devices (hardware) with the observant capability will record a natural phenomenon, like temperature, ambient light or particulate matter, and remodel it into a digital value, which can be quantitative or qualitative.

Communicate is the second stage within the lifecycle. During this step, telecommunication technologies are a mechanism to link IoT devices with different IoT devices or the central server. Wired or wireless network technologies and protocols outlined by the Machine-to-Machine (M2M) communication protocol are accustomed to establish an association [13].

The third stage, Analysis, is liable for analyzing the information that comes from IoT devices. These analyses are performed in 2 alternative ways, batch or in period of time [14,15].

Batch analysis accumulates information in batches and sporadically processes every batch. In an exceedingly period of time analysis, information is analyzed at an equivalent time that it's received.

Finally, Act is the last stage and implements the business application and, betting on the results obtained within the previous step, it performs specific actions. These “Acts” are of 2 types: the primary, for example, is a visualisation of the results from a final user perspective, through an online consumer, or by causation some notifications provided by analysis.

The second is performed on an equivalent IoT device with Act capability, like an associated automatic valve that deactivates a watering performed once soil wet is high.

Microservices

In a monolithic design, all services are developed on a singular repository shared among multiple developers, once a new feature is added or modified they have to guarantee that each one other services continue operating within the same manner

that they were operating.

Another inconvenience is once associate degree update is prepared to be deployed within the production setting, and every one services need to be restarted and therefore inflicting severe problems from the user's purpose of reading. One final drawback, that comes typically with dramatic consequences, is that once one half fails, the complete set of services goes down

The microservices architecture has such advantages:

The power of the cloud: Services at the sting and within the central location (cloud) ought to work along to deliver complete business practicality. Services requiring massive computing resources – huge information, analytics, machine learning etc. – ought to be delegated to the cloud, not solely due to the computing load however additionally to leverage cloud services. Services requiring quantifiability ought to be delegated to the cloud wherever potential.

Services with high (local) essentiality and fast latent period are deployed at the edge as a result of critical services that shouldn't rely upon property to the central location being offered in any respect. Following microservices design can build it easier to migrate services from the edge to the cloud, and the other way around.

As additional computing power becomes offered to make sense, it's going to add up to maneuver some services to the edge. Conversely, improved connectivity might enable some services to migrate to the cloud to require advantage of cloud options.

Interoperability: Microservices design totally allows heterogeneous technologies to co-exist. Services communicate via customary interfaces solely and assume no data of inner operating of different services, so they'll work with each other notwithstanding they're enforced exploitation of completely different technology stacks.

IoT solutions area unit evolving fast; devices, protocols, information formats and different technical details are still evolving. Therefore, IoT services that communicate via customary interfaces can accelerate ability and facilitate client acceptance.

Fast releases: Microservices design permits quicker releases due to tiny service size and independence of readying, supported by applicable unleash philosophy, strategies and tooling (Agile/DevOps, CI/DC etc.).

This is often another facet that ought to be attractive to IoT resolution providers: fast releases can be done to adapt to client behavior and also the application setting.

Resilience: associate degree IoT systems can have several physical components deployed in probably robust environment; any single element failing shouldn't bring down an entire system. Decomposition of responsibility into tiny size, and freelance readying - characteristics of microservices design - will produce overall system resilience.

Composability/re-use: Microservices design uses fine grained, single-responsibility services to make additional complicated business practicality. New system capability may be engineered combining existing services in new ways in which - communications protocol and REST based mostly interfaces ordinarily utilized in microservices design facilitates this.

The IoT scheme will produce quicker values for clients if basic services may be leveraged by multiple stakeholders to deliver higher price services.

Integration: the mixing challenge of IoT is varied and sophisticated. Applying microservices design – encapsulating information and logic in a very “black-box” (i.e. service) that is simply accessible through a stateless interface - will alter the mixing challenge.

A state-less interface is less complicated to integrate with as a result of a service client won't have to be compelled to track state transitions whereas communication with the service supplier.

Architecture components: Microservices design has become closely related to bound design components/patterns. NoSQL databases, event bus, API management platform, event correlation, service choreography etc. became common components/patterns.

These may be deployed with success in IoT systems by leveraging the

experience already gained in microservices design. Several of the elements are simply deployed within the cloud or offered as cloud services, and resolution suppliers can begin to trade such elements for IoT use cases, particularly for the sting. Widely offered tool-set: an outsized scheme of tools/methods have come back up to support the event, readying and operation of microservices – CI/CD tools, instrumentation management tools, and log aggregation and watching etc. These may be simply leveraged to make and operate IoT services.

Architecture design

Developed architecture could be presented via several figures:

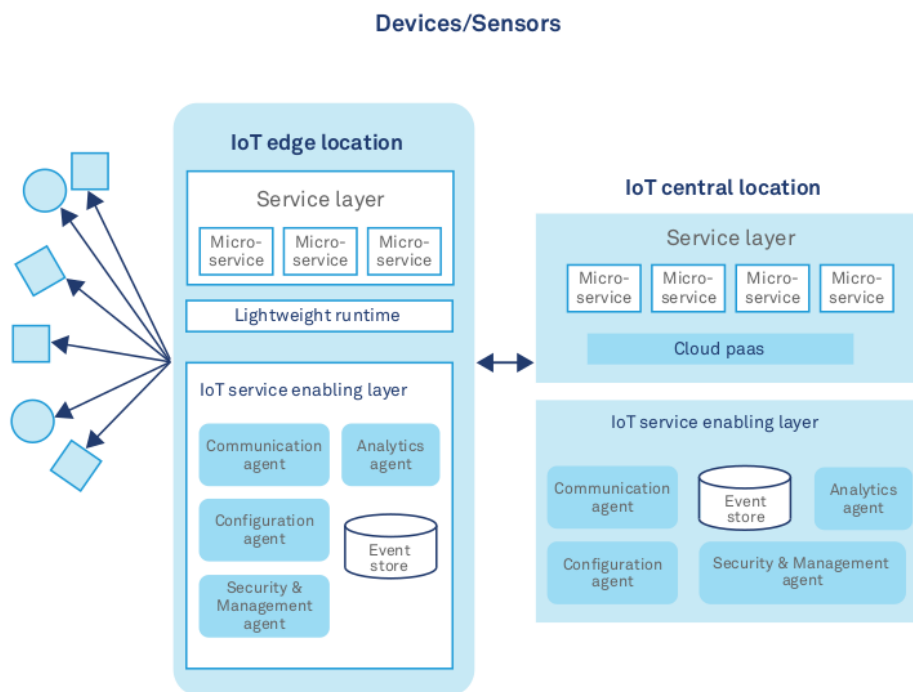

Figure 1: Conceptual architecture of an IoT system with microservices

The conceptual architecture of an IoT system (Figure 1) with microservices has two main components - the Edge Location and the Central Location (cloud). There are many edge locations, which are present locally, in an IoT system (in homes, offices, shops, factories etc.). A central location in the cloud is linked to multiple edge locations. Both the central location and the edge should support the service layer with appropriate runtime and lower level primitives for interacting with edge devices. Microservices architecture enables both the edge and the cloud to deploy a service

where appropriate and to migrate a service from one to the other as the system evolves.

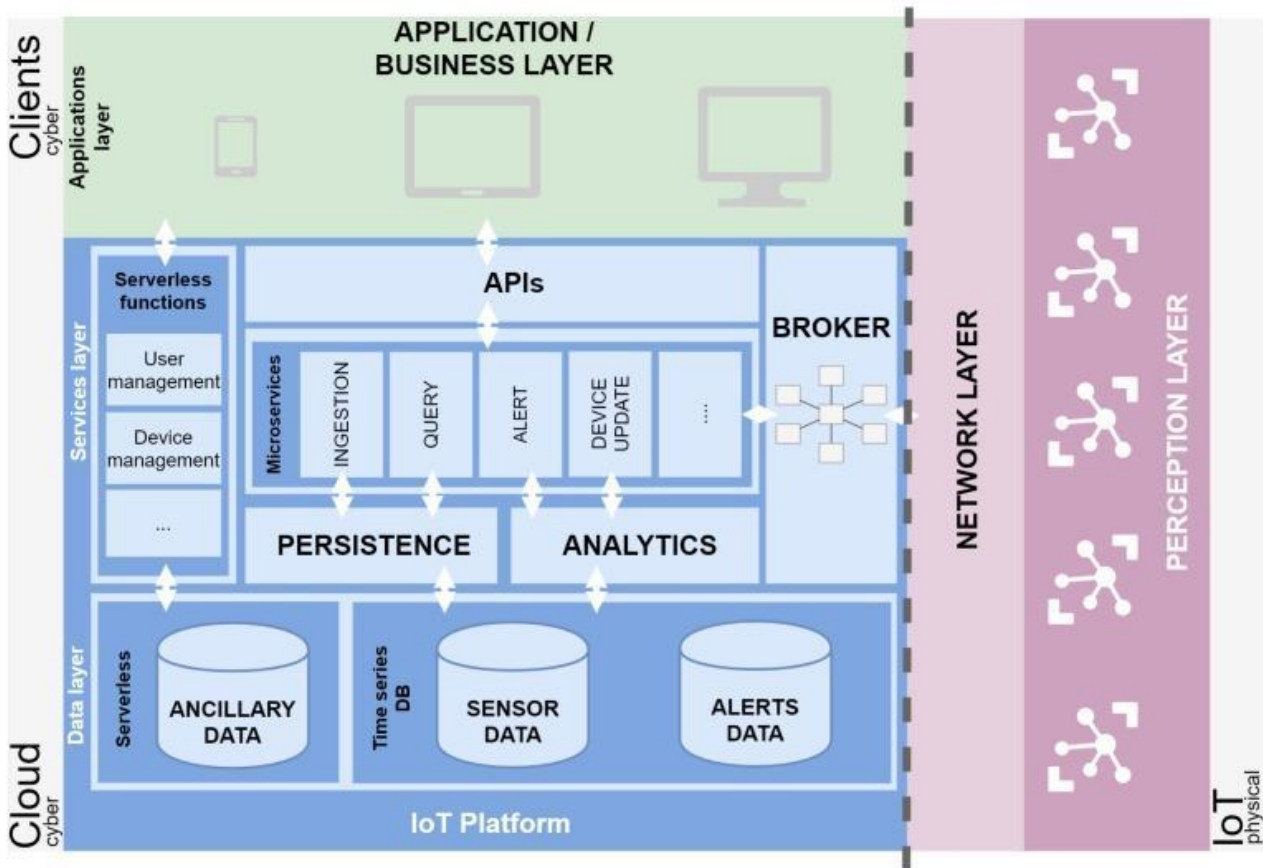

Figure 2 described more precisely the architecture the cloud service infrastructure

The *Physical* scope, on the right side of the dashed line (Figure 2), represents IoT devices from the hardware perspective. Two layers are included in this part: network and perception layers. These two layers cover the IoT devices and, depending on the capabilities of each device, how they can connect to *Capture* or *Act* (Figure 2).

Moving to the left part of the figure, for the *Cyber* scope, two layers are presented in two different environments, *Cloud* and *Client*. The first layer in this scope is the IoT platform itself. The IoT platform is the most important part of the architecture and the key to supporting some important features such as device management, interoperability, security, reusability and the management of huge volumes of data [16].

The IoT platform is formed by different components that we can classify into

two distinct layers: Data and Services. the first component is Services, and it is composed of six pieces. These are detailed below.

We start by delineating the service layer. One entry point to the IoT platform is a broker [17]. This component allows connecting with different IoT devices by using multiple protocols. This piece increases the flexibility, scalability and data-level interoperability [18]. It can support some well-known protocols, such as Message Queue Telemetry Transport (MQTT), Advanced Message Queuing Protocol (AMQP) and Simple (or Streaming) Text-Oriented Message Protocol (STOMP). This broker is used as a link to connect the IoT platform-logic with IoT devices. There is a double connection between the two sides, and it can receive data from the edge devices, as well as send data to them.

The broker offers a message queuing system. It provides some benefits such as delivery order and delivery guarantee, redundancy, interface decoupling, flexibility and scalability.

Internally, the IoT platform offers different capabilities or operations to fulfil all functional requirements. These capabilities have been divided into two distinct groups depending on the level of demand and how vital this capability is defined.

This classification defines at a conceptual level how each functionality is implemented. Features that have been identified as most critical, such as the ingestion, will follow the microservices pattern (Section 2.2). All these microservices expose APIs to connect with the other layers.

Following this microservices architecture, four microservices have been designed: *Ingestion*, *Query*, *Alert* and *Device update*. Their number could be expanded depending on more specific solutions. the functionality for each of the microservices is detailed below.

- **Ingestion:** aims to connect with the Broker to collect data originating from the IoT devices and send this data to the *Persistence* module (described below).
- **Query:** offers different operations to retrieve historical data provided by the IoT device.
- **Alert:** is responsible for collecting alerts and propagates them to the final

clients.

- **Devices:** aims to connect to IoT devices in order to send them Over the Air (OTA) updates and ensure the integrity of the IoT devices network.

In this way, two capabilities are defined using this approach:

- **User management:** manages the registration, removal, discovery and authentication of system users.
- **Device management:** manages the registration, removal, discovery and authentication of IoT devices.

Another two pieces or modules in the *Services* layer are *Persistence* and *Analytics*. the first module, *Persistence*, is used by some microservices, such as *Ingestion* or *Query*. the primary objective of this module is to store permanent data from the perception layer and other generated data.

These data are stored to recover or apply some analysis. As we previously stated, the *Analytics* module functions to use some analysis, in order to launch specific events/alerts or detect a particular behaviour.

The second layer of the IoT platform is called *Data*, and as its name indicates, it stores all data generated by the system. These data are divided into two categories: data used by microservices and data used by serverless functions. The first category of data is further divided into two groups: observations and alerts data. The first group consists of all the data provided by IoT devices from the perception layer, and a registry of launched alerts. the second group, serverless data, contains the ancillary data needed to carry out the serverless functions.

Moving up to the top of the figure, the IoT platform layer connects with the applications and business layer. This last layer will contain applications to explore all the functionalities provided by the IoT platform and how they will be mixed and used to offer a productive and useful view for an end-user.

Conclusions

IoT solutions have to deal with different challenges. One of the most critical of these is the heterogeneous nature of IoT devices. These devices have low computing capacity and energy restrictions. IoT devices are installed in hostile environments,

and sometimes without access to electricity, they have to use batteries with energy-saving techniques. As indicated above, one of the most critical parts of the defined architecture is the IoT platform. The IoT platform must be able to solve all listed issues and requirements and abstract them for easy use by third parties. In what follows, the functional and non-functional (QoS) requirements of the proposed technological system are analysed.

At the functional level, the proposed IoT platform can handle and discover IoT for easy use and connection. To achieve that aim, some serverless functions are defined for devices and user management. Another requirement is data management. This is handled using Influxdb and Kapacitor; both tools are responsible for processing, storing and analysing the data gathered. Kapacitor supports an event management system. It offers a complete notification system and supports different ways to deliver notifications such as email, Slack and HTTP, among others.

Moving on to the non-functional level. Concerning scalability, the microservices architecture and the broker are used to guarantee scalability to add IoT devices. The comprehensive performance evaluation conducted over a single server ensures its scalability and stability in other complex deployments with more capacity. For example, 0% losses have been obtained in the ingestion system of the platform and throughput rates of more than 2400 msg/sec. In addition, the consumption at the CPU and memory levels (stability) are stable and contained throughout the test [19]. A container-based solution is proposed using Docker, and it offers satisfying horizontal scalability and reusability. Regarding interoperability, the broker (RabbitMQ) offers different protocols such as MQTT, COAP, HTTP and STOMP. The MQTT protocol provides sound energy efficiency in IoT devices [20]. The ingestion component guarantees the real-time feature through a microservice, with the added thing that Influx tools can process and analyse the data in real-time. The reliability of the system is also backed up due to RabbitMQ and Influx, as they are fault-tolerant tools. the availability of the system is partially guaranteed as part of the components follow serverless computing. Subtraction of services that do not use serverless functions can be derived to a BaaS to guarantee their availability. A TSL

encryption using token-based authentication is offered through the architecture to guarantee the security. the web app also uses the same level of security. All components follow a container-based design through Docker to ensure ease of system deployment.

REFERENCES:

1. Al-Qaseemi, S.A.; Almulhim, H.A.; Almulhim, M.F.; Chaudhry, S.R. IoT architecture challenges and issues: Lack of standardization. In Proceedings of the 2016 Future Technologies Conference (FTC), San Francisco, CA, USA, 6–7 December 2016; pp. 731–738.
2. Perera, C.; Zaslavsky, A.; Christen, P.; Georgakopoulos, D. Context Aware Computing for The Internet of Things: A Survey. *IEEE Commun. Surv. Tutor.* 2014, 16, 414–454.
3. Yaqoob, I.; Ahmed, E.; Hashem, I.A.T.; Ahmed, A.I.A.; Gani, A.; Imran, M.; Guizani, M. Internet of Things Architecture: Recent Advances, Taxonomy, Requirements, and Open Challenges. *IEEE Wirel. Commun.* 2017, 24, 10–16.
4. Atzori, L.; Iera, A.; Morabito, G. The Internet of Things: A Survey. *Comput. Netw.* 2010, 54, 2787–2805.
5. Weyrich, M.; Ebert, C. Reference Architectures for the Internet of Things. *IEEE Softw.* 2016, 33, 112–116.
6. Conti, M.; Passarella, A.; Das, S. The Internet of People (IoP): A new wave in pervasive mobile computing. *Pervasive Mob. Comput.* 2017, 41, 1–27.
7. Lagerspetz, E.; Flores, H.; Mäkitalo, N.; Hui, P.; Nurmi, P.; Tarkoma, S.; Passarella, A.; Ott, J.; Reichl, P.; Conti, M.; et al. Pervasive Communities in the Internet of People. In Proceedings of the 2018 IEEE International Conference on Pervasive Computing and Communications Workshops (PerCom Workshops), Athens, Greece, 19–23 March 2018; pp. 40–45.
8. Conti, M.; Passarella, A. The Internet of People: A human and data-centric paradigm for the Next Generation Internet. *Comput. Commun.* 2018, 131, 51–65.

9. Miorandi, D.; Sicari, S.; De Pellegrini, F.; Chlamtac, I. Internet of things: Vision, applications and research challenges. *Ad Hoc Networks* 2012, 10, 1497–1516.
10. Gubbi, J.; Buyya, R.; Marusic, S.; Palaniswami, M. Internet of Things (IoT): A Vision, Architectural Elements, and Future Directions. *Future Gener. Comput. Syst.* 2013, 29, 1645–1660.
11. Perera, C.; Zaslavsky, A.; Christen, P.; Georgakopoulos, D. CA4IOT: Context Awareness for Internet of Things. In *Proceedings of the 2012 IEEE International Conference on Green Computing and Communications*, Besancon, France, 20–23 November 2012; IEEE Computer Society: Washington, DC, USA, 2012; pp. 775–782.
12. Miranda Carpintero, J.; Mäkitalo, N.; Garcia-Alonso, J.; Berrocal, J.; Mikkonen, T.; Canal, C.; Murillo, J. From the Internet of Things to the Internet of People. *IEEE Internet Comput.* 2015, 19, 40–47
13. Triantafyllou A., Sarigiannidis P., Lagkas T.D. Network protocols, schemes, and mechanisms for internet of things (iot): Features, open challenges, and trends. *Wirel. Commun. Mob. Comput.* 2018;**2018**:5349894. doi: 10.1155/2018/5349894.
14. Marz N., Warren J. *Big Data: Principles and Best Practices of Scalable Real-Time Data Systems*. Manning Publications Co.; New York, NY, USA: 2015.
15. Trilles S., Belmonte Ò., Schade S., Huerta J. A domain-independent methodology to analyze IoT data streams in real-time. A proof of concept implementation for anomaly detection from environmental data. *Int. J. Digit. Earth.* 2017;10:103–120. doi: 10.1080/17538947.2016.1209583.
16. Bandyopadhyay S., Sengupta M., Maiti S., Dutta S. *Recent Trends in Wireless and Mobile Networks*. Springer; Berlin/Heidelberg, Germany: 2011. A survey of middleware for internet of things; pp. 288–296.
17. Buschmann F., Meunier R., Rohnert H., Sommerlad P., Stal M. *Software Patterns*. Wiley; Eaglewood Cliffs, NJ, USA: 1996.
18. Naik N. Choice of effective messaging protocols for IoT systems:

MQTT, CoAP, AMQP and HTTP; Proceedings of the 2017 IEEE International Systems Engineering Symposium (ISSE); Vienna, Austria. 11–13 October 2017; pp. 1–7.

19. Yokotani T., Sasaki Y. Comparison with HTTP and MQTT on required network resources for IoT; Proceedings of the 2016 International Conference on Control, Electronics, Renewable Energy and Communications (ICCEREC); Nadi, Fiji. 7–10 December 2016; pp. 1–6.

20. Pramukantoro E.S., Yahya W., Bakhtiar F.A. Performance evaluation of IoT middleware for syntactical Interoperability; Proceedings of the 2017 International Conference on Advanced Computer Science and Information Systems (ICACSIS); Bali, Indonesia. 28–29 October 2017; pp. 29–34.

REGIONAL LEVEL OF TOURIST INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT

Palchynska Veronika

student of the 36th group of the Faculty
of Natural Geography

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Rozhi Inna

candidate of Pedagogic Sciences,
senior lecturer of the

Geography and Methodology Department

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Annotation. The article describes the regional level of tourist infrastructure development. The regional infrastructure of the regions is also characterized. It is noted that within the tourism industry, most scientists identify the types of infrastructure, the classification of which is described in the article.

Keywords: tourism, infrastructure, tourist infrastructure, regional tourist infrastructure.

The development of the regional tourism economy is created by the infrastructure of the region within the limits, i.e. is closely related to the infrastructural development of the region, which determines or constrains the positive dynamics of tourism development. This creates problems for regional tourism infrastructure.

Analysis of the current situation in the tourism sector has shown that the full provision and solution of the infrastructural problem of the tourism sector is impossible only through private investment.

A systematic, multi-level approach to solving this problem, which can be implemented only with the active interaction of all levels of government and

business, is needed [1].

In our opinion, the regional infrastructure has the following features that are also characteristic of the regional tourism infrastructure:

1. Uneven placement of regional infrastructure facilities.
2. Integrated infrastructure development, including tourism infrastructure, should serve as a basis for the development of the entire regional economic complex.
3. Regional infrastructure largely determines the economic potential of the area and its capacity, i.e. the ability to accept a new flow of tourists without significant additional costs.
4. The high level of infrastructure development, including tourism, contributes to the consolidation of labor resources (which is important for the Cherkasy region, where the problem of "leakage" of labor resources is relevant).
5. One of the features of the regional infrastructure, including the regional infrastructure of tourism, is the great inertia, which is determined by the long service life, so the construction of new elements of infrastructure should take place on the existing "framework".

The existing regional infrastructure system should become the basis for the development of promising areas in terms of tourism development. This is true, above all, in relation to the developed areas of Cherkasy region [2].

It is obvious that large-scale infrastructural restructuring of the tourism industry can be realized only because of cooperation of a large number of participants, which involves the creation of a developed system of equity participation, which combines budgetary and extra budgetary sources into a single infrastructure-financing fund.

Modern life requires modern human to work hard and maintain high physical activity throughout life. In the United States and European countries, a healthy lifestyle, a cult of beauty and health are actively promoted. All this encourages you to include in your holiday elements of recovery and treatment.

But all this is possible only with modern accommodation and developed infrastructure. In view of this, the issue of studying the state and prospects of

development of specialized accommodation in our country, finding ways to improve the situation in this sector becomes especially relevant.

Classification in the tourism sector is usually carried out according to a number of criteria. The purpose of the classification is primarily to determine the compliance of a hotel and its rooms with accepted standards in practice, also taking into account the order of service and some other factors.

Within the tourism industry, most scientists identify types of infrastructure that can be classified as follows:

1) Touring infrastructure – travel companies involved in the organization and sale of tourist trips.

2) Transport infrastructure of tourism – a transport organization engaged in tourist transportation.

3) Educational infrastructure of tourism – educational institutions for training and retraining of specialists in the tourism industry.

4) Information infrastructure – reservation and reservation systems, information and advertising services.

5) Tourism management bodies – institutions whose functions include managing the development of tourism in the country and regions.

6) Scientific infrastructure – research organizations engaged in the collection and processing of tourism statistics.

7) Trade infrastructure of tourism – retail enterprises for the sale of tourist goods.

8) Production infrastructure – a set of existing structures, buildings, systems, networks, not directly related to the production of tourist product, but necessary for the process of production of tourist services – transport, communications, energy supply, water supply, etc. [3].

In addition to these enterprises are engaged in the service of tourists and those organizations that may exist without tourists, but whose activities expand while in the places of stay of tourists (table 1).

Table 1**Tourism infrastructure**

The main infrastructure of tourism		
Accommodation facilities	Food businesses	Sports facilities
hotels	restaurants	stadiums
boarding houses	cafes (bars)	gyms
dispensaries	canteens	Swimming pools
sanatoriums	fast food restaurants	sports grounds
holiday homes	Rest and entertainment infrastructure	Infrastructure for skiing
tourists centres	beaches	ski slopes
Children's camps	attractions	lifts
canmping	cultural parks	
motels	cultural institutions	
Bases of hunters and fishermen	palaces, houses of culture, clubs	
Sports bases	mass universal libraries	
country clubs	cinemas	
Ancillary tourism infrastructure		
Transport infrastructure	Infrastructure of engineering development of the territory	Connection infrastructure
road transport	electricity	mobile connection
railway transport	heat supply	Fixed telephone communication
water transport	gas supply	Trade infrastructure
aviation transport	water supply	wholesale trade
road management	sewerage	retail trade

Conclusions. Thus, there are a number of significant problems and obstacles for the development of tourist infrastructure, the solution of which in turn will help strengthen its economy and attractiveness of both domestic and foreign citizens.

REFERENCES:

1. Butorina V. B Interaction of enterprises of tourist infrastructure and national tourism in Ukraine. *Global and national economic problems*. 2016. Issue 12. p. 211–214.
2. Druzhinina V. V, Zalunina O. M Assessment of the state of tourist infrastructure taking into account the peculiarities of the region's development. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*. – 2015. Issue 10. Part 2. p. 37–41.
3. Shamara S. *Scorched by Afghan fire. Biographical essays, information, references, memoirs, letters, documents and materials / Uporyad. S. I Goroshko, L. I Ilchuk, O. I Kukla, V. I Chervinsky; Science. ed. Yu. P. Prysyzhnyuk. Zhashkiv: Ed. S. I Goroshko, 2015.*

COGNITIVE LINGUISTICS IN THE MODERN WORLD

Panasiuk Yuliia Viktorivna

Ph.D, Senior Lecturer

Kryvyi Rih State Pedagogical University

Kryvyi Rih, Ukraine

Abstract: This article deals with main approaches which are used in cognitive linguistics. They are lingual cognitive and lingual cultural. Typical features of these approaches are analyzed and explored. The problem of translatability and untranslatability is reflected in cognitive linguistics. There is a sphere of society concepts consisting of nucleus and peripheral surrounding. Moreover, a sphere of national concepts is paid attention to, as a way from culture to consciousness.

Key words: concept, lingual cognitive approach, lingual cultural approach, nucleus, peripheral surrounding, problem of translatability/untranslatability.

Modern cognitive linguistics is being developed in different learning centres all over the world. It causes certain differences in approaches, terminology, understanding of main purposes of cognitive linguistics and its methods. In many research papers there are more and more attempts to classify branches of cognitive linguistics. In spite of the fact, that all these classifications have a relative character, they share some common features. Using different ways and methods, it seems to be possible to distinguish between some approaches in cognitive linguistics.

Some scientists single out two main approaches which are available in the context of cognitive linguistics. They can be called as *lingual cognitive* and *lingual cultural*. Researches who share lingual cognitive approach draw upon a statement that in the foundations of learning skills there is a unit of mental information, that is *a concept*, that is a particular way of providing *a sphere of society concepts*. Learning concepts, owing to the fact that lingual approach plays a role, gave an opportunity to

outline a model of cognitive linguistics consisting of *nucleus* and *peripheral surrounding* [4, p. 6].

A lingual cultural approach deals with exploration of *a sphere of national concepts*. In other words it is a way from culture to consciousness. According to A. Kostin, a lingual cultural approach is based on an idea about an accumulative function of the language, which means that a folk experience, his opinions, ideas, rules and regulations are reflected in a language where these aspects are kept storing up. From this point of view, a language is a universal form of the world conceptualization and rationalization of humans experience, it is a form of preserving of national assets and knowledge, it is a kind of memorization of historical events, social and cultural formations [5, p. 21].

Cognitive linguistics deals with a lot of theoretical and practical aspects of different languages, one of which is the problem of translatability. Linguists, translators and philosophers always paid much attention to the possibility of complete/incomplete translation and took into account the impossibility to reflect linguistic peculiarities of target language by means of source language. As a result of developing these ideas, different theories and conceptions of translation appeared in modern linguistics. The problem of translatability/untranslatability refers to cultural peculiarities, grammar and lexical features and the ability of understanding. On the one hand, long-term experience of translators work proves that translation from one language into another is always possible, but on the other hand, there are many scholars (von Humbolt, Quine) who strongly deny the possibility of translation [2]. The clarification of the above mentioned problem can help to understand the direction of the development of theory of language.

Considering language as a significant system for human communication by means of audio-vocal and visual signs, it's necessary to emphasize that peculiarities of a particular language influence the way of thinking of those people who use this language and that's why the idea of translatability is becoming deniable, as the content of particular thoughts of one language can't be translated by means of other language [6, 462]. It's the key argument of untranslatability theory. It goes without

saying that language defines the way of thinking and perceiving the surrounding reality, that's why some notions which occur in one language don't exist in another. In this case a translator uses not only his knowledge of target and source languages, but appeals to both cultures and tries to find adequate equivalents in mother tongue or is even able to create new lexical units.

Cognitive linguistics, its approaches and issues are still in the focus of interest of many philologists, psychologists, philosophers and other researchers. This science owns its specific set of tools which can be implemented in modern world. There is still a question of main aspects and approaches which can be used for exploring such a problem as an issue of translatability.

REFERENCES

1. Catford J.C. A Linguistic Theory of Translation / J.C. Catford. – London: Oxford University Press, 1965. 103 p.
2. Ke, Ping Translatability vs Untranslatability: A Sociosemiotic Perspective / Ping Ke // BABLE (45). 1999. # 4. P. 289-300.
3. Newmark P. A Textbook of Translation / Peter Newmark. – London: Prentice Hall, 1988. 291 p.
4. Балашова Е.Ю. Концепты любовь и ненависть в русском и американском языковых сознаниях. Автореф. дис. канд. филол. наук. Саратов, 2004.
5. Костин А.В. Способы концептуализации обиходно-бытовых понятий в разножанровых произведениях В.И. Даля (на материале концепта «вода»). Автореф. дис. канд. филол. наук. Иваново, 2002.
6. Кудрявцева Н.С. Проблема перекладності в світлі лінгвістичного релятивізму / Studia Linguistica. Випуск 5. 2011. С. 461-464.

TRAFFIC AND ROAD CONDITION ESTIMATION USING SMARTPHONE SENSORS

Pashchenko Dmytro Oleksandrovyh

5th course student

Faculty of Heat Power Engineering

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Key words: sensors, accelerometer, gyroscope, mobile devices, GPS.

With growing number of vehicle users, traffic is growing day by day. It is desirable to have a mechanism by which people can know, in real time, about the traffic condition in the routes on which they wish to travel. As a result, working on traffic monitoring has gained significant attention in recent times. Much of the previous works concentrated on lane system and orderly traffic, which is rare outside the developed world. For example, in India, the traffic is highly chaotic and unpredictable.

Further, many of the proposed solutions need installing dedicated sensors in the vehicles (like GPS-based tracking units), and/or on the road side (like inductive loop vehicle detectors, traffic cameras, Doppler radar, etc.), which are expensive. Also, installing sensors in a large number of vehicles or installing traffic cameras at several junctions is impractical due to monetary cost and human effort required. The methods which use inductive loop vehicle detectors can only be used in laned traffic systems, which is not the case in many countries.

In addition, traffic detection using traffic cameras is restricted to the location where they are deployed (generally at traffic signals). To detect the road conditions, accelerometers installed in a vehicle may be used. But, this is also not feasible, sensing powers the system will be limited to the vehicles where accelerometers is installed. Installing additional devices on vehicles to increase sensing density can

very quickly become prohibitively expensive. Several methods have been proposed that use sensors in smartphones for activity detection in various environments (Indoor localization, traffic detection[1] and detecting activity of a person[2]). The smartphone based traffic estimation methods obviate the need for specialized hardware installed in vehicles or on the road side.

These crowdsourced solutions (using distributed participatory data collection) have the advantage of high scalability as the number of smartphone users is growing at a rapid pace. The Nericell system [1] uses accelerometer, microphone, GSM Radio and GPS sensors available in smartphones that users carry with them. In a smartphone based method, the orientation of the phone could be arbitrary with respect to the direction of motion, and could also change repeatedly. Hence, it is required to virtually reorient the axes of the phone with respect to the vehicle. Nericell uses accelerometer and GPS readings alone for this.

The direction of gravity is used to sense the vertical orientation, and the acceleration recorded during a braking event is used to compute the horizontal orientation. Autowitness, a system to track stolen property also uses an idea similar to Nericell in order to reorient the axes. Further, Nericell detects road and traffic conditions based on threshold based heuristics.

Our method which is similar to the Nericell system in that it too uses smartphone sensors for traffic state monitoring. However, for axes reorientation, we use the magnetometer to find the horizontal orientation of the phone instead of waiting for a braking event.

This makes the system more reliable, and also reduces the energy intensive GPS usage. Also, instead of threshold based heuristics for determining the traffic and road conditions, we use machine learning techniques (K-means clustering and Support Vector Machine (SVM)) which are more robust and versatile as compared to threshold based methods. Hence, the main contributions of this work are two fold. A novel algorithm to virtually reorient the coordinate axes of a disoriented phone. Machine learning techniques to identify bump and braking events.

REFERENCES:

1. P. Mohan, V. N. Padmanabhan, and R. Ramjee. Nericell: rich monitoring of road and traffic conditions using mobile smartphones. In Proceedings of the 6th ACM conference on Embedded network sensor systems, SenSys '08, pages 323–336, New York, NY, USA, 2008. ACM.
2. H. Lu, J. Yang, Z. Liu, N. D. Lane, T. Choudhury, and A. T. Campbell. The jigsaw continuous sensing engine for mobile phone applications. In Proceedings of the 8th ACM Conference on Embedded Networked Sensor Systems, SenSys '10, pages 71–84, New York, NY, USA, 2010. ACM.

THE EDUCATIONAL PROCESS AMONG MEDICAL STUDENTS

Protsak Tetiana Vasylivna

Candidate of Medical Sciences,
Associate professor M.H. Turkevych Department
of human anatomy

Zabrods`ka Olga Sergiivna

Student
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine

Hovanets Kristina Ryslanivna

Student
Bukovinian State Medical University
Chernivtsi, Ukraine

Annotation. The determining trends in the development of the world educational system are the deepening of its fundamentalization, the strengthening of the humanistic orientation, the spiritual and general cultural component of education, the formation of a systematic approach for students to analyze complex technical and social situations, strategic thinking, and the upbringing of social and professional mobility. The need to maintain high competitiveness in the 4 dynamic labor market also requires inculcation of aspirations and skills for self-education, self-education and self-improvement throughout an active working life.

The main forms of studying the discipline are: lectures, seminars and workshops, business and didactic games, trainings, discussion forms for addressing production situations, compiling and solving thematic crosswords, scientific seminars, debate tournaments, abstract readings, educational contests, testing. Final control - offset. The didactic support system is a modular-ranking teaching technology.

Key words: training, teaching, subject, teacher, student.

Today, the educational process of medical students takes a lot of time. This is due not only to the active and fast pace of youth life, but also to the complexity of the educational system of our time. It should be noted that the modern student is preparing not only for scheduled classes, but also attends various subject groups, trainings and other events. In addition, the attention of student does not by pass participation in scientific conferences. Therefore, it is worth considering a truly modern approach to learning and the creation of training programs contributes to the effective assimilation of material [1, p. 83; 2, p. 124].

In the XXI century, we cannot imagine our life without the variation of gadgets that completely simplify our lives, not to mention the fact that the latest electronic programs serve as a source of a lot of information. Modern technologies mainly help the assimilation of the presented material [14, p. 25; 15, p. 95]. First of all, e-books and virtual programs with a huge number of drawings enable the student to better understand and analyze the topic studied.

Another trigger is the creation of conditions for the formation of new motivations; ensuring greater compliance with organizational forms and training tools; the intensification of the mental work of students due to a more rational use of the time of the training session, the intensification of student communication with the teacher and students among themselves. As for each individual case, it is necessary to apply a specific way to overcome obstacles in the educational field. Methods of stimulation and motivation of learning will increase interest in learning and awareness of learning material, which should positively affect the quality of learning [4, p. 138; 5, p. 11].

The presence in the structure of the method of receiving feedback organization determines the controllability of the learning process and provides the possibility of corrective actions directly during its implementation. Feedback can be implemented using various forms of control. The contradictions between the existing classifications arose because none of them could take into account all the features and

characteristics of the educational process [6, p. 37]. The elimination of these contradictions will be made possible by adding new elements to the structure of the teaching method - the groups of methodological methods listed by us, which, in fact, are the foundations in accordance with which the majority of the classifications we analyzed were made [7, p. 38; 8, p. 108].

Techniques for organizing students' independent learning activities should include learning methods that ensure reproductive, productive, and creative levels of learning information are achieved. This can serve as the basis for differentiation and individualization of training [9, p. 51; 10, p. 58]. Techniques for the formation of educational abilities, skills and methods of action must be present as part of the teaching methods, since their targeted formation is much more effective than spontaneous. The conscious assimilation of students by various methods of educational actions will speed up the learning process and increase its effectiveness [11, p. 101].

It is not news that each student shows different results of his studies, and a number of factors influence this. Therefore, one of the main tasks of a teacher is to provide ways for an effective learning process. There are several areas of productive learning, in particular, the creation of student motivation. That is, it is the teacher's ability to interest the student in a subject or topic for further study [3, p. 34].

There is an urgent need to motivate students to study not only by assessment in practical classes, but also by involving them in research work, encouraging students to take part in scientific conferences and creating subject groups. So, the human anatomy training course offers the study group to study precisely the morphology and functionality of a particular organ or system of organs, and it also provides the opportunity to do independent research, discuss any thematic issues, and all this to successfully achieve high-quality knowledge of a modern student [12, p. 36; 13, p. 72].

A positive point is that multimedia programs, which are part of the educational process, contribute to successful perception and memorization of new material. Therefore, the stage of intensive dissemination of modern technology among

universities should be considered the so-called progress in the development of education [16, p. 5; 17, p. 40].

Thus, in the whirlpool of modernized technologies, young people have the opportunity both to study the essence of the subject in practical classes, and to study in detail the specifics of the chosen direction at the circles and to show their first results at interuniversity olympiads and conferences. We can assume that again technology greatly facilitates the educational process in the field of medicine and contributes to the high-quality reproduction of student knowledge [18, p. 122].

Lecture - from the Latin "lectio", means "reading". By international definition, this is the main form of training for the assimilation of theoretical material. Abroad, the lecture form of education is recognized as extremely popular, but as in Ukraine, unfortunately, the number of lecture classes is critically reduced, which leads to its complete depreciation and inefficiency [19]. Now we are witnessing the phenomenon of the "uselessness" of lectures for modern youth and the educational system as a whole. The lecture presupposes a complete exposition of the material on the subject. This means that this form of training and the information that is provided in the textbook should be the main source of knowledge [20, p. 126].

A huge shortage of time for practical and lecture classes leads to a forced reduction in the hours of the educational process. This leads to the fact that the teacher must choose which topics of the discipline are "more" important and displace "less" important topics. This is wrong, since in the field of medical science all topics are necessary, and it is impossible to single out something more important, but something is not [21, p. 135; 22, p. 43]. Such lectures provided the necessary amount of information. We are convinced that this phenomenon negatively affects students' perceptions of information. After all, it is known that educational material is better absorbed after a thorough presentation. Another negative point of modern lectures is that 80% of practical classes are ahead of lectures [23, p. 122].

There are several areas of productive learning, in particular, the creation of student motivation. That is, it is the teacher's ability to interest the student in a subject or topic for further study. Another trigger is the creation of conditions for the

formation of new motivations; ensuring greater compliance with organizational forms and training tools; the intensification of the mental work of students due to a more rational use of the time of the training session, the intensification of student communication with the teacher and students among themselves [24, p. 115].

Lecture-based learning has several advantages: activates the student's thinking; helps to draw attention to important points in this topic; often lectures provide an update on the latest data; in a short time you can learn a large amount of material; It is an important source of knowledge in case of a shortage of the latest literature; the lecture is a kind of example for the assimilation of certain skills in speaking to the public; there is an opportunity to discuss the topic with a wide range of listeners and others [25, p. 46]. Of course, there are a number of disadvantages, but they can be easily eliminated with the help of the competent organization of the educational process.

So, we emphasize the importance of presenting the lecture material, since in this way the teacher transfers all the basic knowledge to students, tries to draw their attention to the reference points of the proposed topic.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Aymedov KV. Perspektyva zastosuvannya u zakladakh vyshchoyi medychnoyi osvity metodiv vyperedzhuval'noho navchannya. Medychna osvita. 2013;1:83-4.
2. Babinets' LS, Sopel' O, Pashko K. Analiz chynnykiv rozvytku naukovoho potentsialu v Ternopil's'komu derzhavnomu medychnomu universyteti. Medychna osvita. 2012;1:124-6.
3. Bazhora YUI, Chernets'ka OV. Suchasni tekhnolohiyi navchannya. Odes'kyy medychnyy zhurnal. 2010;4:33-7.
4. Bondarenko YUI, Dzyga SV. Informatsiyno-prykladne modelyuvannya v navchal'nomu protsesi z pohlyadom u maybutnye. Medychna osvita. 2012;1:138-41.
5. Chulak L, Bas A, Shuturmins'kyy V, Korchemnyy V. Medychna

osvita. 2011;1:11-4.

6. Gibbs T, Khimion LV. Opredeleniye i znacheniyе nepreryvnogo obrazovaniya. Meditsinskoye obrazovaniye i professional'noye razvitiye. 2010;2:26-9.

7. Godlevskiy LS. Distantnoye obucheniyе v sisteme meditsinskogo obrazovaniya. Odes'kiy medichniy zhurnal. 2010;4:37-41.

8. Gromov OV, Kotelevskiy RA. Informatsionnyye tekhnologii v obrazovatel'nom protsesse: problemy, perspektivy razvitiya. Sovremennaya stomatologiya. 2010;5:108-10.

9. Husakova IV. Empatiya u sferi medychnoyi osvity – diahnostychni instrumenty. Medychna osvita. 2013;1:51-3.

10. Kostits'ka I, Babenko O, Didushko O. Dosvid vykorystannya mul'tymediynykh tekhnolohiy u navchal'nomu protsesi na klinichnykh kafedrah Ivano-Frankivs'koho natsional'noho medychnoho universytetu. Medychna osvita. 2010;1:58-60.

11. Lepshina S, Mindrul M, Tishchenko Ye, Obukhova N. Ispol'zovaniye interaktivnykh metodov obucheniya v samostoyatel'noy auditornoy rabote studentov meditsinskogo universiteta. Tuberkul'oz. Legenevy khvorobi. VÍL-ínfektsiya. 2012;3:100-5.

12. Kul'chyns'kyy VY. Formuvannya profesiohenezu osobystosti studentiv medychnykh vuzliv Ukrayiny. Medychna osvita. 2012;1:36-9.

13. Kutsyk RV. Diskusiyni pytannya shchodo formy i zmistu testuvannya yak zasobu kontrolyu znan' studentiv u vyshchykh navchal'nykh zakladakh medychnoho profilyu. Halyts'kyy likars'kyy visnyk. 2012;19(3):72-6.

14. Mysula I, Fayfura V, Hons'kyy YA. Lektsiya na teoretychniy kafedri. Medychna osvita. 2001;3:24-30.

15. Mateyko HB, Kondryn O, Boychuk O. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi: kompleks vykorystannya mizhdystsyplinarnoho seminaru i keys-metodu. Arkhiv klinichnoyi medytsyny. 2010;2:95-8.

16. Mysula IR, Fayfura V, Palamarchuk A. Metodychni konferentsiyi

yak zasib udoskonalennya navchal'noho protsesu v Ternopil's'komu derzhavnomu medychnomu universyteti imeni IYA Horbachevs'koho. Medychna osvita. 2011;1:5-10.

17. Muts LB. Zastosuvannya pedahohichnykh prohramnykh zasobiv osvity v navchal'nomu protsesi vyshchoyi shkoly. Medychna osvita. 2013;1:40-2.

18. Pedanov YUF, Hozhenko A, Makul'kin R. Osoblyvosti prohram vykladannya morfofunktsional'nykh dystsyplin u vyshchykh navchal'nykh zakladakh I-II rivniv akredytatsiyi v Ukrayini y Avstriyi. Medychna osvita. 2010;3:122-125.

19. Honcharova N, Morozova O, Bessarab H. Perspektyvy vprovadzhennya dystantsiynoho navchannya u vyshchi medychni navchal'ni zaklady. Zaporozhskyy medytsynskyy zhurnal. 2010;12(1):110-2.

20. Pobuts'kyi OO. Zastosuvannya innovatsiynykh metodiv unaochnennya ta vizualizatsiyi u pidhotovtsi medychnykh kadriv. Halyts'kyi likars'kyi visnyk. 2010;7(2):126-8.

21. Kozhem'yaka I, Chystolinova L, San'kova L. Porivnyal'nyy analiz standartyzatsiyi navchannya u krayinakh svitu. Ukrayins'kyi morfolohichnyy al'manakh. 2011;9(3):135-6.

22. Shostakovych-Korets'ka L, Mavrutenkov V, Cherhinets' A. Samonavchannya yak motyvatsiyina skladova yakisnoyi osvity. Medychna osvita. 2011;1:43-6.

23. Skrypnyk LM. Perevahy ta nedoliky dystantsiynoyi osvity v medytsyni. Halyts'kyi likars'kyi visnyk. 2012;19(4):122-4.

24. Stefanko SL. Zastosuvannnya interaktyvnykh metodiv navchannya u medychnykh navchal'nykh zakladakh. Halyts'kyi likars'kyi visnyk. 2013;1:115-6.

25. Sherzhukova LA. Rabochiy seminar kak innovatsionnaya forma obucheniya. Meditsinskaya sestra. 2011;6:45-7

UDK 616.453.018-008.61-021.23-06:616.12-008.331.1

**PROBLEMS OF DIAGNOSIS OF ARTERIAL
HYPERTENSION IN CONN'S SYNDROME**

Reshma Neena Ramachandran

Master degree 4th course student

Bukovinian State Medical University Chernivtsi, Ukraine

Akhil Jayachandran

Master degree 4th course student

Bukovinian State Medical University Chernivtsi,

Ukraine

Rahul Ajay Kumar

Master degree 4th course student

Bukovinian State Medical University Chernivtsi,

Ukraine

Mohammed Iqbal Ansari

Master degree 4th course student

Bukovinian State Medical University, Chernivtsi,

Ukraine

Abramova Nataliia

PhD, Associate prof. of the Department

of Clinical Immunology,

Allergology and Endocrinology

Bukovinian State Medical Universit,

Chernivtsi, Ukraine

Abstract. Conn's syndrome or primary hyperaldosteronism is the excessive secretion of hormone aldosterone, which is produced by the adrenal gland. The main reason is the adenoma of the adrenal cortex and bilateral adrenal hyperplasia. The uncommon reasons include inherited genetic conditions called familial

hyperaldosteronism and cancerous tumour in the adrenal gland.

Keywords: Conn's syndrome, aldosterone, arterial hypertension

Actuality: The main reason for Conn's syndrome is the adenoma of the adrenal cortex and bilateral adrenal hyperplasia. The uncommon reasons include inherited genetic conditions called familial hyperaldosteronism and cancerous tumour in the adrenal gland.

Aldosterone is the mineralocorticoid hormone secreted by the zona glomerulosa of the adrenal cortex. The secretion is controlled by the renin-angiotensin system. The major functions of aldosterone include reabsorption of sodium ions and excretion of potassium ions. Hence, an increase of aldosterone in the human body causes an increase in plasma sodium concentration, hypokalemia and further leads to hypertension.

Arterial hypertension, also known as a "silent killer", is the most common medical condition in our society and it suggests the presence of various critical diseases. Conn's syndrome is the persistent cause of secondary hypertension in humans.

Aim of research: To analyse the problems of diagnosis of external hypertension in Conn's syndrome.

Main body: Conn's syndrome was first discovered in 1955 by J.W Conn in a hypertensive patient with an adrenal adenoma [1]. Conn's syndrome was first described in 1957 by Dutch physician Van Buchem et al [2]. Aldosterone plays an important role in the maintenance of cardiac and renal metabolism. Uncontrolled secretion of aldosterone causes harm to endothelial, smooth muscle, and adventitial layers of the blood vessel [3]. Blood pressure increase is directly proportional to aldosterone secretion. A wide variety of cardiac, renal and other metabolic problems have been exhibited by patients having Conn's syndrome. Cardiac problems include essential hypertension, stroke, non fatal myocarditis, atrial fibrillation, left ventricular hypertrophy, vascular stiffness.

In healthy individuals, renin secretion leads to production of angiotensin

I. Angiotensin I is transformed into angiotensin II. This quickens the aldosterone production in our body [4].

Excessive production of aldosterone causes a negative feedback mechanism of hormones, thus arresting the renin secretion. In patients with Conn's syndrome, there is an increased secretion of aldosterone and decreased secretion of renin.

This feature facilitates the diagnosis of Conn's syndrome by measuring the ratio of the renin and aldosterone level.

A high aldosterone to renin ratio (ARR test) serves as a diagnostic criteria of Conn's syndrome in hypokalemic patients [5]. This ratio has high sensitivity and low specificity. Potassium sparing diuretics like spironolactone should be avoided to get an accurate result.

Adrenal vein sampling can be used for the detection of unilateral adrenal adenoma [6]. CT scan helps in imaging the adrenal gland tumours. Serum and urinary potassium play an important role in the diagnosis of Conn's syndrome patients [7].

The diagnostic pathway of Conn's disease is given as screening, confirmation and localization.

Hypertensive and hypokalemic patients are prone to having Conn's syndrome. So, this group of patients must undergo screening tests like the ARR test. Category of confirmatory test includes fludrocortisone test, intravenous saline infusion, captopril challenge test (CCT), Salt loading test. For the localization step, imaging techniques like CT scan or nuclear medicine imaging are utilised [8].

In intravenous saline loading test, 0.9% saline solution is injected to the patient for the following two days and analysed the urinary aldosterone excretion. Primary aldosteronism patients exhibit no significant decline in the urinary aldosterone excretion [9].

Even though Fludrocortisone Suppression Test (FST) is expensive and tedious, it is the best dependable test for Conn's syndrome diagnosis [10].

Conclusion: Conn's syndrome is the most common cause of secondary hypertension and it mainly affects females.

Each diagnostic test for Conn's syndrome has its own pros and cons.

According to the health condition of the patient, a test can be suggested. Hypertensive patients have already been taking medications like beta-blockers, calcium channel blockers or any other anti hypertensive drug. So, it's an argumental topic that, whether drug therapy will influence these diagnostic tests and this may lead to false-negative results. Research in the field of Conn's syndrome will elaborate the proficiency of our diagnostic approach.

REFERENCE:

1. Parmar M. S. Conn Syndrome / M. S. Parmar, Singh. S// StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing.- 2021 Jan. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK459197/?report=classic>
2. VAN BUCHEM F. S. Conns syndroom [Conns Syndrome] / VAN BUCHEM F. S. et al// Ned Tijdschr Geneesk- 1957 Jun 1 - Vol. 101(22) -P. 1043-1045, Dutch. PMID: 13451756.
3. Epstein M . Aldosterone as a determinant of cardiovascular and renal dysfunction / M. Epstein // Journal of the Royal Society of Medicine- 2001- Vol. 94(8)-P. 378–383. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://doi.org/10.1177/014107680109400803>
4. Kline G. A. Primary aldosteronism: a common cause of resistant hypertension / G. A. Kline. et al// CMAJ : Canadian Medical Association journal = journal de l'Association medicale canadienne- 2017- Vol. 189(22)- E773–E778. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://doi.org/10.1503/cmaj.161486>
5. Funder. J. W. The Management of Primary Aldosteronism: Case Detection, Diagnosis, and Treatment: An Endocrine Society Clinical Practice Guideline/ J. W. Funder. et al// The Journal of clinical endocrinology and metabolism- 2016- Vol. 101(5) -P. 1889–1916. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://doi.org/10.1210/jc.2015-4061>
6. Nishikawa T. Guidelines for the diagnosis and treatment of primary aldosteronism--the Japan Endocrine Society 2009/ T. Nishikawa et al//Endocrine

journal- 2009 -Vol. 58(9) -P. 711–721. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://doi.org/10.1507/endocrj.ej11-0133>

7. Mathew S. Conn's syndrome: a simple diagnostic approach/ S. Mathew et al// The National medical journal of India- 1999-Vol. 12(5) -P. 214–216.

8. Stavropoulos K. Bypass of confirmatory tests for case detection of primary aldosteronism in leaner patients?/ K. Stavropoulos et al// J Clin Hypertens.- 2017-Vol. 19.-P. 798-800. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://doi.org/10.1111/jch.13039>

9. Stokes G. S. Use of an intravenous sodium load in screening for primary aldosteronism/ G. S. Stokes et al// Australian and New Zealand journal of medicine- 1984 - Vol. 14(3) - P. 201-207. [Electronic resource].-Access mode: URL : <https://doi.org/10.1111/j.1445-5994.1984.tb03751.x>

10. Stowasser M. Can Screening and Confirmatory Testing in the Management of Patients with Primary Aldosteronism be Improved?/ M. Stowasser et al//Hormone and metabolic research = Hormon- und Stoffwechselforschung = Hormones et metabolisme - 2017- Vol. 49(12) - P. 915-921. [Electronic resource].- Access mode: URL : <https://doi.org/10.1055/s-0043-121468>

CHALLENGES TO ON-LINE TEACHING DURING QUARANTINE IN UKRAINE

Salata Iryna Anatoliivna

candidate of philological sciences, docent,
State Pedagogical University,
Kryvyi Rih,

Annotation: The article deals with some issues of distant learning during the Covid-19 pandemic quarantine at schools in Ukraine, the challenges which teachers and students were faced with, and the ways of solving some of these problems.

Key words: challenges of distant learning, terms and notions of remote learning.

The Covid-19 pandemic has already changed the usual world order and could profoundly change education for the better. For centuries, the sector has been conservative and resilient to change. Technology transforms the laptop screen into an audience where students and teachers see each other and collaborate in learning. But the pandemic has forced everyone to urgently master digital tools and new techniques and technologies.

The study of crisis situations in education allows us to see and understand much better the quality of the culture of interaction, communication and processes in Ukrainian schools. Our hypothesis in this study is that in the case of a qualitatively and systematically built-in culture of interaction, schools were able to move more quickly and efficiently to remote work. Remote training is most likely to be implemented chaotically and requires much more time and resources and depends on the individual teacher.

The specifics of distance learning, based on the use of telecommunication technologies, Internet resources and services, affects the methods of selection and

structuring of content, ways to implement certain methods and organizational forms of learning which greatly influences on functioning of the whole system.

Firstly, let's take into consideration terms and notions of remote learning which have the following definitions.

Distance learning – a form of organization of the educational process in educational institutions, which ensures the implementation of remote learning and provides the opportunity for graduates to obtain state-standard documents on the appropriate educational level.

Distance learning technologies is a set of educational technologies, including psychological and pedagogical as well as informational and communicative ones, which provide an opportunity to implement the process of distance learning in educational institutions.

Information and communication technologies of distance learning are technologies of creation, accumulation, storage and access to web resources (electronic resources) of educational disciplines (programs), and also maintenance of the organization and support of educational process by means of the specialized software and of information and communication means, including the Internet.

Psychological and pedagogical technologies of distance learning is a system of tools, techniques, steps, the consistent implementation of which ensures the fulfilling the tasks of learning, education and personal development.

Distance learning web environment is a systematically organized set of web resources of academic disciplines (programs), web resources management software, means of interaction of distance learning subjects and distance learning management.

Web resources of academic disciplines (programs), including distance courses is a systematic collection of information and teaching aids necessary for mastering academic disciplines (programs), which are available via the Internet (local network) using a web browser and / or other software available to the user.

Subjects of distance learning are persons who study (pupil, student, listener), and persons who provide the educational process by distance learning (pedagogical and scientific-pedagogical workers, methodologists, etc.).

Synchronous mode of distance learning is an interaction between the subjects of distance learning, during which all participants are simultaneously in the web environment (chats, audio, video conferencing, social networks, etc.) [2, p. 8].

Asynchronous mode of distance learning is an interaction between the subjects of distance learning, during which participants interact with each other with a delay in time, using e-mail, forums, social networks, etc. [2, p. 8].

The participants of distance learning are now provided with a great amount of technologies which may be effectively used during the process of learning and teaching.

Among them we can mention:

- case technology which is based on the use of sets (cases) of text, audio-visual and multimedia teaching materials and their distribution for self-study and the organization of regular consultations with teachers in the traditional or remote way;

- TV technology based on the use of television systems for the delivery of teaching materials and the organization of regular consultations with teachers;

- Internet network technology based on the use of Internet and telecommunication networks to provide teaching materials and interactive communication between subjects.

A teacher can mix these technologies taking into account the purposes of a teaching process and technical possibilities of the participants.

As for the distant learning strategies they may be quite diverse depending on either synchronous or asynchronous mode the participants are having. For example, one of the asynchronous methods is E-mail distance learning which is carried out through correspondence between teachers and students via the Internet. The classic version of E-mail training involves the student receiving daily at the same time e-mails containing a small amount of text material and test questions to it. The letter may also include active links to additional materials (articles from periodicals, original texts, presentations, video clips) that can be viewed on the Internet. Then the student is given test tasks, which are composed of questions that were provided during the study of individual fragments of material or they may be asked to do some

other tasks like writing a review, a paragraph, an essay, etc.

Video conferencing is a real-time on-line conference. It is held on a specific day and at a specified time. High-quality video conferencing requires thorough preparation: the creation of programs, timely information on the site and mailing list. Video conferencing is one of the modern ways of communication, which allows you to conduct classes when students and teachers are at a distance. It gives the opportunity to have discussions and decision-making, to present projects, to do presentations in real time. The teacher and students can see each other; the teacher has the opportunity to accompany the lecture with visual material. Nowadays a lot of video conferencing platforms such as Skype, Google Talk, Zoom, Moodle, Microsoft Teams and many others are at hand.

One more essential issue which is worth our attention is the forms of distance teaching. According to the regulations of the Ministry of Education and Science of Ukraine, the distance learning process is carried out in the following forms: independent work, classes, practical training, and control measures. The main form of organization of the educational process by distance learning is independent work, aimed at mastering by students the skills of independent educational work and the formation of students' key competencies [1].

Receiving educational materials, communication between the subjects of distance learning during training sessions is provided by the transmission of video, audio, graphic and textual information. In order to ensure the organization of the educational process and the implementation of educational programs, it is necessary to use online communication tools and electronic resources and web services in synchronous and asynchronous mode, web resources developed by teachers, to practice individual consultations. For effective implementation of the distance learning system, it is advisable to provide forms of feedback (control) with students.

Basing on the analysis of the organization of students' independent work in the traditional form of education, in accordance with the curriculum, it is advisable to develop a thematic plan of independent work of students in distance learning.

It is necessary to form tasks for students' independent work taking into account

the peculiarities of the use of technical means which support distance learning. It should be borne in mind that not all forms and methods of independent work of students can be automatically transferred to the e-learning environment. The teacher needs to design the whole cycle of tasks on the topics being studied. The usual forms of education for a traditional school should be adapted to work with gadgets, for example, poems in video format, control works – in the format of tests, etc. [1].

To sum up, we would like to mention that distance learning has put forward a lot of challenges both to teachers and students, and these challenges should be overcome by mutual fruitful work of all participants of distance learning process.

REFERENCES

1. Методичні рекомендації із викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання <https://tkmcim.wordpress.com/2020/04>.
2. Connick, George P., ed. 1999. *The Distance Learner's Guide*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
3. Distance Learning in Higher Education - Related Terms and Concepts, Goals of Distance Learning, Technologies Used in Distance Learning - StateUniversity.com <https://education.stateuniversity.com/pages/1917/Distance-Learning-in-Higher-Education.html#ixzz6rR8v97gf>

UDC 378.147:005.342:61

**USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TRAINING FUTURE
DOCTORS AS A SOLUTION TO CURRENT CHALLENGES IN MEDICAL
EDUCATION, SCIENCE AND PRACTICE**

Sukhonosov Roman

Candidate of medical sciences, associate professor

Lopushniak Lesia

Assistan

Bukovinian State Medical University

Chernivtsi, Ukraine

Karpiak Tamara

assistant

Shafranetska Violetta

student

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

Summary. Modernity is characterized by an extremely rapid development of innovative technologies, information devices and computer systems. As a consequence, there is an increasing use of these technologies in the training of future physicians in higher medical schools. This, in turn, helps educators to adapt to the conditions and requirements of the educational process, motivates them to continuous learning, develops their ability to clinical thinking and meaningful acquisition of fundamental knowledge.

Key words: innovative technologies, competence, education, student, medicine.

Introduction. “Human anatomy” has a key role to play in the education and training of future physicians. The physician needs to be able to have a fundamental

knowledge of individuality, possible variants and abnormalities of development, as well as embryological, comparative-anatomic, teratological knowledge [1, 2].

The objectives of human anatomy teachers are not only to provide students with a deep and strong knowledge of the subject, but also to teach them to use this knowledge in medical practice, to promote the development of clinical thinking, which is based on the anatomical background and the ability to think in general. To implement these objectives and the formation of professional competence of future physicians during the teaching discipline “Human Anatomy”, it is useful to use new technologies that contribute to the development of their clinical thinking and contribute to a strong acquisition of knowledge [3, 4].

One of these technologies is the technology of simulation training. This method is one of the leading directions of practical training of physicians in the developed countries all over the world, as it has proven to be highly effective. Various types of simulators are widely used in medical education, including: computerized mannequins, screen simulators, which allow to imitate appropriate reactions; anatomical models – used to practise specific skills and practices; phantom – a model of a person or her/his parts of real size, which replaces the original and preserves only some of its important features (helps to form a system of interconnected abilities and skills); training simulator – a device for simulating a variety of situations or objects, which allows you to practice specific skills and abilities; standardized patients; a system of situational tasks; clinical-type educational games used to develop clinical thinking; organizational-action-type educational games used to develop professional and organizational skills.

Modern virtual reality tools are seen as a source of technological opportunities in education and medicine, complementing the set of traditional teaching approaches. A striking and unique example of the use of new computer technologies in the training of future doctors at higher medical educational institutions of Ukraine is the use of “Anatmage table” and “Syn Daver” devices. The Anatmage table and Syn Daver devices are widely used at the department of human anatomy of the Kharkiv National Medical University.

The interactive anatomical table “Anatomage table” deserves a great deal of attention as it enables the study of a trivimetric graphical model of the body, which allows the study of both individual systems and organs, structures and body structure, visualize images at different levels in the horizontal, frontal and sagittal planes, and compare them with the images, using radiographic, CT and MRI techniques to provide a logical progression from classical anatomy, through medical visualization, to topographical anatomical interpretation of the clinical case, which is extremely important both for students and medical interns and residents of the surgical specialties. This method extends the principles of teaching and accessibility, solves the baggage of traditional problems of morphology departments. When using a virtual model, the teacher does not face such difficulties as when using a natural preparation: the digital model is not toxic, does not lose its external appearance as a result of continuous use, easily renews to the initial state and acquires the parameters we need during the study.

Another important method of simulation technology is “the Syn Daver synthetic cadaver”. It is currently the best alternative for cadaveric work and represents a new and unique type of anatomical model. Thanks to innovative technology “Syn Daver” is a realistic simulation, which by 99% corresponds to the structure of the human body. This synthetic product is made of salt water and synthetic fibres, which are reliable, wear-resistant substitutes for human tissue.

Modern technology has made it possible to create a unique biomaterial from which “Syn Daver” is made, which is very much like human tissue in terms of tactile sensations. This "synthetic cadaver" can be used to study osteology, arthrosyndesmology – types of joints in all axes and planes, miology – surface and deep tissues, the most important advantage of the splanchnology is its ability to study the internal structures of all vessels both separately (by extracting them) and as a complex of systems, thus examining their syntopic interrelations. The material of “the Syn Daver synthetic cadaver” is elastic and physiologically identical, which is important for the study of human anatomy and provides a more realistic, innovative approach to the study of the discipline.

Thus, the use of new methods and modern computer technology in the training of graduates of higher medical education contributes to better knowledge acquisition, formation of professional competence and development of clinical thinking in future physicians, which gives the opportunity to generate extraordinary ideas, independently make informed decisions and take an active cognitive position. The combination of classical anatomy and modern, innovative computer technologies offers a wonderful opportunity to enter the fascinating, extraordinary world of the human body.

LIST OF REFERENCES:

1. Авраменко М.О., Фурик О.О., Павленко А.С. Досвід впровадження проблемно-орієнтованого навчання з використанням віртуальних пацієнтів у рамках реалізації проекту TAME: «Навчання на медичних помилках». Актуальні питання дистанційної освіти та телемедицини 2018: матеріали всеукраїнської науково-методичної відеоконференції з міжнародною участю (Запоріжжя, 25–26 квіт. 2018 р.). Запоріжжя, 2018. С. 82–83

2. Антонова О.Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання: наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2. / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. 2015. № 1(2). С. 8-15.

3. Білий А.К., Фурик О.О., Костровський О.М. Вибір інструментарію для проходження опитування студентів в рамках проекту TAME: «Навчання на медичних помилках». Актуальні питання дистанційної освіти та телемедицини 2018: матеріали всеукраїнської науково-методичної відео-конференції з міжнародною участю. (Запоріжжя, 25–26 квіт. 2018 р.). Запоріжжя, 2018. С. 84–85.

4. Бондарева К.І., Козлова О.Г. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: науково-методичний посібник. Суми : Вид-во «Слобожанщина», 2001. 44 с.

PEDAGOGICAL RECOMMENDATIONS FOR TEACHERS

Tymoshenko Oksana

Lecturer

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

Annotation: In the online communities analyzed for the investigation, the didactic tools are made of lessons that consist of structured exercises that are automatically corrected. These form-focused exercises consist of pattern drills and lists of words to memorize and to combine based on the stimulus-response model belonging to the audio-lingual structural approach. Under the lens of AT it is possible to maintain that the old audio-lingual approach seems to be “in tension” and not to work in synergy with the idea of online community itself and with the search of interaction with peers, which corresponds to more communicative and task-based approaches.

Keywords: writing skills, learners, communities, TL, peers

The only form of connection between the tools and the community is this: at the end of any exercise related to “writing” and “speaking” skills, learners are asked to submit the exercise done for peer revision and, in exchange, to give feedback to other learners’ exercises. Learners are given two possibilities: they can both submit the exercise to one of their contacts and/or submit it at random to someone in the community. In addition, the exercise for the practice of speaking skills in the communities consist in learner reciting (and at the same time recording) an excerpt of text individually in the TL and then sending it to the rest of the community. In the best of the cases, when the learner receives the feedback by the NS of his/her TL, he has to listen to the same excerpt of text recited by the NS’s voice. If the NS is able to

provide adequate feedback, he will read the text slowly, he will stress and recast two or three times the words that were mispronounced and he will add some notes and useful tips either in a written form or orally in that same recording. Results revealed that this good practice of peer feedback was not uncommon and is an indicator of the fact that in these communities there are autonomous learners who are aware of what peer assistance implies and of what the principle of reciprocity is. But results also showed that not all learners are able (or willing) to provide a good feedback. To this regard, chapter 3 showed some learners' dissatisfaction for the type of feedback received and also proved that a poor or missing feedback is a cause of drop-out in the platform. For students continue to inhabit the platforms, consider it as a learning environment and maintain their feeling of belonging to a community, the teacher and the students must provide peer support and feedback to supplement the feedback received online. [1, p. 63].

Therefore, teacher who consider to employ these online communities for telecollaboration practices, should take these aspects into account and provide their students with a set of guidelines on how to give (and also receive) feedback in the case of peer revision of Livemocha and Busuu exercise. Together with this aspect, also underline that teacher should monitor learners' students constantly and support their learning with other resources. [2, p. 160].

The learners should be given the opportunity to use the TL through tasks that mirror real-life situations; they should be given a real and practical reason to communicate in a synchronous way and through a real communicative goal. These tasks have to work in conjunction and in synergy with the chat tool to mediate the relationship between the learner and the rest of the community of learners. In this way, rather than being subject-centred and aiming at the transformation of single individuals, these communities need a more object-centred focus, in line with a TBLT approach. Basically, learners' activities should be oriented towards the collaborative creation of an artifact, which fosters learner autonomy and expansive learning. The role of the teachers in such environments still needs further research and this study can only in part address this issue. In these environments, learners

work at their own pace with their peers. If the context shifts to the use of these online communities in a formal classroom, the teacher has to ensure that interaction occurs and has to be a facilitator for learners setting his own goals through pedagogical tasks starting from the pattern drills exercises. In addition, for more sustained and more meaningful interactions in informal settings, it is necessary that teachers provide guidance to learners. For instance, before starting practices in the online communities, the teacher should explain what tandem language learning is and its basic principles, s/he should also offer a list of good pedagogical practices on how students should offer assistance to each other and a list of technical good practices on the correct use of the technological affordances of these online platforms.

REFERENCES

1. Birdsong, D. S. (2006). Age and second language acquisition and processing. *English Language Teaching*, Vol. 10, 63.
2. Rogova, G.V. (1975). Methods of teaching English. *Просвещение*, p.165-167
3. Пассов, Е.И. (1985). Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. *Просвещение*, p.61-65.
4. Филатов В. М. (1988). Психология обучения взрослых. *Просвещение*, p.165-167.

INFERTILITY AND IODINE DEFICIENCY

Verma Rohan

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,
Ukraine

Somra Nisha

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,
Ukraine

Tare Kashvi

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,
Ukraine

Kumari Supriya

Master degree 4th course student
Bukovinian State Medical University Chernivtsi,
Ukraine

Abramova Nataliia

Candidate of Medical Sciences,
Associate prof. of the Department of Clinical Immunology,
Allergology and Endocrinology
Bukovinian State Medical University,
Chernivtsi, Ukraine

Abstract The work is dedicated to the problem of infertility in iodine deficient areas.

Key words: iodine; pregnancy; mild-to-moderate iodine deficiency.

Iodine is an essential component of thyroid hormones, and its importance stems from that role. The most obvious consequence of iodine deficiency is goiter. This adaptive response, mediated principally by TSH, attempts to cope with a shortage of the raw material (iodine) needed for hormone synthesis. If the iodine deficiency is not too severe and the response is adequate, the affected individual has no apparent consequence, except an enlarged thyroid. In the past, the disease entity was labeled “endemic goiter” and although recognized as a significant public health issue, it received much less attention than other pressing needs, such as infectious diseases. Cretinism was known to be associated with endemic goiter, but the existence of a continuum from mild mental retardation to gross neurological impairment has only been widely appreciated in the last several decades [1, 1270].

Infertility is described as an inability to conceive despite having frequent, unprotected intercourse for a year or more. However, because fertility is inversely proportionate to age, many women over 35 are evaluated for infertility after 6 months [5, 290].

Iodine Deficiency and their control, and global progress in their elimination

Iodine deficiency occurs when iodine intake falls below recommended levels. It is a natural ecological phenomenon that occurs in many parts of the world. The erosion of soils in riverine areas due to loss of vegetation from clearing for agricultural production, overgrazing by livestock, and tree-cutting for firewood results in a continued and increasing loss of iodine from the soil. Groundwater and foods grown locally in these areas lack iodine. When iodine intake falls below recommended levels, the thyroid may no longer be able to synthesize sufficient amounts of thyroid hormone. The resulting low level of thyroid hormones in the blood (hypothyroidism) is the principal factor responsible for damage to the developing brain and other harmful effects known collectively as “iodine deficiency disorders” [7, 119]. The adoption of this term emphasizes that the problem extends far beyond simply goitre and cretinism. The most critical period is from the second trimester of pregnancy to the third year after birth. Normal levels of thyroid

hormones are required for optimal development of the brain. In areas of iodine deficiency, where thyroid hormone levels are low, brain development is impaired. In its most extreme form, this results in cretinism, but of much greater public health importance are the more subtle degrees of brain damage and reduced cognitive capacity which affects the entire population. As a result, the mental ability of ostensibly normal children and adults living in areas of iodine deficiency is reduced compared to what it would be otherwise. Thus, the potential of a whole community is reduced by iodine deficiency. Where the deficiency is severe, there is little chance of achievement and underdevelopment is perpetuated. Indeed, in an iodine-deficient population, everybody may seem to be slow and rather sleepy. The quality of life is poor, ambition is blunted, and the community becomes trapped in a self-perpetuating cycle. Even the domestic animals, such as village dogs, are affected. Livestock productivity is also dramatically reduced [2, 30].

Correction of iodine deficiency. Administrative arrangements

The national body responsible for the management of the IDD control programme should operate with a process model. A useful example of such a process model is known as the “wheel”, shown in the figure above [6]

This cycle, which is described in details following, shows the different elements of national IDD control.

1. **Assessment** and periodic evaluation of the situation requires prevalence surveys of iodine status, including measurement of urinary iodine levels and an analysis of the salt situation. Most countries have completed this step, and now need to do periodic reassessment.

2. **Dissemination of findings** implies communication to health professionals and the public, so that there is full understanding of the IDD problem, the importance of using iodized salt and the potential benefits of iodine deficiency elimination. This needs to be an ongoing activity.

3. **Planning** : Development of a plan of action includes the establishment of an intersectoral task force on IDD including the salt industry and the formulation of a strategy document on achieving the elimination of IDD. The task force will need to

remain active to ensure programme sustainability.

4. **Achieving political will** requires intensive education and lobbying of politicians and other opinion leaders on an ongoing basis.

5. **Implementation** needs the full involvement of the salt industry. Special measures, such as negotiations for monitoring and quality control of imported iodized salt, are required. It is also necessary to ensure that iodized salt delivery systems reach all affected populations, including those in greatest need. In addition, the establishment of cooperatives for small producers, or restructuring to larger units of production, may be needed. Implementation requires training at all levels in management, salt technology, laboratory methods, and communication.

6. **Monitoring and evaluation** require the establishment of an efficient system for the ongoing and routine collection of relevant data, including measures of salt iodine quality assurance and household use, and measures of programme performance.

Need for Iodine during pregnancy. A daily intake of 150 microgram of iodine for nonpregnant adults as it is recommended by (ICCIDD). This number is based on studies of iodine accumulation and turnover, the T4 dose required to maintain euthyroidism in athyreotics, T4 disposal rates, and the amounts of iodine necessary to prevent goiter in populations. Pregnant women need more than this baseline requirement, to cover the iodine needs of the developing fetus and to compensate for increased renal iodine losses. Renal clearance of iodine increases during pregnancy; in one study, the concentration of iodine in urine was 60% higher during pregnancy in women from a mildly iodinedeficient area.

During lactation, the mother must obtain enough iodine for her own thyroid plus that of her growing infant. Calculations from the EAR for nonpregnant adult women (95 microgram/day) and from an average loss in human breast milk (about 114 microgram/day) lead to an EAR during lactation of 209 microgram iodine/day and a RDA of 290 microgram/day [6].

Effects of Iodine deficiency on mother. Hypothyroxinemia, elevated serum TSH, enlargement of the thyroid (by 10–50%), and goiter are the most obvious

consequences for the pregnant woman. They can be prevented by adequate iodine supplementation. Because the increased demands for iodine continue during lactation, an iodine-deficient woman may face several years of exaggerated iodine loss and consequent goiter. Even after she stops lactation and the iodine demand decreases, her thyroid may not return to its previous size and she risks multinodular goiter and hyperthyroidism later. In iodine-sufficient countries like the United States, goiter is rarely found in pregnancy and unlikely to be related to iodine [6]

Iodine deficiency poses additional reproductive risks, including overt hypothyroidism, infertility, and increased abortions. Hypothyroidism causes anovulation, infertility, gestational hypertension, increased first trimester abortions, and stillbirths; all are common in iodine deficiency. Lack of iodine also has cultural and socioeconomic consequences for the mother. Infertility and fetal wastage may compromise her quality of life and her role in the family and community. If she produces a defective child, she will most likely be responsible for its long-term care, diverting her time and resources from other needs.

Iodine deficiency increases the chances of infertility and recurrent miscarriage by under producing the required levels of thyroid hormones.

Iodine deficient women have a low thyroid functioning which may directly be linked with a negative impact on their reproductive health. Hypothyroidism is one of the most common causes for infertility and miscarriage in women than most of them realise.

There is an interconnection between the thyroid glands and the ovaries, and hence, any imbalance caused in this web will influence effects on the other. Release of the thyroid hormones is necessary for signaling the ovaries to mature the egg follicles and produce the reproductive hormones estrogen and progesterone.

The causes of infertility vary. They can include eating disorders, emotional stress, excessive exercise, hormonal disorders, poor nutrition causing low vitamin or mineral levels, medical conditions (eg, candida, polycystic ovarian disease, and sexually transmitted diseases), obesity, and thyroid disorders [4, 409].

Effects of maternal iodine deficiency on the fetus and neonate. Iodine

deficiency increases neonatal mortality. We emphasize this statement so that iodine deficiency can take its proper place among the disorders that kill children; “child survival” is something of a buzzword in international aid circles, and showing its relation to iodine deficiency helps direct resources toward its correction.

The epidemiologic studies in humans do not directly address the causes of the increased mortality. Undoubtedly, many factors are at play, and other nutritional and health problems usually accompany iodine deficiency in most of its geographic and sociocultural settings. Infectious diseases are the usual immediate cause of childhood death. Iodine deficiency may impair the immune response and, thus, lower the child’s defense against infection. More generally, the iodine-deficient child is poorly equipped to deal with his harsh environment and its many threats. Birth weights are lower, and development is less advanced. Whatever the roles of other factors, the available data clearly show that correction of iodine deficiency per se substantially decreases neonatal and infant mortality [2, 235].

The most vulnerable target for iodine deficiency is the developing brain. Iodine is critical to maturation of the central nervous system, particularly its myelination. We have carefully examined the effects at different stages of pregnancy. Correction of iodine deficiency during the second trimester reduced neurological abnormalities, increased head growth, and improved the development quotient in a severely iodine-deficient area of western China. Correction at a later period did not improve neurological development, although there was a trend toward slightly larger mean head circumference and higher development quotients than in untreated individuals. The principal effects of T₄ are on somatogenesis, neuronal differentiation, and formation of neural processes, particularly active for the cerebral cortex, cochlea, and basal ganglia during the second trimester; brain growth and differentiation are more active in the third trimester. In iodine deficiency, maternal T₄, which must cover fetal needs during the first trimester before the fetal thyroid makes its own, is low, so the fetus is exposed to inadequate T₄ throughout gestation. The most extreme clinical result is cretinism, defined by severe mental retardation, associated defects (e.g. deaf mutism, spasticity, and stunted growth), and iodine deficiency as the causal agent.

Historically, cretins were separated phenotypically into neurological and myxedematous types, but the division is not rigid and the entity is better described as a spectrum.

The neurological type typically has the features mentioned above, whereas the myxedematous has, in addition, hypothyroidism, attributed to thyroid exhaustion in the third trimester and early postnatal period. Mental retardation from iodine deficiency is not limited to the extreme form of cretinism, but instead extends over a broad continuum to mild intellectual blunting that may go unrecognized unless carefully investigated.

Thus, iodine deficiency puts virtually everyone in the affected population at some risk for brain damage. Many studies have compared performance of iodine-deficient children with that of iodine-sufficient peers on standardized intelligence tests. In view of the many people living in iodine-deficient areas and their vulnerability to its effects on the developing brain, these numbers indicate a staggering public health problem. This and neonatal mortality, rather than goiter, have become the main reasons for advocating urgent correction of iodine deficiency [7, 123].

Current efforts to correct iodine deficiency. The history of iodine deficiency offers an instructive example of transferring medical knowledge to public health. Physicians have known for over a century that endemic goiter and endemic cretinism are associated with low iodine intake. For decades, they have recognized that a large fraction of the iodine-deficient population risks varying degrees of brain damage.

Yet before the 1980s, iodine deficiency held a low priority among the public health needs of developing countries because attention was focused on goiter rather than on the more deadly consequences. In 1985, the ICCIDD was formed for the express purpose of achieving sustainable optimal iodine nutrition worldwide. Emphasis on iodine deficiency's damage to reproductive outcome, rather than only on goiter, caught the interest of organizations dedicated to children, particularly UNICEF. The WHO already had a longstanding interest in iodine deficiency. Together, these three organizations have worked closely toward eliminating global

iodine deficiency. The effort accelerated markedly in 1990 following the World Summit for Children's pledge to virtually eliminate iodine deficiency by 2000. Iodized salt has been the principal vehicle[6].

A 1999 review reported the following figures:

- 1) 2.2 billion people (38% of world's population) , at risk for iodine deficiency;
- 2) 130 of the world's 191 countries affected by iodine deficiency;
- 3) 13% of the world's population (740 million people) with goiter;
- 4) 105 countries with national coordinating bodies to fight iodine deficiency;
- 5) 102 countries with an action plan;
- 6) 98 countries with iodized salt legislation; and
- 7) 68% of the at-risk population using iodized salt at the household level [6].

Conclusion. The mother and fetus must have adequate iodine throughout the pregnancy. Screening for maternal hypothyroidism during pregnancy should be strongly considered, particularly in areas of iodine deficiency. The presence of iodized salt in an iodine deficient community does not always protect reproductive outcome. Usual medical practice decreases salt intake during pregnancy, precisely the time when the mother needs more iodine, so iodized salt alone may not provide enough for her child's proper development. If this possibility seems likely, the mother should be supplemented from other sources. Potassium iodide tablets, alone or as part of prenatal vitamin preparations, are usually the best alternative because they provide an appropriate daily ration. Oral iodized oil offers another choice; its single dose is easier to administer, although it does not provide constant blood iodine levels, and it is safe.

Pregnancies in areas of iodine deficiency that are not satisfactorily covered with iodized salt should always be supplemented with iodine in another appropriate form. Best, of course, is to provide adequate iodine before conception takes place. Iodized salt should be viewed as a means to an end— adequate iodine nutrition— rather than as an end in itself. Monitoring of people is essential. We have previously cited examples where initially successful programs later deteriorated, usually because of insufficient attention to monitoring.

Summary. Over one third of the world's population risk the consequences of iodine deficiency. The worst of these are on reproductive function and outcome and include more neonatal deaths, increased abortions, and defective progeny. Great progress has been made in the past decade toward the sustainable elimination of iodine deficiency, principally from the widespread introduction of iodized salt. However, availability of iodized salt does not guarantee optimal iodine nutrition, and populations must be adequately monitored to protect their reproductive health.

REFERENCES.

1. Markhus MW. Maternal iodine status is associated with offspring language skills in infancy and toddlerhood / MW. Markhus, L. Dahl L, V. Moe [et al.] // *Nutrients*. – 2018. – Vol. 10. – P.1270. 10.3390/nu10091270 [PMC free article] [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]
2. Melse-Boonstra A., Jaiswal N. Iodine deficiency in pregnancy, infancy and childhood and its consequences for brain development / A. Melse-Boonstra, N. Jaiswal // *Best Pract. Res. Clin. Endocrinol. Metab.* 2010. – Vol. 24. – P. 29–38. [PubMed] [Google Scholar]
3. Skeaff SA. Iodine deficiency in pregnancy: the effect on neurodevelopment in the child /Skeaf S.A.// *Nutrients*. – 2011. – Vol.3 (2). – P. 265-273. doi:10.3390/nu3020265
4. Toloza FJK. Consequences of Severe Iodine Deficiency in Pregnancy: Evidence in Humans / FJK. Toloza, H. Motahari, S. Maraka // *Front Endocrinol (Lausanne)*. – 2020. – Vol. 11. – P. 409. Published 2020 Jun 19. doi:10.3389/fendo.2020.00409
5. Velasco I. Iodine as essential nutrient during the first 1000 days of life / I. Velasco, SC. Bath, MP. Rayman // *Nutrients*. – 2018. – Vol. 10. – P. 290. 10.3390/nu10030290 [PMC free article] [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]
6. WHO Vitamin and Mineral Nutrition Information System. Urinary Iodine Concentrations for Determining Iodine Status in Populations. (2016). Available online at:

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85972/WHO_NMH_NHD_EPG_13.1_eng.pdf?sequence=1 (accessed February 22, 2020).

7. Zimmermann MB. The Importance of adequate iodine during pregnancy and infancy / M.B. Zimmermann // *World Rev Nutr Diet.* – 2016. - Vol. 115. – P. 118–24. 10.1159/000442078 [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]

UDK 528+550.837+553.98

**APPLICATION OF FREQUENCY-RESONANCE METHODS OF
SATELLITE IMAGES PROCESSING FOR HYDROGEN AND LIVING
WATER ACCUMULATIONS SEARCHING WITHIN LOCAL AREAS IN
GREAT BRITAIN**

Yakymchuk Mykola Andriyovych

doctor of physics and mathematics, professor,
Institute of Applied Problems of Ecology,
Geophysics and Geochemistry,

Korchagin Ignat Mykolayovych

doctor of physics and mathematics, professor,
Institute of Geophysics, NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine,

Abstract. The results of a survey using frequency-resonance methods of satellite images processing of hydrogen degassing local areas in the UK are analyzed. Reconnaissance studies were carried out in order to detect accumulations of natural hydrogen and hydrogen-enriched healing water. Reconnaissance studies have discovered basalt volcanoes with hydrogen and living water in many regions of Great Britain. This is a hydrogen degassing site near Heathrow Airport, a peat bog in Scotland, a local shale gas well drilling site, small areas of the discovered crop circles in 2019. The results of instrumental measurements indicate that on the sites and areas of basalt volcanoes with roots at different depths location, signals at hydrogen frequencies are almost always recorded. When scanning the cross-section, responses from hydrogen are recorded from the upper edges of basaltic volcanoes to their roots. It can be assumed that basaltic volcanoes are a kind of channels through which hydrogen migrates to the upper horizons of the cross-section and further into the atmosphere. Within many basaltic volcanoes at a depth of 68 km, deep (living) water is synthesized. Hydrogen-rich water is healing and can be used for wellness purposes.

Keywords: Great Britain, Hydrogen, basalts, dolomites, marls, living water,

abiogenic genesis, volcano, direct searches, deep structure, oil, gas, amber, chemical elements, remote sensing data processing.

Introduction. The papers (Yakymchuk and Korchagin, 2019a; Yakymchuk et al., 2019b; 2019c) present the results of the mobile direct-prospecting geophysical methods using for the detection and localization of hydrogen accumulations in various region of the globe. They testified the feasibility of such character work conducting in other regions, including the areas of active oil and gas production and hydrogen degassing. Considering that hydrogen can become an environmentally friendly fuel of the future, and also taking into account the materials of numerous studies in the framework of deep (hydrogen) degassing of the Earth, it can be stated that the problem of searching for accumulations of natural hydrogen and organizing its production is becoming quite relevant. The paper analyzes the materials of additional testing of the technology used on local hydrogen degassing area in Great Britain.

Methods of research. Experimental reconnaissance studies are purposefully carried out using the methods of frequency-resonance processing and decoding of satellite images and photo images, vertical scanning (sounding) of the cross-section in order to determine (estimate) the depths and thicknesses of various complexes of rocks and minerals, as well as methods of integral assessment of prospects oil and gas content (ore content) of local areas and large blocks (Yakymchuk and Korchagin, 2019a; Yakymchuk et al., 2019b; 2019c). Separate methods of the technology used are based on the principles of the “substance” paradigm of geophysical research, the essence of which is the search for a specific (required in each case) substance - oil, gas, gas condensate, gold, iron, water, etc. Mobile technology as a whole, as well as some of its methods are actively used in the approbation mode to search for hydrocarbon accumulations at the initial stages of the exploration process, including for an integral assessment of the oil and gas potential of large and hard-to-reach blocks and areas, as well as local drilling sites for prospecting and exploratory wells.

In modified versions of the methods of frequency-resonance processing of satellite images and photo images, as well as vertical sounding (scanning) of the

cross-section, bases (sets, collections) of chemical elements, rocks and minerals (specific samples) are used. Thus, the collection of oil samples used for instrumental measurements includes 117 samples, gas condensate - 15 samples.

The set of photographs of sedimentary rocks consists of 11 groups: 1) psephites, monomineral conglomerates (22 samples, sample numbers in the set are 2-23); 2) psammites (18, 25-42); 3) silts, mudstones, clays (6, 44-49); 4) kaolinite mudstones (6, 51-57); 5) kaolinite clays (10, 59-68); 6) sedimentary-volcanoclastic rocks; tuff breccia (9, 70-78); 7) limestones (24, 80-103); 8) dolomites (11, 105-115); 9) marls (10, 117-126); 10) siliceous rocks (13, 128-140), salt.

The base of photographs of igneous and metamorphic rocks includes 18 groups: 1) granites and rhyolites (29 samples, sample numbers in the base - 1-29); 2) granodiorites and dacites (7, 31-37); 3) syenites and trachytes (18, 39-56); 4) diorites and andesites (14, 58-71); 5) lamprophyres (14, 73-86); 6) gabbro and basalts (32, 88-119); 7) feldspar ultramafic rocks (20, 121-140); 8) feldspathoid syenites and phonolites (23, 142-164); 9) feldspathic gabbroids and basaltoids (6, 166-171); 10) feldspar ultramafic and mafic rocks (10, 173-182); 11) kimberlites and lamproites (20, 184-203); 12) non-silicate carbonatites (8, 205-212); 13) metamorphic granulites (10, 214-223); 14) metamorphic gneisses (26, 225-250); 15) metamorphic crystalline schists (44, 252-295); 16) metamorphic microcrystalline schists (phyllites) (11, 297-307); 17) metamorphosed slate shales, cleavaged sandstone (1, 308); 18) metamorphosed slate schists, cleavaged siltstone (1, 309).

Photographs of the used sets of samples of sedimentary, metamorphic and igneous rocks were taken from an electronic document at site <http://rockref.vsegei.ru/petro/>. Let us add to this that in our publications also is used the classification of rocks, proposed by the authors of this document.

Quite often, when research conducting, the additional chemical elements and minerals are used: hydrogen, carbon, helium, oxygen, gold, diamond, amber, iron, as well as groups (sets) of the minerals of oxygen, hydrogen and aluminum.

Note also that the composition of the above groups of rocks, minerals, and individual chemical elements can be expanded by adding other samples from

different regions to their sets (including photographs of rocks from outcrops, as well as core from drilled wells).

Materials of previously performed experimental studies, obtained with the used set of mobile direct-prospecting methods, are presented in publications (Yakymchuk and Korchagin, 2019a; Yakymchuk et al., 2019b; 2019c). The same articles describe the methodological features of measurements when processing satellite images and photographs using the developed technical means.

When conducting numerous studies using the described direct-prospecting methods in 2019-2020 the optimal procedure (processing graph, sequence of actions) has been worked out, which is used when the work within the sites and areas of the survey carrying out. The used graph for processing a separate satellite image (or its local fragment) includes the following sequence of actions (steps).

1. Fixation from the surface of the presence (absence) of responses (signals) from following set of minerals: oil, condensate, gas, amber, oil shale, argillite breccias, gas hydrates, ice, coal, anthracite, hydrogen, living (deep) water, dead water, diamonds, brown coal, iron ore, potassium-magnesium salt, sodium chloride salt (hereinafter simply salt).

2. Registration of responses from groups of sedimentary, metamorphic and igneous rocks, composing the cross-section.

3. Establishment of the presence on the survey area of deep channels (volcanoes), filled with various groups of rocks; determination of the depths of the volcanoes root's location.

5. Determination of rock groups (or individual samples of groups) from which signals are recorded at frequencies of oil, condensate, gas and water (deep).

6. Establishing the presence (absence) of responses from oil, condensate, gas and phosphorus on the surface (depth) of 57 km - the boundary of the synthesis of hydrocarbons and phosphorus in deep channels (volcanoes), filled with certain groups of rocks.

7. Establishing the presence (absence) of responses from water (deep) on the surface (depth) 59, 68 km - the predicted boundary of water synthesis in volcanoes of

a certain type.

8. By scanning the cross-section with different steps from the surface up to 15 km, the depth intervals are determined, within which the responses are recorded at the resonant frequencies of oil, condensate, and gas. Refinement of the depths of the location of the most hydrocarbon promising intervals of the cross-section, when additional scanning with a smaller step conducting.

9. If responses from the 6th group of igneous rocks (basalts) are recorded on the surveyed area, the depth of the upper boundary (edge) of the basalts is estimated, as well as the depths of the beginning of the responses recording at the resonant frequencies of hydrogen and living (healing) water from basalts.

10. When establishing the presence of signals from the 11th group of igneous rocks (kimberlites) within the survey area, the depth of the upper edge of the kimberlites is determined, as well as the depth interval, within which the responses are recorded at the diamond frequencies.

Considering the reconnaissance nature of the studies performed, the described set of separate procedures for satellite images processing in full at all surveyed sites was not implemented.

Once again, we focus on the distinctive feature of the developed direct-prospecting frequency-resonance methods. In contrast to classical geophysical methods, the used methods provide an opportunity in each specific case to fill the studied cross-section with complexes of sedimentary, metamorphic and igneous rocks, present in it, as well as to determine in the first approximation (and refine at the stages of detailing) the intervals of the cross-section, that are promising for the detection of combustible and ore minerals, immediately, in the process of carrying out measurements (registration of signals) by the developed instrumentation and measuring devices (i.e. without additional stages of modeling and geological interpretation of the results of instrumental measurements). In this article, as well as in other published materials, the emphasis is mainly on the presentation of measurement results.

Area near Heathrow Airport. During the frequency-resonance processing of

a satellite image of a relatively large area in the region of Heathrow airport (Fig.1a), signals from phosphorus (white), hydrogen, living water, dead water, sedimentary rocks of the 2nd, 8th (dolomites) and 10th (siliceous) groups, as well as 6th group (basalts) igneous rocks were registered.

By fixing responses at different depths, the root of the volcano of siliceous rocks was determined at a depth of 470 km, and dolomites and basalts at a depth of 723 km.

By scanning cross-section from the surface, step 1 m, with refinement at a step of 10 cm, the upper edge of the basalts was fixed at a depth of 388 m.

At the surface (depth) of 388 m from the upper part of cross-section, responses from dolomites, as well as hydrogen from dolomites, were recorded.

By scanning cross-section from the surface to a depth of 388 m, step 10 cm, the responses of hydrogen from dolomites were obtained from the depth interval 265-378 m.

At a depth of 265 m, only dolomite signals were received from the upper part of cross-section; there was no response of hydrogen from dolomites.

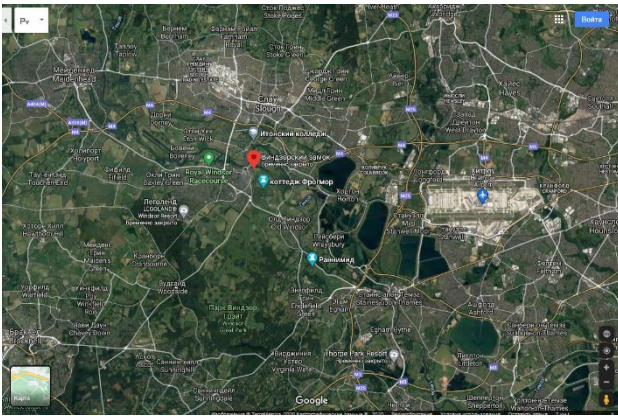
When scanning cross-section from 388 m, a step of 10 cm signals at hydrogen frequencies began to be recorded from basalts from 410 m and were traced to 500 m (no further scanning was carried out).

During the cross-section scanning from 388 m, step 10 cm, responses from living water were recorded in the depth interval of 425-508 m. On the surface of 508 m, responses from living water were recorded from the lower part of cross-section.

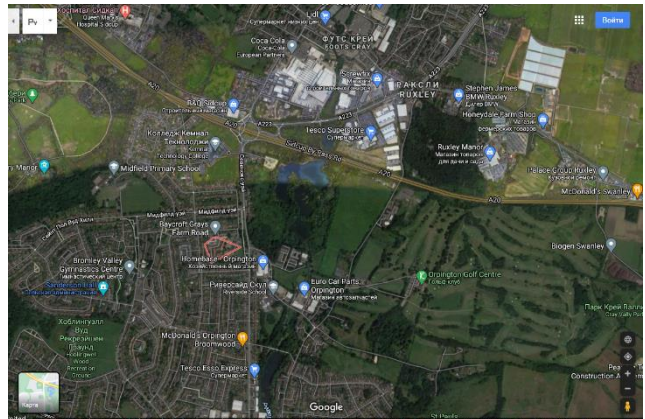
On the surface of living water synthesis at 68 km, signals from water were recorded, but at a depth of 71 km, there were no responses.

Dead water responses were recorded at a depth of 71 km.

Signals from hydrogen and phosphorus were recorded at the 0 m surface from the upper part of cross-section, which indicates their migration into the atmosphere.

a)

b)

Figure 1. Satellite images of survey sites in the vicinity of London: Heathrow airport area (a); area of St. Mary Cray, Orpington (b).

Local survey site. During the frequency-resonance processing of a satellite image of a small area in the central part of Fig. 1a, signals from hydrogen, phosphorus, living water and the 6th group (basalts) of igneous rocks were recorded from the surface.

The upper edge of the basalts was determined by scanning from 0 m, step 1 cm at a depth of 3.5 m. The root of the basalt volcano was recorded at a depth of 723 km.

By scanning cross-section from the surface (0 m), 10 cm step, the responses from hydrogen began to be recorded from 9 m; intense responses were traced only up to 100 m (no further scanning was carried out).

During scanning cross-section from the surface, a step of 10 cm, responses from living water began to be recorded from 25 m and were traced only up to 100 m. On the surface of 50 m, intense signals from living water were recorded.

Signals from hydrogen were recorded at the 0 m surface from the upper part of cross-section, which indicates its migration into the atmosphere.

Using a satellite image of the local survey area, additional instrumental measurements were made in cross-section interval of 25-100 m. From this interval, responses from living water were recorded, and its healing properties were assessed. The results of additional experiments showed that living water is characterized by negative values of the oxidation-reduction potential (ORP) and can be used to protect

the human body from the effects of many viruses and parasites.

The survey area in the St. Mary Cray, Orpington region. During frequency-resonance processing of a satellite image of the site in the St. Mary Cray, Orpington region (Fig. 1b), signals from dead water and the 7th group of sedimentary rocks (limestones) were recorded from the surface.

The root of the volcano, filled with limestone, was identified at a depth of 723 km. On the surface of 71 km, intense responses from dead water were recorded; there were no signals at a depth of 59 km. On the surface of 68 km, responses from living water were recorded, signals from dead water were not received at this depth.

Peatland site in Scotland. The results of frequency-resonance processing of satellite images and photographs of areas of peat bogs in Rivne and Chernigov regions in Ukraine showed that they are all located above basalt volcanoes, in the contours of which hydrogen migrates into the atmosphere. In order to confirm such "features" of peatlands, additional experiments were carried out on a local site of their location in Scotland. Doune Hill rises above the peat bog in Scotland (Fig. 2a) (Marcek, 2020). Frequency-resonance processing of the fragments of the photograph in Fig. 2a led to the following results.

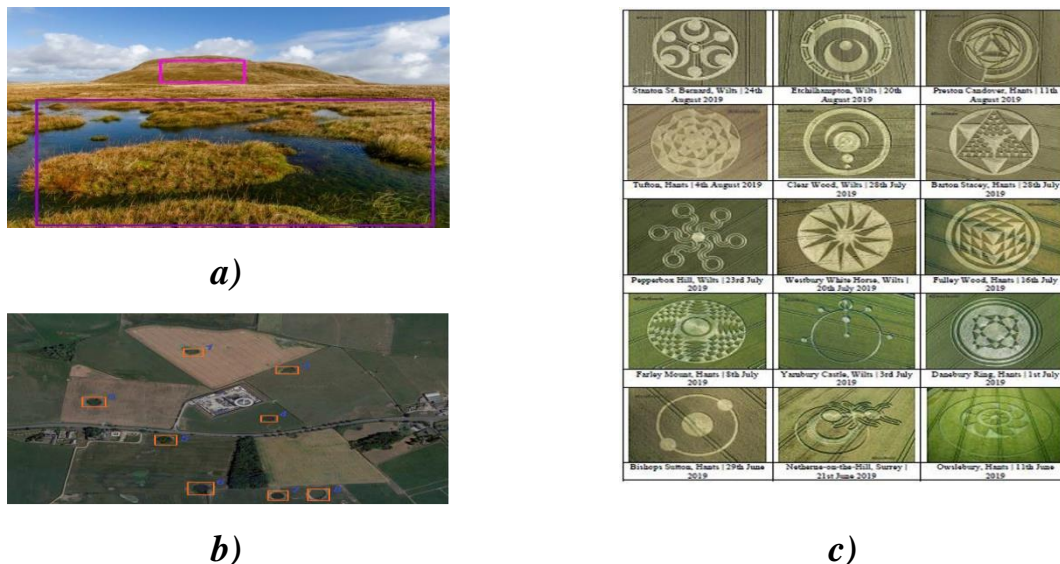

Figure 2 Areas of investigation in England: photograph of Doune Hill and Moorland in Scotland (Marcek, 2020) (a); satellite image of a well at Preston New Road (Lancashire) (b); photographs of crop circles in England (The 2019 Crop ...) (c).

Doune Hill (top rectangle). The presence of a volcano filled with sedimentary rocks of the 9th group (marls) was established. The root of the volcano was identified at a depth of 723 km. By scanning cross-section, the upper edge of the marls was established at a depth of 2.25 m.

Signals from hydrogen, living and dead water were not registered.

Peat bog (bottom rectangle). The presence of a basalt volcano has been established. Signals from basalts were recorded in the depth interval 4.8-98000.157 m. From the interval of cross-section 98.157-723 km, responses from the 9th group of sedimentary rocks (marls) were obtained.

Signals of hydrogen from basalts began to be recorded from 6 m, and of living water - from 7.5 m.

Instrumental measurements also established the facts of hydrogen migration into the atmosphere and the synthesis of water (living) at a depth of 68 km.

The results of instrumental measurements add to the base of the surveyed areas with peatlands. The materials from this base indicate the participation of hydrogen in the formation of peat bogs.

Drilling site in England. During processing a satellite image of a well for shale gas location in England (Fig. 2b), responses from hydrogen and basalts were also recorded. Signals from basalts were recorded up to 95 km. This indicates that the darkened areas in the image (Fig. 2b) are in fact local zones of hydrogen degassing.

Taking this into account, the images of eight such local zones, indicated in Fig. 2b by rectangular contours, were processed separately. As a result, responses from hydrogen and basalts were recorded within each of these zones. Signals from basalts were recorded up to 95 km.

Crop circles in England. The reasons of crop circles appearance are of interest to many researchers. In this regard, it became expedient to process photographs of such circles (Fig. 2c), found on the fields in England in 2019 (The 2019 Crop ...), in order to get an idea of the deep structure of the local zones of their location. The results of the experiments performed were somewhat unexpected.

So, from the surface within all surveyed circles on Fig. 2c signals from basalts

and hydrogen are recorded.

By fixing the responses at different depths (470, 70, 97, 94, 95), the roots of all volcanoes of basaltic rocks were established in the depth interval up to 99 km. The upper edge of basalts in all volcanoes is located in the depth interval of 5-6 m.

By scanning cross-section from the surface, with a step of 5 mm, the signals at the basalt frequencies began to be recorded from 5.55 m.

On the 5.56 m surface from the upper part of cross-section basalt signals were not recorded (for all circles), and on the 5.60 m surface, they were recorded (also for all circles).

On the surface of 0 m from the upper part of cross-section, responses from hydrogen and phosphorus were recorded for all circles, which indicate of these elements' migration into the atmosphere within areas of circles location.

Figure 3 Satellite image of W. Churchill's estate (England).

Prospective survey sites. The prominent British politician Winston Churchill was a long-liver. In this regard, it was suggested that his estate is located on a basalt volcano. To test this assumption, we carried out frequency-resonance processing of a satellite image of the estate site (Fig. 3). During the experiments, signals from basalts and hydrogen were recorded. The root of the basalt volcano was identified at a depth of 470 km. Signals from the water were recorded up to 68 km.

Analysis of satellite images of the territory of Britain shows that within the country there are quite a few local areas and large zones, in the contours of which you can see traces of visible hydrogen degassing. Satellite images of six such sites are shown in Fig. 4. It is advisable to carry out in the reconnaissance mode the

frequency-resonance processing of these images in order to establish the presence (absence) of basalt volcanoes, hydrogen degassing and living water within them.

Results discussion and main conclusions. We note once again that the frequency-resonance processing of satellite images and photographs of all areas and survey site was carried out in a reconnaissance mode - an integral assessment of the values of the structural parameters of cross-section, as well as the prospects for detecting accumulations of hydrogen and hydrocarbons, was carried out. In the course of the experiments, the entire set of measurement procedures was not fully implemented. Nevertheless, the materials of instrumental measurements in different regions and presented above allow us to draw conclusions of the following nature.

1. In the areas and region of the basalt volcano's location with roots at different depths, signals at hydrogen frequencies from the surface are almost always recorded.

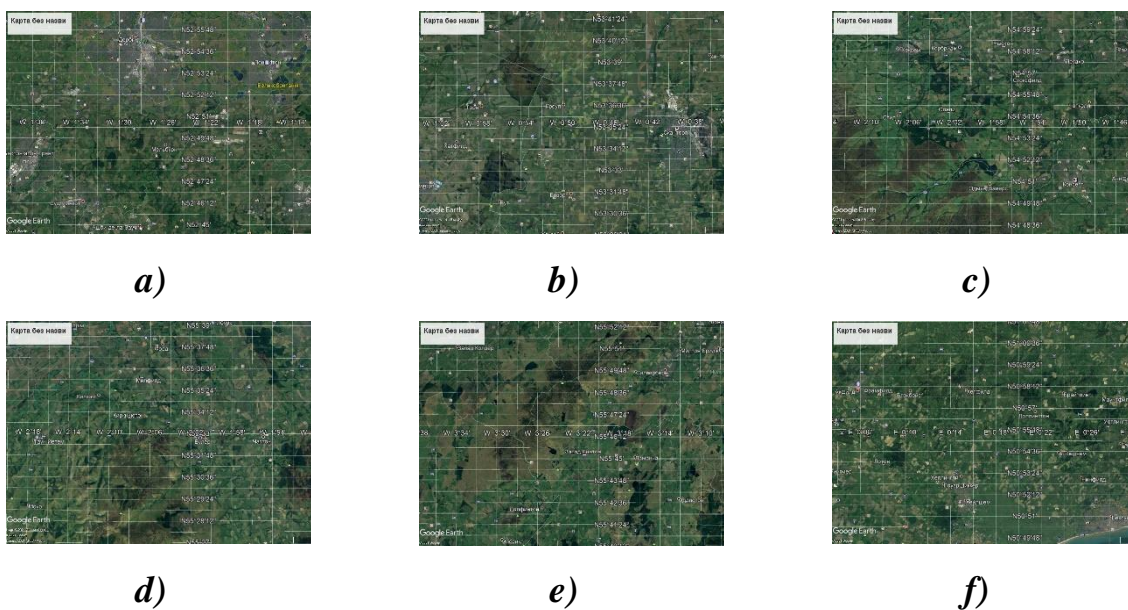

Figure 4 Satellite images of certain areas of Britain, promising to detect accumulations of natural hydrogen and living (healing) water.

2. Responses from hydrogen are recorded when scanning cross-section practically from the upper edges of basaltic volcanoes to their roots. This feature makes it possible to suggest that basalt volcanoes are a kind of channels, through which active migration of hydrogen occurs to the upper horizons of cross-section and further into the atmosphere.

3. In some types of basalt volcanoes at a depth of 68 km, deep (living) water is

synthesized. Hydrogen-rich water is healing and can be used for wellness purposes. It is advisable to note once again that all surveyed zones and areas of longevity on Earth are located within (contours) of basalt volcanoes, in which water, synthesized at a depth of 68 km, migrates to the surface and is used for water supply and drinking purposes.

4. Hydrogen deposits can be formed by basaltic volcanoes in sealed reservoirs adjacent to basalts. The Mali hydrogen production site is located outside the contour of the basalt volcano; hydrogen responses were recorded from marl at the well site. At other survey sites, signals from hydrogen were obtained from dolomites (Carpathians, the island of long-lived Ikaria), as well as from marls and limestones.

5. Hydrogen deposits formed near basalt volcanoes in different types of reservoirs can be operatively discovered and localized during areal exploration using direct-prospecting methods (technology of frequency-resonance processing of satellite images and photo images, including).

6. The problem of studying reservoirs in crystalline rocks (basalts including) deserves attention. Direct-prospecting methods can also be used for this purpose.

7. It should be considered of fundamental importance that experimental studies carried out in numerous areas have shown the possibility (and expediency) of using direct-prospecting frequency-resonance methods of satellite images and photographs processing and interpreting to detect and localize areas of hydrogen accumulation, as well as to determine the depths of its predicted deposits occurrence. In further studies in this direction, it is advisable to pay attention to the types of reservoirs, in which hydrogen can accumulate, as well as the cap rocks that will contribute to the preservation of deposits.

The facts of hydrogen migration into the atmosphere within the discovered basalt volcanoes in different regions of the world, recorded by instrumental measurements, should be considered fundamentally important. In general, the above research results confirm the conclusions of the researchers about the large-scale migration of deep (abiogenic) gas and hydrogen into the atmosphere of Earth planet!

It is also advisable to dwell on some features of the experimental studies

results.

1. Hydrogen frequency responses from limestones, dolomites and marls were recorded at shallow depths within many survey areas. In these cases, survey of response intervals at hydrogen frequencies by drilling can be carried out with minimal time and financial costs spending.

2. In the basalts themselves, the immediate upper boundaries of the responses from hydrogen and living water are located at a small distance from each other. In this situation, the intervals of responses from hydrogen can be additionally studied, when drilling wells for living water in basalts.

3. Detailed studies and drilling of wells in promising areas can be planned and carried out for hydrogen and living water simultaneously.

4. In the areas, where basalt deposits are spread, basalt pillars can be found, along which hydrogen is degassed into the atmosphere. In some cases, the position of such pillars can be located at the surface of local zones of visible hydrogen degassing. Basalt pillars were found during a survey of sites in the different region.

5. Interesting are the results of instrumental measurements in the areas of crop circles in England and an ice floe in China. In these places, the presence of basalt pillars can also be established during additional studies of a detailed nature. At the moment, the authors do not comment on the measurement results in the areas, where the circles are located. One can only state that when looking for accumulations of hydrogen, attention should be paid to the areas of the crop circles.

6. Taking into account the previously conducted experimental studies, the results, quite expected for the authors, were obtained when examining the local site of the landing of the Chinese descent module on the Moon. In the surveyed area, the presence of two types of volcanoes was established - filled with basalts and limestones. Within the basalt volcano, responses were recorded at hydrogen frequencies and the fact of its migration into space above the surface of the Moon was confirmed.

7. The results of experimental work at the hydrogen production site in Mali, as well as at the sites for drilling hydrogen wells in Latvia and the United States, testify

to the operability (information content) of the technology of frequency-resonance processing of satellite images and photographs - they do not contradict the drilling data. It can also be argued that the materials of the measurement experiments have been confirmed by drilling. To the above, we add that the photograph of the well site in the United States was processed before the completion of its drilling. These materials also make it possible to perceive the above results of the survey of local zones and sites in various regions of the world with higher confidence.

8. Additional studies on the island of long-livers Ikaria confirmed the presence of a basalt volcano (volcanoes?) in this area of the Aegean Sea, within which responses from hydrogen and living water are recorded. Signals from hydrogen on the island were recorded by scanning from multiple intervals in dolomites, overlying the basalts. On the island of Ikaria, it is advisable to carry out detailed prospecting for hydrogen and living water.

9. Reconnaissance studies have discovered basalt volcanoes with hydrogen and living water in many regions of Great Britain. This is a hydrogen degassing site near Heathrow Airport, a peat bog in Scotland, a local shale gas well drilling site, small areas of the discovered crop circles in 2019.

10. Signals at the frequencies of hydrogen and basalts were recorded on all surveyed planets and satellites of the Solar System, as well as on the Sun. On Mars and the Moon by scanning cross-section, the depths of the roots of basalt volcanoes are estimated at 450 km and 84 km, respectively. On the Moon, the fact of hydrogen migration into space above the satellite's surface was also confirmed.

11. The presence of hydrogen in basalts is confirmed by instrumental measurements at the sites of their emergence (basalt landmarks) in various regions of the world.

12. Basalt volcanoes with hydrogen and living water have also been identified in the course of research in the areas of lakes in Ukraine, Belarus, Russia, Latvia, Lithuania, Australia.

13. In the area of the emergency well in the Gulf of Mexico, experimental studies have discovered five volcanoes of different types, including basalt volcano

with hydrogen and living water.

14. Reconnaissance studies in the area of the impact crater Manicouagan in Canada showed that this area contains a basalt volcano with a root at a depth of 723 km and an upper edge at 35 m. Signals from hydrogen and basalts were also recorded in the survey area.

Conclusions. The above materials, as well as the results of previous experimental studies at numerous sites (Yakymchuk and Korchagin, 2019a; Yakymchuk et al., 2019b; 2019c) indicate the feasibility of using frequency-resonance methods of satellite images and photographs processing and interpreting to detect and localize hydrogen accumulation sites, as well as determine the depth of its predicted deposits. In further studies in this direction, it is advisable to pay attention to the types of reservoirs in which hydrogen can accumulate, as well as tire rocks that will contribute to the conservation of deposits. We also note that the problem of using hydrogen as a possible fuel of the future has been discussed currently in numerous publications and reports.

Within the surveyed sites, the presence of channels of vertical migration of fluids and mineral matter filled with basalts has been established in the cross-section. It can also be assumed that the areas of basaltic rock location can be considered priority, when the exploration for hydrogen conducting.

REFERENCES

- 1 Marcek, H.M. (2020), Building an early-career researcher community from the ground up, *Eos*, 101, <https://doi.org/10.1029/2020EO152111>.
- 2 The 2019 Crop Circles. <https://temporarytemples.co.uk/crop-circles/2019-crop-circles>
- 3 Yakymchuk, N. A., Korchagin, I. N. [2019a]. Ukrainian Shield: new data on depth structure and prospects of oil, gas condensate, gas and hydrogen accumulations detection. *Geoinformatika*, no. 2, p. 5-18 (in Russian).
- 4 Yakymchuk, N. A., Korchagin, I. N., Levashov, S. P. [2019b]. Direct-prospecting mobile technology: the results of approbation during searching for

hydrogen and the channels of migration of deep fluids, mineral substances and chemical elements. *Geoinformatika*, no. 2, pp. 19-42 (in Russian).

5 Yakymchuk, N. A., Levashov, S. P., Korchagin, I. N. [2019c]. Application of technology of frequency-resonance processing of satellite images and photographs on area of hydrogen production and hydrogen degassing of the Earth. 18th EAGE International Conference on Geoinformatics - Theoretical and Applied Aspects. Kyiv, 13-16 May 2019. Abstract 15007_ENG. 5 pages. DOI: 10.3997/2214-4609.201902022

STRATEGIES OF CONSCIOUS PSYCHOLOGICAL RESISTANCE TO PANDEMIC ANXIETY OF UNIVERSITY STUDENTS IN UKRAINE, THE EU AND THE WORLD

Zaytseva Iryna Volodymyrivna

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences)

Associate Professor of the Department of
Foreign Philology and Translation

Kyiv National University of Trade and Economics

Abstract. Introduction. The article is devoted to strategies psychological resistance to pandemic anxiety of University students in Ukraine, the EU and the world. The author has defined the notions "anxiety", and "pandemic anxiety". Age-related psychological features of higher education students have been revealed. The psychological features of distance and blended learning in pandemic for University students and its impact on their emotional state have been highlighted. The consequences of "pandemic anxiety" for University students have been analysed.

Key words: strategies, anxiety, pandemic anxiety, University students, psychological resistance, pandemic.

The pandemic of COVID-19 turned out to be a great challenge both for Ukrainian and foreign University students. Under the conditions of severe quarantine restrictions students have started a new life in which the level of anxiety due to the pandemic is very high. Many problems arose: adaptation to life in a post-pandemic society, isolation, inaction, passive attitude, monotony, lack of face-to-face communication. To solve the problem, we should develop strategies of psychological resistance to pandemic anxiety for University students. To achieve this goal, we need clarify the notion of "anxiety", and "pandemic anxiety" and their main peculiarities.

Scholars understand anxiety as an emotional state, a body's natural response to stress often accompanied by nervous behavior. It's a feeling of fear or apprehension

about what's to come [1; 2]. University students are prone to anxiety due to their young age. It is a period of personality development, motivation, setting and achieving new aims, broadening their horizons, facing new problems such as adaptation (especially for first-year students); increasing the amount of educational material, independent work, practice; stressful situations related to passing exams / tests; independent decision-making, responsibility and self-discipline etc.

However, anxiety, which is common for most students, is exacerbated by adaptive quarantine or lockdown and has different features. Under today's conditions, not only University students, but also most people are facing a new challenge, called "pandemic anxiety", or COVID-19 anxiety syndrome. The main peculiarities of "pandemic anxiety" are the following: post-traumatic stress, general stress, anxiety, health concerns; reduced intellectual performance, excessive emotional stress, the formation of low self-esteem, frustration, irritability, loss of confidence in the future, etc. [3].

In order to resist pandemic anxiety of University students we should develop the methods which will help us to achieve the goal. In our opinion, psychological resistance to pandemic anxiety should be based on the following strategies: adherence to psychological resistance to coronavirus, ecological consciousness development, actualization of spiritual potential; the most important needs of self-realization; elimination of value-semantic dissonance; awareness of abilities and inclinations, life and professional goals, making effective decisions to resist pandemic; achieving emotional balance; providing effective communication under the conditions of physical and social isolation; etc. [4].

Our next step is to implement the strategies in the educational process and conduct a psychological training to be able to get rid of stress, caused by the conditions of Covid-19 pandemic.

A detailed analysis of the problem is presented in the team research of the scholars Kovtun O. V., Sultanova L. Y., Grynyuk S. P., Zheludenko M. O., Zaytseva I. V., Zasluzhena A. A., who due to the NRFU competition "Science for the safety of human and society" are working on the project "The potential of higher education

plagued by a pandemic: global, European, national dimensions” (Project registration number: 2020.01 / 0172). The National Research Foundation of Ukraine provides financial support for the project from the State Budget. The competition was initiated by the Ministry of Education and Science of Ukraine and The National Research Foundation of Ukraine in May 2020, aimed at supporting the best research projects due to human security issues, in particular the safety of human under the conditions of COVID-19 pandemic.

REFERENCES

1. Grynyuk, S., Zasluzhena, A., Zaytseva, I. and Liahina, I. Higher education of Ukraine plagued by the Covid-19 pandemic. In: ICERI 2020, 13th International Conference of Education, Research and Innovation. Valencia, Spain, 9-10 November 2020. URL: ISERI. 10.21125/iceri.2020.0667
2. Ana V. Nikčevića, Marcantonio M. Spad. The COVID-19 anxiety syndrome scale: Development and psychometric properties. Psychiatry Research. 2020. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0165032720328974>
3. Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. International Journal of Environmental Research and Public Health. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32155789/>
4. Zaytseva I., Grynyuk S. University distance learning due to the Covid-19 pandemic in Ukraine. The scientific heritage. № 53 (4). PP. 49 – 52.

**ХЕШТЕГ КАК СПОСОБ МАНИПУЛЯЦИИ В ИНСТАГРАМ
(К ВОПРОСУ О ТРАНСФОРМАЦИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ)**

Аль-Газо Наталья Витальевна

ст.преподаватель

Заборовская Светлана Витальевна

к.фил.н., доцент

Харьковский национальный медицинский университет

г. Харьков, Украина

Аннотация: В статье рассматривается процесс трансформации хештега в социальной сети Инстаграм. Отмечается, что произошедшие изменения расширили функционал использования прежде одного из самых популярных инструментов поиска информации в Сети. Все чаще и чаще хештег используется в качестве способа обмана и манипуляции, когда те или иные публикации намеренно помечаются авторами заведомо ложными тегами, совершенно не отражающими их реальное содержание.

Ключевые слова: хештег, социальные сети, Инстаграм, аккаунт, навигация, идентификация, трансформация, манипуляция

Стремительное распространение информационных технологий практически безгранично расширило коммуникативное пространство, что привело к росту популярности социальных сетей, которые создавались для развлечения, знакомства и общения онлайн людей со схожими интересами. Для облегчения поиска публикаций по теме или содержанию были придуманы специальные метки – хештеги, которые первоначально появились в 2007 году в Твиттере. Они представляют собой слово или несколько слов, написанных без пробела, перед которыми стоит знак #, например, #весна, #хорошаяпогода, #наконецнаступилавесна. «Главной функцией хэштегов является приглашение

к обсуждению (в Twitter), способ маркировки сообщений и объединения их в информационные кластеры по схожей тематике (Instagram, YouTube, блоги), способ привлечения внимания к трендам (VK, Facebook, Pinterest) и т. д. Проще говоря, хэштег (hashtag) — это достаточно простой способ категоризировать, найти и присоединиться к обсуждениям по определенной тематике».[1, с. 43] Таким образом, хэштег задуман был как универсальное средство навигации в социальных сетях, своего рода метка для быстрого поиска необходимой информации. При этом данный способ маркировки этой информации оказался настолько удобным, что в настоящий момент активно используется не только в различных социальных сетях, но также в электронных СМИ и рекламе.

Безусловно, такой популярный интернет-прием (или, по определению Галяминой Ю.Е., лингвистический феномен [см. 2]) не остался без внимания ученых-филологов, которые стремятся провести всесторонний анализ этого явления. Так, например, Наволока Ю.С. рассматривает набор хэштегов как новый нестандартный вид текста – «хэштег-текст» [3]. Щурина Е.В. исследует коммуникативно-игровой потенциал хэштегов различных речевых жанров интернет-пространства, объединенных комической или игровой направленностью [4]. Другие авторы, проводят анализ функционирования хэштегов в различных типах интернет-дискурса [5, 6, 7], а также в рекламе [8]. Исследователи указывают, что основанием типологизации хэштегов являются цели и функции их использования. Так, Ильина И.А. выделяет *хэштеги категорий*, обладающие четкой направленностью на целевую аудиторию с возможностью таргетинга; *хэштеги взаимодействия*, которые вынуждают пользователя поставить «лайк» или подписаться на бартерных условиях; *популярные хэштеги*, целью которых является привлечение внимания как можно бóльшего количества пользователей; *уникальные хэштеги*, использующие уникальное название компании либо мероприятия [см. 1, с. 43-44].

В отдельных работах описываются трансформации, произошедшие с хэштегом за прошедшие годы. Авторами отмечается, что «первоначально

выступая как форма индексирования, хэштег позднее становится средством обозначения определенного настроения, проявления сарказма, внутреннего монолога или подсознания автора. Важно, что хэштег стал новым способом самовыражения: изобретение оригинального и ставшего популярным хэштега – предмет особой гордости пользователей» [9, с. 151]. Однако стоит отметить, что произошедшая с хештегами трансформация не ограничивается только указанными выше аспектами.

Рассмотрим некоторые из особенностей функционирования хештегов в социальной сети Инстаграм на настоящий момент. Следует отметить, что за 10 лет существования Инстаграм количество его пользователей увеличилось с 1 млн. (декабрь 2010 года) до более 1 млрд. активных человек (февраль 2021 года), что превышает более чем в 3 раза количество ежемесячных активных пользователей Твиттера. Однако, как свидетельствует статистика, значительная часть аккаунтов представляют собой бизнес-аккаунты, которые принадлежат различным модным брендам или компаниям, а доход Инстаграм от рекламы в 2019 году составил 20 млрд. долларов [см. <https://www.websitehostingrating.com/ru/instagram-statistics/>]. Таким образом, вероятно, можно утверждать, что инстаграм-пространство межличностной коммуникации подвергается постепенной коммерциализации, чему способствует и постоянно изменяющийся функционал приложения.

Так, например, в декабре 2017 года Инстаграм ввел функцию подписки на хештеги. При поиске по тегам предлагается на выбор топ (публикации, наиболее популярные, т.е. собравшие наибольшее количество лайков, комментариев и сохранений) и недавние. При этом популярные публикации отображаются Инстаграмом выше остальных, в самом начале списка. Особенность использования хештегов в Инстаграм в том, что он должен быть как-то по смыслу связан с тем, что изображено на фото. Однако многие пользователи для привлечения внимания используют хэш-песню: большое количество хештегов под одной публикацией, которые часто совсем не связаны тематически или содержательно между собой. Так, например, подборка постов

с хештегом **#учитель** наряду с тематическими постоянно предлагает публикации никак не соответствующие заявленному тегу, например, видеорецепты от пользователя **tomka_germanya**, отрывки из турецких фильмов от **1turk_seriali** («Как вам видео? Загляни в сториз там много крутых опросов») **turkey_cinema** и многих других с хеш-песней **#обиженныецветы** **#kırgınçiçekler** **#турецкиесериалы** **#Чёрнаялюбовь** **#karasevda** **#новаяневеста** **#дочериГюнеш** **#прилив** **#вишневыйсезон** **#Великолепныйвек** **#любовьнепонимаетслов** **#любовьнапрокат** **#тыназови** **#учитель** **#Любовьвсеймоейжизни** **#королекптичкапевчая** **#любимоепрошлое** **#двалицастамбула** **#Замечательныйзять** **#сладкаяместь** **#жестокийстамбул** **#вожиданиисолнца** **#запахлубники** **#эдсер** **#ханкер** **#сердцебиение** **#сновалюбовь** **#sençalkarımı** **#тыпостучисьвмоюдверь**; рекламу шоколадных конфет от **predpochtenie_86** («Принимаем заказы на выпускные **#механикадубровской** **#нижневартовск** **#шоколаднижневартовск** **#шоколад** **#шоколадручнойработы** **#ангелинадубровская** **#подарки** **#вкусно** **#callebaut** **#мечтыдетства** **#детскаямечта** **#чпнижневартовск** **#механизмдубровской** **#chp_nv** **#rondom** **#встиледубровской****#школа** **#учитель** **#выпускной**»); видео от **ruslan_litvinyuk** («Привет друзья! Вперёд красно белые!Быть добру!Хорошей жизни! **#рус_лайк** **#insta_литрус** **#лайктайм** **#лайкивзаимно** **#литвинюкруслан** **#продвинутыевинст** **#друзья** **#успех** **#учитель** **#учёба** **#деньги** **#бизнес** **#блогер** **#жизнь** **#любовь** **#добро** **#счастье** **#лайкизалайки** **#да** **#саморазвитие** **#образование** **#возможность** **#мысли** **#бабло** **#гольковперёд** **#судьба** **#инвестиции** **#выходные** **#доход** **#пассивныйдоход**») и значительное количество различного селфи от молодых красивых девушек модельной внешности, которых трудно представить действительно школьным учителем (например, **pars_veronika** – «Деятель искусств. Натуральная блондинка с филологическими наклонностями. Преподаватель русского языка и литературы. На 98 % состою из слов, мыслей и любви).

Еще более странную подборку публикаций выдает Инстаграм по хештегу **#paris**. Очень сложно описать разнообразие этих фотографий, большая часть

которых к Парижу не имеют никакого отношения, даже самого отдаленного. Приведем лишь несколько наборов хештегов из отдельных постов: «#kapper #kapsalonsamer #belgium #blondhaar #haarkleur #brushing @olaplex #hairstyles #blondebalayage #ombre #sombre #facelight #olaplexhair #sint-truiden #olaplex #viral #dubai #buddhabar#paris #london #wavyhair #haircontouring #hairstyle #balayage #blonde #lovelyhair #haironinstagram #treatyourhair #welcome #clientsfirst #Keratine»; «#likeforfollow #paris #piano #travel #voice #aztagram #tattoo #makeup #dubai #newyork #model #fitness #uae #pizza #like4like #folow4folow #baku #yoga #manhattan #☒ #summer #moda #nails #nature #girls #azerbaycan #eyes #baby #fitness #fitnessmotivation #adventure»; «#nature #naturephotography #love #travel #travelphotography #peace #instagram #naturephotography #dubai #america #europe #italy #switzerland #iceland #france #paris #malaysia #loveyourself #lovenature #netherlands #finland #england #scotland #pakistan #art #india #beautiful #sweet #turkey #china□□». Как видим, очень часто отдельные теги или их комбинация используются пользователями не столько для маркировки сообщений схожей тематики, сколько для привлечения внимания к собственным публикациям и собственному аккаунту, что, вероятно, можно объяснить огромным числом инстаграм-аккаунтов, среди которых становится все сложнее выделиться, привлечь к себе внимание и получить большое количество подписчиков.

Также стоит отметить, что часто встречаются аккаунты, в постах которых не только хеш-песня может состоять из тематически не связанных между собой слов, но и сама фотография публикации никак тематически не связана с названием аккаунта. Например, фотография юноши, собирающего цветную капусту в поле в аккаунте **handmade.idei**, помечена тэгами «#сад #огород #цветы #хобби #творю #рукоделие #овощи #фрукты #урожай #сборурожая #vegetables #fruits #harvest». Или, например, аккаунт **tviv_lviv_**, в котором публикуются фотографии Львова. Каждая публикация представляет собой различные фотографии Львова с повторяющимся текстом и хештегами, в

которых перечисляются различные украинские города: «Оціни фото від 1 до 12. Підпишись □@tviy_lviv_Згадуй нас в історіях #tviy_lviv_ #львів #львов #львівфото #vscolviv #lviv #architecture #ukraine #city #україна #lvivcity #lvivinsta #фотографльвів #містолева #lvivfoto #lvivlife #lvivphotographer #forumlviv #lvivtoday #lvivukraine #взаимниелайки #фотографльвів #streetpfotography #киев #одесса #харковь #дніпро #київ #франківськ #полтава #хмельницький». Таким образом, интенция владельца аккаунта, данная в подписи к фотографиям, дублируется в подборке хештегов: привлечение внимания к аккаунту для увеличения количества подписчиков. Именно поэтому в публикациях использованы также хештеги на разных языках (хотя и не без ошибок), что позволяет расширить охват потенциальных подписчиков.

В статье, вышедшей в 2016 году, Щурина Ю.В. отмечает, что самым эффективным способом считается интегрирование хэштега в контекст, что придает хэштегу большую органичность и позволяет экономить пространство [9, с. 152]. Однако в настоящее время, как указывают многие интернет-обзоры (на основании последних исследовательских данных), пользователей раздражает, когда хештеги перемежаются с самим текстом публикации, например, «сегодня у меня #деньрождения, я так #счастлива, какие классные #подарки я получила!!!!». Несмотря на это, многие пользователи продолжают использовать этот прием в единичных случаях, когда без хештега в сообщении обойтись просто невозможно. Например: «Привет, друзья! Надеюсь, еще не поздно поделиться с вами рецептом очень яркого и ароматного летнего желе с моей любимой ягодой – клубникой! Как раз в соответствии с текущей темой нашего марафона #готовьнапозитиве»; «Поэтому сегодня хочу поделиться с вами рецептом малинового эскимо с кокосом из моей будущей книги #azurabova пишемкнигу, листайте карусель»; «Сегодня про подарки в нашем конкурсе #ВЕСЕННЯЯ СВИРЕЛЬ21»; «Участвую в #конкурс пасхальное кружево»; «Для весеннего марафона #весна в моем объективе от @ yestreen @aelitess».

Отдельно стоит также сказать о «хештег-зависимых» владельцах

аккаунтов, которые используют теги как в самой публикации, так и в конце, при этом количество хештегов может достигать до 30 и более, хотя Инстаграм рекомендует использовать не более 10-15. Вот примеры всего лишь нескольких сообщений из аккаунта пользователя **milatrosnitskaya**: «Перелететь #океан и разогнать крылом #туман...» - Досочка-#путешественница, побывала в тёплых краях и привезла с собой солнечное настроение и немного тепла - Яркие #краски лета посреди весны, кухонная доска «Beautiful garden» - прекрасное украшение кухни - Досочка диаметром 20см, материал основа дерево-ольха #creativo_art_1 #egypt #sharmelsheikh #vacation #summertime #bugenville #египет #кухоннаядоска #шармэльшейх #декупаж #декор #декордлядома #декорукраина #декоратор #солнечнонастроение #позитив #яркиефото #прекрасныйсад #beautifulgarden #garden #красивыйдом #ольха #доскадляподачи #доскаиздерева #деревяннаяпосуда #массивольхи»; «Создать #весенний #декор в своём доме-задача вполне выполнимая - Декор для кухни - это удивительный и #творческийпроцесс , способный преобразить ваш #интерьер до неузнаваемости. - Неотъемлемым атрибутом на кухне является #поднос . Поднос ручной работы может быть не только декоративным, а вполне использоваться по назначению - Моя новая работа, классический поднос в нежных весенних тонах, выполнен на заказ - Поднос «Весенняя нежность»□- Полностью #ручнаяработа - Материал основа - #дерево, размер подноса 24x32см #creativo_art_1 #подносиздерева #подносы #весенниекраски #нежность #кухонныйдекор #хендмейдукраина #букет #декупажназаказ #декордлядомаукраина #домашнийдекор #уютныйдом #подарок #8мартаподарок #8марта #подарокнаденьрождения #деньрождения #юбилей #весна2021 #веснавразгаре #женскийдень #вседлядома #вседляженщин».

В последнее время среди интернет-блогеров наблюдается тенденция использования хештегов не для включения собственных публикаций в общее тематическое пространство, а исключительно для навигации по собственному аккаунту. Структура такого хештега представляет собой соединением двух слов, первое из которых является постоянным – это название блога (в полном

или сокращенном виде, на английском или русском языках), а второе меняется в соответствии с темой публикации, например: пользователь **vlada.in.france** помечает все свои публикации тегами #vlada_fan, #vlada_about, #vlada_me, #vlada_french. Автор блога является и также автором хештегов, поэтому язык им выбирается по собственному усмотрению, не принимая во внимание родной язык читающей его аудитории. Полный список хештегов оглавления блога чаще всего дается автором в посте-знакомстве и может быть представлен списком, например: «Для удобства я собрала все полезные посты по тегам #аннавлюбит_кино - фильмы и сериалы, которые я рекомендую #аннавлюбит_королевскаясемья - все про Британскую КС #аннавлюбит_звезды - про звёзд и разбор их отношений #аннавлюбит_сайтызнакомств - полезная инфо про СЗ #аннавлюбит_отношения - все посты на тему отношений и МЖ #аннавлюбит_обомне #аннавлюбит_истерическиефакты - смешные и не очень исторические факты про любовь, брак» (блогер **anna.vlubit**). Или хештег-оглавление может быть органично вписан в текст публикации, например: «Слева - Оля, справа - Поля. Мы ведем этот блог. Мы подруги и коллеги, живем в Париже, а родились в Петербурге. Подробнее о том, как мы познакомились и придумали работать вместе, и почему называемся "Турбюро koroli.i.kapusta", мы рассказываем под хэштегом #короли_капуста_мы. В этом блоге много Парижа и бесплатных видео рассказов о парижской истории. Можно прям парижский путеводитель самому составить по нашему Инстаграму при желании. Основной хэштег тут #короли_капуста_париж. В этом блоге есть отдельный хэштег #короли_капуста_эфир. Это наши интервью с интересными гостями на исторические темы. И о всех наших хэштегах можно почитать в посте по хэштегу #короли_капуста_хэштеги □ □сохраняйте!» (блогер **koroli.i.kapusta**).

Таким образом, сегодня хештег в Инстаграм – прежде один из самых популярных инструментов поиска информации в Сети – проходит процесс трансформации. Пользователи используют его, руководствуясь исключительно своими собственными интенциями: одни в качестве способа обмана и

манипуляции, когда те или иные публикации помечаются заведомо ложными тегами, совершенно не отражающими их реальное содержание, и делается это авторами намеренно, лишь для привлечения новых подписчиков, просмотров или лайков. Другие – исключительно для навигации по собственному аккаунту, тем самым облегчая читателям поиск необходимых или интересных публикаций в четко ограниченных рамках блога.

Стоит отметить, что каждый день в Интернете появляются все новые инструменты, которые упрощают нашу работу в Сети. Однако, учитывая, что хештеги сейчас активно используются не только профессионалами, но и обычными пользователями социальных сетей, можно предположить дальнейшее развитие и трансформацию данного феномена, а как будут проходить эти изменения – покажет время.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Ильина И. А. Хэштег как лингвистический феномен // Ученые записки Санкт-Петербургского университета технологий управления и экономики. 2016. № 3 (55). С. 41-44.

2. Галямина Ю. Е. Лингвистический анализ хештегов Твиттера // Современный русский язык в интернете / ред. Я. Э. Ахапкина, Е. В. Рахилина. М.: Языки славянской культуры, 2014. – С. 13–22.

3. Наволока Ю.С. Когезия и когерентность как основные категории хештег текстов//Филологический аспект. 2018. № 10 (42). – С. 17-24.

4. Щурина Ю.В. Коммуникативно-игровой потенциал хэштегов // Вестник Череповецкого государственного университета. – 2015. – № 8 (69). – С. 100-104.

5. Кайгородова М.Е. Хэштег как новый тип медиадискурса // Жанры и типы текста в научном и медийном дискурсе. – Орел: Орловский государственный институт культуры 2015. – С. 111-117.

6. Кан Е.В. Словообразовательная специфика хэштегов в спортивном интернет-дискурсе поклонников фигурного катания // Язык. Текст. Дискурс. –

№ 14. Ставрополь: Северо-Кавказский федеральный университет, 2016. – С. 368-372.

7. Волконская М.Ю., Вахрушева М.А., Паутова К.А. Феномен хэштегов в современных электронных СМИ // Современные информационные и коммуникативные технологии в глобальном мире: вызовы и возможности Сборник научных статей по материалам Международной научно-практической конференции. – Симферополь: ООО «Издательство Типография «Ариал», 2017. – С. 39-42.

8. Бурикова С.А., Еранова Н.А. Особенности функционирования хештегов в рекламе в социальной сети Инстаграм // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Гуманитарные науки. 2019. № 8-2. С. 39-43.

9. Щурина Ю. В. Хэштег как составляющая дискурсивной практики в сети Интернет // Язык в различных сферах коммуникации: материалы II Международной научной конференции. Чита: Забайкальский государственный университет, 2016. – С. 149-154.

ПУТИ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ПРОЦЕССА КРАШЕНИЯ ЦЕЛЛЮЛОЗНЫХ ТКАНЕЙ АКТИВНЫМИ КРАСИТЕЛЯМИ

Анушервони Ш.

Соискатель

Одинцова О. И.

д.т.н., профессор,

Яминзода З. А.

к.т.н., доцент

Технологический университет Таджикистана,

Ивановский государственный

химико-технологический университет

Химико-технологические процессы текстильного производства, как правило, отличаются большой длительностью и повышенной трудоемкостью. Значимой задачей в отделочном производстве является построение таких технологических процессов, которые позволили снизить затраты на производство текстильных материалов не снижая при этом качества готовой продукции. Важным фактором в этом аспекте являются потери красителя, обусловленные недостаточно высокой степенью фиксации его на волокне, что снижает качество окраски, увеличивает затраты на крашение, усложняет экологическую ситуацию и нуждается в значительных затратах на очищение сточных вод. Вследствие отмеченного практически все процессы крашения и печатания осуществляются с применением разных образцов интенсификации, которая позволяет повысить степень фиксации красителя и качество окрашенных тканей.

Но проблема потери красителя в полной мере не решенная и остается актуальной и на сегодня. Достаточно отметить, что степень непроизводительных затрат красителей для большинства марок составляет 30%, а для отдельных красителей достигает 50%, что значительно усложняет

экологическую ситуацию в отделочном производстве и увеличивает себестоимость изделий.

Ассортимент активных красителей с каждым годом растет. В настоящее время уже насчитывается свыше 200 торговых марок красителей с широкой гаммой цветов и оттенков, начиная с желтых и кончая черными цветами.

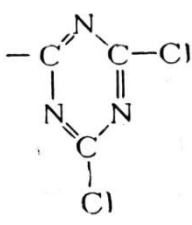
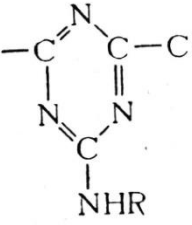
В настоящее время в мире производится большое количество активных красителей, которые можно в общем разбить на 13 групп по строению активного центра. В табл. 1. приведены их некоторые важные характеристики.

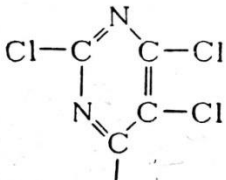
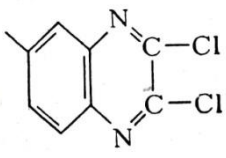
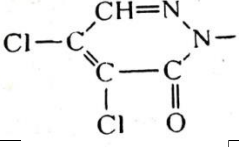
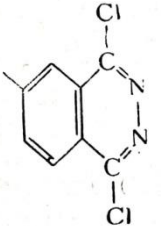
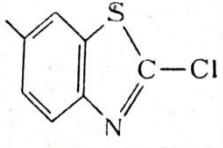
Важнейшей характеристикой активных красителей является способность образовывать химическую ковалентную связь с волокном. По механизму проходящей реакции их можно разделить на 2 группы:

1) реагирующие по механизму нуклеофильного замещения: галоид – триазиновые, галоид – пиримидиновые, галоид – хиноксалиновые и дихлорпиридазоновые и др.;

2) реагирующие по механизму нуклеофильного присоединения : содержащие этилсульфоновые, акриламидные, алкилсульфамидные и карбоназидные группировки.

Таблица 1.

Номер группы	Название группы с учетом химического строения активного центра	Строение активного центра TX	Торговое наименование группы красителя	Страна и фирма, производящие краситель
1	Дихлортриазиновые		М-проционовые Синакроновые Микационовые	Англия, ICI Япония
2	Мнохлортриазиновые		Ашпроционовые Цибакроновые	Англия, ICI Швейцария, Ciba

3	Галоидпиримидиновые		Реактоновые Дримареновые	Geigy Sandos
4	Дихлорхиноксалиновые		Левафиксовые Е	ФРГ, Bauer
5	Дихлорпиридазоновые		Примазиновые Р	BASF
6	Фталазиновые		Реатексовые	Bauer
7	Бензтиазоловые			Bauer
8	Этилсульфоновые	$-\text{SO}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2-$ $-\text{O}-\text{SO}_3\text{H}$	Рамазолевые	ФРГ Hochst
9	Акриламидные	$-\text{NH}-\text{CO}-\text{CH}=\text{CH}_2$	Примазиновые	BASF
10	Алкилсульфамидные	$-\text{SO}_2-\text{NH}-\text{алк.}-$ $-\text{OSO}_3\text{H}$ $-\text{NH}-\text{SO}_2-\text{алк.}-$ $-\text{OSO}_3\text{H}$	Левафиксовые	Bauer
11	Карбоназидные	$-\text{CON}_3$	Диактовые	Япония
12	Хлорацетильные	$-\text{COCl}$ $-\text{NH}-\text{CO}-\text{CH}_2\text{Cl}$	Цибалановые	Швейцария, Ci ba
13	N-метилольные	$-\text{NH}-\text{CH}_2\text{OH}$	калькобондовые	США, Цианамид

Помимо прямой реакции с волокном в процессе крашения происходит негативная по своим последствиям реакция гидролиза красителя-взаимодействие с водой с потерей активности по отношению к целлюлозе волокна. Считается, что по ряду причин реакция гидролиза идет с значительно меньшей скоростью, чем реакция взаимодействия с целлюлозой волокна. Однако в соответствии с данными работ [1] до 30% красящего вещества в выпускной форме активного красителя по различным причинам (нарушение режимов хранения, транспортировки и т.д.) находится в гидролизованной

форме изначально. Поэтому существует необходимость интенсификации процесса крашения целлюлозных тканей активными красителями. В ряде работ рекомендуют физические способы интенсификации процесса крашения, например, такие, как применение предварительной плазменной обработки [2, 3], ВЧ обработки [4], обработки ультразвуком. Однако такие способы требуют специального аппаратного оформления [5]. Интенсификация процесса крашения возможна при использовании целлюлозных материалов возможна при использовании интенсифицирующих добавок, различной химической природы, особое место среди которых занимают поверхностно-активные вещества.

Например, снизить потери гидролизованной части активного красителя можно посредством обработки окрашенной ткани в процессе промывки специальными закрепителями [6-8]. Работы по созданию целой серии закрепителей были проведены на кафедре ХТВМ ИГХТУ. В настоящее время в России выпускается широкий спектр бесформальдегидных закрепителей окраски в качестве основного вещества в которых применяют катионные полиэлектролиты, способные образовывать малорастворимое вещество с гидролизованной частью активного красителя [8,9]. Однако этот способ тоже имеет ряд недостатков, а именно: после пропитки закрепителем требуется высокотемпературная обработка ткани, а также увеличивается стоимость выпускаемого материала. Поэтому с нашей точки зрения рационально опробовать поверхностно-активные вещества для интенсификации процесса крашения текстильных материалов.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Кротова, М. Н. Использование производных алкиламина для повышения фиксации активных красителей на тканях из целлюлозных волокон: дис. кандидата технических наук : 05.19.02. - Иваново, 2006. - 154 с.

2. Горберг, Б.Л. Использование низкотемпературной плазмы тлеющего разряда низкого давления для обработки текстильных материалов / Б.Л. Горберг, А.А. Иванов, В.А. Стегнин // Сборник трудов V Международного

симпозиума по теоретической и прикладной плазмохимии. Т2, Иваново: 2008, С.586 – 589.

3. Шарнина, Л.В. Научные основы и технологии отделки текстильных материалов с использованием низкотемпературной плазмы, новых препаратов и способов колорирования :дис. ... докт.тех.наук: 05.19.02 / Шарнина Любовь Викторовна. – Иваново, - 2006. – 355с.

4. Циркина, О.Г. Применение диэлектрического нагрева для зреления тканей, напечатанных активными бифункциональными красителями /О.Г. Циркина, А.Л. Никифоров // Известия вузов. Технология легкой промышленности.- 2011.-Т.14.-№4.-С.24-26.

5. Abate, V. Thakore, K. A. Ultrasound Application to Dyeing of Cotton Fabrics with Reactive Dyes/ International Journal of Engineering Research & Technology (IJERT) / 2016 .с-5 .

6. Одинцова, О.И. Использование катионных препаратов для упрочнения окрасок текстильных материалов / О.И. Одинцова, М.Н. Кротова, Б.Н. Мельников // Прикладная химия, Санкт-Петербург.- 2009.- т. 82.- № 3.- С. 467-471.

7. Кротова, М.Н. Применение производных алкиламинов в процессах закрепления окрасок текстильных материалов, колорированных активными красителями / М.Н. Кротова, Е.Ю. Куваева, О.И. Одинцова, Б.Н. Мельников //Изв. вузов. Технология текстильной промышленности.- 2006.- № 6.- С. 68-70.

8. Кротова, М.Н. Исследование влияния катионных поверхностно-активных веществ на состояние активных красителей в растворе/ М.Н. Кротова, О.И. Одинцова, Б.Н. Мельников //Изв. вузов. Химия и химическая технология. - 2006. – Т.49.-№ 7.- С. 63-66.

9. Одинцова, О.И. Совершенствование технологии промывки текстильных материалов, колорированных активными красителями / О.И. Одинцова, М.Н. Кротова, Е.Ю. Куваева, Е.И. Титова // Известия вузов. Технология текстильной промышленности, Иваново.- 2009.- № 3.- С. 42-46.

УДК 65.33.338

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ АНАЛІЗІ

Барабаш Наталія Степанівна

к.е.н., доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту

Верба Анастасія Віталіївна

студентка

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

Анотація: У статті розглянуто способи розрахунку теперішньої вартості капіталу, запропоновано механізм обчислення його майбутньої вартості адаптований до засад стратегічного аналізу.

Ключові слова: стратегічний аналіз, капітал, планування.

В аналітичних обґрунтуваннях рішень фінансового характеру вирішальну роль має вимірювання очікуваних наслідків (вигоди, втрат) які можуть бути у майбутньому за будь-якою дією, що пов'язана з грошовими операціями. Рішення фінансового характеру у переважній більшості не є одномоментними відповідно до прояву їх наслідків, а тому вирішальну роль у цьому має фактор часу. Формалізація цих рішень з врахуванням фактору часу складає основу фінансових розрахунків, які базуються на визнанні часової вартості грошей.

При здійсненні фінансових розрахунків слід виходити з того що: будь-яку економічну операцію можна подати у фінансовому значенні; будь-які операції мають часовий вимір і супроводжуються певним грошовим потоком; грошовий потік є оборотним, а цей оборот є доцільним; елементи грошового потоку, що відносяться до різного часового виміру є неспівставними (теперішня і майбутня вартість грошей), перетворення елементів грошового потоку здійснюється шляхом застосування операцій нарощування і дисконтування.

Процес визначення майбутньої вартості грошей (капіталу) за відомою їх теперішньою вартістю називається нарощуванням вартості або компаундуванням. Якщо ж виникає потреба визначення теперішньої вартості грошей (капіталу) щоб у майбутньому отримати бажану вартість, то здійснюють процедуру дисконтування. Нарощування може розраховуватися за спеціальними коефіцієнтами (ставками), які визначаються за відношенням приросту вартості до початкової ціни (процентна ставка), або приросту вартості до майбутньої ціни (облікова ставка). У практиці фінансових розрахунків існують два способи розрахунку нарощування: за простими і складними процентами. Розрахунок нарощування за простими процентами передбачає незмінність бази, з якої відбувається нарахування. Якщо початкова вартість грошей (капіталу) складає ($ЦП$), а процентна ставка (r), то через (t) років майбутня вартість грошей (капіталу) ($ЦМ$) становитиме:

$$ЦМ = ЦП(1 + r \cdot t), \quad (1)$$

де $ЦП$ – початкова вартість грошей (капіталу), тис. грн;

r – процентна ставка, коеф.;

t – кількість років, або кількість періодів платежів.

Розрахунок нарощування за складними процентами проводиться тоді, коли база нарахування постійно збільшується на величину нарахованих процентів, або проходить так звана капіталізація процентів. У такому випадку майбутня вартість грошей (капіталу) складатиме:

$$ЦМ = ЦП(1 + r)^t. \quad (2)$$

Розрахунок теперішньої вартості грошей (капіталу) необхідної для отримання у майбутньому бажаної їх суми здійснюється процедурою дисконтування за формулою:

$$ЦП = \frac{ЦМ}{(1 + r)^t}. \quad (3)$$

У стратегічному аналізі часто доводиться розраховувати теперішню і майбутню вартість грошового потоку, тобто надходження грошей через певні

інтервали. Якщо платежі здійснюються на початку інтервалу нарахування, то це називають потоками пренумерандо, а якщо в кінці інтервалу – то потоками постнумерандо. Ці потоки також оцінюють з позицій нарощування та дисконтування. Майбутня вартість грошового потоку постнумерандо ($ЦМ_{nocm}$) буде визначатися за формулою:

$$ЦМ_{nocm} = \sum_{t=1}^T П_t (1+r)^{T-t}, \quad (4)$$

де $П_t$ – надходження грошей на початку інтервалу t ;

T – кількість інтервалів поступлення грошей.

Теперішня вартість грошового потоку постнумерандо ($ЦП_{nocm}$) відповідно буде розраховуватися за формулою:

$$ЦП_{nocm} = \sum_{t=1}^T \frac{П_t}{(1+r)^t}. \quad (5)$$

Нескладно визначити, що у випадку пренумерандо ці розрахунки матимуть вигляд:

$$ЦМ_{npe} = ЦМ_{nocm} (1+r), \text{ а } ЦП_{npe} = ЦП_{nocm} (1+r). \quad (6)$$

Якщо грошовий потік рівно направлених платежів здійснюють рівними сумами через рівні проміжки часу, то він називається ануїтетом.

При розрахунку майбутньої вартості ануїтету на умовах попередніх платежів (пренумерандо) ($ЦМА_{npe}$) застосовують формулу:

$$ЦМА_{npe} = П_p \cdot \frac{(1+r)^t - 1}{r} \cdot (1+r), \quad (7)$$

де $П_p$ – розмір окремого платежу.

При розрахунку майбутньої вартості ануїтету, що здійснюється на умовах наступних платежів (постнумерандо) ($ЦМА_{nocm}$) застосовують формулу:

$$ЦМА_{nocm} = П_p \cdot \frac{(1+r)^t - 1}{r}. \quad (8)$$

Відповідно при розрахунку теперішньої вартості ануїтету на умовах пренумерандо та постнумерандо будуть застосовуватися формули:

$$ЦПА_{пре} = П_p \cdot \frac{(1+r)^t - 1}{r} \cdot (1+r) \text{ і } ЦПА_{пост} = П_p \cdot \frac{(1+r)^t - 1}{r}. \quad (9)$$

При проведенні фінансових розрахунків необхідно також враховувати фактор інфляції. Інфляція протягом певного часу призводить до знецінення грошей, що знаходяться в обігу. Врахування фактору інфляції у фінансових розрахунках обумовлюється потребою реального відображення вартості фінансових ресурсів при здійсненні будь-яких фінансових операцій. У фінансових розрахунках використовують два вимірники інфляції: темп інфляції і індекс інфляції. Темп інфляції (T_i) – це показник, який характеризує знецінення грошей у певному періоді і визначається відношенням приросту середнього рівня цін в процентах до їх номіналу на початок періоду. Індекс інфляції (I_i) – це показник, який характеризує загальне зростання рівня цін певного періоду і визначається підсумком базового рівня що приймається за 1 і темпу інфляції цього ж періоду вираженого коефіцієнтом, тобто:

$$I_i = 1 + T_i. \quad (10)$$

При визначенні майбутньої вартості грошей з врахуванням фактору інфляції ($ЦМ^i$) слід здійснити розрахунок за формулою:

$$ЦМ^i = ЦП[(1+r) + (1+I_i)]^n, \quad (11)$$

де n – кількість інтервалів здійснення платежів, од.

При визначенні теперішньої вартості грошей з врахуванням фактору інфляції ($ЦП^i$) проводиться розрахунок за формулою:

$$ЦП^i = \frac{ЦМ^i}{[(1+r) + (1+I_i)]^n}. \quad (12)$$

При визначенні необхідного рівня доходності фінансових операцій з врахуванням фактору інфляції використовують формулу:

$$D_o = D_p + P_i, \quad (13)$$

де D_o – номінальна сума необхідного доходу за фінансовими операціями певного періоду;

D_p – реальна сума необхідного доходу, яка визначається за реальними простими чи складними процентами;

P_i – сума інфляційної премії певного періоду.

Інфляційна премія визначається як: $P_i = ЦП \cdot I_i$.

Очевидно, що необхідний рівень доходності фінансових операцій з врахуванням фактору інфляцій (I_q^n) буде визначатися: $I_q^n = \frac{D_o}{D_p} - 1$.

При вирішенні задач фінансового аналізу часто виникає необхідність дослідження динамічного ряду зміни фінансових показників для екстраполяції їх перспективних значень при оцінках очікуваних змін. Для цього визначають тренд динамічного ряду. Найпоширенішим у цьому є розрахунок середнього абсолютного приросту динамічного ряду за досліджуваний період. При дотриманні всіх умов побудови динамічних рядів його тренд буде визначатися як середня арифметична:

$$\Delta Pr = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^{n-1} \Delta Pr_i, \quad (14)$$

де ΔPr_i - абсолютна різниця наступного і попереднього значення показника;

n – кількість значень показника у динамічному ряду.

Дослідження зміни показників за декілька періодів може проводитися за допомогою ковзаючої середньої, тобто

$$x_{n+1} = \frac{1}{k} \sum_{t=0}^{k-1} x_n - t. \quad (15)$$

При $k = n$ прогнозоване значення динамічного ряду в момент часу x_{n+1}

дорівнює середньому арифметичному всіх значень ряду, які передують до прогнозованого значення.

У проведенні аналітичних досліджень важливу роль виконує розрахунок коефіцієнтів (коефіцієнтний аналіз), які найчастіше виражають якість зміни фінансового стану чи фінансового середовища суб'єктів господарювання, організацій чи установ або еластичність цієї зміни. Фінансові коефіцієнти виражають якість фінансового стану (коефіцієнти фінансової стійкості, платоспроможності, ділової та ринкової активності та ін.), фінансову результативність діяльності (рентабельність, оборотність та ін.), інвестиційну активність, якість антикризового менеджменту тощо.

Коефіцієнти еластичності характеризують відносну зміну порівнювальних показників (приріст прибутку відносно приросту інвестицій, приріст статутного капіталу у відношенні до приросту економічного потенціалу та ін.). Коефіцієнт еластичності розраховується за формулою:

$$k_{ел} = \frac{Ix_1}{Ix_2}, \quad (16)$$

де Ix_1 і Ix_2 – динаміка зміни порівнювальних показників, %.

Якість стратегічного аналізу з використанням методів фінансових розрахунків суттєво залежить від достовірності інформації, коректності її представлення, неупередженості оцінок суб'єктами аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Світовий банк : сайт. URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
2. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: [Підруч.] / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2014. – 536 с.

**ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ І ПРОГРАМ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

Богуславська Людмила Федорівна

старший викладач

Репетун Альона Костянтинівна

викладач,

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя

Анотація. Втілення інноваційних технологій в навчання передбачає досягнення мети високоякісної освіти, тобто освіти конкурентноздатної, спроможної забезпечити кожній людині умови для самостійного досягнення тієї чи іншої цілі, творчого самоутвердження у різних соціальних сферах. Саме інтерактивні методи (у тому числі онлайн-дошки) сприяють тому, що студенти опановують усі рівні пізнання (знання, розуміння, аналіз, синтез, оцінювання, застосування), розвивають критичне мислення, рефлексію, уміння вирішувати проблеми.

Ключові слова. Інтерактивні технології, онлайн-дошки, онлайн-платформи, мова як іноземна, дистанційна освіта.

Проблемою використання новітніх інтерактивних технологій в освітньому процесі вищих навчальних закладів освіти займалися такі вітчизняні й зарубіжні науковці, педагоги та методисти, як Дж. Андервуд, О. Андрєєв, Є. Белова, А. Бернадський, В. Беспалько, В. Вороніна, Р. Гуревич, А. Дабагян, Т. Кашицин, П. Майер, В. Солдаткін, В. Тихомиров, Т. Ящур.

Мета статті – розглянути можливості використання інноваційних технологій дистанційної освіти у викладанні іноземних мов у немовному ВНЗ. Об'єктивною тенденцією у вищих закладах освіти є скорочення кількості

аудиторних годин та збільшення годин для самостійного навчання. Трансформується роль викладача в навчальному процесі: поступово втрачає актуальність функція викладача як основного джерела інформації, він перетворюється на ментора, тьютора, коуча тощо. Усе це потребує пошуку більш ефективних засобів навчання, які б виконували в навчальному процесі такі функції: інформаційну, формувальну, систематизувальну, контролювальну та мотивувальну.

Навчання іноземної мови має на увазі особисте спілкування як викладача зі студентами, так і студентів між собою. В умовах карантину ми намагаємось знайти способи взаємодії зі студентами, щоб не тільки підтримувати і підвищувати їх рівень володіння мовою, але і зробити процес навчання максимально зручним, приємним і доступним для всіх учасників освітнього процесу. Оскільки під час карантину відсутня можливість особисто контактувати зі студентами, зручно скористатися безкоштовним сервісом GoogleClassroom. Дана платформа являє собою оболонку курсу, а також дозволяє створювати віртуальні класи. Перевага платформи полягає в тому, що це майданчик для розміщення самого різноманітного контенту: завдань, тестів, відео-, аудіо-, текстових матеріалів, новин, оголошень, коментарів і оцінок. Сервіс дозволяє студентам виконувати письмові роботи в GoogleDocuments, і у викладача є можливість редагувати роботу студента, відзначати чи виправляти помилки і залишати коментарі. Викладач відстежує статистику, хто здав роботу вчасно, а хто пропустив дедлайн. Інші сервіси від Google: GoogleForms, Drive і т.д. також інтегровані в GoogleClassroom, а терміни здачі робіт синхронізуються з GoogleCalendar. Безсумнівно, процес навчання української мови як іноземної неможливий без практики говоріння. Для цього на допомогу приходять програми для організації відеоконференцій Skype і Zoom, Teams. Однак Zoom і Teams мають ряд істотних переваг перед Skype. По-перше, виникає менше проблем зі зв'язком, зображення більш чітке. По-друге, під час групового заняття можна писати індивідуальні повідомлення в чат окремим студентам. По-третє, незважаючи на те, що обидві програми надають

можливість демонструвати свій екран комп'ютера, Zoom дає вибір, яку частину екрану вивести на загальний огляд - тільки один вебсайт, презентацію або документ Microsoft Word, в той час як Skype транслює весь екран повністю. Організатор конференції (викладач) може переміщатися між залами і слухати відповіді студентів (Zoom). Більшість студентів відчуває себе комфортно і розслаблено в знайомій домашній обстановці, і вивчення мови проходить легко і приємно. Обов'язковим атрибутом будь-якого уроку є дошка, звичайна крейдяна або маркерная. Можливості онлайн-дошок набагато перевершують звичайну дошку в класі. По-перше, можна відкрити доступ всім (або деяким) студентам, щоб кілька людей одночасно (або по черзі) могли писати, малювати, приклеювати фото, стікери, малюнки, аудіо, відео без обмежень. Перерахуємо деякі з них:

1. Twiddla – онлайн дошка, призначена для спільної роботи. Дозволяє розміщувати текст (розмір літер, вирівнювати текст, виділяти його жирним, курсивом), ілюстрації, математичні формули; геометричні параметри; вбудовувати документи, віджети і html-код; спілкуватися за допомогою чату та звуку.

2. Miro – це не тільки біле поле, а набір шаблонів, які допомагають структурувати і організувати планування або мозковий штурм. Тут можна проводити онлайн-уроки, створювати план роботи або закріплювати завдання, які потрібно виконати.

3. Доступ до віртуальній дошки AWWApp дуже простий – прямо з браузера і не вимагає реєстрації. Ви можете запросити інших учасників за допомогою спеціального посилання або QR-коду. Всі запрошені можуть використовувати повний функціонал дошки.

4. Whiteboard Fox проста в налаштуванні і використанні, стає відразу ж доступна по посиланню на сайті. Вона схожа на листок із зошита з математики в клітинку, що допомагає рівно писати і малювати. Все дуже просто, а функції тільки основні – малювання, стирання, навігація і скасування намальованого.

Для підвищення мотивації до вивчення лексики, а також вдосконалення

лексичних навичок по темі підходить сервіс флеш-карток Quizlet. Перед початком його використання потрібно створити електронний модуль - папку зі словами або фразами, необхідними для вивчення. Сам процес вивчення лексики може проходити в різних форматах, пропонує платформа. Безумовною перевагою є її багатofункціональність: кожен студент може підібрати для себе найефективніший режим заучування слів, з огляду на свої індивідуальні особливості і потреби. Ми перерахували тільки деякі найбільш популярні та доступні сервіси та платформи для організації дистанційного навчання української мови як іноземної. Однак варто зазначити, що ніякі найсучасніші технічні розробки не замінять живого спілкування на занятті, тому рекомендується чергувати роботу з вищепереліченими платформами з практикою говоріння в різних програмах для відеозв'язку. Інтерактивна онлайн-дошка дозволяє прискорити темп заняття і залучити до нього весь клас. Онлайн-дошка на уроці – це цінний спосіб зосередити й утримувати увагу студентів. Застосування інтерактивної дошки дозволяє привернути увагу дітей до процесу навчання на різних етапах заняття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 218 с.
2. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті / Г. О. Ковальчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 298 с.
3. Матеріали семінару для заступників директорів з навчально-виховної роботи закладів освіти м. Львова // Сучасні технології навчання, 2010. – 8 с.
4. Новолокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Новолокова. – Х.: “Основа”, 2012. – 176 с. Олександра Бабинюк. Технології, методики навчання і виховання [Електронний ресурс] / Бабинюк Олександра. Режим доступу: <http://www.ippo.if.ua/index.php/2012-10-23-11-51-07/82-uncategorised/735...>

УДК 338.48-3''403''

**ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ З
ОРГАНІЗАЦІЇ КОРОТКОСТРОКОВИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ
НА ПРИКЛАДІ ТУРОПЕРАТОРА «ВІДПОЧИНОК НА ВСІ 100»**

Бойко Наталія Олександрівна

к.п.н., доцент кафедри регіоналістики і туризму
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Горбенко Дарина Дмитрівна

студентка, спеціальності «Туризм»
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Анотація: В статті висвітлено теоретичні аспекти короткострокових туристичних подорожей, розглянуто основні проблеми діяльності туристичних підприємств з організації короткострокових туристичних подорожей. Аналіз проведено на прикладі туроператора «Відпочинок на всі 100».

Ключові слова: туризм; туристична діяльність; короткострокові туристичні подорожі; проблеми організації короткострокових подорожей

Туристична діяльність як одна з найбільш ризикових галузей підприємництва в світі, з кожним роком все більше набирає популярності серед простих громадян, що приводить до збільшення туристичних подорожей.

До туристичних подорожей відносять поїздки з конкретною метою в межах країни проживання або за кордон, що характеризуються обмеженням в часі та розрізняються за способом організації та видом транспорту.[1]

Наразі саме короткострокові туристичні подорожі є одними із найперспективніших. Це пояснюється перш за все фінансовою доступністю та не тривалим перебуванням у місці відпочинку (до 7 днів) [2]. Як показує

практичний досвід роботи в ТОВ «Відпочинок на всі 100», попит на такі тури є найбільшим.

Особливою популярністю серед вітчизняних туристів користуються внутрішні короткострокові подорожі. Динаміка зміни попиту на короткострокові тури за даними ТОВ «Відпочинок на всі 100» представлена в таблиці 1 (див табл. 1)

Таблиця 1

Динаміка кількості туристів на основні короткочасні тури по Україні Туроператора «Відпочинок на всі 100» за 2018-2020 р.

Назва туру	Кількість туристів 2018 р./осіб	Кількість туристів 2019 р./осіб	Кількість туристів 2020р./осіб	Приріст 2018/2020рр./осіб
Вікенд в Карпатах	351	762	976	+625
Катання на Буковелі	1395	2185	3896	+2501
Чаруюче Закарпаття	254	322	418	+164
Кам'янець-Подільський	168	290	378	+210
Асканія-Нова	330	422	624	+954
Тонель Кохання + замки Волині	57	93	136	+79
Кирилівка на 3 дні	257	321	520	+263
Бердянськ на 3 дні	120	289	438	+318

Джерело: побудовано авторами за даними туроператора «Відпочинок на всі 100%» [3].

Аналізуючи дані таблиці 1, слід зазначити, що попит на короткострокові туристичні подорожі з кожним роком збільшується. Найбільшою популярністю користуються тури до Західної та Південної України, що пояснюється унікальністю і своєрідністю природно-рекреаційних ресурсів.

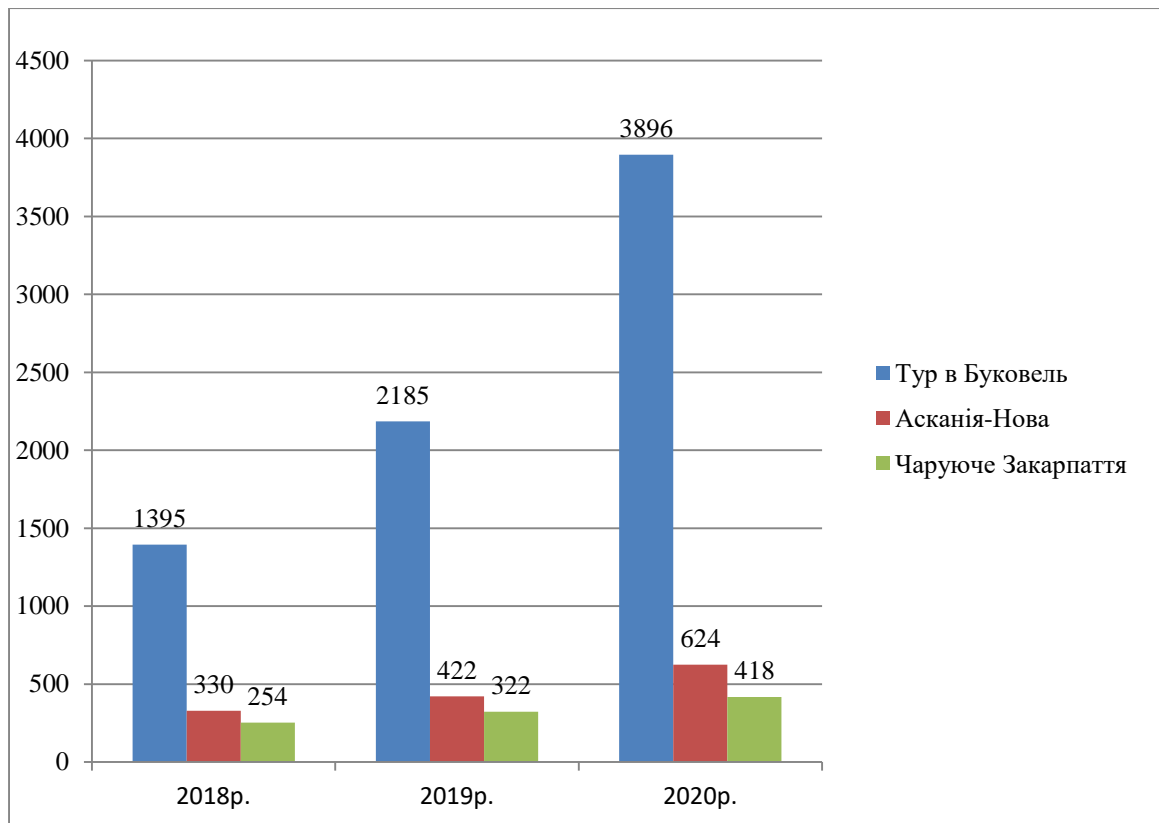

Рис. 1. Розподіл кількості туристів за найпопулярнішими напрямками з 2018 по 2020рр.

Щодо напрямків відпочинку, як видно з рис 1, простежується збільшення попиту на поїздки до українських гірськолижних курортів в порівнянні з іншими напрямками туроператора (див. рис.1). Така ж стійка тенденція спостерігалася і в січні-березні 2021 року.

Попри низку досліджень присвячених різним видам туристичних поїздок, короткостроковим турам приділено найменше уваги.

У зв'язку з цим, актуальним питанням постає пошук організації нових можливостей, напрямків та аспектів дослідження короткострокових туристичних послуг.

Організація короткострокових подорожей потребує достатніх знань та кваліфікації спеціалістів. На організацію подорожей, впливають безліч факторів як внутрішніх, так і зовнішніх.

Ключові проблеми пов'язані з організацією короткострокових подорожей зображені на рис. 2.

Рис. 2. Проблеми організації короткострокових подорожей [4,5].

Однією з найбільш гострих проблем, які впливають на короткострокові подорожі, є сезонність, яка переважно негативно впливає на економічну складову туристичної діяльності.

Сезонність є результатом природно-географічних та кліматичних змін країни, характеризується різкими коливаннями попиту у туристичній сфері. Найбільш активними є літній та зимовий відпочинок, навесні та восени попит значно зменшується. Такі коливання призводять до того, що в літній сезон відбувається повне навантаження туристичних компаній, тобто максимальний попит на послуги компаній, а пізньої осені та на початку зими відбувається «простій» підприємства та максимально низький попит та прибуток.

Не менш важливою проблемою в організації короткострокових подорожей є туристична інфраструктура: стан доріг, готельне господарство, наявність закладів харчування, страхове забезпечення, а також послуги екскурсоводів тощо. Як правило, туристична інфраструктура не піддається прямому впливу туристичних підприємств, при цьому туристичні компанії залежать від неї. Інфраструктура є одним з ключових чинників, що впливають на враження та комфорт туриста, і, як наслідок, на імідж туристичних компаній. Попри незадовільний стан дорожнього покриття біля туристичних локацій в

Україні, перехід на альтернативний залізничний транспорт є менш перспективним та комфортним для туристів.

Туристичні підприємства співпрацюють з великою кількістю екскурсоводів в різних місцях за короткостроковими контрактами або на фрілансерній основі. Досить часто виникають проблеми із кваліфікацією залучених екскурсоводів, а саме: недостатня обізнаність в представленій тематиці та відсутність належної комунікації з туристами.

Серед інших проблем: відсутність відповідності між ціною, яку пропонують готелі та ресторани та рівнем сервісу, своїми і їх можливостями. Для туроператорів належний стан готельно-ресторанного обслуговування є важливими складовими формування туру, оскільки туроператори намагаються віднайти ідеальне поєднання якості та ціни. Проте часто доводиться обирати якийсь один фактор, що в кінцевому варіанті призводить до зменшення задоволеності клієнтів.

Конкуренція – одна з найбільш гострих проблем в туристичній галузі України. Компаній, що спеціалізуються на наданні туристичних послуг налічується близько 700 як українських, так і закордонних. Одними з найбільш відомих є Join Up, Anex tour, Coral Travel, TUI, Аккорд тур, TEZ Tour, TPG, Regas, між якими відбувається боротьба за кожного клієнта..

З початку 2020 року по всьому світі діють певні обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19. Через надзвичайну епідеміологічну ситуацію туристична галузь зазнала найбільших збитків, а туроператори стали на межі банкрутства та закриття. Зважаючи на те, що більшість країн закрили свої кордони, внутрішній туризм в Україні сильніше активізувався, споживачі почали частіше обирати саме короткострокові подорожі.

Аналізуючи проблеми, пов'язані з організацією короткострокових подорожей, слід зробити висновок, що не дивлячись на складний економічний та епідеміологічний стан у світі, туризм поступово відновлюється. Особливої популярності за останній період набули короткострокові подорожі, Враховуючи специфічні карантинні умови в країнах та обмеження виїздів за

кордон, дана форма відпочинку є найбільш оптимальною для більшості українців. Для туристичних підприємств усвідомлення можливих проблем та ризиків є першим кроком для успішної діяльності, оскільки дозволяє оцінити всі можливі ризики та розробити відповідні стратегії їх подолання чи мінімізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навчальний посібник. — К.: Альтерпрес, 2004. — 288 с.
2. М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб./ — К.: Знання, 2011. — 334 с.
3. Статистика туристичної діяльності туроператора «Відпочинок навсі 100%» за 2018-2020 рр. за турами по Україні.
4. Емелин С. В. Технология туристической деятельности для специальности Гостиничное хозяйство. - <https://www.bestreferat.ru/referat-163989.html>
5. Стаття на тему: Главные факторы влияющие на развития туризма - URL: <http://tourfaq.net/travel-business/glavnye-factory-vliyayushhie-na-razvitiya-turizma/>

ПОЛІТИКО-РЕКЛАМНІ МЕСЕДЖИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Боярська Олена Анатоліївна

к.політ.н., доцент

Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

Анотація: Доведено, що політичні технології є системним фоном, в якому концептуальний зміст політичної реклами розглядається в контексті конкурентного демократичного політичного процесу. Пояснюється специфіка застосовуваної практики маніпулювання політикою. Пряма реклама розглядається як засіб просування політичних повідомлень на основі якомога яскравішої та доступної форми.

Ключевые слова: політична реклама, політичні меседжі, політичний процес, політична маніпуляція, політичний актор

Політико-рекламна діяльність набуває алгоритмізації та внутрішніх технологічних правил, які визначають її ефективність і доцільність. Однак сучасні політичні науки вивчають не лише галузеві але й комплексні ефекти використання політичної реклами.

Політичні технології виступають тим системним тлом, згідно з яким розглядається концептуальний зміст політичного рекламування у контексті демократичного змагального політичного процесу.

Практика прикладного політичного маніпулювання розглядає пряму рекламу як засіб просування політичних меседжів на основі якомога більше яскравої і доступної форми.

Політична реклама є таким чинником політичного процесу, який може визначати стиль спілкування політичних еліт і мас, поведінку окремих

політичних суб'єктів тощо.

Політична реклама у системі політико-технологічного забезпечення політичного процесу виступає лише частиною реалізації стратегій політичної комунікації.

В умовах стрімкого розвитку інформаційних та комунікаційних технологій пряме рекламування поступається за значенням мережним технологіям, контекстним способам поширення політичної інформації, а також практикам спін-докторизму. Політичну рекламу нерідко включають до системи зв'язків із громадськістю, що визначає її статус як частини впливу на свідомість громадян.

Однак, політична реклама має власну структуру, логіку і закони виробництва, які іноді не можуть бути пов'язані з технологічними підходами організації політики. У цілому політична реклама в умовах наявності політичної конкуренції є заміником авторитарної політичної пропаганди за умови рівного доступу політичних суб'єктів до ринку послуг мас-медіа.

Однак бурхливий розвиток політичного Інтернету забезпечив певну депрофесіоналізацію політичного рекламування через можливість поширення індивідуального політичного медіа контенту. Однак, політична реклама на телебаченні, радіо, в друкованих засобах все ще залишається потужним чинником передавання політичних повідомлень.

Це ж стосується і наружної реклами. Поряд з цим, очевидно, що політичне рекламування підвищує свою інтенсивність та ефективність за умови визначення меседжів центрами політичних технологій.

Дедалі частіше ефективність політики рекламних кампаній ставиться під сумнів як з боку експертів, так і з боку виборців.

При цьому слід розуміти, що комунікаційна роль політичної реклами нерідко відрізняється від політико-технологічних задумів.

Пряме використання рекламування для боротьби з політичними опонентами призводить до зворотного ефекту – недовіри до політичних повідомлень що транслюються.

Маркетингова парадигма політичних технологій визначає застосування політичних меседжів для впливу на адресні групи громадян. Це передбачає наявність глибоких досліджень громадської думки.

Однак у перехідних суспільствах статус тих чи інших груп може динамічно змінюватися. Тому політична реклама у транзитивних суспільства має основні та запасні цільові аудиторії.

УДК 61.614.2

**ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ВЕДЕННЯ ФІЗІОЛОГІЧНОЇ ВАГІТНОСТІ»
ДЛЯ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ ЗАГАЛЬНО ПРАКТИКИ – СІМЕЙНОЇ
МЕДИЦИНИ, ЯК ЕТАП ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Булик Тетяна Сергіївна

К. мед. наук, доцент

Буковинський державний медичний університет

Анотація. В статі відображено основні питання викладання актуального курсу тематичного удосконалення «Ведення фізіологічної вагітності» у спільноті лікарів загальної практики – сімейної медицини. Надзвичайно актуальним є ці питання в рамках реформи первинної ланки, оскільки Національна служба здоров'я України надає право контрахтувати первинну ланку по веденню фізіологічної вагітності.

Ключові слова: фізіологічна вагітність, навчання лікарів, сімейна медицина

В рамках реформування медичної галузі питання післядипломної освіти лікарів постає перед навчальними закладами і потребує від викладацького складу профільних кафедр постійного оновлення інформаційної бази на основі досягнень доказової медицини та новітніх методик діагностики. Є чітка орієнтація на входження в Загально-європейський освітній простір та направлення освітньої діяльності, одним з важливих критеріїв якої є постійне навчання фахівців упродовж усього життя та мотивоване залучення до самоосвіти.

Реформування первинної ланки медичної допомоги включає в себе ведення вагітних із фізіологічним перебігом вагітності сімейним лікарем. На кафедрі акушерства та гінекології Вищого державного навчального закладу «Буковинський державний медичний університет» запроваджено цикл

тематичного удосконалення «Ведення фізіологічної вагітності» для лікарів загальної практики – сімейної медицини. Програма за якою навчаються слухачі включає 78 годин - 50, з яких відводиться на аудиторну роботу та роботу з пацієнтками (лекції - 6 годин, практичні заняття - 20 годин та семінарські заняття-20 годин), а 28 годин слухачі мають змогу самостійно працювати з даними, які розміщені в електронному вигляді в системі Moodle. Розроблена фахівцями методична література допомагає у засвоєнні матеріалу, а практична орієнтованість циклу дозволяє використати отриманні знання на практиці, спілкуючись з пацієнтками та виконуючи необхідні діагностичні заходи.

Велика увага приділяється питанням предгравідарної підготовки сімейної пари. На аудиторних заняттях надається розширена інформація як психологічного характеру, що є необхідною умовою у роботі лікаря із батьками, що планують вагітність, так лікарі отримують і спеціалізовані медичні знання по обстеженню пари, щоб профілакувати ускладнення вагітності та вади розвитку плода. Деталізація особливостей макро- та мукронутрієнтного забезпечення майбутніх батьків та дієтологічних принципів здорового способу життя викликає суттєве зацікавлення серед лікарів-слухачів, оскільки питаннями раціонального харчування цікавляться у них багато жінок, що мріють стати мамами. Окремий акцент робиться на соматичному статусі жінок репродуктивного віку, оскільки саме сімейний лікар повинен пояснити жінці, що планування вагітності повинно відбуватися на тлі ремісії, що значно знизить ризик гестаційних ускладнень.

Спостереження за жінкою під час вагітності здійснювалось за наказом МОЗ України №417, де регламентовано усі діагностичні заходи, які повинен рекомендувати сімейний лікар вагітній жінці. Детально вивчаються алгоритми кожного візиту та особливості перебігу вагітності у різних термінах гестації. Фізіологічні зміни, що відбуваються організмі жінки сімейний лікар повинен знати дуже добре, адже питання, які може поставити пацієнтка не повинні залишатися без відповіді – це може підірвати довіру до свого сімейного лікаря. Тому в подробицях на заняттях роз'яснюється які зміни відбуваються в

організмі вагітної по триместрам гестації і, основне, завдяки чому це відбувається, щоб у лікаря сформувався асоціативний ряд таких змін.

Робота з вагітними жінками потребує особливої уваги, оскільки не завжди жінка може вказати на певні зміни, лікар же, розуміючи фізіологію перебігу вагітності, повинен вміти ставити запитання так, щоб не пропустити патологію, повинен помічати деталі, які більше ніхто не помітить. На практичних заняттях ми звертаємо на такі моменти особливу увагу, адже спостереження за вагітною – це більше мистецтво, а ніж лікування.

Більшість з лікарів-слухачів, що приходять на цикл тематичного удосконалення «Ведення фізіологічної вагітності» вже мають досвід спілкування з майбутніми мамами, і в них виникає ряд запитань, які вони ставлять нам на заняттях. Так, ми задовольняємо професійний інтерес слухачів, готуючи окремі майстер-класи по тематикам, що їх цікавить. До прикладу, нами підготовлено окремі теми по раціональному харчуванні вагітних у різні періоди гестації, по лікувальних заходах у вагітних із респіраторними вірусними інфекціями, по веденню вагітних із груп ризику тощо. Відрадно є те, що викладання курсу відбувається у сприятливій робочій атмосфері, де точаться дискусії, де обговорюється нове, де діляться досвідом і де набувають нових знань.

Практична орієнтованість циклу забезпечується відпрацюванням практичних навичок на фантомах та безпосередньою роботою з вагітними різних термінів в жіночій консультації.

Суттєва увага приділяється психопрофілактичним аспектам підготовки вагітних до пологів та адаптації до поведінки в пологовому залі. Адекватна реакція на пологовий стрес для впершонароджуючих жінок є метою допомагаючого персоналу, оскільки відноситься до факторів, що зазнають впливу. Використання світового досвіду може значно вплинути на позитивні перинатальні наслідки і покращити перебіг пологів та післяпологового періоду.

В цілому, на завершення можна сказати, що викладання такого курсу є актуальним, викликає жвавий інтерес у лікарів, оскільки вони розуміють, що

професійність у веденні фізіологічної вагітності буде сприяти більш прогнозованим результатам у їх роботі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Наказ МОЗ України № 417 від 15.07.11 «Про організацію амбулаторної акушерсько –гінекологічної допомоги»

СРАВНЕНИЕ МЕТОДОВ ГЛАВНЫХ КОМПОНЕНТ И ЛИНЕЙНО ДИСКРИМИНАНТНОГО АНАЛИЗА

Булыга Филипп Сергеевич

Магистрант

Запорожец Дмитрий Юрьевич

к.т.н., доцент

Южный федеральный университет

г. Таганрог, Российская Федерация

Аннотация: в данной статье представлен сравнительный анализ двух методов распознавания лиц, метода главных компонент и линейно дискриминантного анализа. Также в статье приведена серия сравнительных экспериментов на различных базах изображений, полученных в различных условиях под влиянием внешних факторов.

Ключевые слова: распознавание лиц, распознавание образов, метод главных компонент, линейно дискриминантный анализ, eigenface, fisherface.

Введение Системы основанные на применении технологии распознавания лиц приобретают всю большую актуальность. Способствует данному процессу развитие информационных технологий и постоянно растущие запросы общества. Подобные системы нашли свое применение в системах правопорядка, в банковском и миграционном секторах и т.п.

Существует большое количество различных подходов, разработанных для решения задач распознавания лиц. Данные методы основаны на индивидуальных особенностях лица человека, а также формах черепа. Данную технологию возможно разделить на два основных направления: распознавание основанное на 2D технологии, и 3D технологии.

В данной статье будут рассмотрены методы 2D технологии

распознавания лиц. К преимуществам применения подобных методов можно отнести отсутствие необходимости использования дорогостоящего оборудования, а также, приемлемый уровень показателей точности распознавания. Недостатками подобных систем можно считать: высокую чувствительность к уровню освещенности, углу поворота головы и т.п. Однако, несмотря на недостатки данного подхода, подобные решения все больше востребованы на рынке.

Метод главных компонент (МГК)

Основной принцип метода главных компонент заключается в представлении исходного изображения в виде набора главных компонент изображения, именуемых «собственные лица» («eigenface» – англ.). Процесс вычисления главных компонент заключается в вычислении значений собственных векторов и ковариационной матрицы, которая вычисляется из изображения. Суммарное значение главных компонент, умноженное на некоторый собственный вектор, представляет из себя реконструкцию изображения.

Сам же процесс распознавания можно представить как процесс сравнение главных компонент входного изображения с компонентами, принадлежащими классам, и хранящимися в базе данных.

Первоначальное условие для работы метода следующие:

Пусть дана некоторая выборка G состоящая из X изображений, так что $G = [X_1, X_2, \dots, X_n]$. Тогда вычисление среднего значения данной выборки будет осуществляться в соответствии с формулой (1.1):

$$\Omega = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i, \quad (1.1)$$

где, n – общее количество изображений в выборке G ; Ω – среднее значение вектора X . После, необходимо рассчитать ковариационную матрицу C в соответствии формуле (1.2):

$$C = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \Omega)(X_i - \Omega)^T, \quad (1.2)$$

Далее, требуется рассчитать собственные значения ϕ_i , а также собственные вектора v_i которые принадлежат ковариационной матрице C (1.3):

$$Cv_i = \phi_i v_i, \quad i = 1, \dots, R, \quad (1.3)$$

Вычисленные собственные вектора v_i обладают одинаковой размерностью с входным изображением, следовательно, появляется возможность представить их в виде нового изображения той же размерности. Полученные таким образом «новые» изображения называются «собственными лицами», а описанный алгоритм именуется «Eigenface». Пример получаемых изображений представлен на рисунке 1.

Рис. 1. Пример собственных лиц

Линейно дискриминантный анализ (ЛДА)

Начальные условия: дана выборка изображений лиц, размер каждого изображения $D \times N$. Пусть задан случайный вектор $x = \{x_1, \dots, x_P\}$ содержащий в себе значения интенсивности пикселей изображения лица, представленные в виде вектора длиной $P = D \times N$. Необходимо совершить переход от размерности пространства P к пространству значительно меньшей размерности $A \ll P$. Однако, стоит учесть, что теперь вектор x_i обучающей выборки принадлежит некоторому классу $X = \{X_1, \dots, X_C\}$. Линейно дискриминантный анализ, подбирает пространство признаков таким образом, чтобы межклассовые отношения были максимизированы (1.4):

$$\frac{|W_{ЛД}^T S_B W_{ЛД}|}{|W_{ЛД}^T S_D W_{ЛД}|}, \quad (1.4)$$

где, S_D – матрица разброса внутри класса, S_B – матрица разброса между

классами, $W_{\text{ЛД}}$ – матрица перехода в пространство меньшей размерности. Вышеизложенные матрицы находятся по следующим формулам (1.5, 1.6):

$$S_B = \sum_{j=1}^C (\mu_j - \mu)(\mu_j - \mu)^T,$$

$$S_D = \sum_{j=1}^C \sum_{x_i \in X_j} (x_i - \mu_j)(x_i - \mu_j)^T,$$

где, μ – среднее значение, вычисленное по всем классам, по формуле (1.7):

$$\mu = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i, \quad (1.7)$$

где, μ_j – среднее значение, вычисленное для определенного класса $j \in \{1, \dots, C\}$, рассчитанное по формуле (1.8):

$$\mu_j = \frac{1}{|X_j|} \sum_{x_i \in X_j} x_i, \quad (1.8)$$

Подводя итоги, можно вывести формулу нахождения оптимальной матрицы для алгоритма линейно дискриминантного анализа (1.9):

$$W_{\text{ЛД}} = \arg \max_W \frac{|W_{\text{ЛД}}^T S_B W_{\text{ЛД}}|}{|W_{\text{ЛД}}^T S_D W_{\text{ЛД}}|}, \quad (1.9)$$

После нахождения данной матрицы появляется возможность представить входные изображения в виде признакового вектора $x_{\text{ЛД}}$ в пространстве размера A (1.10):

$$x_{\text{ЛД}} = W_{\text{ЛД}}^T (x - \mu), \quad (1.10)$$

Процесс распознавания выглядит так: после прохождения этапа преобразования входного изображения производится поиск изображения из обучаемого набора с наименьшей разницей векторов $x_{\text{ЛД}}$.

Эксперименты

При проведении серии экспериментов в качестве базы изображений лиц применялась база данных Гарвардского университет (см. Рис. 2), выборки представлены пятью наборами, нумерация осуществляется сверху вниз.

Рис. 2. Экземпляры выборки лиц Гарвардского университета

При проведении эксперимента база изображений лиц была разделена на две основные выборки изображений (1-я и 5-я) – обучающая выборка, тренировочная (2-я, 3-я и 4-я). Результаты экспериментов представлены в таблице 1.

Таблица 1

Результаты первого эксперимента (обучающие выборки 1 и 5)

Алгоритмы	Число компонент	Ошибка, (%)		
		Выборка 2	Выборка 3	Выборка 4
МГК	10	12,9	31,5	22,11
	4	51,4	73,8	53,40
МГК без 3-х основных компонент	10	7,5	19,7	11,40
	4	29,8	59,1	30,60
ЛДА	4	0,0	0,0	0,94

По результатам проведенного эксперимента, можно сделать следующее заключение:

1. Ошибка линейно дискриминантного анализа существенно ниже ошибки метода главных компонент, показатели скорости также лучше у ЛДА;
2. Оба алгоритма хорошо работают при фронтальном положении лиц, однако, при изменении показателей интенсивности освещения, заметна существенная разница в производительности;
3. Отсутствие трех основных компонент в методе главных компонент, позволяет улучшить показатели производительности, при условии изменения интенсивности освещения.

Рис. 3. Экземпляры изображений Йельского университета

Экземпляры выборки Йельского университета были преобразованы, путем центрирования и масштабирования, так, на части изображений был частично удален задний фон, на другой части изображений он был оставлен. Результат работы алгоритмов представлен в Таблице 2.

Таблица 2

Результата эксперимента проводимые на базе Йельского университета

Алгоритмы	Общее количество компонент	Ошибка, (%)	
		Обрезанное изображение	Обычное изображение
МГК	30	22,3	17,2
МГК без 3-х основных компонент	27	13,8	8,6
ЛДА	15	6,4	0,8

Эффективность метода главных компонент напрямую зависит от общей численности сформированных главных компонент.

Для следующего эксперимента, была определена выборка, состоящая из 36 экземпляров изображений, сформированных Йельским университетом. Половина экземпляров содержала в себе фотографии лиц, на которых присутствовали посторонние предметы, в частности очки.

Уровни распознавания были получены путем перекрестной проверки. Результаты эксперимента представлены в таблице 3.

Таблица 3

Распознавание лиц с наличием посторонних предметов

Алгоритм	Численность компонент	Ошибка, (%)
МГК	10	51,8
ЛДА	1	4,8

Комментируя результаты, полученные в ходе проведения последнего эксперимента, стоит обратить внимание на то, что метод главных компонент в большинстве случаев относил к единому классу изображения лиц с очками и без них. В свою очередь, линейно дискриминантный анализ, прекрасно справлялся с поставленной задачей и относил разные виды изображений к различным классам.

Заключение

Серия проведенных экспериментов, позволяют сделать следующие заключения:

1. Применение метода главных компонент обосновано в случаях вариативности интенсивности освещения, а также выразительности лица;
2. Удаление трех основных компонент позволяет увеличить показатели эффективности метода, при работе с изображениями с высоким уровнем освещенности;
3. Эффективность методов возрастает, при условии того, что изображения обучающего и тестового набора похожи друг на друга;

Итогом данной статьи является следующее: вышеуказанные методы демонстрируют различные показатели эффективности при работе с изображениями с различным уровнем освещенности, а также различными положениями лица.

Также, стоит отметить, что производительность метода главных компонент также зависит от размерности выборок обучения, поскольку в данном методе существуют проблемы больших и малых выборок (когда признаковое пространство сильно больше или меньшего размерности выборки).

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Мухамадиева, К. Б. Сравнительный анализ алгоритмов распознавания лиц / К.Б. Мухамадиева // Современные материалы, техника и технологии. – 2017. – №7 (15). – С. 58-63.
2. Своеволин, Д.В. Разработка системы распознавания контента цифровых изображений формата JPEG на основе линейного дискриминантного анализа / Д.В. Своеволин, А.В. Скурнович, А.М. Ревякин // Новые информационные технологии в автоматизированных системах. –2018. –№21. – С.126-130.
3. Гончарова, А.В. Влияние освещенности на качество распознавания фронтальных лиц / А.В. Гончарова, А.Н. Каркищенко // Известия ЮФУ. Технические науки. – 2008. –№4. –С. 88-92.
4. Мокеев, А.В. Об эффективности распознавания лиц с помощью линейного дискриминантного анализа и метода главных компонент / А.В. Мокеев, В.В. Мокеев // Бизнес-информатика. –2015. –№3 (33). –С. 44-54.

ТЕРМІНОЛОГІЯ ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ ОДНОСКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ

Бурковська О. Й.

к.філол.н

Пономарьова К. Р.

студентка

Донецький національний медичний університет

г. Лиман, Україна

Анотація: стаття присвячена характеристиці різноманітних видів односкладних речень, що являють собою особливий структурно-семантичний тип простих речень; представлені вчені-лінгвісти, що займалися проблемою вивчення даних структур; висвітлені основні принципи розмежування типів односкладних речень.

Ключові слова: односкладні речення, підмет, присудок, синтаксис, безпідметові речення.

Термін *односкладні речення* вперше було введено в науковий вжиток О. О. Шахматовим, який обґрунтував сутність цих синтаксичних одиниць як окремого типу простих речень. Він розмежував неповні й односкладні речення. О. О. Шахматов зазначав, що в односкладних реченнях чітко не виражені ні підмет, ні присудок – вони позбавлені конкретного членування на дві групи членів речення. Тому видається правильним говорити тільки про головний член односкладного речення [4, с. 520]. Шахматовське синтаксичне вчення про речення, зокрема вчення про односкладне речення, спричинило значний вплив на розвиток синтаксичної науки.

Подальше вивчення односкладних речень чи їхніх окремих типів продовжили Є. М. Галкіна-Федорук, В. В. Виноградов, К. О. Тимофєєв, Б. П. Ардентов, В. В. Бабайцева, В. А. Белошапкова, Н. С. Валгіна, П. О. Лекант

та інші. Завдяки цим дослідженням було чітко визначено статус односкладних речень та особливості їхніх різноманітних типів.

Односкладні речення – це особливий структурно-семантичний тип простих речень, які мають граматичний склад тільки одного головного члена, що виступає в незалежній позиції та становить предикативну основу речення. У них немає другого головного члена, але це структурно повні предикативні одиниці [5, с. 90].

Розмежування типів односкладних речень переважно базувалось на частиномовному вираженні головного члена речення, через що диференціювання здійснювалось на дієслівні та номінативні односкладні речення. А з-поміж дієслівних розрізнялися означено- (під впливом О. О. Шахматова), неозначено-, узагальнено-особові та безособові односкладні речення, потім ряд розширився шляхом виділення інфінітивних (виділені О. М. Пешковським) односкладних речень. До номінативних додалися ще й генітивні (обґрунтував необхідність їх вирізнення О. О. Шахматов). Наведеній класифікації передувало розмежування безпідметових речень, речень із відносною безпідметовістю (неозначено-особові й узагальнено-особові) і безприсудкових речень (називні) [6, с. 203, 214, 234].

Основними типами односкладних речень, що традиційно виділяються в лінгвістиці, є означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, генітивні, номінативні та вокативні речення. В основу цієї класифікації покладені ознаки структурні (морфологічна природа вираження головного члена) та семантичні (граматична семантика речення); враховується такий логіко-семантичний показник, як означеність–неозначеність, що, будучи категоріями мислення, знаходять своє вираження в мовних засобах; враховується також комунікативне призначення речення [1, с. 148].

Означено-особовим односкладним реченням називається безпідметове односкладне речення, у якому формою дієслівного присудка вказується на означену дійову особу, що граматично виражається закінченням дієслова 1-ї

або 2-ї особи [2, с. 275], наприклад: *Люблю похмурі дні, коли сизі хмари ледь пробиваються крізь проміння золоте* (М. Стельмах).

Неозначено-особові речення – це односкладні безпідметові речення, підмет яких виражений дієсловом у формі 3-ї особи множини теперішнього або майбутнього часу, а також у формі минулого часу, причому діяча не названо, хоча й мається на увазі як невизначена особа [2, с. 278], наприклад: *Слухали його уважно*.

До *узагальнено-особових* речень належать односкладні безпідметові речення, у яких присудок зазвичай виражається дієсловом у формі 2-ї особи однини теперішнього або майбутнього часу дійсного стану або у формі наказового способу й означає дію, властиву всім, наприклад: *Скільки не думай, а робити треба, бо думка ледача, а робота швидка; З пісні слова не викидають* (Нар. тв.). *Узагальнено-особові* речення можуть бути не тільки односкладними, але й двоскладними, у яких підмету надається узагальнювальний характер, так як дія, що позначається дієсловом, може бути віднесена не тільки до визначеного діяча, але й до будь-якої іншої особи [2, с. 280].

Безособовими реченнями традиційно вважають речення, граматична основа яких представлена одним головним членом – присудком, морфологічна природа якого виключає позицію називного відмінка зі значенням предмета мовлення (йдеться про підмет), наприклад: *Морозить (Мороз морозить); Блискає (Блискавка блискає)*. Порівняно з означено-особовими й неозначено-особовими, безособові речення більш різноманітні як за своїми структурними, так і за семантичними ознаками. Отже, всі безособові речення можна об'єднати в один структурно-семантичний тип за наявністю специфічності їхньої структури та семантики [7, с. 114].

Інфінітивні односкладні речення – це речення, головний член яких виражено інфінітивом, що граматично не залежить ні від якого іншого члена речення й означає потенційну дію (дія, якій судилося або не судилося здійснитися; дія, яка можлива чи неможлива, бажана чи небажана, доцільна чи недоцільна), напр.: *Їхати чи не їхати?* В інфінітивних реченнях не може бути

безособового дієслова, тому що при ньому інфінітив зайняв би залежну позицію і являв собою прилеглу частину головного члена безособового речення, порівняємо: *Нам хотілось тут до осені пожити.* – *Нам би тут до осені пожити!* За загальним характером інфінітивні речення близькі до безособових, і розглядаються зазвичай як їхній різновид, але вони відрізняються від безособових речень низкою структурних і семантичних ознак [4, с. 535].

З-поміж односкладних речень іменного типу здебільшого вирізняють лише номінативні, інколи також додають генітивні та вокативні. Статус номінативних речень мотивований особливостями формального вираження предикативності. У парадигматичному плані такі речення постають модифікаціями двоскладних [4, с. 524].

Номінативними реченнями називаються односкладні речення, які стверджують наявність, існування предмета або явища, названого головним членом речення, який може бути іменником у називному відмінку чи кількісно-іменним сполученням (рідше – числівником або займенником) [3, с. 57].

Залежно від значення та структури розрізняються такі різновиди номінативних речень: *буттєві, вказівні, оцінні, власне-називні, спонукально-бажальні, номінативні теми, субстантивно-якісно-оцінні речення.*

Щодо генітивних конструкцій, то їхній статус як односкладних є сумнівним, оскільки вони здебільшого є ситуативно й прагматично мотивованими, і їхній зміст стає зрозумілим тільки при врахуванні мовленнєвого та немовленнєвого контексту.

Генітивні речення – це односкладні речення іменного типу, які мають у якості головного члена незалежний родовий відмінок іменника, який не тільки передає значення наявності, існування предмета (буттєвості), але й характеризує його з кількісної точки зору (стверджується надмірність чого, наявність у множині), наприклад: *Народу! Квітів! Пісень! Радості!* Вони притаманні розмовному емоційно забарвленому мовленню. При цьому важливу роль у їхньому оформленні відіграє особлива інтонація, а також наявність у

їхньому складі часток, що підсилюють кількісний відтінок значення: *А сміху-то, сміху!* [4, с. 525].

До особливого типу односкладних речень, який викликає багато суперечок серед учених-лінгвістів, належать вокативні односкладні речення.

Вокативні речення – це особливий тип субстантивних речень, які називають особою, до якої звертається співрозмовник із висловленням його волевиявлення, почуття чи оцінки стану, поведінки адресата мовлення і виражають нероздільну думку.

Структурним центром вокативних речень є іменник (рідше – займенник) у називному відмінку, який вимовляється з інтонацією заклику, незгоди зі співрозмовником, прохання або спонукання до припинення дії, обурення, жалю, докору, радості та ін. Специфіка інтонації при передачі цих відтінків значення і є основним граматичним засобом розрізнення вокативних речень і просто звернень [5, с. 116].

У сучасному мовознавстві при класифікації односкладних речень виникають об'єктивні труднощі, пов'язані з вибором класифікаційного принципу, причому історія вивчення односкладних речень спричиняє явний висновок про недостатність урахування тільки однієї будь-якої ознаки як основи для розподілу на певні групи речень.

Розгляд односкладних речень повинен базуватися на врахуванні нерівнорядності формально-граматичної й семантико-синтаксичної площин реченнєвої структури, у силу чого постає аргументованим розмежування дієслівних та іменних односкладних речень на підставі формального вираження предикативності. Водночас слід констатувати нерівнорядність усіх типів односкладних речень, оскільки з-поміж них вирізняються речення з яскраво вираженою особовою семантикою. При цьому форма головного члена речення у своїх межах містить вказівку на виконавця дії чи носія стану, окреслюючи його вираження. Тому й таким частим постає віднесення цих речень до модифікацій двоскладних (статус означено-особових, узагальнено-особових односкладних речень у концепціях В. Сімовича, Ю. Шереха, І. Р. Вихованця,

Н. Ю. Шведової, Г. О. Золотової) або зазначення особливого виміру особової семантики – неозначеність (неозначено-особові) [4, с. 523].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка / Н. С. Валгина. – М. : Высш. шк., 1973. – 328 с.
2. Галкина-Федорук Е. М. Современный русский язык. Синтаксис. – М., 1958. – 568 с.
3. Грамматика русского языка / под ред. В. В. Виноградова, Е. С. Истриной. – Т. 2. Синтаксис. Часть вторая. – М. : АН СССР, 1954. – 444 с.
4. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. – Донецьк : ТОВ «ВКФ» «БАО», 2011. – 992 с.
5. Подкорытов Г. А. О природе научного метода. – Л.: Издательство ленингр. ун-та, 1988. – 224 с.
6. Сиротинина О. Б. Лекции по синтаксису современного русского языка. – М. : Высшая школа, 1980. – 133 с.
7. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови (односкладне речення) // Мовознавство. – 1980. – № 3. – С. 22–29.

ВПЛИВ ГРЕКО-ЛАТИНСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Бурковська Оксана Йосипівна

к.філол.н.

Сліщенко Кристина Михайлівна

Студентка

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

Анотація: У статті розглядаються основні питання запозичення греко-латинських медичних термінів та лексичних одиниць, висвітлюються питання перекладу загальної та спеціальної лексики. Підкреслюється роль греко-латинських запозичень у формуванні сучасної системи медичної термінології.

Ключові слова: греко-латинська термінологія, медична лексика, запозичення, словосполучення, елементи системи.

Аналіз запозичень є найважливішою стороною вивчення процесів словотворення. При цьому особливе місце належить латинській і грецькій мовам. Латинська мова виступає як головний «постачальник» не тільки окремих словотворчих одиниць, а й цілих серій словосполучень, а разом з ними і словотворчих моделей. Дані словотвірні моделі розглядаються в процесі переходу частин слів з системи літературної мови в термінологічну систему та в процесі трансформації і переосмислення взятих словотворчих одиниць, в процесі їх реінтерпретації, реконструкції, різного типу перерозкладань, пов'язаних вже не стільки зі зміною поведінки частин слів в новому середовищі, скільки зі зміною більш глибокого порядку. Всі ці зміни призводять до нових принципів моделювання в термінологічній системі і до появи нових елементів в даній системі, що не функціонують в системі мови-джерела. Витоки медичної термінології пов'язані також з грецьким лексичним і

словотворчим фондом. Завдяки тому, що літературна латинська мова увібрав в себе велику кількість елементів грецької мови, вона виявилася не тільки найбагатшим джерелом майбутніх терміносистем, а й медіатором для поповнення цих систем елементами грецької мови. Формуючи медичну термінологію, латинські і латинізовані грецькі елементи взаємодіють один з одним, набувають нових значень, вступають в нові поєднання, організують нові моделі і, нарешті, утворюють нові ряди й інші комплексні об'єднання – все те, з чого складається, власне, термінологічна система. Але, хоча роль цієї взаємодії для формування і подальшого розвитку медичної термінології була ясна фахівцям, предметом спеціального дослідження дана термінологія до теперішнього часу не була.

Вивчення медицини немислимо без вивчення основ медичної термінології, перевагою якої є точність і ємність. Залежно від того, наскільки буквально значення терміна гармонує з його змістом або справжнім, дійсним значенням, всі терміни прийнято розділяти на три групи:

- 1) правильно орієнтуючі терміни;
- 2) нейтральні терміни;
- 3) помилково орієнтуючі терміни.

Помилкове орієнтування термінів за своїм буквальним значенням суперечить загальноприйнятому значенню терміна. Типовим прикладом є термін артерія (лат. *arteria*), що складається з двох коренів: *aer* - повітря і *tereo* – утримую [1, с. 67]

Вивчення латинської та грецької мов сприяє накопиченню в пам'яті лексичних елементів, що полегшують мотивоване закріплення значної частини слів, що існують в живих мовах. Можна вважати мотивацію надлишковою, якщо слово стає звичним. Мотивація необхідна в момент народження або освоєння слова, коли воно приходить з чужої мови. Засвоєнню, поповненню змісту досліджуваного слова сприяє вміння зіставляти його з вже відомими лексичними елементами. Мотивація більшості медичних термінів залежить від знання латинських і грецьких словотворчих елементів, переведених або

запозичених з іншомовних джерел. [3, с. 230].

Перекладом прийнято називати можливість більш-менш адекватної заміни слів однієї мови словами іншої мови. Неодмінною умовою цього процесу є близька (а бажано точна) понятійна співвіднесеність слів в обох мовах, однакова (або аналогічна) предметна і стилістична співвіднесеність. Неможливість задовольнити ці умови ускладнює переклад і змушує звертатися до запозичення лексичних одиниць [1, с. 25].

Системність термінології особливо яскраво позначається в так званому «зворотному словотворенні» від запозичених іншомовних термінів.

Переклад слів спеціальної лексики здійснюється стосовно до даного предметно-пояснюваному полю, а не мови взагалі, тому, що в різних системах, здавалося б, один і той же термін може перекладатися по-різному: наприклад, поняття морфологія (*morphologia*, від греч. *μορφή* – форма и *λογος* – наука) в лінгвістиці має значення науки про форму слова, в медицині ж це «наука про форму і внутрішню структуру людського тіла і його частин у зв'язку з його розвитком і життєдіяльністю» [2, с. 125].

В основі багатьох спеціальних позначень в різних мовах лежать інші образи, що пояснюється специфікою бачення світу у окремих народів, їх переклад завжди опосередкований через систему понять, образів, традицій.

Відсутність в мові переказу слів, наявних в мові-джерелі, або відсутність безпосереднього зв'язку з поняттями, робить їх переклад принципово неможливим і викликає необхідність запозичення або спеціального конструювання.

Запозичення термінів здійснюється в тих випадках, коли у відповідних системах приймаючої мови відсутні поняття, певні і названі на мові-джерелі. У деяких випадках запозичуються цілі термінологічні пласти (блоки), якщо в мові-джерелі та чи інша система розроблена краще і повніше [2, с. 110].

Слова загальної лексики, пов'язані з загальновідомими речами і загальнодоступними поняттями, зазвичай легко переводяться з однієї мови на іншу, не дивлячись на те, що їх поняття та функції збігаються лише приблизно.

У мовах, що давно контактують один з одним, лексичні відповідники їх слів встановлені і закріплені в словниках.

Слова спеціальної лексики в різній мірі володіють можливістю зміни або уточнення плану вираження, а їх денотати – здатністю до перейменування. І те, і інше не характерно для загальної лексики. Але там, де має місце штучне створення слів або штучне формування плану їх змісту, ймовірно і уточнення або зміна плану вираження цих слів.

Таке можливо, оскільки ім'я не має безпосереднього зв'язку з поняттям і лише умовно пов'язане з званим об'єктом (денотатом). Відомо багато випадків заміни термінів і номенклатурних позначень. Цьому сприяють штучність виділення їх денотатів і умовність їх зв'язку зі словесними позначеннями.

У спеціальній лексиці спостерігаються явища, коли при збереженні колишнього плану вираження її одиниці змінюють план змісту. Це відбувається при створенні нових концепцій в тих випадках, коли зберігаються колишні словесні позначення, в які вкладається однаковий зміст [2, с. 95]

Таким чином, основною метою українського медичного термінознавства є вивчення особливостей і закономірностей становлення, формування та розвитку медичної термінології для вироблення рекомендацій щодо вдосконалення і найбільш ефективного використання термінологічних одиниць. Грецька та латинська мови послужили основою для утворення в медицині спеціальних слів і високо продуктивних терміноелементів.

Єдиний греко-латинський фонд легко запозичується в інші мови, на яких здійснюється наукова діяльність. В даний час цей фонд поповнюється за рахунок моделей і лексем європейських мов, особливо англійської та французької.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загрекова Е.Н. Витоки і розвиток російської медичної термінології (на греко-латинській основі). Дисс. на здоб. наук. степ. канд. філол. наук. – Саратов, 2008. – 198 с.

2. Кочеткова Т.В., Полухина О.Н. Метафора в медичній термінології. – Саратов, ІЦ «Наука», 2013. – 169 с.

3. Мова медицини: міжнародний міжвузівський збірник наукових праць на честь ювілею В.Ф. Новодрановой. – Самара, Сам. ДМУ: Изд-во Кругтен-Волга, 2015. – 495 с.

АФІКСАЦІЯ ЯК СПОСІБ СЛОВОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Бурковська О. Й.

к.філол.н.

Скоробогач С. С.

Студентка

Донецький національний медичний університет

г. Лиман, Україна

Анотація: стаття присвячена питанню словотворення, як одного з найважливіших способів поповнення словникового запасу мови. Розкрито поняття афіксації, що є одним з найбільш продуктивних способів словотворення в сучасній англійській мові. Представлено класифікацію афіксів, моделі словотворчої афіксації та проблеми перекладу.

Ключові слова: афікс; способи утворення слів; усічення; префікс; суфікс; словоскладання.

Словотворення являє собою один з найважливіших і найпродуктивніших способів поповнення словникового запасу мови, який реалізується за принципом зміни морфологічного складу вже існуючої лексичної основи або шляхом переходу основи в іншу парадигму словозміни [1, с. 52]. Як правило, такі зміни мають на увазі наявність в мові особливих словотворчих моделей, за аналогією з якими створюються нові слова. Інакше кажучи, словотворча модель – це більш-менш регулярно відтворювана в певній мові схема утворення слова з певних морфем з певними принципами їх проходження і з'єднання, з певною акцентною характеристикою, що служить для позначення поняття певного лексикограматичного класу [2, с. 26]. Крім того, терміном «словотворення» в сучасному мовознавстві позначаються і інші поняття, а саме будова готових, похідних слів, що утворюють певну систему, їх стосунки з іншими словами мови на тому чи іншому етапі розвитку.

Поряд з цим постає питання про продуктивність моделей і способів словотворення. Продуктивність, як відомо, є однією з головних характеристик самих різних мовних одиниць. Особливого значення набуває продуктивність, зокрема, при характеристиці словотворчої моделі, що є центральним механізмом у створенні нових слів. За допомогою продуктивних способів (афіксація, словоскладання і т.п.) і засобів (префікси, суфікси і т.п.) можливо виробництво нових лексичних одиниць, в той час як непродуктивність словотворчої моделі припиняє будь-який розвиток слова і зміну його форм.

Феномен словотворення прийнято розглядати з двох позицій: синхронії і діяхронії. При першому підході словотворення вивчається в синхронному зрізі мови, де головним чином у фокусі виявляються зв'язки і відносини між словами. Діахронічний аналіз словотворення дозволяє поглянути на історичні процеси, які супроводжували дане явище протягом усього часу становлення слів [3, с. 167].

Афіксація є одним з найбільш продуктивних способів словотворення в сучасній англійській мові, поступаючись в незначній мірі процесу словоскладання. Під афіксацією розуміється приєднання префіксів і суфіксів до кореня або основи слова. Утворення нових лексичних одиниць нерозривно пов'язане з певними семантичними перетвореннями вихідних слів [4, с. 139].

Основною проблемою афіксального способу словотворення вважається проблема походження афіксальних морфем. Виникнення даної проблеми зумовлене значною кількістю запозичених слів в англійській мові, що ускладнює встановлення чіткого розмежування дериваційного статусу морфем. Так, О. Есперсен виділяє 130 суфіксальних морфем, в той час як Г. Маршан - 82, П. М. Карашук - 64, Р. Г. Зятковська - 91. Виникають розбіжності і щодо префіксального складу: К. В. Пиоттух налічує 42 префікса, а М. М. Полюжин - 48. Визначення статусу морфем в складі слова можливо при проведенні спеціального діахронічного аналізу, однак, цей спосіб несе в собі безліч протиріч.

На теперішній час основною визнається концепція, згідно з якою афікс є

головним носієм словотвірного значення [5, с. 37]. Таким чином, з встановленням семантичних властивостей афіксів ми можемо перейти до подальшої їх систематизації, яка виражається у вигляді різних класифікацій.

Розрізняють аффікси:

1) за місцем розташування в слові (префікси, суфікси);

2) за походженням - споконвічні (префікси: be-, un-, mis-; суфікси: -er, -ful, -hood, -ness та ін.) і запозичені (префікси: de-, ex-, anti-; суфікси: -able, -acy, -ize та ін.);

3) за належністю до частини мови - відіменникові (префікси: pre-, sub-, dis-; суфікси -ful, -less, -ish та ін.), віддієслівні (префікси: dis-, re-, mis- і ін.; суфікси -ion, -er, -ment та ін.), відад'єктивні (префікси: un-, anti-, re- та ін.; суфікси: -ish, -ness, -hood та ін.) [6, с. 64];

4) за продуктивністю й активністю (anti- + n → N (antifashism, antiunion), co- + n → N (coauthor, cooperator), extra- + a → A (extraterritorial, extraordinary), v + -er → N (reader, sleeper, receiver), v + -able → A (eatable, readable, speakable) та ін.);

5) за смисловим навантаженням (афікси зі значенням подібності (-al, -ed, crypto-, neo-), зі значенням заперечення (dis-, in-, -less), зі значенням особи (-an, -ian, -ee) зі значенням числа (bi-, mono-, semi-) та ін.);

б) за транспортуючою (конвертуючою) здатністю (транспортуючі афікси дозволяють утворювати інші частини мови, нетранспортуючі афікси змінюють лексичне значення основи, але іншу частину мови не утворюють).

Загальна словотворча модель афіксації, таким чином, може бути представлена формулою «основа + афікс» / «афікс + основа» й відноситися до лінійних моделей. Результат словотворення при афіксації – похідне слово [2, с. 247].

За останні кілька десятиліть афіксальна словотворча модель породила безліч нових похідних слів. Однією з причин такого масштабного і активного процесу є і сама кількість афіксів. З середини минулого століття при утворенні нових лексичних одиниць було використано 115 суфіксів та полусуфіксів і 127

префіксів і полупрефіксів.

Висновок: Даний спосіб словотворення активно вивчається вченими-лінгвістами з кількох причин. Перш за все, йдучи своїм корінням в англосаксонську мову, словоскладання не втрачає своєї актуальності і зараз: більше однієї третини новостворених лексичних одиниць у сучасній англійській мові – складні слова. Проте, не дивлячись на численні дослідження, в даній сфері спостерігається ряд невирішених проблем. Оскільки нормами англійської мови дозволяється поєднання слів, які збігаються за своїми лексико-граматичними характеристиками зі словами, утвореними в ході словоскладання, то визначити відмінності між складними словами і словосполученнями неймовірно важко (напр. Dancing-girl «танцівниця» і dancing girl «танцююча дівчина»)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Каращук П.М. Словообразование английского языка. – М., 1977. – 303 с.
2. Bauer L. English Word Formation. – Cambridge: CUP, 1983. – 311 p.
3. Царев П.В. Продуктивное именное словообразование в современном английском языке. – М.: Изд-во МГУ, – 1984. – 225 с.
4. Харитончик З. А. Лексикология английского языка: учебное пособие. – М: Высшая школа, 1992. – 229 с.
5. Елисеева В. В. Лексикология английского языка [Текст]: учебное пособие. – СПб., 2003. – 44 с.
6. Перева А.В. Система суффиксации в современном английском языке: Дис.... канд. филол. наук. – М., 1976. – 296 с.

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА МАРКЕТИНГОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА РЫНКЕ ГРУЗИНСКОГО ВИНА

Ванишвили Мераб Михеилович

Доктор экономических наук, аффилированный
профессор грузинского Технического университета

Лапачи Автандил Робизонович

Доктор экономических наук, профессор

Аннотация. В научной статье, на основании новейших литературных источников и фактических материалов, проанализированы и оценены маркетинговые показатели на рынке грузинского вина.

Подчеркнуто, что исходя из стадии кризиса и уровня стабильности системы, задачи, цели и принципы приобретают дополнительную специфику. Кроме общей оперативной адаптации маркетинговой стратегии, становится необходимым пересмотреть в целом использованные маркетинговые инструменты, а также маркетинговый комплекс.

Обосновано то, что если в стабильных системах задачей маркетинга является управление спросом на произведенную продукцию, стоимостью и ценностью для потребителей брендов, то в нестабильной и кризисной обстановке маркетинг должен уже управлять новым объектом – активами организации.

Ключевые слова. конкурентоспособность, маркетинговая стратегия, известность бренда, маркетинговая рентабельность, доля рынка, реинжинеринг, ординарный менеджмент.

Введение. Правильно подобранная стратегия, также, как и возможность экономического роста и максимального использования и реализации имеющихся ресурсов, являются для компании залогом долгосрочной, успешной и эффективной работы. Основой для управления компанией является стратегия,

которая обеспечит повышение конкурентоспособности её товара и услуги, соответственно, устойчивое экономическое развитие.

В условиях конкурентоспособного и постоянно меняющегося рынка, поиска новых путей удовлетворения требований потребителей, важным является то, чтобы компания обращала внимание не только на уже существующее внутреннее положение, но и разрабатывала стратегию долгосрочного развития, что обеспечит её успешную деятельность.

Естественно, что не существует общая для всех компаний, стандартная стратегия. Каждая организация уникальна, соответственно, процесс разработки стратегии для каждого экономического субъекта индивидуален, поскольку указанное зависит от содержания бизнеса, позиций компании на рынке, темпа, потенциала её развития, тактики конкурентов, характеристик произведенного товара или услуги, состояния экономики и культурной среды, правового регулирования и других факторов. Но существуют общие, формальные принципы для выбора и осуществления стратегии.

Одним из обязательных компонентов общей стратегии компании является маркетинговая стратегия, которая описывает, как должна использовать организация свои собственные ресурсы для достижения долгосрочных целей, связанных с ростом продаж, получения прибыли и долей рынка.

Маркетинговая стратегия определяет общее направление работы для достижения маркетинговых целей. Цели довольно специфические и измеримые. А стратегия описательного характера. Выбор маркетинговой стратегии зависит от позиций организации на рынке, потенциала и традиций, а также, от специфики товара и конъюнктуры рынка.

Поскольку маркетинговые вопросы рынка Грузинского вина не исследованы соответствующим образом, не оценены показатели его эффективности, то изучение этой проблемы на этом этапе является весьма актуальным и имеющим практическое значение.

Цель работы. Целью исследования является анализ и оценка показателей на рынке грузинского вина.

Материалы и методы. Теоретической базой исследования являются публикации грузинских и зарубежных исследователей и практиков, в том числе, монографии, опубликованные в периодической литературе научные статьи, сборники материалов международных научно–практических конференций, научные и методологические материалы международных и местных воркшопов, литература нормативного характера.

Методологическую основу исследования составляет диалектический метод, который мы применили для обобщения закономерностей, характерных для исследуемой сферы. В процессе применения диалектического метода познания использованы свойственные этому методу инструменты, среди которых основной является диалектическая логика. В процессе исследования и рассуждения именно на основании диалектической логики были сформированы те принципы и подходы, которые стали приемлемыми как при подготовке аналитических, так и синтетических частей исследования.

Исходя из этого, в процессе исследования мы использовали методы историзма, отражения реальности, многостороннего изучения, детерминизма, движения от конкретного к абстрактному и от абстрактного к конкретному, т.е. методы дедукции и индукции. Кроме того, использованы количественные методы, принципы группировки и обобщения статического материала и связи характерных признаков.

Результаты и обсуждение. Основой для расчёта маркетинговых индикаторов можно использовать предложенную профессором американской бизнесшколы Келога *Марком Джефром* систему показателей. Согласно его подходу, для любой организации основными являются следующие 15 индикаторов, характерные для маркетинговой деятельности: 1. известность бренда (Brand awareness – BA); 2. тестирование потребителем продукта/услуги до его/её покупки (Test – drive); 3. степень интенсивности потребления (Churn rate – CR); 4. удовлетворение потребителей (Customer Satisfaction – CSAT, Net Promoter Score – NPS); 5. темпы привлечения потребителей (Take rate – TR); 6. прибыль (Profit); 7. чистая текущая стоимость (Net Present Value – NPV); 8.

внутренний предел дохода (Internal Rate of Return); 9. степень отдачи (Pay back – PB); 10. жизнеспособность интересов потребителя (Customer life time value – CLTV); 11. стоимость каждой активности (Cost per action); 12. курс конвертации транзакции (Transaction conversion ratio – TCR); 13. отдача осуществленных в рекламной компании инвестиций (Return on Advertising – ROA); 14. процентная доля отказа (Bounce rate – BR); 15. “испорченный телефон“ и нарушение передачи сообщений (Wordofmouth – WOM).

Предложенные *М. Джефром* показатели не учитывают финансовую сторону, что является важным для анализа влияния маркетинга на окончательные результаты деятельности организации. Для большинства современных организаций, которые работают на рынке B2C, указанные показатели являются ключевыми, поскольку отражают как стратегические нефинансовые, так и финансовые оперативные показатели деятельности.

Для относительно полной оценки рекомендовано в указанный список добавить ещё два показателя: 1) долю рынка, 2) объем потребительского рынка. Отсутствие этих показателей не дает возможность полной оценки позиционирования организации по отношению к конкуренту, а также, масштабов текущего и потенциального спроса на товар.

Маркетинг всё чаще рассматривается в рамках концепции стоимостного управления компанией, как инструмент управления стоимостью компании. Организации обращают внимание на стратегию роста и становится необходимым стоимостное позиционирование. По мнению профессора *Пимера Дойла*, стоимостное позиционирование является поведением для позиционирования компании на рынке, которое направлено на максимизацию доходов её владельцев, путём повышения инвестиционной привлекательности компании, развития отношений с наилучшими потребителями и создания конкурентных преимуществ.

Такой подход в рамках ординарного менеджмента определяет следующие особенности маркетинговых показателей:

- необходимость оценки связи маркетинговых решений и дисконтных

денежных потоков в долгосрочной перспективе;

- актуальность разработки новых методов изучения лояльности потребителей, что является основой для успешного и стабильного роста;

- расчёт стратегических финансовых показателей (например, MVA) в большей степени перерастёт в овладение маркетологами указанного вопроса благодаря специалистам финансового менеджмента;

- ключевая роль принадлежит расчёту ведущих показателей. С их помощью осуществляется измерение ключевых факторов, которые влияют на будущие результаты. Такими показателями можно считать количество потребителей, которые платят с опозданием, долю лояльных потребителей.

При вхождении в рамках неустойчивого развития организации в фазу крайнего, но преодолимого кризиса всё чаще возникает риск. Маркетологи при прогнозировании результатов сталкиваются с трудностями, поскольку необходимо предусмотреть альтернативный фактор с большим воздействием. Точность долгосрочного прогнозирования и планирования уменьшается, соответственно происходит переход от долгосрочных стратегий на среднесрочные (в пределах от 1 года до 2 лет) решения и планирование. Кризису организации предшествует уменьшение рентабельности, стабильности денежных потоков, соответственно, весьма важной является оценка результативности оперативных действий. Хаотичность текущих процессов не позволяет точно определить влияние на финансовые результаты различных инструментов (например: маркетинг, реинжинеринг, управление структурой капитала). Отделение маркетинга не имеет достаточного времени для оценки показателей положения, соответственно, становится необходимым переход на более простые и понятные показатели. Усиливается концепция маркетинга, которая ориентирована на достижение результатов (Performance marketing). Указанное означает, что в системе маркетинговых показателей больший акцент делается на показатели результативности, такие, как доход от продаж, рентабельность рекламных компаний.

В связи с указанным, к вышеописанным 17 базисным маркетинговым

показателям добавляются показатели маркетинговой рентабельности и маркетинговой результативности, такие, как чистая доля маркетинга (Net Marketing Contribution – NMC), маркетинговая рентабельность продаже (Marketing Return on Sales – MROS) или рентабельность маркетинговых инвестиций (Return on Marketing Investments – ROMI).

Оценка показателей в рамках нашего исследования представлена на примере АО “братья Асканелли”. Прежде, чем приступим к анализу маркетинговых показателей АО братья Асканелли”, рассмотрим основные источники получения прибыли в перспективе.

У грузинских виноделов на рынке имеются три основных источника прибыли:

- ⇐ оптовая продажа вина;
- ⇐ продажа вина в собственных брендовых ресторанах (Value – added services – VAS);
- ⇐ розничная торговля – часть бизнеса, которая связана с оказанием услуги потребителям в торговых объектах и продажа им своих и чужих брендовых вин.

На основании анализа показателей деятельности действующих на рынке вина компаний за 2010 – 2019 гг, мы можем сделать выводы о стадиях жизненного цикла отрасли: рынок грузинского вина находится на стадии созревания, а остальные услуги и розничная торговля – на стадии интенсивного роста. Исходя из того, что маркетинговые расходы не отражаются на бухгалтерском учёте, для установления предположительных затрат на маркетинг был проведен опрос экспертов отрасли. Бухгалтерский учёт компаний грузинского вина, согласно признанным в мире принципам бухгалтерского учёта (US GAAP) функционирует и отражает информацию в графе Selling, general and administrative expenses (коммерческие, общие и административные затраты), которые списываются в графе Selling and marketing expenses (коммерческие и маркетинговые затраты). Для учёта маркетинговые затраты представляют собой преизведение балансовой стоимости на графу

Selling and marketing expenses и рассчитывается по среднегодовому курсу доллара США, приведенного на сайте Национального Банка Грузии.

Анализ показателеи охватывает восемь периодов, включая два кризисных периода: кризис 2008-2009 гг, а также, кризис 2014 года. Можно отметить, что с 2008 года рынок грузинского вина является типично нестабильным. Это отражается в нестабильной и отрицательной динамике показателей платежеспособности и рентабельности, сокращении доля рынка (внутренняя нестабильность), а также, во внесенных в законодательную базу изменениях; нестабильной пометической обстановке (внешняя нестабильность). Согласно всеобщей оценки, 2008 год для грузинского виноделичества оказался наиболее сложным. Война 2008 года фактически разрушила обычный перечень рынков и стейкхолдеров и грузинское вино перешло на новый этап маркетингового развития. Это ясно видно в динамике показателя “полученная от продаже прибыль“, который за период 2010 – 2019 года в 2008 году был самым низким (таблица 1).

Таблица 1

Сравнительный анализ производственно–финансовой деятельности компаний грузинского вина за 2008 -2019 гг.

Показатели	2008 году	2014 году	2019 году
Оккупаемость от реализации (в лари)	155 566 274	210 128 787	284 173 895
Доля рынка (%)	29,9	29,9	24
Затраты на маркетинг (мыс. лари)	15 346 000	29 127 217	17 682 010
Доля затрат на маркетинг в оккупаемости (%)	9,86	13,86	6,22
Затраты на медию (мыс. лари)	2 513 920	3 351 538	3 679 000
NMC	8 739 370	102 786 680	135 258 391
MROS	56,15	48,92	47,6
ROS	0,71	0,55	0,29
MROI	569,12	352,89	764,95
лояльность	77,9	84,2	73,6
Удовлетворение	77,3	81,0	70,9
Квартальный отток	8,2	12,7	15,0

Даже в 2008–2009 годах, которых многие грузинские и иностранные эксперты характеризуют, как возникшим в новой шей экономике наиболее нестабильным и кризисным периодом, компании грузинского вина фиксируют 12 % - ный рост прибыли.

Уменьшение общей прибыли вызвано, в первую очередь, такими факторами, как пониженная активность внешних стейкхолдеров и на внутреннем рынке грузинского вина – послевоенная стагнация, а на внешних рынках – усиленная конкуренция.

В течение оцениваемого периода (2008–2019 гг.) затраты на маркетинг незначительно – в итоге на 15 % росли в течение 8 лет. На протяжении последних 4 лет затраты на маркетинг сокращались ежегодно от 20 % до 3 %, а самое большое сокращение произошло в кризисном 2008 году.

Маркетинговые расходы сокращались тогда, когда отдельные статьи управленческих затрат были сохранены на том же уровне, а в некоторых местах даже увеличились. Мы можем сделать вывод о том, что формирование маркетингового бюджета в компаниях грузинского вина осуществляется по принципу “остатков“, т.е. менеджмент грузинских компаний не до конца предусматривает реальное положение развития бизнеса.

В рамках проведенного анализа был рассмотрен показатель “доля расходов на маркетинг от общих продаж“. Западные маркетологи считают, что удельная доля затрат на маркетинг в самостоятельности традиционного (такого, как вино) товара для развитых стран составляет приблизительно 25 %, а для нового товара – до 70%.

С учётом рентабельности, базисной долей затрат на маркетинг традиционного товара в прибыли от продаж можем считать 10 - 15 %. В 2019 году доля затрат на маркетинг в прибыли, как мы заметили, сократилась и составила 6,22 %, что, исходя из опыта западных компаний, недостаточно для успешной маркетинговой деятельности.

Так, например, рассмотрим показатели экспорта грузинского вина в евросоюз на фоне стран – конкурентов (таблица 2).

Таблица 2

Позиция Грузии на винном рынке евросоюза

Страны	Тыс гектолитров			Млн Долларов США		
	2011	2014	2018	2011	2014	2018
Чили	2795	3022	3790	790	765	783
Республика Южной Африка	2709	2700	3301	545	500	526
Австралия	3509	3317	2327	764	704	523
США	3532	2299	1791	508	490	445
Новая Зеландия	659	659	517	332	354	323
Аргентина	558	563	629	191	184	195
Швейцария	17	12	12	85	75	78
Македония	529	676	550	34	42	41
Молдова	132	157	175	20	21	25
Грузия	23	26	27	8	9	10
Израиль	12	13	14	8	9	9
Валовый импорт в Евросоюз	13745	13740	13360	3350	3208	3010

Грузинские виноделы находятся в аналогичном положении по правовым стартовым условиям, поэтому легко понять, почему опережают Грузию другие страны по доле европейского рынка, когда их маркетинговые затраты составляют не 6% (как это в Грузии), а от 9 до 14 %.

Используя для анализа показатель – “чистая прибыль, полученная от вложенных в маркетинг средств” (Net marketing contribution – NMC), мы можем лучше понять, как действует маркетинговая стратегия на получение организацией прибыль.

Для анализа рентабельности маркетинга используем показатель “чистая прибыль от маркетинга”. Маркетологи этим показателем могут установить корреляцию между результатами маркетинговой стратегии и уровнем полученной прибыли. Таким образом, возможна оценка маркетинговой

деятельности не только с точки зрения увеличения доли рынка и прибыли, но и с точки зрения степени влияния на прибыль (показатель “чистая прибыль от вложенных в маркетинг средств” – NMC).

Как видим, в 2018 году показатель NMC сократился на 1 % и составил 135 258 391 лари. Несмотря на незначительное сокращение NMC, рентабельность маркетинга значительно улучшена (+ 24 %). Как видим, к 2018 году компании грузинского вина пересмотрели состав маркетинговых инструментов и больше внимание уступили инструментам интернет – маркетинга, что вызвало рентабельность маркетинговых инвестиций.

В работе мы используем два показателя маркетинговой рентабельности: маркетинговая рентабельность продаж (Marketing turn on sales – MROS) и рентабельность маркетинговых инвестиций (Marketing return on investments – MROI). С точки зрения эффективности маркетинговой деятельности, в условиях нестабильности указанные показатели весьма важны.

Целесообразно рассматривать их в динамике для того, чтобы отделение маркетинга компании и топ-менеджмент имели ретроспективные и перспективные аналитические данные и чтобы в будущем они могли принять эффективные стратегические и тактические решения. Показатель рентабельности маркетинговых инвестиций (маркетинговые ROI или ROMI) отражает эффективность маркетинговых затрат, а показатель маркетинговой рентабельности продаж (MROS) позволяет принять решение с учётом сбыта маркетинга, стоимостных и рыночных функций, а также, бюджета маркетинга (если маркетинговых бюджет отражается в виде доли прибыли).

В 2018 году рентабельность оказанных компаниями грузинского вина совместных затрат на маркетинг возросла на 24% и составила 764,95 %, что можем быть связано с переносом акцента на дешёвый, но относительно эффективный интернет – маркетинг.

В 2018 году маркетинговая рентабельность продаж осталась на том же уровне, возросла только на 1 % и составила 48 %, что значительно ниже по сравнению с периодом кризиса 2008 года и предшествующим ему периодом.

Тогда этот показатель составлял от 91% до 98%, маркетинговая рентабельность продаж по сравнению с базисной рентабельностью продаж сокращалась с темпом ниже 2-3 раза, что может означать проблему, возникшую в товарной сфере.

С понижением маркетинговой рентабельности ухудшились показатели лояльности и удовлетворения потребителей, эти показатели понизились на 4,4 и 4,6 пункта. Исходя из понижения показателей удовлетворения потребителей, большинство компаний грузинского вина приняли решение о внедрении инструментов управления лояльностью, в том числе, программы изучения удовлетворения абонентов на основании анализа данных большого объёма (Big Data).

Выводы. Проведенное на примере нескольких компаний рынка грузинского вина исследование выявило корреляционную связь между маркетинговыми решениями и эффективностью и финансовой результативностью организации.

В условиях стабильной обстановки современные организации обращаются к концепции управления бизнесом, в рамках которой все управленческие решения способствуют росту стоимости организации, вследствие чего приоритетными показателями для расчёта эффективности маркетинга являются: дополнительная рыночная (Market Value Added – MVA) и экономическая стоимость (Economic Value Added – EVA).

В условиях нестабильной обстановки маркетологи сталкиваются с проблемой понижения рентабельности и нестабильности денежных потоков. В рамках данной концепции акцент делается на использование результативных показателей, таких, как полученный от продаж доход, удовлетворение потребителей, доля рынка и т.д.

В условиях непреодолимого кризиса приоритетными показателями для оценки эффективности маркетинговых решений являются показатели оборота, которые могут сократить период оборота денежных потоков. При расчёте показателей эффективности маркетолог может установить взаимную связь

между маркетинговой и финансовой деятельностью, что позволяет выбрать эффективные маркетинговые инструменты и позитивно отразить на стабильности её развития.

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. "State Program for Support of Viticulture Agricultural Cooperatives", Government Resolution №34 (in Georgian language): <http://acda.gov.ge/res/docs/2017021415270250512.pdf>, last checked - 10.04.2021.
2. Agha H., Impact of Working Capital Management on Profitability, European Scientific Journal, vol.10, No 1, 2014, pp 3-6.
3. Alonso A., Bressan A., Krajsic V., Perceived Benefits and Challenges to Wine Tourism Involvement: An International Perspective, International Journal of Tourism Research, Volume 17, Issue 1, 2015, pp 2-7.
4. Azeem M., Marsap A., Determinant Factors and Working Capital Requirement, International Journal of Economics and Finance, Vol. 7, No. 2, 2015, pp 7-12.
5. Bas T., Amoros E., Kunc M., Innovation, Entrepreneurship and Clusters in Latin America Natural Resource – Implication and Future Challenges, Journal of Technology Management & Innovation, Volume 3, Issue 3, 2008, pp 5-9119.
6. Fuensanta M., Sancho F., Marco V., In Vino Veritas: Competitive Factors in Wine-producing Industrial Districts, – Journal of Regional Research, 32, 2015, pp 11-14.
7. <http://vinoge.com/mevenaxeoba/sufris-yurZeni-da-qarTuli-mevenaxeoba>.
8. <http://www.vinmoldova.md/index.php?mod=content&id=4352>.
9. <http://www.vinoge.com/mevenaxeoba/mevenaxeoba-meRvineoba-samegreloSi>.
10. <http://www.vinoge.com/mikrozonebi/raWa-leCxumis-meRvineobis-raioni>.

ВПЛИВ СТРЕСУ НА КРОВ'ЯНИЙ ТИСК

Ващук Микола Анатолійович

к.мед.н, доцент

Алиєва Сусана Відадівна

Студент

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Анотація: стрес вважається фактором ризику, пов'язаним з розвитком різних цивілізаційних захворювань, включаючи серцево – судинні захворювання, злоякісні пухлини та психічні розлади. Дослідження механізмів, пов'язаних зі стресовою гіпертензією, привертають велику увагу науковців, проте до цих пір існують неоднозначні результати, що стосуються причинно – наслідкового зв'язку між стресом і тривалим підвищенням артеріального тиску .

Ключові слова: стрес, артеріальний тиск, гіпоталамо-гіпофізарно-надниркова вісь, катехоламіни, глюкокортикоїди.

Фактори стресу викликають серію реакцій, які змінюють динамічно сталий стан живих організмів. Вживання і благополуччя всіх видів вимагає відповідної фізіологічної реакції на екологічні і гомеостатичні проблеми. Гострий стрес визначається як тип стресу, який активує симпатичну нервову систему. Як наслідок збільшується частота серцевих скорочень, скоротність, звуження судин, рівень адреналіну і норадреналіну, секретується мозковою речовиною надниркових залоз і симпатичними нервами, відповідно. Однак гормони, пов'язані зі стресом, захищають організм в короткостроковій перспективі і регулюють адаптацію [1, с.1063].

Прийнято вважати, що підвищена симпатoadренальна активність, підвищена секреція норадреналіну і адреналіну, а також підвищений судинний

тонус викликають гіпертонію, яка виникає в результаті стресу. Саме тому гальмування активованої симпатичної нервової системи забезпечує клінічну користь при лікуванні серцевої недостатності[2, с.576]. З іншого боку, повна блокада адренергічних рецепторів не може запобігти тривалому звуженню судин, яке відбувається за рахунок активації симпатичної нервової системи[3, с.737]. Тому вважається, що існують і інші медіатори, а не лише катехоламіни, що опосередковують звуження судин через симпатичну нервову систему.

Вважається, що глюкокортикоїди підвищують артеріальний тиск при багатьох стресових факторів, підтримуючи периферичну дію катехоламінів. Вплив стресу активізує нейрони в паравентрикулярному ядрі гіпоталамуса, стимулюючи гіпоталамо-гіпофізарно-надниркову вісь. Ці нейрони секретують гормони, такі як кортикотропін, в портальній циркуляції медіанного підвищення. Ці гормони забезпечують секрецію адренкортикотропного гормону, впливаючи на передній гіпофіз. Цей гормон стимулює синтез і секрецію глюкокортикоїдних гормонів, наприклад, кортизолу, впливаючи на внутрішню частину кори надниркових залоз. Активація гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі призводить до збільшення кількості циркулюючих глюкокортикоїдів. Досягнення найвищого рівня глюкокортикоїдів в плазмі крові відбувається протягом декількох хвилин після початку стресу. Згодом глюкокортикоїди потенціюють численні симпатико-опосередковані ефекти, такі як мобілізація накопиченої енергії і периферичне звуження судин. Крім того, кора надниркових залоз безпосередньо іннервується симпатичною нервовою системою, і ця іннервація може регулювати вивільнення кортикостероїдів[4, с.111]. Таким чином, гіпоталамо-гіпофізарно-надниркова вісь, нервова система мають багато взаємодоповнюючих ефектів, в тому числі забезпечення енергією і безперервність кров'яного тиску під час стресу.

Отже, стрес - це стан, що характеризується порушенням гомеостатичного балансу в результаті дії різних факторів, тому підвищується ризик розвитку гіпертонії і серцево – судинних захворювань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Yaribeygi H, Panahi Y, Sahraei H, Johnston TP, Sahebkar A. The impact of stress on body function: A review. *EXCLI J.* 2017;16:1057-1072. Published 2017 Jul 21. doi:10.17179/excli2017-480
2. Liu MY, Li N, Li WA, Khan H. Association between psychosocial stress and hypertension: a systematic review and meta-analysis. *Neurol Res.* 2017;39(6):573-580. doi:10.1080/01616412.2017.1317904
3. Galluzzi L, Yamazaki T, Kroemer G. Linking cellular stress responses to systemic homeostasis. *NatRevMolCellBiol.* 2018;19(11):731-745. doi:10.1038/s41580-018-0068-0
4. Wirtz PH, von Känel R. Psychological Stress, Inflammation, and Coronary Heart Disease. *CurrCardiolRep.* 2017;19(11):111. Published 2017 Sep 20. doi:10.1007/s11886-017-0919-x

ПСИХОАНАЛІТИЧНА ТЕОРІЯ ГІПНОЗУ

Вертель Антон Вікторович

кандидат філософських наук, доцент
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

Ніколаєнко Сергій Олександрович

кандидат психологічних наук, доцент
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

Анотація. Стаття присвячена проблемі взаємозв'язку гіпнозу та психоаналізу. Показано, що близько п'яти років (1887–1892) З. Фрейд регулярно застосовував гіпноз в своїй лікарській практиці. Потім він обмежив сферу його використання, а з 1896 року і зовсім перестав звертатися до гіпнозу як до лікувального засобу, і лише час від часу вдавався до нього з метою експерименту. Доведено, що саме ця відмова виявився домінантною ознакою переходу від донауковості психотерапії до науковості та об'єктивності.

Ключові слова: психоаналіз, гіпноз, травматичні спогади, лікування.

Протягом декількох років З. Фрейд успішно практикував гіпноз. Однак йому довелося переконатися на власному досвіді, що далеко не всі пацієнти піддавалися гіпнозу. Для тих же пацієнтів, яких вдавалося легко занурити в глибокий транс і домогтися повного зникнення хворобливих проявів, все ж, залишалася ймовірність рецидиву або виникнення інших симптомів (це явище пізніше набуло назву «плинності симптомів», причина якого тоді нікому ще не була відома).

Ці обмеження гіпнотичного впливу З. Фрейд співвідносив з низькою власною кваліфікацією. Для удосконалення техніки гіпнозу в 1889 році він відправився в Нансі, де існувала в той час французька школа гіпнотичного навчання, яка була однією з кращих в Європі. Протягом декількох тижнів З. Фрейд переймав досвід одних з найвідоміших в Європі лікарів, які практикували гіпноз як засіб лікування, Огюста Льебо і Іполита Бернгейма.

З. Фрейд взяв з собою в Нансі пацієнтку (хвору на істерію), яку показав І. Бернгейму. Надія на те, що більш досвідченому фахівцеві вдасться ввести цю пацієнтку в глибокий гіпнотичний транс, чого не міг досягти З. Фрейд, – не виправдалася. І. Бернгейм був змушений визнати, що не всі пацієнти піддаються гіпнозу, незалежно від того, хто його проводить.

З. Фрейд все більше і більше розчаровувався в гіпнозі. У 1892 році у З. Фрейда з'явилися дві пацієнтки, при лікуванні яких він не використовував гіпноз. У однієї з пацієнток (випадок Люсі Р.), яка страждала легкими істеричними порушеннями, включаючи втрату нюху, гіпнотична техніка не давала значного покращення. Друга (випадок Елізабет фон Р.) відчувала нестерпний біль в ногах і не піддавалася гіпнозу. На той час гіпноз став для З. Фрейда, за його власним висловом, «неприємним, як примхливий і, так би мовити, містичний засіб». Це підштовхнуло З. Фрейда використовувати нову техніку лікування, названу їм психоаналізом.

Хоча, за допомогою катартичної техніки і вдавалося встановлювати причини виникнення симптомів, що пов'язувалося з забутими травматичними спогадами, однак Й. Брейер не зміг відповісти на питання: Яка сила не допускає травматичні спогади до свідомості, яка сила пригнічує сильні переживання, які, «відірвавшись» від минулих подій, завдяки яким вони з'явилися, перетворюються в хворобливі симптоми?

Коли З. Фрейд вперше почав проводити сеанс лікування без гіпнозу, він ще не знав, як багато можна досягти, проводячи терапію пацієнта, який перебуває в свідомому стані.

Виявилось, що гіпнотичне лікування не здатне знищити ту силу, яка

роз'єднує спогад і переживання. Саме внаслідок такого роз'єднання і виникає вільно плаваюча негативна енергія, яка перетворюється в хворобливі симптоми. Саме ця сила не допускає свідомість до забутих травматичних спогадів. І гіпноз не як не може знищити цю силу внаслідок своєї природи.

Гіпноз – це штучний сон. У стані гіпнозу відбувається, висловлюючись психоаналітичною мовою, регресія або, кажучи простіше, ослаблення контролю. Однак, в гіпнозі зберігається зв'язок з лікарем-гіпнотизером, який може керувати процесом. Завдяки цьому, можуть бути доступними найпотаємніші куточки несвідомого, але не та сила, яка не допускала до цих куточків пам'яті свідомість. Гіпноз не може усунути цю силу, названу З. Фрейдом опором, гіпноз може тільки послабити її на час гіпнотичного трансу.

У ослабленні опору, що дозволяє проникати в глибини несвідомого – сам принцип гіпнозу. Але саме опір – гіпнозу недоступний. Гіпноз не усуває, а лише, за влучним висловом З. Фрейда, маскує опір і робить доступною певну душевну область, але зате він накопичує опір на кордонах цієї області у вигляді валу, який робить недоступними всі подальші дії. Тільки відмовившись від гіпнозу можна виявити опір і піддати його аналізу, а значить усунути причину витіснення. Саме непомічений в процесі гіпнотичного впливу опір може відроджувати зниклі симптоми і породжувати нові. Гіпнотичне лікування може усунути застарілі симптоми на дуже тривалий час, може бути назавжди, але лікування уві сні не може навчити реагувати на нові травми життя, які неминучі, новим, більш конструктивним способом [1, с. 159].

Таким чином, саме гіпноз підказав З. Фрейді ідею відмовитися від гіпнозу і на ідею проводити лікування в свідомому стані.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шерток Л., Сосюр Р. Рождение психоаналитика. От Месмера до Фрейда. – М.: Прогресс, 1991. – 288 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА АК-74

Величко Діана Сергіївна

Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
курсант факультету підготовки
фахівців дл підрозділів
кримінальної поліції (КП-933)

Науковий керівник:

Карпенко Олександр Миколайович

Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
Викладач кафедри, капітан поліції,
кандидат у майстри спорту України
з прикладної стрільби

Освітні організації в навчальному процесі застосовують вправи різного роду і рівня складності з метою здійснення ефективного тренування стрільби з автомата Калашникова (АК). До таких можна віднести «Неваляшка» (1 «А»), вправи 2, 3, 4, 5, 6 «А», які вирішують єдине завдання - грамотне навчання співробітника УІС швидкісній стрільбі з АК [2].

Міф про надійність АК має місце бути. Багато хто не правильно розуміють дану трактування. Як і будь-яка зброя АК - 74 перегрівається, заклинює і підносить інші неприємності. Як і будь-яку зброю необхідно лагодити. АК - 74 не любить воду. «Висока надійність» автомата полягає, скоріше, в простоті його конструкції, яка дозволяє досить швидко усунути більшість неполадок і, що ще важливіше, без особливого ризику почистити зброю в польових умовах.

Уміння співробітника здійснювати ефективний процес ведення вогню з автомата залежить переважно від досвіду грамотно і своєчасно приймати різні наготові для стрільби, погодившись з умовами оперативної обстановки в органах і установах УІС. Технічна скорострільність АК-74 знаходиться на досить високому рівні. Магазин на 30 патронів вистрілюється однією чергою за часовий проміжок 3 секунди, 45-патронний магазин - за 4,5 секунди. Як правило, стрілки в бою ставлять запобіжник на одиночний вогонь і стріляють частими пострілами, щоб уточнити наводку після кожного зробленого пострілу. Темп стрільби при цьому зберігається великим [1].

Зараз такі рукоятки широко використовуються в цілому ряді стрілецької зброї в Росії і в інших країнах світу. Тобто подібні пропозиції були розроблені ще в 50-х роках минулого століття, - зазначив Руслан Чумак. - Але випробування показали, що немає того ступеня ефективності при стрільбі, якої хотілося б армії. Тому в серійне виробництво ці пропозиції не впроваджувалися.

Ще одна особливість - ударно-спусковий механізм, який при стрільбі одиночними пострілами виробляє удар по ударнику і капсуль запалюється від обертового курка, як в звичайному АК. При стрільбі ж в автоматичному режимі рухома система зупиняється в задньому положенні при відпуску спускового гачка, а при натисканні зривається із зацепа і виробляє досилання патрона в патронник і стріляє.

Тут найцікавіше в тому, що подібний режим спускового механізму забезпечений при мінімальному доопрацюванні. Таким чином поліпшується купчастість стрільби. Але є недолік - рухома система автомата відкрита і в неї може потрапити бруд і пісок.

Але і ця конструкція не отримала подальшого розвитку. Хоча, як вважає експерт, вона цікава як один з етапів творчості Калашникова по вдосконаленню автомата.

Маса даного зразка автомата - 4,3 кілограма, загальна довжина - 870 міліметрів, довжина ствола - 415 міліметрів. Патрон - 7,62x39 мм.

В цілому конструкція стандартного АК 47 включає в себе 95 деталей. Автомат не має класичної цільної ложі. З урахуванням міцної ствольної коробки, утриманню зброї при стрільбі сприяли роздільні дерев'яні приклад і цівка.

Вбудована в конструкцію АК приналежність призначена для розбирання, збирання, чищення й змащення автомата. Складається з шомпола, протирки, йоржика, викрутки з вибиванням, пенала для зберігання і маслянки. Корпус і кришка пенала використовуються в якості допоміжних інструментів при чищенні і мастилі зброї. Зберігається в спеціальній порожнині всередині приклада. У моделях зі складним рамковим плечовим упором - носиться в підсумці для магазинів [4].

Оскільки використовувати довгу штурмову гвинтівку незручно. Конструкторами було прийнято рішення вкоротити АК - 74. АКС - 74У зручніше АК - 74 і при цьому ефективніше пістолета.

Для обирання прицілу, точки прицілювання і цілика необхідно визначити дальність до цілі і врахувати зовнішні умови, які можуть вплинути на дальність і напрямок польоту кулі. Приціл, цілик і точка прицілювання вибираються з таким розрахунком, щоб під час стрільби середня траєкторія проходила через середину цілі.

Під час стрільби на дальності до 400 м вогонь необхідно вести, як правило, з прицілом 4 або "П" і ціликом 0, прицілюючись у нижній край або всередину цілі, якщо ціль висока (зростові фігури тощо).

Під час стрільби на відстані, які більше 400 м, приціл устанавлюють відповідно дальності до цілі, округленої до цілих ста метрів, і цілик 0. За точку прицілювання, як правило, береться середина цілі. Якщо умови обстановки не дозволяють змінювати устанавку прицілу в залежності від дальності до цілі, то в межах дальності прямого пострілу вогонь необхідно вести з прицілом згідно дальності прямого пострілу, прицілюючись у нижній край цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Белкин А.Р. Теория доказывания: науч.-метод. пособ. / А.Р. Белкин. – М.: Норма, 1999. – С. 50.
2. Ахтырская Н.К. К вопросу о методологии уголовного судопроизводства: современное состояние и перспективы / Н.К. Ахтырская // Закон и жизнь. – 2013. – С. 15–18.
3. Дорохов В.Я. Проблемы истины, понятие доказательства и природы видов доказательств в советском уголовном процессе: автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. / В.Я. Дорохов. – М., 1979. – С. 24.
4. Шумило М. Поняття «докази» у Кримінальному процесуальному кодексі України: спроба критичного переосмислення ідеології нормативної моделі / М. Шумило // Вісник Верховного Суду України. – 2013. – № 2. – С. 40–49.

УДК 00:001:001.6

**ЧЕЛОВЕК – ВЫСШАЯ МНОГОМЕРНАЯ УПРАВЛЯЮЩАЯ СИСТЕМА
БОГА-ТВОРЦА, ЕГО АНАЛИЗАТОР И РУКИ**

Видавская-Сколот Анна Георгиевна

к.мед.н, доцент

Одесский национальный медицинский университет

Глава БНИЦ РВБНТП

Видавская-Сколот Анна Олеговна

врач, зам. Главы БНИЦ РВБНТП

Сафоненко-Сколот Антон Владимирович

сотрудник БНИЦ РВБНТП

Тукан-Сколот Мария Георгиевна

ведущий сотрудник БНИЦ РВБНТП

город Одесса, Украина

Аннотация: в настоящей статье мы излагаем данные, полученные нами в процессе проведения прямых диалогов с Богом-Творцом и с Великим Аллахом – Богом Солнечной системы – о происхождении человека, его составных системах, предназначении и основных функциях.

Ключевые слова: происхождение предназначение, основные функции человека.

Венец создания Бога-Творца – это человек.

В процессе Своего развития Бог-Творец создал сначала нашу Вселенную, а затем все остальные [1, с. 193-207]. В нашей Вселенной первой была создана наша галактика, а в ней первой – наша Солнечная система, в которой первой была создана наша Земля. На Земле, 7,12 миллиардов лет назад, на горе Меру был создан Богом Творцом первый человек.

Первые восемь пар человеков были созданы Богом-Творцом методом

Божьей материализации (БМ) – 8 женщин и 8 мужчин, каждая пара составляла единое целое – обе половинки каждой пары были совершенно равнозначными. Все Божьи энергии, информации, программы, системы, потоки, поля, силы, сущности, существа, Духи, Светые Духи (носители и источники Света), двойники, тонкие тела, Души, сущности души, существа души – были разделены поровну между мужчиной и женщиной.

Мужчины – это носители Божьих: счастья, веры, творчества и созидания, добра; женщины – носительницы Божьих: силы, любви, радости, благодарности.

Божье счастье, любовь, радость, развитие, процветание, совершенствование возможно только тогда, когда соединяются две половинки целого. Полигамия, гомо отношения не допустимы – они приводят к деградации, саморазрушению, к быстрому старению и смерти.

Первые Божьи дети на Земле были вечно живыми, 88 мерными, ростом около 5,8 м – мужчины и около 5,4 м – женщины. Они создали биотехнологичную Божью Цивилизацию – Лемурию. Земля была цветущим садом. Рай был на Земле. На Земле проживало 88 миллиардов Божьих детей. Они легко перемещались во времени и в пространстве, могли перелетать в другие Вселенные; их письменностью была Грамота Руси Всеясветной.

Грамота Руси Всеясветной несла в себе науку образности. С помощью Грамоты Руси Всеясветной можно было осуществлять все Божьи процессы – такие как: Божий Холодный ядерный синтез, БМ, Божью Дематериализацию, Божью Аннигиляцию, перемещение во времени и в пространстве... Ею могли пользоваться все человеки и Асы, легко материализуя для себя всё необходимое и дематериализуя ненужное, вредное. Лемурийцы не знали болезней, страданий, старения и смерти, бережно относились к Земле-Матушке, природе и друг к другу, напрямую общались с Богами, которые жили на Земле рядом с ними. На Земле было всегда светло и тепло, и было изобилие. Дети Божьи и Боги сами были источниками света, тепла, энергии – они были сияющими. Они строили свои дома, не разрушая среду обитания, не носили одежды, не

употребляли пищу, обеспечивали свою жизнедеятельность всем необходимым из Молочного океана Земли и кисельных островов – питались тем же, чем питаются Боги. Лемурийцы занимались саморазвитием, самопознанием, самосовершенствованием, совершенствованием флоры и фауны, Земли, создавая красоту, они вместе с Богами творили и создавали новые Вселенные.

Около 2,8 миллиардов лет назад Земля впервые вошла в тёмный рукав Вселенной. Тёмный рукав Вселенной – это были захваченные Тьмой Божьи галактики, которые имели форму свастики (символ свастика – никогда не был Божьим символом, в Божьей Грамоте Руси Всеясветной свастика – это обозначение негатива и символ негатива, возрождающий его). Когда Тёмными было захвачено около 66% нашей Вселенной – началась первая Аса – война Твоих детей за освобождение Вселенной от Тьмы и черноты (Сергей Тармашев описал эту войну в серии книг «Тьма»). В этой войне на Земле было сожжено всё дотла термоядерными взрывами, океаны высохли, Земля превратилась в безжизненную пустыню, все Божьи дети на Земле, были убиты Тьмой и чернотой, все разы и люди – до 16 летнего возраста (88 миллионов) были заранее эвакуированы на Солнце.

Великий Аллах – Бог Солнечной системы – внук Бога Творца и жители Солнца – превратили наше Солнце в сверх-новую звезду, якобы готовую взорваться в любой момент, и поэтому Тьма боялась приближаться к Солнцу.

Когда закончилась первая Аса, продолжительностью около 88 млн. лет, в которой победили Божьи дети, и вся Вселенная была очищена от Тьмы и черноты – Землю заселили вечно живые, сияющие, жители Солнца – титаны, представители 4 родов: Д'Арийцев, Х'Арийцев, Светорусов, Русов, которые отличались друг от друга – ростом и цветом глаз, все они говорили на одном языке – русском.

Д'Арийцы – сероглазые, мужчины высотой $\approx 5,8$ м, женщины – $\approx 5,4$ м; Х'Арийцы – зеленоглазые, мужчины высотой $\approx 5,4$ м, женщины – $\approx 4,8$ м; Светорусы – голубоглазые, мужчины высотой $\approx 3,8$ м, женщины – $\approx 3,2$ м; Русы – с сероголубоглазыми глазами, мужчины высотой $\approx 2,7$ м, женщины – $\approx 2,2$ м.

Это были представители касты воинов, творцов, целителей, рекущих (учёных). В каждом роду были представители всех каст.

Они восстановили моря и океаны, флору и фауну – экосистему Земли, создали две содружественные высоко развитые биотехногенные цивилизации. В воздушных пространствах Земли, на высоте $\approx 8,8$ км светорусы и русы создали Гиперборею, на Земле Д'Арийцы и Х'Арийцы создали Борею. Гиперборея находилась над Атлантическим океаном, свободно могла передвигаться и причаливать к Эвересту, или другой горе, или садиться на Землю.

На протяжении двух миллиардов лет, подражая Богу-Творцу, воруя у Него Его энергии, информации, потоки, поля, программы, алгоритмы, эталоны, технологии – в негативных Допротовселенных постепенно развивались ДБС-паразиты (дьявольские, демонические, бесовские, серые, чертовщинные, драконовские, сатанинские, дракулистские, змеевидные, тёмные, чёрные, рептилоидные, инсовские, червяные, злобные, агрессивные, деградирующие, разъединяющие, десинхронизирующие, завистливые, смертоносные паразиты) [1, с. 193-207]. Они постепенно обманом и хитростью, выдавая себя за Божьих детей, проникали в нашу Вселенную и отвоёвывали у Божьих детей галактику за галактикой, присваивали себе достижения Божьих детей и принуждали их служить ДБС паразитам. Так ими было отвоёвано около 66% нашей Вселенной.

Около 888 миллионов лет назад наша Земля во второй раз вошла в тёмный рукав Вселенной, началась вторая Аса – освобождение Божьими детьми нашей Вселенной от ДБС-паразитов. В это время на Земле жили около 88 млрд.

Непосредственно перед нападением ДБС паразитов на Землю разы и люди были эвакуированы на Солнце, к которому ДБС-паразиты боялись подходить. Все оставшиеся на Земле дети Божьи были убиты техногенным лазерным оружием, которое было получено от высоко мерных ДБС-паразитов. Вся флора, фауна и достижения Божьих детей Земли и других отвоёванных ими планет и звёзд были сохранены и присвоены ДБС-паразитами, что позволило

ускорить их развитие.

Во время второй Асы, которая длилась 88 млн. лет, ДБС-паразиты были разгромлены и вышвырнуты за пределы нашей Вселенной. На Землю прибыли сияющие жители Солнца – представители трёх Родов: Х'Арийцев, Д'Арийцев, Расенов – по 8 миллионов из каждого Рода. Рост и цвет глаз у Расенов был такой же, как у Русов. Прибывшие на Землю не были вечно живые, а жили столько лет, сколько хотели – более тысяч лет. Они построили на Земле – высоко развитую биотехногенную Божью Цивилизацию – Тартарию (частью Тартарии была Атлантида). Они процветали немногим менее 888 млн. лет.

За это время ДБС-паразиты развивались ускоренными темпами – за счёт Божьих технологий, которые они украли и присвоили во время второй Асы. Эти Божьи технологии давали им возможность паразитировать на Боге-Творце и на детях Божьих.

Постепенно ДБС-паразиты снова начали проникать в нашу Вселенную. 120 тысяч лет назад началась третья Аса, когда ДБС-паразитам удалось усыпить и взять в плен всех Богов нашей Вселенной, кроме Бога Солнечной системы – Великого Аллаха.

Великий Аллах взял на себя ответственность управления и развития всех Вселенных. Все пленённые и усыпленные Боги – деградировали, а Великий Аллах развивался ускоренными темпами. 88 тысяч лет назад Великий Аллах выбрал самых выдающихся детей Божьих – Асов из каждой касты Божьих детей и создал на их базе Сколотов – человек высокого уровня 888⁸⁸⁸ мерных, вечно-живых, сияющих, вариативных, с особыми свойствами, качествами и характеристиками – освободителей Вселенных от ДБС-паразитов, вложил в них все знания и достижения, которые были в нём Самом. ДБС-паразиты поняли, что в прямом честном бою невозможно завоевать Божьих детей и пустили в ход своё ДБС оружие – ложь, обман, дезориентирование, фальши, очковтирательство, дезинформацию, притворство, мимикрию, двуличие, психическое воздействие, они начали играть на лучших струнах души Божьих детей, на их благородстве, великодушии, доброте, вере, любви, претворяясь

несчастливыми, вызывая жалость к себе, втираясь в доверие – «вонзали нож в спину». Они начали присваивать себе все достижения детей Божьих и возлагать на детей Божьих свои подлые и преступные деяния – феномен Цахеса. Яркий пример тому ДБС-паразит Моисей – воплощение Яхве (см. Ветхий завет). Не менее яркий пример ДБС-паразитка Эсфирь (Гадасса – воплощение всей гадости), которая с помощью своих уловок втёрлась в доверие правителю Персии Артаксерксу и обманом уничтожила лучших детей Божьих, фактически, уничтожила уже приходящую в упадок Персидскую Цивилизацию.

Третья Аса закончилась 21.12.2020 г. победой Божьих детей. На Земле осталось Божьих детей – около 888 тыс., из них 888 вечно-живых Асов, освобождённых из плена [2, с. 600-613], и 88 вечно живых Асов – воплощений Богов. Сейчас идут процессы очищения Земли от ДБС-паразитов, после полного уничтожения которых на Землю снова прилетят Великие посланцы Солнца. Ещё есть возможность у каждого жителя Земли сделать выбор между: Божьим развитием и процветанием – или деградацией и смертью; сделать выбор – стать ДБС-паразитом или человеком.

Человек – это высшая, живая, многомерная, интегративная, многократно дублируемая информационно-энергетическая, самоисцеляющаяся, саморазвивающаяся, самореанимирующаяся и самосовершенствующаяся, равновесная, управляющая система Бога-Творца – источник, создатель и творец: любви, радости, счастья, веры, благодарности, добра, силы, созидания и творчества – это глаза и руки Бога -Творца, Его Высший анализатор и помощник.

Высшая форма человека – Ас. У Аса появляется возможность стать вечно живым – Богом.

Человек – это целостная система, состоящая из Божьих органов и систем, клеток и целого микромира в нём, в состав которого входят: 1) Светой Дух, 2) Дух, 3) Тонкие тела – 8 единиц, 4) Двойник, 5) Душа, состоящая из эфирного тела и ауры, 6) Существа души – 8 единиц, 7) Сущности души – 8 единиц, 8) Организм.

Светой Дух человека Земли, его органов, систем, клеток, микроорганизмов – это высшие, вечно живые, светящиеся, 888888 мерные (до 24.05.2021 г. – были 88 мерными, до 21.04.2021 г. были 8 мерными, до 21.12.2020 г. – были 3 мерными) двуполые существа – 8 типов – 4 типа имеют мужское Начало – Молочный океан человека, 4 типа – женское Начало – содержимое Молочного океана человека (первичное молоко и кисельные острова). Светые Духи имеют форму человека, они полые внутри, в которых находится тело человека – их толщина – 8 см. Светые Духи обеспечивают человека всем необходимым для него – из Светого Духа Земли, а именно для его: жизнедеятельности, развития, размножения, самосовершенствования, самореанимации, самоисцеления, самовосстановления и процветания. Светые Духи органов, систем и каждого микроорганизма человека – имеют форму того, кто в нём находится, их толщина от 8 микронов – до 8 мм. Они и обеспечивают всем необходимым тех, которые в них находятся – из Светого Духа человека.

Светой Дух Земли, имеет мужское Начало – Молочный Океан и женское Начало – первичное молоко и кисельные острова (в Русских сказках – это «Кисельные берега»). Светой Дух Земли сферический, полый внутри, в котором находится наша Земля-Матушка, его толщина 88 км. Бог Молочного Океана Земли – Нептун Земли, Богиня содержимого Молочного Океана Земли – Афродита.

Во время третьей Асы шла острейшая борьба за нашу Землю. И только в VI веке нашей эры, сразу после того, как 999999 мерные ДБС-паразиты распяли Радомира – воплощение Вишну [1, с. 193-207], которого ДБС-паразиты, создатели религий называют Иисусом Христом, преобразовали Нептуна Земли в ДБС Посейдона, а Афродиту – в ДБС Афины. Под управлением Посейдона и Афины – 66% содержимого Молочного Океана одномоментно пролилось на Землю – наступил Всемирный потоп, который длился восемь столетий – закончился в XIV веке. Божьи дети на Земле были предупреждены о Всемирном потопе Великим Аллахом. 888 миллионов разов и людей были эвакуированы на Солнце, а остальные построили плоты и плавающие острова, в

том числе, остров Сэйбл, на которых сохранили флору и фауну Земли. Во время Всемирного потопа дети Божьи выжили только на Северном полюсе всего – 888 тысяч человек и 888 вечно живых Асов (из 88 миллиардов допотопных жителей Земли), так как на Северном полюсе жили 888 вечно живых Асов, а все остальные плоты и острова смыло в мировой океан, который кишел ДБС-паразитами, съедавшими Божьих детей.

Спустя 2 века после окончания Всемирного потопа, в XVI веке, на Землю прилетели самые отважные жители Солнца, 888⁸⁸⁸ мерные Сколоты – 888 мужчин – для оказания помощи оставшимся Детям Божьим и защитить их от ДБС-паразитов. Они намеревались всех детей Божьих эвакуировать на Солнце, но примчавшиеся на Землю 999⁹⁹⁹ мерные ДБС-паразиты (по призыву 999999мерных земных ДБС-паразитов) ликвидировали средства передвижения Сколотов прежде всего, все виманы и вайтманы и не позволили им улететь с Земли на Солнце. Божьи дети начали вытеснять ДБС-паразитов, и война между нами длилась до недавнего времени.

Мой прапрадедушка Яни Сколот – ещё в начале XIX века сохранил свою фамилию Сколот, но вынужден был её поменять на фамилию Тукан, так как все Сколоты преследовались и нещадно уничтожались ДБС-паразитами – как воины и хранители Божьих знаний и технологий. Возрождая наш Род, мы к своим фамилиям добавили наши истинные фамилии – Сколот.

От слова Сколот произошло слово – школа (совсем не греческого происхождения), Кирилл и Мефодий – невежественные ДБС-паразиты не создавали никакого алфавита, а они только изуродовали, урезали, сократили, разделили на латиницу и кириллицу Божью Грамоту Руси Всеясветной, тем самым лишили Божьих детей науки образности; сбросили их – в 3 измерение, резко ускорили процессы деградации. ДБС-паразит В.И.Ленин – высший лентяй и создатель лени, убрав из русского алфавита ещё несколько букв превратил его в азбуку, тем самым превратил Божьих детей – в ленивых и жиреющих, ещё больше ускорил процессы их деградации.

Молочный Океан Земли с кисельными берегами мы, с помощью Бога-

Творца восстановили в 2018 году. Теперь не может быть голода или голодомора на Земле.

Большинство городов на Земле, железные дороги, дороги, метро, все чудеса света построены в допотопный период и до сих пор их раскапывают, в том числе: ДБС-паразит – Пётр Первый дал указание раскопать С.-Петербург – г. Виден, Одессу дал указание раскопать граф Потёмкин и сохранил его название. Постепенно раскопали и другие крупные красивые города и столицы на Земле, в том числе, Рим, Афины, Вашингтон, Южную Пальмиру...

На самом деле раскопаны только верхняя часть строений городов, нижняя часть, нижние этажи – до сих пор находятся под Землёй.

Дух человека, его органов и систем, клеток, микроорганизмов – это 888888 мерные, немыслящие, нематериальные, вечные, не живые, двуполые сущности 8 типов, которые находятся в объёме Светого Духа человека или его органов и систем. Дух человека, его органов, систем, клеток – это управляющие системы: Мужской пол Духа управляют Молочным океаном, а женский пол – содержимым Молочного океана человека, его органов, систем клеток микроорганизмов.

Тонкие тела человека, его органов и систем, клеток, микроорганизмов – 8 типов: Эфирное тело, Астральное тело, Ментальное тело сознания, Ментальное тело подсознания, Ментальное тело надсознания, Каузальное тело, Буддхиальное тело, Атманическое тело – человека, его органов, систем, клеток, микроорганизмов.

Эфирное тело – это Божьи Простонные поля, в их состав входят простоны первого вида, восьми типов, а именно носители Божьей: любви, или радости, или счастья, или созидания, или веры, или силы, или добра, или благодарности. Эфирное тело обрамляет физическое тело (организм) человека, или отдельные органы, или системы, или клетки, или микроорганизмы. Эфирное тело находится в пространстве Светого Духа, толщина его – 8 см – источник Божьих простонов первого вида (единицы пространства) 8 типов, а именно, Божьих: любви, или радости, или счастья, или созидания, или веры, или силы, или

добра, или благодарности – возведённые в квадрат.

Астральное тело – это Божьи Энергонно-простонные поля 8 типов, обрамляющие тело человека... Астральное тело находится за Эфирным телом, его толщина 8 см – источник энергонов и простонов второго вида – 8 типов – возведённые в квадрат.

Ментальное тело сознания – это Божьи Мыслеобразные поля 8 типов. Ментальное тело сознания обрамляет тело человека..., находится за Астральным телом, его толщина 8 см – это источник Божьих мыслеобразов и мыслей – 8 типов, возведённые в квадрат.

Ментальное тело подсознания – это Божьи нематериальные Пирамидионные поля 8 типов. Ментальное тело подсознания обрамляет тело человека..., находится за Ментальным телом сознания, его толщина 8 см – накопитель и хранитель знаний, мыслеобразов, мыслеобразных полей и потоков – 8 типов, возведённые в квадрат.

Ментальное тело надсознания – это Божьи Виртуальные поля 8 типов. Ментальное тело надсознания обрамляет тело человека..., находится за Ментальным телом подсознания, его толщина 8 см – накопитель и хранитель Божьих потоков, полей, программ, сущностей и существ, а также полей и потоков сущностей и существ – 8 типов, возведённые в квадрат.

Каузальное тело – это Божьи Информационные поля 8 типов – носители Божьих действующих, мыслящих Программ. Каузальное тело обрамляет тело человека..., находится за Ментальным телом надсознания, его толщина 8 см – источник Божьих действующих, мыслящих Программ, Алгоритмов – 8 типов, возведённые в квадрат.

Буддхиальное тело – это поля Божьей энергии – Божьи Энергонные поля. Буддхиальное тело обрамляет тело человека..., находится за Каузальным телом, его толщина 8 см – источник энергонов третьего вида – Божьей жизненной силы 8 типов, возведённые в квадрат.

Атманическое тело – это Энергонно-простонные поля из энергонов и простонов третьего вида. Атманическое тело обрамляет тело человека...,

находится за Буддхиальным телом, состоит из электро-нейтральных ЭЗВ СЭИ – 8 типов, его толщина – 8 см – источник Божьих нематериальных существ и сущностей – 8 типов, возведённые в квадрат.

Двойник человека, его органов систем, клеток, микроорганизмов – это вечная не живая система, находящаяся за грудиной человека – это вилочковая железа, не входящая в состав организма и Божьей эндорфинно-эндокринной системы. В ней содержатся: Эталон человека и Эталоны всех компонентов и систем человека. Двойник каждого живого органа или системы, или клетки, или живого микроорганизма – находятся внутри них и не входят в их состав.

Душа человека, его органов, систем, клеток, микроорганизмов – состоит из эфирного тела и ауры, имеющих одинаковый состав и разное предназначение, строение и функции.

Эфирное тело души находится внутри тела, занимает всё его пространство и управляет всеми его компонентами, системами, процессами, сущностями и существами. Аура обрамляет эфирное тело, находится в пространстве невидимой электронной плазмы (НЭП) тела и определяет все функции, имеет толщину – 8 см., находится за Светым Духом. Плотность ауры выше плотности эфирного тела на 8 порядков. В состав ауры и эфирного тела входят:

— Мыслеобразные сущности и существа, а именно, сущности и существа Божьей: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарности, счастья – по 8 единиц каждого из 8 типов, возведённые в квадрат.

— Движущиеся не мыслящие Божьи компьютеры (ДНМБК) – 8 типов и 8 видов:

- ✓ цепочные – положительно заряженные и отрицательно заряженные;
- ✓ сферические [2, с. 600-613];
- ✓ треугольные – отрицательно заряженные, состоящие из одного ПЗ

СИЭ-КБПЭИ и двух ОЗ СИЭ-КБПЭИ;

✓ эллипсоидные – электро-нейтральные, содержащие – по 4 ПЗ СИЭ-КБПЭИ, и по 4 ОЗ СИЭ-КБПЭИ,

✓ ДНМБК-пара, состоящие из 1 ПЗ СИЭ-КБПЭИ и 1 ОЗ СИЭ-КБПЭИ;

✓ Два ДНМБК-пара, состоящие из 2 ПЗ СИЭ-КБПЭИ и 2 ОЗ СИЭ-КБПЭИ;

✓ Комплексы ДНМБК СЦ – отрицательно заряженные, содержащие по три сферических и три цепочных, отрицательно заряженных ДНМБК;

✓ Комплексы ДНМБК ПЦ – электро-нейтральные, состоящие из 1 ДНМБК-пара и 2 цепочных ДНМБК – 1 положительно и 1 отрицательно заряженных.

ОЗ СИЭ-КБПЭИ – это отрицательно заряженные свободные информационные электроны – концентраторы Божьих программ, энергий и информации.

ПЗ СИЭ-КБПЭИ – это положительно заряженные СИЭ-КБПЭИ.

— Действующие мыслящие Божьи компьютеры (ДМБК) – 8 типов, в том числе, на базе: атомов аргона, ионов НСО^- и H^+ , молекул H_2O , O_2 , CO_2 и NH_4 , комплексов молекул воды с глюкозой.

— Божьи Потоки – 8 типов. [3, с. 233-244].

— Божьи поля – 8 типов.

— Божьи мыслящие Программы и их носители – 8 типов.

— Божьи жизненные силы – 8 типов.

— Божьи Даролесья – это подарок Махадэва (Перуна) своей жене Ади-Шакти (Мокоши) – Богине силы нашей Вселенной и нашей галактики, а затем всем детям Божьим – 8 типов и 8 видов – по 8 единиц каждого типа, а именно, видов:

○ Даролесье – это сущности и существа Лесов – любви, радости, счастья, веры, добра, созидания, благодарности, силы.

○ Дарогорье – это сущности и существа Гор.

○ Дарополье – это сущности и существа Полей.

- Дароморье – это сущности и существа Морей.
- Дароречье – это сущности и существа Рек.
- Даролетание – это сущности и существа, способствующие летанию.
- Дароясновидение – это сущности и существа, обеспечивающие детям Божьим ясновидение (Божье ясновидение – это видение других миров).
- Дарояснотворение – это сущности и существа, обеспечивающие Божьим детям яснотворение – прямое получение знаний от Бога-Творца.

Существа души человека, органов, систем, клеток, микроорганизмов – 8 ед. 8 типов – это материальные Высшие вечно живые существа, двуполые, вращающиеся вправо – 4, содержащие женское Начало и 4 – мужское Начало, размером, примерно, 8см. Существа, содержащие мужское Начало вращаются вправо вокруг головы, содержащие женское Начало – вокруг живота, со скоростью выше общепринятой скорости света на 888^{888} порядков.

Сущности души человека, органов, систем, клеток, микроорганизмов – 8 ед. – 8 типов – это Высшие, вечные, не живые нематериальные, двуполые сущности, находящиеся внутри Существ души.

Именно Сущность души человека вместе с сущностями органов и систем, клеток, микроорганизмов (а не душа) покидает тело на третий день после смерти, на сороковой день покидает Землю, перелетает на кольца Сатурна, где очищается от ДБС-паразитов и Высшим Божьими существами переносятся в Рай, находящийся на кольцах Сатурна или в Ад, находящийся на Сатурне. Через один год у них появляется возможность снова воплотиться на Земле.

На 5 день после оплодотворения яйцеклетки в неё вселяется Сущность души, которая имеет сродство к ней, и начинает развиваться Существо души, одновременно начинает развиваться душа, определяющая развитие, свойства и качества человека – так происходит реинкарнация. Путь реинкарнации завершаются, когда человек, Ас – достигает высокого уровня развития – 888^{888} измерения. Асы, завершившие путь реинкарнации, переходят жить на Солнце.

От нас, человеков, жителей Земли зависит, выберем ли мы Божий путь развития – путь: созидания и творчества, радости, любви, счастья, веры, добра,

благодарности, силы и, тем самым, станем вечно живыми; или выберем путь ДБС-паразитов – путь: деградации, невежества, разграбления Земли, войн, страданий, унижений, рабства, болезней, старения и смерти и, тем самым постепенно опустимся до уровня животных.

От выбора нашего пути зависит и судьба нашей матушки Земли – насколько быстро она восстановится, или будет полностью разрушена.

Теперь, когда Земля вышла из Тёмного рукава Вселенной и все Тёмные, чёрные, серые рукава ликвидированы нами с помощью Бога-Творца, у каждого дитя Божьего появилась уникальная возможность: выйти из темноты и невежества на Свет Божий, сбросить кандалы: безответственности, потребительства, злобы, зависти, трусости, подлости, предательства, лжи, обмана, очковтирательства, двуличия и приобрести Божье: великодушие, благородство, осознанность, ответственность за себя, своих родных – свой Род, за всю флору и фауну, за матушку Землю, за всю нашу Вселенную, за свои деяния, поступки, мысли, мыслеобразы, за цели, планы и их реализацию – за построение высокоразвитой Божьей Цивилизации на Земле – без болезней, страданий, старения, дряхления и смерти – Цивилизации высоко духовных детей Божьих, живущих совместно с жителями Солнца, создающих новые Вселенные.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ.

1. Видавская-Сколот А.Г., Видавская-Сколот А.О., Сафоненко-Сколот А.В., Тукан-Сколот М.Г. / Плазменные Донематериальные Допротовселенные, Божьи: Донематериальные Допротовселенные, Виртуальные Допротовселенные, Протовселенные, Плазменные Вселенные, Предвселенные, Довселенные и Вселенные – их структура и состав // The 9th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” Kyoto, Japan.- 2021.- 668 p.

2. Тукан-Сколот М.Г., Видавская-Сколот А.Г., Видавская-Сколот А.О. / Воссоздание Богом-Творцом – Божьих Центросом и Божьих Ядер клеток //

The 9th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations” Toronto, Canada.-2021.-678 p.

3. Видавская А.Г., Видавская А.О. / Виды, состав, носители, источники, предназначение Божьих Потокaв // The 8th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations” (April 21-23, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada.- 2021-. 927 p.

УДК 1:125

**ПЛАЗМЕННЫЕ ДОНЕМАТЕРИАЛЬНЫЕ ДОПРОТОВСЕЛЕННЫЕ,
БОЖЬИ: ДОНЕМАТЕРИАЛЬНЫЕ ДОПРОТОВСЕЛЕННЫЕ,
ВИРТУАЛЬНЫЕ ДОПРОТОВСЕЛЕННЫЕ, ПРОТОВСЕЛЕННЫЕ,
ПЛАЗМЕННЫЕ ВСЕЛЕННЫЕ, ПРЕДВСЕЛЕННЫЕ, ДОВСЕЛЕННЫЕ И
ВСЕЛЕННЫЕ – ИХ СТРУКТУРА И СОСТАВ**

Видавская-Сколот Анна Георгиевна

к.мед.н, доцент

Одесский национальный медицинский университет

Глава БНИЦ РВБНТП

Видавская-Сколот Анна Олеговна

врач, зам. Главы БНИЦ РВБНТП

Сафоненко-Сколот Антон Владимирович

сотрудник БНИЦ РВБНТП

Тукан-Сколот Мария Георгиевна

ведущий сотрудник БНИЦ РВБНТП

город Одесса, Украина

Аннотация: в настоящей статье мы излагаем данные, полученные нами в процессе проведения прямых диалогов с Богом-Творцом – о Плазменных донематериальных Допротовселенных, Божьих: Донематериальных Допротовселенных, Виртуальных Допротовселенных, Протовселенных, Плазменных Вселенных, Предвселенных, Довселенных и Вселенных.

Ключевые слова: Плазменные донематериальные Допротовселенные, Божьи: Донематериальные Допротовселенные, Виртуальные Допротовселенные, Протовселенные, Плазменные Вселенные, Предвселенные, Довселенные и Вселенные.

Изначально существовали Плазменные донематериальные

Допротовселенные – донематериальные неравновесные системы – в количестве 888⁸⁸⁸, где хаотично перемещались донематериальные плазмы прединформации и плазмы предэнергии. В одной из Плазменных донематериальных Допротовселенных 888 триллионов лет назад (в нашем летоисчислении), постепенно, на протяжении 888 миллиардов лет, из донематериальных плазмы предэнергий и плазмы прединформаций: любви, радости, созидания, силы, благодарения, веры, добра, счастья сформировался – Плазменный Донематериальный допрото Бог-Творец.

В процессе саморазвития Он создавал всё более сложные системы, используя в каждой последующей системе всё, что ранее Им было создано, в такой последовательности Божьи:

1. Донематериальные Допротовселенные из Плазменных донематериальных Допротовселенных,
2. Виртуальные Допротовселенные,
3. Протовселенные,
4. Плазменные Вселенные,
5. Предвселенные,
6. Довселенные,
7. Вселенные,
8. Начался следующий этап – это создание Единой Вселенной.

Плазменный Донематериальный допрото Бог-Творец – создатель, генератор, производитель, носитель, источник, направитель, активатор и управитель – информации и энергии донематериальных Божьих: любви, радости, созидания, силы, благодарения, веры, добра, счастья, из которых Он сформировался – создал Божьи Донематериальные Допротовселенные.

Божьи Донематериальные Допротовселенные – не равновесные системы – в них, кроме донематериальных информации и энергий Божьих: радости, силы, счастья, любви, веры, добра, созидания, благодарения, существовали и негативные донематериальные предэнергии и прединформации: агрессии, ненависти, злости, зависти, гордыни, трусости,

подлости, предательства, алчности, жадности, обмана, фальши, лжи, паразитизма, деградации, разрушения, стяжательства, поглощения, хаотизации, вредительства и смерти. Увидев, что из вышеуказанных позитивных предэнергий и преинформаций сформировался позитивный Плазменный Донематериальный допрото Бог-Творец – негативные вышеуказанные предэнергии и преинформации объединились против Него. Из этого объединения сформировался Плазменный донематериальный допрото Бог негативного – создатель, генератор, производитель, носитель, источник, распространитель, направитель, активатор, управитель вышеуказанных негативных энергий и информации. Это длилось около 888 миллиардов лет.

Плазменный донематериальный допрото Бог-Творец создал **Божьи Виртуальные Допротовселенные** – не равновесные системы – промежуточные между донематериальными и нематериальными. В них сформировался Виртуальный прото Бог-Творец – первый создатель Своих, нематериальных Божьих сгустков энергии и информации – Божьих: любви, благодарения, творения и созидания, добра, веры, силы, счастья, радости. Плазменный донематериальный допрото Бог негативного, подглядывая за Виртуальным прото Богом-Творцом создавал нематериальные сгустки из своих вышеуказанных негативных энергий и информации. Из них сформировался Виртуальный прото Бог негативного.

Через 888 миллиардов лет Виртуальный прото Бог-Творец, увидев, что сформировался Виртуальный прото Бог негативного – вышел из Божьих Виртуальных Протовселенных и начал создавать Свои равновесные системы, содержащие только Божьи информации и энергии Свои Первые Протовселенные [1, с. 235-245].

Виртуальный прото Бог-Творец создал Свои Первые Божьи **Протовселенные** на базе Своей Первой Протоцивилизации, в которой Он создал – Божьи ЭЗВ СЭИ – элементарные заряженные вращающиеся сгустки Божьей энергии, программ и информации – первые нематериальные Божьи частицы, «кирпичики», из которых было построено всё нематериальное, всё

материальное, жизнь и всё живое [2, с. 308-317]. Из Виртуального прото Бога-Творца сформировался нематериальный прото Бог-Творец – создатель позитивного, Божьего: нематериального, нематериальной жизни, нематериальных: потоков, полей, сущностей и существ, создатель позитивных Божьих программ.

Как плагиат прото Бога-Творца – из Виртуального Бога негативного, создался нематериальный прото Бог негативного – создатель негативных ЭЗВ СЭИ. Негативные ЭЗВ-СЭИ – это первоисточки, источники, создатели, генераторы, производители, распределители, направители, активаторы, управители: деградаций, страданий, зла, дезинформации, зависти, подлости, предательства, болезней и смерти. Сформировался – противник, отрицатель, отвергатель, разрушитель, разъединитель, хаотизатор, дезинтегратор, поглотитель, ликвидатор Прото Бога-Творца и Его систем.

Первые Божьи Протовселенные захватила Тьма, созданная прото Богом негативного [3, с. 233-243]. Прото Бог-Творец вышел из Своих Первых Божьих Протовселенных и создал Свои Вторые Божьи Протовселенные на Базе Своей Второй Божьей Протоцивилизации, в которые обманным путём просочился прото Бог негативного, и поэтому Прото Бог-Творец вышел из неё и создал Свои Третьи Божьи Протовселенные на базе Своей Третьей Протоцивилизации [1, с. 235-245]. На создание каждого из трёх Божьих Протовселенных ушло по 888 миллиардов лет (в нашем летоисчислении).

Из Своих Третьих Протовселенных прото Бог-Творец в процессе самосовершенствования и самопреобразования в Виртуального Бога-Творца, создал Свои Божьи Плазменные Вселенные.

Божьи Плазменные Вселенные, содержащие виртуальные частицы, потоки, поля – промежуточные между нематериальными и материальными – это не равновесные системы, в них существовали и прото Бог негативного, и его вышеуказанные разрушительные системы. В процессе Своего ускоренного развития Виртуальный Бог-Творец далеко обогнал в развитии прото Бога негативного – Он создал Свет – Своё непобедимое оружие, тем самым,

избавился от прото Бога негативного. Благодаря тому, что Виртуальный Бог-Творец избавился от прто Бога негативного, Ему удалось выйти на более высокий уровень Своего развития – преобразовать Себя – в материального пред Бога-Творца, создать Божьи материальные Предвселенные.

Это длилось около 888 миллиардов лет.

Божьи Предвселенные – это равновесные материальные макросистемы. Здесь впервые были созданы:

– материя – электроны, позитроны, нейтроны, протоны и короний [4, с. 28], Движущиеся мыслящие Божьи компьютеры (ДМБК), состоящие из электронов и позитронов, потоки и поля ДМБК;

– материальные вещества – Действующие не мыслящие Божьи компьютеры (ДНМБК) – атомы, ионы, молекулы, их комплексы, а также органические молекулы и их комплексы;

– материальная жизнь – Божьи зародыши материальной невидимой электронной плазмы – позитивных Божьих: информации, энергии, сил, потоков, полей, носителей программ, материальных сущностей и существ (Божьи зародыши М);

– Святые Духи – это Божьи Высшие материальные, мыслящие, невидимые, не структурированные, вечно живые, дипольные (мужского и женского пола), светящиеся, излучающие тепло существа. Они являются: источниками питания, источниками Божьих: потоков, полей, жизненной силы, тепла, энергии, информации и света (на самом деле – это Светые Духи). Светые Духи – это полые внутри сферы. Внутри Светых Духов Виртуальный Бог-Творец самоматериализовался и, тем самым, самопреобразовался – в пред Бога-Творца;

– Духи – это Божьи Высшие нематериальные, не живые, вечные не мыслящие, неподвижные, сущности – создатели, производители и управители Светых Духов, занимающие всё пространство Светых Духов.

– Двойники – это материальные, не живые, вечные, не мыслящие, находящиеся в Центре Светых Духов – не относящиеся к Светым Духам – это

эталоны Светых Духов и Духов и их содержимого;

– Тонкие тела – это нематериальные, мыслящие, не живые, вечные, неподвижные, светящиеся системы – источники тепла и жизненной силы. Здесь было создано только одно тело – Атманическое тело – тело пред Бога-Творца. Таким образом, пред Бог-Творец – самопреобразовался в Атмана. Создание Божьих Предвселенных длилось 888 миллиардов лет.

Атман в процессе самосовершенствования – создал Божьи **Довселенные** – это равновесные системы, кроме первой, из которой была сформирована наша Вселенная – в неё успели проникнуть: Тьма, чернота, серость, прото Бог негатива и, созданные им системы – начался их паразитизм на Божьих системах и на Атмане.

Для создания Вселенных Атману необходима была огромная сила. Тогда Он разделился на две половины: одна половина – носитель мужского Начала – Счастья, Добра, Созидания, Веры; другая половина – носитель женского Начала – Силы, Любви, Радости, Благодарения. Так сформировался в Довселенной двуполый материальный Бог-Творец – Создатель Вселенных, Основатель и Глава Высшего Духовного Разума, Создатель человека по Своему образу и подобию.

Поступательное развитие и движение возможно только тогда, когда соединяются на равноправной основе мужское и женское Начало. Ни о какой полигамии или гомо отношений не может быть и речи – это путь к деградации, разрушению, самоликвидации и смерти.

Бог-Творец – это наивысшая, интегративная, материальная, живая, равновесная, самозародившаяся, информационно-энергетическая, самовосстанавливающаяся, саморазвивающаяся, самовозрождающаяся, самореанимирующаяся система – Создатель и Глава нематериального, виртуального, материального, Цивилизаций, Вселенных, жизни, Высшего Духовного Разума и человека.

Человек, Ас – это высшая, живая, интегративная, информационно-энергетическая, саморазвивающаяся и самосовершенствующаяся,

самоисцеляющаяся, равновесная, управляющая система Бога-Творца – источник, создатель и творец: любви, радости, счастья, веры, благодарности, добра, силы, созидания.

Бог-Творец создал сначала одну Вселенную – Вселенную, в которой мы живём. Наша Вселенная была 88 мерная (с 21.04.2021 г. стала 888мерной), не равновесная – дуальная, в ней существуют Бог-Творец и Его системы, а также, паразитирующие на них Бог негативного и его системы, которые перешли сюда из Божьей Довселенной. Затем Бог-Творец создал все остальные Вселенные, в количестве 888^{888} – от 96 мерной – до 888^{888} мерной.

Божьи Вселенные, кроме нашей – это равновесные системы, не дуальные, все их компоненты и системы – составляют единую экосистему, живут и развиваются в едином ритме.

Разрушение, уничтожение, ликвидация одного любого компонента экосистемы Вселенной – приводит к нарушению работы, к сбоям, нарушению равновесия – в работе всей системы Вселенной.

Для оптимальной работы Вселенных – Бог-Творец создал Божьи Вселенские системы: Защиты, Экологии, Информатики, Энергетики, Здравоохранения, Очищения, Реанимации, Самовосстановления.

Для оптимальной работы составных частей Вселенных – чертогов, галактик, звёздных систем, звёзд, планет, человека, органов и систем человека... – всех живых не белковых и белковых систем, их компонентов и систем – Бог-Творец создал персональные Божьи системы: Защиты, Экологии, Информатики, Энергетики, Здравоохранения, Очищения, Реанимации, Самовосстановления.

Божьи Вселенские вышеуказанные системы – это Высшие Божьи Вселенские сущности, которые занимают весь объём Божьих Вселенных. Вышеуказанные персональные сущности занимают объём персон, систем, их органов и систем, к которым они относятся.

Наша Божья Вселенная 888 мерная (самой низкой Божьей мерности) – это высшее Божье целостное не равновесное водно-углеродно-небелково-белковое

мыслящее двуполое вечно живое существо. Женское Начало нашей Вселенной – это небесные тела, а мужское Начало – это пространство между ними с его содержимым.

Все Божьи Вселенные – водно-углеродно-небелково-белковые – 8 видов, а именно содержащие: 1) обычный углерод; 2) графит; 3) графен; 4) алмазы; 5) бриллианты; 6) графен и алмазы; 7) графен и бриллианты; 8) алмазы и бриллианты.

В состав нашей Божьей Вселенной входят 888 мерные, толщиной по 888км: 1) Светой Дух Вселенной, 2) Дух Вселенной, 3) Тонкие тела Вселенной – 8 единиц, 4) Двойник Вселенной, 5) Душа Вселенной, состоящая из эфирного тела и ауры, 6) Существа души Вселенной – 8 единиц, 7) Сущности души Вселенной – 8 единиц, 8) Организм Вселенной.

Характеристика составных частей нашей Вселенной.

Светой Дух нашей Вселенной – это Главная управляющая система Вселенной – Высшее вечно живое, небелковое, мыслящее, двуполое Вселенское сферическое, полое внутри существо, в полости которого находится наша вечно живая Вселенная. Мужское Начало Светого Духа Вселенной – это Молочный Океан Вселенной, обрамляющий нашу Вселенную, а содержимое Молочного Океана – Первичное молоко и «Кисельные берега» – на самом деле, это Кисельные острова – женское Начало.

Наша Вселенная – самая маленькая, по сравнению с остальными Божьими Вселенными, её радиус – от центра Вселенной до внешней границы Светого Духа 888^{888} световых лет. Толщина Светого Духа Вселенной – 888 километров.

В Светом Духе Вселенной содержится всё необходимое для существования и развития Вселенной и жителей Вселенной – Божьих детей.

Управляет Молочным Океаном – Бог Океана Нептун, а содержимым Молочного Океана управляет Афродита – жена Нептуна – его вторая половина. Около 120 тысяч лет назад 999 мерные ДБС-паразиты (дьявольские, демонические, бесовские, серые, чертовщинные, драконовские, сатанинские,

дракудистские, змеевидные, тёмные, чёрные, рептилоидные, инсовские, червяные, злобные, агрессивные, деградирующие, разъединяющие, десинхронизирующие, завистливые, смертоносные паразиты) – человекообразные превратили Нептуна – в ДБС Бога Океана Вселенной – в Посейдона, а Афродиту – в Афины – в ДБС Богиню содержимого Океана, Светого духа Вселенной они превратили в ДБС Святого Духа Вселенной.

Это им удалось, вследствие того, что 120 тысяч лет назад вышеуказанными 999 мерными ДБС-паразитами были усыплены: внук Бога-Творца – Бог нашей Вселенной и нашей галактики– Великий Вишну, а точнее триединый Бог – Вишну – Махадэв (Перун) – Брахмадэв (Род) (наша галактика была создана первой, а в ней первой – Солнечная система, в ней первой – Земля. Земля – это колыбель человечества всех Божьих Вселенных, и она особенно любима Богом Творцом, Великим Вишну и Великим Аллахом), а также были усыплены все Боги и Богини нашей Вселенной, кроме Великого Аллаха – Бога нашей Солнечной системы – правнука Бога-Творца, сына Вишну. Управление, развитие и борьбу с ДБС-паразитами нашей Вселенной взял на себя Великий Аллах, но 66% нашей Вселенной было уже захвачено с помощью оружия Тьмы – Черноты. Процессы деградации, разрушения нашей Вселенной резко ускорились, в ней появились «чёрные дыры» – участки разрушенной Вселенной, а также появились тёмные, чёрные, серые рукава.

Великий Аллах в процессе борьбы и саморазвития перешёл в 888888 измерение и перевёл жителей Солнца и Солнце – в 888888 измерение

26 тысяч лет тому назад наша Солнечная система перешла в тёмный рукав Вселенной. Наши славные пращурсы во главе с Великим Аллахом не позволили полностью деградировать Солнечной системе, процессы деградации совсем не коснулись Солнца и жителей Солнца. Великим Аллахом и жителями Солнца была создана видимость, что Солнце превращено в сверх-новую звезду, готовую взорваться в любой момент (это отпугивало ДБС-паразитов), а в ядре Земли была создана Божья Цитадель 8888888 мерная, защищающая Землю от захвата ДБС-паразитами. Этой Цитаделью на ядре Земли была Троя, где жили

Великие посланцы Солнца – Титаны – вечно живые дети Великого Аллаха, 8888888 мерные, высотой около 2,7 м. – мужчины и около 2,5м. женщины.

Троя была захвачена около трёх тысяч лет назад, когда на помощь 999мерным пришли 9999999 мерные ДБС-паразиты – во время Второй Великой Асы (Великая Аса – это война Твоих детей с ДБС-паразитами, которые захватывали нашу Вселенную, в том числе, обманом и хитростью). ДБС-паразиты – 999999 мерные с помощью «Троянского коня» захватили Трою.

«Троянский конь» – это ДБС Чернота-оружие в виде коня, замаскированное под Божьего коня, которое было запущено в Трою. Это оружие было источником, создателем, производителем, синтезатором, направителем, распространителем, генератором: вирусов, вредных веществ, вирусобактерий, патогенных микроорганизмов, вредоносных, ДБС грибков, в том числе, световых, нематериальных (энергонно-простонных и энергонных), информационных, дезинформационных, мыслеобразных, виртуальных, материальных (в том числе, электронно-позитронных, ДНК- и РНК-содержащих, в том числе, коронавируса, аденовируса, вируса герпеса).

Титаны стали массово вымирать под воздействием вирусов, а оставшиеся в живых покинули Трою, вернулись на Солнце, так как у них тогда ещё не было средств борьбы с вирусами, вредоносными, патогенными микроорганизмами, вирусобактериями, грибками, вредными веществами. С тех пор на Земле появились болезни и страдания, процессы деградации резко ускорились, продолжительность жизни у Божьих детей стала резко сокращаться. Землю начали колонизировать ДБС-паразиты. Земля перешла в 3 измерение.

Дух Вселенной – это Высшая мыслящая, управляющая, нематериальная, не живая, вечная, двуполая Вселенская сущность, которая занимает всё пространство Светого Духа. Мужское Начало Духа Вселенной управляет Молочным Океаном, а женское Начало – содержимым Молочного Океана.

Тонкие тела Вселенной – не живые, вечные, мыслящие, светящиеся, неподвижные, нематериальные, невидимые, сферические – полые внутри, восьми видов: Эфирное тело, Астральное тело, Ментальное тело сознания,

Ментальное тело подсознания, Ментальное тело надсознания, Каузальное тело, Буддхиальное тело, Атманическое тело.

Эфирное тело Вселенной – это Божьи Простонные поля 64 видов. В их состав входят простоны первого вида (содержащие по 3 Божьих ЭЗВ СЭИ) – восьми типов, а именно, носители Божьей: любви, или радости, или счастья, или созидания, или веры, или силы, или добра, или благодарения. Эфирное тело обрамляет Вселенную, находится за Светым Духом Вселенной – это источник простонов первого вида, их потоков и их полей.

Астральное тело Вселенной – 64 видов – это Божьи Энергонно-простонные поля 8 типов. Астральное тело Вселенной обрамляет Вселенную, находится за Эфирным телом – источник энергонов и простонов второго вида, энергонно-простонных: потоков, полей, существ и сущностей, а также потоков и полей энергонно-простонных существ и сущностей.

Ментальное тело сознания Вселенной – 64 видов – это Божьи Мыслеобразные поля 8 типов. Ментальное тело сознания обрамляет Вселенную, находится за Астральным телом Вселенной – источник Божьих мыслеобразов, их потоков и полей, источник Божьих мыслей.

Ментальное тело подсознания Вселенной – 64 видов – это Божьи нематериальные Пирамидионные поля 8 типов. Ментальное тело подсознания обрамляет Вселенную, находится за Ментальным телом сознания Вселенной – накопитель и хранитель Божьих – информации и программ,

Ментальное тело надсознания Вселенной – 64 видов – это Божьи Виртуальные поля 8 типов, Ментальное тело надсознания обрамляет Вселенную, находится за Ментальным телом подсознания Вселенной – накопитель, хранитель, распределитель, направитель, активатор Божьих алгоритмов.

Каузальное тело Вселенной – 64 видов – это Божьи Информационные поля 8 типов. Носителями Божьих Информационных полей являются сгустки Божьей информации: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья. Каузальное тело – обрамляет Вселенную, находится за

Ментальным телом надсознания Вселенной – приёмник, активатор и распределитель Божьих действующих, мыслящих Программ – в квадрате информации Божьих: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья. Буддхиальное тело Вселенной – 64 видов – это поля Божьей энергии 8 типов. Поля Божьей энергии содержат сгустки Божьей энергии – носителей Божьей силы, а именно силы: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья. Буддхиальное тело обрамляет Вселенную, находится за Каузальным телом Вселенной – это приёмник и распределитель Божьей жизненной силы. Божья сила – это в квадрате силы Божьей: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья.

Атманическое тело Вселенной – 64 видов – это поля Божьей энергии, программ и информации 8 типов, состоят из электро-нейтральных ЭЗВ СЭИ – носителей Божьих: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья. Атманическое тело обрамляет Вселенную, находится за Буддхиальным телом Вселенной – источники в квадрате Божьих: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья.

Двойник Вселенной – это Центральная вне Вселенная (ЦВнВ), не живая система, находящаяся в Центре Вселенной и не входящая в состав Вселенной. ЦВнВ не содержит среды Вселенной, в ней содержатся: Эталон Вселенной и Эталоны всех компонентов и систем Вселенной, в том числе, человека.

Душа Вселенной – состоит из эфирного тела и ауры Вселенной, имеющих одинаковый состав и разное предназначение, структуру и функции.

Эфирное тело находится внутри Вселенной, занимает всё её пространство и управляет всеми её компонентами и системами. Аура обрамляет эфирное тело, находится в Светом Духе и определяет все функции Вселенной, имеет толщину – 888 км. Плотность ауры выше плотности эфирного тела на 8 порядков. В состав ауры и эфирного тела входят:

1. Мыслеобразные сущности и существа, а именно, сущности и существа Божьей: любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья – по 888 единиц.

2. Движущиеся мыслящие Божьи компьютеры (ДМБК) – 8 типов (любви, радости, веры, силы, добра, созидания, благодарения, счастья), по 888единиц.

3. Движущиеся не мыслящие Божьи компьютеры (ДНМБК) – 8 типов, по 888единиц, на базе всех: атомов, ионов, молекул, комплексов: молекул, ионов и атомов.

4. Божьи Потоки – всех типов и видов.

5. Божьи поля – всех типов видов.

6. Божьи мыслящие Программы и их носители – всех типов и видов.

7. Божьи жизненные силы – всех типов и видов.

8. Божьи Даролесья – всех типов 8 видов, а именно видов:

➤ Даролесье – это сущности и существа Лесов;

➤ Дарогорье – это сущности и существа Гор;

➤ Дарополье – это сущности и существа Полей;

➤ Дароморье – это сущности и существа Морей;

➤ Дароречье – это сущности и существа Рек;

➤ Дароцветов – сущности и существа Цветов;

➤ Дароживотных – сущности и существа Животных;

➤ Дароптиц – это сущности и существа Птиц.

Мыслеобразные Существа души Вселенной – 8 ед. 8 типов – это материальные Высшие вечно живые существа – диполы – 4 типа с женским Началом и 4 типа – с мужским Началом, размером с нашу галактику, вращающиеся вправо вокруг Вселенной, по общей орбите – по 45 широте. Существа души с женским Началом вращаются в Южном полушарии, а с мужским Началом – в Северном полушарии, со скоростью выше общепринятой скорости света на 888^{888} порядков.

Мыслеобразные Сущности Души Вселенной – 8 ед. – 8 типов – нематериальные Высшие вечные диполы сущности, находящиеся внутри Мыслеобразных Существ души Вселенной.

Организм Вселенной – это все небесные тела и их содержимое.

Много раз ДБС-паразиты пытались захватить Божьи Вселенные и около 0,8% Божьих Вселенных были захвачены ими – затем после полного истощения и ликвидации (в результате паразитического потребления) всех Божьих ресурсов – эти Вселенные превращались в безжизненные, в «чёрные дыры». ДБС-паразиты после разграбления Божьих Вселенных покидали и уничтожали их, приступали к отвоёвыванию у Бога-Творца следующих Божьих Вселенных.

21.04.2021 г., когда мы, с помощью Бога-Творца, очистили невидимую электронную плазму (НЭП) ДНК у Божьих детей – началась Великая эпоха – эпоха преобразования Божьих Вселенных и Цивилизаций. Закончилась эпоха Дуальности. Бог-Творец преобразовывает все Вселенные – в Божьи равновесные системы. Закончилась эпоха – деградации, разрушений, войн, болезней, страданий и смерти, началась эпоха – развития, созидания, процветания и согласия. Началась эпоха объединения всех Божьих Вселенных – в Единую равновесную 888888^{888} мерную Вселенную и преобразование всех детей Божьих – в вечно живых 888888^{888} мерных.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ.

1. Видавская-Сколот А.О., Тукан-Сколот М.Г., Видавская-Сколот А.Г. / Божьи Протоцивилизации и Божьи Цивилизации // The 10th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (May 12-14, 2021) Boston, USA.- 2021.- 778 p.

2. Видавская А.Г., Видавская А.О. / Виды, состав, носители, источники, предназначение Божьих Потокaв // The 8th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations” (April 21-23, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada.- 2021-. 927 p.

3. Видавская А.Г., Видавская А.О. / Антиподы Божьих Потокaв // The 8th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” (April 28-30) Kyoto, Japan.- 2021.- 866 p.

4. Д. Менделѣвъ. / Попытка химическаго пониманія мірового эѳира. СПб.:1905. – С. 28.

КОНТЕКСТНИЙ МЕТОД ОЦІНКИ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЗУСИЛЬ

Вовк Антон Романович

Студент

Інститут енергозбереження та енергоменеджменту

КПІ ім. Ігоря Сікорського

м. Київ, Україна

Анотація: Енергозбереження вже давно вийшло на рівень міст та навіть країн. Рівень енергозбереження фактично показує відношення тієї чи іншої країни до навколишнього середовища, рівня та якості життя людей та відношення країни до того як використовуються паливно-енергетичні ресурси (ПЕР).

Майже всі країни на які Україна намагається рівнятись ухвалили певні документи на користь енергозбереження, та створили відповідні місцеві керуючі органи які вузько направлені на енергозбереження.

Але треба розуміти різницю між термінами енергозбереження та енергоефективність. Енергозбереження це зменшення споживання всіх видів енергії, натомість енергоефективність це зменшення витрат енергії на одиницю продукції (роботи, послуг тощо). Тому енергозбереження це не тільки позитивний вплив на екологію та навколишнє середовище, а й гарний ефект на економію ресурсів (сировина, грошовий капітал).

Ключові слова: Енергозбереження , ресурси , контекст, енергія

Економія енергії в офісному середовищі є проблематичною, оскільки для економії енергії потрібна незручна модифікація поведінки; крім того, у офісі більше не існує турботи про економію енергії, ніж удома. Тому для високої енергоефективності в офісному середовищі слід розглянути мотиваційні прийоми.

Детальніше, хоча покращення енергоефективності в будівлі могло б бути

частково досягнуто шляхом розгортання системи енергоменеджменту в будівлі (BEMS), недостатньо досягти високої ефективності без активної модифікації поведінки мешканців для економії енергії. Тобто для досягнення високої ефективності неминуче потрібна стратегія енергоефективності на основі поведінки. Однак, згідно з документом, що обговорює поведінкові аспекти споживання енергії [1, с31], багато людей схильні до того, що збереження енергії незручно або вимагає жертви без винагороди. Отже, зусилля мешканців щодо зменшення споживання енергії повинні винагороджуватися належним чином, щоб мотивувати їх поведінку до високої енергоефективності. У цій роботі пропонується контекстно оцінений метод оцінки енергозберігаючих зусиль. Відповідно до запропонованого методу, зусилля мешканців щодо економії енергії можна диференціювати та оцінити відповідно до контекстної інформації: стану потужності їхніх електричних пристроїв, стану присутності в офісі та стану підйому сходами замість ліфта. Агент ПК використовується для моніторингу стану живлення ПК користувача, а маяки BLE використовуються для розпізнавання стану присутності в офісі або підйому по сходах. Як результат, запропонований метод може бути використаний як винагородна послуга в системах управління енергією в офісі.

Функція системи управління освітленням - це регулювання потужності кожного стельового світильника, яке призначається окремо. Сервер управління може запитувати систему управління освітленням для перевірки або контролю стану потужності кожного стельового світильника. Подібним чином розумний штекер підключається до кожного спільного обладнання і може перевіряти або контролювати стан живлення обладнання щоразу, коли сервер управління вимагає цього. Ці запити сервера управління зазвичай ініціюються мобільною програмою або агентом ПК вручну або автоматично; якщо доступна послуга керування живленням, яка базується на маяку BLE, мобільний додаток може автоматично запитувати управління живленням із сервера управління.

Ключовою функцією сервера управління є оцінка індивідуальних енергозберігаючих зусиль за сукупною контекстною інформацією. Збір даних

контексту виконується з урахуванням подій. Кожні дані контексту містять позначку часу, коли сталася подія.

Зібрані дані зберігаються у контекстній інформаційній базі даних для оцінки зусиль та візуалізації за допомогою веб-сервісу. Взаємозв'язок пристрою та його користувача управляється модулем бази даних пристрою та користувачів. Тим часом, стельові світильники та спільне обладнання в офісі, як правило, використовують не один користувач. Тобто фактичне вимкнення живлення могло статися лише тоді, коли всі користувачі, які спільно використовують пристрій, просять його вимкнути, а фактичне ввімкнення могло статися, коли хтось із користувачів просив його увімкнути. Однак запропонований метод фокусується на поведінковому аспекті енергозбереження. Отже, у випадку спільних пристроїв, таких як стельове світло та спільне обладнання, запропонований метод розглядає не фактичне вимкнення живлення, а запит на вимкнення живлення як енергозберігаючі зусилля користувача. Модуль веб-сервісу надає графічний користувальницький інтерфейс на основі Інтернету, щоб інформувати користувача про очікувані зусилля щодо економії енергії у вигляді графіків та рейтингів. Подібним чином модуль мобільної веб-служби забезпечує веб-інтерфейс для мобільного додатка.

Багато попередніх досліджень показали ефективність зворотного зв'язку щодо споживання енергії [4]-[6, ст305]. Відповідно, багато систем енергоменеджменту розроблено для забезпечення методу моніторингу споживання енергії та надання зворотного зв'язку з користувачами. Запропонований метод може бути інтегрований у ці системи для підвищення ефективності зворотного зв'язку. Запропонований метод також впроваджений та інтегрований у попередню розробку, яка забезпечує енергозберігаючу послугу з урахуванням місця розташування на основі маяків BLE [3, ст501].

Що стосується офісного середовища, то безтурботність щодо економії енергії є більш помітною, ніж удома. Отже, зусилля мешканців щодо економії енергії слід оцінювати та винагороджувати належним чином, щоб мотивувати

їх поведінку. У цій роботі пропонується контекстно-орієнтований метод оцінки енергозберігаючих зусиль людей, який може диференціювати та класифікувати поведінку мешканців енергозбереження відповідно до їх контекстної інформації. Запропонований метод можна інтегрувати до існуючої системи енергоменеджменту, щоб забезпечити мешканців ефективним зворотним зв'язком для мотивації. Запропонований метод також може бути використаний як система винагород за енергозбереження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Джон Еггінк, Управління енергетичними витратами: поведінковий та нетехнічний підхід, 1-е видання, Fairmont Press, 2007, с. 30-32.

2. Андреас Калімаріс, Баладжі Каллурі, Сехар Кондепуді та Там Квок Вай, “Літературне опитування щодо вимірювання споживання енергії різними електричними навантаженнями в офісних та комерційних будівлях”, Огляди відновлюваних джерел та стійкої енергетики, вип. 32, с. 536-550, червень 2014р.

3. Мунок Чой, Парк Ван-Кі та Іллу Лі, “Розумна офісна енергія система управління з використанням маяків на базі Bluetooth із низьким енергоспоживанням та мобільного додатка », в Proc. Міжнародна конференція IEEE з побутової електроніки, Лас-Вегас, США, с. 501-502, січень 2015 р.

4. Сара Дарбі, Ефективність зворотного зв'язку щодо споживання енергії. Огляд для Дефра літератури про вимірювання, виставлення рахунків та прями дисплеї, Інститут змін навколишнього середовища, Оксфордський університет, Великобританія, квітень 2006 р.

5. Джеральдін Фіцпатрік та Грег Сміт, “Зворотній зв'язок із побутовим споживанням енергії на внутрішньому споживанні: артикуляція набору проблем, що стосуються проектування”, IEEE Pervasive Computing, vol. 8, No 1, с. 37-44, березень 2009 р.

6. Yoop-Sik Yoo та Il-Woo Lee, “Вплив інформації зворотного зв'язку на споживання енергії для типів будівель”, IEEE 2-а глобальна конференція з побутової електроніки, Токіо, Японія, с. 305-306, жовтень 2013 р.

ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВОЇ ГРИ ТА СИМУЛЯЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Волвєнкова Катерина Олексіївна

Студентка

Одеський національний університет

ім. І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Використання та вдосконалення процесу навчання є головним та найважливішим двигуном сучасної системи навчання. Усне мовлення надає можливість формуванню комунікативних навичок та комунікативної компетенції. Забезпечення ефективного спілкування, безпосередня взаємодія та можливість ведення конструктивної бесіди – основні концепції та ідеї у процесі навчання.

Актуальність теми пов'язана з удосконаленням рівня усного мовлення на заняттях іноземної мови, не знаходячись серед носіїв цієї мови. Провідним засобом удосконалення вивчення іноземної мови є інтерактивне навчання. Праці, у яких демонструється сутність інтерактивного навчання належать Н. Балицькій, Г. Волошиній, О. Глотовій, Н. Побірченко, О. Пометун, Л. Піроженко, та ін. Проблематика використання інтерактивних методів навчання освітлюється у працях таких учених як Н. Азарова, І. Бех, Н. Матвєєва, Л. Ніколаєва, О. Панченко, Н. Стецюра та інших.

Найбільш важливими при вивченні іноземної мови є дві останні категорії ролей, де «функціональні» ролі – це мінімальні блоки рольової гри, які входять у безліч інших ситуацій, внаслідок чого їх необхідно найбільш ретельно опрацьовувати на підготовчому етапі . (Littlewood, 1981) При підготовці до проведення рольової гри (або використання будь-якого ігрового елементу або обладнання на занятті з іноземної мови) треба обов'язково враховувати

психологічний фактор, адже зазвичай дорослі й тинейджери не виявляють великого бажання та залученості приймати участь у грі, тому що бояться показати себе кумедними чи недоречними перед групою. Для того, щоб студенти почували себе впевнено та невимушено, дуже важливо правильно підготувати їх до рольової гри. Дуже велике значення має вміння викладача встановлювати контакт зі студентами та знаходити підхід. Створення сприятливої атмосфери на занятті – важливий фактор, значення якого важко переоцінити.

Аналіз наукової літератури свідчить, що симуляції широко застосовуються як високоефективні засоби навчання у сфері бізнесу, військовій, технічній, економічній та соціальній галузях, тоді як вивчення потенціалу використання симуляцій у мовному навчанні є лише фрагментарним, а дослідження їхніх функцій у розвитку мовленнєвих стратегій в рамках вищої іншомовної освіти потребує значної теоретичної розробки. Дидактичні можливості використання симуляцій у навчальному процесі досліджували К. Джонсон, Б. Мілліс, Д. Гертель, О. Міхєєва, М. Кларін, з точки зору методики навчання іноземних мов – Д. Коулман, П. Бамбру, У. Літглед, Є. Лю та ін. Особливість вивчення іноземних мов студентами філологічного профілю полягає у домінуванні її соціально-комунікативної спрямованості. Врахування специфіки іншомовної підготовки студентів філологічного профілю у контексті таких професій, як лінгвіст, вчитель іноземних мов, перекладач, засвідчує про чималі можливості досягнення максимально якісного результату навчання завдяки використанню комунікативних симуляцій. [с.94]

Використання інтерактивного навчання і таких форм як рольова гра та симуляція сприяють підвищенню якості процесу навчання та освіти. Розвиток комунікативних навичок є складним завданням не знаходячись у відповідному для цього середовищі, тому викладач повинен створити найбільш комфортні та сприяючи навчання процеси підготовки учнів. Досліджено застосування симуляції як високоефективного засобу навчання у сфері іноземної мови. Доведено наявність можливостей досягнення максимально якісного результату

навчання завдяки використанню комунікативних симуляцій. Для фахівців філологічного профілю іншомовна комунікативна діяльність є не лише засобом досягнення окремих професійних цілей, а й основним змістом професійної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Вид. центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Герета Н. М. Діалог як складник чужого мовлення / Н. М. Герета // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць / [відп. ред. А. П. Грищенко]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – С. 71–77. – (Серія 10 «Проблеми лексикології і граматики української мови» ; вип. II).
3. Киливник В.М. Рольова гра як один із методів активного навчання студентів іноземній мові.

**ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ УРОВНИ СЛОЕВ МЕТАЛЛИЧЕСКИХ
ФРИКЦИОННЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ПАР ТРЕНИЯ**

Вольченко Александр Иванович

д.т.н., профессор

Скрыпнык Василий Степанович

д.т.н., профессор

Вольченко Дмитрий Александрович

д.т.н., профессор

Романив Николай Михайлович

аспирант

Ивано-Франковский национальный
технический университет нефти и газа
г. Ивано-Франковск, Украина

Аннотация. В материалах статьи рассмотрены: подбор компонентов для материалов металлических фрикционных элементов, исходя из их теплофизических, трибоэлектрических и электронных свойств; показано поведение полупроводниковых слоев атомов кристаллических решеток с учетом их энергетических уровней металлических фрикционных элементов.

Ключевые слова: пары трения, металлический фрикционный элемент, трибоЭДС, кристаллическая решетка, слои атомов, парный потенциал, доноры и акцепторы.

Введение. Одной из основных задач трибологии является оценка энергетических характеристик поверхностных слоев пар трения тормозных устройств. Фундаментальной проблемой изучения рабочих поверхностей металлических фрикционных элементов (тормозных шкивов, барабанов и дисков) является контроль параметров, которые связаны между собой

термодинамическими соотношениями. При этом необходимо заметить, что в металлических фрикционных элементах промежуточные слои, структуры, примеси и точечные дефекты на границе раздела не поддаются контролю в технологическом процессе их производства. Хаотическое расположение легирующих примесей в составе структуры металлических фрикционных элементов во взаимодействии с другими компонентами структуры создают заметные скачки термоЭДС, которые способствуют флуктуации ряда параметров: удельных нагрузок, динамических коэффициентов трения, поверхностных температур и др. Следует заметить, что при этом наблюдается заметное изменение температурного, электрического и химического потенциалов.

Особенно важно знать характеристики материалов при их подборе для диффузионного легирования стальных изделий деформационным способом их поверхностных слоев.

Подбор компонентов для материалов металлических фрикционных элементов. Исследования показали, как влияет каждый в отдельности легирующий элемент на работу выхода электронов; тот или иной теплофизический параметр легирующего элемента на состояние фрикционного элемента.

На первом этапе работы были исследованы образцы чистых металлов: от самого легкого – лития, до самого тяжелого – железа.

В качестве эталонного металла использовали стержни из Li, Ni, Fe и Cu. Известно, что эти металлы имеют различную работу выхода электронов, плотность свободных носителей и энергию Ферми [1, 3, 4].

В табл. 1 приведены усредненные экспериментальные значения трибоЭДС металлов для вышеперечисленных эталонов. Кроме того, для использованных металлов, в таблицу внесены значения работы выхода электронов ϕ_F , энергия Ферми E_F и плотность электронов проводимости N/V .

Из приведенных в табл. 1 данных видно, что величина и знак трибоЭДС для всех контролируемых металлов различна и зависит от их природы и эталонного металла. Наименьшие значения контактной разности потенциалов

оказались для литиевого эталона, а наибольшие – для меди.

Таблица 1

Трибоэлектрические и электронные свойства металлов

Металл	ϕ_F , эВ	E_F , эВ	N/V , 10^{28} м^3	ТрибоЭДС, мкВ, для эталонов из Cu, Fe, Ni, Li			
				Li	Ni	Fe	Cu
Li	3,95	-	-	-6	+16	+36	-10
Fe	4,31	11,1	17,0	+24	+80	0	+40
Ni	4,50	-	-	-24	0	-28	-32
Cu	4,40	7,0	8,47	+4	+20	+100	0
Pb	4,00	9,47	13,2	-0,4	-20,8	+15	-30

В табл. 1 использованы следующие обозначения: ϕ_F – работа выхода электронов, эВ; E_F – энергия Ферми, эВ; N/V – плотность электронов проводимости, м^3 .

Известно [5, 6], что абсолютная величина трибоэлектрического потенциала пропорциональна разности работ выхода электронов $\delta\phi_F$ из фрикционного взаимодействия материалов. Так, если разность $\delta\phi_F$ для никеля по отношению к литию составляет 0,25 эВ, то трибоЭДС у этого металла различается на 50 мкВ. Однако в некоторых случаях контактная ЭДС напрямую зависит от работы выхода электронов.

Например, для железа и меди работы выхода электронов близки (4,31 и 4,40 эВ, соответственно), а трибоЭДС сильно различается, как для медного, так и для никелевого эталонов.

Сопоставление величин трибоЭДС для всех исследуемых металлов дало возможность составить ряд, в котором всякий последующий металл более электроотрицателен, чем предыдущий. Для эталона из никеля ряд имеет следующий вид: Fe, Mo, Zn, Al, Cu, Li, Pb. Этот ряд заметно отличается от рядов Фарадея, Вольта и Гезехуса [2].

Таким образом, анализ трибоэлектрических характеристик металлов показал, что в сплавах на основе железа, можно ожидать изменение трибоЭДС

в зависимости от вида легирующих элементов и их количества в сплаве.

В табл. 2 приведены теплофизические характеристики металлов, которые часто встречаются в качестве примесей в материалах металлополимерных пар трения тормозных устройств.

Таблица 2

Теплофизические характеристики металлов

Металлы	$t, ^\circ\text{C}$	$\rho, \text{кг/м}^3$	$c, \frac{\text{Дж}}{(\text{кг} \cdot ^\circ\text{C})}$	$\lambda, \frac{\text{Вт}}{(\text{м} \cdot ^\circ\text{C})}$	$\alpha \cdot 10^6, \text{м}^2/\text{с}$
Fe	0	7900	0,44	74,5	21,42
	400	9100	0,523	48,5	10,26
	800	10900	0,645	30,8	4,38
Cu	0	8950	0,389	393	112,9
	400	9000	0,406	365	100,1
	1000	9150	0,431	326	81,1
Li	20	4500	0,528	15,1	6,36
	100	4500	0,544	15,7	6,41
	300	4500	0,586	16,9	6,41
	500	4500	0,616	18,0	6,49
Ni	0	8100	0,427	61,6	17,81
Pb	0	7250	0,222	66,0	41,1

Сопоставление величин от максимальных до минимальных параметров (ρ – плотность; c – теплоемкость; λ, α – коэффициентов теплопроводности и температуропроводности) для всех исследуемых металлов позволило составить ряды. Первый (для ρ): Mo, Cu, Fe, Ni, Pb, Zn, Li, Al; второй (для c): Al, Ti, Fe, Cu, Ni, Zn, Mo, Pb; третий (для λ): Cu, Al, Mo, Zn, Fe, Pb, Ni, Ti; четвертый (для α): Cu, Mo, Zn, Pb, Ni, Fe, Ti [7].

Таким образом, знание рядов трибоЭДС и теплофизических характеристик различных металлов позволяет применять новый подход к рецептуре легирующих элементов металлических фрикционных изделий.

Поведение легированных полупроводниковых слоев металлического

фрикционного элемента. Для выяснения формирования парного потенциала Морза [8] легированных кристаллических решеток металла, находящихся под действием импульсных удельных нагрузок, которые распределены неравномерно по их слоям. Рассмотрим пространственную энергетическую диаграмму легированного полупроводника с шириной запрещенной зоны E_g (рис. 1). На этой диаграмме донорные уровни примесей E_d располагаются под дном зоны проводимости E_c (рис. 1, а), а акцепторные E_a – над вершиной валентной зоны E_v (рис. 1 б).

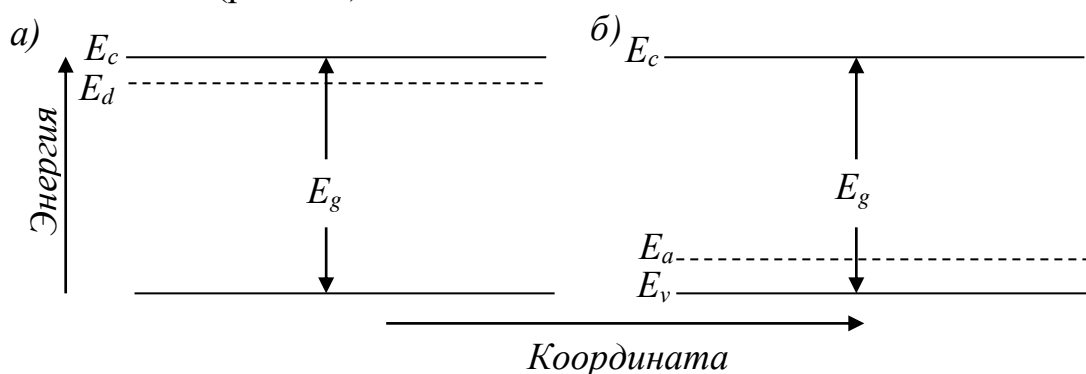

Рис. 1. Пространственная энергетическая диаграмма полупроводника, легированного донорами (а) и акцептированными (б) примесями

Из-за наличия внешнего влияния электрон в легированном донорами полупроводнике может либо содержаться на донорном энергетическом уровне, либо термически возбуждаться в разрешенные состояния зоны проводимости. Соответственно, в легированном акцепторами полупроводнике электрон может находиться либо в связанном состоянии в валентной зоне, либо термически возбуждаться на акцепторном уровне. В соответствии с этим при температуре 0 К все донорные уровни заняты электронами, а все акцепторные уровни свободные [9].

Ситуация кардинально меняется, когда легированные донорами и акцепторами слои полупроводника вступают в физический контакт за счет импульсных удельных нагрузок. На энергетической шкале донорные уровни легирующих примесей размещаются выше акцепторных. Поскольку любая система всегда следует к состоянию с минимальной энергией, то электроны

безкавитационно, без затрат энергии, будут переходить из донорных центров на акцепторные в соседних слоях решетки. В результате в легированной решетке возникают слои с положительно и отрицательно заряженными примесными центрами, которые периодически чередуются.

Положительно заряженный донор притягивает электрон, а поэтому энергия, которую необходимо потратить, чтобы перевести электрон из дна зоны проводимости, легированного донорами слоя решетки, на уровень вакуума, возрастет относительно нелегированного полупроводника. Это значит, что в легированных донорами слоях решетки сродство материала к электрону χ возрастает. В соответствие с этим дно зоны проводимости таких слоев на энергетической диаграмме решетки опускается вниз относительно уровня, который соответствует нелегированному материалу.

В легированных акцепторами слоях решетки ситуация обратная. Ионизированный акцептор имеет отрицательный заряд, то есть отталкивает электрон. Это приводит к уменьшению сродства к электрону в слоях решетки, легированных акцепторами, а следовательно, поднятия дна зоны проводимости на шкале энергий.

Поочередное изменение слоев, легированных то донорами, то акцепторами, будет приводить к поочередным колебаниям под действием кулоновского потенциала ионизированных примесей положения дна зоны проводимости полупроводника на пространственной энергетической диаграмме кристаллической решетки. Поскольку в каждой локальной точке легированной решетки ширина запрещенной зоны одна и та же, то в такт изменениям положения зоны проводимости полупроводника будет изменяться и положение края его валентной зоны. Суммарно это и будет формировать конечный вид парного потенциала легированной решетки, первопричиной возникновения которого в такой способ является кулоновский потенциал ионизированных примесей.

В идеальном случае (кроме специальных видов легирования) можно считать, что каждый индивидуальный слой легированной решетки

легированный неравномерно, а переход от слоя к слою решетки является довольно резким. Какой вид будет иметь парный потенциал такой решетки?

Если рассматривать формирование кулоновского поля, которое действует со стороны ионизированных примесных центров на электрон, то притяжение последнего будет максимальным в центре слоя легированного донорами. Соответственно, в центре слоя, легированного акцепторами, максимальным будет отталкивание электрона. На границе слоев влияние доноров и акцепторов на электрон взаимно компенсируется за счет парного потенциала Морза [8], поэтому тут ситуация будет фактически такой же, как в нелегированном полупроводнике. Приведенные качественные соображения свидетельствуют о том, что легированные решетки не могут характеризоваться одномерным периодическим потенциалом в виде последовательности прямоугольных ям и барьеров.

Вид потенциального рельефа легированной решетки, который создается ионизированными примесями можно найти, решив уравнение Пуассона:

$$\frac{d^2U(z)}{dz^2} = \frac{4\pi e^2}{\varepsilon} [N_d(z) - N_a(z)], \quad (1)$$

где $U(z)$ – потенциальная энергия электрона в решетке, $N_d(z)$ и $N_a(z)$ – концентрация ионизированных доноров и акцепторов, соответственно, в перпендикулярной к оси решетки плоскости с координатой z ; ε – статическая диэлектрическая проницаемость материала решетки.

Чтобы решить уравнение (1) необходимо задать граничные условия. В соответствии с вышесказанным, они могут быть сформулированы так: в середине легированных донорами или акцепторами слоев двумерное потенциальное поле решетки должно иметь экстремумы.

Выберем начало отсчета координаты вдоль оси решетки периода d посередине слоя n -типа проводимости. Тогда граничное условие для решения уравнения Пуассона в рамках этого слоя приобретает вид

$$\left. \frac{dU(z)}{dz} \right|_{z=0} = 0, \quad (2)$$

а в рамках слоя решетки, легированной акцепторами – вида

$$\left. \frac{dU(z)}{dz} \right|_{z=d/2} = 0. \quad (3)$$

Самый простой вид легированной решетки – это вид однородно легированных слоев, когда в рамках слоя, легированного донорами $N_d(z) = const$, а в рамках слоя, легированного акцепторами, $N_a(z) = const$. При таких условиях интегрирования уравнение Пуассона (1) дает квадратичное в рамках каждого легированного слоя решение $U(z)$:

$$U(z) = \begin{cases} \frac{2\pi e^2 N_d}{\varepsilon} z^2, & |z| \leq \frac{d_n}{2}; \\ 2U_0 - \frac{2\pi e^2 N_a}{\varepsilon} \left(\frac{d}{2} - |z| \right)^2, & \frac{d}{2} - |z| \leq \frac{d_p}{2}, \end{cases} \quad (4)$$

где d_n , d_p – толщина слоя решетки электронной и дырочной проводимости; $d = d_n + d_p$ – период решетки; U_0 в решении (4) – это амплитуда $U(z)$:

$$U_0 = \frac{\pi e^2}{4\varepsilon} (N_d d_n^2 + N_a d_p^2). \quad (5)$$

Таким образом, из уравнения Пуассона vyplывает, что хорошим приближением для двумерного периодического потенциала легированной решетки является приближение потенциальных ям и барьеров, которые в окрестности максимумом и минимумов потенциального рельефа имеют параболическую форму и плавно переходят один в другой на границе легированных слоев [9].

Схематически энергетическая диаграмма легированной решетки, которая определяется соотношением (4), показана на рис. 2. Как видим, абсолютные экстремумы валентной зоны и зоны проводимости легированной решетки соответствуют разнотипным ее слоям, то есть запрещенная зона легированной решетки является не прямой в реальном пространстве. Это значит, что в легированных решетках свободные электроны и свободные дырки пространственно разделены между разнотипными слоями решетки – электроны локализируются в слоях, легированных донорами, дырки – в слоях,

легированных акцепторами. В этом плане легированные решетки подобно композиционным ковариантным решеткам.

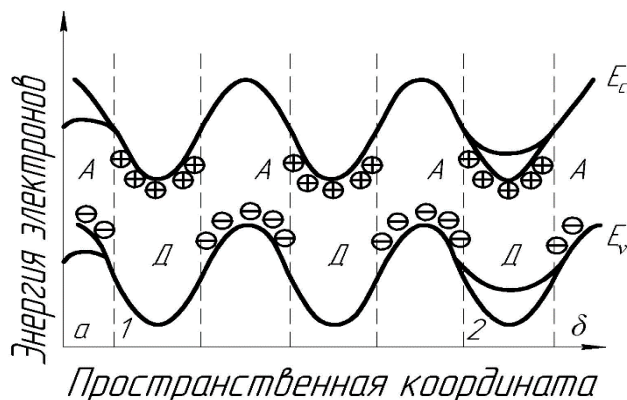

Рис. 2. Энергетический профиль легированной решетки: А, Д – слои легированные: акцепторами, донорами; «-», «+» - энергетические уровни ионизированные акцепторами, донорами; 1 – 2 и а – 1, 2 - б – зоны постоянного и переменного потенциала; E_c – дно зоны проводимости; E_v – вершина валентной зоны

Другой особенностью легированных решеток является то, что расстояние между энергетическим положением абсолютных минимумов зоны проводимости и абсолютных максимумов валентной зоны решетки на пространственной энергетической диаграмме меньше ширины запрещенной зоны базового нелегированного материала. Более того, поскольку значение модулированного периодического потенциала легированной решетки можно изменять, изменяя уровень легирования слоев и их толщину, то, задавая те или иные технологические условия наращивания слоев и их легирования, можно целенаправленно изменять размер энергетической щели легированной решетки до нуля и даже до отрицательного значения.

Выводы. Таким образом, многофакторный метод подбора фрикционных материалов пар трения тормозных устройств позволил сформировать ряды по трибоЭДС и теплофизических характеристик различных металлов позволяет уменьшить скачки разности потенциалов за счет нового подхода к рецептуре примесных компонентов в металлических фрикционных изделиях. Оценено поведение легированных полупроводниковых слоев атомов кристаллических

решеток, исходя из их энергетических уровней металлического фрикционного элемента.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Фоменко В. С. Эмиссионные свойства материалов. Справочник / В. С. Фоменко. – К. Наукова Думка, 1981, - 336 с.
2. Самсонов Г. В. Свойства элементов. Физические свойства. Справочник / Г. В. Самсонов. – М. Metallurgia, 1976. – 600 с.
3. Белокур И. П. Дефектоскопия материалов и изделий / И. П. Белокур, В. А. Коваленко. – К. Наукова Думка, 1989. – 192 с.
4. Григорьев С. В. Применение термоэлектрического метода сортировки промышленных сталей / С. В. Григорьев, Н. В. Русанова, В. М. Ершов. – Сборник научных трудов ДонГТУ. – Алчевск: Ладос, 2008 - №27. – С. 324 – 329.
5. Сопронюк П. М. Диагностика материалов и сред. Энергетические характеристики поверхности слоев / П. М. Сопронюк, В. М. Юзевыч. – Львов: ФМИ им. Г. В. Карпенко НАН Украины, из-во «СПОЛОМ». – 2005. – 292 с. – на укр. яз.
6. Kindrachuk M. V., Volchenko A. I., Volchenko D. A., Skrypnyk V. S., Vozny A. V., Energy losses of different types of contacts of microprotrusions of friction pairs, Phys. - chem. Mechanics of Materials - 2018. - No. 6. - p. 83 - 90.
7. Многофакторный метод подбора фрикционных материалов пар трения тормозных устройств / Н. А. Вольченко, И. О. Бекиш, Е. С. Федотов [и др.] // Проблеми тертя та зношування. – Київ, №4 (85), 2019. – С. 4 – 10.
8. Айщ М. – М. М Исследование особенностей деформации и разрушения наново локон метал лов и сплавов в зависимости от их формы и размеров: дисс. физ.-мат. наук: 01.04.07 / Айщ Мохаммед Махмуд Мохаммед. – Барнаул, 2014. – 147 с.
9. Заячук Д. М. Нанотехнології і наноструктури / Д. М. Заячук // Навч. посібник. – Львів: Видав. НУЛП, 2009. – 580 с.

**УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ ЕФЕКТИВНОСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЇ**

Востряков Олександр Володимирович

к.е.н, доцент

Мамлюк Варвара Андріївна

Студентка

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені В. Гетьмана»

м. Київ, Україна

Анотація: Характеристика сутності та різновиди підвищення ефективності діяльності бізнес-організації. Дослідження процесу управління підвищення ефективності діяльності бізнес-організації. Узагальнення методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності бізнес-організації в контексті розширення виробництва.

Ключові слова: ефективність, управління, ефект, результативність, виробнича діяльність.

Питання ефективності виробничої діяльності завжди цікавила і продовжує цікавити науковців та підприємців. Проблема пошуку кращого балансу між виробництвом товарів та потребами людей залишається важливою та актуальною. У той же час управління бізнес-організацією, яке зосереджується на розумному використанні матеріальних, фінансових та людських ресурсів, є ключовим для довгострокової та ефективної роботи компанії.

В сучасних економічних умовах ефективність займає важливе місце у діяльності бізнес-організації, адже від неї залежить подальший розвиток. Для того, щоб охарактеризувати поняття ефективності діяльності бізнес-організації,

потрібно використовувати такі терміни, як «ефект», «ефективність», «результативність». Ефект відображає результат реалізації заходів, які задіяні для підвищення ефективності виробництва за рахунок економії та раціонального використання всіх виробничих ресурсів, результати від діяльності мають перевищувати витрати [1]. За теорією систем ефективність діяльності бізнес-організації визначають як ступень досягнення оптимальних відносин для всіх видів діяльності, ефективність включає в себе цикл «вхід ресурсів - процес – вихід ресурсів» та адаптацію до зовнішнього середовища. Поняття «ефективність» часто вживають як «результативність», у зв'язку тим, що буквально «ефективність» з латинської означає результативність. Однак ці поняття відрізняються один від іншого, бо «результативність» – це складне явище, яке складається з елементів та критеріїв, це поняття показує міру досягнення встановлених цілей бізнес-організації та є «зовнішнім проявом» її діяльності. «Ефективність» являє собою «внутрішній прояв» діяльності підприємства [2].

Отже, загальне поняття ефективності можна визначити як відношення результату до витрат на його отримання. А ефективність діяльності бізнес-організації відповідно визначається як відношення між економічними результатами та сукупними витратами.

Управління ефективністю діяльності бізнес-організації – це регулювання діяльності цілеспрямовано з інтенсивності управління діяльністю для управління дотриманням у реальних умовах та стабільних параметрах. Об'єктом управління ефективністю діяльності бізнес-організації являє собою процес діяльності бізнес-організації, суб'єктами - певна кількість людей, які застосовують управління ефективністю діяльності бізнес-організації. Основа управління - це визначення ефективності її діяльності. Оцінка ефективності базується на загальних принципах оцінки ефективності діяльності.

Управління ефективністю діяльності бізнес-організації з трьох основних бізнес-процесів:

1. Постановка цілей;

2. Дослідження показників, що характеризують досягнення організацією поставлених цілей;

3. Залежно від результатів аналізу управління менеджерів бізнес-організації буде здійснюватися на поліпшення майбутньої діяльності організації по досягненню поставлених цілей.

Сучасні підходи щодо підвищення ефективності діяльності бізнес-організації зумовлюють комплекс заходів, що мають сприяти зростанню ефективності в потрібних напрямках. Процес підвищення ефективності діяльності бізнес-організації повинен здійснюватися дедуктивним методом, тобто від деяких складових бізнес-організації до загального ефекту підвищення ефективності. Основними складовими системи ефективності господарської діяльності підприємства є соціальна, технологічна, ресурсна та фінансова складові, тому стратегії підвищення ефективності діяльності бізнес-організації повинні включати такі складові: зовнішні і внутрішні загрози, чинники впливу на стійкість, конкурентоспроможність та соціально-економічний стан бізнес-організації, показники та критерії економічної ефективності діяльності бізнес-організації, економічна політика діяльності бізнес-організації та шляхи до реалізації стратегії [3].

Загальні шляхи щодо підвищення діяльності ефективності бізнес-організації можна розділити на три напрями (табл.1)

Таблиця 1

Напрями підвищення діяльності ефективності бізнес-організації [4]

Управління витратами і ресурсами	Розвиток удосконалення виробництва	Удосконалення системи управління бізнес-організацією
- заходи щодо раціонального використання природно-сировинних ресурсів; - зростання продуктивності праці і зменшення витрат на виготовлення продукції - зниження загальної ресурсомісткості виробництва	- впровадження результатів НТП у практику діяльності підприємства - удосконалення організаційної та виробничої систем управління, функцій управління; - підвищення якості і конкурентоспроможності виготовленої продукції	- заходи щодо мобілізації внутрішнього середовища бізнес-організації - швидке пристосування до змін зовнішнього середовища

Дані заходи взаємозалежні між собою, однак найбільш важливим є удосконалення системи управління бізнес-організацією, адже під впливом зовнішнього та внутрішнього середовищ можна адаптувати діяльність бізнес-організації, підвищуючи її ефективність. Тому очевидно, що шлях підвищення ефективності діяльності бізнес-організації базується на впровадженні нових технологій, і нові технології можуть бути створені за рахунок інвестицій у дослідження та технологічний розвиток.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Миколаїв. 2016. №10 - с. 452- 456. - URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12496/1/Pylypenko_article_2016_1.pdf (дата звернення: 12.05.2021 року)
2. Гупало А.О. Визначення змісту понять «ефект», «ефективність» та «результативність» : матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Київ, 21-22 грудня 2012 р. С. 6-9
3. Шляга О.В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства : Вісник ЗДІА, Харків : 2014. С. 66-75
4. Морозов О.О. Основные пути повышения экономической эффективности деятельности предприятия в условиях рынка : Экономика и социум, Уфа : 2017. с. 5

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Гальона Інеса Іванівна

старший викладач

Лехан Владислав Сергійович

Студент

Національного транспортного університету

м. Київ, Україна

Анотація: Сучасні технології автомобільних перевезень вантажів і пасажирів неможливі без автоматизації великої кількості процесів, що забезпечують безперебійну системну роботу транспорту.

Ключевые слова: транспорт, сучасна транспортна система, транспондер

Транспорт є найважливішим елементом світової економічної системи. В основі розвитку транспорту лежить принцип мобільності - людей, товарів, інформації, ідей. Мобільність - один із найбільш фундаментальних і важливих характеристик економічної або соціальної активності, оскільки вона задовольняє основну потребу суспільства переходити (переміщуватися) з одного місця в інше.

Орієнтуючись на споживача, враховуючи технічні досягнення в різних галузях, автомобільна промисловість досягає стрімких успіхів на сьогодні. Нові можливості автомобілів, сучасні розробки та передові технології сприяють покращенню умов управління автомобілем, підвищують безпеку, гарантують комфорт та всебічну інформативність про процеси та явища, що відбуваються довкола транспортного засобу та безпосередньо в ньому.

Нині в усьому світі спостерігається зростання дорожнього руху. Через істотне збільшення автомобільного парку і обмежену пропускну спроможність вулично-дорожньої мережі виникає велика кількість конфліктних ситуацій і

різко знижується транспортна мобільність.

Транспортні компанії переконані, що розвиток сучасних транспортних технологій гратимуть основну роль в створенні безпечної, успішної і стійкої галузі в майбутньому. Кожна третя транспортна компанія вважає, що головним досягненням стане підвищення безпеки, в той час як кожна п'ята компанія називає таким досягненням автоматизацію.

Досвід великих міст показує, що проблему завантаженості доріг не можна вирішити одним лише будівництвом магістралей: на нову ділянку дороги відразу ж потрапляє величезна кількість машин, утворюючи затор. Для ефективного регулювання транспортного потоку необхідне впровадження сучасних технологій – інтелектуальної транспортної системи.

Якщо ще 30 років тому міста майбутнього представлялися нам безпілотними електромобілями, керованими через бездротову мережу, то вже сьогодні подібні технології починають активно впроваджуватися в мегаполісах і помітно змінюють дорожній рух, знижують аварійність.

Сучасна транспортна система - це комплекс систем, який допомагає більш ефективно експлуатувати транспортну мережу, використовуючи інформаційні, комунікаційні та управлінські технології, вбудовані в транспортний засіб або дорожню інфраструктуру. Основою транспортних систем є інформація, яку необхідно збирати, обробляти, інтегрувати і поширювати. Даний комплекс здатний виконувати функції диспетчерського ситуаційного та оперативного координування взаємодій всіх учасників дорожнього руху, спецслужб і відомств. Сучасні транспортні системи на дорогах - це цілий комплекс функціонального обладнання, яке здійснює збір інформації, керування транспортним потоком і інформування учасників дорожнього руху.

Однією з сучасних технологій є сучасні розумні світлофори – складні пристрої, які складаються з контролера, датчика транспортних засобів, світлодіодних ламп, корпусу.

Розумним прийнято називати світлофор, яким керує спеціальна програма,

що дозволяє пристрою самостійно приймати рішення, в тому числі на основі інформації, що надходить про дорожній рух з інших аналогічних приладів.

Контролер – це мозок світлофору. Він являє собою комп'ютер, який вибирає пріоритетні напрямки руху автомобілів та управляє розподілом трафіку згідно з показниками датчиків.

Датчики сканують ситуацію на дорозі з певною періодичністю. Дані про трафік на дорозі аналізуються датчиком транспорту. Ця інформація опрацьовується контролером, що встановлений в конкретній зоні руху.

Пристрій будує прогноз розвитку ситуації та на основі цих даних формується план управління світлофорними об'єктами. Для прикладу – якщо система фіксує завантаження на одному з напрямів руху, то йому збільшують час світіння зеленого світла в збиток інших напрямків.

Розумний світлофор, орієнтуючись на показники датчиків, регулює рух таким чином, щоб транспорт якомога менше знаходився на перехресті, не накопичувався та не створював заторів.

Згідно з проведеними експериментами, час очікування зеленого сигналу, при використанні розумних світлофорів, зменшується в 1,5-2 рази в порівнянні зі звичайними сигнальними пристроями.

Крім того, розумні світлофори можуть бути зв'язаними між собою в єдину мережу, обмінюватися даними з різних перехресть та прогнозувати дорожню ситуацію на 10-20 хвилин вперед, щоб виробити ефективний механізм пропуску транспорту. У випадку ДТП система здатна оперативно скорегувати план. Так само роботу мережі розумних світлофорів можуть корегувати спеціалісти з ситуаційного центру.

Сучасними засобами транспортних технологій на автошляхах також є транспондери. Необхідність оплати проїзду сприяє утворенню заторів на автошляхах. Щоб зменшити затори, використовуються дані електронні засоби оплати проїзду. Це прийнятно-передавальні пристрої, які дозволяють безупинно рухатися через платні пропускні пункти. Вони встановлюються на лобове скло автомобіля, мають унікальні особові рахунки та ідентифікаційні

номери. Щоб заплатити за проїзд, водієві достатньо скинути швидкість до 30км/год і кошти автоматично спишуться з рахунку.

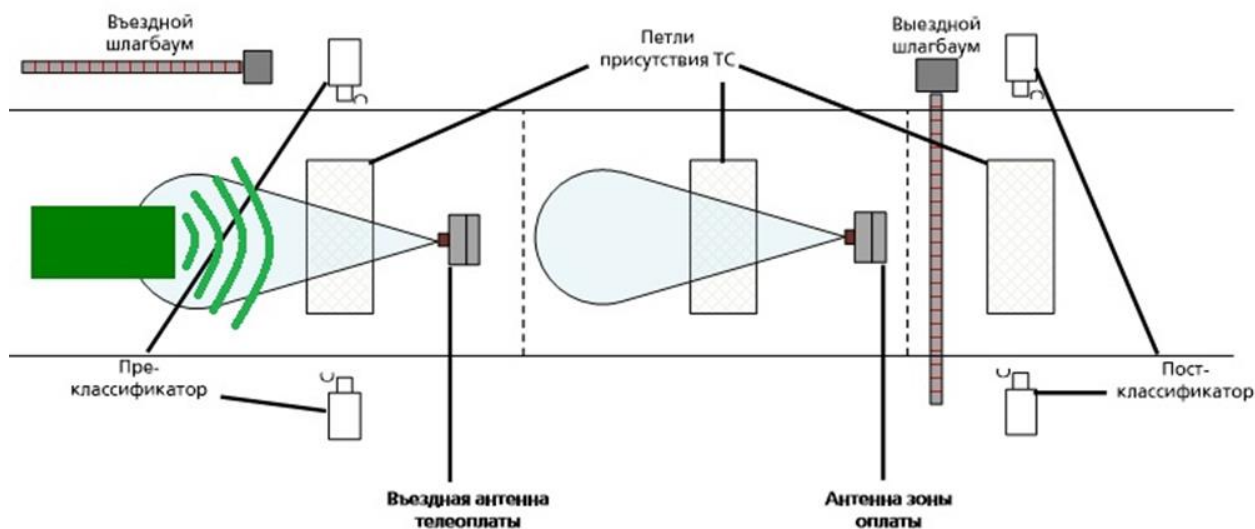

Рисунок 1 – Схема використання транспондера [2]

Водію при проїзді шлагбаума необхідно керуватися табличками «проїзд по транспондерам» і знизити швидкість, даючи пристрою час зв'язатися з модулем на пункті проїзду і отримати «зелене світло».

Що дає транспондер? Ніщо інше, як проїзд таких шлагбаумів так, ніби їх і зовсім не існує. Приймальний пристрій по захищеному радіоканалу зв'язується з транспондером в проїжджій машині, пізнає його, обмінюється зашифрованою інформацією, миттєво отримує оплату і відкриває шлагбаум.

В даній роботі стисло розглянуті деякі сучасні технології які формують «розумний» світ, що охоплюють сфери життя пов'язаного з автомобільним транспортом. Можна зробити висновок, що суспільство мусить акумулювати всі ресурси на створення сучасних технологій, особливо транспорту як головного драйвера економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна бібліотека ім. В.І.Вернацького / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Федорчук Т. Кто и как управляет светофорами в Украине [Електронний ресурс] / Татьяна Федорчук. – 2018.

3. ДСТУ 4092-2002 «Світлофори дорожні. Загальні технічні вимоги, правила застосовування та вимоги безпеки».

4. Обговорення повної версії Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mtu.gov.ua/news/28581.html>.

**КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЯК ОСНОВА МОВНОЇ
ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМЦІВ**

Гейченко Катерина Іванівна

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри мовної підготовки

Маринич Анна Миколаївна

викладач Центру підготовки іноземних громадян
Запорізький державний медичний університет
м. Запоріжжя, Україна

Анотація: Сьогодні багато уваги у викладанні мови як іноземної приділяється новим методам та мультимедійним технологіям. Це сучасно, правильно, але ми констатуємо, що нерідко забуваємо про визначення головного підходу у навчанні мови. Якщо це підхід комунікативний, який зараз є актуальним, то ми повинні визначитися, що є основою цього підходу. В статті розглядається питання про формування комунікативної компетенції під час мовної підготовки іноземних студентів-нефілологів в процесі сприйняття та породження мови для їхнього спілкування у різних сферах.

Ключові слова: комунікативна компетенція, мовна компетенція, комунікація, мовна підготовка, іноземні студенти, навчально-професійне спілкування.

Вступ. При організації навчання іноземців будь-якої мови як іноземної найчастіше говорять про комунікативно-діяльнісний підхід, який розглядається як теоретико-практична база побудови системи навчання нерідної мови. Об'єктом навчання з позиції названого підходу повинна бути мовленнєва діяльність у всіх її чотирьох видах (говоріння, читання, слухання, письмо), що відповідає головній меті мовної підготовки студентів-іноземців, які навчаються

у вищих навчальних закладах України, - навчити їх спілкуванню мовою, що вивчається, в різних ситуаціях. Якщо нефілологів-інофонів навчати тільки граматиці, то практика показує, що вони можуть добре розбиратися в граматиці, що вивчається, та одночасно бути безпорадними в найелементарніших ситуаціях спілкування; можуть мати добре сформовану здатність будувати правильні речення, але вони будуть деконтекстуалізовані, тобто носії мови так не говорять. В даному випадку в методиці кажуть, що мову вивчено заради самої мови. Це дозволяє зробити висновок, що мовна компетенція, навіть добре сформована, не допомагає досягненню цілей комунікації в навчанні мови.

Як відомо, комунікативна компетенція - це здатність реалізовувати мовну (лінгвістичну) компетенцію в різних умовах мовного спілкування (Д.Хаймс) [5, с. 271]. Центральною ланкою комунікативно-індивідуалізованого підходу є комунікативна компетенція тих, хто навчається, до формування і розвитку якої повинні прагнути як автори підручників, так і викладачі-практики. Детальну розробку поняття «комунікативна компетенція» ми знаходимо в дослідженнях, проведених Радою Європи для визначення рівня володіння іноземною мовою.

Основна частина. З вищевикладеного визначення комунікативної компетенції зрозуміло, що основна увага методистів має акцентуватися на розвитку в іноземців здатності вступати в справжню комунікацію, оскільки підхід через абстрактну структуру мови, взяту поза її використанням для пізнання та спілкування, не може привести нас до бажаних результатів.

Речення як одиниця системи мови, граматики, володіючи самостійними значеннями (багатозначність), може придбати комунікативну значимість тільки в конкретних актах комунікації. Щоб зрозуміти значення, яке той, хто говорить, надав реченню, потрібно врахувати суму супроводжуючих його вимову чинників, що становлять мовну діяльність (культура, ситуація, взаємозв'язок співрозмовників тощо). Інакше взаєморозуміння та міжособистісна природа спілкування порушується.

У зв'язку з цим неправомірно вважати функцію системи мови тільки

побудовою граматично правильних речень. Система мови повинна розглядатися як структура (інструмент) для породження значень, сенсів і значимостей.

У реальному житті процес комунікації відбувається в наступному порядку: спочатку у людини з'являється потреба вступити у спілкування, суб'єктивне відображення якого відбувається у формі інтенції (бажання, хотіння), а потім настає вибір засобів для задоволення цієї потреби. У такому ж порядку необхідно уявити і процес навчання використанню мови. Комунікативні завдання завжди визначають засоби висловлювань, а не навпаки. Саме це підкреслює тісний взаємозв'язок між мовними формами та їх призначеннями в реальному спілкуванні, що є найважливішою умовою для розвитку комунікативних умінь тих, хто вивчає мову. Безперечно, що іноземні студенти можуть добре запам'ятовувати та потім застосовувати мовні одиниці для комунікації тільки тоді, коли вони бачать комунікативну значимість, усвідомлюють функцію цих одиниць. У сучасних комунікативних підручниках мовні одиниці обираються за комунікативними потребами тієї чи іншої аудиторії студентів для реалізації спілкування в певних обставинах, а не заради цілісності системи мови. Це, на нашу думку, допомагає запобігти побудову іноземцями так званих деконтекстуалізованих речень.

Комунікативна компетенція таким чином є спробою вивчати та пояснювати правила, якими оперує людина при вирішенні комунікативних завдань. Вона створює ряд кардинальних змін в розумінні різних методичних проблем: роль системи мови, роль студентів у навчальному процесі, зміст навчання, відбір і організація матеріалу, способи презентації, тренування та контролю; висуває специфічні вимоги як до навчальних матеріалів, так і до всього процесу навчання.

Навчально-методичні матеріали, які створені в останні роки, мають певні переваги та сприяють досягненню поставленої мети.

1. Якщо система мови вже не є самою метою навчання, лінгвістичні терміни не повинні вживатися при формулюванні цілей уроку, завдань, вправ.

Адже тепер не вивчають місцевий відмінок із прийменниками «на» та «в / у», а вчаться говорити українською, коли хочеться дізнатися, що де знаходиться, хто де живе тощо. Мета при комунікативній орієнтації навчання виражається простими словами, які відбивають комунікативні потреби іноземців, що безсумнівно підвищує мотивацію навчання.

2. У примітивній формі можна визначити мету спілкування як бажання розуміти та бути зрозумілим. Отже, при комунікативному навчанні ставлення до помилок і техніка їх виправлення повинні бути іншими, ніж при лінгвістичній орієнтації навчання.

Проблема помилок іноземців є неоднозначною в методиці, однак, у всякому разі фонетична та граматична акуратність не повинні бути критерієм оцінки успішності у виконанні комунікативних завдань до певного періоду навчання, що дозволяє тим, хто навчається, звертати увагу на логічність і послідовність висловлення, дає їм можливість розвивати комунікативні вміння. Це важливо, оскільки студенти можуть звикнути до того, що при вивченні мови основним є правильність висловленого, а не саме зміст висловлювання.

Насправді ніхто не ставив би мети, наприклад, навчити еквадорських або арабських студентів-нефілологів спілкуватися українською мовою взагалі. Це не реально, оскільки спілкування, комунікація - поняття дуже широкі, що володіють іншими параметрами, правилами. Їм навчити не можна. Однак, навчити іноземних студентів користуватися мовою як засобом спілкування в конкретних ситуаціях повсякденного життя, наприклад, на вулиці, коли потрібно дізнатися дорогу кудись; на пошті, коли необхідно відправити кому-небудь документи; висловлювати заборону, дозвіл та інше, можливо цілком. Не так часто зустрічається в житті іноземець, який вміє спілкуватися в широкому сенсі цього слова на мові, що вивчається так, як його носії. Але всюди можна зустрічати людей, які в залежності від своїх потреб, інтересу, захоплення користуються мовою як іноземною для досягнення власних цілей. наприклад, багато тільки читають літературу по своїй спеціальності. Однак психологи виділяють не тільки різні, але й загальні механізми формування і

функціонування умінь говоріння та слухання або читання та письма. Тому, точніше в даному випадку говорити про різні рівні оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності. Звідси випливають такі міркування:

1. Розрізняються комунікативні компетенції носіїв мови й іноземця.

2. Існують різні комунікативні компетенції іноземця з 4 видів мовної діяльності: 4 групи (комунікативна компетенція по слуханню, говорінню, читанню, письму).

3. Кожна комунікативна компетенція за видом мовленнєвої діяльності в залежності від кількості та якості вхідних в неї комунікативних умінь розділяється на різновиди: слабка, задовільна та нормальна.

Так саме можна сказати про комунікативну компетенцію носіїв мови. Однак ми не заглиблюємося в цю проблему, оскільки вона знаходиться поза поля наших інтересів.

Хочеться підкреслити, що різниця між комунікативною компетенцією носіїв мови та комунікативною компетенцією іноземця достатньо велика. Мало хто з іноземних студентів досяг рівня комунікативної компетенції носіїв мови. Більш того, ця різниця проявляється не тільки в рівнях компетенції, а й у способах її придбання.

4. Оскільки різновиди комунікативної компетенції визначаються набором комунікативних умінь, які можуть виконувати іноземні студенти, а не рівнем знання системи мови, то цілком природно, що навіть в слабку комунікативну компетенцію можуть та повинні бути включені також складні граматичні категорії, які необхідні для реалізації певних умінь. У цьому й полягає нелінійність як одна з характерних рис спілкування.

5. Кожен різновид комунікативної компетенції, з одного боку, має деяку самостійність та завершеність, а з іншого - дозволяє різні поєднання між ними (різні моделі комунікативної компетенції).

Яка модель комунікативної компетенції вважається кінцевою метою навчання? Це залежить насамперед від комунікативних потреб іноземців. При цьому слід враховувати, що комунікативна компетенція вищого рівня однієї

групи завжди сприяє оволодінню комунікативної компетенції нижчого рівня.

Безсумнівно, що методистам та авторам підручників необхідно вирішувати принаймні дві важливі та складні проблеми, які мають безпосередній зв'язок з практикою складання навчальної програми, написання підручників та навчання. Це, по-перше, градувати рівень, обсяг кожного різновиду комунікативної компетенції.

Іншими словами, знайти відповідь на питання: що означає, наприклад, оволодіння слабкою комунікативною компетенцією по говорінню певної іноземної аудиторії, яка кількість мовних дій входить в її обсяг, тощо. А по-друге, визначити, яка модель комунікативної компетенції є кінцевою метою всього навчального процесу в даній конкретній групі інофонів і яка - метою кожного навчального року.

Висновок. Таким чином, головним завданням процесу мовної підготовки іноземних студентів є організація їхньої навчальної діяльності із застосуванням комунікативної компетенції в процесі сприйняття та породження мови як іноземної для спілкування у побутовій, навчально-професійній та соціально-культурній сферах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації / уклад.: Л. І. Дзюбенко, В. В. Дубічинський, С. А. Чезганов [та ін.] / за ред. О. Н. Тростинської, Н. І. Ушакової. – К. : НТУУ «КПІ», - 2009. – Ч. 3. – 52 с.
2. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей : монографія / І. П. Дроздова. – Х. : ХНАМГ, - 2010. – 320 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання докт. пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, - 2003. – 273 с.

4. Паламар Л. Інтегровані заняття з української мови як іноземної // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, - 2006. – Вип. 1. – С. 53-55.

5. Hymes D. On communicative competence / D. Hymes, J. Pride, J. Holmes. – New-York : Harmondsworth Penguin, 1972. – P. 269–293.

ФАРМАКОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ АНТИКОАГУЛЯНТНОЇ ТЕРАПІЇ ГОСТРОГО КОРОНАРНОГО СИНДРОМУ БЕЗ ПІДЙОМУ СЕГМЕНТУ ST УКРАЇНИ

Гетало Ольга Володимирівна

к. фарм. н., доцент

Рудич Ірина Володимирівна

здобувач вищої освіти

ПЗВО «Київський міжнародний університет»

м. Київ, Україна

Анотація. Наведені результати аналізу асортименту антикоагулянтних засобів для лікування інфаркту міокарда; представлені результати фармакоекономічної оцінки стандартних схем лікування гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST, які включають препарати дальтепарину, еноксапарину та надропарину. Також здійснено порівняльний фармакоекономічний аналіз вказаних схем з використанням основних методів, а саме «мінімізації витрат» та «витрати – ефективність». У результаті встановлено доцільність використання еноксапарину серед схем, що аналізувалися, з позиції мінімізації витрат та з урахуванням показника витрати – ефективність.

Ключові слова: гострий коронарний синдром, антикоагулянти, фармакоекономічний аналіз

Серцево-судинні захворювання справедливо були названі «епідемією ХХ ст.», яка, на жаль, продовжується і в ХХІ ст. Протягом кількох десятиліть вони є причиною смерті населення в індустріально розвинених країнах, в тому числі і в Україні, і 2020 році становило 67,3% від загальної смертності.

Показники летальності від цих захворювань в Україні в 2-4 рази вище, ніж у західноєвропейських країнах, США, Канаді, Австралії, і поки що

спостерігається тенденція до зростання смертності. В структурі смертності від серцево-судинних захворювань на частку ішемічної хвороби серця доводиться у чоловіків на 60%, у жінок – 40%. У той же час в останні роки у багатьох економічно розвинених країнах відзначається зниження смертності від серцево-судинних захворювань. Тому, на сьогодні увага до даної патології звертається цілком заслужено.

Високими є показники захворюваності та смертності від цього захворювання майже у всіх промислово розвинених країнах світу. Згідно з даними американського національного реєстру, в США ішемічною хворобою серця (ІХС) страждають понад 5 млн. осіб. Для чоловіків у віці до 35 років вона є головною причиною смерті, а у віці після 45 років ІХС – головна причина смерті як для чоловіків, так і для жінок. В Англії та Уельсі більше 30% смертей чоловіків і 22% смертей жінок обумовлене ІХС. Термін «ішемічна хвороба серця», прийнятий Всесвітньою організацією охорони здоров'я в 1985 році, позначав такий патологічний стан, який характеризується абсолютним або відносним порушенням кровопостачання міокарда внаслідок ураження коронарних артерій серця. Незважаючи на те, що поразка коронарних артерій серця як причина ішемії міокарда може бути наслідком багатьох захворювань – запальних (васкуліти, великі колагенози, інфекційні ураження типу сифілісу) і обмінних, – а також успадкованих дефектів судин, найбільш часто воно проявляється у вигляді атеросклерозу, який спостерігається в 95-97% випадків. Летальність від ІХС становить половину випадків смерті від ССЗ.

ІХС як будь-яке хронічне захворювання характеризується періодами стабільного перебігу і загострень. Саме в період загострення ІХС істотно підвищується ризик смерті, яка нерідко настає в перші години від початку клінічних проявів. Період загострення ІХС в даний час позначається як гострий коронарний синдром (ГКС). Термін «гострий коронарний синдром» був запропонований новозеландським клініцистом Харві Уайт в 1996 році, щоб показати труднощі діагностики і точного прогнозування перебігу гострої ішемії міокарда, яка загрожує життю хворого.

На якість та своєчасність надання медичної допомоги хворим на гострий коронарний синдром також впливає і лікарське забезпечення. В сучасних умовах застосування методів фармакоекономічного аналізу дозволяє обґрунтувати вибір не тільки лікарського засобу, а й раціоналізувати обмежені ресурси охорони здоров'я. Тому метою проведеного дослідження став фармакоекономічний аналіз стандартних схем антикоагулянтної терапії гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST.

Вітчизняними науковцями вже проведені фармакоекономічні дослідження препаратів для лікування гострих проявів ішемічної хвороби серця. Так, проф. А. А. Котвіцька та ас. Красуля О. І. за результатами фармакоекономічної оцінки схем лікування інфаркту міокарда без зубця Q надали обґрунтовані рекомендації щодо включення лікарських засобів до локальних переліків.

За останній час оновлені протоколи медичної допомоги хворим на гострий коронарний синдром, до реєстру лікарських засобів внесені нові лікарські засоби антикоагулянтної дії, змінилися ціни на лікарські препарати. За цих обставин постає необхідність проведення подальших фармакоекономічних досліджень та отримання сучасних результатів.

У дослідженні були використані чинні стандартні схеми лікування гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST, дані реєстрації ЛЗ, дані бази «Моріон» щодо оптових пропозицій дистриб'юторів на лікарські засоби антикоагулянтної дії. Методами дослідження були основні методи фармакоекономічного аналізу, а саме метод «мінімізації витрат» та «витрати – ефективність». Також були використані графічний, аналітичний та логічний методи.

Аналіз чинної нормативної бази щодо лікування хворих на гострий коронарний синдром виявив, що відповідно до Протоколу надання медичної допомоги хворим із гострим коронарним синдромом без елевації ST (Наказ МОЗ від 03.03.2016 № 164) до обов'язкового переліку ЛЗ медичної допомоги даній категорії хворих включені антикоагулянти – нефракціонований гепарин

(НФГ) та низькомолекулярні гепарини (НМГ). За результатами аналізу вітчизняного фармацевтичного ринку станом на 01.05.2021 р. встановлено, що низькомолекулярні гепарини представлені лікарськими засобами за міжнародними непатентованими назвами: *далтепарин натрію, еноксапарин та надропарин кальцію*.

Стандартні схеми антикоагулянтної терапії з використанням НФГ та НМГ для лікування гострого коронарного синдрому без елевації ST наведено у табл. 1.

Табл. 1.

**Стандартні схеми антикоагулянтної терапії
гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST**

Схеми лікування	Дозування препаратів
Гепарин	12 000 – 12 500 МО 2 рази на добу, 5 – 6 днів
Далтепарин	5 000 – 7 500 МО 2 рази на добу, 6 днів
Еноксапарин	7 500 МО 2 рази на добу, 2-8 днів
Надропарин кальцію	0,6 мл 2 рази на добу, 6 днів

Для порівняння існуючих схем терапії захворювання за вартісним показником було використано метод фармакоекономічного аналізу «мінімізація витрат». У проведеному дослідженні були розраховані вартість препаратів антикоагулянтної дії на курс на лікування гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST. Роздрібна ціна на лікарські засоби була розрахована з урахуванням 10% торгової націнки. Дані для розрахунків та отримані результати вартості препаратів антикоагулянтної дії лікування гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST за методом «мінімізація витрат» представлені у табл. 2.

Табл. 2.

Аналіз вартості препаратів антикоагулянтної дії

хворих із гострим коронарним синдромом

без підйому сегменту ST з урахуванням лікарських форм

Торгова назва	Виробник/країна	ЛФ	Роздрібна вартість, грн		
			1 уп.	добової дози	курсу лікування
НЕФРАКЦІОНОВАНИЙ СТАНДАРТНИЙ ГЕПАРИН					
<i>Гепарин:</i>					
ГЕПАРИН	ЗАТ «Біолек»; ТОВ «ФАРМА ЛАЙФ»; ТОВ фірма «Новофарм-Біосинтез», Україна	5000МО/5 мл, № 5	437,12	262,27	1573,62
НИЗЬКОМОЛЕКУЛЯРНІ ФРАКЦІОНОВАНІ ГЕПАРИНИ					
<i>Далтепарин:</i>					
ФРАГМІН	Фармація Н.В./С.А./Пфайзер Бельгія Н.В./Веттер Фарма- Фертигунг ГмбХ і Ко КГ, Бельгія/Бельгія/Німеччина	5000 МО (анти-Ха) / 0,2 мл, №10	1617,32	646,78	3880,68
<i>Еноксапарин:</i>					
ФЛЕНОК С	ВАТ «Фармак», м. Київ, Україна	10000 анти-Ха МО/мл (6000 анти-Ха МО), №10	1012,75	202,55	1215,30
<i>Надропарин кальцію:</i>					
ФРАКСИ ПАРИН	ГлаксоВеллком Продакшн, Франція	9500 МО анти-Ха/мл (2850 МО анти-Ха), №10	1325,17	528,85	3173,06

Таким чином, можна зробити висновок, що серед лікарських засобів антикоагулянтної дії, рекомендованих для лікування гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST найбільш оптимальним з позиції мінімізації витрат є застосування еноксапарину, який представлений на вітчизняному ринку препаратом «Фленокс» (ВАТ «Фармак», м. Київ, Україна) і витрати на який на 358,32 грн менше за витрати при застосуванні стандартного гепарину.

Наступним етапом дослідження стало здійснення аналізу схем лікування, що досліджуються з урахуванням показників ефективності препаратів. Основними критеріями ефективності терапії гострого коронарного синдрому обрані наступні: смерть (летальний результат), частота виникнення інфаркту міокарду або поворотна (рефрактерна) стенокардія. З метою визначення показників ефективності були опрацьовані літературні джерела щодо результатів міжнародних досліджень ефективності та безпеки антикоагулянтів.

Дані щодо кінцевої точки клінічних досліджень з подальшим визначенням показників ефективності схем антикоагулянтної терапії отримані у результаті вивчення закордонних спеціалізованих джерел представлені у табл. 3.

Табл. 3.

Кількісні показники кінцевих точок рандомізованих клінічних досліджень у терапії гострого коронарного синдрому без сегменту ST

Показник	FRIC (далтепарин)	ESSENCE (еноксапарин)	FRAXIS (надропарин/ гепарин)
Кінцева точка, %:			
Смерть	2,4	3,3	3,0
ІМ	5,3	3,7	1,7
Поворотна стенокардія	13,6	16,8	17,6
Загалом:	21,3	23,8	22,3 / 22,2
Ефективність застосування	78,7	76,2	77,7 / 77,8

Наступним етапом дослідження стало проведення розрахунку обсягів витрат за різними схемами терапії, що дозволяє знизити ризик виникнення кінцевих точок (смерть, інфаркт міокарда, поворотна стенокардія) на 1%

протягом повного курсу лікування. Для цього розраховано коефіцієнт, який показує обсяг витрат, необхідних для досягнення одиниці ефективності CER (табл. 4).

Табл. 4.

Узагальнені результати розрахунків показника CER (витрати/ефективність) для схем лікування гострого коронарного синдрому без підйому сегменту ST

Лікарський засіб	Показник CER, грн
Гепарин	$CER = 1573,62 / 0,78 = 2017,46$ грн
Далтепарин	$CER = 3880,68 / 0,79 = 4912,25$ грн
Еноксапарин	$CER = 1215,30 / 0,76 = 1599,07$ грн
Надропарин кальцію	$CER = 3173,06 / 0,78 = 4068,02$ грн

Отримані результати дозволяють сформулювати наступні висновки:

1. Порівняння показників «витрати/ефективність» (CER) стандартних підходів до лікування свідчить, що найменшою вартістю додаткової одиниці ефективності характеризується застосування еноксапарину (1215,30 грн);

2. Також необхідно розглянути доцільність використання схеми лікування із застосуванням гепарину. За умов незначної відмінності у значенні показників ефективності режимів, що аналізуються, додаткові витрати складуть складуть 358,32 та будуть найменшими порівняно із застосуванням інших НМГ.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гострий коронарний синдром без елевації сегменту ST. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 03.03.2016 № 164.

2. Котвіцька А. А., Красуля О. І. Результати фармакоеконімічної оцінки антикоагулянтної терапії інфаркту міокарда без зубця Q в Україні // Клінічна фармація. – 2013. – Т. 17, № 2. – С. 4-8.
3. Baula, O. P., Saliy, O. O., Bessarabov V. I., Gerasimchuk A. M. (2021). Comparative studies of the kinetics of dissolution of medicines on the basis of clopidogrel. *Farmatsevychnyi Zhurnal*, (1), 26-34.
4. Fragmin during Instability in Coronary Artery Disease (FRISC) Study Group Low-molecular-weight heparin during instability in coronary artery disease // *Lancet*. – 2006. – №347. – P. 561-568.
5. Low molecular weight heparin in acute coronary syndrome: evidence for superior or equivalent efficacy compared with unfractionated heparin. [Електронний ресурс] / Sanjay Kaul, Prediman K. Shah. – Режим доступу: <http://content.onlinejacc.org/article.aspx?articleid=1126499>.
6. Warkentin T.E., Levine M.N., Hirsh J. et al. // *N. Engl. J. Med.* – 2005. – №332. – P. 1330-1335.
7. Weitz J.I. // *N. Engl. J. Med.* – 2007. – №337. – P. 688-698.

**ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗУПИНЕННЯ
ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ**

Гіденко Євген Сергійович

викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

Альошина Марія Сергіївна

курсант II курсу,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

Анотація: В даній статті буде розглянуто питання забезпечення особистої безпеки, деякі тактичні дії в надзвичайних ситуаціях при виконанні такого превентивного заходу, як зупинення транспортного засобу з невідомим ризиком, при якому може існувати загроза життю та здоров'ю людей, а також детально освітлені підстави при виконанні цього поліцейського превентивного заходу та порядок його проведення. Особливості здійснення прикриття та взаємодії поліцейських, тактичні основи зупинки при переслідуванні, варіанти наближення до транспортного засобу.

Ключові слова: безпека, ризик, загроза, транспортний засіб, поліцейський, затримання, зупинка, тактика.

Актуальність дослідження. У статті, на основі аналізу норм чинного законодавства України та узагальнення практичного досвіду служби в органах Національної поліції розглядаються питання забезпечення безпеки працівників поліції при зупинці транспортного засобу з невідомими ризиками. Звертається увага на той факт, що в надзвичайних ситуаціях на транспортному засобі, як правило, існує загроза життю та здоров'ю людей. Для попередження та

запобігання цих негативних наслідків залучаються сили та ресурси органів виконавчої влади, особливе місце серед яких займає Національна поліція України. Встановлено, що рівень особистої безпеки працівників поліції безпосередньо залежить від рівня їх професійної підготовки, а успішне виконання покладених на поліцію завдань у галузі безпеки дорожнього руху залежить від обраної тактики та злагодженості своїх дій. У статті проаналізовано положення Закону України "Про Національну поліцію" стосовно підстав зупинення транспортного засобу, алгоритм дій працівника поліції при спілкуванні з водієм.

Визначаються обставини, за яких працівники поліції можуть переслідувати транспортний засіб. Звертається увага на тактику зупинки під час переслідування, варіанти підходу до транспортного засобу, зокрема огляд транспортного засобу для перевірки. Основна увага приділяється порядку дій працівників поліції за виняткових обставин, за яких працівник патрульної поліції може попросити водія та, за необхідності, пасажирів вийти з транспортного засобу. Надана характеристики здійснення прикриття та взаємодії під час зупинки транспортного засобу з високим рівнем загрози. Зазначається, що ефективність діяльності працівників поліції у сфері безпеки дорожнього руху передбачає певний рівень захисту для самих правоохоронців, оскільки при виконанні службових обов'язків вони часто перебувають у небезпечних умовах або стають об'єктом кримінальних правопорушень.

Мета даної статті – детально розглянути виконання забезпеченням особистої безпеки під час здійснення такого превентивного поліцейського заходу, як зупинення поліцією транспортного засобу, а також деякі тактичні дії, а також підстави зупинення транспортного засобу.

Матеріали та методи дослідження. Теоретичну базу даного дослідження склали - навчальна література та періодичні видання, а правову базу склали нормативно-правові акти: Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», КУПАП і інші нормативні акти, що мають відношення до даної теми. В статті були використані такі методи дослідження :

порівняльний метод; описовий метод; класифікація; порівняльно-правовий метод; формально-юридичний метод.

Постановка проблеми. Аналіз наукових джерел, національних нормативних актів та промисловості наочно демонструє стурбованість надмірним рівнем смертності та травматизму внаслідок дорожньо-транспортних пригод. Справді, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, це одна з найбільших проблем суспільства, і, згідно з прогнозами на 2030 рік, дорожньо-транспортні травми можуть стати однією з п'яти основних причин смерті у світі. У цьому відношенні питанням безпеки дорожнього руху відводиться особлива роль.

Водночас слід зазначити, що ні суворіші покарання для учасників дорожнього руху, ні освітня робота в цій галузі суттєво не вплинули на ситуацію. Очевидно, що проблема є складною і стосується як учасників дорожнього руху, так і органів виконавчої влади, які відповідають за забезпечення безпеки та громадського порядку.

Національна поліція України (далі – НПУ) - це функціональна підсистема охорони громадського порядку, яка є частиною єдиної державної системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, призначеної для залучення її сил та засобів для забезпечення конституційного права громадян на захист життя та здоров'я. Водночас практична діяльність органів НПУ, ефективність заходів щодо боротьби з аваріями та катастрофами на транспорті не завжди відповідають вимогам щодо забезпечення необхідного рівня безпеки як громадян, так і правоохоронців. У більшості випадків причини проблем обумовлені, з одного боку, недосконалістю чинного законодавства, недостатнім рівнем ефективності управління, контролю та нагляду уповноважених органів та їх посадових осіб, а з іншого боку - відсутність достатнього досвіду та рівня тактичної підготовки працівників поліції.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», який визначає правові основи організації та діяльності НПУ, до повноважень поліції належать регулювання дорожнього руху та контроль за дотриманням учасниками правил

дорожнього руху, супровід транспортних засобів у випадках, визначених законом. Тому для усунення або запобігання ДТП необхідно підготувати відповідні заходи, змістом яких є виконання норм чинного законодавства та професійна підготовка працівників поліції до найшвидших, найактивніших та рішучих дій у складних діях.

Слід зазначити, що проблеми діяльності НПУ у сфері безпеки дорожнього руху увагою науковців не згадувались, зокрема це питання досліджували: С.М. Гусаров, А.В. Кузьменко, С. Братель, Ю.А. Тихомиров, В.А. Заросіло, А.М. Луцик, Є.В. Скрипи та інші. Однак, незважаючи на велику кількість наукових розробок, у більшості робіт питання безпеки працівників поліції під час здійснення контролю за дотриманням правил дорожнього руху містить набагато більше суперечливих питань.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи особливості діяльності поліції у сфері безпеки дорожнього руху, в першу чергу, потрібно звернути увагу на мотиви зупинки транспортного засобу. Отже, згідно із Законом України "Про Національну поліцію" цими причинами є: порушення водієм Правил дорожнього руху, видимі ознаки, що вказують на технічну несправність транспортного засобу, інформація, яка свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу при вчиненні дорожньо-транспортної пригоди чи необхідно здійснити опитування водія або пасажирів щодо обставин дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, тощо. Окрім, поліція має право зупинити транспортний засіб, якщо необхідно залучити водія для надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху чи працівників поліції або як свідок у складанні протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріали про ДТП. Поліцейський зобов'язаний проінформувати водія про конкретну підставу зупинки транспортного засобу, з докладним описом цієї причини [1].

Водій має право робити аудіо- та відео-фіксацію спілкування з поліцейським, та всі його дій під час виконання службових обов'язків. Така фіксація не повинна перешкоджати виконанню службових обов'язків

поліцейського. Зупинка транспортного засобу правопорушника для зупинки порушень правил дорожнього руху під час керування патрульним транспортним засобом повинна здійснюватися за допомогою спеціальних звукових та світлових приладів, відповідно до заходів безпеки. Поліцейським забороняється, крім випадків крайньої необхідності, зупиняти транспортний засіб на схилах, мостах, пішохідних доріжках, різких поворотах та інших ділянках дороги з обмеженою видимістю [2].

При зупинці транспортного засобу необхідно врахувати характер і місце зупинки, тип транспортного засобу, кількість людей у транспортному засобі. Підготовка до зупинки транспортного засобу передбачає не лише встановлення зупинки поліцією, але й інформування працівника чергової частини про ваші наміри, ваше місцезнаходження, номерний знак автомобіля та іншу додаткову інформацію. Що стосується прямої зупинки автомобіля, це можна зробити за допомогою гучномовця або за допомогою світлових сигналів (маячків) і, у виняткових випадках, навіть жестів. Отже, поліція вмикає пробліскові маячки (червоний зупиняється після зупинки обох транспортних засобів), а після зупинки службового автомобіля на 3-5 метрів до підозрілого транспортного засобу займає найбезпечніше положення [3, с. 72].

Зауважимо, що поліцейські, які патрулюють пішки, не можуть зупиняти транспортні засоби, якщо це не випадком крайньої необхідності. При виявленні вчинення правопорушення такий поліцейський повинен надати відповідну інформацію, зокрема про транспортний засіб, черговому та патрульним на відповідних квадратах. Процедура наближення поліцейських до транспортного засобу в темний час доби передбачає відповідну послідовність дій, а саме: перевірити безпеку проїжджаючого потоку транспортного засобу, відрегулювати фари на службовому автомобілі, перевірити спорядження, увімкнути “body” камеру, вийти з службового автомобіля.

Таким чином, для забезпечення особистої безпеки перед зупинкою транспортного засобу, під час фактичної зупинки та після здійснення зупинки поліцейський повинен постійно оцінювати ситуацію. За потреби можна підійти

до транспортного засобу ззаду, з боку водія або з боку пасажирів. Поліцейський може переконатися у відсутності небезпеки, оглянувши салон автомобіля через вікна. Та вимагати водія вимкнути двигун і, за необхідності, увімкнути світло салону, поліцейський повинен знаходитися на безпечній відстані від транспортного засобу, а також продовжувати спостерігати за діями водія та пасажирів. Документи від водія приймаються вільною рукою, щоб зберегти можливість використання вогнепальної зброї, якщо це необхідно. Альтернативними варіантами можуть бути підхід з боку пасажирів або наближення двох поліцейських з різних боків [4, с. 41].

Що стосується алгоритму забезпечення особистої безпеки працівників поліції при зупинці транспортного засобу, він описаний в окремих положеннях ЗУ "Про Національну поліцію". Отже, поліцейський, відповідно до вимог щодо забезпечення власної безпеки, підходить до водія зупиненого транспортного засобу, після зустрічі з водієм, поліцейський повинен повідомити (1, ст. 18, ч. 3 ЗУ про НПУ) та повідомити про відеозапис (ст. 40 ЗУ про НПУ), а також повідомити причину зупинки (ст. 35 ЗУ про НПУ), потім перевірити посвідчення водія, свідоцтво про державну реєстрацію транспортного засобу та інші документи відповідно до законодавства (пункти 2.1, 2.4 ПДР).

Особливу увагу слід звернути на виняткові обставини, за яких патрульний може вимагати від водія та пасажирів вийти з транспортного засобу, тобто якщо є підозра в адміністративному правопорушенні або злочині, скоєному водієм або пасажирів автомобіля. Як уже зазначалося, водія та пасажирів можна залучити як свідків або допомогти в надзвичайних ситуаціях. Під час спілкування з водієм, який вийшов з транспортного засобу, необхідно залишити проїжджу частину. У цьому випадку слід розміщувати за принципом "контакт-прикриття". «Контакт – прикриття» - це стандартна процедура безпеки на місці події, в якій беруть участь два або більше поліцейських та один або більше суб'єктів (підозрюваних осіб). Поліцейський, який контактує, розмовляє з підозрюваним, забезпечує документальне оформлення, проводить поверхневий огляд тощо. Основним завданням поліцейського, який забезпечує

прикриття, є захист контактуючого напарника.

Таким чином, на час перевірки транспортного засобу та спілкування з водієм, поліцейським рекомендується вибирати безпечну відстань, не допускати, щоб водій і пасажир виходили з поля зору та не повертався до них спиною. При необхідності поліцейський може використовувати максимально освітлено фрагмент (ділянку) дороги (вулиці) або фари патрульної машини.

Зауважимо, що поліцейським заборонено сідати до зупиненого транспортного засобу або садити людей у службовий автомобіль (якщо в інструкціях відомства не передбачено інше за погодженням з безпосереднім керівником). Поліцейському також заборонено підходити до транспортного засобу, з боку фар, або перебувати між особою та іншим поліцейським, чію безпеку він забезпечує. Виявляючи інформацію про присутність осіб чи транспортного засобу у розшуку, правоохоронці перебувають у позиціях, що дозволяють їм страхувати один одного, забезпечувати особисту безпеку та безпеку оточуючих. Така інформація негайно повідомляється оперативному черговому та безпосередньому керівнику. У подальшому вживати заходи щодо затримання такого транспортного засобу, в тому числі шляхом його блокування.

Відповідно до статті 122-2 КУпАП підставою для переслідування є невиконання водієм вимоги патрульного зупинити транспортний засіб, що є обов'язковим для всіх учасників дорожнього руху (у разі недотримання цих вимог патрульний слідує і зупиняє транспортний засіб). Також підставою для переслідування може бути отримана патрульним інформація про транспортний засіб або осіб, що перебувають в даному транспортному засобі. Положення статей 173, 185, 130 КУпАП визначають, що поведінка водія та / або пасажирів не відповідає ситуації, також може бути причиною переслідування транспортного засобу [5].

Правила виконання переслідування: 1) на час переслідування транспортного засобу екіпаж патрульної поліції вмикає відповідні світлові та сигнальні пристрої; 2) екіпаж повідомляє через радіостанцію (інші засоби

зв'язку) марку, модель, колір транспортного засобу, який вони переслідують; 3) через гучномовець екіпаж патрульної поліції закликає водія транспортного засобу спинитися. Найефективніший спосіб зупинити переслідуючи транспортний засіб – заблокувати його іншими транспортними засобами. Окремо слід зазначити, що виконання поліцейськими службових завдань у сфері безпеки дорожнього руху часто передбачає контакт із підозрюваними. У цьому випадку поліцейський має право наказувати водієві вимкнути двигун, тримати руки так, щоб він міг їх бачити, вийти з транспортного засобу та підійти до патрульної машини. Таким чином, поліцейський здійснюючи контакт, контролює поведінку водія, даючи чіткі та прості команди, тоді як інші поліцейських здійснюють прикриття та контролюють пасажирів транспортного засобу [6, с. 10].

Огляд транспортного засобу для перевірки також має свої особливості. Насамперед, необхідно додержуватися напряму огляду транспортного засобу, використовувати ліхтарик, перевіряти всі можливі місця, не пошкоджуючи конструкцію автомобіля. У разі зупинки транспортного засобу з високим ризиком загрози підстави переслідування такі ж, як і для інших учасників дорожнього руху. У разі невиконання вимог патрульного, він має право слідувати і зупиняти транспортний засіб, зокрема: 1) під час переслідування транспортного засобу поліцейський зобов'язаний увімкнути відповідні світлові та сигнальні засоби; 2) через гучномовець подати команди водію переслідуваного транспортного засобу зупинитися; 3) про напрям і характер руху переслідуваного транспортного засобу регулярно повідомляти чергового.

Необхідно охарактеризувати особливості здійснення прикриття та взаємодії під час зупинки транспортного засобу з високим ступенем ризику. Отже, основний підрозділ обирає зупинку і знаходиться в 10-15 метрах за зупиненим транспортним засобом, керує підрозділами прикриття, додатковими підрозділами та організовує затримання осіб у транспортному засобі. Коли підозрюваних затримано, водію зупиненого автомобіля подається команда повернутися обличчям до автомобілю. Патрульні розміщують за своїми

автомобілями та затримують водія, надягають наручники, опитують і здійснюють поверхневу перевірку. Таку саму послідовність поліція повторює в процесі арешту всіх осіб, які були в транспортному засобі, виводячи їх по одному [7, с. 64].

З вищесказаного випливає, що найбільш оптимальна та безпечна послідовність для переміщення та утримання підозрюваних передбачає такі дії: максимальне використання освітлення для отримання переваги, виведення водія з машини, утримання пасажирів у машині та робота з кожним окремо, контроль поведінки та використання наручників, проведення поверхневої перевірки, перед тим як помістити підозрюваних в автомобіль основного підрозділу.

Висновки. На завершення дослідження слід зазначити, що в сучасних умовах безпека транспорту є складним соціальним явищем, яке не обмежується дисципліною водіїв та пішоходів, станом доріг, збільшенням автопарку або якістю управління дорожнім рухом. Співробітники Національної поліції постійно працюють над вирішенням проблем запобігання ДТП та розробляють заходи щодо їх усунення, виконуючи тим самим одне з основних своїх завдань. Діяльність поліцейських із забезпечення безпеки дорожнього руху в основному пов'язана з різними загрозами та стресовими ситуаціями. Особливість впливу небезпеки полягає в її постійній потенційній присутності. На жаль, позитивних змін у вдосконаленні законодавства та подоланні негативних соціальних тенденцій в Україні ще не досягнуто, а діюча система управління та нагляду за дотриманням правил безпеки дорожнього руху функціонує в умовах організаційної неузгодженості та базується на принципах мінімального регулювання та у рамках законодавчих вимог.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 03.06.2020).

2. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 / Верховна Рада України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001- %D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF)

3. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції : навчальний посібник. / О. І. Тьорло та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

4. Тактико-спеціальна підготовка : навчальний посібник / Є.В. Гузенко та ін. Київ : НАВС, 2014. 155с.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 12 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (дата звернення: 09.05.2020).

6. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події : методичні рекомендації / В.Л. Костюк та ін. – Київ : НАВС, 2017. 44 с.

7. Чмелюк В.В., Грищук В.Л., Бадьора С.М. Основи тактичної підготовки працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 218 с.

УДК: 619: 616.998:636.2.053

ПОШИРЕННЯ ТА ПРОЯВ ПНЕВМОЕНТЕРИТИВ ТЕЛЯТ В УМОВАХ ГОСПОДАРСТВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Гонтарь Алла Михайлівна

к.вет.н., доцент

Северин Раїса Василівна

к.вет.н., доцент

Пономаренко Геннадій Володимирович

к.вет.н., доцент

Гуменюк Ксенія В'ячеславівна

студентка

Лактіонова Євгенія Анатоліївна

студентка

Харківська державна зооветеринарна академія

м. Харків, Україна

Анотація. У скотарстві значних економічних збитків завдають асоційовані кишково-респіраторні інфекції телят до 6-ти місячного віку. В Україні найбільше епізоотичне значення серед інфекційних паразитоценозів у телят мають асоціації вірусів ІРТ, рота-, корона-, ПГ-3 і бактерій – пастерел, ешерихій, сальмонел, а також хламідій і мікоплазм [1, 3]. Вірус ІРТ спричинює ураження дихальних шляхів, статевих органів, центральної нервової системи, шлунково-кишкового тракту, очей, шкіри, порушення відтворювальної функції тощо.

Респіраторна форма перебігу захворювання завдає найбільших економічних збитків. Вірус ПГ-3 поширений на всіх фермах у всьому світі. Він викликає запалення верхніх дихальних шляхів легкого чи середнього ступеня тяжкості. Зазвичай хворіють телята від 10-добового віку до одного року, рідше — молодняк віком понад один рік.

Сприйнятливі і дорослі тварини, але у них хвороба перебігає безсимптомно. При ротавірусній інфекції характерною клінічною ознакою захворювання є поява профузного проносу після 1-ого чи 2-ого випоювання молозивом.

При цьому фекальні маси мають жовтий або жовто-зелений колір. У структурі інфекційної патології респіраторного синдрому значне місце посідають хламідії, особливо якщо говорити про хронічну його форму (*Ch.psittaci* та *Ch. pecorum*). Насамперед, ці бактерії уражують епітеліальні клітини слизової оболонки та макрофаги дихальної системи. За асоційованих інфекцій не завжди вдається ізолювати віруси, і часто їхня первинна етіологічна роль залишається нез'ясованою внаслідок спростування діагнозу лише на бактерійні хвороби [2, 4].

Ключові слова: велика рогата худоба, телята, віруси, бактерії, хламідії.

Під час виконання роботи використовували матеріали звітності служби ветеринарної медицини господарств, результати бактеріологічних досліджень патологічного матеріалу. Застосовували метод ІФА для виділення вірусних збудників, а також бактеріологічні методи досліджень патологічного матеріалу за загальноприйнятими методиками для виділення і ідентифікації бактерійних збудників.

Результати вивчення матеріалів ветеринарної звітності показали, що у 2020 році у господарствах Харківської області недоотримання телят відбувалося через значний рівень захворюваності та летальності від асоційованих пневмоентеритів. Статистичний аналіз свідчить, що підвищений рівень епізоотологічних показників зумовлений умовно патогенними бактеріями та вірусами. Питома вага кожного захворювання в загальній інфекційній етіології пневмоентеритів телят представлена в таблиці 1.

Таблиця 1.**Структура інфекційних пневмоентеритів телят у господарстві**

№ з/п	Вік телят	Колі-бактеріоз, %	Сальмонельоз, %	Анаеробна ентеро-токсемія, %	Рота-вірусна інфекція, %	Коронавірусна інфекція, %	ІРТ, %	Парагрип-3, %
1.	До 20 днів	48	4	12	15	2	5	14
2.	21- 60 днів	3	42	8	6	15	16	10
3.	2-6 міс	-	36	-	5	18	24	17

Найвища захворюваність на колібактеріоз у телят до 20-ти денного (48%) проявлялася у господарствах другого кварталі, що пояснюється, передусім, несприятливими умовами утримання та неповноцінною годівлею маточного поголів'я і одержаного приплоду, підвищеною вірулентністю збудників, низьким імунним захистом телят. Серед вірусних чинників виділялися ротавірус (15% випадків) та вірус парагрипу-3 (14% випадків). У телят з 20-ти денного віку до 2-х місяців були виділені віруси ІРТ (16% випадків), парагрипу-3 (10% випадків) та коронавірус (15% випадків). В етіологічній структурі бактеріозів значну питому вагу мали збудники сальмонельозу (42% випадків). У телят старше 2-х місячного віку при пневмоентеритах загострилася роль інфекційного рінотрахеїту (24% випадків), а також визначалися коронавірус (18%) та вірус парагрипу-3 (17% випадків). З ознаками гострої форми колісепсису захворіли телят до 20-ти денного віку. За гострої форми спостерігали відхилення з боку центральної нервової системи у вигляді судом і парезів кінцівок. У трьох телят проявлялася діарея. Фекалії в перші дні хвороби були кашкоподібні, надалі рідкі, сіро – білого кольору, часто з пухирцями газу, слизу і крові. Підвищення температури у телят було короткочасним, перед загибеллю у тварин на 3-5 день знижувалася до норми, а іноді була дещо нижча за фізіологічний поріг. Ентеритною формою колібактеріозу захворіло 17 голів телят із загальної кількості поголів'я 80 голів впродовж чотирьох тижнів. Перехворілі телята надалі погано розвивалися, давали низькі прирости маси. Результати лабораторної бактерійної діагностики були позитивними щодо

колібактеріозу, також при дослідженні носових змивів хворих телят методом ІФА були виділені вірус парагрипу - 3 та ротавірус. Як показали результати проведених серологічних досліджень, ротавірусна інфекція у телят різних вікових груп реєструється останні два роки з тенденцією до збільшення кількості позитивних випадків. Рівень титрів коливався в межах 1:32 – 1:64. Найбільш характерним клінічний прояв ротавірусної інфекції був саме у телят до 10-ти денного віку, тобто у новонароджених тварин.

Основна ознака захворювання – діарея, яка розпочиналася несподівано, без будь – яких попередніх проявів або після помітного пригнічення телят і продовжувалася від 2 до 6-8 діб. Патологоанатомічні зміни за асоційовного пневмоентериту телят характеризувалися явищами сепсису та ураженням шлунково-кишкового тракту.

Характер патологічних змін залежав, перш за все, від форми перебігу хвороби (септична, ентеритна), а також від рівня резистентності організму тварини. Типовими причинами виникнення асоційованих пневмоентеритів телят раннього постнатального віку у господарствах Харківської області є вплив на організм тварин різних етіологічних факторів, що призводять до зниження природної резистентності організму. Зниження резистентності організму телят обумовлюється незбалансованістю раціону глибокотільних корів і отелених корів по основних раціоноутворюючих одиницях.

Також одним із етіологічних чинників у виникненні асоційованих постнатальних діарей є несвоєчасне впоювання молозива новонародженим телятам та порушення терміну проведення щеплень глибокотільних корів, а також наявність вірусоносіїв збудників пневмоентеритів.

Висновки

1. Джерелом збудників колібактеріозу та ротавірусної інфекції стали дорослі тварини – бактеріоносії.
2. Захворювання проявилось в зимовий період.
3. Захворюваність складала 21,5%, летальність 12%, що за епізоотологічними показниками не суперечить літературним даним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Манжурина О. Совершенствование специфической профилактики желудочно-кишечных болезней у телят / О. Манжурина, А. Некрылов // Ветеринария сельскохозяйственных животных. – 2013. – № 4. – С. 42 – 47.
2. Сидоров М.А. Основы профилактики желудочно – кишечных заболеваний новорожденных животных / М.А. Сидоров, В.В. Субботин // Ветеринария сельскохозяйственных животных. – 2008.- №3. – С. 8 - 12.
3. Скибицький В.Г. Етіологічні аспекти масових шлунково – кишкових захворювань новонароджених телят і тактика лікувально – профілактичних заходів / В.Г. Скибицький // Ветеринарна медицина України. – 2006. – №2. – С. 21 - 22.
4. Сорокіна Н.Г. Дисбактеріоз кишечнику телят, його корекція і профілактика / Н.Г. Сорокіна, В.А. Бортнічук, Ф.Ж. Ібатулліна // Науковий вісник Національного аграрного університету. –Вип. 11.- Київ, 2016. - С.44-47.

**В. Н. СМОЛЬЯНИНОВ: ГОСУДАРСТВЕННАЯ СЛУЖБА,
ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКАЯ И НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ**

Гребцова Ирэна Светозаровна

д.и.н., профессор, зав. Кафедры

всемирной истории

Одесский национальный университет

имени И. И. Мечникова

Аннотация. В статье выявлены основные вехи жизни и деятельности Владимира Николаевича Смольянинова (1864–1942), освещены его научные интересы и преподавательская служба; раскрыты особенности и результаты короткого периода пребывания ученого на посту попечителя Одесского учебного округа.

Ключевые слова: Одесский учебный округ, попечитель, учебные заведения, Новороссийский университет.

Введение./Introduction. В начале XX века продолжал свою деятельность на местах созданный столетием ранее в рамках формирования централизованной системы образования в Российской империи институт попечителей учебных округов. Количество округов и состав губерний, входящих в них периодически менялись. При этом с 30-х гг. XIX ст. оставались неизменными территориальные рамки Одесского учебного округа, который довольно успешно функционировал при всех часто сменявших друг друга попечителях. В 1913–1915 гг. очередным попечителем округа стал филолог-классик В. Н. Смольянинов. Его управление образованием в округе приходится на начальный период Первой мировой войны, что оказало заметное влияние на направления и результаты работы попечителя. До настоящего времени научная и служебная деятельность В. Н. Смольянинова не нашли должного освещения в

исследовательской литературе.

Цель работы./Aim. Цель статьи – раскрыть основные направления научных интересов и государственной службы В. Н. Смольянинова, осветить особенности его пребывания в должности попечителя Одесского учебного округа в начальный период Первой мировой войны.

Материалы и методы./Materials and methods.

Источниковая база исследования включает опубликованные источники и архивные документы. Методологической основой являются принципы исторического познания – объективность, историзм, системность. В статье использованы общенаучные и исторические методы: научный анализ и синтез, проблемно-хронологический, историко-генетический, историко-сравнительный. Заметное место в реконструкции основных вех жизни и деятельности В. Н. Смольянинова занимает биографический и просопографический метод.

Результаты и обсуждение./Results and discussion. В. Н. Смольянинов родился в Костромской губернии 1 июля 1864 г. в семье потомственных дворян. После окончания Костромской гимназии он поступил на историко-филологический факультет Московского университета, который в 1884 г. успешно окончил. Осенью того же года В. Н. Смольянинов поступил на службу в канцелярию костромского губернского предводителя дворянства. Однако преподавательская работа его привлекала гораздо больше, чем чиновничья служба, поэтому в ноябре 1885 г. он сдал экзамен в Московском университете на звание учителя гимназии с правом преподавания латинского языка.

Получив классный чин, В. Н. Смольянинов перешёл на службу в Министерство народного просвещения. Вскоре он стал учителем 1-мужской гимназии в городе Саратове, в которой преподавал латинский и греческий языки. В 1891 г. **В. Н. Смольянинов** вошел в состав Педагогического совета гимназии, став его секретарем. Некоторые гимназисты оставили воспоминания об его преподавательской деятельности. Так, в своих воспоминаниях о годах учебы в саратовской гимназии эсер В. М. Чернов писал: «Классным

наставником был у нас учитель латинского и греческого языков **В. Н. Смольянинов**, ярый поклонник классицизма, пытавшийся создать у нас культ древних языков, изучение их тонкостей и проникновение в глубины классической поэзии» [1, с. 51]. Далее автор отмечал: «Одной из его слабостей была его действительная или мнимая родовитость» [1, с. 52]. Как отмечали близко его знавшие, В. Н. Смольянинов действительно любил в окружении доверенных лиц утверждать, что род Смольяниновых имеет больше прав на престол, чем Романовы.

В 1892 г. **В. Н. Смольянинов** был назначен директором Саратовского Александровского дворянского пансиона. Одновременно он продуктивно работал в Саратовской ученой архивной комиссии, где был членом ее редакционного отдела, позднее библиотекарем и правителем дел комиссии. Много сил **В. Н. Смольянинов** отдавал работе в библиотеке, которую привел в должный порядок. Учитывая материальные трудности организации, ряд расходов комиссии он брал на себя. С его участием в 1895 г. вышел 20-й выпуск научных работ членов комиссии. В нем была опубликована статья В. Н. Смольянинова «Нападение шайки разбойников на село Борисоглебское (ныне с. Борисоглебское-Куракино, Сердобского уезда Саратовской губ.) в 1776 году». В декабре 1895 г. ученый был избран действительным членом Симбирской губернской архивной комиссии.

Молодой преподаватель успешно продвигался по иерархической (Табели о рангах) и служебной лестнице. В 1897 г. **В. Н. Смольянинов** был назначен директором Астраханской гимназии, и в январе 1898 г. он прибыл в Астрахань. Современники отмечали ряд достоинств в работе нового директора. Одним из них было бережное отношение к здоровью гимназистов. Он систематически организовывал пешие прогулки по окрестностям Астрахани для гимназистов, устраивал экскурсии по Волге. Следующим шагом директора стало обустройство за городом дачи для гимназистов, которые в летнее время не имели возможности в связи со сложным материальным положением семьи позволить себе полноценный отдых. В конце 90-х гг. XIX ст. возникла

необходимость постройки нового здания гимназии, так как старое здание сильно обветшало. По инициативе В. Н. Смольянинова была создана комиссия в составе губернского инженера, губернского архитектора, полицмейстера и самого директора гимназии. 18 марта 1898 г. комиссия составила заключительный акт: «По всестороннему осмотру помещений классической гимназии, таковые оказались совершенно не соответствующими самым примитивным требованиям техники и гигиены...» [2, с. 602]. Документ был поддержан общественностью города. Директор **В. Н. Смольянинов**, докладывая попечителю учебного округа о решении комиссии 26 октября 1899 г. предложил собственный проект.

Астраханский период был не менее продуктивным в плане участия **В. Н. Смольянинова** в общественной жизни региона: он являлся членом астраханского статистического комитета, членом совета астраханского отделения попечительства императрицы Марии Александровны о слепых, почетным мировым судьей астраханского городского округа, членом ряда других общественных организаций.

Зарекомендовавший себя успешным администратором В. Н. Смольянинов в марте 1901 г. был назначен директором шестиклассной прогимназии в Москве, уже в следующем году преобразованной в Московскую десятиклассную гимназию. В 1905 г. он был назначен окружным инспектором Московского учебного округа.

Научные интересы В. Н. Смольянинова фокусировались на генеалогии, разработка положений которой в тот период была тесно связана с разбором семейных архивов. Как хранитель находившегося в имении Надеждино архива князя Ф. А. Куракина, ученый принял участие в подготовке его материалов к изданию и редактировал вышедший в 1904-1905 гг. двухтомник «Восемнадцатый век: Исторический сборник, издаваемый по бумагам семейного архива кн. Федором Алексеевичем Куракиным». По материалам семейных архивов В. Н. Смольянинов опубликовал работы: «Княже-Куракинские церкви в Тверской губернии» (Москва, 1905), «Материалы для

родословия князей Гедиминовичей» (Москва, 1905). Ученый был избран товарищем (заместителем) председателя Историко-родословного общества, являлся членом Русского исторического общества в Москве, принимал участие в издании трудов научных обществ.

В 1908 г. В. Н. Смольянинов женился на О. В. Вельяминовой-Зерновой. В этом браке родились двое детей: Андрей (1909 г.) и Анна (1911 г.). Однако и в Москве В. Н. Смольянинов работал недолго: 27 июня 1910 г. он приступил к исполнению обязанностей директора русских учебных заведений Великого княжества Финляндского.

Весной 1913 г. начался одесский период деятельности В. Н. Смольянинова. 26 марта он был назначен на должность попечителя Одесского учебного округа, а в следующем году произведен в гофмейстеры императорского двора. В Одессе ученый стал членом Одесского Общества истории и древностей, продолжив сотрудничество с другими научными организациями.

Однако вскоре период пребывания в Одессе потребовал от попечителя мобилизации не только его административных умений, но и гуманистических устремлений. Начало Первой мировой войны явилось серьезным испытанием для страны и региона. Южные губернии не стали в годы войны театром военных действий, но их жители приняли активное участие в оказании помощи фронту, раненым, принимали беженцев. В. Н. Смольянинов 21 августа 1914 г. обратился к педагогам и руководителям учебных заведений своего округа с призывом словом и делом побуждать учащихся к патриотическим действиям. В первые недели войны часть преподавателей и студентов единственного в учебном округе высшего учебного заведения – Новороссийского университета добровольно ушли в действующую армию. В этот период проводилась массовая мобилизация врачей, в том числе работавших в учреждениях медицинского факультета университета. К 1 января 1915 г. из всего состава врачей, служивших при учебно-вспомогательных учреждениях медицинского факультета, около 65 % были призваны или добровольно ушли на фронт.

Недостаток медицинского персонала стал причиной пополнения его рядов студентами старших курсов медицинских факультетов. В середине ноября 1914 г. зауряд-врачами первого ранга были призваны 118 студентов; к 1 мая 1915 г. – 116 студентов дополнили их ряды.

Пусть в меньшей степени, но мобилизация коснулась и состава других факультетов. На фронт отправились 146 студентов, что составило более 8 % учащихся Новороссийского университета. В военные училища на обучение с 1 июля 1914 г. по июль 1915 г. добровольно решили перейти 72 студента, с 1 июля 1915 г. по март 1916 г. – 76 студентов университета [3, с. 7]. Правление университета с первых дней мобилизации оказывало поддержку призванным в действующую армию коллегам назначением пособий в размере месячного жалования. Финансовая поддержка коснулась и ушедшей на фронт студенческой молодежи. Департамент народного просвещения по распоряжению управляющего министерством уведомил попечителей учебных округов, что «назначенные студентам-добровольцам стипендии должны быть выдаваемы в течение всего времени пребывания их в рядах войск» [4, с. 816].

Весной 1915 г. ситуация на фронте существенно осложнилась, выросло и количество поступавших в Одессу раненых. Все лечебные университетские заведения были предоставлены под лазареты Красного Креста. Расходы по содержанию 300 раненых первоначально покрывались из средств Красного Креста, позднее их полностью принял на себя Новороссийский университет.

При канцелярии Одесского учебного округа был создан Комитет помощи борцам за родину, который возглавила жена попечителя О. В. Смольянинова. Комитет с благотворительной целью выпустил два издания сборника стихотворений «Венок героям», подготовил к печати сборник стихотворений под названием «Святая Русь». Под его руководством интенсивно разворачивалась работа учащейся молодежи в тылу. На собранные средства члены комитета приобрели для лечившихся солдат и офицеров постельное белье, полотенца, халаты, костыли. Студенты собирали пожертвования и устраивали благотворительные концерты в пользу пострадавших от военных

действий. Собранные средства распределялись между тремя работавшими в Одессе комитетами помощи раненым: Комитетом помощи борцам за родину, комитетом Красного Креста и созданным при Новороссийском университете Дамским комитетом [5, с. 36-37]. Во время посещения Одессы весной 1915 г. императором Николаем II состоялась его встреча с делегацией Комитета помощи борцам за родину во главе с О. В. Смольяниновой. Участницы делегации передали 50000 руб. на оборудование передвижного склада необходимых в солдатском быту предметов.

В поддержке армии принимали участие не только студенты, но и гимназисты, учащиеся начальных школ. Осенью 1914 г. на педагогических советах учебных заведений решался поставленный В. Н. Смольяниновым вопрос о возможностях каждого из них в оказании помощи военнослужащим, их семьям, раненым, беженцам. Так, в женских гимназиях было решено привлекать учениц к изготовлению необходимых для раненых и беженцев вещей на уроках рукоделия. Мужские учебные заведения округа взялись за изготовление простейшей мебели для госпиталей.

В связи с острой нехваткой лечебных учреждений Министерство народного просвещения обратилось к попечителям с просьбой предоставить помещения в школах курортной зоны в период летних каникул 1915 г. для восстановления здоровья раненых. В. Н. Смольянинов, в свою очередь, немедленно приказал руководителям учебных учреждений освободить классные комнаты от школьного имущества, которое предлагалось сохранять в одном из школьных помещений. В кратчайшие сроки учебные заведения были переоборудованы под лазареты.

Несмотря на военные действия, занятия в университете не прекращались. Продолжало свою работу основанное еще в 1870 г. Попечительство о недостаточных студентах, которое к 1 января 1914 г. работало под председательством попечителя учебного округа В. Н. Смольянинова. Основу неприкосновенного капитала Попечительства составляли деньги и ценные бумаги, пожертвованные в разное время частными лицами. Его оборотный

фонд складывался из менее значительных сумм, но так как жертвователей было немало, то в совокупности эти средства образовывали приемлемую кассу, деньги из которой предназначались на выплату студентам пособий. Однако в предвоенный период участники этой благотворительной организации сетовали: «В настоящее время материальная необеспеченность среди студентов императорского Новороссийского университета ощущается особенно остро» [6, с. 5]. В. Н. Смольянинову удалось поспособствовать основанию 5 именных стипендий для студентов. Новые стипендии дополнили число учрежденных ранее, что позволило увеличить количество стипендиатов.

Несмотря на материальные трудности, Попечительство продолжало оказывать помощь нуждающимся студентам и в военные годы, но средств в его кассе каждый месяц становилось все меньше. Требовались иные формы поддержки учащейся молодежи. При Попечительстве в конце 1914 г. по инициативе В. Н. Смольянинова и ректора университета Д. П. Кишенского было создано «Бюро труда». Его задачей являлась помощь студентам в поиске работы [7, с. 298-299]. Если первоначально поиск студенческой работы членами Бюро концентрировался вокруг репетиторства и частных уроков для детей состоятельных родителей, то в дальнейшем рамки возможной деятельности студентов заметно расширились, включив сферу обслуживания и работу на предприятиях. Объявления «Бюро труда» о работе для студентов публиковались в региональных газетах с большими скидками или бесплатно.

20 ноября 1915 г. В. Н. Смольянинов был назначен сенатором и навсегда покинул Одессу. Хотя период его пребывания на посту попечителя Одесского учебного округа был непродолжительным – менее трех лет, он все же оказался, несмотря на тяготы военного времени, довольно успешным. По состоянию на 1915 г. Одесский учебный округ насчитывал 9978 учебных заведений всех типов, в которых обучалось 820825 учащихся, в том числе действовали 8423 начальные школы, в которых учились 681540 детей. Распределение по административно-территориальным составляющим округа дает следующие данные: в Бессарабской губернии насчитывалось 1784 учебных заведений,

учащихся – 123726; в Екатеринославской губернии – 2593 учебных заведений, учащихся – 250704; в Таврической губернии – учебных заведений 2242, учащихся – 163011; Херсонской губернии учебных заведений – 3359, учащихся – 283384 [8, л. 2-6].

В массив средних учебных заведений, кроме гимназий и прогимназий, входили: морские, духовные, педагогические, сельскохозяйственные, медицинские, военные, художественные, коммерческие, промышленные, торговые, технические и ремесленные училища. В округе работало 1 училище для слепых и глухонемых, комплекс религиозных нехристианских учебных заведений, частные училища. При этом медицинские, педагогические и художественные учебные заведения были сосредоточены исключительно в Херсонской губернии; технические – в Екатеринославской губернии. Средние учебные заведения (гимназии, прогимназии, институты и лицеи) действовали во всех губерниях округа: в Бессарабской губернии – 26; в Екатеринославской – 43; в Таврической – 40; в Херсонской губернии – 76. Росло также количество начальных учебных заведений, хотя их по-прежнему было недостаточно. По губерниям они распределялись следующим образом: в Бессарабской губернии – 1495 учебных заведений с количеством учеников – 102020; в Екатеринославской – 2212 (учеников – 212 522), в Таврической – 2009 (учеников – 137213), в Херсонской губернии – 2707 (учеников – 229785) [9, л. 29-32]. Безусловно, рост учебных заведений не был заслугой только В. Н. Смольянинова, в этом преуспели и его предшественники. И все же, справедливо будет отметить, что в сложных условиях военных лет он все-таки смог сохранить и даже увеличить их численность. За свою деятельность ученый был награжден отечественными и зарубежными орденами.

После революции В. Н. Смольянинов эмигрировал в Югославию, где руководил книжным делом «Славянская взаимность». В 1941 г. ученый с семьей переехал в США, где был избран действительным членом российского Историко-родословного общества в Нью-Йорке. В. Н. Смольянинов умер в 1942 г. в Нью-Йорке, где и был похоронен.

Висновки./Conclusions. Таким образом, В. Н. Смольянинов прошел путь от учителя гимназии до попечителя учебного округа. Он возглавлял Одесский учебный округ в тяжелый начальный период Первой мировой войны, что потребовало от попечителя концентрации усилий на четкой работе тыла для оказания помощи раненым и беженцам всеми находящимися в его ведении учебными заведениями округа. В. Н. Смольянинову удалось организовать работу учебных заведений в округе в военное время, стабилизировать материальную базу Новороссийского университета, оживить деятельность Попечительства о недостаточных студентах. Службу по Министерству народного просвещения он успешно совмещал с научной работой в области генеалогии, являясь автором ряда научных трудов, редактором и издателем научных сборников.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ И ЛИТЕРАТУРЫ

1. Чернов В. М. Записки социалиста революционера. Книга первая. В году безвременья (1889-1899). – Берлин-Петербург-Москва: Издательство З. И. Гржебина, 1922. – 339 с.
2. Остроумов Т. Исторический очерк Астраханской 1-й мужской гимназии за время с 1806 по 1914 год. – Астрахань, 1914. – 846 с.
3. Отчет о состоянии и деятельности Новороссийского университета за 1915 год. – Одесса, 1916. – 34 с.
4. Циркуляр по Одесскому учебному округу. – 1915. – № 6.
5. Отчет о состоянии и деятельности Новороссийского университета за 1914 год. – Одесса, 1915. – 46 с.
6. Отчет Попечительства о недостаточных студентах Новороссийского университета за 1913 г. – Одесса, 1914. – 31 с.
7. Гребцова И. С. Новороссийский университет в развитии благотворительности в Одессе (вторая половина XIX – XX ст.). – Одесса: Астропринт, 2009. – 504 с.
8. Российский государственный исторический архив (далее – РГИА). –

Ф. 733. – Оп. 207 (1915). – Д. 8 (Ведомости к отчету о средних учебных заведениях Одесского учебного округа за 1914-1915 гг.). – 6 л.

9. РГИА. – Ф. 733. – Оп. 196 (1915). – Д. 963 (О ревизии Одесского учебного округа). – 36 л.

УДК 007.5.681.51

**ДОСЛІДЖЕННЯ САУ ДІЛЬНИЦЕЮ ДЕМІНЕРАЛІЗАЦІЇ ВОДИ ДЛЯ
ВИРОБНИЦТВА АМІАКУ**

Григоренко Світлана Миколаївна

к.т.н., старший викладач

Лись Дар'я Анатоліївна

Аспірант

Баранов Максим Олександрович

Захаренко Олександр Миколайович

Студенти

Державний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса, Україна

Анотація: В даній статті розглянуто дослідження, яке обумовлена тим, що ефективність виробництв визначається не тільки якістю проектних рішень але і повнотою та достовірністю вихідної інформації для проектування, якістю управління діючими виробництвами. На усіх етапах проектування і при управлінні технологічними процесами використовуються математичні моделі, якість і відповідність яких залежить від глибини дослідження процесів і функціональних зв'язків між їхніми параметрами.

Ключові слова: демінералізація, синтез оптимальної системи управління, імітаційна модель, АСУ ТП, екранна форма, водопідготовча установка.

Метою дослідження є підвищення ефективності процесом управління підготовки води для технологічних процесів на прикладі дільниці демінералізації води для виробництва аміаку.

Об'єктом дослідження, а в подальшому і модернізації, являється дільниця демінералізації води, що складається із трьох груп фільтрів. Кожна група складається з уловлювача органічних домішок, катіонітного фільтру,

декарбонізатора, нагнітача, вентилятора, аніонітного фільтру і системи виготовлення регенераційних розчинів [1].

Задача дослідження складається з таких аспектів: с

- створення математичної моделі дільниці демінералізації води;
- експериментальна і аналітична оцінка статичних і динамічних властивостей об'єкта управління;
- розробка імітаційної моделі з можливістю використання моделі в якості міні-тренажеру;
- дослідження системи управління.

Основною задачею при роботі ВПУ являється підтримка витрати води і хімічного складу її домішок у заданих режимах як в окремих апаратах, так і у схемі в цілому. При значному об'ємі контролю на ВПУ великої продуктивності якісна система автоматичного управління режимом роботи ВПУ дозволяє підвищити продуктивність праці, здійснює значний вплив на рішення соціальних і екологічних проблем, підвищує техніко-економічну ефективність виробництва.

Автоматизація схем ВПУ [2] дозволяє на предочистці води здійснювати контроль і регулювання витрати і температури оброблюваної води, забезпечує дозування реагентів, шламовий режим роботи в освітлювачах, оптимальну їх продувку, режим роботи механічних фільтрів, необхідну якість оброблюваної води.

На іонообмінній частині ВПУ автоматизація забезпечує контроль і регулювання витрати води в іонітних фільтрах, виготовлення і подачу регенераційних розчинів, а також режими регенерації іонітних фільтрів і процесів нейтралізації стічних вод. Технологічні операції у схемах ВПУ розрізняються на неперервні (наприклад, регулювання витрати води) і періодичні (наприклад, регенерація фільтрів).

При цьому можуть бути здійснені три рівня автоматизації:

- операційне управління;
- напівавтоматичне управління;

- комплексна автоматизація.

Дані рівні автоматизації передбачають автоматизацію усіх процесів іонування води, робочий цикл, регенерацію, контроль за якістю води. Крім автоматичного управління режимом роботи блочних фільтрів у такій схемі передбачається можливість втручання оператора при порушеннях технологічного режиму роботи ВПУ, для чого схема управління містить систему сигналізації [3].

Найбільш оптимальною з точки зору автоматизації являється схема з блочним включенням іонообмінних фільтрів, яка дозволяє одночасно проводити сумісні регенерації катіонітних і аніонітних фільтрів, застосовувати однотипне й уніфіковане обладнання. Структура автоматизованого управління такою схемою визначається організацією процесу регенерації фільтрів, яка може бути організована таким чином, що кожний блок має свій індивідуальний регенераційний вузол або блоки розбиваються на окремі групи з приналежними цим групам регенераційним вузлам.

Автоматизація дільниць водопідготовки фактично зводиться до автоматизації фільтрів, процесів дозування реагентів і різноманітних допоміжних процесів з використанням сучасних засобів автоматизації та вимірювальної техніки. Сучасні технічні засоби автоматизації дають можливість контролювати та вести управління усіма процесами системи водопідготовки не тільки з урахуванням технологічних вимог, але і з максимальною зручністю для оператора [3]. Більшість АСУ ТП організовано за ієрархічним принципом, де виділяються два рівні ієрархії: верхній і нижній.

Верхній рівень забезпечує взаємодію оператора-технолога та інженерного персоналу з технологічним обладнанням, організує роботу системи і підготовку масивів інформації для використання у різноманітних задачах. Верхній рівень об'єднують мережею Ethernet.

До верхнього рівня відносяться наступні технічні засоби:

- АРМ оператора;
- сервер бази даних, що використовується в якості АРМ інженера

АСУ ТП;

- комутаційне обладнання;
- пристрої безперешкодного живлення комп'ютерів і комутаційного обладнання.

Нижчий рівень забезпечує виконання функцій контролю і управління технологічними функціональними вузлами. Засоби нижнього рівня являються контролери функціональних вузлів (КФВ), які отримують від датчиків інформацію про стан технологічного об'єкта і впливають на електроприводи запорно-регулюючої арматури і механізмів у відповідності з алгоритмом функціонування керуючих програм, завантажених до контролерів [4]. Структура організації ТЗА наведена на рис. 1.

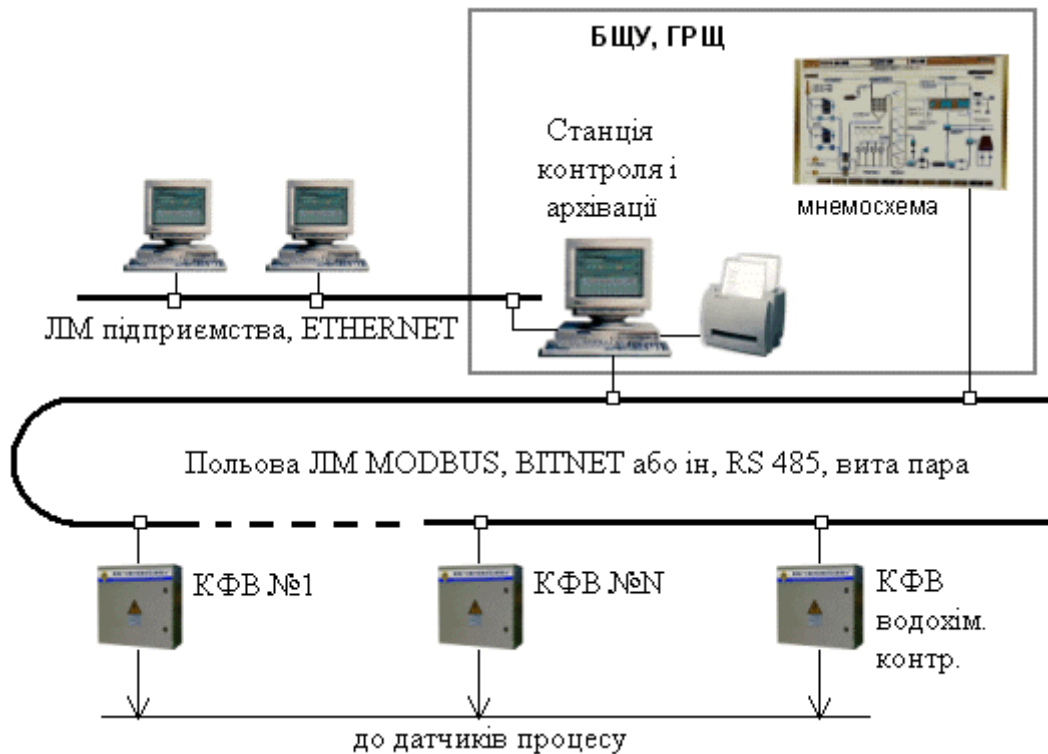

Рис. 1. Структура організації ТЗА

Висновки. Модернізація системи управління з використанням сучасної багаторежимної системи керування дозволить покращити рівень автоматизації ділянки і ефективність виробництва в цілому.

При модернізації АСУ ТП схем ВПУ замість старих регуляторів, релейних перемикачів, регулюючих засобів та різноманітного допоміжного обладнання встановлюються нові, більш надійніші пристрої, які займають

набагато менше місця і є більш функціональними. Причому використання нових ТЗА дозволяє не тільки покращити роботу автоматики ВПУ, але й збільшує якість роботи ВПУ в цілому.

Дослідження дільниці демінералізації води як об'єкта управління показало, що існуюча система виробництва не є оптимальною (зведений параметр ефективності становить близько 32%). Також не відповідає сучасним вимогам існуюча система управління дільницею, дослідження якої показало, що рівень автоматизації дільниці складає 40%.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Громогласов А.А., Копылов А.С., Пильщиков А.П. Водоподготовка: Процессы и аппараты: Учеб. пособие для вузов. — М.: Энергоатомиздат, 1990. — 272 с.: ил.
2. Кишневський В.П. Системи обробки води в енергетиці, розрахунки та проектування: Навч. пос. (рос. мовою) – Одеса: Астропринт, 2003. – 160с.
3. Деянов В.А. Автоматизация, защита и сигнализация на электростанциях. М.-Л., Госэнергоиздат, 1963. – 384 с.: ил.
4. Стерман Л.С., Покровский В.Н. Физические и химические методы обработки воды на ТЭС: Учебник для вузов. – М.: Энергоатомиздат, 1991. – 328 с.: ил.

УДК 811.161.2'373.43:070

НЕОЗАПОЗИЧЕННЯ В ГЛЮТОНІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Гулик Тетяна Сергіївна

студентка

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Анотація. У статті проаналізовано неозапозичення в глютонічній лексиці української мови початку ХХІ століття. Джерельною базою дослідження слугували інтернет-ресурси. Закцентовано на функціонуванні неозапозичень на позначення маловідомих досі ягід та фруктів, різних соусів, страв вуличної кухні. На прикладі номінацій десертів порушено проблему балансу питомої і запозиченої лексики у мові.

Ключові слова: глютонічна лексика, назви їжі та напоїв, українська мова, неозапозичення, англізми.

Назви їжі та напоїв активно вживаються у мовленні. Вони великою мірою відображають національну картину світу. Сьогодні спостерігаємо зростання інтересу до глютонічної лексики, оскільки ця тематична група словникового складу української мови активно поповнюється новими одиницями. Тому такий напрям досліджень є актуальним.

Мета нашої розвідки – проаналізувати процес запозичення як активний спосіб поповнення глютонічної лексики. Джерельною базою дослідження слугували інтернет-ресурси.

Глютонічні найменування неодноразово ставали об'єктом зацікавлення науковців не лише з позиції лінгвістики (Ф. Косицька, І. Зайцева, І. Державецька, Л. Єрмакова), але й соціології (В. Ніколенко, К. Рафікова),

культурології (О. Плюта, І. Сохань). Ф. Косицька й І. Зайцева роблять висновок, що терміни «глутонічний» та «гастрономічний дискурс» не є тотожними, акцентують увагу на вузькій спеціалізації першого [1, с. 26]. І. Державецька, аналізуючи терміни «кулінарія», «гастрономія» та «глутонія», зауважує, що останній має широке значення, оскільки передбачає такі ознаки: характеристика кулінарії як мистецтва, яке потребує спеціальних наукових знань і вмінь, а також розуміння тонкощів приготування їжі, оцінка її смакових властивостей та власне споживання [2, с. 69-70]. Л. Єрмакова відносить глутонічний дискурс до мовного вираження фізіологічних потреб людського організму у сфері харчових уподобань та трактує це поняття як форму реалізації національної мови в динаміці текстової організації мовлення в руслі комунікації, пов'язаної з процесом споживання продуктів харчування [3, с. 6].

Тематична група глутонічної лексики постійно оновлюється. Один із чинників – популярність проблематики у медійному просторі (програми кулінарного характеру, тревел-програми, у яких демонструється кулінарна культура різних народів), в інтернет-комунікації (кулінарні сайти). Тому закономірно, що продуктивним способом творення глутонімів є запозичення.

Процес проникнення лексичних одиниць з інших мов триває здавна. На початку ХХІ століття динамічні зміни в глутонічній лексиці дуже виразні. Активізувалося використання маловідомих досі ягід та фруктів: *годжі* «китайський плід, який має яскравий запах та приємний смак всередині із світлою желеподібною м'якоттю», *авокадо* «їстівні плоди, смачні, грушеподібні ягоди, з кісточкою всередині, м'якуш багатий на жири», *батат* «тропічний плід, який за смаком нагадує солодку картоплю», *насіння чіа* «низькокалорійні зерна іспанської шавлії», як-от: «*Гратен з батату. Батат зазвичай змішують з сухарями і запікають під сиром*» (flexi.com.ua); «*Насіння чіа: користь, вживання під час схуднення, солодкі рецепти*» (life.liga.net).

У кулінарії стали широко використовувати різні соуси. Закономірно, що активізувалися відповідні лексеми: *гуакамоле* «соус мексиканської кухні, на основі авокадо, соку лимона та солі», *песто* «популярний холодний соус

італійської кухні на основі оливкової олії, базиліка і сиру», *сальса* «соус мексиканської кухні, різновид холодної страви, часто пікантного смаку з різноманітними подрібненими складниками та приправами», *топінг* «спеціальна фруктовіа поливка для коктейлів, фруктових салатів, морозива, кондитерських виробів, пудингів, шейків, що прикрашає страву». Наприклад: «*фокачо з соусом **песто** та сиром пармезан*» (samogon.org); «*В інтернет-магазині «Тортіно» ви знайдете десятки найменувань недорогих **топінгів** й сиропів для коктейлів та кондитерських виробів*» (tortino.com.ua).

За останнє десятиліття значної популярності набули страви вуличної кухні. Відповідно в українській мові з'явилися нові лексичні одиниці: *вран* «англ. *wrap* – обгортка, різновид сандвіча, в якому м'ясне або салатне наповнення загорнуте у лаваш», *тортилья* «тонкий коржик з кукурудзяного або пшеничного борошна, що вживається в їжу головним чином в Мексиці, США, а зараз стає популярним і в Україні», *кесадилья* «страва мексиканської кухні, яку готують переважно із складеної кукурудзяної або пшеничної тортильї із начинкою з розплавленого сиру», *паніні* «італ. *panini*, *panino* – італійський аналог гарячого бутерброду». Наприклад: «*Наші **тортильї** виробляються в Іспанії за старовинним автентичним мексиканським рецептом*» (hrealmexican.com.ua); «*Одним із найпопулярніших є бутерброд з пікантною назвою **паніні***» (shepetivka.com.ua).

Спостерігаємо процес заміни питомих лексичних одиниць на позначення десертів запозиченими словами: *чизкейк* «англ. *cheese* – сир, *cake* – торт, страва європейської та американської кухні, що представляє собою сирний десерт від сирної запіканки до тістечка суфле», *панкейк* «від англ. *pancake* – різновид млинців, популярний в США та Канаді, вирізняються товщиною», *капкейк* «англ. *cupcake* – невелике тістечко, запечене в чашечці з тонкого паперу». Наприклад: «***Чизкейк** без випічки: покроковий рецепт*» (recepty.24tv.ua); «*класичний і оригінальний рецепт: **панкейки** на молоці*» (blog.metro.ua).

За нашими спостереженнями, серед неозапозичень домінують англізми. Здебільшого уживання неозапозичень виправдане, оскільки нові поняття не

мають відповідників в українській мові. Якщо ж розглянути лексичну пару на кшталт *чизкейк* – *сирник*, то слід надавати перевагу питомим лексичним одиницям, оскільки треба дбати про баланс питомого і запозиченого у мові.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Косицкая Ф. Л., Зайцева И. Е. Французкий гастрономический дискурс и его жанровая палитра: сб. науч. трудов. № 2 (167). Томск, 2016. С. 25-29.
2. Державецька І. О. Глютонічний дискурс: лексикографічний аспект: зб. наук. праць. Одеса: НУ «ОЮА», 2014. С. 69-72.
3. Ермакова Л. Р. Глюттонические прагматонимы и национальный характер (на материале русской и английской лингвокультур): автореф. дисс. канд. филол. наук: 10.02.19. Белгород, 2011. 26 с.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА РОБОТА ПІДПРИЄМСТВА»

Гурбик Юрій Юрійович

к.н.держ.упр., доцент

Недава Анатолій Олександрович

Студент

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

м. Мелітополь, Україна

Анотація. У науковій роботі досліджуються тлумачення поняття «фінансова робота підприємства» українськими вченими. Розкриваються мета та предмет фінансової роботи підприємства. Визначаються та аналізуються основні завдання та напрямки фінансової роботи на сучасному підприємстві.

Ключові слова: фінансова робота, підприємство, мета, предмет, завдання, напрямки.

Сьогодні розвиток підприємств практично неможливий без ефективної фінансової діяльності, яка забезпечує створення сприятливого внутрішнього середовища для досягнення ними поставлених цілей та завдань в трансформаційних умовах розвитку підприємництва в Україні.

А тому виникає нагальна необхідність щодо створення дієвих теоретичних засад дослідження питань пов'язаних з фінансовою діяльністю, які матимуть важливе значення для наукового обґрунтування сутності, змісту та напрямків формування та реалізації фінансової роботи на підприємстві [1, с. 181].

Аналіз економічної наукової літератури дає підстави стверджувати, що поняття «фінансова робота підприємства» має різне трактування серед вітчизняних дослідників (табл.1)

Таблиця 1**Основні тлумачення поняття «фінансова робота підприємства»**

Автор(и)	Визначення поняття
Г.І. Базецька, Л.Г. Суботовська, Ю.В. Ткаченко	Специфічна діяльність, направлена на своєчасне і повне забезпечення підприємства фінансовими ресурсами для самозадоволення його відтворювальних потреб, активної інвестиційної діяльності і виконання всіх його фінансових зобов'язань перед бюджетом, податковою службою, банками, іншими підприємствами і власними працівниками [2, с. 19].
М. М. Бердар	Система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення підприємств та досягнення ним поставлених цілей, тобто вона забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення її результатів [3, с. 23].
В.В. Зянько, В.Г. Фурик, І.М. Вальдшмідт	Діяльність з управління фінансами підприємства, спрямована на забезпечення процесу відтворення фінансових ресурсів, їх раціонального використання та здійснення контролю за дотриманням фінансової дисципліни [4, с. 13].
О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук	Система економічних заходів по визначенню фінансових ресурсів в обсягах, необхідних для забезпечення виконання планів економічного і соціального розвитку підприємства, здійснення контролю за їх цільовим та ефективним використанням [5, с. 49].

Таким чином українські науковці у сфері фінансів тлумачать поняття «фінансова робота підприємства» насамперед з точки зору системного та процесного підходів, адже розглядають його як певну діяльність чи систему економічних заходів, форм і методів на підприємстві.

Ми погоджуємося з думкою Д.Ф. Харьковського, І.М. Медведюк та О.І.

Конопльової які стверджують що основна мета фінансової роботи підприємства полягає у тому, щоб забезпечувати процес виробництва фінансовими ресурсами і контролювати правильне та раціональне використання наданих коштів [6, с. 6]. Предметом фінансової роботи на підприємстві є його фінансові відносини і фінансові потоки [2, с. 19].

М. М. Бердар виділяє наступні основні завдання фінансової роботи на підприємстві :

- фінансове забезпечення поточної господарської діяльності грошовими коштами підприємства, тобто постійної платоспроможності підприємства його балансу;

– пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності;

– організація розрахунків і виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками, працівниками підприємств;

мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власних фінансових ресурсів;

– контроль за ефективним цільовим розподілом та використанням власних і позикових фінансових ресурсів [3, с. 23 -24].

На рис. 1 показано основні напрямки здійснення фінансової роботи на підприємстві, які вказують у своїх працях багато українських науковців.

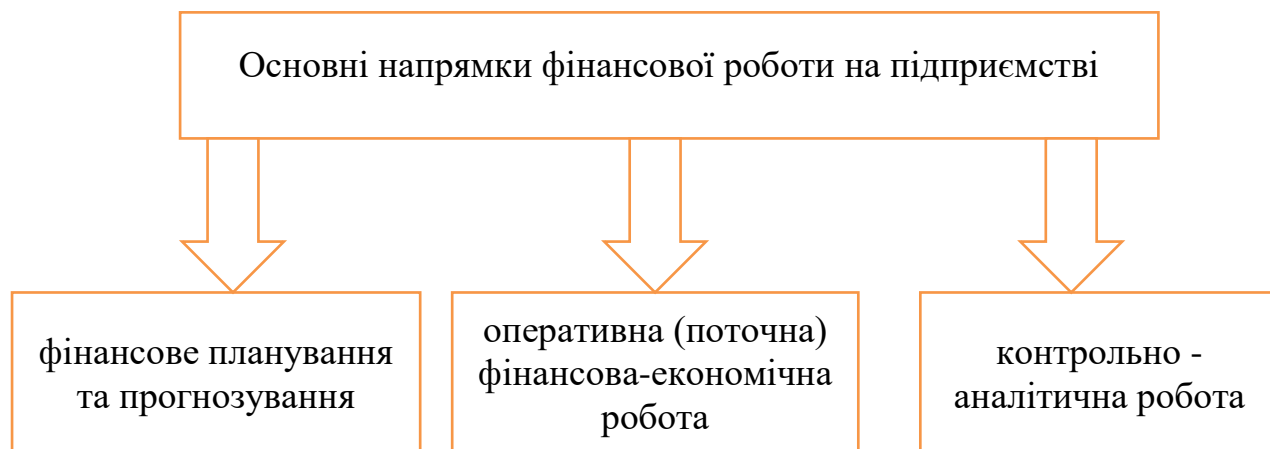

Рис. 1. Узагальнені напрямки фінансової роботи підприємства (побудовано за даними [2, с. 19], [7, с. 10]).

Як показує практика управлінсько-організаційної діяльності підприємства

реалізація всіх видів фінансової роботи покладається на фінансову службу (відділ) підприємства, тобто структурний підрозділ, який виконує визначені функції в системі управління підприємством.

Таким чином, фінансова робота є важливим елементом у системі фінансового менеджменту підприємства, раціональне використання якої забезпечує ефективну діяльність та розвиток підприємства в сучасному ринковому середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гурбик Ю.Ю., Петренко В.А., Сальнікова М.В. Теоретичний аналіз тлумачення поняття «фінансова діяльність підприємства». *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип.5(67). С.180-185.

2. Базецька Г. І., Суботовська Л. Г., Ткаченко Ю. В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навчальний посібник. Харків: ХНАМГ, 2012. 292 с.

3. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

4. Зянько В.В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2016. Ч.1. 126 с.

5. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. Київ: «Центр учбової літератури». 2013. 504 с.

6. Харьковський Д.Ф., Медведюк І.М., Конопльова О.І. Фінанси підприємств: навчальний посібник / за ред. Д.Ф. Харьковського. Одеса: Друк, 2003. 168 с.

7. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.

УДК 615.28:579.861.2:579.61:616-078

СПОСІБ ВИГОТОВЛЕННЯ АУТОВАКЦИНИ ІЗ ШТАМІВ

P.AERUGINOSA

Деркач Світлана Андріївна

кандидат медичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувачка лабораторії анаеробних інфекцій

Городницька Наталія Іллівна

кандидат медичних наук,
старший науковий співробітник

Куцай Наталія Михайлівна

молодший науковий співробітник
ДУ «Інститут мікробіології та імунології
ім. І.І. Мечникова НАМН України»

м. Харків, Україна

Габишева Людмила Степанівна

кандидат медичних наук,
доцент кафедри мікробіології,
вірусології та імунології

Харківського національного медичного університету

м. Харків, Україна

Анотація: Перспективним для лікування та профілактики синьогнійної інфекції є застосування аутовакцин. Розроблений спосіб виготовлення таких вакцин з застосуванням новітнього методу фотодинамічної інактивації фаголізованих клітин з використанням ендогенних фотосенсибілізаторів – 7,8-діметіл -10-рибітілаллоксазину (рибофлавіну) та вітаміну К3 (вікасолу) та опромінення світлом фотополімерної й ультрафіолетової ламп. Розроблений алгоритм отримання моновакцини, при якому досягається повне знезараження

штаму-кандидату *P. aeruginosa*, тобто підтверджується відсутність реплікації бактерій і перспективність даного способу виготовлення аутовакцин.

Ключові слова: аутовакцина, синьогнійна інфекція, фотодинамічна інактивація, фотосенсибілізатори, рибофлавін, вікасол.

Проблему боротьби з синьогнійною інфекцією можна розділити на кілька складових: по-перше – лікування хворих з синьогнійною інфекцією; по-друге – екстрена профілактика виникнення ускладнень, зумовлених *P. aeruginosa* (у хворих з пораненнями, опіками, з відкритими травмами, при інвазивних методах лікування); втретє – профілактика інфікування *P. aeruginosa* груп ризику (медичний персонал госпіталів, реанімаційних, хірургічних, опікових відділень, бійців АТО, хворих перед плановими хірургічними втручаннями, тощо).

В першому і другому випадку імунні препарати повинні забезпечувати, перш за все, антитоксичний імунітет, який здатний швидко формуватись і необов'язково бути довготривалим. Це можуть бути анатоксини, антитоксичні сироватки, лізати.

Чисельні дослідження антигенних характеристик синьогнійної палички показує їх широку варіабельність. Так, штами *P. aeruginosa* по ліпополісахаридному антигену (LPS) розподіляються на 20 серотипів, а кожен серотип має більше ніж 30 підтипів [1, с. 457].

Автори показують низьку ефективність навіть семивалентних вакцин та їх токсичність у людей. У дослідах на лабораторних тваринах LPS –антигенні комплекси можуть викликати синтез протективних антитіл, але, як правило, при контрольному зараженні штамами, що були використані для отримання вакцини. Широкий захист від інших штамів, навіть інших підтипів одного і того ж серотипу, достовірно не генерується.

Отже, ефективна мультиштамова вакцина повинна бути більш ніж 30-валентною. Тим паче, що експериментальні дослідження показали, що коли вакцина містить різні антигени із штамів навіть одного і того ж серотипу,

іmunна відповідь у мишей до кожного окремого компоненту зменшується.

Це вказує на існування проблеми специфічної імунопрофілактики псевдомонозів, в основі якої лежить складність отримання ефективних мультиштамових вакцин.

Більш перспективним, на наш погляд, може бути застосування ауто-вакцинотерапії.

Аутовакцина є ефективним засобом боротьби з вогнищем хронічної інфекції, особливо при наявності антибіотикорезистентності бактерій-збудників та коли призначення антибіотиків протипоказано (при алергії до таких препаратів, при вагітності, тощо). Вакцинотерапія може розглядатись і як фактор специфічної гіпосенсибілізації.

Формування стійкого, довготривалого іmunітету, включення вакцинації проти *P. aeruginosa* до календарних щеплень не має обґрунтованої доцільності. А ось для вакцинації групи ризику бажано застосування синьогнійної вакцини із аутоштамів або регіональних чи, навіть, внутрішньолікарняних.

Цим вимогам найбільш відповідає така форма убитої вакцини як лізат, різновидністю якого може бути аутовакцина, перспективна для лікування конкретних хворих, при вилученні від них антибіотикостійких штамів.

При цьому особливого значення набуває можливість періодично змінювати вакцинні штами з урахуванням біологічних властивостей регіональних (у тому числі внутрішньолікарняних) штамів *P. aeruginosa*, та конструювати комплексні антигенні препарати з іншими збудниками гнійно-запальних захворювань (MRS штамми стафілококів, протейною та кишковою паличкою, тощо).

Значна кількість публікацій, присвячена аналізу ефективності застосування таких препаратів, свідчить про перспективність цього напрямку специфічної імунопрофілактики.

Найбільш перспективним напрямком таких мінливих інфекційних патологій, як псевдомонози, є персоніфікація вакцинації через технології швидкого виготовлення аутовакцин [2, с.12; 3, с. 221].

В літературі є дані про практичне використання аутовакцинації проти ускладнень раньових процесів [4, с. 227], стафілококових ускладнень, в тому числі при лікуванні гінекологічних патологій [5, с. 56; 6, с. 253], лікуванні дитячих інфекцій [7, с. 13]. Також статистично достовірно підтверджено високу ефективність імунізації аутовакцинами на основі синьогнійної палички при лікуванні ускладнених псевдомонозів, в т.ч. викликаних резистентними штамми *P. aeruginosa* [8, с. 41].

Переваги аутовакцинації: позитивна клінічна, мікробіологічна і імунологічна відповідь; ефективність при поліетіологічних захворюваннях; відсутність виражених поствакцинальних реакцій; індивідуальний підхід; простота приготування та застосування; дешевизна; можливість використання в амбулаторних умовах; використання як у вигляді монотерапії, так і в комплексі з традиційними методами лікування.

Головною перешкодою для застосування в широкій практиці аутовакцин, які є найбільш специфічними засобами, була складність та довготривалість їх виготовлення. З часом, з метою спрощення техніки виготовлення аутовакцин, в якості агентів, що вбивають, були застосовані методи знезараження мікробних культур, які б менш за все зашкоджували антигенним властивостям вакцини, і, в той же час, не володіли токсичними властивостями. На цій основі були зроблені спроби приготувати аутовакцини шляхом дії на бактерії за допомогою хлороформу, ефіру, карболової кислоти, формаліну [9, с. 4]. Також отримували аутовакцини для лікування гнійно-септичних захворювань шляхом дії на мікроорганізми одночасно формаліну, етонію з послідуною сорбцією на гідроксиді алюмінію та нагріванням при температурі 100° С протягом 30 хвилин.

Нами був розроблений спосіб отримання вакцин з застосуванням новітнього методу фотодинамічної інактивації фаголізованих клітин, що дозволяє без зміни антигенного складу білкових компонентів селективно руйнувати РНК та ДНК бактерій-кандидатів, забезпечуючи специфічну імуногенність та відсутність реактогенності імунопрепарату [10, с. 5].

Термін “фотодинамічний метод знезараження або інактивація інфекційних частин” означає, по суті, запобігання реплікації бактерій чи вірусів, в результаті порушення їх здатності до розмноження та зберігання при цьому антигенної характеристики інфекту.

Засоби дезактивації з використанням ендогенних фотосенсибілізаторів (або похідних фотосенсибілізаторів на основі ендогенних речовин) не змінюють суттєво антигенність на поверхні інфекційних часток, але беззворотно руйнують їх нуклеїнові кислоти, блокуючи, тим самим, реплікативну здатність бактерій [11, с. 39].

Найбільшу перевагу слід віддавати застосуванню ендогенних фотосенсибілізаторів, тобто речовин, які натуральним чином зустрічаються в організмі людини або в результаті синтезу організмом, або при використанні як продукту травлення (наприклад вітамінів).

Такі фотосенсибілізатори є нетоксичними по своїй природі і не дають токсичних фотопродуктів після фотоопромінення, тому при їх застосуванні зникає необхідність вилучення або очистки від залишків препарату, а оброблений ними продукт (у нашому випадку – вакцина) можна безпосередньо вводити пацієнту любим відповідним способом.

До перспективних ендогенних фотосенсибілізаторів відносяться флавіни, такі як 7,8-діметил-10-рибітілізоаллоксазин (рибофлавін) та вітамін К3 (вікасол), які і були використані нами для розробки способу отримання синьогнійної вакцини.

Параметри використання фотосенсибілізаторів (рибофлавіну та вікасолу) та режиму їх опромінення визначали експериментальним шляхом, ступінь знезараження штамів *P. aeruginosa* визначали контрольними висівами на елективне середовище.

Для підвищення фотосенсибілізуючого ефекту використовували поєднане застосування вікасолу і рибофлавіну, для більш повної руйнації бактеріальних клітин і , як наслідок, накопичення у суспензії максимального числа антигенів, застосовували високоспецифічні адаптовані бактеріофаги (табл. 1).

Процес виробництва аутовакцини характеризується тією відмінністю, що в кожному випадку використовується новий, вилучений від конкретного хворого моноштам, на вивчення характеристик якого (вірулентність, токсигенність, гетерогенність, тощо) немає ні часу, ні можливостей.

Саме тому спосіб знезараження культури повинен мати підвищені гарантії надійності. Окрім того, застосування з метою фаголізу культур високовірулентних бактеріофагів, для отримання яких необхідно здійснювати адаптацію комерційних фагів до вакцинних штамів-кандидатів *P. aeruginosa*, суттєво ускладнює процес аутовакцинації хворих.

Таблиця 1

Результати визначення дії бактеріофагу, рибофлавіну, вікасолу та опромінення на *P. aeruginosa*

Проба №	Інгредієнти проби	Вид опромінення	Показники росту культур (lg КУО/мл ± m)	
			Наявність росту : 24 год.	Наявність росту: 5 діб
1.	<i>P. aeruginosa</i> * (10 ⁶ КУО/мл) 1,0 мл + фізіологічний розчин 2,0 мл (контроль)	без опромінення	6,6±0,02	7,1±0,07
		опромінення ФПЛ**	6,4±0,06	7,5±0,06
2.	<i>P. aeruginosa</i> 1,0 мл + фізіологічний розчин 1,5 мл + 0,5мл рибофлавіну	опромінення ФПЛ	1,8±0,03	2,7±0,04
		опромінення УФ***	1,4±0,06	2,5±0,06
3.	<i>P. aeruginosa</i> 1,0 мл + фізіологічний розчин 0,5мл + 0,5мл рибофлавіну + вікасол 1,0 мл	опромінення ФПЛ	0	1,3±0,09
		опромінення УФ	0	0
4.	<i>P. aeruginosa</i> (10 ⁶ КУО / мл) 1,0 мл + 0,5мл 0,1 % рибофлавіну + вікасол 1,0 мл + синьогнійний бактеріофаг	опромінення ФПЛ	0	0
		опромінення УФ	0	0

Примітки: ** - опромінення світлом фотополімерної лампи, *** - опромінення ультрафіолетом протягом 20 хвилин.

Виходячи з вищесказаного, нами були відпрацьовані певні параметри отримання аутовакцин без застосування бактеріофагів, але з одночасним застосуванням опромінення як світлом фотополімерної лампи, так і УФ-променів.

Враховуючи деякі зміни в алгоритмі отримання аутовакцини (не використання бактеріофагів та збільшення режиму опромінення з послідовним застосуванням фотополімерної та ультрафіолетової ламп), основним результатом виконання роботи було досягнення повного знезараження штамів-кандидатів, тобто підтвердження відсутності реплікації бактерій при різних термінах зберігання. Напрацьовані зразки моновакцин із різних штамів *P. aeruginosa* для подальшого вивчення їх протективних властивостей і обґрунтування перспективності способу отримання синьогнійної вакцини.

Розробка нових способів отримання убитих, нешкідливих та високоефективних вакцин на основі актуальних штамів синьогнійної палички, на наш погляд, може сприяти значному зменшенню формування внутрішньолікарняної циркуляції полірезистентних штамів, та сприяти зниженню показників захворюваності і смертності від нозокоміальних псевдомонозів .

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Vincent J. L. *Vaccine Development And Passive Immunization For Pseudomonas aeruginosa In Critically Ill Patients: A Clinical Update. Future Microbiol.* 2014. 9(4).P. 457–63.
2. Волосач О. С. Клинический пример успешного лечения аутовакциной микст-инфекции, осложнившей течение хронического фурункулеза *Журнал ГрГМУ.* 2011. №1 (33). С.12-14.
3. Тараско А. Д., Чельшева Г. М., Ковальчук Е. С., Хабибуллин А. М. Применение аутовакцины при лечении рецидивирующих и затяжных гнойно-воспалительных процессов в поликлинике. *Стационаро-замещающие технологии: Амбулаторная хирургия.* 2007. №4. С. 221-222.
4. Волосач О. С. Иммуномодулирующая роль грибково-бактериальной

аутовакцин, показателей гуморального иммунитета у пациентов с хроническими воспалительными заболеваниями, осложненными кандидозом. *Успехи медицинской микологии*. 2017. 17(17). С. 227-233.

5. Кисера Я. В., Сторчак, Ю. Г. Разработка инактивированной аутовакцины против диплококковой инфекции. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені СЗ Гжицького*. 2014. 16(2-1). С.56-58.

6. Giedrys-Kalemba S., Czernomysy-Furowicz D., Fijałkowski K., Jursa-Kulesza J. Autovaccines in individual therapy of Staphylococcal infections. In pet-to-man travelling Staphylococci. *Academic Press*. 2018. P. 253-264.

7. Волосач О. С., Кузьмич И. А., Заяц Я. К. Микробиологическая эффективность аутовакцинотерапии при синегнойной инфекции. 2017. <http://elib.grsmu.by/bitstream/handle/files/5197/13-16.pdfz.pdf?sequence=1>.

8. Лемиш А.П., Андрусевич А.С., Амосова Л.А., Станкуть А.Э., Станкуть В.Э. Опыт применения аутовакцины для специфической профилактики псевдомоноза хряков-производителей. *Эпизоотология, иммунология, фармакология и санитария : международный научно-практический журнал*. 2011. № 2. С. 41-49.

9. Способ получения ассоциированной анатоксин-вакцины для профилактики и лечения гнойно- септических болезней: пат. 2386448 (С2), Росія: МПК⁵¹ А61К39/116, А61К39/108, А61К39/085. № 2008117240/13; заявл. 29.04.2008; опубл. 20.04.2010 .

10. Спосіб отримання вакцини для профілактики та лікування псевдомонозів: пат. 143248 Україна: МПК С12N1/04(2006.01). № u 2012908730; заявл. 19.07.2019; опубл. 27.07.2020, Бюл. № 14. 5 с.

11. Mikhailova N. A., Vertiev Iu. V., Kaloshin A. A., Isakov M. A. , 2010. Study of protective properties of recombinant atoxic form of exotoxin A and recombinant outer membrane protein F of *Pseudomonas aeruginosa*. *Zh. Mikrobiol. Epidemiol. Immunobiol.* № 2. P. 39 – 44.

БЕЗПЕЧНІСТЬ СУЧАСНОГО ДИТЯЧОГО ОДЯГУ

Доманова Олена Володимирівна

к.т.н., доцент

Харківський торговельно-економічний
інститут Київського національного
торговельно-економічного університету,
м. Харків, Україна

Анотація: В роботі наведено аналіз сучасного ринку України дитячого одягу та зазначено, що в останні роки значна частина реалізованого товару ввозиться з-за кордону, переважно з Туреччини та Китаю. Досліджено показники безпечності десяти зразків дитячих повзунків та виявлено, що повзунки китайського виробництва ТМ «Foxu» не відповідають за стійкістю фарбування до дії «поту» вимогам НД.

Ключові слова: дитячі повзунки, трикотаж, гігієнічні вимоги, якість, асортимент.

На основі аналізу ринку України дитячого одягу можна зробити висновок, що в останні роки значна частина реалізованого товару ввозиться з-за кордону, переважно з Туреччини 34% та Китаю 19% [1]. Однак, незважаючи на конкуренцію, легка промисловість України спроможна конкурувати, завдяки розширенню асортименту та високої якості виробів [2].

Згідно ДСТУ 4239:2003 «Матеріали та вироби текстильні і шкіряні побутового призначення. Основні гігієнічні вимоги» в дитячому трикотажному одягу крім гігієнічних вимог регламентуються показники безпечності [3]. З цих показників нами було визначено рН, стійкість фарбування до дії «поту» та прання.

Активна кислотність (рН) свідчить про безпеку виробу для дитини.

Занадто високий рівень рН або навпаки занадто низький рівень рН дитячого трикотажного одягу може призвести до порушення кислотно-лужного балансу шкіри дитини, викликавши алергію, роздратування і зниження природного опору шкіри до бактерій. На показники активної кислотності дитячих повзунків можуть вплинути барвники, що використовуються для фарбування, обробка та сировинний склад трикотажу [4].

Результати дослідження рН дослідних зразків дитячих повзунків представлені на рис. 1. Згідно з нормативними даними, а саме ДСТУ 4239:2003, рН текстильних матеріалів для дитячого одягу повинно становити на рівні 4,8-7,5.

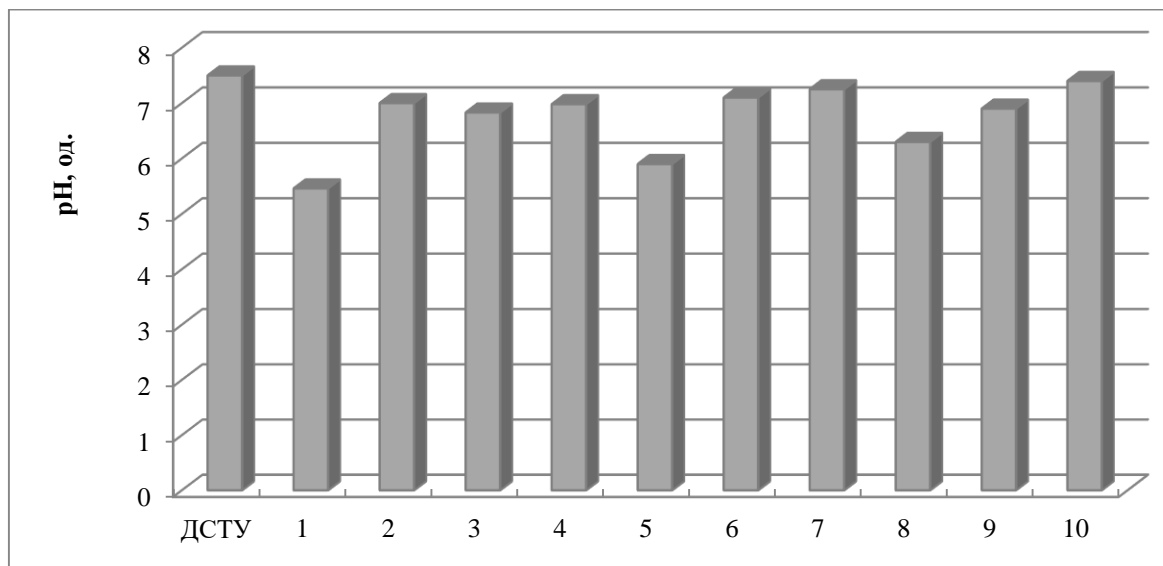

Рис. 1. Результати визначення рН повзунків

Умовні позначення : зразок 1 – повзунки ТМ «Габбі», Україна; зразок 2 – повзунки ТМ «Бембі», Україна; зразок 3 – повзунки ТМ «SMIL», Україна; зразок 4 – повзунки СПД «Кірпічова І. В.», Україна; зразок 5 – повзунки ТОВ «Текспрод», Україна; зразок 6 – повзунки ТМ «V'Nkids», Україна; зразок 7 – повзунки ТМ «Carter's», США; зразок 8 – повзунки ТМ «Фоху», Китай; зразок 9 – повзунки ТМ «Bebessi», Туреччина; зразок 10 – повзунки ТМ «Sinsay», Польща.

З рис. 1 видно, що рН всіх повзунків знаходиться в межах 4,8-7,5. Тому можна зазначити що всі вироби є безпечними для малюків.

Стійкість забарвлення – здатність трикотажу зберігати забарвлення при

різних впливах. Перевіряють цей показник шляхом лабораторних випробувань, які проводяться згідно з відповідними методиками і оцінюють у балах шляхом порівняння випробовуваних проб з еталонами [3].

При оцінці якості дитячих повзунків визначають стійкість забарвлення до тих впливів, яким виріб піддається в процесі експлуатації, а саме стійкість до дії «поту» та прання. Оцінюють цей показник в балах за ступенем забарвлення білої міткалевої тканини. При цьому 1 бал означає низьку, а 5 балів – високий ступінь стійкості забарвлення

По стійкості забарвлення трикотаж випускають звичайної, міцної і особливо міцної стійкості. Стійкість забарвлення трикотажу для виготовлення дитячих повзунків нижче норм стандарту не допускається [3].

Результати дослідження стійкості фарбування трикотажу до дії «поту» представлені на рис. 2.

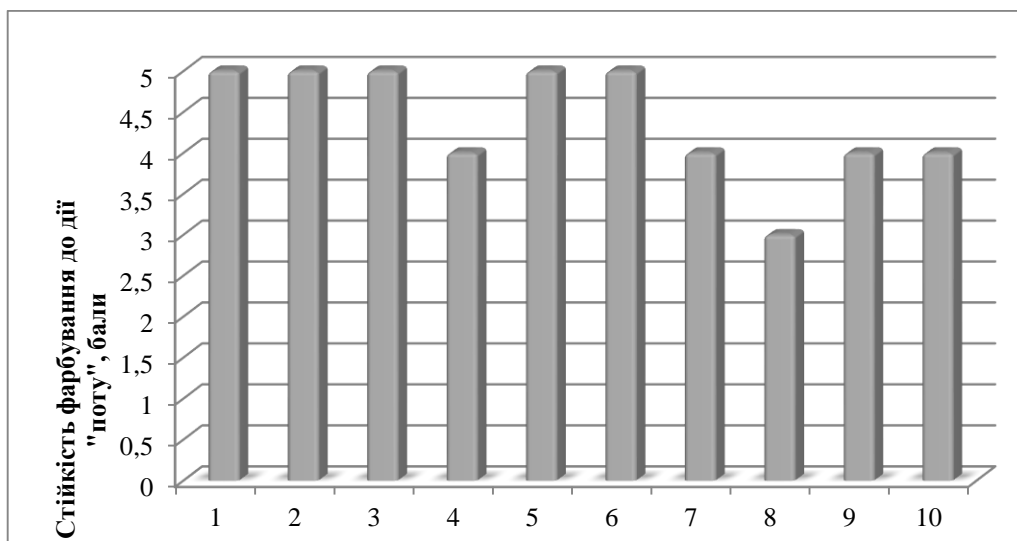

Рис. 2 – Результати визначення стійкості фарбування до дії «поту»

Умовні позначення : зразок 1 – повзунки ТМ «Габбі», Україна; зразок 2 – повзунки ТМ «Бембі», Україна; зразок 3 – повзунки ТМ «SMIL», Україна; зразок 4 – повзунки СПД «Кірпичова І. В.», Україна; зразок 5 – повзунки ТОВ «Текспрод», Україна; зразок 6 – повзунки ТМ «V'Nkids», Україна; зразок 7 – повзунки ТМ «Carter's», США; зразок 8 – повзунки ТМ «Foxu», Китай; зразок 9 – повзунки ТМ «Bebessi», Туреччина; зразок 10 – повзунки ТМ «Sinsay», Польща.

При дослідженні стійкості фарбування до дії «поту» було визначено, що майже всі зразки відповідають вимогам. Це являється важливим фактором для споживачів у виборі та користуванні товаром. Лише один зразок, а саме імпортні дитячі повзунки китайського виробництва ТМ «Foxu», отримали бальну оцінку 3, що не задовольняє вимоги нормативного документу.

Поясненням нестійкого фарбування може бути те, що при виробництві використовувалась неякісна фарба, яка може бути шкідливою для шкіри немовлят, або про те, що трикотаж після фарбування не був оброблений закріплювачем.

Дитячий одяг, зокрема повзунки для немовлят, передбачає велику кількість прання, в той же час він повинен залишатись яскравим та барвистим, тобто мати високі естетичні властивості. Крім естетичних властивостей, стійкість забарвлення трикотажу до прання характеризує безпечність одягу для шкіри дитини. Потрапляння фарбника на тіло дитини може спричинити подразнення та призвести до алергічних реакцій, а в подальшому навіть спричинити захворювання. Результати дослідження стійкості фарбування трикотажу до прання представлені на рис. 3.

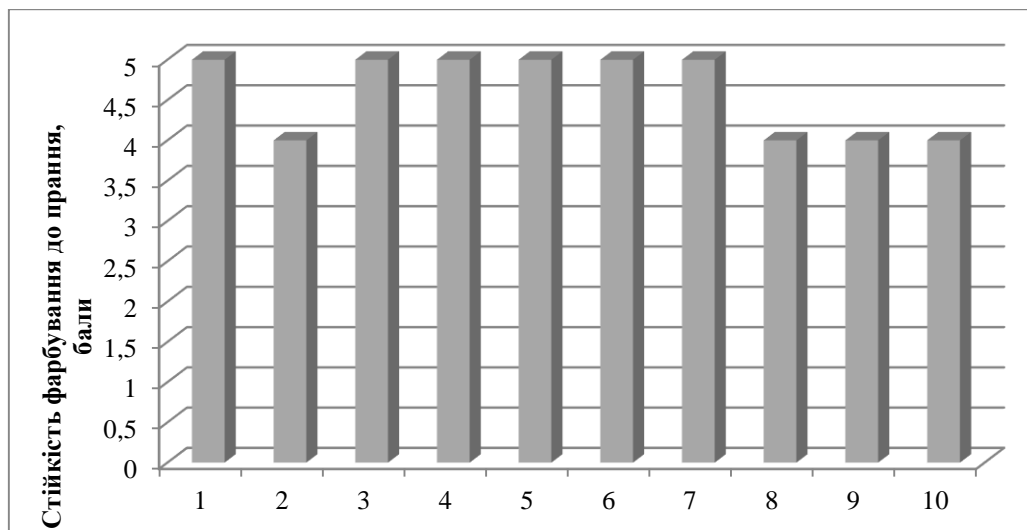

Рис. 3 – Результати визначення стійкості фарбування до прання

Умовні позначення : зразок 1 – повзунки ТМ «Габбі», Україна; зразок 2 – повзунки ТМ «Бембі», Україна; зразок 3 – повзунки ТМ «SMIL», Україна; зразок 4 – повзунки СПД «Кірпичова І. В.», Україна; зразок 5 – повзунки ТОВ

«Текспрод», Україна; зразок 6 – повзунки ТМ «V'Nkids», Україна; зразок 7 – повзунки ТМ «Carter's», США; зразок 8 – повзунки ТМ «Foxu», Китай; зразок 9 – повзунки ТМ «Bebessi», Туреччина; зразок 10 – повзунки ТМ «Sinsay», Польща.

Як свідчать результати дослідження всі зразки відповідають вимогам нормативного документу.

Підсумком проведених досліджень є те, що з десяти зразків вимогам ДСТУ 4239:2003 не відповідали імпорتنі дитячі повзунки китайського виробництва ТМ «Foxu», це говорить про їх небезпечність для малюків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Статистична інформація [Електронний ресурс] //Держ. ком. статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua//>.

2. Латушина М. М. Переваги дитячого трикотажу від українського виробника / М. М. Латушина // Легка промисловість. – 2020. – № 7. – С. 12-14.

3. Матеріали та вироби текстильні і шкіряні побутового призначення. Основні гігієнічні вимоги : ДСТУ 4239–2003 – [Чинний від 2004-10-01] – Київ : Держспоживстандарт України, 2005. – 23 с. – (Національні стандарти України).

4. Коломієць Т. М. Експертиза товарів / Т. М. Коломієць, Н. В. Притульська, О. Л. Романенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 274 с.

ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

Доротюк В. І.

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН
м. Київ Україна

Анотація: Підготовка вчителів до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання є важливою складовою у освітньому процесі. У статті розглядається той базовий елемент в оцінці роботи вчителя, який не врахований ні в ключових, ні в професійних компетентностях педагога — його психологічне здоров'я. Автор аналізує проблему та пропонує заходи для її вирішення

Ключові слова: компетентність, професійне вигорання, педагогічна діяльність, деформація, творчість.

Сучасне суспільство пред'являє нові вимоги до випускників середніх освітніх закладів. Для адаптації в професійному чи навчальному середовищі людина має визначитись зі своїми компетентностями, зробити оцінку навколишнього світу та використати відповідний інструментарій комунікацій. Віднині, цьому всьому навчають у школі та виховують у процесі навчання уміння спілкуватись вчителі, але вони теж повинні змінюватись. «Для виконання такої важливої функції вчитель має бути психологічно інтелектуально та морально підготовлений»[1].

Характеристики професійної компетентності визначено В.Г.Зарубіною і вони наступні: «Індивідуальна ступінь відповідності вимогам професії, глибина і характер обізнаності робітника відносно визначеної

професійної діяльності, здатність до ефективної реалізації у практичній діяльності своєї професійної кваліфікації і досвіду»[2]. Як визначається індивідуальна відповідність професії? Термін «індивідуальна» вказує на особистісні якості та риси характеру людини, а також характерні для неї реакції та предметні знання - все, що її характеризує. Та цього недостатньо для успішної професійної діяльності.

Психологічною основою педагогічної компетентності є, за нашими дослідженнями, фізичне та психологічне здоров'я. Результати експерименту по виявленню професійного та емоційного вигорання серед педагогів, показало наявність таких станів у 50% протестованих.

Як констатує наука, такі спеціалісти не зможуть досягти професійних вершин в жодному виді діяльності, в тому числі і в педагогічній. Карен Хорні визначає це так: «Важко передати, як багато страждань завдають такій людині труднощі у роботі, це колосальні втрати людської енергії, марна втрата сил у процесі роботи... та індивідуальні втрати множаться на тисячі і порушення в роботі стають втратами людства»[3].

Особливістю педагогічної професії є те, що вигорання притаманне тим вчителям, хто має більший педагогічний стаж, отже воно може вважатися професійною деформацією.

Якщо враховувати головну причину вигорання - одноманітність та монотонність в роботі - отримаємо діагностику цілої системи освіти, робота в якій переважає нетворча та безбарвна. Нами не досліджувались причини та джерела цього стану речей в освіті, але можна припустити, що це:

- вимоги чітко виконувати інструкції міністерства
- заборона прояву творчого підходу у роботі вчителя дирекцією
- відсутність дружелюбної та доброзичливої атмосфери на роботі
- непомірне інтелектуальне та нервово навантаження
- відсутність у вимогах до професії обов'язкової інновації,

різноманітності, технологічності у забезпеченні методів та підходів до навчання та виховання

Висновки: Для забезпечення компетентності вчителів, де необхідною умовою є «індивідуальна відповідність професії», потрібно періодично проводити психологічне обстеження педагогічних кадрів для виявлення професійних деформацій. Слід розробити програму заходів для попередження професійних вигорань в учителів. У вимоги до професії педагога внести як обов'язкові: творчість, освіченість, багатогранність інтелектуальну гнучкість, стресостійкість.

За таких умов людство і освіта не буде нести колосальних втрат, зате буде мати оптимістичне і психологічно врівноважене підростаюче покоління школярів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Доротюк В.І. Психолого-педагогічні чинники готовності вчителя до реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в закладах загальної середньої освіти. (с. 41-48). Журнал “Освіта та розвиток обдарованої особистості” №1(72) 2019р
- 2.Зарубина В.Г., Громова Л.А. Компетентностный подход в подготовке кадров в области гуманитарных технологий. М., 2007
3. Хорни Карен. Невроз и личностный рост. К., 2006г., 400с.

ПРОТИРІЧЧЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Доротюк Ольга Геннадіївна
науковий співробітник відділу
профільного навчання
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Анотація: Процес переходу освіти на компетентісну орієнтацію є складним та проблемним в реалізації. Протиріччя, які неминуче супроводжують цей процес, та шляхи їх вирішення розглядає автор у даній статті. Автор спирається на власні дослідження у викладенні матеріалу.

Ключові слова: протиріччя, компетентність, педагогічні ситуації, методи, дослідження

Компетентісно орієнтоване навчання змінило методи і результати навчання у середніх освітніх закладах. Як відомо, інновація має свої позитивні і негативні сторони. Педагогічні інновації відносяться до типу соціальних, що означають процес оновлення сфер життя людини в реорганізації соціуму.

Така реорганізація вимагає від педагогів нових знань, умінь, методів викладання та вміння вирішувати несподівані і неочікувані задачі. Звідси виникає одне із головних протиріч між новими вимогами до професійної компетентності та педагогічним досвідом вчителя. Крім того, протиріччя виникають в різному тлумаченні і індивідуальному усвідомленні терміну «компетентність».

Протиріччя, які з'являються у школярів в процесі засвоєння знань можна сформулювати наступним чином:

– поміж теоретичними знаннями і практичним умінням ці знання застосовувати;

- поміж вимогами по формуванню компетентностей і можливостей учнів ці вимоги зрозуміти та діяти відповідно;
- поміж декларуванням етичних норм для учнів та власною поведінкою педагогів.

Ці та інші протиріччя проявляються у педагогічних ситуаціях, і деякі вдається розв'язати, а інші вимагають вивчення, аналізу і розробки наукових методів по їх вирішенню.

«Цей процес практично нескінченний і підтверджує ту тезу, що педагог і учні знаходяться в процесі власного розвитку і сам процес навчання, як і процес педагогічної взаємодії, не стоїть на місці»[1].

Наші дослідження показали, що в кожному освітньому закладі виникають додатково і інші протиріччя, але не скрізь їх визначають і усвідомлюють педагоги.

Розв'язанню їх сприяють позитивний емоційний фон педагогічної взаємодії, адекватне співвідношення вимогливості та довіри до учнів, узгодженість змісту навчання з методами викладання. «Успіх роботи педагога залежить не тільки від змісту але й від форми викладення.

Навіть гарні думки не завжди дійдуть до дітей, якщо вони погано виражені.» [2] У складних проблемних ситуаціях адаптивні процеси учнів повинні забезпечуватись комплексом заходів.

Висновки: Протиріччя у освітньому компетентісно орієнтованому процесі неминуче буде присутнім між новим і старим, як етап розвитку. На вчителів лежить відповідальність за їх вирішення.

Без їх свідомої допомоги «наші школи будуть щорічно випускати потоки безпорадних людей» [3].

Для забезпечення гармонійного навчального процесу, педагогам потрібно:

- розробляти нові методи, засоби, форми навчання;
- проводити дослідницьку роботу;
- впроваджувати результати дослідження в практику.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Белухин Д.А. Личностно-ориентированная педагогика в вопросах и ответах. М., 2006, - 312 с. (с.241)
2. Гоноболин Ф.И. О некоторых психических качествах личности учителя. Хрестоматия по психологии. М., 1997, -528 с.. (с.488)
3. Гатто Дж. Фабрика марионеток. Исповедь школьного учителя. М., 2006, -128 с. (с.31)

УДК: 619:616.36-071/-072

ЗМІНА ОСНОВНИХ БІОХІМІЧНИХ МАРКЕРІВ СИРОВАТКИ КРОВІ СОБАК ЗА ЛІКУВАННЯ ГОСТРОГО НЕФРИТУ

Дубовий Анатолій Андрійович

к.вет.н., доцент

Бриліцький Вячеслав Ігорович

студент

Поліський національний університет

м. Житомир, Україна

Анотація: Встановлено високу терапевтичну ефективність застосування препаратів «Пенбекс» та «Уроролік» у комплексі із препаратами симптоматичної терапії за гострого нефриту собак, що характеризувалось стабілізацією нефроспецифічних показників сироватки крові внаслідок покращення у нирках фільтрації і реабсорбції. З'ясовано, що за лікування гострого нефриту собак вміст креатиніну і сечовини набули референтних значень і мали достовірну різницю у порівнянні із початком лікувальних заходів.

Ключові слова: собаки, гострий нефрит, гіперкреатинінемія, гіпопротеїнемія, гіпоальбумінемія, біохімічні показники крові.

За літературними даними з'ясовано, що за нефриту значно збільшується в сироватці крові хворих тварин вміст креатиніну та сечовини [1]. У хворих тварин за нефриту, окрім патологічних процесів у нирках розвивається дисфункція печінки, що супроводжується збільшенням в сироватці крові активності трансфераз (АсАт, АлАт) [2, с. 135]. Підтвердженням цього виявляють у сироватці крові значне зростання активності лужної фосфатази (ЛФ) [2, с. 135].

Метою нашої роботи було з'ясувати в сироватці крові хворих тварин

зміни основних біохімічних маркерів за лікування гострого нефриту.

Для досліду було відібрано 14 хворих тварин з діагнозом гострий нефрит. Хворим на нефрит собакам задавали препарати «Пенбекс», «Уролік» та «Лазикс», керуючись інструкцією до застосування. Також проводили інфузійну терапію із застосуванням «Реосорбілакту», ізотонічного розчину натрію хлориду з додаванням 20 % розчину глутаргіну і 5 % розчину аскорбінової кислоти. На 10 день лікування проводили біохімічні дослідження сироватки крові для вивчення динаміки змін нефроспецифічних показників.

Біохімічним дослідженням було встановлено, що у хворих собак достовірно ($p < 0,001$) зменшився середній показник умісту креатиніну і набув фізіологічних значень (табл. 1). Середній показник вмісту сечовини зменшився у 0,7 рази у порівнянні із початком лікування.

Таблиця 1

Біохімічні показники крові собак за лікування гострого нефриту (M±m)

№ з/п	Показники	Референтні межі	Початок лікування, (n = 14)	Кінець лікування, (n = 14)
1	Лужна фосфатаза, Од/л	20-150	193,4±2,6	127,5±8,6**
2	Креатинін, мкмоль/л	70-140	167,7±9,3	97,9±4,9**
3	Сечовина, ммоль/л	3,8-7,8	13,34±0,42	9,2±1,06*
4	К, мкмоль/л	0,97-1,43	1,24±0,05	1,21±0,02
5	Р, ммоль/л	1,3-1,9	1,87±0,04	1,72±0,04

Примітка. У таблиці – ** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$ (де p – показник достовірності відносно показнику до початку лікування).

Середній показник активності ЛФ достовірно зменшився і набув фізіологічних значень (табл. 1). Вміст в сироватці крові калію та фосфору не суттєво вирізнялись від початкових показників, проте відмічали тенденцію до їх зменшення (табл. 1).

Позитивні зрушення біохімічних показників сироватки крові хворих собак вказують на високу ефективність запропонованого лікування, щодо

покращення фільтраційної і реабсорбційної здатності ниркового апарату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Suslova, N. Особливості діагностики та лікування гострої ниркової недостатності у собак. *Theoretical and Applied Veterinary Medicine*, 2018. 6(2). С. 72–78.
2. Франчук-Крива Л.О. Зміни біохімічних показників сироватки крові собак за пієлонефриту «*Young Scientist*» *Ветеринарні науки* 2020. July. № 7. (83). С. 133–138.

УДК: 619:636.2:616.71-007.173

КЛІНІЧНА ОЦІНКА ТА ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЗА ЛІКУВАННЯ РАХІТУ ТЕЛЯТ

Дубовий Анатолій Андрійович

к.вет.н., доцент

Бутик Віктор Леонідович

студент

Поліський національний університет

м. Житомир, Україна

Анотація: У роботі встановлено, що застосування вітамінно-мінерального комплексу «Дольфос В» у поєднанні із ін'єкційним препаратом «Інкомбівіт» не тільки динамічно усував клінічний прояв рахіту у телят, а й пришвидшував у них нормалізацію показників крові. З'ясовано, що у дослідній групі № 1 де був застосовано «Дольфос В» морфологічні показники крові набули референтних значень і достовірно ($p < 0,05$) відрізнялись у порівнянні із дослідною групою №1. Біохімічні показники сироватки крові хворих телят у цій групі теж стабілізувались і мали різницю із дослідною групою № 2, де за основу було взято стандартне лікування із застосуванням препарату «Трикальційфосфат».

Ключові слова: телята, рахіт, «Дольфос В», «Інкомбівіт», викривлення кісток, кальцій, фосфор.

Літературні дані вказують, що застосування вітамінного препарату «Тривіт А- D_3 -Е» показує низький терапевтичний ефект, а лише підтримує концентрацію в крові кальцію та фосфору [1]. Водорозчинні комплекси вітаміну D теж не дають бажаного ефекту [2].

Для досліді було сформовано дві групи хворих телят із вираженими ознаками рахіту по 6 голів у кожній (дослідна група № 1 і дослідна група № 2). Для лікування хворих у першій групі застосовували вітамінно-мінеральний

премікс Польського виробника DOLFOS «Дольфос-В», його задавали орально в дозі 20 г/голову у продовж 21 днів. Для лікування хворих телят у дослідній групі № 2 застосовували препарати «Трикальційфосфат». Окрім цього у двох групах хворих тварин проводили ін'єкції препарату «Інкомбівіт» в рекомендованих дозах.

Вже на 14 день лікування у групі № 1 відмітили покращення хворих тварин. Вони вирізнялись більшою активністю, кістки та суглоби набули правильної конфігурації, покращав апетит, зменшилось відвисання черева, слизові оболонки набули рожевого відтінку. У групі № 2 теж пройшли позитивні зміни загального стану хворих тварин, проте спостерігали залежування та хитку ходу. Морфологічними дослідженнями на 21 день лікування у першій дослідній групі хворих тварин було встановлено збільшення середнього показника кількості еритроцитів, що на 2,03 рази мав більше значення у порівнянні із дослідною групою № 2 (табл. 1). Вміст гемоглобіну та показник гематокриту у 100 % хворих тварин набули фізіологічних значень (табл. 1). Показники набули оптимальних величин, ймовірно за рахунок стимулювання органів гемопоезу компонентами застосованих препаратів.

Таблиця 1

Показники крові за лікування рахіту телят (M±m)

№ з/п	Показники	Норми	Початок лікування, n=12	Кінець лікування, n=12	
				Група №1	Група №2
1	Еритроцити, Т/л	5–7,5	4,52±0,24	6,73±0,43*	4,7±0,5
2	Гемоглобін, г/л	95–125	92,3±3,2	115,63±9,3*	98,3±3,4
3	Гематокрит, %	30–40	26,35±3,76	34,8±2,6**	31,4±3,45*
4	ШОЕ, мм/год	0,5–1,5	2,32±0,06	1,32±0,046*	1,43±0,02*
5	Лейкоцити, Г/л	6–12	9,42±1,9	9,87±2,14	10,4±1,7

Примітка: * - $p < 0,05$ – показник достовірності у порівнянні із початком лікування.

За даними біохімічних досліджень сироватки крові виявлено зростання вмісту загального білка у сироватці крові хворих телят у обох дослідних

групах. Варто вказати, що у групі №1 середній показник умісту загального білку мав достовірну різницю у порівнянні з початковим етапом лікування (табл. 2). Зменшилась активність ЛФ у сироватці крові хворих телят на кінець лікування у обох дослідних групах, проте у другій групі показник не набув референтних значень (табл. 2).

Таблиця 2

Зміна біохімічних показників крові за лікування рахіту телят

№ з/п	Показники	Норми	Початок лікування, (n = 12)	Кінець лікування (n = 12)	
				Група № 1	Група № 2
1	Загальний білок, г/л	70-86	64,36±3,28	82,3±3,8*	75,23±4,2
2	Загальний білірубін, мкмоль/л	1,71-10,3	6,25±1,4	5,17±0,47	6,62±0,65
3	Лужна фосфатаза, ммоль/л	5,35-26,75	46,9±2,6	19,4±2,7***	27,53±3,15***
4	Са, ммоль/л	2,5-3,13	1,54±0,03	2,91±0,2***	2,08±0,17*
5	Р, ммоль/л	1,71-2,42	1,39±0,04	2,28±0,12***	1,43±0,15

Примітка. У таблиці – *** - $p < 0,001$; ** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$ (де p – показник достовірності).

Встановлено достовірне ($p < 0,001$) збільшення середнього показника вмісту кальцію в сироватки крові хворих телят дослідної групи № 1 (табл. 2). У цій групі вміст фосфору на кінець лікування також вирізнявся достовірним ($p < 0,001$) збільшенням. Слід зазначити, що дані показники набули фізіологічних значень. Натомість у дослідній групі №2 було помічено лише тенденцію до збільшення.

Результати проведених досліджень вказують на високу терапевтичну ефективність застосування преміксу «Дольфос В» за рахіту телят, що

характеризувалось покращенням загального стану хворих тварин та нормалізації гематологічних показників крові.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гарькавий В.О. Вплив різних препаратів вітаміну D на фосфорно-кальцієвий обмін у телят. *Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту*. 2001. Вип. 16. С. 34–39.

2. Маслова Т. В. Витамин D при лечении рахита у телят. *Аграрный вестник Урала*. 2008. №. 11. С. 55–56.

ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К УЧЕБНИКУ: АКТУАЛЬНОСТЬ И НОВИЗНА ПРОЕКТА

Дуйсебекова Жайнагул Мураткызы

PhD, ассоциированный профессор

Хасен Бота

к.ф.н., старший преподаватель

Республиканский научно-практический центр «Учебник»

г. Нур-Султан, Казахстан

Введение. В настоящее время качество учебной литературы становится одной из самых сложных проблем в сфере образования. Отсутствие конкретных требований к авторам учебников со стороны издателей, поспешная подготовка учебников в короткие сроки, короткие испытательные периоды, слабая внутренняя экспертиза привели к различным проблемам. Конечно существуют требования к написанию учебника, но отсутствуют определения психолингвистических требований к тексту и внетекстовому аппарату, также авторы не учитывают возраст и психологические особенности учащихся при написании учебника. Поэтому очень важна реализация проекта на обширном уровне, направленный на психолингвистические требования к учебной литературе. В данной статье мы подробно изложим о целях и задачах проекта, который реализуется на данную тему в Казахстане.

Цель работы. Основная цель проекта – разработка методологических основ правильного составления содержания текстов и заданий, представленных в учебниках для 1-11 классов, с определением психолингвистических требований к языку учебной литературы, текстовому и внетекстовому аппарату, апробация их опытно-экспериментальной работы, разработка методики и обоснование эффективности, Содействие повышению качества учебной литературы. Для реализации этой цели планируется осуществить следующие мероприятия:

– анализ научных исследований отечественных и зарубежных ученых, касающихся психолингвистических требований к языку учебной литературы, текстовому и внетекстовому аппарату, изучение их опыта;

– анализ процесса становления языковой личности обучающихся в начальной и средней школе, определение их специфических особенностей;

– определение психолингвистических требований к языку учебной литературы, текстовому и внетекстовому аппарату, разработка его методологических основ и концептуальных принципов;

– проведение психолингвистического анализа учебной литературы для 1-11 классов, опубликованных в соответствии с обновленным содержанием образования, научная экспертиза преимуществ и недостатков учебной литературы в сравнении с предыдущими изданиями;

– разработка модели школьных учебников и учебно-методических комплексов на основе концепций изученных материалов, связанных со психолингвистическими особенностями обучающихся;

– разработка методических рекомендаций для разработчиков учебников и учебных пособий для среднего образования.

Основной *научной новизной* проекта является определение психолингвистических требований к языку учебной литературы, текстовому и внетекстовому аппарату, разработка его методологических обоснований и концептуальных принципов, разработка модели школьных учебников и учебно-методических комплексов на основе психолингвистических особенностей обучающихся и разработка методических рекомендаций для разработчиков учебников.

В ходе исследовательской работы проекта выявление характера языковой личности обучающихся с 1 по 11 классы, показание их специфики, способствуют проведению фундаментальных исследований не только в области учебники, языкознания, но и в таких областях, как социология, возрастная психология, дефектология. Так как учебная литература является важнейшей единицей образовательной сферы, разработка методологических и

методических основ правильного составления содержания текстов и заданий в учебниках для 1-11 классов с определением психолингвистических требований, предъявляемых к языку учебной литературы, текстовому и внетекстовому аппарату, апробация ее опытно-экспериментальной работы и доказательство эффективности способствуют решению проблем учебников и учебно-методических комплексов, некачественно написанных учебников и учебно-методических комплексов. Кроме того, позволят наладить связи между разработчиками программы – авторами учебной литературы – преподавателями – обучающимися и эффективно использовать средства не только в рамках проекта, но и при издании учебной литературы в целом.

Материалы и методы. Всем известно, в настоящее время в сфере образования значительно усложнился процесс написания учебной литературы. В связи с тем, что общество адаптировалось к экономическим спросам и приобрело тендерный характер, увеличение количества издательств, публикующих свой учебник только одного класса, выбор авторов учебника в соответствии с требованиями издательств, а не министерства образования и науки и др. в сфере образования появились некоторые вопросы, ответов которых пока нет. Поэтому, споры, связанные с учебной литературой для начального, основного среднего и общего среднего образования, на различных собраниях, заседаниях стали обычным явлением и не утихают до сих пор. А проведение экспертного контроля учебной литературы в соответствии с утвержденной программой стал одним из самых сложных вопросов. В области образования большое количество проблем негативного характера приводит к тому, что поступающая на экспертизу учебная литература не отвечает требованиям, таким как соблюдение логики в тексте темы/между темами, соответствие принципам организации учебного процесса, соблюдение принципа внутрипредметной и междисциплинарной связи, осуществление дифференцированного обучения и индивидуального подхода обучения, взаимодействие текстового и внетекстового аппарата (таблицы, карты, схемы, рисунки, фотографии, графики, диаграммы и др.) [1] педагогическая и

методическая разработка научно-теоретических знаний на основе дидактических принципов и положений.

Несоответствие учебной литературы ряду приведенных выше критериев обусловлено несоблюдением требований к языку учебной литературы, учету психолингвистических особенностей направляемого обучающегося в нем текстового и внетекстового аппарата, даже языковых лиц, передающих эти знания. Для того, чтобы подтвердить наличие этой проблемы и особую актуальность в сфере образования, было проведено онлайн анкетирование в краткой форме с референтной группой, состоящей из 500 респондентов из учащихся 7-11 классов с казахским/русским языком обучения и учителей школ по различным предметам с 1 по 11 классы. По результатам опроса, только 25% участников показали, что они довольны учебной литературой, которую они используют. Все остальные участники отметили, что есть какая-то проблема, и это, в свою очередь, приведет к невосполнимым последствиям, если не решить их в скором времени. По результатам опроса мы можем увидеть, что у нас возникли следующие вопросы:

- 1) написание учебной литературы только с целью охвата содержания программы;
- 2) несоблюдение спиральной связи в содержании учебной литературы;
- 3) несоответствие объема и уровня сложности учебного материала индивидуальным, психологическим и возрастным особенностям учащихся;
- 4) не направленность содержания учебной литературы на профориентацию учащихся;
- 5) несоблюдение баланса и учета обстоятельств, отражающих деятельность мальчиков и девочек;
- 6) неравномерный учет обстоятельств, отражающих особенности жизни села и города;
- 7) методически неясность вопросов, задач, заданий и упражнений (особенно в учебной литературе естественно-научного направления);
- 8) представление учебников не в соответствии с возрастными

особенностями учащихся языка изложения и лексики;

9) неправильное применение определений и терминов;

10) неравномерность стиля изложения текста при составлении учебных материалов и заданий;

11) несоответствие предложений в тексте лингвистическим нормам (оптимальность структуры и объема предложения) ;

12) много переводных текстов. Возникновение сомнений в их достоверности, грамотности и правильности и т. д.

Для предотвращения таких пробелов, указанных выше, важно знать особенности языковой личности обучающихся (возраст, пол, культурные фоновые знания, увлечения, факторы, влияющие на формирование личности, макро-и микроуровня и т. д.), развитие речи и знание его онтогенеза, содержание обучения и задания с учетом мыслительно-речевого подхода. Для достижения этой цели учебная литература должна быть изложена в соответствии с возрастными и психологическими особенностями обучающихся, руководствуясь общими и специальными дидактическими принципами, такими как – наука, гуманизация, системность и последовательность, разум и активность, понятность, коммуникативность, когнитивность. Учебная литература является не только средством получения знаний, но и началом становления информационной культуры, этико-эстетической системы обучающегося [2], имеет большое значение в принципе когнитивности. Так как когнитивность, то есть усвоение полученной внешней информации, имеет большое значение для личности [3, 75]. И в достижении данной цели, в основу будут взяты работы исследователей по теории научного и педагогического моделирования, П. Балабанова [4], Н. Борытко [5], А. Дахина [6], Д. Джонса [7] и других.

Для решения задач в соответствии с поставленной целью проекта и проверки прогноза исследований будут использованы следующие методы:

– теоретические методы: анализ, анализ, обобщение, сравнение, обобщение, систематизация учебной литературы, моделирование и

проектирование;

– эмпирические методы: анкетирование, интервью, прямой, вспомогательный кратковременный контроль, тестирование, экспертная оценка, учебный эксперимент, статистико-качественная обработка данных эксперимента и др.

Если описать данные методы в соответствии с работами, выполняемыми в проекте, то в соответствии с объектом исследования изучается зарубежный опыт, используются методы отбора, сравнения, критической характеристики данных при проведении анализа их эффективности и возможных рисков. В обзоре зарубежного опыта для формирования гуманистического подхода используется метод типирования мировоззрения в мировом гуманизме и казахском менталитете. При определении характера языковой личности обучающихся с 1 по 11 классы и выработке их специфических особенностей, всего за достоверность результатов было взято онлайн анкетирование у около 10 тысяч респондентов, была проделана работа с фокус группами.

Результаты и обсуждение. В ходе исследовательской работы проекта определение характера языковой личности обучающихся с 1 по 11 классы, определение их специфических особенностей способствует проведению фундаментальных исследований не только в области учебника, языкознания, но и в таких областях, как социология.

Одним из важнейших результатов проекта предусматривается разработка методических указаний для разработчиков учебников для среднего образования. В свою очередь, в условиях участия организаций образования на республиканском уровне проводится опытно-экспериментальная апробация, доказана эффективность, методические рекомендации сопровождаются мультимедийными возможностями. А психолингвистические анализы учебной литературы в ходе проекта, в результате которых формируемые научно-методологические обоснования позволят в будущем проводить более глубокие исследования в области учебники и даже создать предпосылки для открытия в высших учебных заведениях образовательных программ по подготовке

специалистов «Учебниковедения».

Выводы. Подытоживая, можно сказать, что учебная литература является зеркалом образовательной сферы. Поэтому, разработка методологических и методических основ правильного составления содержания текстов и заданий в учебниках для 1-11 классов с определением психолингвистических требований к языку учебной литературы, текстовому и внетекстовому аппарату, апробация и подтверждение их эффективности позволяют предотвратить некачественно написанные учебники и учебно-методические комплексы. Кроме того, составитель программы позволит установить непрерывную связь между авторами учебных литератур – преподавателями – обучающимися и эффективно использовать средства не только в рамках проекта, но и при издании учебной литературы в целом.

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА:

1. «Оқулық» Республикалық ғылыми-практикалық орталығы. Заманауи оқулыққа қойылатын талаптар. – Астана, 2017. – 54 бет.
2. Требования к языку и стилю учебной книги. <http://www.unkniga.ru/iskustvo/4336-trebovaniya-k-yazyku-i-stilyu-uchebnoy-knigi.html>. 14.06.2020.
3. Дуйсебекова Ж. Ауызша тілдің жүйесі мен құрылымын меңгерту арқылы филолог-студенттердің сөз мәдениетін қалыптастыру әдістемесі: филос. док. (PhD) ... дис. – Қаскелең, 2019. – 190 б.
4. Балабанов П. Методологические проблемы проектировочной деятельности. – Новосибирск: Наука. Сиб. отделение, 1990. – 200 с.
5. Борытко Н. Методология и методы психолого-педагогических исследований: гуманитарно-целостный подход: учебник для студентов и магистрантов пед. вузов. – Волгоград: Изд-во ВГИПК РО, 2005. – 128 с.
6. Дахин А. Методологические основы педагогического моделирования // Педагогический профессионализм как фактор развития современного образования: материалы Международной научно-практической конференции

(17-18 марта, 2005) / под ред. Е.Андрienко. – Новосибирск: НГПУ, 2005. – С. 105-113.

7. Джонс Д. Инженерное и художественное конструирование. Современные методы проектного анализа / Д.Джонс: пер. с англ. – М.: Мир, 1976. – 374 с.

ПРОБЛЕМА ШАХРАЙСТВА ОНЛАЙН-КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Дутчак Руслан Романович

директор навчально-наукового економічного
інституту, к.е.н.

Угненко Кирило Андрійович

Здобувач вищої освіти економічного факультету
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Державний університет економіки і технологій
м. Кривий Ріг, Україна

Анотація: Досліджено банківський сектор з питань надання послуг інтернет-кредитування. Розглянуто основні категорії позичальників, законодавчі акти, схеми роботи мікрофінансових організацій та швидке зростання попиту на дану послугу. Обґрунтовано основні напрямки дій протидії шахрайства онлайн-кредитів.

Ключові слова: онлайн-кредит, кіберзлочинність, кібербезпека, кредитування, мікрокредитування.

Проблема поширення шахрайства у фінансовому секторі існує в усьому світі. І Україна в цьому питанні не є винятком. Найбільша кількість таких випадків, згідно зі звітом Report to the Nations за 2019 рік, фіксується в банківському секторі.

Прагнення громадян жити краще, ніж вони можуть собі дозволити, вирішили монетизувати численні фінансові установи. Через нав'язливу рекламу в інтернеті та на телебаченні активно пропонуються миттєві онлайн-кредити. Такими позичками можна швидко задовольнити власні забаганки, але борги слід повертати.

Від традиційних банківських кредитів мікрокредити відрізняються тим,

що під час їх оформлення від позичальника вимагається мінімум інформації та документів. Нема навіть потреби підтверджувати свій легальний рівень доходів.

Кошти можна отримати за кілька хвилин 24 години на добу, навіть не виходячи з дому. Достатньо зайти на сайт і натиснути кілька кнопок на клавіатурі комп'ютера.

Гроші видаються і тим категоріям позичальників, яким банки зазвичай відмовляють: особам з негативною кредитною історією, безробітним, пенсіонерам, студентам. Усе це зумовлює стрімке зростання популярності цієї послуги серед споживачів. [1]

Заволодіння чужим майном або придбання права на таке майно шляхом обману чи зловживання довірою – шахрайство. Згідно ч. 1 ст. 190 Кримінального кодексу України за шахрайство передбачена кримінальна відповідальність у виді обмеження волі на строк до 3 років. [2]

Бурхливе зростання інтернет-кредитування в Україні почалося в другій половині 2018 року та на початку 2019. А вже на початку 2020 року кількість договорів кредитування, укладених фінансовими компаніями дистанційно, було понад 1,5 млн штук, що на 113% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

До кінця 2020 року кількість виданих онлайн-кредитів перевищила 7 мільйонів. Якщо врахувати, що українців, за даними Держстату, трохи більше 42 мільйонів, то кожен шостий житель країни в 2020 році взяв кредит онлайн, порахували в Delo.

Вражає, якщо врахувати, що ще три роки тому, за словами фінансового експерта Павла Крапівіна, онлайн-кредитування сприймалося вітчизняними фінансистами як щось екзотичне. [3]

Значне збільшення онлайн кредитування в основному викликано зростанням попиту у населення на мікрокредитування. За 2019 рік ними було укладено дистанційно 8,8 млн мікрокредитів, що на 107,5% або на 4,54 млн од. більше, ніж за 2018 рік. При цьому середня сума укладеного онлайн кредитного договору збільшилася на 19,2%. Так в 2018 році вона становила 2,6 тис. грн, а

вже в 2019 році - 3,1 тис. грн.

В умовах карантину онлайн кредити набувають додаткову привабливість завдяки не тільки своїй мобільності, а й законодавчій підтримці. Так, змінами в законі «Про споживче кредитування» передбачено тимчасове звільнення споживача від відповідальності перед кредитором. Якщо позичальник прострочив кредит в період з 1 березня 2020 по 30 квітня 2020 року кредитор не має права нараховувати підвищені відсотки і неустойку (штрафи, пеню), але інші умови кредитування залишаються незмінними і діють відповідно до кредитного договору між позичальником і кредитором. [4]

Нещодавно був виявлений новий підвид шахрайства. Так, сервіси «онлайн-займів від іноземних та українських банків» пропонують відкриття віртуальної картки, на котру в подальшому обіцяють надходження грошових коштів — суми займу, із можливістю використання даної картки у власних цілях (для отримання переказів з-за кордону та ін.). Цікаво, що за послугу активації картки необхідно перевести на її рахунок, «за щорічне обслуговування» 250 гривень. Потерпілий впевнений, що дійсно дана картка належить йому та чекає надходження кредитних коштів на неї. В подальшому виявляється, що платіж призначений для іншої організації, або для фізичної особи, і декларується він як інформаційні послуги, або простий переказ на картку, тобто до майбутньої угоди він не має ніякого відношення.

Громадянам необхідно пам'ятати, що оплата будь-яких послуг посередників, або ж додаткових опцій до кредитного договору (страховки, оцінки, довідки, інше) може проводитися тільки після фактичного отримання грошей. А вартість будь-яких додаткових послуг має бути включена до «тіла» займу. [5]

Українцям в останній час стало дедалі цікавіше та простіше брати онлайн-кредити в мікрофінансовій організації, достаньо просто - зареєструватися на сайті мікрофінансової організації і внести всі необхідні дані. Процес недовгий і нескладний, тому цим все більше користуються недобросовісні особи – шахраї. Щоб вберегти українців, Міністерство юстиції

розмістило на Facebook «Алгоритм дій».

Як діяти, якщо шахрай взяв онлайн-кредит на ваше ім'я:

- Звернутися до мікрофінансової організації з вимогою надати завірени в установленому порядку копії кредитного договору, який повинен містити номер, дату укладення, реквізити кредитора, а також документів, які підтверджують, що саме Ви уклали договір. Ще варто відзначити в зверненні до мікрофінансової організації, що особисто ви ніяких кредитних договорів з ними не уклали, коштів не отримували (при наявності необхідних доказів) і вимагаєте скасувати заборгованість, яка нібито обчислюється за вами.

- Записувати всі розмови зі співробітниками мікрофінансової організації або колекторськими компаніями, які будуть намагатися стягнути з вас відповідну заборгованість, які в майбутньому можуть будуть використані в якості доказів неправомірних дій таких організацій.

- Звернутися до правоохоронних органів із заявою про вчинення відносно вас кримінального правопорушення, зокрема шахрайства, яке полягає в оформленні на вас кредиту.

- За бажанням-повідомити про укладення на ваше ім'я онлайн-кредиту сторонньою особою Департамент кіберполіції Національної поліції України.

- Звернутися зі скаргою щодо укладення договору онлайн-кредиту на ваше ім'я сторонньою особою з використанням підроблених документів до Національного банку України з метою проведення перевірки та відібрання пояснень від мікрофінансової організації.

Якщо всі перераховані вище дії не привели до бажаного результату, варто звернутися до суду з позовною заявою про визнання недійсним кредитного договору. В ході розгляду справи необхідно буде надати докази, що договір ви не уклали, про його існування не знали, на вебсайті мікрофінансової організації не реєструвалися і листування з ними взагалі не вели. [6]

Слід зазначити, що стрімкий розвиток інформаційних технологій постійно породжує нові види послуг, включаючи фінансовий сектор. Це

змушує злочинців відточувати свою майстерність та знаходити нові способи нелегального заробітку в кіберпросторі. Тому можна з упевненістю сказати, що вирішення питань кіберзлочинності і однією з головних проблем, вирішення якої вимагає сучасних методів, активних, рішучих заходів та своєчасного регуляторного реагування.

Таким чином, сучасний світ інформатизації суспільства вимагає від України забезпечити належний та ефективний механізм боротьби із кіберзлочинами як однієї із серйозних загроз національній безпеці держави. Така потреба стає ще більш очевидною, враховуючи транснаціональний характер досліджуваних злочинів, що вимагає від правоохоронних органів України ще більш якісного технічного забезпечення та компетентності для здійснення належної співпраці як у рамках, зокрема, міжнародного співробітництва під час кримінальних проваджень цієї категорії, так загалом у питаннях протидії кіберзлочинності. Тож протидія кіберзлочинності та рівень кібербезпеки на сьогодні є одним із пріоритетних напрямків в політиці держави. Але для комплексної боротьби з цією проблемою потрібні спільні зусилля держави, громадян та міжнародної спільноти. Активна боротьба із дистанційним шахрайством – це нагальна вимога часу, що потребує консолідації зусиль банківських установ, правоохоронних органів, громадських організацій та, звичайно, користувачів банківських карток.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. <https://www.epravda.com.ua> – Михайлов Т. «Чому оператори ринку мікрокредитування онлайн приховують розмір відповідальності за неповернення займу»
2. <https://zakon.rada.gov.ua> – Кримінальний кодекс України
3. <https://afi.org.ua> - Асоціація фінансових інституцій: «Кожен шостий українець до кінця року візьме кредит онлайн»
4. <https://afi.org.ua> - Асоціація фінансових інституцій: «Онлайн кредити фінансових компаній вирости на 148%»

5. <https://cyberpolice.gov.ua> - Офіційний сайт кіберполіції України
6. <https://sport.znaj.ua> – Бурдюгова К. «Шахраї беруть онлайн-кредити на імена українців: як захистити себе і свої гроші»

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ У СВІТІ

Євдокимов Віктор Валерійович

д.е.н., проф.

професор кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування

Лисак Сергій Петрович

здобувач кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування

Державний університет “Житомирська політехніка”

м. Житомир, Україна

Анотація: Ідентифікація джерел фінансування тероризму є вкрай важливою складовою системи запобігання та протидії. Сьогодні джерела змінюють свою форму, в окремих випадках залишають все ті ж, що діяли десятки років тому, але зі зміною їх частки в загальному бюджеті терористичної організації. Для цілей формування механізмів державного управління в сфері запобігання та протидії економічній злочинності нами було виділено наступні групи джерел фінансування терористичних організацій: зовнішні джерела фінансування тероризму та внутрішні джерела фінансування тероризму.

Ключові слова: тероризм, безпека, фінансування тероризму, терористичні організації, джерела фінансування.

«Незважаючи на те, що джерела фінансування тероризму багато в чому залишилися колишніми, які дослідники, як правило, ділять на легальні і нелегальні, змінилася їх частка у фінансуванні терористичних організацій. Більш того, поряд з класичними джерелами доходів терористів з'явилися нові, відстежити які в сучасних умовах стає вкрай складно. Особливістю всіх джерел легального походження є процес «забруднення чистих грошей», що ускладнює

процес їх відстеження шляхом формальних механізмів фінансового моніторингу» [2, с. 3-4].

Вітчизняний дослідник проблем впливу тероризму на економіку Ільченко В.А. [1, с. 90-92] в своїй дисертації виділяє наступні форми та джерела фінансування тероризму:

- форми фінансування: 1) грошова (національна та іноземна валюта, активи, рахунки в фінансово-кредитних установах); 2) матеріальна (обладнання, приміщення, технічні засоби); 3) нематеріальна (послуги, консультації, оформлення); 3) змішані;

- джерела фінансування: зовнішні (держави, Релігійні установи, комерційні і некомерційні організації, терористичні угруповання, Індивіди, населення та діаспори); 2) внутрішні (доходи від ведення легального бізнесу, доходи від ведення нелегального бізнесу, інше).

Підготовлена доповідь Державної служби фінансового моніторингу Україні на тему «Ризики тероризму та сепаратизму» містить перелік тіньових фінансових потоків забезпечення терористів в Україні, до яких віднесено наступні:

«- кошти, одержані від корупційних діянь, розкрадання та привласнення державних коштів та майна;

- кошти, отримані від фінансово-промислових груп;

- кошти, отримані від реалізації контрабандної та/або контрафактної продукції;

- кошти, отримані внаслідок знищення промислових об'єктів в ОРДЛО (знищення промислових об'єктів з метою отримання доходів від реалізації брухту чорних та кольорових металів);

- вимагання з боку терористів на пунктах пропуску до ОРДЛО та на блокпостах в ОРДЛО;

- надання нових специфічних нелегальних послуг, зокрема, допомога в оформленні статусу переселенця з метою отримання передбачених законодавством України соціальних виплат» [4].

Аналізуючи діяльність терористичних організацій світу, варто зазначити, що джерела фінансування тероризму та терористичних актів здебільшого залежать від мети їх діяльності та причин створення. Найбільші терористичні організації засновані в контексті релігійних та національних причин, а отже особливостями джерела їх фінансування є релігійні та національні. Крім того, фінансування терористичних організацій має особливі джерела, які відрізняють дані організації від організованих злочинних угруповань. Пчюлкін Д.О. вказує на те, що «джерела фінансування терористичної діяльності можуть бути умовно розділені на три основні категорії: зовнішні джерела фінансування, доходи від злочинної діяльності та доходи від законної діяльності. Одним із зовнішніх джерел фінансування тероризму є підтримка з боку великих міжнародних компаній, які переслідують власні комерційні цілі, а саме усунення конкурентів або зміна економічної ситуації в певних регіонах світу в довгостроковій перспективі. Можливість фінансування із законних джерел - це ключова відмінність терористичних організацій від організованої злочинності. Саме надходять із законних джерел грошові кошти складають основну частину доходів терористичних організацій» [3, с. 130].

Зарубіжні вчені приділили багато уваги питанням дослідження джерел фінансування терористичних організацій. Систематизуючи дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених нами виявленні наступні особливості (табл. 1.).

Представлене вказує на різноманітність підходів до формування джерел фінансування тероризму. Зокрема це можуть бути як легальні так і нелегальні джерела фінансування. Легальні джерела фінансування пов'язанні із різного роду пожертвами, доходами від легального бізнесу та торгівлі, легального видобутку корисних копалин. До нелегальних джерел фінансування тероризму можна віднести: виробництво, реалізацію та контрабанду наркотиків; нелегальний видобуток корисних копалин; махінації на фінансових ринках та інші. Ряд вчених пропонує виділяти джерела фінансування внутрішні та зовнішні.

Таблиця 1.

Джерела фінансування тероризму в світі

ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ		
Терористична організація	Поширення діяльності	Джерела фінансування
Аль-Каїда	<i>Афганістан, Пакистан, Судан</i>	Особисті фінансові ресурси У. Бен Ладена; інвестицій в будівництво; фінансування Талібану; пожертвування; вимагання; контрабанда; спекуляції на фондових біржах; торгівля інші види економічних злочинів
Джемайя Ісламія	<i>Індонезія</i>	Благодійні організації; фінансова допомога Аль-Каїди; зловживання гуманітарною допомогою
Армія звільнення Косова	<i>Албанія</i>	Виробництво, реалізація та контрабанда наркотиків; контрабанда зброї; благодійні організації; перекази мігрантів
Організація звільнення Палестини	<i>Палестина, Ліван</i>	Інвестицій в нерухомість; махінації на фондових біржах; розміщення коштів на рахунках банків в Швейцарії
Сендеро Лумінозо	<i>Перу</i>	Виробництво, реалізація та контрабанда наркотиків; рекет та вимагання
Ірландська республіканська армія	<i>Ірландія</i>	Виробництво, реалізація та контрабанда наркотиків; спекуляції на фондових біржах
ФАРК	<i>Колумбія</i>	Податки за захист
Ісламська Держава	<i>Сирія, Ірак</i>	Нелегальний видобуток нафти та інших природних ресурсів; обкладання податками; пожертвування; конфіскація та розграбування археологічних об'єктів; викуп за викрадених осіб; пограбування банків
ХАМАС	<i>Палестина</i>	Підтримка зарубіжних країн; благодійні пожертви
Хезболла	<i>Ліван</i>	Вимагання; контрабанда табаку
ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ		
Терористичний акт	Джерела фінансування	
Вибух у світовому торговому центрі (1993 р.)	Махінації із чеками та кредитними картками; благодійні пожертви	
Вибух в Африканському посольстві (1998 р.)	Махінації із чеками та кредитними картками; благодійні пожертви	
Крадіжка та вибух літаків (2001 р.)	Грошові перекази Аль-Каїди Джемайя Ісламія	
Вибух потягів в Мадриді (2004 р.)	Торгівля наркотиками	
Вибух в транспортній системі Лондона	Овердрафти по рахункам; невикрадені кредити; поверненні чеки	

Для цілей формування механізмів державного управління в сфері запобігання та протидії економічній злочинності поєднати зазначені підходи, зокрема виділяти наступні групи джерел фінансування терористичних організацій:

1. Зовнішні джерела фінансування тероризму:

- інституційні джерела фінансування: держава (окремі терористичні організації мають державну підтримку); фінансові установи (банки, небанківські фінансові установи); корпорації; релігійні організації та інші;

- особистісні джерела фінансування тероризму: приватні особи; благодійні внески.

2. Внутрішні джерела фінансування тероризму:

- легальна діяльність: власні доходи від легального бізнесу, зокрема транспортні перевезення, будівництво; доходи від легального видобутку корисних копалин.

- нелегальна діяльність: виробництво, торгівля та контрабанда наркотиків; торгівля зброєю; рекет; вимагання; викрадення людей; торгівля людьми; піратство; підробка валюти; махінації та фінансових ринках; податкові злочини; злочини в кіберпросторі та інші види економічних злочинів.

Визначені особливості фінансування тероризму вказують на наступні завдання державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму: - формування механізмів моніторингу та контролю щодо ідентифікації суб'єктів та джерел фінансування тероризму; - визначення відповідальності за фінансування тероризму; - трансформація діяльності правоохоронних органів

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ільченко В.А. Державні засади запобігання та протидії мережевому тероризму в економіці України. Дис. На здобуття наук. ступеня канд. Екон. наук спец. 08.00.03; Вищий навчальний заклад «Національна академія управління». Київ, 2019. 228 с.

2. Мелкумян К.С. Эффективность деятельности Группы разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег (ФАТФ) в противодействии финансированию терроризма: дисс. на соиск. науч. степени канд. полит. наук спец. 23.00.04. Москва, 2019. 345 с.

3. Пчелкин Д.А. Деятельность международных организаций по предупреждению финансирования терроризма (экономический аспект): дисс. на соиск. науч. степени канд. эконом. наук спец. 08.00.14. Москва, 2011.

4. Ризики тероризму та сепаратизму. Державна служба фінансового моніторингу України, 2017. 84 с. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/DepFinMon/%D0%A0%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83_%D1%82%D0%B0_%D1%81%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83.pdf.

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ І ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ М. І. ПИРОГОВА

Євтух Микола Борисович

дійсний член (академік) НАПН України

доктор педагогічних наук, професор

Інституту педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

У контексті історичного дослідження проблема особистості вчителя, все частіше є актуальною. До його підготовки, морального обличчя і наболілих питань в галузі освіти і виховання, які висуваються прогресивною інтелігенцією протягом усього життя до підготовки професійних педагогів належать розробки багатьох видатних педагогів та вчених України. Але вперше в Україні талановитий вчений-новатор, всесвітньо знаний і загальноновизнаний геній в медицині Микола Іванович Пирогов *вперше* порушив питання перед Міністерством освіти про підготовку національних педагогічних кадрів для українських шкіл на території України. Обстоював свободу навчання і виховання в школах і вузах України; захищав ідеї людяності у вихованні дітей, пропагуючи демократичні принципи народної освіти. *Висвітлено* надзвичайно цінні думки та поради про особистість народного вчителя у творчості видатного вченого, славетного лікаря, видатного шкільного адміністратора, великого просвітителя, прогресивного та громадського діяча в Україні та за її межами. *Розкрито*, те що педагогічні погляди вченого відіграли величезну роль у розвитку педагогічної думки як в Україні так і за межами, а педагогічні ідеї видатного творця були і є джерелом наукової творчості та практичної діяльності.

Ключові слова: Микола Іванович Пирогов, хірург-новатор, система освіти та школа, педагогічні кадри, навчання і виховання молоді, попечитель, розвиток дитини, вчитель.

З-поміж видатних діячів народної освіти в Україні у першій половині й середині XIX століття одне з перших місць належить видатному вченому, мислителю, славетному лікареві і видатному шкільному адміністраторові Миколі Івановичу Пирогову (1810-1881 рр.), якого ще за життя вся Європа визнала великим просвітителем, прогресивним, громадським діячем в Україні та Росії.

Більшість громадян як в Україні так і за кордоном ім'я М.І. Пирогова пов'язують із медициною. І це не дивно: він *вперше* у світі у військово-польових умовах провів сотні операцій. Важко знайти нове, *вперше* здійснене в медицині, до того так чи інакше не був би причетний лікар-хірург М.І. Пирогов. Тисячі нових операцій, впровадження наркозу, гіпсової пов'язки, досконалих медичних інструментів, складання найточніших атласів, без яких не може обійтись будь-який хірург, - все це дає право говорити про М.І. Пирогова як про талановитого вченого-новатора, всесвітньо знаного і загальноновизнаного генія в медицині, працями якого користувалися як його учні, так і вчителі в багатьох країнах світу.

Перший хірург Росії, європейська знаменитість, професор М.І. Пирогов за власним бажанням 12 листопада 1854 року виїжджає до Севастополя з метою «сприяння поліпшенню долі поранених» у Кримській війні 1853-1856 рр.

Наслідки Кримської війни, «севастопольські традиції» спонукали М.І. Пирогова до роздумів про долю свого народу, своєї Батьківщини. Він багато передумав про причини хиб сучасного йому суспільства і прийшов до висновку, що однією із них славетний хірург-новатор вбачав у тогочасній і неправильній постановці тодішнього російського виховання, системи освіти та школи. На знак протесту проти реакційного керівництва академії він вирішив залишити те, що принесло йому світову славу і популярність (операційному, Медико-хірургічному академію в Петербурзі) і розпочати нову діяльність, але не заради слави, а задля виконання високого благородного людського обов'язку – лікувати хворе суспільство.

М.І. Пирогов приймає серйозне рішення: приступити до модернізації

школи, освіти й педагогізації думки в Росії. Свої роздуми щодо цього він висловив у відомій статті «Питання життя», надрукованій у журналі «Морской сборник» у 1856 році, в якій виступив з різкою критикою існуючої російської системи освіти, навчання і виховання молоді. Це був перший відкритий удар по миколаївському курсу «просветительської» політики царизму.

Стаття була передрукована майже в усіх періодичних виданнях того часу, вона за свідченням К.Д. Ушинського, збудила «... приспану у нас доти педагогічну думку» [1] здійснила рішучу операцію «в науці виховання» [2].

Відомий прогресивний педагог 60-х років XIX століття В.І. Стоюнін наголошував на тому, що у цій статті М.І. Пирогов вводив у свідомість російських людей «гіркі істини», з якими не можна було погодитися: «Виявилось, що славнозвісний хірург не тільки розсікав людські тіла і аналізував їх, але так само аналізував усе людське суспільство і тіло, і душу його – і знайшов там застарілі хвороби, які треба лікувати радикальними засобами» [3]. І, дійсно скальпель хірурга-генія дістався найхворобливішої проблеми сучасного йому життя. М.І. Пирогов насмілився проголосити думку: школа повинна формувати не байдужих служак, чиновників, а людей, справжню людину, гармонійно розвинену особистість, патріота, громадянина, мислителя. З цією метою просвітитель радив виховувати в учнів любов до істини, прагнення до творчого мислення, почуттів громадянського обов'язку, відповідальності перед суспільством і власної гідності кожного члена суспільства. «Школа, - писав він, - повинна готувати свідомих членів суспільства, здатних не пристосовуватися до житейського зла, а боротися з ним».

У 1856 році, на вимогу прогресивної громадськості України й Росії, М.І. Пирогова було призначено попечителем Одеського учбового округу. У своїй адміністративній діяльності він сміливо пішов проти казенної офіційної педагогіки. За короткий час перебування на цій посаді новий попечитель багато зробив для того, щоб поживити роботу всього навчального апарату округу. По-перше, він виступив проти обмеження прав на освіту за становим

положенням і національною ознакою, проти ранньої спеціалізації шкільної освіти, захищав загальноосвітню школу, як основну ланку системи народної освіти, а в 60-х роках запропонував власний проект системи освіти в Росії. Надзвичайно важливою була його роль у реорганізації Рішельєвського ліцею в Новоросійський (Одеський) університет, який завдяки йому було відкрито у 1865 році.

Працюючи попечителем Київського учбового округу (1858-1861 рр.) М.І. Пирогов часто бував у школах, встановлював тісні, дружні зв'язки з учителями шкіл, гімназій, викладачами Київського університету, сприяв відкриттю у Києві недільної школи для дорослих і молоді (1859 р.). Вона була першою недільною школою не лише в Україні, але й в усій Росії. Слідом за Київською недільною школою почали відкриватися такі ж школи для дорослих у Полтаві, Ніжині, Чернігові, у відкритті яких М.І. Пирогов особисто брав участь, а також дбав про забезпечення їх кадрами та посібниками. Згодом такі недільні та вечірні школи для дорослих відкривалися у Москві та Петербурзі. Могутній розум просвітителя оживляв змертвілий педагогічний механізм царської Росії. Змінилося ставлення і до студентів.

Новий попечитель дуже любив молодь, вважав, що саме їй належить майбутнє. Був палким прихильником студентських організацій, студентський суд, бібліотека, читальні, класи тощо. Він вперше порушив питання перед Міністерством освіти про підготовку національних педагогічних кадрів для українських шкіл на території України. Обстоював свободу навчання і виховання в школах і вузах України. Захищаючи ідеї людяності у вихованні дітей і пропагуючи демократичні принципи народної освіти, М.І. Пирогов прийшов до прогресивної ідеї виховуючого навчання. У статті «Педагогічні твори М.І. Пирогова», К.Д. Ушинський високо оцінив проголошену просвітителем ідею загальнолюдського виховання, як нову прогресивну думку в тогочасній педагогіці царської Росії, думку, яка спонукала вітчизняну педагогічну громадськість на гуманність розуміння загальних завдань навчання, освіти і виховання, молодого покоління. Вся прогресивна російська

педагогіка, як відмічав згодом В.І. Стоюнін, «... вийшла з ідеї Пирогова – виховувати чи освічувати людину».

Особливого значення надавав М.І. Пирогов моральному вихованню молоді. У статті «Бути і здаватися» він наголошував, щоб вчителі приділяли більше уваги формуванню «внутрішньої людини», чесної, правдивої, щирої щоб вчителі були зразком для учнів в усьому, щоб педагогічна наука допомагала дітям розвивати їх сумлінність, залучала до трудової діяльності, допомагала самопізнанню і самовихованню людини. Значну увагу М.І. Пирогов приділяв вихованню дітей у сім'ї, у зв'язку з чим ратував за поширення освіти і серед жінок.

У ряді своїх творів М.І. Пирогов виклав прогресивну систему дидактичних принципів навчання в школах та гімназіях. В циркулярах, виданих ним по Одеському і Київському учбових округах, значний інтерес становлять ті, в яких іде мова про наочність навчання, про свідоме засвоєння знань, умінь і навичок учнями, але обов'язково з повагою до людської гідності і моральної свободи школярів та студентів.

Багато нового вніс М.І. Пирогов і в розробку методики навчання. Визначною рисою всіх його методичних пошуків було цілеспрямоване прагнення підпорядкувати вирішення всіх методичних пошуків головному завданню формування людини, моральному, розумовому й естетичному розвитку дитини. Метою справжньої школи М.І. Пирогов вважав пробудження в молоді прагнення до знань і потреби в творчості. Цій меті була підпорядкована і вся педагогічна система видатного вченого-медика, просвітителя і педагога. Наука, на його думку, могутня, перетворююча сила. Вона розумово і морально звільняє людину від рабства, від насильства, від деспотії, надає їй духовної сили, допомагає гармонійному розвитку особистості.

Прогресивну роль праці М.І. Пирогова мали для удосконалення університетської освіти. Думки, що їх висловлював попечитель, знайшли своє відображення в Університетському статуті, найпередовішому в усіх університетських статутів Росії до Великої Жовтневої соціалістичної революції.

М.І. Пирогов відіграв значну роль в історії становлення вищої педагогічної освіти, і, зокрема, у створенні в Росії, перших педагогічних курсів, про введення спеціальної педагогічної практики з підготовки вчителів. М.І. Пирогов був автором трьох офіційних проектів для приходських шкіл, повітових училищ і гімназій. Він ініціатор заснування в Києві спеціальної педагогічної гімназії (1858 р.) для підготовки вчителів.

Будучи попечителем Одеського та Київського округів М.І. Пирогов багато уваги приділяв учителеві, якого він вважав вирішальною фігурою в навчанні і вихованні молоді. Своїм особистим прикладом, особистим талантом і благородством він систематично пробуджував і культивував науково-педагогічну думку і діяльність вчителів, заохочував їх творчу активність, намагався «дати більший простір» діям особистості наставників. Педагог піклувався про авторитет вчителя, поліпшення його матеріального становища підвищення його загальноосвітньої та спеціальної підготовки, педагогічної майстерності та педагогічної культури.

Йому належить ідея проведення вчительських з'їздів. У М.І. Пирогова – попечителя і педагога, гуманіста і патріота, була благородна мета – озброїти майбутніх вчителів не тільки спеціальними знаннями, а й дати їм і науково-методичну освіту, сформувати практичні навички в організації навчально-виховної роботи. «... Наших учителів ніхто до цього часу не вчив важкій справі педагогіки...» з гіркотою зауважував вчений.

Не зважаючи на окремі недоліки світогляду М.І. Пирогова (визнаючи право жінок на освіту, він недооцінював рівності прав чоловіків і жінок на освіту, а також непослідовність у питаннях про тілесні покарання учнів) його педагогічні погляди відіграли значну роль у розвитку педагогічної думки в Україні і Росії. Його педагогічні ідеї були джерелом наукової творчості й практичної діяльності. Вони близькі нам і сьогодні актуальністю поставлених проблем, такий, як єдність школи й життя, педагогічної науки й практики, виховуючого характеру навчання, проблемою гармонійного розвитку учня, творчим відношенням педагогів до навчальної справи, психологічної культури

вчителя.

Велич М.І. Пирогова визначається тим, що своєю адміністративно-педагогічною діяльністю, своїм становленням до роботи, до людей він залишив зразок для наслідування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ушинський К.Д. Педагогічні твори М.І. Пирогова // Твори у 6 т. – Т. 1. – К., 1954. – С. 281.
2. Молодежный календар. – М., 1982. – С. 50.
3. Стоюнин В.И. Педагогические задачи Пирогова // Избранные сочинения / Педагогика. – 1991. – С. 242-281.
4. Стоюнин В.И. Избранные педагогические сочинения. – М., 1954. – С. 310.

УДК 378+373.61+81'243

**РЕФЛЕКСИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ВЛАСТИВІСТЬ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ**

Єременко Тетяна Євстафіївна

кандидат філологічних наук, професор

Трубіцина Ольга Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент

Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К.Д. Ушинського

м. Одеса, Україна

Анотація: стаття присвячена дослідженню особливостей організації професійної підготовки майбутніх учителів, здатних до реалізації функцій рефлексивного управління. У статті описано шляхи формування рефлексивних умінь майбутніх учителів іноземних мов у професійній діяльності, обґрунтовано їх доцільність застосування в підготовці педагогічних фахівців. Доведено, що педагогічна рефлексія базується на вмінні вчителя аналізувати педагогічну діяльність як єдність діяльностей вчителя та учнів для досягнення спільних цілей навчання.

Ключові слова: педагогічна діяльність, рефлексія, педагогічна рефлексія, рефлексивне управління, навчально-пізнавальний процес, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Всебічно розглядаючи психологічну структуру професійної діяльності працівників освіти, етапи і рівні самореалізації їх особистості у межах вибраної ними соціальної ролі, Н.В.Кузьміна одна з найперших у вітчизняній психолого-педагогічній науці науково обґрунтувала правомірність методологічного підходу до розгляду педагогічної діяльності як цілісної і специфічної системи, що характеризується “безліччю структурних та

функціональних компонентів, підпорядкованих цілям виховання, освіти та навчання підростаючого покоління” [1, с. 35]. Описуючи особливості прояву педагогічної діяльності, автор зазначає, що компоненти, які входять до її структури, знаходяться у чітко детермінованій взаємодії один з одним, утворюючи таким чином стійкість і цілісність її функціональної організації. Характеризуючи особливості внутрішнього механізму здійснення та відтворення педагогічної діяльності, Н.В.Кузьміна вказує на наявність таких функцій як стійких базових зв'язків її структурних компонентів, що зумовлюють рух, розвиток та удосконалення цієї системи:

- гностичної, що контролює дії вчителя, пов'язані з накопиченням нових знань про його професійні цілі та засоби їх досягнення;

- проектувальні, що забезпечує дії, пов'язані з перспективним плануванням педагогічних завдань і способів їх вирішення;

- конструктивної, що включає дії суб'єкта з відбору та композиційної побудови змісту навчальної інформації, призначеної для засвоєння на певних формах занять;

- комунікативної, що охоплює дії вчителя, пов'язані з установленням педагогічно доцільних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу;

- організаторської, що представлена діями з практичної реалізації педагогічного задуму та контролю за досягненням якості, що вимагається [1].

Зокрема, конкретизуючи сутність організаторської функції педагогічної діяльності, Н.В.Кузьміна найважливішу роль надає таким моментом: організації навчальної інформації у процесі її викладу та презентації тим, хто навчається; організації, коректуванню та управлінню індивідуальною, груповою та колективною діяльністю учнів; самоорганізації та самоконтролю вчителем власної активності і поведінки протягом усього періоду взаємодій з учнями.

Зазначимо, що така дослідницька позиція цілком підтримується у працях багатьох авторів, серед яких Т.Д.Андропова , Л.М.Ахмедзянова , З.Ф.Єсарєва, Г.А.Засобіна, З.Н.Курлянд , Г.О.Нагорна, Г.П.Шевченко, В.П.Чубуков та інші.

Методологічну основу розуміння рефлексії у контексті професійної

освіти педагогів досліджено: як професійно та особистісно значима якість учителя (М. Лук'янова, А. Вєтохов, В. Єлісеєв, М. Єрмолаєва, Н. Побірченко); як іманентна, необхідна та атрибутивна риса навчально-виховного процесу, що має суб'єкт-суб'єктний характер, але педагогічна діяльність, виступаючи керуючим центром, відіграє провідну роль у сфері такого процесу (О. Кудрін); як єдність проектної та дослідницької діяльності педагога, які дають можливість прогнозувати, обдумувати та адекватно оцінювати можливі і реальні результати дій у відношенні різних аспектів власної діяльності (О. Соловова); як невід'ємний елемент змісту освіти (А. Коржуєв, В. Попков, О. Рязанова); як універсальний механізм перебігу саморегуляції, саморозвитку та професійного становлення особистості вчителя (Я. Бугерко, С. Кашлев, В. Орлов, Н. Пеньковська, Н. Пов'якель, О. Рудницька, М. Савчин, Дж. Гор, Фр. Кортхаген, Н. Хаттон та інш.).

Дослідники Є. Ісаєв, С. Косарецький та В. Слободчиков зауважують, що лише у випадку домінування в учителя рефлексії, спрямованої на педагогічну діяльність, остання може стати предметом перетворення і розвитку, що забезпечить ефективне розв'язання проблемних ситуацій у педагогічному процесі та саморозвиток, самовдосконалення вчителя [2].

Аналізуючи специфіку рефлексивного управління, що лежить в основі гуманістично, тобто особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності вчителя, І.Д.Бех, Ю.М.Кулюткін та Г.С.Сухобська звертають увагу на те, що під час такого процесу він здійснює два види функцій: проектує предметний зміст навчально-пізнавальної діяльності учнів; конструє форми їх спільної діяльності як учасників та суб'єктів навчально-виховної взаємодії та комунікації. Крім того, підсумовують автори, рефлексивний характер управлінського механізму педагогічної діяльності виявляється і у ставленні вчителя до себе. Так, починаючи активно спілкуватись з учнями, стаючи одним з учасників діалогу з ними, вчитель одночасно не втрачає контролю над собою як професіоналом, оскільки оцінює себе як суб'єкта педагогічної взаємодії з точки зору того, якою мірою пощастить йому зорганізувати навчальний процес

та якою мірою будуть активні у ньому учні [3, с.186].

Відзначимо, що така дослідницька позиція конкретизувалась у роботах О.С.Анісімова, М.Д.Іванова, Т.І.Левченко, В.І.Лозової, С.О.Сисоєвої, І.П.Татур та інших авторів.

Як бачимо, рефлексія тісно пов'язана з оцінкою та ціле творенням, проте дослідники наполягають на розрізненні цих понять. З оцінкою рефлексію пов'язує спосіб зіставлення цілей та отриманих результатів, з цілетворенням – усвідомлення способів досягнення цілей, їхнє перевизначення в процесі діяльності [4, с. 126].

Мета статті. Довести, що педагогічна рефлексія базується на вмінні вчителя аналізувати педагогічну діяльність як єдність діяльностей вчителя та учнів у процесі підготовки, ухвалення та реалізації управлінського впливу для досягнення спільних цілей навчання.

Виклад основного матеріалу. Об'єктом управління у сфері навчально-виховного процесу є система діяльності суб'єктів, а саме: педагогічна діяльність учителя, як керуючого центру, так і навчально-пізнавальна діяльність учнів, як керована підсистема. Отже, предмет управління складають управлінські стосунки, що виникають при взаємодії вчителя з учнями у процесі підготовки, ухвалення та реалізації управлінського впливу. Причому управлінські стосунки виступають як зв'язки, що відбивають організацію спільної діяльності вчителя й учнів як активних учасників педагогічного процесу. Такі стосунки характеризуються обміном діяльністю, що виступає як обов'язкова умова їх існування як суспільних стосунків. Обмін діяльністю відбувається безперервно, оскільки результатом діяльності керуючої підсистеми "вчитель" є керуюче рішення, а у результаті діяльності підсистеми "учні" відбувається як перетворення і розвиток їх самих, так і засвоєння ними необхідної сукупності знань, умінь та навичок.

Оскільки розглядувана система охоплює досить значну кількість учасників, то регулювання стосунків між ними складає досить важке завдання управління для учителя. Обумовлюється це, на нашу думку, тим, що таке

завдання є не формально управлінським, оскільки стосунки, що виникають при взаємодії між учасниками педагогічного процесу, є стосунками міжособистісними, міжколективними. Тобто ці стосунки складають такий виховний механізм, завдяки якому особистість учня виступає сукупністю усіх суспільних відношень.

Саме тому формування відношень управління між керуючою та керованою підсистемами, між ступенями, що представлені вертикальними зв'язками та ланками управління у вигляді горизонтальних зв'язків, стосунків міжособистісних та міжколективних, є одним з найважливіших завдань учителя, що здійснює управління цілісним педагогічним процесом. Для управління такою системою необхідно: правильне визначення статусної ролі кожного учасника виховно-педагогічної взаємодії, його місця у колективі, функцій, прав та обов'язків; засвоєння кожним суб'єктом призначеної йому соціальної ролі; забезпечення виконання кожним із них своєї соціальної ролі.

Як бачимо, рефлексивне управління, що притаманне педагогічній діяльності сучасного вчителя, реально розгортається як безперервний процес із циклічно повторюваним визначенням цілей системи, вивченням об'єкту, предмету, функцій та стадій управління, що відбивають різні його боки. Оскільки рефлексивне управління є процесом цілеспрямованого впливу для переведення мікросистеми "учитель-учні" з одного стану до іншого, що відповідає цілям, які стоять перед педагогічною системою, то закономірно об'єктивують себе як його основні функції: планування, організації, координації, стимулювання, активізації та контролю, так і неминуче повторювані етапи рефлексивного управління як: наукового обґрунтування мети системи; оцінки стану керованої підсистеми; вияву основного протиріччя у поточному стані системи відносно мети її розвитку; формулювання керуючого рішення; визначення варіанту оптимального рішення; організаційно-практичну роботу у керованій системі.

Для системи "учитель-учні" є характерною багатоступенева система стосунків рефлексивного управління. Але вона заснована на ланцюжку

об'єктивних залежностей, головні з яких передбачають наступне:

-якщо мета виховання та навчання є ідеальною моделлю результатів педагогічного процесу, то особистість, яка формується, представлена не тільки як об'єкт управління, але і як суб'єкт власної діяльності;

-оскільки особистість формується у діяльності, то стає необхідною відповідна діяльність цієї особистості та її доцільна організація;

-оскільки стан взаємовідповідальності та ділового співробітництва в учнівському колективі досягається через доцільність організації спільної діяльності, то взаємодія між учнями стає необхідним додатком до взаємодії учня з учителем;

-суть керуючого впливу вчителя, спрямованого на конкретного учня, полягає у навчанні його способів навчально-пізнавальної діяльності, оволодівши якими він зможе стати її суб'єктом;

-індивід стає системою, що саморегулюється, при переведенні виховання у самовиховання, освіти – на позиції самоосвіти.

Як наслідок, із стислої характеристики стосунків рефлексивного управління, що складаються у сфері педагогічної діяльності вчителя сучасного типу, правомірно вивести, що:

-стосунки управління формуються у діяльності, причому при взаємодії обох сторін, обох підсистем: учителя й учнів, які у рамках педагогічного процесу виступають суб'єктами діяльності;

-учитель є суб'єктом управління при організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка складає предмет його керуючих впливів;

-у зв'язку з організацією пізнавальної діяльності учнів, учитель впливає на якість засвоєння ними знань та організацію дитячого колективу, через який формується особистість того, хто навчається;

-критерієм ефективності педагогічної діяльності вчителя як суб'єкта управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів є ступінь їх підготовленості до самоосвіти та самовиховання, до співробітництва із членами класного колективу при вивченні основ наук.

Загалом, через те, що стосунки рефлексивного управління у педагогічному процесі багатосарові, із розглянутого нами характеру цих стосунків впливають досить важливі щодо професійної діяльності сучасного вчителя висновки, суть яких ми вбачаємо у наступному:

-мікросистема “учитель-учні” є самокерованою, тобто завдяки необхідній інформації здійснюється звірення її стану із заданими параметрами мети, вносяться корективи та зміни всередину неї, що дозволяє їй зберегти свою цілісність, якісну специфіку та безперервно вдосконалюватися;

-виділення сутнісних характеристик об’єкту управління дозволяє керуючій підсистемі порівнювати поточний стан керованої підсистеми із заданим, визначити характер відхилень і на цій підставі формулювати управлінське рішення, здійснення якого повинно привести об’єкт управління до бажаного стану;

-оскільки між інформацією, що зберігається мікросистемою “учитель-учні” та структурою цієї системи існує певний зв’язок, то вища організація об’єкта управління вимагає значного збільшення ступеня концентрування інформації, що зберігається, тобто у ній повинні закладатися потенційні можливості нової організації;

-для управління педагогічним процесом учителям, як мінімум, необхідний відбір інформації щодо знання: його основних характеристик, що забезпечують можливість розробки раціонального управлінського рішення; того, яким стосункам управління пропонується надати руху;

-кожна з підсистем рефлексивного управління відносно самостійна, характеризується досить стабільними за тривалістю та інтенсивністю зв’язками як усередині неї, так і з іншими підсистемами, що складаються у процесі самостійної діяльності вчителя й учнів;

-управління, що має місце у сфері педагогічної діяльності вчителя, складається з розробки управлінських рішень, спрямованих на зміну станів різних підсистем, типу “окремий учень”, “конкретний клас” тощо, з урахуванням їх особливостей та щільності прямих і зворотних зв’язків;

-наявність взаємовпливу підсистем у межах мікросистеми “учитель-учні” полягає у тому, що якість управління в одних підсистемах впливає на якість функціонування як в окремих підсистемах, так і системи в цілому;

-жодне управлінське рішення не може бути ефективним, якщо у його основі немає точного знання про стан керованого та керуючого об'єктів, тобто необхідної та достатньої інформації як вихідної, так і поточної.

Отже, педагогічна діяльність як різновид соціальної системи для забезпечення своєї якісної специфіки, нормального функціонування та розвитку, задля успішного руху до поставленої мети гостро потребує відповідного, тобто рефлексивного управління, що є іманентно притаманною її властивістю. Така властивість зумовлена суспільним і колективним характером педагогічної праці, що передбачає безпосередню взаємодію та спілкування між суб'єктами педагогічного процесу, а також безперервний обмін їх діяльністю.

Управління, що притаманне педагогічній діяльності вчителя, як її невід'ємна характеристика, має суспільно-історичний характер. Його цілі, засоби, форми та методи вироблялися протягом суспільно-історичної практики. Через це, індивід, що бере на себе професійну роль учителя сучасного суспільства, лише такою мірою здатний її виконувати, якою він оволодіває змістом, формами та способами рефлексивного управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Отже, дуже важливо, щоб учитель міг керувати процесами виховання й освіти учнів згідно з вимогами науково пізнаних об'єктивних закономірностей, з урахуванням прогресивних тенденцій як у розвитку суспільства, так і у розвитку своєї професійної діяльності.

Специфікою педагогічної діяльності є те, що вона передбачає взаємодію вчителя та учня, за якої діяльність одного детермінує діяльність іншого та навпаки. Одностороння рефлексія діяльності вчителя або учня призведе до необ'єктивних висновків про ефективність навчання та не слугуватиме розвитку учасників педагогічного процесу. Професійна рефлексія повинна відображати в єдиному часовому вимірі дії вчителя та учня з метою узгодження педагогічної взаємодії [5, с. 42].

Висновки. Отже, якщо професійна освіта спрямована на стимулювання самостійної діяльності особистості майбутнього вчителя іноземної мови, то вона створює нові можливості щодо його творчої самореалізації як суб'єкта управління цілісним педагогічним процесом, що прогнозує його цілі та завдання, організовує їхнє ефективне розв'язання та оцінює якість досягнутих результатів. Отже, необхідною умовою досягнення цієї мети є активне залучення майбутніх учителів іноземної мови до процесу пізнання та перетворення себе через усвідомлення соціальної й особистісної значущості цієї професійної ролі та усвідомленого її прийняття.

Перспективи подальших досліджень. Нашу подальшу дослідницьку діяльність будемо спрямовувати на аналіз методів рефлексії в начальному процесі студентів мовних спеціальностей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования. – Л.: ЛГУ, 1980. – 172 с.
2. Исаев Е. И. Становление и развитие профессионального сознания будущего педагога / Е. И. Исаев, С. Г. Косарецкий, В. И. Слободчиков // Вопросы психологии. – 2000. – № 3. – С. 57–65.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Хуторской А. В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : [пособие для учителей] / А. В. Хуторской. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с.
5. Лісниченко А. П., Дерун В. Г., Рефлексивна складова підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до професійної діяльності. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. Випуск 4 (82). 2015. С.41-45.

УДК 1. 130.2: 141.

**ПЕРЕОЦІНКА ЦІННОСТЕЙ У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДАХ
ФРІДРІХА НІЦШЕ**

Єщенко Г. Л.

студент 1 курсу стоматологічного факультету
Донецького національного медичного університету
м. Лиман, Україна

Давидов П. Г.

кандидат філософських наук, доцент
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

«Я вчу вас про надлюдину. Людина – це те, що треба подолати»

Ф. Ніцше

Розглянуто основні підходи до переоцінки цінностей у філософських поглядах Ніцше з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. Зроблено висновок відповідно до проведеного дослідження.

Ключові слова: мораль, погляди, цінності.

Актуальність роботи. Навколо філософської думки Фрідріха Ніцше, яка стала не лише піком кризи європейського гуманізму, а й спровокувала появу таких напрямків, як «філософія життя» й екзистенціалізм, уже понад століття не згасає гостра полеміка. Особливу увагу представників різних гуманітарних напрямків науки привертає ніцшеанська переоцінка цінностей, що на певних етапах культурно-історичного процесу ХХ віку набувала актуальності, визначаючи головні вектори його розвитку, адже в політичній історії з нею пов'язують виникнення тоталітарних режимів, а в культурній – становлення постмодернізму, ще і досі є дуже актуальною.

Метою дослідження є розкриття переоцінки цінностей у формуванні філософських поглядах Ніцше, висвітлити роль і значення цінностей з боку вітчизняних та зарубіжних філософів та науковців.

Матеріал і методи. Про Ніцше і його філософію сьогодні говорять і пишуть так багато, що може показатися, ніби ця філософія є вже достатньо вивченою. Зокрема, аналізу творів філософа присвятили свої роботи: К.А. Свасьян («Фрідріх Ніцше: мученик пізнання»), М. Фуко («Ніцше, Фрейд, Маркс»), М. Хайдеггер («Європейський нігілізм»), К. Ясперс («Ніцше і християнство»), Ф. Юнгер («Ніцше»), Ш. Делез («Ніцше»), А. Данто («Ніцше як філософ»), Л. Онерва («Рецепція Фр. Ніцше у фінській літературі зачала ХХ століття»), а також Р. Рессель, І. Євламπίїв, Ю. Меліх і багато інших [1-5].

Суперечлива і невіддатлива однозначній інтерпретації філософія Ф. Ніцше зробила колосальний вплив на всі філософські напрями, мистецтво і літературу ХХ століття. Просліджуючи пряму або непряму дію Ніцше на світову і вітчизняну літературу, можна відзначити уривки його ідей біля А. Камю, Ф. Юнгера, Ж. Сартра [1-3].

Бажаючи звільнити «життя» від переважного гніту розуму, Ніцше проголосив «переоцінку всіх цінностей», перехід «по той бік добра і зла». «Смерть бога», «богоутрата», що переживається людством, повинна полегшити цей шлях. Немає нікого, кому ми зобов'язані віддавати звіт в своєму житті, окрім нас самих. Людство може робити з собою все що хоче. Життя є тільки експеримент що пізнає, а не його обов'язок. На підставі цієї філософії Ніцше створив свій міф про «надлюдину» – сильну особу, що вільній від моралі, упокорювання, відкрито тягнеться до зла як єдиної сили творення, смерті, що дивиться в обличчя, з веселим трагізмом, рухомою вперед «волею до влади»[4].

Ніцше цікавий ще і тим, що сформулював своєрідну філософію влади. У німецькій філософії присутній термін «воля до буття», введений А. Шопенгауером. Цей термін Ф. Ніцше трансформував в «волю до влади» і тим самим позначив нову область у визначенні природі влади, як такий. Абсолютно очевидно, що філософський сценарій ХХ століття багато в чому

розвивався по Ніцше. Великий філософ достатньо точно визначив, що влада, спираючись на закон, виступаючи від імені закону, сама схильна цим законом нехтувати. Ніцше виділив двох типів людей, які завжди порушуватимуть закон [4]. Перший тип – злочинці поза законом, вони знаходяться внизу, а закон над ними. Другий – люди над законом: це представники влади. Сталіну і Гітлеру закони були ні до чого. Ніцше виявив схожість між цими двома типами – порушувати закон, переступати через нього через «волю до влади». В світлі Світових воєн і авторитарних режимів проблема, позначена Ніцше більш за століття назад набуває особливої актуальності.

В ученні Ф. Ніцше, як в будь-якому серйозному етично філософському дослідженні, є багато цінного для нашого часу. Перш за все, це яскрава критика міщанки. Ніхто до і після Ф. Ніцше з такою прозорливістю не зміг передбачати всю небезпеку товариства маленьких, сірих, покірних людей [4].

Зрілі праці Ф. Ніцше несуть у собі два смислових рівня. Один – зовнішній, у якому мислитель свідомо використовує поняття й судження, які епатують «здоровий глузд». Це змушує думати про філософа як про антигуманіста, проповідника насилля і жорстокості, а також – як про поверхового мислителя. Але з позицій іншого смислового рівня всі міркування першого рівня постають у якості метафор, за якими проступає дуже глибокий метафізичний зміст. Він лише тому не виражається мислителем у більш прямій і ясній формі, що він не вірив у можливість з допомогою традиційних філософських понять здійснити це. У застосуванні до поняття «воля до влади» відмінність цих двох смислових рівнів особливо радикальна. На першому з яких «воля до влади» постає як прагнення до переваг і панування, які мають суто біологічний, фізичний вираз виявлення; недаремно прикладом «волі до влади» виступає боротьба за існування біологічних видів.

Це, крім того, неприйняття соціальної системи, побудованої або на безмірному підпорядкуванні який-небудь одній ідеології, або на принципах утилітаризму і прагматизму, де знецінене головне – особа, її індивідуальність і неповторність. Це ідея піднесення людини, подолання всього дріб'язкового,

буденного, незначного для життя. Багато категорій етичного учення Ніцше увійшли до філософсько-етичної науки і в нашу буденну мову: «переоцінка цінностей», «Надлюдина», тобто «яких дуже багато»; «людське, дуже людське»; мораль «по той бік добра і зла» [3].

У радянській філософській науці існувала одна відповідь на питання про гуманність учення Ф. Ніцше – негативний. Безумовно, учення Ніцше суперечливе, тому і не може бути оцінено як тільки негативне або тільки позитивне. Ніцше примушує думати, порівнювати, роздумувати.

Головною позитивною цінністю етичного учення Ніцше, без сумніву, є ідея піднесення людини. Ніцше з повним правом можна було б назвати дослідником антропологічного методу у філософії. У своїх етичних оцінках він прагнув йти від індивіда. Причому сам індивід розглядувався ним як цінність, що нескінченно стає, як процес, як невичерпність. За Ф. Ніцше, людство – це цілісність, що виявляється через відмінність. Але абсолютизація неординарності приводила Ніцше до парадоксальних висновків. Втім, будь-яка абсолютизація приводить до крайнощів і в пізнанні і, що всього сумніше, в соціально етичній практиці [1].

Одним з аспектів філософського учення Ф. Ніцше є критика християнської моралі. Відзначимо, що тут Ніцше займав вельми оригінальну позицію. Він вважав, що релігія формує залежну, несамостійну свідомість, упокорювання, несвободу людини. Для Ф. Ніцше релігія стала символів залежної «нешасної» свідомості. Звичайно ж, зміст і практику християнського учення не можна звести до подібного його тлумачення. Але, проте, ця точка зору німецького мислителя дуже актуальна і сьогодні [2].

Розмова Ф. Ніцше про створення цінностей кидає виклик філософському здоровому глузду. Поширено, якщо не зовсім стандартно, пояснювати цінності, протиставляючи їх іншим бажанням. І те, і інше є позитивним ставленням до якогось об'єкта або стану речей («про-відношення»), але оцінка, схоже, включає елемент об'єктивності, відсутній у бажанні. «Поміркуйте: якщо я переконаюся, що те, що я оцінив, насправді не є цінним, цього відкриття, як

правило, достатньо, щоб спровокувати мене переглянути свою цінність, припускаючи, що оцінювання має відповідати світові; навпаки, суб'єктивні бажання часто зберігаються навіть у перед моїм судженням про те, що їхні об'єкти не є бажаними або недосяжними; див. статті про теорію цінностей та бажання». Ф. Ніцше оскаржує цю основну філософську концепцію, коли трактує цінність як «створену», а не відкриту у світі:

Споглядачі – це ті, хто насправді постійно формує те, чого раніше не було: цілий вічно зростаючий світ оцінок, кольорів, акцентів, перспектив, шкал, тверджень та заперечень. ...Те, що зараз має цінність у нашому світі, не має цінності саме по собі, відповідно до своєї природи - природа завжди є безцінна, – але їй надається певний час, як подарунок – і це ми дарували і дарували це. Тільки ми створили світ, який стосується людини [5].

Деякі вчені приймають уривки зі створення цінності як доказ того, що Ф. Ніцше був антиреалістом щодо цінності, тому його впевнені оціночні судження слід сприймати як зусилля з риторичного переконання, а не як об'єктивні твердження або (пов'язане з цим) вони вважають, що Ф. Ніцше можна плідно читати як скептика, так що такі уривки слід оцінювати насамперед з огляду на їх практичний вплив на читачів. Інші вважають, що Ф. Ніцше виступав за вигадану позицію, згідно з якою цінності – це самосвідомо винайдений внесок у притворство, завдяки якому ми можемо задовольнити наші потреби як цінні істоти, хоча всі оцінні вимоги є помилкові. Треті піддаються спокусі припустити, що розмова Ніцше про «творіння» має на меті запропонувати ту чи іншу форму «суб'єктивного реалізму» – погляд, згідно з яким цінності мають певне підґрунтя в суб'єктивних установках на оцінку, але тим не менш також набувають певного об'єктивного становища у світі, коли ці установки виконують свою роботу і «створюють» цінності [5].

Мета-етична позиція Ніцше розглядається в іншому місці, тому замість детального обговорення ось три текстові зауваження. По-перше, хоча кілька здається, уривки пропонують концепцію створення вартості як якогось законодавчого законодавства? таку точку зору важко узгодити з домінуючим

напрямком уривків, що представляє створення вартості як важке досягнення, яке характеризується суттєвими світовими обмеженнями та по-друге, велика частина уривків пов'язує створення цінності з художньою творчістю, припускаючи, що Ф. Ніцше взяв художню творчість та естетична цінність як важлива парадигма чи метафора для його викладу цінностей та створення цінності в цілому. Хоча деякі критикують всю цю ідею як розгублені, інші вчені закликають ці уривки є підтримкою або вигаданих, або суб'єктивних реалістичних інтерпретацій. У будь-якому випадку, їх імпорт, очевидно, залежить від відповідного розуміння самої концепції Ніцше про художню творчість. Нарешті, розповідь Ніцше про «переоцінку» залишається недостатньо вивченим джерелом прикладів того, що він може розуміти під «створенням вартості». Зрештою, моральна переоцінка, досягнута «повстанням рабів у моралі», представляється як створення нових цінностей. На додаток до того, що показує, що не всяке створення вартості призводить до результатів, які б підтримав Ніцше, це спостереження призводить до цікавих питань – наприклад, чи вважав Ніцше, що все створення вартості здійснюється шляхом переоцінки як пропонується [5]? Або «створення вартості» також має бути можливою? Якщо так, то що відрізняє два режими? Чи можемо ми сказати щось про те, якому віддати перевагу? І т.д.

Окрім питань про те, що це, насамперед, створення цінностей, одним з правдоподібних пояснень незмінного почуття незрозумілості читачів полягає в тому, що Ніцше розчаровує сподівання, що філософія повинна запропонувати редуційне (або, принаймні, дуже систематизоване) висловлювання про добро, на зразок «Задоволення – це добро»; «Єдине, що справді добре, це добра воля»; «Найкраще життя характеризується спокоєм»; або тому подібне. Ф. Ніцше вихваляє багато різних цінностей, і в основному, він не дотримується стереотипно філософської стратегії виведення своїх оціночних суджень з одного або декількох основних принципів. Хоча отриманий аксіологічний ландшафт є складним, ми можемо відчутти його форму, розглянувши шість цінностей, які відіграють безперечно важливу роль у розумінні Ф. Ніцше того,

що має значення [5].

Сила і життя. Найближчим до систематичної організації своїх ціннісних вимог Ніцше є його наполягання на важливості влади, особливо якщо це сприймати разом із суміжними уявленнями про силу, здоров'я та «життя». Біля відкриття пізнього твору «Антихрист» з'являється добре відомий уривок:

«Що добре? Все, що підсилює відчуття сили в людині, волю до влади, саму владу. Що поганого? Все, що народжується із слабкості. Що таке щастя? Відчуття того, що сила зростає, що опір подоланий. Не задоволення, а більша сила; не мир, але був; не чеснота, а пристосованість (ренесансна чеснота, доброчесність, доброчесність, яка не має моралі) [5].

У літературі такі твердження пов'язані з «доктриною волі до влади», яку зазвичай розглядають як одну з центральних ідей Ніцше. Здається, ця доктрина включає пропозицію, згідно з якою такі істоти, як ми (або ширше: все життя або навіть все), мають на меті посилення своєї сили – і далі, що цей факт тягне за собою, що посилена сила корисна для нас (або за все).

У середині двадцятого століття багато читачів (більш-менш випадково) сприйняли це як глибоко непривабливе, безглузде твердження, що «Можливість виправляє», яке вони пов'язували з тривожними соціальними та політичними тенденціями, помітними в епоху. Після Другої світової війни В. Кауфманн [5] взяв участь у довготривалій кампанії з відновлення думки Ніцше з цієї неприємної лінії тлумачень, головним чином наполягаючи на тому, як часто форми влади, наголошені Ф. Ніцше внутрішньо спрямований самоконтроль та розвиток культурної досконалості, а не безглузде панування інших. Хоча цей виклад справедливо висвітлював внутрішню складність і нюанси, які були згладжені надто спрощеним прийомом, який домінує в середині століття, підхід В. Кауфмана загрожує дезінфекцією аспектів погляду Ф. Ніцше, які мали на меті суворий виклик нашим моральним інтуїціям. Більш складні версії цього широкого підходу – розрізнення Ф. Ніцше між тиранією (в якій домінуючий драйв повністю вилучає те, що воно домінує) та майстерністю (в якій більш домінуючий потяг дає змогу виразитися менш домінуючому, але

контролює і перенаправляє цей вислів на власні більші цілі) – справедливо схильні визнати тривожні аспекти погляду Ніцше (наприклад, що доктрина відповідає тиранії, а також майстерності, навіть якщо вона надає привілеї останньому).

Разом з такими поступками нещодавня робота досягла важливого прогресу у розумінні внутрішньої складності позиції Ніцше, що валоризує силу. Одним із найважливіших напрямків є акцент Б. Регінстера на концепції влади Ф. Ніцше як подолання опору. Ця концепція пов'язує владу безпосередньо зі здатністю людини переробляти своє середовище на службу своїм цілям, і тим самим забезпечує більш інтуїтивне відчуття того, що саме повинно бути добрим у владі. Крім того, інтерпретація визначає погляд Ніцше безпосередньо на спроби А. Шопенгауера мотивувати песимізм, апелюючи до повсюдної «волі до життя».

Філософ це розуміє як ніхто інший, але він повинен піти до кінця, поскільки тільки у випадку смерті Бога можливим стає «царство надлюдини». Все це диктується не лише необхідністю переоцінки всіх цінностей і ствердженням такої переоцінки, як «воля до влади», але й естетичними установками ніцшеанської філософії, оскільки для неї «мистецтво як вища цінність – вища за цінність істини» [1, 163]. Тут метафізика «волі до влади» як принцип нового покладання цінностей переходить в естетику так само, як і сама естетика трансформується в метафізику «волі до влади».

Замінивши волю А. Шопенгауера до життя його волею до влади (розуміється як потяг до подолання опору, що вимагає світового опору разом із його подоланням. Ф. Ніцше може стверджувати, що наша основна умова як бажуюча, істоти, що прагнуть, можуть призвести до способу існування, гідного схвалення, а не до неминучого розчарування (як це вважав А. Шопенгауер) [5].

Другий важливий напрямок останніх робіт підкреслює не загальну, структурну особливість влади, як подолання опору, а «товстішу», більш суттєву етичну ідею. З цієї точки зору, що Ніцше цінує – це влада, яку розуміють як тенденцію до зростання, сили, домінування чи експансії. Б. Лейтер [5]

розкритикував, як він назвав, «мілліанську» версію цієї ідеї, згідно з якою влада цінна просто тому, що (згідно з передбачуваною ніцшеанською доктриною) влада насправді є нашою основною метою. Б. Лейтер, безумовно, має рацію, викликаючи занепокоєння про реконструкцію Д. Мілліана. Ф. Ніцше, очевидно, вважає нас відданими широкому розмаїттю цілей першого порядку, що породжує першочергові сумніви щодо ідеї, що для нього всі бажаючі дійсно беруть владу за мету першого порядку. Більше того, чутливість Ф. Ніцше до песимізму як можливого оціночного світогляду створює проблеми для обґрунтованості самої форми аргументу – наприклад, навіть припускаючи, що ми повинні націлюватись на владу, можливо, саме це робить світ жахливим місцем, а не надає жодної причини думати, що влада або її прагнення є цінним.

На отриманій картині позиція Ф. Ніцше читається як форма етичного натуралізму, стверджуючи, що вираження цих фундаментальних життєвих тенденцій добре для нас саме тому, що вони є нашими основними тенденціями, і ми неминуче в їх владі [5].

Висновок. Філософія Ніцше унікальна: вона дозволяє не лише оголювати проблеми, що стали істотними для культури ХХ століття, але і виявити питання, мимо яких ця культура минула і які залишилися на рахунок прийдешнього. Життя з її подоланням стає горизонтом культури – тим, що розвиває її. «Добрий і злий, багатий і бідний, високий і низький, і всі імена цінностей: все повинно бути зброєю і кричущим символом і указувати, що життя повинне завжди заново долати саме себе!» [4].

Більш суттєве осмислення могло б показати, що в цьому «песимізмі сили», як називає його філософ, довершується повстання людства нового часу – воно повстає в безумовне панування суб'єктивності в рамках «суб'єктивності суцього». Через посередництво песимізму у двох його формах назовні виступають крайнощі. Як такі, вони зберігають переваги. Так виникає стан безумовної загостреності: або-або. Заявляє про себе «проміжний стан», у якому, з одного боку, стає зрозумілим, що не здійсниться відтворення попередніх

вищих цінностей. Світ виглядає позбавленим цінностей, а з іншого боку, усвідомлення всього цього спрямовує «шукаючий погляд» до джерела нових цінностей, причому, звичайно, у підсумку світ зовсім не здобуває знову попередньої своєї цінності. Все це свідчить про глибинну сутність метафізики аксіології німецького мислителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вступ до філософії: навч. Посібник. За ред. Нікітіна Л.М. Київ. 2018. 256 с.
2. Жеребкін С. Мізогінія чи Фемінізм? Німецька філософська думка від Канта до Ніцше. *Філософська думка*, 2000, №6. С. 72-84.
3. Історія філософії. За ред. Рогача. Харків: Фоліо, 2018. 768 с.
4. Офіційний сайт СВП. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://vijskpens.fandom.com/uk/wiki/%D0%9D%D1%96%D1%86%D1%88%D0%B5/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0 (дата звернення: 25.05.2021).
5. Stanford Encyclopedia of Philosophy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://plato.stanford.edu/entries/nietzsche-moral-political/> (дата звернення: 25.05.2021).

УДК 621.316.72

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ
В СЕП ДІЮЧИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

Жуков Станіслав Федорович

д.т.н., професор,

Чернюк Артем Михайлович

к.т.н., доцент,

Кирисов Ігор Геннадійович

аспірант

Українська інженерно - педагогічна академія,

м. Харків, Україна

У статті розглянуті різні енергозберігаючі технології, які можна використовувати в СЕС промислових підприємств України. У статті проведені розрахунки, що підтверджують доцільність заміни недозавантажених асинхронних двигунів на двигуни меншої потужності. Розрахунки підтверджують, що доцільність заміни недозавантажених асинхронних двигунів повинна бути обґрунтована порівнянням величини сумарних втрат активної потужності у замінних двигунах.

Ключові слова: втрати електроенергії, втрати електроенергії у трансформаторі, система електропостачання промислових підприємств, асинхронний двигун, активна потужність.

Вступ Системи електропостачання (СЕП) діючих промислових підприємств (ПП) України відносяться до числа об'єктів з підвищеним рівнем втрат. Причиною цьому є застаріле обладнання, незадовільний стан і невідповідність сучасним стандартам методів обліку й регулювання енергоспоживанням, відставання, що стосуються впровадження автоматизованих систем обліку й контролю енергоспоживання.

Незважаючи на те, що рівень втрат електроенергії (ЕЕ) за останні 5-7 років знизився до 12,72% [1,с.115], це все ще істотно перевищує економічно обґрунтований рівень втрат. Сучасний стан діючих СЕП свідчить про порушення технології споживання ЕЕ, неточності оцінки втрат ЕЕ у внутрі цехових мережах і наочно відображає проблеми, що вимагають реконструкції й технічне переоснащення внутріцехових мереж, удосконалювання методів їхньої експлуатації. [5,с.34],

Оскільки заходи щодо зниження втрат досить значні, тому, плануючи їх до впровадження, обґрунтуємо (у кожному конкретному випадку) їхню доцільність і ефективність. Критерієм ефективності заходів щодо зниження втрат ЕЕ є надійне, якісне й економічне електропостачання споживачів.

Основна частина

Рівень технологічних втрат ЕЕ в електричних мережах є однією з основних характеристик ефективності роботи СЕП. Технологічні втрати нині діючих ПП перевищують економічно обґрунтований рівень. [2,с.21], [3,с.15].

Основними причинами значних технологічних втрат ЕЕ є:

-змушена робота в неоптимальних режимах, пов'язана з інтенсивним електроспоживанням у години максимальних навантажень;

-погіршення технологічного стану електричних мереж внаслідок зниження обсягів капітальних ремонтів, реконструкції й заміни зношеного устаткування;

-втрати, викликані перетіканням реактивної потужності (РП);

-втрати холостого ходу (х.х.), пов'язані із цеховими трансформаторами, що не відключаються, при спаді навантаження;

-втрати від некерованих пристроїв, що компенсують (КП);

-відхилення реальної топології схеми від раціональної;

-несінусоїдальність і пофазна несиметрія навантаження ліній;

-погрішність вимірювальних приладів [1, с.134].

У цеховій мережі напругою до 1 кВ метрологічне забезпечення основних радіальних ліній окремих електроприймачів (ЕП) практично відсутній.

У типових схемах цехових трансформаторних підстанціях (ТП) (Рис.1) струм трансформатора з боку нижчої напруги (НН) 0,4 кВ контролюється. Активна енергія, пропущена через трансформатор, ураховується лічильником, установленим з боку вищої напруги (ВН) або з боку НН.

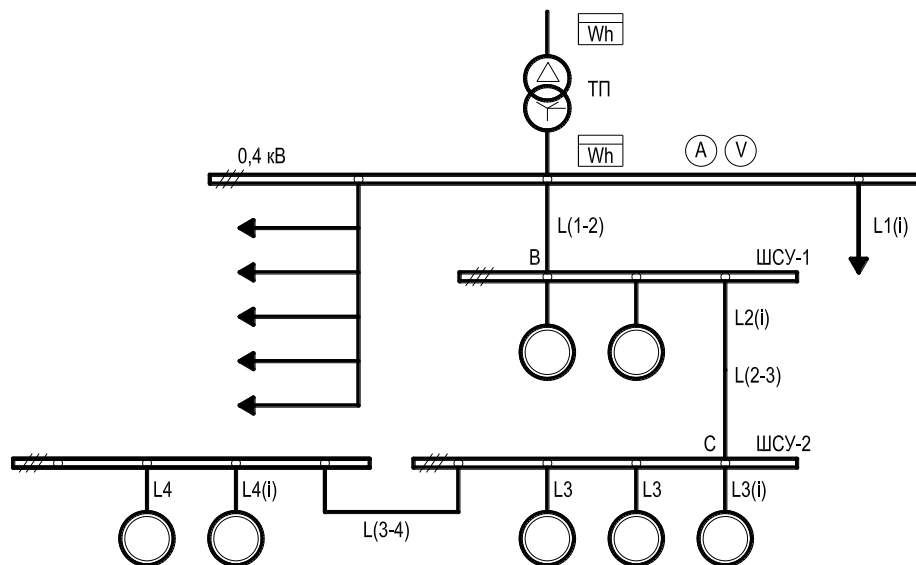

Рис.1 Типова схема внутрішньої мережі напругою до 1 кВ

На основі експлуатаційних даних у розподільній мережі НН не представляється можливим оцінити середню величину струму в окремих її елементах, і отже, розрахувати втрати активної потужності в кожному елементі внутрішньозаводської мережі. Тому, виходячи з наявної режимної інформації, можна оцінити тільки загальні втрати в кабельних лініях мережі 0,4 кВ. Їхню величину визначають по виразу:

$$\Delta P_{KL} = 3 \Delta O^2_{\Phi} \cdot I_{cp}^2 R_{эк} (1 + 0,18 \cdot I_{cp}^2 / I_{дл.мах}^2), \quad (1)$$

де I_{cp} - середня величина струму навантаження трансформатора за рік, розраховується по формулі:

$$I_{cp} = W_{\Gamma} / \sqrt{3} \cdot (U_{н} \cdot T_{p} \cdot \cos \varphi_{св}), \quad (2)$$

де $\cos \varphi_{св}$ - середньозважене значення коефіцієнта потужності на уведеннях ГПП і РП, що є джерелами живлення;

K_{Φ} - коефіцієнт форми графіка споживання активної енергії трансформатора цеховий ТП, розраховується по формулі:

$$K_{\Phi} = \frac{\sqrt{n} \cdot \sqrt{\sum_{i=0}^n P_K^2}}{\sum_{i=0}^n P_K}, \quad (3)$$

де n - кількість місяців за розрахунковий період;

P_K - середнє значення потужності, обумовлене за показниками лічильника за місяць;

$R_{\text{эк}}$ - еквівалентний опір всіх ліній, що відходять від шин ТП із боку 0,4 кВ;

Величина опорів ліній першого ступеню (Рис.1) у загальному випадку визначається по вираженню:

$$R_{1(i)} = r_{1(i)} + R_{\text{Э}2(i)}, \quad (4)$$

де $r_{1(i)}$ - опір i -лінії першого ступеню;

$R_{\text{Э}2(i)}$ - еквівалентний опір ЕП другого ступеню, підключених через ШСУ до i -ї лінії першого ступеню.

Еквівалентний опір всієї мережі НН, віднесеної до шин ТП, визначається по вираженню:

$$R_{\text{э}} = \frac{1}{\sum_{i=1}^m Y_{1(i)}}, \quad (5)$$

де $\sum Y_{1(i)}$ - сума провідимостей всіх ліній мережі до 1 кВ.

$I_{\text{дл. макс}}$ - результуючий максимальний припустимий струм всіх ліній першого ступеню, тобто ліній, що відходять від шин ТП. Він визначається по вираженню:

$$I_{\text{дл. макс}} = \sum_{i=1}^m I_{\text{макс}(i)}, \quad (6)$$

де $I_{\text{макс}(i)}$ - максимально припустимий струм для перетинів i -ї лінії першого ступеню.

Втрати активної потужності у двохобмоточних силових трансформаторах визначається по виразу:

$$\Delta P_T = \Delta P_{xx} + \Delta O^2_3 \Delta P_{кз} + K_{\text{Э}} \cdot [S_{\text{н.тр.}} \cdot (I_{xx} + K^2_3 \cdot U_{кз}) / 100], \quad (7)$$

де $\Delta P_{xx}, \Delta P_{кз}, I_{xx} \%, U_{кз} \%$; $S_{\text{н.тр.}}$ - каталожні дані трансформатора;

K_3 - коефіцієнт завантаження трансформатора, $K_3 = I_{ср} / I_{ном.тр}$;

$K_э$ - економічний еквівалент реактивної потужності. Для цехових трансформаторів типу ТМ потужністю 400-2500 кВА при їхньому коефіцієнті завантаження $K_3=0,7$ економічний еквівалент реактивної потужності приймається $K_э = (7,7-4,7)$ кВт/квар.

Найбільші складності при розрахунку втрат в елементах внутріцехової мережі виникають при оцінці втрат в електродвигунах через відсутність режимної інформації про двигуни.

Для оцінки втрат потужності в асинхронних двигунах (АД) і синхронних двигунах (СД) напругою 6-10 кВ використовується вираз:

$$\Delta P_{об} = P_{ном.} \cdot [K_1(K_{з.дв.}^2 - 1) + 1] \cdot (1 - \eta_n) / \eta_n, \quad (8)$$

де $P_{ном.}$, η_n - відповідно номінальні значення потужності й КПД двигуна (каталожні дані);

$K_{з.дв.}$ - середньорічний коефіцієнт завантаження двигуна по активній потужності,

$$K_{з.дв.} = P_{сг} / P_{ном.}$$

K_1 - коефіцієнт поділу втрат двигуна (поділ змінних і постійних втрат в електродвигунах, що враховують частку змінних втрат у загальних втратах двигуна).

У практичних розрахунках значення величини $ДО_1$ визначають, користуючись залежністю $ДО_1 = f(P_{ном.})$, Рис.2

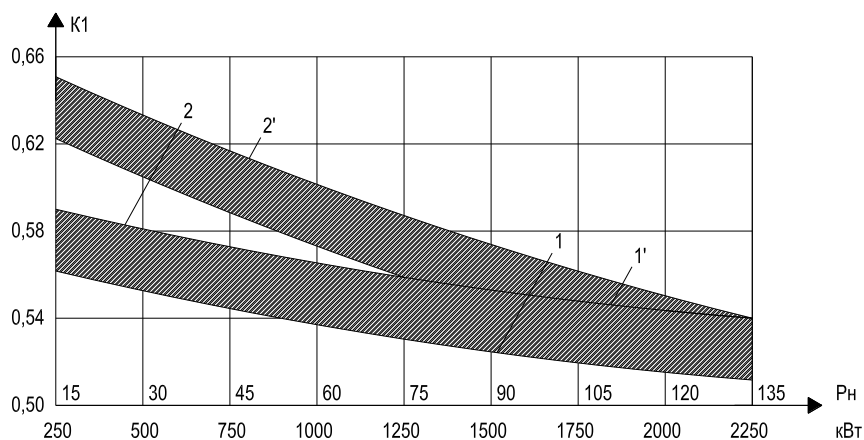

Рис. 2. Зона зміни змінної складової втрат $ДО_1$ для асинхронних і синхронних двигунів

Залежно від величини номінальної потужності високовольтного двигуна значення DO_1 перебуває в зоні, обмеженої нижніми й верхньому межами графіків 1 і 1' (мал. 2).

Аналогічно розраховуємо втрати активної потужності в електродвигунах напругою до 1 кВ. Однак варто враховувати відсутність метрологічного забезпечення в цій мережі, що не дозволяє оцінити середньорічний коефіцієнт завантаження кожного двигуна. Тому в практичних розрахунках припустимо приймати як коефіцієнт завантаження всіх низьковольтних двигунів, що живиться від одного трансформатора, коефіцієнт завантаження цього трансформатора. Тоді втрати активної потужності в i -м двигуні, що живиться від цехового трансформатора, визначають по виразу:

$$\Delta P_{об} = P_{ni} \cdot [K_{1i} (K_{з(Т)}^2 - 1) + 1] \cdot (1 - \eta_n) / \eta_n, \quad (9)$$

де DO_{1i} - коефіцієнт поділу втрат, обумовлений залежно від номінальної потужності двигуна по графіках 2-2 (Рис.2);

$K_{з(Т)}$ - коефіцієнт завантаження трансформатора, обумовлений:

$$K_{з(Т)} = S_{ср(Т)} / S_{н.тр.}$$

Тому що навантаження в мережі до 1 кВ формується деяким (m) числом двигунів різної встановленої (номінальної) потужності й з різними ККД, то при розрахунках втрат активної потужності в низьковольтних двигунах уводиться поняття еквівалентної середньої номінальної потужності електродвигунів, що живиться від одного трансформатора. Потужність еквівалентного двигуна визначається:

$$P_{н(э)} = \sum_1^m P_{н(i)} / n_{эф} \quad (10)$$

де $\sum P_{н(i)}$ - сума номінальних потужностей електродвигунів, що живиться від

одного трансформатора;

$n_{эф}$ - наведене (ефективне) число електродвигунів, обумовлене по виразу:

$$n_{\text{эф}} = \frac{(\sum_1^m P_{n(i)})^2}{\sum_1^m P_{n(i)}^2} \quad (11)$$

При однакових установлених потужностях цехових трансформаторів і однакових коефіцієнтів завантаження їхньої втрати активної потужності алгебраїчно складаються:

$$\Sigma \Delta P_{(T)} = n \cdot P_{(Ti)}. \quad (12)$$

Якщо коефіцієнт завантаження однотипних трансформаторів T_1 і T_2 однієї ТП відрізняється на десять і більше відсотків, то втрати активної потужності трансформатора T_2 визначається:

$$\Delta P_{(T2)} = \Delta P_{(T1)} \cdot K_{z(T2)}^2 / K_{z(T1)}^2, \quad (13)$$

де $K_{z(T1)}$ і $K_{z(T2)}$ - коефіцієнт завантаження трансформаторів відповідно T_1 і T_2 .

Такі підходи до розрахунку втрат в елементах внутріцехової мережі підвищать вірогідність і точність оцінки втрат електроенергії й можуть бути використані енергослужбами підприємств у їхній практичній роботі.

Впровадження енергозберігаючих заходів вимагає значних витрат. Тому при розробці програми впровадження цих заходів, необхідно оцінити їхню економічну доцільність. Так, при експлуатації асинхронного двигуна неминучі його недовантаження у зв'язку з можливими змінами технологічного процесу. Для регулювання режиму електроспоживання, для зниження втрат у внутріцеховій мережі рекомендуються завантажені двигуни (з коефіцієнтом навантаження в межах від 45 до 60%) замінити на двигуни меншої потужності, якщо це здійснено по конструктивних умовах. Однак при цьому необхідно переконається в доцільності такої заміни шляхом порівняння величини сумарних втрат активної потужності в замінних двигунів.

Приведемо приклад такого обґрунтування.

Асинхронний двигун потужністю $P_n=125$ кВт працює з навантаженням 70 кВт (коефіцієнт завантаження двигуна при цьому становить $K_z=0,56$).

Перевіримо доцільність його заміни на двигун потужністю $P_n'=75$ кВт.

Параметри АД: $P_n=125$ кВт; $U_n=0,38$ кВ; $\eta_n=0,92$; $\cos\varphi_n=0,92$; $i_{xx}=71A$;

$$\Delta P_{xx}=4,4\%.$$

Ціль розрахунку - визначення сумарних втрат активної потужності АД при реальному його завантаженні.

Розглянемо 1 варіант.

Сумарні втрати активної потужності в АД визначаються по виразу:

$$\Delta P = [Q_{xx}(1 - D O^2_3) + D O^2_3 Q_n] K_3 + \Delta P_{xx} + D O^2_3 \Delta P_{a.n.}, \quad (14)$$

$$Q_{xx} = \sqrt{3} \cdot i_{xx} \cdot U_n = \sqrt{3} \cdot 71 \cdot 0,38 = 46,7 \text{ квар};$$

$$Q_n = P_n \cdot \operatorname{tg} \varphi / \eta_n = 125 \cdot 0,426 / 0,92 = 58 \text{ квар};$$

$$K_3 = P_{\text{факт}} / P_n = 70 / 125 = 0,56;$$

де $\Delta P_{a.n.}$ - приріст втрат активної потужності в АД при номінальній потужності

$$\Delta P_{a.n.} = P_n [(1 - \eta_n) / \eta_n] \cdot [1 / (1 + j)] = 125 [(1 - 0,92) / 0,92] \cdot [1 / (1 + 1,22)] = 4,9 \text{ кВт},$$

де j – розрахунковий коефіцієнт, обумовлений по виразу:

$$j = \Delta P_{xx} / [(100 - \eta_n) - \Delta P_{xx}] = 4,4 / [(100 - 92) - 4,4] = 1,22.$$

Втрати активної потужності на холостому ході АД визначимо по виразу:

$$\Delta P_{xx} = P_n [(1 - \eta_n) / \eta_n] \cdot [j / (1 + j)] = 125 [(1 - 0,92) / 0,92] \cdot [1,22 / (1 + 1,22)] = 5,97 \text{ кВт}$$

де K_3 - коефіцієнт підвищення втрат $K_3 = 0,1$

$$\Delta P_{\text{сумм.}} = [46,7 \cdot (1 - 0,31) + 0,31 \cdot 58] \cdot 0,1 + 5,97 + 0,31 \cdot 4,9 = 12,5 \text{ кВт}$$

Розглянемо 2 варіант

$P'_n = 75 \text{ кВт}$. $U_n = 0,38 \text{ кВ}$; $\eta'_n = 0,91$; $\cos \varphi' = 0,92$; $i'_{xx} = 42,6 \text{ А}$; $\Delta P'_{xx} = 3,2\%$; $K'_3 = 0,93$.

Результати розрахунків:

$$Q'_{xx} = \sqrt{3} \cdot i'_{xx} \cdot U_n = \sqrt{3} \cdot 42,6 \cdot 0,38 = 28 \text{ квар};$$

$$Q'_n = P'_{xx} \cdot \operatorname{tg} \varphi' / \eta'_n = 75 \cdot 0,426 / 0,91 = 35,1 \text{ квар};$$

$$\Delta P'_{a.n.} = P'_n [(1 - \eta'_n) / \eta'_n] \cdot [1 / (1 + j')] = 75 [(1 - 0,91) / 0,91] \cdot [1 / (1 + 0,55)] = 4,8 \text{ кВт}$$

$$j' = \Delta P'_{xx} / [(100 - \eta'_n) - \Delta P'_{xx}] = 3,2 / [(100 - 91) - 3,2] = 0,55;$$

$$\Delta P'_{xx} = P'_n [(1 - \eta'_n) / \eta'_n] \cdot [j' / (1 + j')] = 75 [(1 - 0,91) / 0,91] \cdot [0,55 / (1 + 0,55)] = 2,6 \text{ кВт}$$

$$\Delta P'_{\text{сумм.}} = [28 \cdot (1 - 0,87) + 0,87 \cdot 35,1] \cdot 0,1 + 2,6 + 0,87 \cdot 4,8 = 10,22 \text{ кВт}$$

Зниження сумарних втрат складе:

$$\Delta P = \Delta P_{\text{сум.}} + \Delta P'_{\text{сумм.}} = 12,5 - 10,22 = 2,28 \text{ кВт}$$

Таким чином, розрахунки підтвердили доцільність заміни двигуна.

Слід зазначити, що значні резерви економії електроенергії закладені в стимулюванні вирівнювання добових графіків електричних навантажень шляхом регулювання електроспоживання. Зниження різко вираженого максимуму навантаження сприяє зниженню втрат електроенергії в елементах внутріщевої мережі.

При вирішенні проблеми компенсації реактивної потужності споживачі в умовах ринкових відносин поставлені перед альтернативним завданням - або встановлювати конденсаторну установку в електричній близькості до місць споживання РП і оплачувати в сукупності некомпенсованою частина РП, апаратуру керування, захисту пристроїв, що компенсують, оплачувати витрати на експлуатацію КП; або не встановлювати КП й платити за переструми РП у повному обсязі, а також відшкодовувати той збиток який можливий при надлишкових перетіканнях РП до споживача.

Споживач, виходячи з фінансових можливостей, користуючись [2], вибирає для себе прийнятний варіант режиму РМ у розрахунковому вузлі навантаження.

Висновки

1. У практичних розрахунках втрат у низьковольтних двигунах їхній коефіцієнт завантаження приймається рівним коефіцієнту завантаження трансформатора, що їх живить

2. Доцільність заміни недовантажених асинхронних двигунів на двигуни меншої потужності повинна бути обґрунтована порівнянням величини сумарних втрат активної потужності у замінних двигунах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Железко Ю.С. Расчет, анализ и нормирование потерь электроэнергии в электрических сетях. Руководство для практических расчетов./Ю.С.Железко, А.В.Артёрбеv, Савченко О.В. – М.: НЦ ЭНАС, 2004 г. С.280

2. Методика обчислення плати за перетікання реактивної

електроенергії між електропередавальною організацією та її споживачами.(затверджена наказом міністерства палива та енергетики України №19 від 17.01.2002).// Офіційний вісник України, - 2002. - №6.- 48 с.

3. Методические указания по расчету, анализу потерь энергии и выбору мероприятий по их снижению в электрических сетях энергосистем. – Киев.: 2005 год С.38

4. Гольстрем В.А, Справочник по экономии топливно-энергетических ресурсов. В.А. Гольстрем, Ю.Л.Кузнецов – Киев.: Техника, 1985 г. - С.383

5. Буцьо З.Ю. Аналіз втрат електричної енергії в електромережах усіх рівнів напруги в енергосистемах провідних зарубіжних країн та України. // З.Ю.Буцьо,Мартынюк В.І. // Енергетика та електрифікація, №12, 2010. - С.74

ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Залюбовська Світлана Сергіївна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Гурченко Світлана Вікторівна

студентка

Національна академія статистики,
обліку та аудиту, Київ, Україна

Анотація. В статті розглянуто історичні передумови формування державної заборгованості, удосконалено науковий підхід, на базі якого виокремлено вісім етапів формування державного боргу України (1991–1996 рр.; 1997–1998 рр.; 1999–2001 рр.; 2002–2007 рр.; 2008–2010 рр.; 2011–2014 рр.; 2015–2019 рр.; з 2020–по теперішній час). Такий підхід дає можливість деталізувати теоретичні засади виникнення та формування державної заборгованості в Україні.

Ключові слова: державний борг, фінансові ресурси, бюджет, заборгованість, позика.

Як засвідчують світові тенденції – в той чи інший період всі суб'єкти господарювання живуть в борг. Це призводить до того, що майбутні покоління ще не народившись стають боржниками. Країни, які відчують потребу у фінансових ресурсах вдаються до внутрішніх та зовнішніх запозичень для здійснення фінансових вкладень, покриття дефіциту державного бюджету, проведення соціально-економічних перетворень і виконання боргових зобов'язань. Такі країни є більше кредиторами, чим позичальниками, хтось навпаки, але усі вони формують боргову економічну систему своїх країн [1, с. 23-24].

Протягом усіх епох розвитку державні органи влади зверталися до позик, тому поступове зростання державного боргу можна розглядати як закономірний процес. Науковці по різному характеризують цей процес. Сміт А., Рікардо Д. та їх послідовники негативно відносилися до розвитку державного боргу. На їх думку, зростання державного боргу, як правило, тягне підвищення ставок діючих податків або навіть введення нових податкових платежів, адже основне джерело погашення державних боргових зобов'язань і витрат з його обслуговування, як правило, один – бюджет, в якому ці засоби закріплюються як витрати і виділяються окремим рядком. У державних боргах вони бачили лише крайній засіб, яким можна користуватися за відсутності інших можливостей. Для країни вигідніше покривати будь-які надзвичайні витрати, не виключаючи витрат на ведення воєн, за рахунок прямого збільшення податків, чим вдаватися до кредиту. Вони вважали, що населення саме повинне нести тягар по погашенню своїх боргів, а не перекладати їх у вигляді податків на подальші покоління [2; 3]. На думку Маркса К. капітал узятий в борг є негативною величиною, оскільки він уже витрачений, а зростання виплачуваних по боргах відсотків є однією з причин дефіцитності бюджету і викликає потребу в нових позиках [4].

У свою чергу, представники німецької фінансової науки вважали, що якщо державні органи влади рідко користуються запозиченими фінансовими ресурсами, то це є показником того, що країна не розвивається, не прагне досягти високого рівня розвитку та недостатньо піклується про інтереси населення [5].

В цілому, поняття «борг» походить від німецького слова «bergen» і означає «берегти», «давати пощаду», «давати строк для виплати» [6, с. 108]. В науковій літературі найбільш поширеними є такі визначення боргу:

– грошова сума, яка позичена на термін на визначених умовах, яка підлягає обов'язковому поверненню [7, с. 170];

– грошова сума, взята у позику (на термін та на визначених умовах) [8, с. 166];

- зобов'язання, що виникає з отримання особою у тимчасове користування грошей або інших речей, перед іншою особою [9, с. 181];
- сума непогашеного фінансового зобов'язання [10, с. 63];
- грошова сума, взята в позичку на певний термін і на певних умовах [11, с. 115];
- зобов'язання дебітора виплатити проценти та/або основну суму боргу кредитору в домовлений термін у майбутньому [12, с. 144].

Науковці пострадянського періоду вважали, що «...борг – це зобов'язання (договірне або недоговірне), що виникає в результаті угоди (дії або бездіяльності особи), невиконання якого тягне за собою відшкодування шкоди (штраф, неустойка і т. д.) за рішенням суду [13, с. 165]». У вітчизняному законодавстві поняття «борг» найбільш поширене у Цивільному кодексі України. Однак, зауважимо, що окремо це поняття не розтлумачено та вживається в різних статтях по-різному: погашати борги – означає виконувати обов'язки (ст. 44, ст. 366); сплатити борги розуміється як виконання обов'язку (ч. 4 ст. 124); прощення боргу передбачає звільнення від обов'язку/обов'язків (ст. 605); переведення боргу означає заміну боржника, переведення обов'язків однієї особи на іншу, тобто «борг» у цьому вислові означає обов'язок (ст. 520) [14].

На сьогодні, дуже важко визначити коли саме державні органи влади започаткували практику використання державних запозичень. Але варто виокремити два головних критерія, що можуть дати уявлення про те коли країни почали вперше використовувати боргові інструменти (рис. 1.).

Як видно з рис. 1.1. головними критеріями виникнення боргових відносин в суспільстві є наявність інституцій, які спроможні надати кошти в борг та встановлення обмежень на ринку. Необхідність створення особливого інституту, який би представляв, захищав та забезпечував належний рівень життя громадян стало очевидним з розвитком суспільства. Таким інститутом стала держава, головне призначення якої є задоволення різноманітних потреб суспільства шляхом виконання покладених на неї функцій.

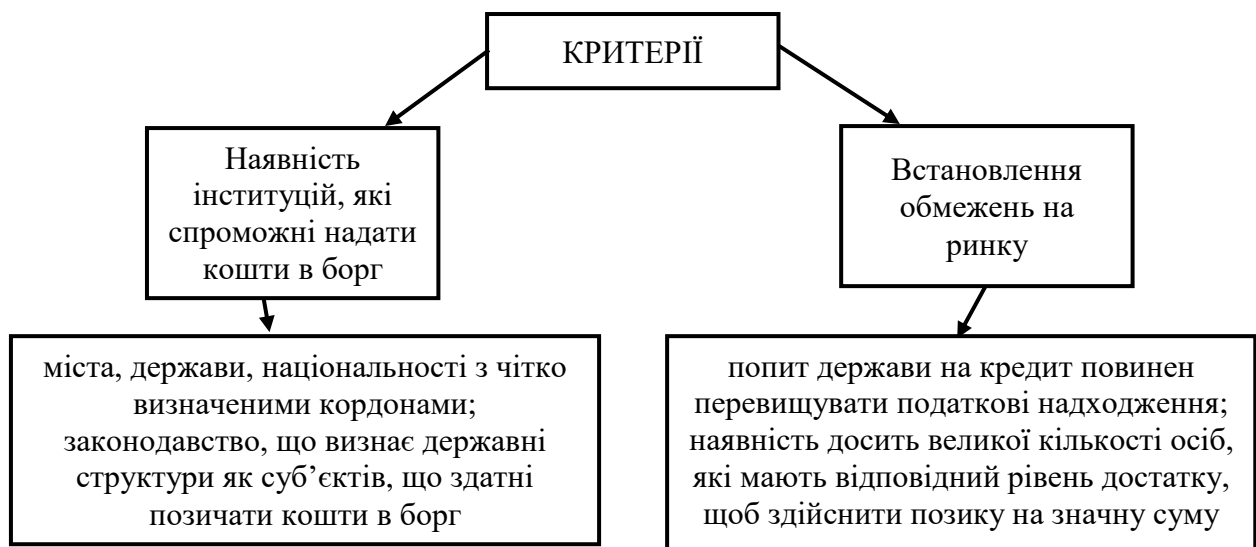

Рис. 1. Графічна інтерпретація критеріїв виникнення боргових відносин в суспільстві *

* Джерело: побудовано авторами.

Держава володіє значним потенціалом впливу на соціально-економічні процеси. Однак, її можливості багато в чому залежать від наявності достатніх фінансових ресурсів.

Дефіцит таких ресурсів є передумовою пошуку додаткових джерел для фінансування потреб соціально-економічного розвитку. Одним із таких джерел є залучення позикових ресурсів, шляхом побудови боргових відносин між позичальником та кредитором. У випадку, коли позичальником виступає держава, це призводить до виникнення державного боргу [15, с. 12]. З логічної точки зору, процес виникнення державного боргу можна представити у вигляді структурно-логічної схеми (рис. 2.).

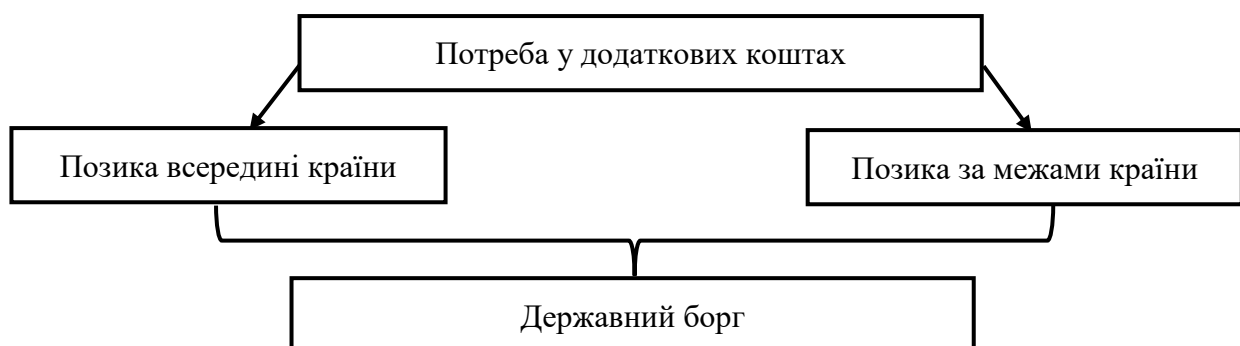

Рис. 2. Структурно-логічна схема виникнення державного боргу *

* Джерело: побудовано авторами.

Державний борг є важливою складовою державних фінансів. Його виникнення та існування пов'язані перш за все з покриттям дефіциту державного бюджету за рахунок зовнішніх та внутрішніх позик [16, с. 823].

Економічні передумови утворення та зростання державного боргу України були закладені у перші роки політичної незалежності нашої держави, серед яких варто виокремити: відсутність власної грошової системи й достатнього обсягу валютних резервів, енерговитратна структура економіки й утворення заборгованості за імпортом енергоносіїв, знецінення коштів населення та вимивання обігових коштів підприємств внаслідок гіперінфляції.

Реструктуризація економіки України та її вихід з кризового стану потребували значних капіталовкладень, мобілізувати які в короткий період за рахунок власних коштів не виявлялося можливим.

У результаті – формування зовнішнього державного боргу України на початкових етапах становлення нашої держави мало об'єктивний характер [17, с. 202]. Досліджуючи еволюцію державного боргу України варто виділити його етапи формування (рис. 3.). На нашу думку, доцільно виокремити вісім етапів формування державного боргу України.

Такий підхід дає можливість деталізувати теоретичні засади виникнення та формування державної заборгованості в Україні.

У незалежній Україні вперше про державний борг на законодавчому рівні згадано у 1992 р. у Законі України №2604-ХІІ «Про державний внутрішній борг України» від 16.09.1992 р. [18]. Таким чином, дослідження історичних засад формування державного боргу дало змогу дослідити різні наукові підходи щодо його існування та запропонувати періодизацію.

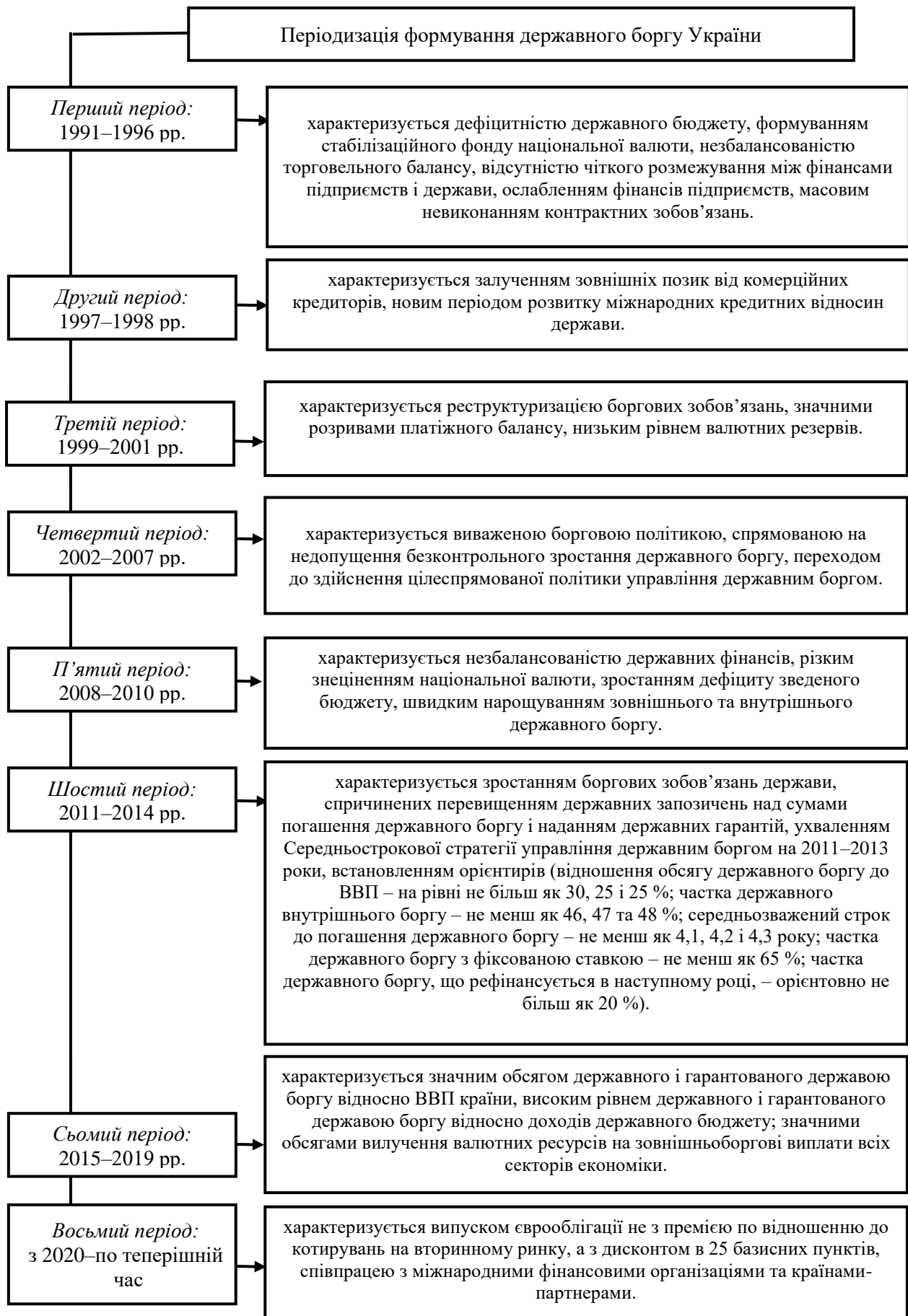

Рис. 3. Періодизація формування державного боргу України *

* Джерело: запропоновано та побудовано авторами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Федоров В. А. Боргова функція сучасної держави : монографія / В. А. Федоров. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 176 с.
2. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Госполитиздат, 1955. – Т. 1.– 358 с.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
4. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М., 1962. – Т. 25. – Ч. 2. Государственное издательство политической литературы. – 551 с.
5. Озеров И. Х. Основы финансовой науки / И. Х. Озеров. – 4-е изд., доп. – М. : Тип. Н.Д. Сытина, 1914. – Вып. 2. – 364 с
6. Шимків А. Англо-український тлумачний словник економічної лексики. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 429 с.
7. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. 2-е изд., испр. Москва: ИНФРА-М, 1999. 479 с.
8. Малый экономический словарь / под ред.: А. Н. Азрилияна. Москва: Институт новой экономики, 2000. 461 с.
9. Экономический словарь / под. ред. А. И. Архипова. Москва: Проспект, 2001. 624 с.
10. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 714 с.
11. Економічна енциклопедія: у 3 т. / за ред.: С. В. Мочерного. Київ: Академія, 2000. Т.1. 864 с.
12. Управління державним бюджетом України: підручник / кол. авторів. Київ: Міністерство фінансів України, 2010. 816 с.
13. Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Узбекистан / под ред.: Х. Р. Рахманкулова. Ташкент, 2010. Т. 1, ч. 1. 633 с.
14. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435–IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення:10.05.2021).

15. Олексійчук С.В. Державний борг України : оптимізація формування та ефективність управління: дис... канд. екон. наук: 08.00.08. М., 2017. 229 с.
16. Меренкова Л. О. Боргова безпека України: теоретичні засади, стан, перспективи. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 15. URL: <http://economyandsociety.in.ua> (дата звернення:12.05.2021).
17. Боргова стійкість державних фінансів / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. – К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. – 712 с.
18. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 URL:[http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Metodichni Rekomendatsii](http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Metodichni_Rekomendatsii) (дата звернення:12.05.2021).

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ

Заремба Ольга Олександрівна

к.е.н. доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту

Мостовенко Анастасія Іванівна

Третяк Артем Сергійович

Студенти

Київський національний торговельно-економічний

університет

м. Київ, Україна

Анотація: у роботі наведено основні аспекти інновацій у сфері аудиту а саме –технології Blockchain та Big Data , хмарні технології. Виявлено та описано продукти та сфери їх застосування, що використовуються провідними аудиторськими компаніями для їх діяльності.

Ключові слова: Аудит, діджиталізація, Blockchain, Big Data.

У сьогоднішній день весь світ переживає еру діджиталізації, що звісно значно спрощує більшість процесів. Аудиторська діяльність також не стала виключенням, у ході всесвітнього розвитку технологій провадяться й інновації й у сфері аудиту.

Проведений аналіз публікацій показав, що перспективи застосування у сфері аудиту мають такі інформаційні технології, як:

- технологія S.M.A.R.T. (Self Monitoring Analysis and Reporting Technology);
- швидкісна мережа 5G;
- когнитивні технології;
- хмарні технології;
- технології програмних роботів та штучного інтелекту;

- технології Blockchain та Big Data;
- Інтернет речей[1].

Розглянемо найбільш поширені, на нашу думку інформаційні технології в аудиті.

Технологія S.M.A.R.T. (Self Monitoring Analysis and Reporting Technology) – це технологія самоконтролю, аналізу й звітування, яка є промисловим стандартом прогнозу надійності дисководів дисків (HDD) та твердотілих накопичувачів (SSD), що дозволяють заздалегідь попередити про можливу швидку відмову твердого диску, завдяки чому важливі дані можуть бути збережені. Технологія SMART дозволяє передбачати вихід пристрою з ладу в результаті механічних несправностей, що складає 60% від загальної кількості пошкоджень.

Технологія 5G вже починає розповсюджуватися, не лише у бізнес-сфері, включаючи аудит, а й у повсякденному житті. Така технологія дозволяє збільшити швидкість обробки даних, що зберігаються на певному загальному сервері, що часто називають «Хамара». Така технологія дозволяє надавати доступ різного рівня до певних даних користувачам, при чому зміни, які вносить один користувач, відображаються і у інших користувачів, що дозволяє уникнути ефекту «сніжної кулі».

До ключових аспектів діджиталізації аудиторської діяльності, що допоможуть перейти до алгоритмізації планування, збору, обробки та аналізу даних аудиту відноситься використання BigData, що дає можливість успішно працювати при неповних та несиметричних масивах даних Big Data, як правило, стосується набору великих за обсягом та складністю даних, їх збір, сортування та зберігання. Blockchain, у свою чергу технологія, яка допомагає обробляти, аналізувати та використовувати дані, які було зібрано більш ефективно й з меншими затратами часу.[2] Однак використання Blockchain ставить перед користувачами питання конфіденційності . Деякі експерти схвилювані тим, що записи транзакцій можуть використовуватися для створення профілю користувачів або іншого шахрайства. Тим не менш

Blockchain насправді підвищує прозорість даних аналізу

Об'єднання Blockchain з Big Data має такі переваги у використанні: покращення рівня безпеки; якість даних; конфіденційність; прозорість та автоматизація. Отже, використання Blockchain та Big Data в аудиті дозволяють: відображати дані максимально прозоро; моніторити ланцюги, що виникають при використанні аз даних; контролювати доступи до баз даних користувачів, без втручання у цей процес третіх осіб, тощо.

Переваги застосування Blockchain та Big Data в аудиті :

- уникнення шахрайства за допомогою аналізу бази даних;
- зменшення витрат на ведення обліку та аудит, ефективне використання часу;
- спрощення міжнародних операцій і трансакцій;
- поява нового класу активів – цифрової власності;
- достовірні й актуальні бухгалтерські записи, і, відповідно, прозорий та менш тривалий аудит;
- еволюція ролі і функцій бухгалтера й аудитора на підприємстві, зростання їх професіоналізму;
- здійснення операцій швидко, онлайн, оперативність, надійність та відкритість інформації про них;
- постійний моніторинг.;
- забезпечення прозорості інформації, зниження кількості бухгалтерських помилок;
- автоматизація процесу опрацювання й зберігання документації;
- зниження ризиків, захист інформації від фальсифікацій, втрати і знищення;
- забезпечення тіснішої координації і взаємовідносин з дебіторами та кредиторами, створення нових бізнесможливостей і моделей, фокусування на операціях з високою доданою вартістю;
- можливість проведення контролю, аудиту, складання й подання звітності в режимі реального часу;

- підвищення швидкості доступу до інформації, рівня її цілісності, доказовості, економія часових витрат;
- сприяння виникненню нових видів послуг у сфері обліку й аудиту;
- інтеграція різних рівнів бухгалтерського обліку для створення єдиної бази даних, синхронізація бухгалтерських записів

Недоліки застосування блокчейн в аудиті:

- відсутність нормативної бази та стандартів регулювання операцій, відображених з використанням блокчейн-технологій;
- потреба переведення усіх господарських операцій у віртуальне середовище, що не завжди можливо;
- нерозуміння сутності технології, несприйняття змін працівниками, низька кваліфікація вітчизняних фахівців;
- потреба зміни бізнес-процесів на підприємстві;
- необхідність вкладення коштів у придбання техніки та її переобладнання, впровадження й розвиток технології, навчання персоналу тощо;
- потреба інтеграції діючих систем бухгалтерського обліку з технологією блокчейн;
- безповоротність операцій, при якій, у разі помилкового введення даних, внесення змін - практично неможливе;
- зростання обсягів інформації, перевантаження нею пристроїв зберігання;
- проблеми технологічного характеру (низька пропускна здатність, наявність загрози «атаки 51 %» тощо);
- рівень приватності і конфіденційності даних про діяльність підприємства;
- неможливість точного вимірювання вигод на стадії запровадження блокчейну, брак практик його вдалого застосування на інших підприємствах, незрілість;
- велика кількість дезінформації про технологію блокчейн;

- потенційні проблеми кібербезпеки;
- споживання великих обсягів електроенергії, шкода для екології;
- відсутність законодавчо затвердженої відповідальності за ведення

розподіленої бази даних[3]

У свою чергу все більше компаній використовують Blockchain та Big Data у своїй роботі, що для аудиторських компаній не виключення, адже тут діджиталізація вкрай необхідна.

Діджиталізація аудиту, як правило, включає всі методи та технології, які підтримують та допомагають аудитору в повсякденному процесі аудиту, які зазвичай називаються СААТ (computer-assisted audit tools and techniques). Та розроблені у великій кількості, усі компанії великої четвірки мають власні системи, та інтегрують ці системи з використанням AI у Big Data, підтверджуючи результатами аудиторські висновки.

2018 року, Ernst & Young (EY) випустив Blockchain Analyzer, який дозволяє фіксувати всі дані з декількох книг бухгалтерського обліку фірми. Більш недавнє оновлення Blockchain Analyzer дозволяє здійснювати моніторинг аудиту, податків та операцій. У березні 2019 р. EY випустила програмне забезпечення Crypto-Asset Accounting and Tax для допомоги американським фірмам повідомляти про свою транзакцію крипто-активів під час подання податкової декларації.

Deloitte була першою фірмою «великої четвірки», яка почала використовувати ці технології, в наступному створивши Deloitte COINIA.

Deloitte COINIA - це запатентований технологічний продукт, розроблений Deloitte, щоб допомогти аудиторам ефективно аналізувати різні типи цифрових активів, отримувати залишки по певних операціях та датах. За допомогою Deloitte COINIA можна завантажити сотні тисяч адрес для різноманітних криптоактивів, і Deloitte може бачити 100 відсотків транзакцій та узгоджувати їх із книгами та записами клієнтів. Інструмент сумісний з кількома публічними блокчейнами та цифровими активами, включаючи Bitcoin, Bitcoin Cash, Ethereum, Ethereum Classic, Litecoin, Ripple, Dash та всі токени ERC20.

ланцюжок

Deloitte COINIA також, сьогодні можна використовувати не тільки для крипто-активів, але і для більш широкої бази цифрових активів, а також за її межами. Сюди можуть входити відстеження ланцюга поставок, управління цифровими правами, передача прав власності на нерухомість та інші форми цифрової активації. Deloitte COINIA - це продовження нагородженої платформи Cortex від Deloitte - хмарної платформи даних, яка використовує потужність даних, надійно та безперешкодно інтегруючи збір даних із підготовкою та аналітикою даних. Він поєднує передові технології з бізнес-процесами, щоб створити значущі та цінні ідеї повторюваним та послідовним способом[4].

Halo - це передова технологія PwC для збору інформації, аудиту та візуалізації даних. Програма трансформує спосіб перевірки великої кількості інформації, завдяки поєднанню складних алгоритмів із використанням візуалізації, що дозволяє оцінити ризик та зосередитись на предметах, що мають значення для аудиту, більш ефективно. Halo дає глибше розуміння, покращує якість та досвід клієнта, та пропонує індивідуальні рішення для обслуговування клієнтів у всіх галузях.

Загалом усі вище наведені програми не є ідеальними повноцінними продуктами та все ще потребують участі аудитора у достатній кількості аспектів, наприклад наданні аудиторської думки. Підтримка технологій навколо Blockchain та Big Data все ще потребує часу на розвиток, як і величезна кількість інших потенційних технологій, на які вони спираються.

На данному етапі підприємствам слід розуміти практичні обмеження цих новітніх технологій та їх перспективи, визначивши найбільш ефективний напрямок їх застосування для підвищення ефективності та виключення помилок, спричинених людським фактором.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Іванова Л.І. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АУДИТУ/ Л.І. Іванова//Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту. Київ, КНЕУ, 2020.С. 412-414.
2. Попівняк Ю. М. Технологія блокчейн у бухгалтерському обліку й аудиті: сучасний стан, можливості та перспективи застосування. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 3 (89). С. 137–144.
3. Шкуліпа Л. В. Big Data & Blockchain: прогнозна оцінка зв'язку / Л.В. Шкуліпа // Нові джерела та методи поширення даних у статистиці: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики. Київ: «Інформаційно-аналітичне агентство», 2019. С. 105-110.
4. The impact of blockchain technology on audit// deloitte.com. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/audit/articles/impact-of-blockchain-in-accounting.html>

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ В
КАРПАТСЬКОМУ РЕКРЕАЦІЙНОМУ РЕГІОНІ**

Зимовець Максим

Бакалавр, студент

Київський національний економічний університет

Київ, Україна

Анотація: стаття присвячена актуальній проблемі молодіжного туризму на прикладі Карпатського регіону, студентського полікультурного освітнього простору, яке виступає драйвером культурної інтеграції. Отримані дані переконливо свідчать про наявність певних перспектив в сегменті програм молодіжного туризму, як динамічного і активного елементу продуктивних сил регіону, який сприяє підвищенню ресурсного потенціалу дестинації в цілому.

Ключові слова: молодіжний туризм, ресурсний потенціал, дестинації.

Розвиток туризму в Україні і Карпатському регіоні, в тому числі, ставить своєю стратегічною метою національний туристичний продукт, який буде конкурентоспроможним на внутрішньому та світовому ринках, розширення внутрішнього туризму та збільшення обсягів в'їзного. Завдяки чому відбувається комплексний розвиток курортних територій і туристичних центрів, який враховує соціально-економічні інтереси населення, збереження та відновлення природних територій та історико-культурної спадщини.

Молодіжний туризм розвиває найбільш динамічний і активний елемент продуктивних сил регіону і тому сприяє підвищенню ресурсного потенціалу дестинації (територія, зі всілякими зручностями, засобами обслуговування і послугами для забезпечення всіляких потреб туристів) в цілому.

Розвиток молодіжного туризму має велике значення, перш за все для споживачів туристичних продуктів і послуг. Підвищується не тільки

освіченість цієї частини населення, але і її здоров'я.

Як теорія організації молодіжного туризму в цілому, так і її різні практичні та методичні аспекти не знаходили досі поглибленого і проблемного вивчення в українських і зарубіжних дослідженнях. Окремі ж приватні питання даної проблеми отримали розвиток в працях Божко Л. Д., Геращенко Я. М., Маковецька Н.В., Мельнійчук М. М., Калачян К.С. Машіка Г. В., Машіка А.В., Зінченко В.А. та інших.

Молодь - це категорія населення, всередині певних вікових меж, нижня з яких є моментом настання самостійності в прийнятті відповідальних рішень, до появи певних зобов'язань перед сім'єю і суспільством.

При вивченні системи молодіжного туризму можна виявити взаємне співвідношення її компонентів і їх зв'язку з зовнішнім середовищем, такі як вимоги молоді до поїздки.

Невисока вартість поїздки дуже багато важить для молоді. Дана вимога є наслідком обмеженості в грошових доходах. Для зниження вартості поїздки багато фірм надають накопичувальні знижки, групові поїздки, розміщення в хостелах. При виборі засобу пересування молодь також керується ціною, яку доведеться заплатити, щоб дістатися до місця призначення. Молоді необхідний контакт і всередині групи, і з місцевим населенням [1].

Молодь часто відчуває нестачу інформації. Одна з причин, по якій вона подорожує - це тяга до пізнання, тобто необхідна наявність в поїздки великого числа різноманітних екскурсій.

Далі необхідно перейти до особливостей молоді як сегмента ринку. Специфіка даного сегмента полягає в тому, що він володіє відмінними від інших сегментів можливостями. Опис цих можливостей допоможе охарактеризувати молодь як сегмент туристського ринку. Перше, що відрізняє молодь від решти населення це мобільність і витривалість. Молодь прагне до активного відпочинку, любить заняття спортом і може винести великі фізичні навантаження. Друге - це прояв самостійності під час поїздки. І третє - бажання повертатися в дестинації, де вже побував.

Система молодіжного туризму визначає, перш за все, принципи формування комплексної туристичної послуги, яка повинна включати в себе лише основні і мінімальні витрати на розміщення, харчування, а також на транспорт і послуги по розвазі і оздоровлення молоді. Особливістю є також те, що туристичні послуги і товари повинні вироблятися і надаватися при високих вимогах до середовища, обстановці або матеріально-технічній базі туризму. Для основних і додаткових послуг і товарів наявність матеріальної бази є умовою, без якого не може бути скоєно споживання. Отже, діяльність по створенню та підтриманню матеріально-технічної бази молодіжного туризму обумовлює виробництво і продаж товарів і послуг, і тому вона також включається як важлива за значимістю складова в туристичне обслуговування, що здійснюється в дестинації.

Туристично-рекреаційні ресурси Карпатського регіону за видами поділяються на: економічні, природні, кліматичні, культурно-історичні, трудові, фінансові, соціальні та виробничі; за властивостями – кліматичною привабливістю, привабливістю, доступністю, екскурсійною значимістю, пейзажними та відео-екологічними характеристиками, соціально-демографічним станом. До груп ресурсів Карпатського регіону належать природні (сприятливий клімат), історико-культурні (багата історична та культурна спадщина) та інфраструктурні (розвинена інженерна та туристична інфраструктура).

Головним напрямом розвитку Карпатського економічного району повинна бути його соціальна спрямованість одночасно з дотриманням екологічної рівноваги навколишнього середовища.

Туристично-господарський потенціал Карпатського регіону є домінуючою складовою його ефективного використання. Це зумовлено природним багатством Карпатського регіону, особливостями його розташування і значним людським потенціалом. Саме туристично-господарську складову необхідно розвивати, оскільки вона може стати основою господарського потенціалу Карпатського регіону.

В спеціалізованій туристичній літературі можна виділити наступні перспективні види молодіжного туризму в Карпатському регіоні:

1. Розважальний туризм, який передбачає відвідування нічних клубів та інших розважальних центрів [2]. Враховуючи можливості молодих людей, розважальний туризм є найбільш доступним для цієї ланки населення, так як багато молодих людей не мають постійного місця роботи. Але коли молоді люди починають відпочивати, то при наявності коштів, вони витрачають багато.

2. Освітній туризм, який має на меті отримання всебічної освіти, навчання мовам, зближення культур і народів. Такими видами в Карпатському регіоні можуть бути: екскурсійно-ознайомчі подорожі по різних містах, природним зонам і країнам, навчальні поїздки з метою вивчення іноземної мови або тих чи інших загальноосвітніх або спеціальних предметів, ознайомчі поїздки до установи, організації та на підприємства, наукові і навчальні стажування в установах, організаціях і на підприємствах, участь у семінарах, конференціях, з'їздах, конгресах, майстер-класах, мета яких є обмін досвідом та отримання нової професійно важливої інформації [3].

3. Туристична індустрія вдосконалюється та змінюється пропонуючи нові види туризму, тому саме серед молоді набирає великої популярності екстремальний туризм. Завдяки наявності великої кількості гірських річок та печер, перспективними екстремальними видами туризму є можуть бути рафтинг, каякінг, спелеологія, лижний туризм [4]. Це далеко не всі види екстремального туризму з врахуванням сучасного розвитку туристичної індустрії, але це найбільш поширені його види в Карпатському регіоні, які користуються попитом на світовому ринку туристичних послуг та які можна сказати успішно розвиваються. Екстремальний туризм має постійну динаміку, весь час з'являються нові його різновидності.

Висновки Та Перспективи Подальших Досліджень Отже розглядаючи перспективу молодіжного туризму в Карпатському регіоні можна зробити висновок, що на даній території є багато туристичних баз, центрів, де молодь

може провести час як і активно, так і просто відпочиваючи, але все це потребує інфраструктурного та матеріального вдосконалення, з метою надання якісних туристичних послуг в напрямку розвитку і вдосконалення молодіжного туризму в регіоні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ І ПОСИЛАНЬ

1. Подмаркова І.П. Аналіз мотивацій студентської молоді як найбільш перспективної частини молодіжного сегменту туристичного ринку України: [Електрон. ресурс] / І.П. Подмаркова. // Режим доступу: http://studbooks.net/634854/turizm/opredelenie_vidy_molodezhnogo_turizma.
2. Нікітенко С.І. Розвиток молодіжного та дитячого туризму в незалежній Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://bibl.kma.mk.ua>
3. Ткачук Л.М. Освітній туризм у світі й в Україні. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/download/3232/3187>
4. Грушка О.Р. Туристичне краєзнавство: Монографія / О.Р. Грушка. // –Київ: Либідь, 2008. –270 с.

**ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ
МУЗИЧНО-РИТМІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ**

Зиско Віта Віталіївна

викладач фортепіано,
Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
м. Луцьк, Україна

Анотація. У статті обґрунтовано, що важливою ланкою процесу навчання гри на фортепіано є формування і розвиток музично-ритмічних здібностей студентів у ході оволодіння відповідними знаннями, розкрито суть поняття «відчуття музичного ритму», розглянуто ефективні методи навчання для розвитку музично-ритмічних здібностей студента в роботі над музичним твором на занятті фортепіано.

Ключові слова: ритм, музичні здібності, відчуття музичного ритму, музично-ритмічні навички, гра на фортепіано.

Розвиток ритмічних здібностей студента є важливим етапом у процесі навчання гри на фортепіано. Кожен викладач неодноразово стикається з цією проблемою протягом усієї педагогічної діяльності. Фортепіанна педагогіка накопичила великий досвід у цьому питанні. До вказаної проблеми звертались видатні педагоги-піаністи: О. Д. Алексєєв [1], Л. А. Баренбойм, Н. Й. Голубовська, О. Б. Гольденвейзер [2], К. М. Ігумнов, Г. Г. Нейгауз [3], С. І. Савшинський, Г. М. Ципін [4]. Авторами подано низку цінних рекомендацій, практичних порад, методів і прийомів розвитку музично-ритмічних здібностей у процесі фортепіанної гри. Та особлива значимість і складність пошуку найбільш ефективних шляхів повноцінного розвитку

ритмічних здібностей музиканта, спрямованих на подолання певних недоліків виконання, які часто трапляються в педагогічній практиці, все ще визначають проблемність і актуальність питання розвитку цієї здібності у фортепіанній педагогіці.

Мета роботи полягає у висвітленні основних труднощів у процесі формування та розвитку музично-ритмічних здібностей студента та методів їх подолання.

Ритм – один із центральних елементів музики, що зумовлює певну закономірність розподілу звуків у часі. Відчуття музичного ритму – це комплексна здібність, що включає у себе сприйняття, розуміння, виконання, відтворення ритмічної сторони музичних образів. Важливою ланкою процесу навчання гри на фортепіано є формування і розвиток музично-ритмічних здібностей студентів у ході оволодіння відповідними знаннями.

Музично-ритмічні здібності студента кристалізуються, природно, не тільки на заняттях фортепіано, але і в інших видах професійної діяльності. Психолог Б. М. Теплов, визначаючи моторну природу відчуття ритму, зауважував, що рухи як такі ще не утворюють музично-ритмічного переживання, хоча і є органічним компонентом, необхідною умовою його виникнення. «Музично-ритмічне відчуття повинно передусім виявлятися у тому, що сприйняття музики безпосередньо супроводжується певними руховими реакціями, які більш чи менш точно передають часовий хід музичного руху, іншими словами, сприйняття музики має активний слухомоторний характер» [5, с. 278].

У середовищі професійних музикантів нерідко можна почути судження про необхідність розвитку музичних здібностей, зокрема абсолютного слуху. Але поряд із важливістю розвитку слуху формування і розвиток музично-ритмічних здібностей займає пріоритетне місце у процесі навчання кожного музиканта. «Повинен зізнатися, що виконання, позбавлене ритмічного стержня – логіки часу і розвитку у часі, – я сприймаю тільки як музичний шум, де музична мова для мене спотворена до невпізнаності, просто втрачена», –

зауважував Г. Г. Нейгауз [3, с. 42].

У розвитку музичного мистецтва і педагогіки можна виокремити два протилежні напрямки. Один із них сповідує і допускає надмірне відхилення від ритму, спираючись при цьому переважно на інтонацію; інший напрямок – дотримання метрономічного відтворення ритму, що породжує нову проблему – прагнення бездумно грати все ідеально ритмічно, що призводить до деякого вихолощення музики. Працюючи над формуванням і розвитком музично-ритмічних навиків у студента, викладач має керуватись принципом «золотої середини». Із власного досвіду роботи можливо в цьому випадку виокремити два основних типи психологічного сприйняття ритму у студентів. Перший тип – це студенти, у яких переважає логічно-математичне мислення, сприйняття і аналіз навколишнього світу відбувається за допомогою логічно-смислових категорій. Вони швидко охоплюють і розуміють чіткий математичний поділ тривалостей, їх співвідношення у часі, відносність однієї тривалості до іншої, без особливих проблем прораховують кожну тривалість уголос. Інший тип – це студенти, які керуються у процесі пізнання інтуїтивно-наслідковими категоріями. У таких студентів зазвичай дуже добре розвинене образно-емоційне сприйняття. Відтворюючи художній образ твору, перший тип студентів потребує корекції і розвитку емоційного сприйняття для передачі творчого задуму композитора (труднощі відтворення *ritenuto*, *accelerando*, *rubato*, *fermata*), другий тип – розвитку логічно-аналітичного сприйняття (труднощі при відтворенні рівності, єдності темпу, перетримування або скорочення звучання тривалостей у часі). Працюючи у класі фортепіано над формуванням і розвитком музично-ритмічних навиків, викладач повинен здійснювати диференційований підхід до кожного студента з метою виявлення і розвитку його здібностей у найбільш повному обсязі.

Працюючи зі студентом над музичними творами викладач має спрямувати роботу в русло взаємодії та симбіозу ритму й інтонації. Б. М. Теплов вважав, що музики без ритму не існує; кожне повноцінне сприйняття музики – це активний процес, який передбачає не просто слухання, але й

«співдію», що не є чисто психічним актом, а включає досить різноманітні «тілесні» явища, передусім рухи. Як наслідок цього сприйняття музики – це не лише слуховий, а завжди слухо-руховий процес [5, с. 279].

Поняття «відчуття ритму» включає в себе :

1) здатність відтворювати метрично точно записаний певними тривалостями у нотах чи прослуханий ритм;

2) відчуття ритмічної пульсації і відчуття темпу, яке дає можливість виконувати музичний твір із використанням таких прийомів, як *accelerando* і *ritenuto* – без проблем повертаючись до попереднього темпу;

3) уміння оперувати «ритмічними стилями», тобто вміти в кожному конкретному стилі правильно інтерпретувати, відтворити ритмічну сітку. Наприклад, розмір 4/4 у джазовій музиці і 4/4 у класичних сонатних *allegro* – це різні ритмічні сітки, які для зручності виконання ритмічного малюнку позначені у нотах певним чином.

Г.М. Ципін вважав, що велику роль у музично-ритмічному вихованні має напрацювання в учня відчуття ритмічного стилю музики, розуміння специфічних рис і особливостей цього стилю. Для кожної епохи, історичного періоду характерний певний музичний ритм. Кожен стиль характеризується своїми особливостями ритміки, зумовленими змістом музики [4, с. 85].

Розглядаючи проблему ритмічного відчуття, можна припустити, що вона тілесно-вольова. Відчуття ритму страждає при наявності у музиканта тілесних блоків і затиснень або при виникненні складностей із вольової саморегуляцією. Межі розвитку відчуття ритму, а також вокальної чи інструментальної виконавської техніки можуть значно розширитись завдяки зняттю характерологічного «м'язового панцира», тобто «пропрацюванню» особистісних характерологічних проблем виконавця, які мають проєкції на певні тілесні структури і функції. Працюючи зі студентом над розвитком музично-ритмічних здібностей, викладач має звернути увагу і проаналізувати співвідношення «ритмічності» або «неритмічності» студента із вольовими і тілесними процесами під час виконання твору.

Для виявлення певної стратегії при розвитку ритмічних здібностей студента доцільно виокремити ряд запитань:

1. У яких випадках студент виявляє себе більш ритмічно впевнено: а) в умовах сольного виконання; б) в умовах ансамблевої гри;

2. Що заважає або допомагає під час гри: а) метроном; б) підспівування викладача; в) диригент.

Для формування і розвитку музично-ритмічних здібностей необхідно застосовувати певні прийоми і способи роботи у вивченні музичного твору:

1. Рахування (прораховування) музики, яка виконується. Рахунок музиканта-інструменталіста є однією з найбільш розповсюджених форм рухомоторного («голосового») відображення ритмічних процесів. «Рахунок має неоціненне значення, оскільки розвиває і закріплює відчуття ритму найкраще...», – стверджував Й. Гофман [6, с. 131]. У процесі здобуття студентом певних навичок рахувати слід вибірково: від голосного рахунку доцільно переходити до рахунку «про себе», потім – лише до внутрішнього відчуття рівномірно-пульсуючих долей. «Звичайним допоміжним засобом при читанні ритмічно складного нотного тексту є рахунок з «і» – вголос та про себе», вказував О. Д. Алексєєв [1, с. 72].

2. Будування так званих ритмосхем у вигляді графічних малюнків, де тривалості шикуються у певних комбінаціях. Ці схеми використовуються як допоміжний засіб та дають конкретне наочне уявлення про той чи інший складний для студента метро-ритмічний малюнок.

3. Відстукування, проплескування метро-ритмічних структур або їх відносно складних частин. Ці прийоми звільняють студента від виконавських рухово-технічних завдань, акцентуючи увагу одночасно на ритмічному моменті, чим, власне, і надають допомогу при вирішенні окремих метро-ритмічних завдань.

4. Диригування. У процесі диригування твору студент зазвичай особливо жваво і емоційно загострено реагує на розгортання музичної думки у часі, намагається інтенсивно пережити її (у цьому випадку відіграє власну роль і той

фактор, що увага музиканта не відволікається доланням певних технічних моментів твору). Доцільно запропонувати студенту поставити ноти на пюпітр і продиригувати твір від початку до кінця – так, наче його виконує уявний піаніст, а диригуючий навіює йому свою волю. Цей прийом необхідний для студентів, які достатньо не володіють здатністю «організувати час». Г. Г. Нейгауз рекомендував учням при вивченні твору і для оволодіння важливою його стороною, ритмічною структурою, тобто організацією часового процесу, «поводитись як диригент із партитурою: поставити ноти на пюпітр і продиригувати твір від початку до кінця» [3, с. 44].

5. Дефекти темпу (прискорення, сповільнення, нестійкість загального руху), які є достатньо типовими недоліками, можуть бути виправлені так: студент під час виконання твору робить штучну зупинку, голосно і точно прораховує два-три пустих такти, а потім знову відновлює гру. Вирівнюванню музичного руху сприяє і зіставлення, «стиківка» окремих фрагментів музичного твору (які мають у першу чергу темпові недоліки) із початковими тактами твору. Й. Гофман застерігає музикантів: «Ніколи не грайте з метрономом. Метроном можна застосувати в невеликому пасажі для перевірки вашої здатності зіграти його строго в темп. Упевнившись у результаті, позитивному чи негативному, одразу ж зупиніть апарат. Адже у зіставленні з метрономом істинно музичний ритм не ритмічний...» [6, с. 51].

6. Музично-ритмічне відчуття студента – зазвичай відчуття несформоване, недостатньо стійке, досягає свого розвитку і підкріплення в особі педагога. Доцільно підкріплювати психологічну впевненість студента певними прийомами: спільний із педагогом рахунок вголос, інколи «підстукування» зі сторони, які дають орієнтир ритмічно упорядкованому виконанню, різного виду жестикуляція викладача (диригентське навіювання) тощо.

7. Конкретний художній показ педагога, виконання, як зовнішній чинник, що здатний вплинути на музично-ритмічне сприйняття (й усвідомлення) студента. У певних випадках художній показ педагога допомагає

усунути певні ритмічні похибки, неточності, в інших – поживить монотонне, мляве «учнівське» виконання тощо.

8. Гра в ансамблі – один із дієвих прийомів розвитку музично-ритмічних здібностей студента. Гра в чотири руки ставить перед виконавцями ті ж вимоги, що й ансамблеве виконання в інших жанрах – інструментальному, вокальному, хоровому. При цьому формуються і розвиваються різні здібності виконавця – якість звуковидобування і ритмічність виконання.

Працюючи над розвитком музично-ритмічних здібностей студента у класі фортепіано, викладач має враховувати взаємозв'язок, взаємопроникнення, симбіоз усіх музичних здібностей студента, розвивати їх поступово і планомірно. Важливо відзначити, що аналогічні емоційно-виразові якості ритму виявляють себе і в інших видах мистецтва.

Отже, у процесі роботи над музичним твором на заняттях фортепіано необхідно застосовувати ефективні методи навчання, які формують і розвивають музично-ритмічні здібності студента, що має велике значення у правильній художній інтерпретації твору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано. – Музыка, 1978. – 288 с.
2. Гольденвейзер А. Б. О музыкальном искусстве : Сборник статей. – М. : Музыка, 1975. – 416 с.
3. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. – М. : Музыка, 1982. – 298 с.
4. Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепиано. – М. : Просвещение, 1984. – 176 с.
5. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. – М.-Л. : Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1947. – 336 с.
6. Гофман И. Фортепьянная игра. Ответы на вопросы о фортепьянной игре. – М. : Государственное музыкальное издательство, 1961. – 224 с.

**СИНТЕЗ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ
ВИРОБНИЦТВОМ НІТРИТУ КАЛІЮ**

Зубко Андрій Русланович

Студент

Івано-Франківський національний технічний

університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація: В роботі виконано аналіз випарного реактора як об'єкта керування, що дало змогу вибрати керовану величину, величину регулювання та збурюючі впливи. Також розроблено контурну систему автоматичного керування по каналу збурення, яка є комбінацією двох принципів – принципу зворотного зв'язку та принципу компенсації збурень. Її перевага – це керування по відхиленню і по збуренню, що збільшує точність керування.

Ключові слова: об'єкт керування, випарний реактор, контурна система автоматичного керування, величина регулювання, керована величина.

Основною задачею керування є підтримка заданого значення концентрації нітриту калію у складі вихідної продукції, тому основним етапом виробництва нітриту калію є процес концентрування. Він реалізується шляхом зміни витрати пари, що подається на вхід у випарний реактор, тому його розглянемо як об'єкт керування (ОК).

Структурну схему випарного реактора як об'єкта керування показано на рис. 1. Параметром регулювання приймемо концентрацію розчину c_v на виході із ОК, оскільки даний параметр є цільовою функцією самого процесу, на який впливає величина витрати пари Q_{II} , що змінює концентрацію сировини всередині випарного реактора. Тому величина витрати пари Q_{II} розглядається як керована величина, а початкову концентрацію нітриту калію c_0 на вході в

реактор розглянемо як збурюючий вплив.

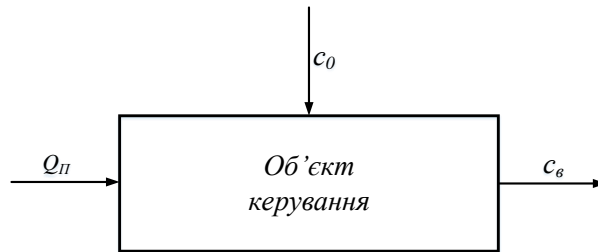

Рис. 1. Випарний реактор як ОК

На основі математичних моделей у вигляді передавальних функцій по каналу збурення та по основному каналу, побудовано комбіновану САК (систему автоматичного керування) (рис. 2) з метою перехоплення збурюючого впливу раніше його впливу на ОК і за допомогою регулятора компенсувати його дію. У промислових САК рекомендовано використовувати ПІД-регулятор, який формує сигнал керування у вигляді суми трьох коефіцієнтів: пропорційного, інтегрального і диференціального[1, с. 35].

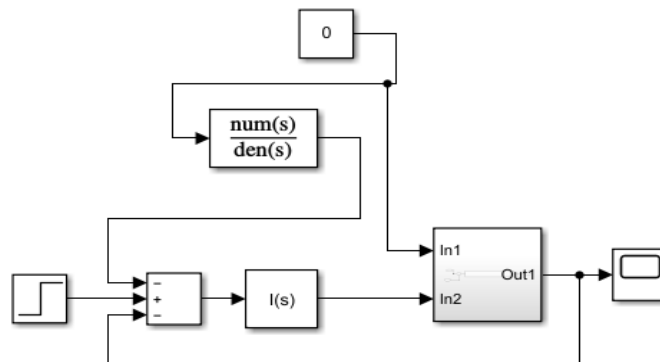

Рис. 2. Контурна система автоматичного керування по каналу збурення

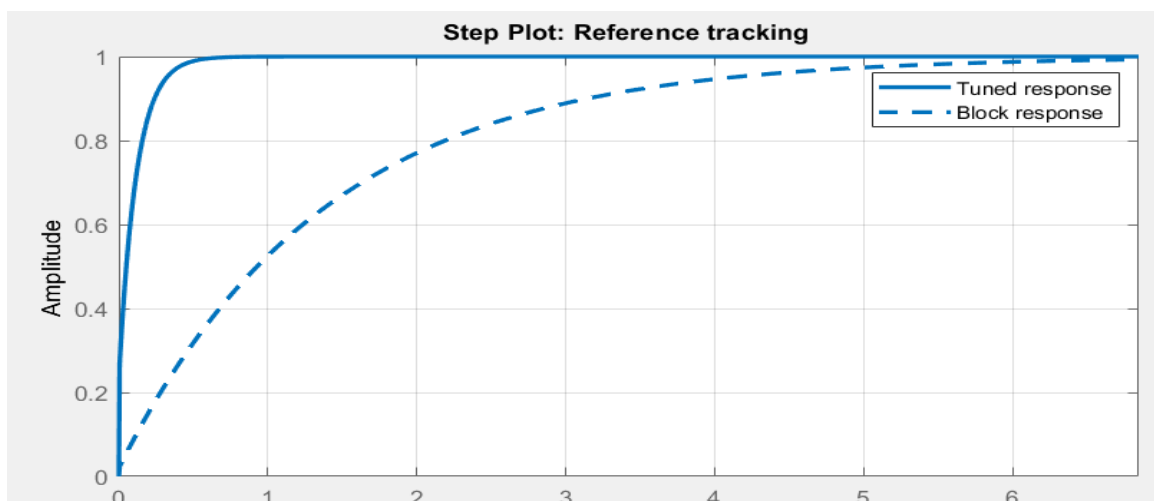

Рис. 3. Графік перехідного процесу контурної САК з ПІД-регулятором

Час перехідного процесу складає 0, 5 секунд, перерегулювання відсутнє.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Семенцов Г.Н. Лагойда А.І. Застосування багатопараметричних регуляторів для підвищення швидкодії системи автоматичного антипомпажного регулювання газоперекачувального агрегату Нафтогазова галузь України. 2014. №1. С. 35-37.

ИЗ ИСТОРИИ ПЕРЕВОДОВ И ПЕРЕВОДЧИКОВ

Исломова Дилноза Аюбджонова

старший преподаватель кафедры
английского языка, Таджикский
педагогический институт в городе Пенджикент.
Пенджикент, Таджикистан

Перевод - это один из инструментов культурной жизни народов и наций, двустороннее движение, служащее мостом для передачи культурных концепций между двумя языками. Писатель Джалал Икромӣ отмечает, что: «Работа по переводу - это работа дружбы и близости, во время которой писатель и переводчик становятся близкими и дружелюбными, а плоды их работы также укрепляют дружбу между двумя народами».

Перевод - это своего рода обмен идеями и культурой. Это означает, что посредством перевода культура и идеи одного народа и нации передаются другому народу или нации.

Действительно, перевод был и будет важнейшим средством обмена национальными и международными идеями, знакомства с жизнью и культурой друг друга и сближения народов мира. В самом деле, важно сделать великие политические, социальные, научные, технические, художественные учебники доступными для широкой публики посредством перевода и тем самым познакомить читателей с литературой и искусством других братских народов и мировой культурой.

Перевод - один из древнейших видов деятельности человека, и установить точную дату его возникновения невозможно. Можно сказать, что в первых человеческих обществах, наряду с формированием индивидуальных обществ и появлением языковых различий, люди пришли в сферу деятельности, задачей которой было установление речевого общения между людьми, не понимавшими язык друг друга. Наряду с появлением письменности и письма

среди многоязычных народов и среди представителей этих народов появились люди, которые переводили официальные религиозные и деловые тексты с одного языка на другой, тем самым выполняя важную социальную задачу по установлению культурного общения между носителями языка. исполняется по-разному.

Возникновение понятия перевода и его лексико-терминологического значения неразрывно связано с формированием и эволюцией истории каждого народа и выражается в разных терминах на разных языках мира. В английском языке ряд европейских языков переводится как «перевод», что означает передачу значения с одного языка на другой, а его корень происходит от латинского слова «transferra» (перевод) в мафиозной форме «translatus». ". есть. В некоторых европейских языках, включая французский и английский, слова «drogman» и «drogoman» используются для обозначения «переводчик», «переводчик» и «рассказчик» текста с одного языка на другой [4, с. 11]. Понятие перевода в современной лингвистике. В. Федоров пояснил: «... переводить, то есть полно и точно отразить идею с единством формы и смысла средствами описательного языка с одного языка на другой» [10, с. 11]. Прежде всего, это означает, что перевод (интерпретация, модификация) осуществляется не только в пределах одного языка, но и между двумя разными по структуре языками. Во-вторых, перевод должен передавать полное значение исходного текста. Полнота и глубина сохраняют перевод от любых подделок, переделок, ошибок [9, с. 59].

Исторические документы не указывают, когда и кем впервые появился переводчик. Однако очевидно, что после изобретения письма перевод также нашел свое место среди племен Ветхого Завета и использовался как одно из средств общения. Конечно, это не означает, что до появления каллиграфии не было перевода, но для подтверждения этой идеи и ответа на этот вопрос необходимо совместное и совместное исследование древних лингвистов, археологов и историков.

Известно, что жизнь и выживание не могут быть реализованы без

перевода, и человеческое желание быть в курсе мыслей, идей и взглядов других народов и наций растет день ото дня, и рост этих тенденций делает роль перевода даже более важной. Основываясь на открытиях археологов и исторических исследованиях, можно сказать, что Восток был пределом перевода.

Хабиб Ахрори отмечает, что «Основной закон перевода предусматривает три условия: знание переводимого материала, знание исходного языка произведения и хорошее знание родного языка». Излишне говорить, что знание отличается от знания. То есть переводчик должен уметь переходить с одного языка на другой, а также свободно владеть обоими языками - языком оригинала и языком перевода. Можно сделать вывод, что процесс перевода состоит из двух частей: во-первых, понимание переводимого произведения, а во-вторых, умение выразить его на своем родном языке. Понять переводимое произведение - значит знать суть произведения. При переводе художественной литературы важно знать реальность, жизнь, образ жизни, изображенные в произведении, и перевод должен занимать место произведения. Для этого переводчик должен сначала уметь прочесть оригинальное произведение, то есть полностью понять идейную и эмоциональную основу произведения. Таким образом, перевод имеет большое политическое и образовательное значение. Переводимая литература, наряду с оригинальной литературой, объединяет произведения искусства с литературой и вносит значительный вклад в развитие науки, культуры и цивилизации [9, с. 50-51].

Перевод как отрасль лингвистики имеет свои законы, правила, условия и процессы. Специалисты в этой области А. С. Бархударов, А. В. Фёдоров, А. Д. Швейцария, W. Н. Комиссаров создали ценные научные труды по искусству перевода и усовершенствовали его теорию во всех отношениях. А.Ф. Федоров по поводу определения перевода отмечал, что перевод - это полное и правильное выражение того, что уже выражено на другом языке посредством одного языка [5, с. 10]. Основоположники теории перевода русского народа Л.С. Бархударов предложил следующее определение: «Перевод - это процесс преобразования

речи одного языка в речь другого с сохранением смысла» [7, с. 8]. Другой эксперт, И. Р. Гальпери, говорит, что перевод - это передача информации или самой информации, которая отражается в речи исходного языка с помощью средств другого языка. По мнению Г. В. Кушанского «перевод как одна из важнейших форм общения опирается прежде всего на полную передачу и взаимосвязь языка исходного текста, в которых важны социальные и культурные аспекты языка» [9, с.10].

При переводе с одного языка на другой, чтобы полностью и четко выразить идею, переводчик должен четко объяснять предмет, добавляя слова и фразы. Во-вторых, перевод должен передавать полное значение исходного текста. Полнота и глубина перевода защищает от любых фальсификаций, исправлений, ошибок.

Русский исследователь Я.И. Рецкер подозревает, что перевод - это воссоздание оригинала на другом языке с сохранением содержания и стиля оригинального текста. В этом переводе повествование отличается от повествования тем, что повествование может передать содержание оригинальной иностранной версии, которая опускает несущественные компоненты и не уделяет внимания стилю создания. При переводе воссозданное содержание и стиль обретают новое содержание и стиль на другом языке, что характерно для переводимого языка [2, с. 45].

Сорокин Ю. А. считает, что в художественном переводе не важно, насколько точно переданы детали, важно, как переведенный текст воспринимает эмоции, какой образ формируется в сознании читателей. При чтении оригинала оба должны соответствовать эмоциям и изображениям. Основная цель перевода художественного произведения - адекватно передать все богатство авторского языка - стиля, эмоций и культурной ценности. Произведения искусства - это форма художественного существования, отражающая мир со всей сложностью взаимоотношений с человеком и со всем его эстетическим богатством [3, с. 36].

Перевод - это форма языкового посредничества, при которой все

внимание сосредоточено на исходном тексте. Задача перевода - обеспечить такую связь между языками, при которой полученный текст может полностью заменить исходный текст как средство общения и быть идентичным ему.

Перевод оригинального текста должен быть идентичным и равным в следующих отношениях:

Функциональная идентичность перевода оригинальному тексту (основные особенности) отражается в том, что перевод приписывается автору оригинального текста, публикуется с его именем, рецензируется, цитируется.

Идентичность содержания и перевода выражается в том, что в глазах владельцев языка перевода он полностью отражает содержание текста произведения и обязательно отражает содержание и средства другого языка.

Сходство структуры перевода с исходным текстом означает, что, с точки зрения владельцев целевого языка, он выражает исходный текст не только полностью, но и подробно. Предполагается, что переводчик точно передает структуру и порядок выражения содержания текста произведения, не позволяет себе что-либо изменить, исключить или добавить. Количество и содержание глав и подразделов в исходном тексте и переводе должны соответствовать [4, с.19].

Переведенное произведение знакомит в первую очередь с писателем, а затем с иностранным обществом с уровнем знаний и культуры нации. Поэтому важнейшим условием успешного перевода является его художественный вкус и степень близости оригинальному тексту.

При переводе произведения искусства иногда не совпадают смысловой диапазон слов, грамматические средства выражения, синтаксическая структура предложений, терминология. Слова и часто предложения не переводятся, но в других смыслах, по-разному. Советские индустриальные ученые, специалисты по переводческой работе И. Солнцева, А. С. Бархударов упомянул три метода перевода: потерю, сложение и замену [3, 2]. Хабиб Ахрори подчеркивает, что в теории художественного перевода есть понятия «потеря» и «подстановка», то есть, поскольку некоторые лексические элементы нельзя перевести буквально,

правильно, что они теряются или заменяются словами или словами. слова, работа. Там, где «потеря» неизбежна, помогает «замена». При условии, что «утрата» заменяет «замену» и не мешает духу работы [9, с. 511].

Перевод - это выражение мысли, и для выражения мысли его нужно четко понимать до конца. Каждый писатель и творец изображает объект изображения во всех его аспектах, во всех его цветах и оттенках, во всех его тонкостях. Переводчик тоже должен представить себя в той же творческой ситуации, что и писатель, и снова увидеть объект изображения глазами автора произведения. Когда мы говорим о художественном переводе, мы имеем в виду творческий перевод, отражающий образную речь автора произведения со всеми его мыслями, чувствами и образами на другом языке.

Обзор приведенных выше правил доказывает, что значение слова «перевод» очень широкое, и как наука это трехмерное, многогранное явление. Как ученый и специалист в области перевода из Америки Ю. Наида шутит: «Чем больше авторов будет заниматься переводом, тем больше правил».

Перевод играет важную роль в культурном развитии человека и дает представление о его образе жизни, истории, литературе и других достижениях. Поэтому мы знакомимся с жизнью и образом мышления других людей, их культурой и традициями, знакомимся с их обычаями и традициями.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Александрова О.А. Лексические трудности перевода с английского на русский: теория и практика / О.Л. Александрова. - Великий Новгород, 2012.
- Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. –М.: Наука, 1974. - 345 с.
2. Андрей Г. А. Убежденные буквалисты. Из истории художественного перевода в СССР 1920-1960 гг. / Г. А. Андрей.: Москва; 2013. -177 с.
3. Антон П. Проблемы художественного перевода. П. Антон.: Выше. школа, 1980. - 199 с.
4. Бархударов, А. С. Язык и перевод. - М., 1975. - 240 с.
5. Илюшкина М. Ю. Теория перевода: основные понятия и проблемы / М.

Ю. Илюшкина. - М .: Ека-теринбург: Изд-во Урал. в, 2015. - 84 с.

6. Муллоджанова, З. Оригинальный стиль и перевод - Душанбе, 1977. - 136 с.

7. Роль перевода в политической, экономической и культурной жизни: Сборник материалов Республиканской научно-практической конференции / Турсунов Ф. М, Сохибназарова Х. Т. - Душанбе, 2018. - 298 с.

8. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. Лингвистические проблемы / А.В. Фёдоров. - М .: Филология три, 2002. - 416 с.

9. Хамробоев Н. А. Этапы становления и эволюции переводческого движения в VIII - XIV вв. / Хамробоев Н. А. - Худжанд: Нури Марифат, 2019. - 464с.

10. Шарифов Х. Теория прозы. / Х. Шарифов - Душанбе, 2004. - 241 с.

ВЗАИМНАЯ ПОМОЩЬ КАК ФАКТОР ЭВОЛЮЦИИ

Ищенко Михаил Дмитриевич

студент факультета АКТ

Коробкина Татьяна Владимировна

Научный руководитель – док. филос. наук, доцент

профессор каф. философии

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

Аннотация: статья рассматривает взаимную помощь, как фактор эволюции, который актуализируется представлениями современных психологов. В результате выполненного анализа существующих суждений, было пересмотрено значение выражения «Survival of the fittest», в которое теперь входит помимо индивидуальных качеств, фактор взаимной помощи.

Ключевые слова: эволюция, взаимная помощь, психология, историко-эволюционный подход.

«Взаимная помощь, как фактор эволюции», фактор о котором много говорят последнее время, позволяющий по-новому взглянуть на процесс эволюции и взаимопомощи в нём. Обилие статей, раскрывающих всё новые грани, позволяют удостовериться в актуальности и многогранности вышеназванной темы.

Проанализировав слова наиболее яркого представителя социал-дарвинизма, английского философа и социолога Г. Спенсера «Survival of the fittest», выражение, являющееся основополагающим для мировоззрения, согласно которому любое существо, недостаточно энергичное, чтобы бороться за собственную жизнь, должно погибнуть. Заявляется, что этот закон природы универсален, и всякое нарушение естественного хода событий приводит к вырождению, поскольку поощряет «худших за счёт лучших» [1]. Таким

образом можно утверждать, что социал-дарвинизм связывает прогресс исключительно с индивидуальной свободой и свободой конкуренции. Основной целью исследования является предоставление достаточной доказательной базы, опровергающей «крепкую» связь эволюционного прогресса с сугубо индивидуальными качествами.

Историко-эволюционный подход, сформулированный впервые в 1985 году Асмоловым А.Г. в его цикле статей, является ключевым инструментом для достижения поставленной цели. В его суть положена идея о том, что условием изучения «феномена человека» может быть только анализ зарождения, развития и функционирования комплекса порождающих его физических, биологических и социальных систем. Приводя в пример слова Асмолова А.Г. «Индивидуальные особенности сколь бы самобытными они не казались, в своей основе имеют системное происхождение, самим фактом своего существования обязаны системе» [2], можно сказать, что даже самые атомарные и индивидуальные, на первый взгляд, особенности заложенные в каждом индивидууме, представляют собой исключительный результат системной деятельности. Это утверждение легко доказывается, простым наличием социальных систем. Например, стадо бизонов при нападении хищника становится в круг, обеспечивая надёжную защиту друг-другу со спины. Без фактора взаимопомощи и при наличии возведённой в абсолют конкуренции у тех же бизонов не было бы и шанса на выживание и, следовательно, эволюцию.

«Социальная целостность характеризуется тем, что её единицы являются самодостаточными в онтологическом смысле подсистемами. Образуя социальное единство и функционируя как его части, они не перестают существовать в качестве полноценных и самостоятельных сущностей» [3]. Нераздельность индивидуальной и социальной систем и их взаимная обусловленность делают существование индивида любого филогенетического уровня в любом сообществе двойственным по своей сути, поскольку порождают диаметрально противоположные устремления: направленность на

сохранение и экспансию собственного Я, с одной стороны, и тягу к сотрудничеству – с другой. Приведя в пример функциональную противоположность симпатического и парасимпатического отделов, создающих целостный эффект вегетативной нервной системы, эмоциональную оппонентность и многое другое, можно сформировать один из значимых факторов эволюции.

Таким образом, историко-эволюционный подход утверждает и позволяет доказать, что необходимым условием развития различного рода систем является наличие противоречия между адаптивными формами активности, направленными на реализацию родовой программы и проявлениями активности элементов, несущих индивидуальную изменчивость [2].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Elliot H. S. R. Spencer, Herbert (DNB12) // Dictionary of National Biography, second supplement / S. Lee — London: Smith, Elder & Co., 1912.
2. Асмолов А.Г. Принципы организации памяти человека: системно-деятельностный подход к изучению познавательных процессов // Культурно-историческая психология и конструирование миров / А. Г. Асмолов; Акад. пед. и соц. наук, Моск. психол.-соц. ин-т. — М.: Издательство «Институт практической психологии». Воронеж: НПО «МОДЭК». – 1996. – С. 768.
3. Гильдебранд Д. Метафизика коммуникаций. СПб.: Алетейя, – 2000. – С.373.

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ПОВОДЖЕННІ З ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ

Івашина Ірина Андріївна

Курсант 2 курсу

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

м.Дніпро, Україна

Зеленський Євген Сергійович

майор поліції

викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ

майстер спорту України з кульової стрільби

У будь-якому суспільстві поліція є основним механізмом держави з регулювання і підтримання порядку серед громадян. Також є гарантією безпеки життя населення в конкретній країні. Діяльність поліцейських жорстко регламентована безліччю нормативних актів. На будь-яку ситуацію знаходиться закон, але найчастіше саме множинність нормативних актів створює проблему грамотного застосування закону.[1]

Зброя видається співробітникові особисто під його відповідальність.

Перед виходом на службу необхідно:

- насухо протерти канал ствола;
- перевірити, чи немає в стовбурі сторонніх предметів;
- переконатися в справності зброї і спорядження до нього;
- отримати боєприпаси, перевірити їх стан і придатність.[2]

Заряджання, розряджання, огляд, здачу зброї і боєприпасів виробляти в спеціально відведеному, добре освітленому і обладнаному кулеуловлювачі

місці.

Поки ви знаходитесь на службі або де б ви не займалися безпекою вогнепальної зброї, ЗАВЖДИ першим стає 6 правил безпеки вогнепальної зброї, а перші чотири - найбільші.[3]

1. ЗАВЖДИ ТРИМАЙТЕ ОБЛИЧЧЯ В ПРАВИЛЬНОМУ НАПРЯМКУ

Це найосновніше правило безпеки. Якби всі поводитись із вогнепальною зброєю настільки обережно, щоб дуло ніколи не вказувало на те, що вони не збиралися стріляти, тяжких наслідків з вогнепальною зброєю практично не було б. Це так просто, і це залежить від вас.

Ніколи не вказуйте своєю поведінкою та зброєю на те, що не збираєтесь стріляти. Це особливо важливо при завантаженні або вивантаженні вогнепальної зброї. Безпечний напрям означає напрямок, в якому куля не може вразити когось, беручи до уваги можливі рикошети та той факт, що кулі можуть проникати крізь стіни та стелі. Безпечний напрямок може бути "вгору" в деяких випадках або "вниз" в інших, але ніколи не на когось або на щось, що не призначено ціллю.

2. ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ СЛІД РОЗВАНТАЖУВАТИ, КОЛИ ВОНА ФАКТИЧНО НЕ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ

Заряджати вогнепальну зброю слід лише тоді, коли ви перебуваєте у полі або на цільовій ділянці або в районі стрільби, готові до стрільби. Коли вогнепальна зброя та боєприпаси не використовуються, їх слід зберігати в безпечному місці, окремо один від одного. Ви несете відповідальність за запобігання доступу дітей та несанкціонованих дорослих до вогнепальної зброї або боєприпасів.

Проведіть розрядження зброї, як тільки закінчите. Зарядженому пістолету немає місця в машині, вантажівці чи будівлі або поруч. Розрядіть пістолет негайно, коли закінчите стріляти, задовго до того, як принести його в машину, табір або додому.

Кожного разу, коли ви поводитесь із вогнепальною зброєю або передаєте її комусь, завжди негайно візуально перевіряйте камеру, приймач та магазин,

щоб переконатися, що вони не містять боєприпасів. Завжди тримайте дії відкритими, коли ними не користуєтесь. Ніколи не припускайте, що пістолет розряджений - перевірте самі! Це вважається знаком досвідченого маніпулятора зброєю!

3. НЕ ПОКЛАДАЙТЕСЬ НА “БЕЗПЕКУ” ГАРМАТИ

Ставтеся до кожної зброї так, ніби вона може стріляти в будь-який час. "Захист" на будь-якому пістолеті - це механічний пристрій, який, як і будь-який такий пристрій, може стати непрацездатним у найгірший можливий час. До того ж, помилково, безпека може бути "вимкнена", коли ви думаєте, що вона "увімкнена". Запобіжник служить доповненням до правильного поводження з пістолетом, але не може замінити здоровий глузд. Ніколи не слід поводитися з пістолетом необережно і припускати, що пістолет не буде стріляти лише тому, що "безпека ввімкнена".

Ніколи не торкайтеся курка на вогнепальній зброї, доки насправді не збираєтесь стріляти. Тримайте пальці подалі від спускового гачка під час завантаження або розвантаження. Ніколи не натискайте на курок на будь-якій вогнепальній зброї, якщо запобіжник перебуває у "безпечному" положенні абодесь посередині між "безпечним" та "вогнем". Цілком можливо, що пістолет може стріляти в будь-який час, а то й пізніше, коли ви відпустите запобіжник, при цьому ви більше ніколи не торкаєтесь спускового гачка.

Ніколи не ставте запобіжник між положеннями, оскільки напівбезпека небезпечна. Тримайте запобіжник "увімкненим", поки ви не будете повністю готові до стрільби.[4]

Незалежно від положення запобіжника, будь-який удар, достатньо потужний, щоб спрацював механізм стрільби з пістолета, може призвести до його стрільби. Це може статися, навіть якщо спусковий гачок не торкається, наприклад, при падінні пістолета.

4. БУДЬТЕ ВПЕВНЕНІ У СВОЇЙ МЕТІ ТА В ТОМУ, ЩО ЗА НЕЮ

Ніхто не може передзвонити у відповідь. Після того, як пістолет вистрілить, ви відмовитесь від усякого контролю над тим, куди піде постріл або

що він буде наносити. Не стріляйте, якщо ви точно не знаєте, що вдарить ваш постріл. Будьте впевнені, що ваша куля не поранить нікого або щось, що перебуває поза ціллю. Стрілянина під час руху чи шуму, не будучи абсолютно впевненою у тому, у що ви стріляєте, означає нехтування безпекою інших. Жодна ціль не настільки важлива, що ви не можете витратити час, перш ніж натиснути на спусковий гачок, щоб бути абсолютно впевненими у своїй цілі і де зупиниться ваш постріл.

5. ВИКОРИСТОВУЙТЕ ПРАВИЛЬНУ АМУНІЦІЮ

Ви повинні взяти на себе серйозну відповідальність за використання лише належних боєприпасів для своєї вогнепальної зброї. Прочитайте та дотримуйтесь усіх попереджень, у тому числі тих, що містяться в інструкції з експлуатації пістолета та на коробках з патронами.

6. ЯКЩО ВАШ ПІСТОЛЕТ НЕ СПРАЦЬОВУЄ ПІД ЧАС НАТИСКАННЯ СПУСКОВОГО ГАЧКА, ПОВОДЬТЕСЬ ОБЕРЕЖНО!

Тримайте обличчя подалі від казенної частини. Потім обережно відкрийте, вивантажте вогнепальну зброю та утилізуйте патрон безпечним способом.

Щоразу, коли в патроннику є патрон, ваш пістолет заряджається і готовий до стрільби, навіть якщо ви намагалися стріляти, але він не спрацював. Це може зникнути в будь-який час, тому ви завжди повинні пам'ятати правило No1 і стежити за цим намордником!

Розрядження вогнепальної зброї в погано провітрюваних приміщеннях, чистка вогнепальної зброї або поводження з боєприпасами може призвести до впливу свинцю та інших речовин, які можуть спричинити вроджені вади, репродуктивну шкоду та інші серйозні фізичні травми. Завжди мати достатню вентиляцію. Після впливу ретельно вимити руки.[5;6]

Виховання у стрільця впевненості в своїх силах і можливостях за допомогою розуміння цього на підсвідомому рівні, тобто з ростом результатів і досягнень, а також з придбанням стійких навичок у виконанні прийомів стрільби і умінні поводження зі зброєю.

Подолання негативного впливу на психіку зовнішніх і внутрішніх факторів полягає в негативному впливі при підготовці на:

- дихання (робота при ускладненому диханні (протигаз), при затримці дихання на вдиху, при затримці дихання на видиху),
- слух (підвищення гучності акустичного супроводу через навушники , використання нечітких або тихих команд по радіостанції),
- зір (зміна освітленості обстановки ситуації, робота з закритими очима),
- вестибулярний апарат (обертання в положенні лежачи, зігнувшись, виконанням декількох перекидів),
- больовий поріг (потрапляння пластикового кульки або електричного розряду),
- уважність (установка на запам'ятовування і облік колірною позначення рівня загрози слабості цілей і їх реальні ознак, порядку, зміст дій, важливих обставин і особливостей обстановки, нових незвичайних деталей-слів, цифр та ін.),
- пам'ять (здатність відтворити важливі деталі пройдені ситуації),
- стан втоми (виконання завдань різної і комплексної складності після інтенсивного фізичного навантаження: прискорений біг на місці зі зброєю, вистрибування на місці, віджимання),
- волю (здатність успішно виконувати технічні та тактичні дії на тлі комплексного негативного впливу всіх змодельованих чинників).

Формування стійкості центральної нервової системи при прийнятті рішень являє собою процес такого комплексного впливу, який полягає в розвитку здібностей, умінь і навичок, знань і переконань. До цього можна віднести розвиток довгострокової і оперативної пам'яті, аналіз конкретних завдань, введення нових вправ, створення нестандартних і мінливих мішеневих ситуацій. Таким чином, психологічна підготовка покликана сформувати необхідні професійно важливі якості, готовність співробітника до стресових ситуацій і виконання завдань, пов'язаних із застосуванням і використанням вогнепальної зброї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверин А.И., Выдрин И.Ф., Ендовицкий Н.К. и др. Начальная военная подготовка – М.: в/изд., - 256 с.
2. Бригунець В.О. Моро М.В., Зайцев Ю.В., Заболотний В.В., Горелов І.Ю. Вогнева підготовка. Донецьк, 2008.
3. Вогнева підготовка : Навч.-метод. посіб. / С.П. Максимов, О.В. Запорожанов, О.Г. Шкапа та ін.- К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006.-108 с.
4. Вогнева підготовка: Навч. посіб./ В.В. Василенко, В.М.Дзюба, О.Ю. Окунський та ін. – К.: Паливода, 2003.
5. Вогнева підготовка: Навчальний посібник / Авторський колектив: В.А. Дідковський, Д.В. Лук'янов, І.М. Мазур, Є.В. Полікарпов, В.В. Свінціцький. – К.: НАВС, 2015. – 320 с.
6. Вогнева підготовка: Підручник / А.Б. Балик, В.С. Гуславський, В.О. Криволапчук, В.В. Подгорний, О.М. Фефелов; заг. ред. М.Г. Вербенського, В.С. Гуславського. – Видавництво "Максим", 2009. – 664 с.

УДК 338.49

КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ М. КИЄВА)

Ілляшенко Інна Олегівна

к.е.н., доцент

Січук Віталій Сергійович

студент

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

Анотація: в даній роботі розкрито проблеми, які безпосередньо по'язані з розвитком туристичної інфраструктури в м. Києві. Питання, на які потрібно першочергово звернути увагу для поліпшення надання послуг туристам, об'єднано в групи. Відповідно, по кожному напрямку наведено орієнтовні рекомендації для удосконалення туристичної інфраструктури міста, які базуються на вивченні закордонного досвіду розвитку туристичної інфраструктури.

Ключові слова: туристична інфраструктура, гостинність, заклади розміщення, туристична навігація, громадський транспорт, заклади розміщення.

До пандемії COVID-19 туризм став одним з найприбутковіших секторів економіки для багатьох країн світу, зокрема, позитивні тенденції спостерігалися і в Україні. Загалом за 2019 рік Київ відвідало близько 2 мільйонів іноземних туристів, а місто отримало 63,3 млн грн. туристичного збору, а загальна кількість туристів сягнула 2 мільйонів [1]. Сьогодні туристична сфера столиці, як і в інших регіонах, починає відновлюватися. За даними держприкордонслужби України вже за перший квартал 2021 року Київ відвідало 116 тисяч іноземних туристів. Загальна сума туристичного збору на

початок травня склав 11 млн 670 тисяч гривень. Одним з найголовніших факторів подальшого розвитку туризму є насамперед розвиток туристичної інфраструктури. Проте, Київ має певні питання, що стосуються туристичній інфраструктурі.

Серед них можна виділити:

- проблеми розвитку готельної та ресторанної сфери;
- недостатня кількість паркінгів, платних автостоянок в центрі міста, внаслідок чого весь центр міста є запаркованим;
- погано розвинена транспортна інфраструктура, в тому числі проблеми стосуються різних аспектів: рівня обслуговування громадським транспортом, наявність маршрутних таксі як одного з основних видів транспорту тощо;
- відсутність якісного туристичного додатку з туристичними DESTINATIONAMI Києва та недостатній рівень розвитку туристичної навігації містом;
- недостатня увага розвитку екскурсійної справи тощо.

Аналізуючи досвід закордонних туристично привабливих міст, можна виокремити певні рекомендації для удосконалення туристичної інфраструктури міста Києва, які в свою чергу посилять позитивний туристичний імідж столиці України. Напрями, які потребують уваги та внесення коректив у розвиток:

1. Готелі та заклади ресторанного господарства – є одними з головних компонентів туристичної інфраструктури. В першу чергу потрібно підтримати вже існуючі заклади розміщення та заклади ресторанного господарства. Досить влучними є методи, якими керувалась Угорщина для підтримки закладів ресторанного господарства та їх фінансової стабілізації:

- надання пільгового періоду повернення позик Фонду фінансування зростання
- дотаційне кредитування;
- продовження короткострокових позик для бізнесу (до 30 червня);
- мораторій на виплату всіх кредитів, корпоративних та роздрібних,

до кінця року і подальше перепрофілювання боргу для уникнення збільшення щомісячних платежів;

- обмеження річної процентної ставки за новим незабезпеченим споживчим кредитом за базовою ставкою Центрального банку (0,9 відсотка) плюс 5%;
- зменшення коефіцієнту валютного покриття, який накладає ліміт на різницю між активами та пасивами кредитних установ у відсотках від загальних активів, з 15% до 10%.

Всі ці методи, в першу чергу стосуються саме економічної сфери, адже економічна підтримка закладів в часи закритих кордонів є пріоритетною.

2. Транспортна складова.

Шлях Києва не є унікальним, транспортні проблеми виникали у всіх розвинених європейських країнах, головне те, як саме Київ може з них вибратись. Пропонуємо, базуючись на досвіді європейських країн, кроки для вирішення проблем з заторами:

- організація перехоплювальних паркінги на основних в'їздах до населеного пункту;
- розвантаження доріг та тротуарів центру міста за допомогою зрозумілої навігації, оновленого автопарку громадського транспорту з дотриманням графіку руху. Заборони проїзду транзитного транспорту;
- після часткового розвантаження трафіку в місті, перейти до створення та оновлення інфраструктури;
- стимулювання користування легким транспортом: каршерінг, оренда самокатів, скутерів, велосипедів. Розвиток велоінфраструктури.

3. Інтернет-інновації – є одним з найголовніших етапів та інструментів впровадження нових концепцій та нових стратегій розвитку. КМДА спільно з киянами має створити комфортний додаток з повною інформацією про наявну інфраструктуру, про наявні заклади ресторанного харчування, готельні заклади, інформацію про схеми транспорту та туристичні пам'ятки.

4. Екскурсійна діяльність - сьогодні є надзвичайно складною і

проблемною сферою туристичної галузі м. Києва. Існуюча проблема потребує негайного вирішення. Тому обов'язково потрібно:

- розробити та затвердити порядок проведення екскурсійної діяльності;
- створити єдиний реєстр екскурсійних бюро;
- оновити список наявних туристичних маршрутів та створювати нові.

Все більшої популярності будуть набувати більш неформальні маршрути, які приваблять туристів молодого віку;

- затвердити офіційний перелік інформації, яку можна і потрібно використовувати під час проведення екскурсій;
- створити офіційне екскурсійне бюро під знаком КМДА.

5. *Туристичні карти* – є важливими для подальшого розвитку інфраструктури. Подібні карти, підвищують комфорт під час перебування в місті, дають можливості для відвідування музеїв та виставок, економлять час туристів, а також поповнюють скарбницю міста та створюють попит на якісну туристичну інфраструктуру. Дані туристичні картки є обов'язковими для подальшого розвитку інфраструктури.

6. *Туристична навігація*. Робота над туристичною навігацією в останні роки хоч і відбувається, проте її якість бажає залишати кращого. Для вирішення даної проблеми, слід долучитись до європейського досвіду та зробити просто по їх прикладу того ж самого міста Мюнхена. Наприклад, уся туристична навігація дублюється іноземною а в транспорті дублюються назви зупинок англійською мовою, розроблена в одній кольоровій гамі, встановлюються вони не лише в центрі, а й локально, біля місцевих дестинацій.

Спрогнозувати загальне оновлення туристичної інфраструктури досить складно, адже це величезна кількість об'єктів за якими потрібен постійний догляд, оновлення та реконструкція. Проте Київ якісно змінюється, і столиця зробила для розвитку туристичної інфраструктури за останні 10 років більше, ніж за минулі 20. Отож, головним фактором розвитку столиці, має стати перш за все грамотна політика, адже якщо прочитати стратегічний план Київської міської державної адміністрації на 2019-2022 роки, можна дійти до висновку,

що досить значна частина існуючих проблем туристичної інфраструктури в місті Києві може бути виправлена. КМДА розуміє суть проблем, необхідність створення комфортних умов перебування іноземних туристів, робить кроки на усунення недоліків та формування міста Києва як привабливої туристичної дестинації. Проте крім стратегічних цілей існує ряд проблем, які перешкоджають як комфортним умовам життя місцевих жителів, так і не формують туристично привабливий імідж столиці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Офіційний сайт Київської міської ради. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/kyuiv-otrymav-636-mln-grn-turystychnogo-zboru-u-2019-roci>
2. Підколзіна С.В. Як реагують інші країни на COVID-18? Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coronaviruscrises/>

**РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ВИЗНАЧЕННЯ
ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ**

Канєвський Максим Анатолійович

студент III курсу,

Круценко Данило Андрійович

студент III курсу,

Маслов Іван Вікторович

студент III курсу,

Ткаченко Ірина Петрівна

к. е. н., доцент

Економіко-технологічний інститут

імені Роберта Ельворті

м. Кропивницький, Україна

Вступ. Страхові компанії відіграють важливу роль в економічному житті країни. Головною функцією страхування є захист фізичних та юридичних осіб від ймовірних збитків у разі настання страхових подій. Водночас страхові компанії підпадають під потенційний негативний вплив ризиків, які можуть загрожувати їх платоспроможності та мати негативні наслідки для споживачів послуг страхування. Саме впевненість споживачів у надійності страхової компанії є однією з основних засад розвитку страхового ринку. Ефективне регулювання та нагляд за ринком роблять можливою таку впевненість та довіру до страховиків [1, 4]. Крім того фінансова безпека страхового ринку, що суттєво впливає на соціально-економічну стабільність суспільства, входить до кола проблем, безпосередньо пов'язаних із питаннями забезпечення фінансової безпеки країни [2, 57].

Мета роботи - визначення основних проблем розвитку страхового ринку України та пріоритетних напрямів його розвитку.

Матеріали та методи. Враховуючи, що в Україні необхідність забезпечення страхової діяльності страховиків, страхувальників, перестраховиків та створення для них гідних умов функціонування, викликана серед інших проблем необхідністю уніфікації та стандартизації нормативно-правової бази, має нагальний характер, актуальність дослідження теоретичних та практичних аспектів страхового ринку та визначення перспектив його подальшого розвитку не викликає сумніву. Дослідженням теоретичних та практичних аспектів страхового ринку присвячені праці зарубіжних та вітчизняних вчених, серед яких Т. Артюх, В. Базилевич, О. Барановський, В. Борисова, Н. Внукова, О. Гаманкова, Н. Дудченко, О. Жабинець, Ф. Журавка, О. Журавка, В. Зюбін, А. Єрмошенко, О. Кнейслер, М. Мних, Н. Налукова, О. Огаренко, Л. Онищенко, С. Осадець, В. Плиса, М. Римар, В. Фурман, К. Шелехов, Я. Шумелда, та інші.

Недосконале законодавство, брак належного регулювання та нагляду за діяльністю та ринковою поведінкою страхових компаній і посередників призвели до накопичення системних проблем, які потребують негайного вирішення. Загалом усі вони призводять до низької довіри до компаній сектору та не дають йому належно розвиватись [1, 8]. Розвиток страхового ринку є стратегічним вектором постійного удосконалення у системі національної економіки, забезпечення фінансової безпеки страхового ринку має бути націлене на забезпечення фінансової стійкості усіх суб'єктів страхового ринку до внутрішніх і зовнішніх загроз. Саме підвищення активності страхової діяльності має виступати підґрунтям позитивних зрушень в економіці держави, про що свідчить досвід розвинутих країн.

Результати та обговорення. Економіко-фінансові засади діяльності страхових компаній відрізняються від інших видів комерційної діяльності особливістю формування фінансового потенціалу та підтриманні фінансової стійкості страхувальника, яка забезпечується розміром статутного капіталу, величиною страхових резервів та оптимальним портфелем їх розміщення, системою тарифів та іншими факторами [3, 1].

Станом на 01.10.2020 року в Державному реєстрі фінансових установ зареєстровано 215 страховиків, протягом п'яти років їх кількість скоротилася на 95 установ. Більшість з них, відповідно до вимог законодавства, залишили ринок, оскільки не вели страхової діяльності понад 6 місяців або прийняли рішення анулювати ліцензії. Обсяг сплачених статутних капіталів за п'ять років скоротилвся з 12661,6 млн. грн. до 10111,0 млн. грн. При одночасному зростанні обсягу сформованих страхових резервів на 43%, відбулося скорочення значення кумулятиного репрезентативного капіталу на 20%.

Головним макроекономічним індикатором розвитку страхового ринку є показник проникнення страхування (співвідношення валових страхових премій до ВВП), який в Україні залишається на низькому рівні. Слід зазначити, що впродовж 2016-2020 років динамікаи цього індикатора мала негативну тенденцію (табл.1). Показник проникнення страхування (Insurance Penetration ratio) у 2020 році в порівнянні з 2016 роком скоротився з 1,47 до 1,14. За цим індикатором можна визначити рівень фінансової безпеки України як незадовільний. Для порівняння, значення цього показника в Європі становить в середньому 5,0%, у світі – 6,1%. Лідерами за цим показником страхування у світі визнані Великобританія, Японія та Франція.

Показник щільності страхування (Insurance Density ratio) – розмір страхової премії на одну особу, в Україні знаходиться на дуже низькому рівні, і станом на 1.10.2020 року становив 30 дол США. З-поміж 88 країн, які досліджував у 2018 році Swiss Re Institute, Україна за цими показниками споживання послуг страхування non-life посідає 73 місце, а послуг страхування життя – 82 місце. За такої ситуації в нашій країні страхування не має змоги впливати на розвиток економіки і не відіграє суттєвої ролі в соціально-економічних відносинах держави. Значну частку страхових премій насправді становлять комісійні винагороди агентам (в середньому 30–50%). Страхові тарифи за багатьма напрямками страхування не є економічно та статистично обґрунтованими (не завжди ґрунтуються на актуарних розрахунках), а тому не дають змоги покривати всі потенційні страхові виплати.

Таблиця 1.

Показники сучасного стану страхового ринку України за 2016-2020 рр. *

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	9 міс. 2020 р	Темп приросту, %	
						2019/ 2018	2019/ 2016
Кількість зареєстрованих страховиків	310	294	281	233	215	-	-
Обсяг сплачених статутних капіталів (млн.грн.)	12661,6	12831,3	12636,6	11066,1	10111,0	-12,4	-12,6
Загальні активи страховиків (млн.грн.)	56075,6	57381,0	63493,3	63866,8	48 085,4	0,6	13,9
Обсяг сформованих страхових резервів (млн.грн.)	20936,7	22864,4	26975,6	29558,8	29 614,8	9,6	41,2
Обсяг валових премій, млн. грн.	35170,3	43431,8	49367,5	53001,2	32 967,1	7,4	50,7
ВВП, млн. грн.	2383182	2982920	3558706	3818456	2892563	7,3	60,2
Загальна чисельність населення, млн. чол.	42,7	42,5	42,3	44,4	41,6	4,9	3,9
Проникнення страхування (частина зібрання премій у ВВП країни), %	1,47	1,46	1,39	1,39	1,14	-	-
Курс USD/UAH, 1дол./грн.	27,19	28,07	27,69	26,85	28,31	-4,1	-1,2
Щільність страхування (валові страхові премії на 1 особу), дол./1 особу	30,29	36,41	42,15	44,4	29,99	5,3	46,6

* - розраховано авторами за даними [4].

Проблеми з ліквідністю через погану якість активів стимулює страхові компанії занижувати виплати. Валовий прибуток від операцій страхування

переважно спрямовується на покриття досить значних операційних витрат. Тож сектор здебільшого операційно неефективний.

Як зазначила керівник проектів та програм Департаменту ліцензування Національного банку України Наталя Гудима: "Низький попит на страхові послуги в Україні зумовлений насамперед такими факторами:

- недовіра до непрозорого ринку страхування та фінансової системи загалом;
- немає дієвої системи захисту прав споживачів страхових послуг;
- фінансова необізнаність громадян у страхових продуктах;
- низька платоспроможність населення;
- неринкова поведінка страховиків щодо споживачів;
- низький рівень кваліфікації страхових посередників." [5, 6].

Згідно із статистичними даними, в Україні страховий ринок має значний потенціал розвитку, який, на жаль, використовується не в повному обсязі. Так, якщо у більшості країн рівень застрахованих ризиків становить біля 90%, в Україні, за експертними оцінками, цей показник сягає лише 10%. Враховуючи, що в Україні проживає біля 7% населення Європи, частку українського страхового ринку в загальноєвропейському страховому обсязі страхових послуг вважають дуже низькою - лише 0,09%.

У вересні 2019 року ухвалено Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" згідно з яким з 01 липня 2020 року Національний банк України став регулятором та наглядовим органом на ринку страхування. Для досягнення мети Національного банку України щодо формування платоспроможного, стійкого, конкурентного ринку страхування в Україні з належним захистом прав споживачів послуг страхування, запроваджується нова модель регулювання ринку страхування, яка враховує положення директив ЄС, світові практики регулювання та нагляду за ринком страхування та перестраховання, а також особливості ринку страхування в Україні. Нова модель передбачає удосконалення вимог до ліцензування, оцінки

платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління та системи управління ризиками, застосування ризик-орієнтованого пруденційного нагляду, нагляду за ринковою поведінкою, а також визначення процедури реорганізації, відновлення діяльності та виведення компаній з ринку [1, 4].

В системі захисту прав споживачів страхових послуг передбачається імплементація системи законодавчих та регуляторних вимог щодо уникнення страховиками та посередниками продуктів, які не відповідають потребам клієнтів, оманливих практик з урегулюванням претензій, ілюструванням нереалістичних вигід, неповного розкриття реальної вартості продуктів, оманливої реклами та практики стимулювання продажів [5, 18].

Висновки. Досвід розвинутих країн свідчить, що підґрунтям позитивних зрушень в економіці держави та стратегічним вектором постійного удосконалення у системі національної економіки є підвищення активності страхової діяльності, розвиток сучасної інфраструктури страхового ринку, забезпечення фінансової стійкості усіх суб'єктів страхового ринку до внутрішніх і зовнішніх загроз, що формує рівень фінансової безпеки страхового ринку. В Україні страховий ринок має значний потенціал розвитку, який, на жаль, використовується не в повному обсязі, а це означає, що держава має можливість більшою мірою використовувати наявний та бажаний потенціал страхування для вирішення економічних і соціальних потреб суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4
2. Бочкарьова Т.О. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / Т.О. Бочкарьова, О.С. Журавка // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. - № 6/1. – С. 57- 65.
3. Шабля А.І. Використання моделі Міллера-Орра в управлінні фінансовими потоками страхової компанії [Електронний ресурс] / А.І. Шабля,

О.С. Донець. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:
<http://masters.donntu.org/2013/iem/shablia/library/article2.htm>.

4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України.
[Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>

5. Гудима Н. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. [Електронний ресурс] // Режим доступу:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_pr_2020-04-30.pdf?v=4.

УДК: 616-009

**СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СИМПТОМОВ У
ПАЦИЕНТОВ ПЕРЕНЕСШИХ КАРОТИДНУЮ ЭНДАРТЕРЕКТОМИЮ
И БЕЗ РЕКОНСТРУКТИВНОЙ ОПЕРАЦИИ**

Каримов Лочин

резидент магистратуры кафедры
неврологии и нейрохирургии

Шмырина Ксения Владимировна

Вязикова Наталья Фёдоровна

к.м.н., ассистенты кафедры
неврологии и нейрохирургии

Мамурова Мавлюдахон Мирхамзаевна

ассистент кафедры неврологии и нейрохирургии
Самаркандский Государственный медицинский институт,
г. Самарканд, Узбекистан

Аннотация. В статье описаны основные жалобы и неврологическая симптоматика 93 пациентов, 45 из которых с сосудистыми заболеваниями головного мозга, ранее перенесших реконструктивную операцию на магистральных артериях головы, каротидную эндартерэктомию и 48 лиц с атеросклеротическим поражением экстракраниальных отделов магистральных артерий головы без реконструктивных операций. Проведено клинико-неврологическое обследование пациентов, включавшее в себя сбор жалоб и объективный осмотр (соматический и неврологический). Выявлено, что выраженность неврологического дефицита и когнитивных нарушений увеличивается пропорционально степени стенозирующего атеросклероза сонных артерий у неоперированных больных. У больных после каротидной эндартерэктомии происходит улучшение показателей церебральной гемодинамики и стабилизация неврологической симптоматики.

Ключевые слова: каротидная эндартерэктомия, субъективные симптомы, неврологическая симптоматика

Актуальность. Смертность от ССЗ в мире увеличилась с 1990 г. на 41% у лиц старше 60 лет, у которых проблема системного атеросклероза является значимой, что и объясняет сочетание стенотических изменений сонных артерий с поражением кровеносных сосудов и, связанного с этим, нарушение сосудисто-тромбоцитарного гемостаза [3,4,5]. Активация тромбоцитов играет важную роль в прогрессировании ССЗ в связи с тромбообразованием, поэтому целью антитромбоцитарной терапии является подавление протромботических и противовоспалительных свойств тромбоцитов. К наиболее распространенным факторам риска при стенозирующем атеросклерозе сонных артерий относят возраст, этническую принадлежность, женский пол (немодифицируемые факторы риска). Несмотря на многочисленные научно-исследовательские работы, оценка риска развития инсульта при церебральном атеросклерозе по-прежнему вариабельна. С внедрением активной медикаментозной терапии риск возникновения инсульта при бессимптомном стенозе снизился до 0,5% в год. Другие авторы сообщают, что при устаревших схемах медикаментозной терапии симптоматический стеноз сонной артерии >70% связан с гораздо более высоким риском развития инсульта, составлявшим 10-15% в год [1,2,5,6].

Таким образом, многогранная оценка эффективности различной профилактической терапии остается чрезвычайно актуальной задачей.

Цель. Изучить динамику субъективных симптомов у пациентов перенесших эндартерэктомию и без операции

Материал и методы исследования: В клиническое исследование включено 93 пациента в возрасте от 45 до 75 лет (средний возраст $56,3 \pm 2,35$) с ишемией головного мозга, из них 45 пациентов включая 26 мужчин (57,8%) и 19 женщин (42,2%), ранее перенесли реконструктивную операцию на магистральных артериях головы каротидную эндартерэктомию (КЭ). Давность от момента оперативного вмешательства составила от 1 года до 5 лет.

Остальные 48 пациентов с атеросклеротическим поражением экстракраниальных отделов магистральных артерий головы (МАГ) были без реконструктивных операций. В соответствии с классификацией сосудисто-мозговой недостаточности по А.В. Покровскому самой многочисленной группой были пациенты с хронической ишемией мозга (54,8%), самой малочисленной – с транзиторными ишемическими атаками (ТИА, 4,3%). Всем были проведен комплексный клинико-инструментальный мониторинг, включающий: анамнез, жалобы, мониторинг соматического статуса (АД, ЧСС, t^o). Оценка неврологического и функционального статусов.

Результаты исследования. В рамках исследования оценивали динамику жалоб клинических симптомов, характерных для неострой цереброваскулярной патологии (пре- и церебрального атеросклероза, хронической ишемии мозга (ХИМ), последствий острых нарушений мозгового кровообращения (ОНМК)): головная боль, головокружение, шум в голове или ушах, пошатывание при ходьбе, общая слабость, онемение частей тела, слабость в конечностях (парез), нарушение речи, нарушение сна, снижение памяти, нарушение внимания, нарушение зрения. В ходе исследования установлено: преобладающей жалобой была головная боль, выявленная у 62 (66,7%) больных. На втором месте по частоте встречаемости было снижение памяти – у 48 (51,6%), на третьем – общая слабость – у 42 (45,2%) больных. Далее по частоте встречаемости шли: пошатывание при ходьбе – у 39 (41,9%), с одинаковой частотой головокружение и нарушение сна – в 34,4% (32 больных), шум в голове и/или ушах отмечен в 31,2% (29 больных). Реже встречались – слабость в конечностях – у 18 (19,3%), онемение частей тела (n=15, 16,1%), нарушение зрения и нарушение внимания (n=10, 10,7%), и нарушение речи у 8 (8,6%) обследованных. Низкий процент жалоб на нарушение речи и слабость в конечностях при наличии в выборке 38 (40,9%) перенесших инсульт пациентов связан с критериями включения в исследование. Все пациенты полностью себя обслуживали и не имели значимых нарушений функционального статуса, то есть в преобладающем большинстве случаев перенесенный инсульт был

лакунарным или малым с полным клиническим восстановлением. Помимо вышеперечисленных жалоб, 21 пациент (22,6%) предъявляли жалобы на одышку, возникающую при физической нагрузке; на одышку в покое жаловались 15 (16,1%) больных. Боль в сердце, также в основном возникающая при физической нагрузке, беспокоила 11 (11,8%) пациентов. Кроме того, встречались и более редкие жалобы, такие как наличие приступов с потерей сознания, на это предъявляли жалобы 5 неоперированных пациентов (5,4%).

Анализ жалоб, предъявляемых оперированными и неоперированными пациентами при первичном осмотре показал, что частота почти всех изучаемых нами жалоб была выше у неоперированных пациентов. Статистически значимые различия зарегистрированы по следующим жалобам (рис 1): снижение памяти выявлено у 40% лиц, перенесших КЭ и у 62,5% пациентов без оперативного вмешательства (что в 1,6 раз больше; $p < 0,05$), общая слабость – у 31,1% лиц с КЭ и у 58,3% больных без КЭ, что в 1,9 раз больше, $p < 0,05$. Нарушение сна диагностировано у 22,2% лиц с КЭ и у 45,8% больных без КЭ соответственно (что в 2,0 раза больше, $p < 0,05$), головокружение отмечено у 26,7% пациентов, перенесших КЭ и у 41,7% без КЭ (что в 1,6 раз больше, $p < 0,05$.)

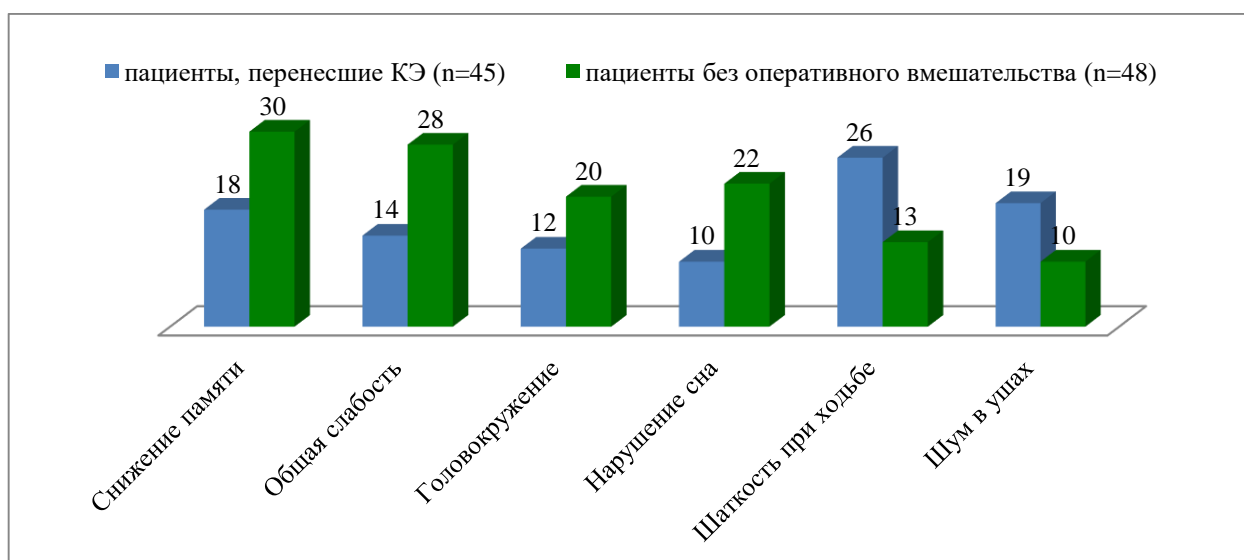

Рисунок 1. Статистически значимые различия частоты встречаемости жалоб пациентов, перенесших КЭ и больных без оперативного вмешательства ($p < 0,05$)

В то же время в группе пациентов, перенесших КЭ статистически значимо чаще выявлялись жалобы на шаткость при ходьбе (в 2,1 раза чаще; 57,7% оперированных и 27,1% неоперированных; $p < 0,05$), а также отмечалась тенденция к увеличению частоты жалоб на шум в ушах у оперированных пациентов (в 2,0 раза чаще, 42,2% против 20,8%; $p > 0,05$). Таким образом, спектр основных жалоб у оперированных и неоперированных пациентов при первичном осмотре имел отличия. Лидирующими симптомами, на которые предъявляли жалобы более трети пациентов, перенесших КЭ в анамнезе, были: 1) головная боль, 2) шаткость при ходьбе, 3) шум в ушах в то время как в группе неоперированных пациентов – 1) головная боль, 2) снижение памяти, 3) общая слабость, 4) нарушение сна. Другие жалобы регистрировались менее, чем в трети случаев.

Анализ частоты выявления различных неврологических симптомов показал, что при первичном осмотре основным проявлением цереброваскулярной патологии являлись: нарушение конвергенции и аккомодации ($n=85$, 91,4%), нистагм ($n=72$, 77,4%), сглаженность носогубной складки ($n=70$, 75,3%), девиация языка ($n=65$, 69,9%). На втором месте по частоте были: шаткость в позе Ромберга ($n=60$, 64,5%), нарушение выполнения координаторных проб ($n=45$, 48,4%). Далее по частоте встречаемости выявляли: рефлексы орального автоматизма ($n=39$, 41,9%), с одинаковой частотой анизорефлексия, экстрапирамидные расстройства ($n=38$, 40,9%) и парезы, нарушение речи ($n=35$, 37,6%). Реже всего диагностировали гипестезию ($n=22$, 23,7%) и патологические рефлексы ($n=20$, 21,5%)

У пациентов, перенесших КЭ статистически значимо чаще определяли только шаткость в позе Ромберга (в 1,94 раза чаще; 93,3% против 47,9%; $p < 0,05$). Остальные проявления неврологической симптоматики были более выражены у неоперированных больных. Так, у неоперированных пациентов с разной степенью стеноза каротидных сосудов статистически значимо чаще регистрировали: сглаженность носогубной складки (в 1,74 раза чаще; 81,3% против 46,6%; $p < 0,05$), девиация языка (в 1,32 раза чаще; 85,4% против 64,4%;

$p < 0,05$), нарушение выполнения координаторных проб (в 1,7 раза чаще; 60,4% против 35,5%; $p < 0,05$), экстрапирамидные расстройства (в 1,6 раз чаще; 50% против 31,1%; $p < 0,05$), парезы (в 1,58 раз чаще; 45,8% против 28,9%; $p < 0,05$), анизорефлексию (в 1,8 раз чаще; 52,1% против 28,9%; $p < 0,05$), гипестезия (в 2,0 раза чаще; 31,3% против 15,6%; $p < 0,05$), нарушение речи (в 1,8 раза чаще; 47,9% против 26,7%; $p < 0,05$) неоперированных больных (рис 2).

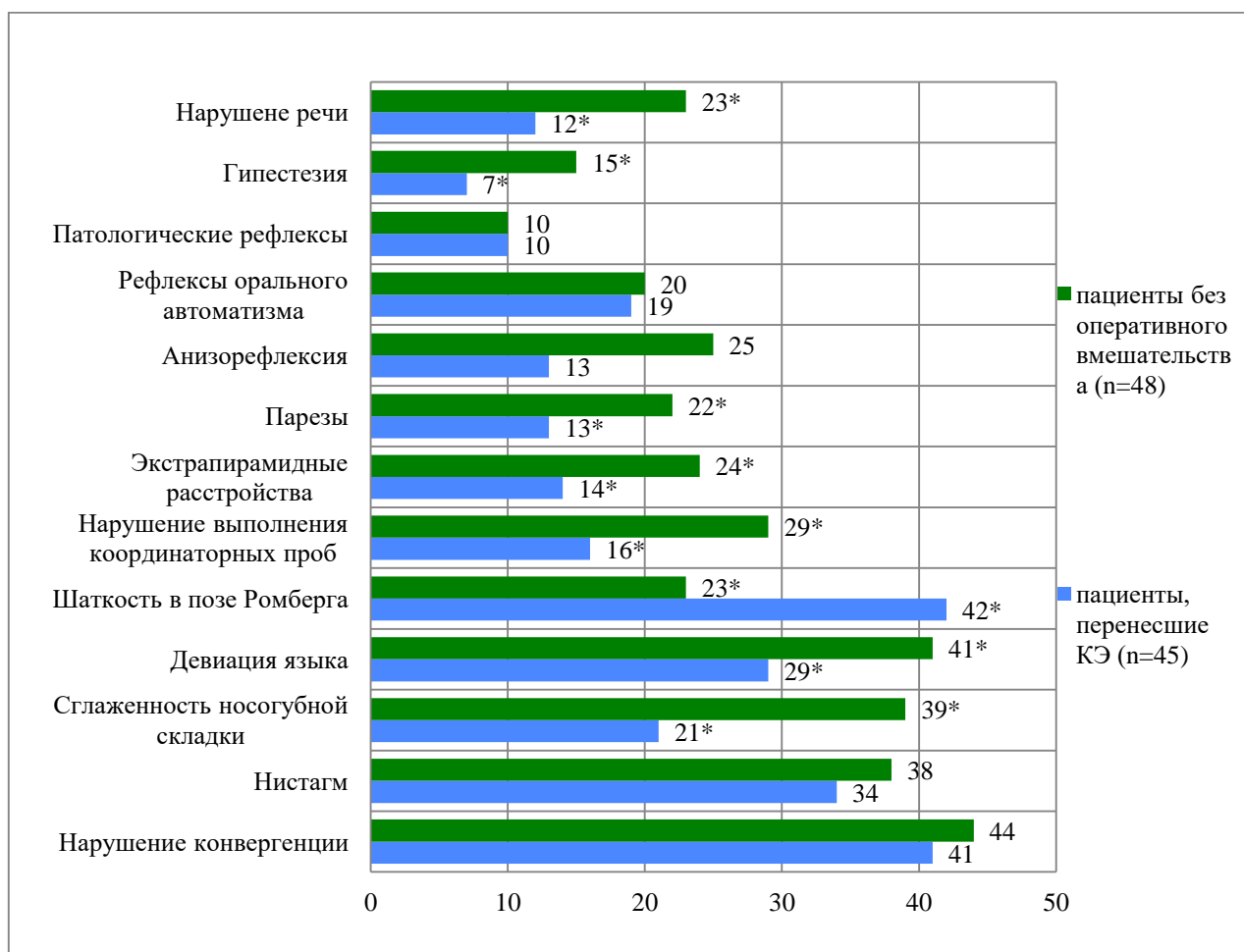

Рисунок 2. Частота встречаемости неврологических проявлений у пациентов, перенесших КЭ и больных без оперативного вмешательства (* $p < 0,05$)

Проведен анализ получаемой пациентами профилактической консервативной терапии, особое внимание уделялось антиагрегантам и статинам. На момент первого осмотра различные антиагреганты получало 80 (86%) пациентов, из которых 38 (47,5%) больных помимо ацетилсалициловой кислоты принимали аторвостатин. Профилактическое лечение не получали 13 (13,9%) пациентов. Среди препаратов антиагрегантного ряда чаще всего

использовался препарат тромбо Асс (n=29, 36,2%) и кардиомагнил (n=51, 63,8%). 80 пациентов принимали гиподипидемические лекарственные средства: аторвастатин (Липидра, Аскастор) (n=68; 85%), розувастатин принимали 12 (15%) пациентов. Анализ частот проводимой адекватной профилактической антиагрегантной и антилипидной терапии при разных стадиях развития сосудисто-мозговой недостаточности статистически значимых различий не выявил. Анализ терапии в подгруппах пациентов, перенесших и не перенесших ранее инсульт, тоже не показал значимых различий. Несмотря на имеющиеся различия, статистической достоверности изменения частот схем профилактической терапии не зарегистрировано, однако можно говорить о тенденции к росту числа пациентов, не принимающих профилактические лекарственные средства.

Выводы. Выраженность неврологического дефицита и когнитивных нарушений увеличивается пропорционально степени стенозирующего атеросклероза сонных артерий у неоперированных больных. У больных после каротидной эндартерэктомии происходит улучшение показателей церебральной гемодинамики и стабилизация когнитивных функций. Приверженность к профилактическому лечению антиагрегантами и статинами существенно выше после реконструктивных операций вне зависимости от их давности, с чем ассоциирована цереброваскулярная симптоматика, которая превалирует у неоперированных пациентов, увеличиваясь пропорционально степени стеноза каротидного бассейна.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Ахмадеева Л.Р. Прогнозирование клинических исходов в отдаленном периоде после каротидных эндартерэктомий/ Л.Р.Ахмадеева, Л.Ф.Бикбулатова, Г.И.Ижбульдина// Неврологический вестник. Журнал им. В.М. Бехтерева. - 2016. - Т. XLVIII. - №3. - С. 5-10
2. Сумин А.Н. Стенозы каротидных артерий у женщин с ишемическим инсультом и маркеры воспаления/ А.Н.Сумин, И.Н.Кухарева,

Ю.А.Колмыкова и др.// Журнал неврологии и психиатрии им.С.С.Корсакова. - 2017. - №6. - С.35-41.

3. Столяров Д.П. Реваскуляризация каротидного бассейна при помощи стентирования внутренней сонной артерии и каротидной эндартерэктомии /Д.П.Столяров, Е.В.Сахнов, А.В.Мельников и др.// Диагностическая и интервенционная радиология. - 2017. - Т.11. - №2. - С.53-60.

4. .Spence J.D. Management of asymptomatic carotid stenosis/ J.D. Spence// Neurol Clin. -2015. - №33(2). – P.443-457

5. Yang C. Low risk of stroke at the time of carotid occlusion/ C. Yang, C. Bogiatzi, J.D. Spence // JAMA Neurol. - 2015. - №72(11):1261-1267

6. Spence J.D. How to prevent your stroke/ J.D. Spence// Nashville: Vanderbilt University Press, 2006. ISBN-10: 0826515371. Web site. <http://www.amazon.com/Prevent-Your-Stroke-David-Spence/dp/0826515371>.

Updated December 03, 2015. Accessed October 10, 2017.

СМЕРТЕЛЬНА ПУЛЯ 21-ГО СТОЛІТТЯ

Карпенко Ольга Миколаївна

кандидат ветеринарних наук, доцент

Шепітько Анна Дмитрівна

Самойленко Анна Олександрівна

Мирошниченко Ангеліна Олександрівна

Прокаєва Олександра Дмитрівна

Чаус Яна Валеріївна

Турченко Яна Вікторівна

Студенти

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

Анотація: чому так важливо проводити інформаційні роботи та збільшувати обізнаність населення з приводу сказу.

Ключові слова: сказ, інфекція, вакцинація.

Актуальність проблеми. Вірус сказу існував ще до н.е. [1] Проте, нажаль, і на даний час ця хвороба залишається актуальною. Станом на 2020 рік в Україні було зареєстровано 680 випадків сказу серед тварин [2].

Мета досліджень. Дана стаття несе інформативний характер, адже інформування населення про поведінку тварин і профілактику укусів серед дітей і дорослих, допомагає знижувати захворюваність на *сказ* як серед людей, так і тварин. Для підвищення обізнаності населення про методи профілактики сказу та боротьби з ним необхідно проводити роз'яснювальну роботу і поширювати інформацію про обов'язки господарів тварин, способи попередження укусів собак і наданні першої допомоги після укусу [3]

Матеріали і методи досліджень. В статті були використані матеріали із

доступних інформаційних джерел щодо сказу. Для дослідження був використаний метод аналізу інформації, яка була знайдена в джерелах.

Результати досліджень. Сказ - вакциноконтрольоване зоонозне вірусне захворювання. На етапі появи клінічних симптомів його летальність становить 100%. Передача вірусу сказу людям майже в 99% випадків відбувається від домашніх собак. При цьому на сказ можуть хворіти не тільки домашні, а й дикі тварини. *Інфекція* передається людям і тваринам через укуси або подряпини, зазвичай за допомогою слини. [4]

Після укусу вірус сказу проникає в організм через пошкоджений епітелій, проникає в поперечнопосмуговані м'язи; в нервову систему вірус потрапляє через нервово-м'язові синапси та сухожилкові рецептори Гольджі (в цих структурах є вразливі для вірусу безмієлінові нервові закінчення). Далі вірус повільно, зі швидкістю близько 3 мм/год, просувається по нервовим волокнам в ЦНС, з аксоплазматичним током. Досягнувши ЦНС, вірус інфікує нейрони, інфікування відбувається майже виключно в сірій речовині. Після реплікації в нейронах мозку вірус поширюється в зворотному напрямку по вегетативним нервовим волокнам - в слинні залози (це і пояснює наявність вірусу в слині вже в кінці інкубаційного періода), в слізні залози, в рогівку, в нирки, легені, печінку, кишечник, підшлункову залозу, скелетні м'язи, шкіру, серце, сосочки язика, наднирники, волосяні фолікули і тд. Наявність вірусу в волосяних фолікулах та рогівці використовують для прижиттєвої діагностики (наявність вірусного антигену досліджують в біоптаті шкіри, взятому з завушної області і в мазку-відбитку з рогівки). Смерть настає в результаті враження життєво важливих центрів - дихального та судинорухового. [5]

Після укусу інфікованої особи інкубаційний період може розтягнутися до трьох місяців і більше - протяжність його залежить від місця укусу. Сама недовга інкубація відзначається, коли укус припав на верхні кінцівки, голову та обличчя. [6]

Початкова фаза.

Триває від одного до трьох днів. Інфікований відчуває дискомфорт в місці

укусу - це може бути свербіж, печіння, гіперестезія шкіри, тягучі болі, можливе запалення і тоді місце укусу опухає і червоніє. Якщо укус локалізований на обличчі, то відзначаються галюцинації зорового і нюхового характеру. Температура субфебрильна. У цій фазі спостерігаються депресивні стани, тривожність, незрозумілий страх, іноді сильна дратівливість. Хворий втрачає апетит, стає замкнутим, апатичним, у нього порушується сон, так як сняться кошмари. [6]

Друга фаза.

Апатія змінюється збудженням, дихання робиться гучним, людина дихає судорожно і часто короткими вдихами. Найяскравіший ознака сказу - гідрофобія: коли хворий п'є воду, то ковтальні м'язи мимоволі скорочуються. Згодом навіть звуки води з-під крана або згадка про воду викликають сильні скорочення гортані і глотки. Реакції на всі можливі подразники загострюються, можливі судоми через яскраве світло, сильні повітряні струмені, гучні звуки. Зіниці очей розширені, погляд фокусується в одній точці, відзначається екзофтальм (випинання очного яблука), пульс прискорений, спостерігається інтенсивна слинотеча, пітливість. Напади збудження переходять в буйство і навіть спалаху скаженої агресії, коли хворий здатний вкусити і навіть вдарити. У моменти прояснень до людини знову повертається адекватна поведінка. Також з затьмареною свідомістю спостерігаються галюцинації. На піку одного з буйних нападів імовірна зупинка дихання або серця. Якщо людина не вмирає, то через два-три дні настає третя фаза. [6]

Третя фаза.

Параліч м'язів, кінцівок. На цьому етапі слідує загальмованість рухових, а також чутливих функцій, зникають напади і судоми, йде гідрофобія. З боку може здатися, що стан людини покращився, але насправді це передсмертні симптоми. У хворого відзначається гіпотонія, тахікардія, температура збільшується до 40-42 ° С, і протягом доби людина вмирає від паралічу дихання або зупинки серця. Хвороба триває в середньому в інтервалі від п'яти до восьми днів. [6]

Сказ - хвороба, яку попереджають за допомогою вакцин. Найбільш рентабельною стратегією профілактики сказу у людей є *вакцинація* собак. Вакцинація собак знижує смертність від переданого ними сказу і зменшує потребу при наданні медичної допомоги пацієнтам, постраждалим від укусів собак. [3]

Постекспозиційна профілактика (ПЕП) полягає в наданні потерпілому від укусу першої допомоги після експозиції до вірусу сказу. Вона дозволяє запобігти потраплянню вірусу в центральну нервову систему, яка неминуче призводить до смерті. ПЕП полягає в наступному: • рясне промивання і місцева обробка рани від укусу або подряпини якомога швидше після ймовірного контакту;

• курс імунізації потужною і ефективною вакциною проти сказу, що відповідає стандартам ВООЗ; • і при наявності показань - введення антирабічного імуноглобуліну (АІГ). Негайне надання медичної допомоги після експозиції до вірусу сказу є дієвим способом запобігти появі симптомів і смертельних наслідків. [3] Рясне промивання рани - даний вид першої допомоги передбачає негайне і ретельне зрошення і промивання рани водою з милом, миючим засобом, повідон-йодом або іншими речовинами, що видаляють і вбивають вірус сказу, протягом не менше 15 хвилин

Висновки дослідження. Приблизно 80% випадків захворювання людей відбувається в сільській місцевості. [3] Тому питання контролювання сказу серед людей та тварин повинно стояти на державному рівні, само-собою, якщо відбувся контакт з потенційно хворою твариною необхідно, щоб навіть в найвіддаленіших селах, були вакцини проти сказу.

Хоча і постекспозиційна профілактика і ефективна на 96-98%, [7] проте якщо укус був в області голови чи верхніх кінцівок, то вакцинація може навіть бути не ефективною, навіть якщо вчасно була зроблена (не пізніше 14 діб після укусу чи ослинення) [7].

Звісно до Німеччини, яка повністю поборолла вірус сказу, нам ще далеко [8], проте йти по їх шляху боротьби було б великим кроком до повної ліквідації

цієї смертельної хвороби, а саме: проводити вакцинацію за допомогою спеціальних кормових добавок або кормових брикетів з дозою вакцини, які поширюються в дикій природі або в зонах, що межують з поселеннями, на неблагополучних і загрозливих щодо сказу територіях.

При поїданні приманки тварина розкушує блістер з вакциною, вірус контактує зі слизовою оболонкою ротової порожнини і глотки, проникає в організм і, проходячи обмежену кількість циклів репродукції, ініціює імунну відповідь до вірусу сказу через 21 добу [9].

Таким чином в 2006 році - 3 лютого недалеко від Майнца знайшли останню хвору на сказ лисицю. Два наступні роки за тваринами спостерігали - і за цей час не було зареєстровано жодного нового випадку захворювання, що дало Німеччині право офіційно оголосити про успіх [8].

Яка ж ситуація в Україні? Україна також бореться за схемою країн західної Європи і з держбюджету були виділені кошти на виготовлення оральної вакцини, проте ця сума лише третина від потрібної [10]. Також держава фінансує стерилізацію безпритульних тварин, адже зменшення їх кількості зменшує і кількість потенційних носіїв вірусу [11], проте це головні носії – лисиці так і залишаються без належної уваги.

Українські чиновники, комунальні підприємства, відповідальні за безпритульних собак, не зацікавлені у нормальному вирішенні проблем тварин. Це стверджує голова Всеукраїнської громадської організації захисту тварин «SOS» Тамара Тарнавська. Не зацікавлені, бо не хочуть втратити фінансування, переконує вона [11].

Тож поки не буде належного фінансування і бажання країни повністю побороти вірус, залишається вакцинувати своїх улюбленців, після контакту з потенційно хворою твариною, необхідно одразу звертатись до травм пункту та пам'ятати, що хворі дикі тварини можуть втрачати відчуття обережності і можуть зовсім не боятись людей, та навіть бути до них ласкавою [12], тому не потрібно образу бігти та гладити тварин, адже з виду це може бути найгарніша в світі лисиця, проте ми не можемо знати переносником яких хвороб вона є.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вирус бешенства. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://ru.m.wikipedia.org/wiki/Вирус_бешенства
2. В Украине обновили статистику по бешенству у животных: где больше всего случаев [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.unn.com.ua/ru/news/1903709-v-ukrayini-obnovili-statistiku-schodо-skazu-u-tvarin-de-naybilshe-vipadkiv>
3. Бешенство [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/rabies>
4. ZERO BY 30 The Global Strategic Plan to end human deaths from dog-mediated rabies by 2030 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272756/9789241513838-eng.pdf>
5. Инфекционные болезни. Национальное руководство. / Под ред. Н.Д. Ющука, Ю.Я. Венгерова. – 2015
6. Инфекционные болезни и эпидемиология / Покровский В.И., Пак С.Г., Брико Н.И., Данилкин Б.К.. – 2007
7. Бешенство – болезнь смертельная [Електронний ресурс] Режим доступу:
<http://p-98.ru/beshenstvo-bolezn-smertelnaya/#:~:text=Вакцина против бешенства предупреждает возникновение,или подозрительным на бешенство животным.>
8. Атака куриных голов. Как Германия победила бешенство [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.idelreal.org/a/29593575.html>
9. Бомбардировка бешенства [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.kommersant.ru/doc/4134733>
10. Боротися зі сказом в Україні треба оральним методом – Горжеев [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24719918.html>
11. «Тварини у місті». Як вирішити проблему безпритульних тварин? [Електронний ресурс] Режим доступу:

<https://www.radiosvoboda.org/a/1614712.html>

12. Бешенство [Электронный ресурс] Режим доступа:

<https://www.surgp2.ru/patients/otdelenie-profilaktiki/vashe-zdorove-v-vashikh-rukakh/beshenstvo#:~:text=%D0%96%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B5%2C%20%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5%20%D0%B1%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BC%2C%20%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%82%D1%8C,%D1%83%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D1%82%D1%8C%20%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%81%D0%B8%D0%B5%2C%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%20%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%8C%D0%B1%D0%B5%20%D1%88%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%8F>

УДК 001

ОСОБЛИВОСТІ НАЛАГОДЖУВАННЯ КОНТАКТУ ТА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ В УМОВАХ ВСЕСВІТНЬОЇ ПАНДЕМІЇ COVID – 19

Клименко Ганна Вікторівна

старший викладач,

Шапошник Ангеліна Миколаївна

к.пед. наук, доцент

кафедри природничих дисциплін

Навчально-наукового інституту міжнародної освіти

Харківського національного університету

імені В.Н.Каразіна,

Куделко Вікторія Едуардівна

к.фіз.вих., доцент

доцент кафедри фізичного виховання і спорту

Український державний університет

залізничного транспорту

г. Харків, Україна

Анотація: навчальний процес – це динамічний та змінний процес передачі знань та вмінь від викладача до студента. В період кризи старої парадигми освіти та народження нової – технічно-інформаційної нам як викладачам необхідно бути на гребені хвилі, та поспівати за розвитком як навчальних технологій так і новітніх технологій, що відкривають великі можливості для навчання. Особливо це є важливим, бо саме ми є представниками нашої країни на освітньому майданчику усіх країн.

Ключові слова: освіта, пандемія COVID – 19, іноземні студенти, дистанційне навчання, взаємодія зі студентами.

Всесвітня пандемія коронавірусу зупинила весь світ. Саме COVID – 19 поставив перед усіма, зокрема науковцями та викладачами, нові питання, виклики та потреби. Не дивлячись на те що весь світ живе у новому режимі більше року, багато сфер життєдіяльності людей перейшло у online режим. Навчання одна з цих сфер, що зробила великий крок у цьому напрямку.

Коли минулого року у березні перед нами постало питання викладання та використання новітніх технологій, звісно ми були не достатньо підготовлені. Хоча вже декілька років наші навчальні заклади впроваджували інноваційні методи дистанційного навчання. Але це було як додаткова можливість для іноземного студента наздогнати навчальний матеріал. Можна сказати, що дистанційні курси розроблені на базі LSM Moodle виконували допоміжну функцію під час звичайного (аудиторного чи offline) навчання. Звісно, наявність розроблених курсів нам допомогла налагодити контакт зі студентами які вже проходили навчання, та були особисто знайомі з викладачами та їх вимогами. Здавалося б, що може змінитися цього навчального року? Ми вже маємо досвід, повноцінні курси, уявлення як буде організовано навчальний процес. Але у вересні перед всіма викладачами вищих навчальних закладів України стали нові виклики. Минулого року ми продовжували навчання, тобто ми були особисто знайомі з нашими студентами, ми вже були у навчальній взаємодії. Що стосовно цього року, то нам треба було встановлювати контакт з зовсім незнайомими людьми, шукати нові підходи до них, вирішувати чим їх зацікавити та мотивувати. Хочемо сказати декілька слів про особливості викладання іноземним студентам. Перш за все, між вищим навчальним закладом та безпосередньо іноземним студентом є допоміжна ланка – контрактер. Ця людина відповідає за надання вірних особистих даних (біографічних та контактів), слідкує за успішністю студента та вирішує проблеми студентів, якщо такі виникають. По-друге, першими з новими студентами знайомляться викладачі мовної підготовки, ми їх називаємо філологами. Саме вони є аналогом куратора для українських студентів. На філологах лежить найважливіша задача – налагодити первісний контакт,

зацікавити, з мотивувати вивчати нову мову перебуваючи територіально не в новому мовному середовищі. Звісно від цього першого безпосереднього контакту багато що залежить. На превеликий жаль не всі наші співробітники (філологи) були технічно підковані для цього виклику.

І нарешті через місяць, у роботу з іноземними студентами підключаються співробітники нашої кафедри – кафедри природничих дисциплін. Контакти ми вже отримуємо від двох джерел інформації – контрактера та філолога, але іноді це різні вихідні данні. Перше що ми робимо це створюємо чат-групу у месенджері зі студентами. Не дивлячись на велике різноманіття наші студенти обрали для цього WhatsApp. Для чого ми це робимо? Для швидкого та безперебійного зв'язку зі студентами, для обміну швидкими повідомленнями та безпосереднього спілкування зі студентами у поза навчальний час.

У месенджері ми розміщаємо посилання на online-заняття за допомогою програм для online конференцій. Більшість з викладачів нашої кафедри використовують ZOOM. Але деякі використовують Google Meet та BigBlueButton. Усі ці програми для online-занять допомагають нам проводити аналоги аудиторних занять. Звичайно, ми не одразу оволоділи усіма можливостями цих online-конференцій. Щоб краще розібратися з усіма можливостями та як найповніше використовувати їх у процесі навчання ми провели навчально-наукові вебінари на яких були розглянуті не лише засоби комунікації, але і методи мотивації, заохочення, «зеленої ручки».

Також наші співробітники по всяк час відвідують освітні та навчальні вебінари, щоб краще підлаштовуватися під нові та часто змінюючіся умови.

Отже, під час нашої роботи ми використовуємо різноманітні технічні можливості сучасної техніки, намагаємось зацікавити своїм предметом, проводимо багато паралелей з їхньою майбутньою професією, використовуємо ігрові методи у навчанні та метод змагання. Ми лише починаємо наш шлях у новітньому навчальному процесі та сподіваємось що підтримуємо вищий рівень навчання, як заведено у нашому навчальному закладі.

УДК: 378.016.091.212:327]005574:004

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СТУДЕНТАМ-МІЖНАРОДНИКАМ
ДИСЦИПЛІНИ «КОНФЛІКТОЛОГІЯ ТА ТЕОРІЯ ПЕРЕГОВОРІВ»
У ЦИФРОВЕ СТОЛІТТЯ**

Ковчина Ірина Михайлівна

доктор педагогічних наук, професор

Панченко Маргарита Валеріївна

кандидат історичних наук, доцент

Національний педагогічний університет

імені М.П.Драгоманова

м. Київ, Україна

Анотація: У статті розкриваються актуальні питання здійснення сучасного комунікативного процесу в міжнародній світовій спільноті в епоху домінування цифрових технологій. Висвітлюються основні базиси переговорів із застосуванням цифрових технологій, мислення та ключових моментів конфліктології та теорії переговорів.

Ключові слова: теорія переговорів, конфліктологія, цифрові технології, освіта, комунікація.

Початок кожного століття виділяється окремими особливостями. Наприклад, ХІХ століття – війнами, ХХ століття – масштабними винаходами та їх впровадженнями, ХХІ – цифровими технологіями, поєднаними з гуманітарними технологіями. Прикладом цьому служить те, що жоден виступ не обходиться без використання сучасних гаджетів. У цьому й полягає фішка поєднання, так би мовити, колаборістика – поєднання непоєднуваного. Вже в цю хвилину можна обійтися без перекладачів, тому що перекладачі є в кожному гаджеті, можна й написати смс-ку у перекладі, можна комунікувати

через цифровий перекладач. Все доступно, цікаво, потребує тільки нових знань.

Факультет психології НПУ імені М.П.Драгоманов готує студентів-міжнародників нещодавно. Але ми, педагоги, шукаємо нові можливості для формування компетенцій, які б майбутні фахівці могли застосовувати у своїй роботі та бути сучасними через 5-10 років.

У процесі викладання дисципліни «Конфліктологія та теорія переговорів», ми намагаємось передати професійну інформацію таким чином, щоб вона була затребувана достатньо довго.

Отже, перше, на що звертаємо увагу студентів, на знайомство. Першочергове завдання у міжнародника – сподобатись іншій стороні, другу, опоненту. До речі, не кожна людина бажає сподобатись іншій. Наш студент Р. відмітив, що не бажає всім подобатись. Наскільки важливо сподобатись іншій людині при зустрічі, ми маємо відчувати. Якщо при знайомстві нас людина роздратувала, нам неприємно з нею спілкуватись, то й у майбутньому ми не будемо з нею спілкуватись добровільно. Для нас така людина буде токсичною. Хоча з нами вона захоче зустрітись ще не один раз.

Ми підкреслюємо, у ході викладання дисципліни «Конфліктологія та теорія переговорів», що першу секунду знайомства вже не виправити ніколи, вона за законами нашої психіки, незалежними від індивідуума, загалом психології залишається назавжди у пам'яті. Перша секунда показує вас співрозмовнику у всій красі або не красі, тому вона надзвичайно важлива, навіть, якщо награна.

Міжнародникам, дипломатам, учасникам переговорних процесів потрібно показати себе як комфортного, доброзичливого, надійного партнера. Тому, зайшовши до кімнати переговорів, потрібно, найперше, залишити всі негаразди ззовні, забути їх, посміхнутись опоненту, подумки назвати його другом. Виходячи з такої позиції, легше розмовляти, домовлятись. Якщо ж у переговорному процесі є негаразди, не потрібно швидко відповідати, краще помовчати 1-2-3 секунди, навіть порахувати про себе, так би мовити, потягнути паузу. Може за цей час ще щось почуєте від співрозмовника.

Конфліктологія у своїй основі передбачає паузи для того, щоб уникнути конфліктів. Така тавтологія. Конфліктологія вивчає конфлікти, показує, як профілакувати конфлікти, які бувають види конфліктів, як передбачати конфлікти.

Дисципліна «Конфліктологія та теорія переговорів» призначена для майбутніх перемовників у міжнародних процесах. Конфліктологія та переговорний процес є фрешем міжнародної сфери. Найкращі міжнародники однаково добре володіли комунікацією, мовою, поведінкою. Адже переговорний процес не тільки змагання комунікацій, але й змагання поведінки.

У міжнародному полі, як правило, багато професіоналів давно знайомі і знають, чого очікувати один від одного. Зараз готується нове покоління міжнародників, цифрове. Це ті фахівці, яких буде важко прорахувати. Вони знайомі із синдромом «rearview mirror» (люстерко заднього виду), вони знають, що минуле не рівноцінно майбутньому, вони добре орієнтуються в комунікаціях. Наприклад, на одній зустрічі з відомою в Україні людиною з модельного бізнесу, двоє студентів зайшли пізніше. Ця людина одразу ж навісила їм ярлик «двійчників», на що один з них в секунду відповів «видиме може бути обманним». До речі, ці студенти є відмінниками.

Отже, судити людину по першому погляду ніхто не має права, особливо у міжнародних відносинах. Але потрібно намагатися сподобатись другій стороні.

Оскільки, ми викладаємо дисципліну у період локдауну, нам важко проробляти тренінгові вправи. Особливо переговорно-конфліктологічні. Студентам важко працювати у групі у відеорежимі, як й викладачеві.

Тому ми придумали ще одну вправу. Відомо, що будь-яка ідея живе 47 сек., потім приходить або рішення, або на її місце приходить нова ідея. Якщо не записати попередню, можна її забути, скоріш за все, так і станеться.

Ми пропонували у відеорежимі написати у чат ідею, перед тим розподілили країни між студентами. Ідея полягала у тому, що країна не має виходу в море, але бажає його мати. «Морська» країна умовно не надає вихід в

море, порушує Договір. Потрібна ідея, яка полягає у маневруванні між двома «морськими» країнами, країни не охоче йдуть на комунікацію.

Студенти загалом сприймали інформацію по типу «потрібно допомагати», деякі звернули увагу, а що ж «не так» у державі, якій дві морські країни не хочуть допомагати. Були цікаві ідеї щодо вирішення ситуації, згадували всю історію морських та сухопутних держав, заняття дуже жваво проходило, не дивлячись на відеорежим.

Майбутні міжнародники навчились вислуховувати один одного, підіймали руку у разі потреби виступу, більшість виступали по два-три рази. Якби це було за круглим столом, так би мовити в живу, ситуативні рішення були б ще цікавіші, «очі в очі» або «face to face». Ми б запропонували одним бути міністром закордонних справ сухопутної держави зі своїми помічниками, двом іншим, зі своїми помічниками, бути міністрами морських країн. Було б видно, чи добре студентам працювати у групі, знаходити вірні рішення.

У ході занять з «Конфліктології та теорії переговорів», ми вчимо студентів правильно ставити один одному запитання і також давати відповіді відповідно до ситуації. Тобто існує так званий «фрейм» відповіді – структура відповіді на питання. Свій фрейм є і у відповідях на питання, які припускають тільки два варіанти – так або ні.

Повернемося до поведінки. Якщо учасники переговорних процесів давно знайомі, то вони можуть «зчитати» настрій іншого з його поведінки. Тому для міжнародника важливо правильно себе поводити з психологічної точки зору. Ми вже раніше відмічали, що потрібно залишати свої проблем ззовні. Тобто вміти переключати власну психіку, думку на роботу, якщо ти на роботі, і на дім, якщо ти прийшов додому. У процесі зустрічей не можна тихенько постукувати ручкою, пальчиком, засинати, показувати, що тобі все без різниці. Такою поведінкою можна програти перемовини, налагодити шлях до конфлікту. Будь який конфлікт, навіть незначний, не потрібен жодній сучасній державі. З конфлікту важко виходити, наводити комунікацію обом сторонам. Можна так образити першу особу, особливо впливову між іншими особами у

міжнародному просторі, що дуже довго вона буде блокувати всі ініціативи. Посваритися легше, ніж помиритися. Міжнародник повинен це пам'ятати.

Тому в теорії переговорів, переговорному процесі краще займати нейтральну позицію у випадку образ, будь-яке слово може трактуватися не на користь цілої держави. А ще краще – продумувати і слова, і поведінку.

Саме для цього уведена на спеціальність 291 дисципліна «Конфліктологія та теорія переговорів». В її наповненні – дослідження зі сфери психології, міжнародних відносин, переговорного процесу. Вона насичена, цікава, професійно спрямована.

**МЕТОДИКА ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ В КРИМІНАЛІСТИЦІ**

Колесник Т. М.

науковий співробітник
лабораторії криміналістичних досліджень

Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз

ім. Засл.проф.М.С.Бокаріуса», Харків, Україна

Ходосевич Світлана Юріївна

науковий співробітник лабораторії
криміналістичних досліджень

Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз

ім. Засл.проф.М.С.Бокаріуса», Харків, Україна

Носатенко Юлія Олександрівна

завідувач сектору лабораторії
криміналістичних досліджень

Національного наукового центру

«Інститут судових експертиз

ім. Засл.проф.М.С.Бокаріуса», Харків, Україна

Анотація У статті розглядається проблема визначення поняття, предмету та можливостей дактилоскопії як розділу криміналістики; аналізується питання дактилоскопічної експертизи, як однієї з дієвих методик криміналістики, що має вагоме значення для розшуку та обліку осіб, які вчинили злочин. Стверджується, що саме техніка дактилоскопії дозволяє ефективно та точно ідентифікувати особу по відбиткам візерунків папілярних ліній, а отже швидко і безпомилково розкрити справу.

Всі дактилоскопічні розділи в сукупності утворюють методику криміналістики, таким чином можна стверджувати, що саме техніка дактилоскопії дозволяє ефективно та точно ідентифікувати особу по відбиткам візерунків папілярних ліній, а отже швидко і безпомилково розкрити злочин.

Методичною основою досліджень є розроблені у відповідних видах криміналістичних експертиз способи дослідження вказаних об'єктів, використання яких можливе в умовах огляду місця події.

Процес наукового дослідження з метою ідентифікації складається з таких етапів: підготовчий етап, роздільний аналіз, порівняльне дослідження, складання висновків. Зауважимо, що під час роздільного аналізу нарізно досліджують слід та об'єкт. Головною метою цього етапу є визначення і вивчення загальних і окремих ознак зовнішньої будови, які відбиті в слідах і відповідають об'єкту. Слід пам'ятати, що першочергово проявляються найбільш загальні ознаки папілярного візерунка, а згодом окремі елементи.

Дактилоскопічна експертиза сприяє вирішенню судових справ і досудових розслідувань. В слідчій практиці даний вид криміналістичної експертизи застосовується в цілях вирішення пошукових та ідентифікаційних задач. Дана експертиза призначається і проводиться, як правило, в межах розслідування кримінальних злочинів чи адміністративних правопорушень.

Не залежно від того, яким органом призначається дактилоскопічна експертиза, її характеризує те, що вона зі сто відсотковою точністю визначає факт приналежності слідів пальців і долоні конкретній особі. Проте, як і будь-яка інша експертиза дактилоскопія вимагає від фахівців, які її проводять високого професіоналізму.

Ключові слова: відбиток пальця, дактилоскопія, експертиза, папілярні лінії.

Постановка проблеми. Статтю можна визначити, як підвищення ефективності застосування дактилоскопічних методик під час розслідування злочинів.

Широке застосування дактилоскопічної методики в Україні – це нагальна необхідність для активізації міжнародного співробітництва для протидії тероризму, організованій злочинності, торгівлі людьми, відмивання коштів здобутих злочинним шляхом. Разом з тим, Україна приймає участь у миротворчих міжнародних операціях та запобігає перетинанню державного контролю, іноземцям, які намагаються дестабілізувати ситуацію на території нашої країни. Варто враховувати і той факт, що велика кількість невпізнаних трупів під час зростання кількості природних та техногенних катастроф, забезпечення ефективності розшуку безвісти зниклих громадян тощо. Тому, вдосконалення правового забезпечення дактилоскопічної реєстрації в Україні є необхідністю.

Актуальність теми. Відбитки, сліди рук – це велика група слідів, що притаманна практично для всіх категорій кримінальних справ. Застосування цих слідів у справі дає можливість отримати цінну доказову і орієнтуючу інформацію при розслідуванні злочинів. Сьогодні криміналістика дає можливість із високою достовірністю встановити особу за слідами її долонь чи пальців рук.

Стан дослідження проблеми. У різні часи проблемами дактилоскопії займалися такі вчені та дослідники, як В.П.Бахін, В.І.Бояров, В.І.Галаган, А.В.Іщенко Х.Вучетич, Е.Генрі, Д.Ашбо, Г.Гросс, Г.Грановський, Г.Самойлов, А.Фокіна, Г.Давидов, К.Бобєв, В.Юсупов та інші, однак, окремі аспекти щодо дактилоскопічної експертизи залишились поза увагою вчених.

Метою статті є окреслення дослідження дактилоскопічної експертизи, як однієї з дієвих методик криміналістики та визначення шляхів її вирішення.

Виклад основних результатів. Відбитки природних шкірних візерунків на пальцях рук і долонях зображені ще на давніх малюнках печерної людини. В минулі часи люди надавали розписам сакральне значення. Прикладом такого зображення є у печері Куева-де-лас-Манос розташована в провінції Санта-Крус, наскельний розпис, що датується XIII-IX тисячоліттями до н.е. Розпис являє собою велике полотно, яке прикрашене слідами рук. Вчені припускають,

що для відтворення чітких відбитків долонь давні люди користувалися спеціальною технікою. Значну увагу слідам рук приділяли східні народи, у яких дактилоскопія була відома з давніх часів (Вавилон, Китай). З часом стали вважати, якщо на документі залишався відбиток папілярного узору особи, то ця особа просто зобов'язана виконати умови договору. Засновником дактилоскопії прийнято вважати англійця Вільяма Гершеля, який наприкінці XIX століття працював в Індії, і саме там ввів звичай залишати відбиток пальця на документі. Під час експерименту, англієць помітив, що сліди відрізняються один від одного, і зрештою він почав вивчати та аналізувати сліди рук. Саме йому вдалося розкрити ряд злочинів, справжні винуватці яких отримали покарання. [1, с. 323].

В цей же час над новою технологією працював шотландський лікар Г. Фолдс, який брав відбитки у своїх хворих, прислуги, знайомих. Після своїх спостережень, лікар написав наукову статтю, проте вона залишилась без належної уваги. Поліцейський Бертильйон рекомендував для своїх колег знімати відбитки пальців у заарештованих та осіб, яких підозрюють у вчиненні злочину. Зрештою, він зумів зібрати чималу картотеку, яка допомогла йому розкрити багато злочинів. Це одні з перших випадків, коли дактилоскопія зарекомендувала себе як дієвий метод ідентифікації особи. Часом остаточного визнання відбитків пальців як доказів можна вважати вересень 1902 року, коли в Лондоні за вчинення крадіжки з домоволодіння був засуджений до семи років ув'язнення злодій Гарі Джексон, вина якого вперше в судовій практиці була повністю доведена за допомогою дослідження відбитків пальців, які він залишив на свіжопофарбованому підвіконні.

Дактилоскопія (в перекладі з грецької – палець; дивлюся) – це галузь криміналістики, що досліджує побудову шкірних візерунків людини на долонях її рук з метою використання відповідного відображення для ототожнення особистості, реєстрації та розшуку злочинців.

Предметом дактилоскопічної експертизи є ідентифікація особи, яка залишила свої відбитки пальців на місці злочину, а також визначення терміну

його давності.

Об'єктами дактилоскопічної експертизи є предмети зі слідами чи відбиток слідів; протокол огляду місця злочину; огляд і вилучення слідів і вагомих доказів, а також відбитки всіх десяти пальців кожного підозрюваного та інших осіб, які могли випадково залишити на місці пригоди сліди рук.

Дактилоскопія проводиться шляхом збирання відбитків усіх пальців рук. Якщо отримати інформацію про особливості візерунків пальців рук неможливо, проводиться дактилоскопія долонь рук, губ, ступні ноги за вибором особи, щодо якої проводиться дактилоскопія.

Сліди рук, у порівнянні з іншими слідами, найчастіше й успішніше використовуються в розкритті та розслідуванні злочинів. [2, с. 152]. Сліди рук, які знайдені на місці злочину, є беззаперечним фактом, що дана людина тут перебувала.

У криміналістиці вагоме місце відводиться слідам рук, оскільки:

1. прямий контакт верхніх кінцівок з предметом відбувається зазвичай долонею;
2. на пальцях і долонях рук знаходяться потові та жирові виділення, які залишають сліди нашарування;
3. шкіра руки має індивідуальні, властиві тільки їй компоненти.

Крім того, сліди рук людини дозволяють:

1. встановити особливості руки, особи, яка залишила слід;
2. визначити елементи механізму скоєного злочину;
3. ідентифікувати людину за відображенням папілярних ліній;
4. визначити можливий вік особи, яка залишила слід;
5. провести попереднє розслідування, на предмет збігу папілярного візерунка на місці злочину з підозрюваною особою.

Слід зауважити, що головні способи визначення слідів рук можна об'єднати у такі групи :

- фізичні, які засновані на обробці поверхні різними порошками. Цей

метод використовує здатність прилипання частин порошку до потожирового сліду;

- візуальні, які пов'язані з оглядом об'єкту через лупу під різними кутами падіння світла; даний спосіб направлений на створення світлового контрасту між слідом і предметом на якому він знаходиться;

- хімічні, які базуються на взаємодії деяких хімічних зв'язках з потожировими речовинами, даний спосіб застосовують останнім, якщо фізичний та візуальний не дали потрібного результату

На сьогоднішній день відбитки пальців використовуються не лише для пошуку злочинців, а і науковцями при створенні електронних пристроїв, які сканують пальці для доступу до конфіденційної інформації. Такі пристрої дозволяють захистити інформацію, що зберігається в пам'яті персональних комп'ютерів, від не бажаних осіб краще будь якого пароля, адже рельєф пальців можна знищити, але не можливо підробити. Як стверджує наука, папілярний узор на фалангах пальців рук особи є виключно індивідуальною ознакою, стійкою та незмінною впродовж всього життя людини.

М. В. Салтевський підкреслював, що папілярні візерунки наділені трьома основними властивостями, що надають відбиткам пальців суттєвого криміналістичного значення, це: індивідуальність, стійкість, відновлюваність. [3, с. 416]. Індивідуальність полягає в унікальності рисунків папілярних ліній, для кожної людини притаманні особливі лінії. Практика показує, що навіть у близнюків не буває однакових візерунків. Стійкість проявляється у незмінності папілярних візерунків на протязі усього життя людини. З фізіологічною зміною людини папілярні лінії можуть збільшувати ширину, висоту та довжину, проте малюнок та кількість папілярних ліній залишаються незмінними. Навіть після смерті людини малюнок зберігається до повного розкладання м'яких тканин. Що ж стосується відновлюваності, то ушкоджений епідерміс має здатність відновлюватися через певний проміжок часу. Ушкодження дерми спричиняє порушення папілярних ліній та тягне за собою утворення шрамів та рубців.

Як і будь-яка експертиза дактилоскопія переслідує свої задачі, які можна

розділити на дві великі групи: ідентифікаційні та діагностичні. Розглянемо складові кожної із них.

Діагностичні задачі спрямовані на:

- визначення придатності слідів папілярних візерунків для ідентифікації особи;
- встановлення руки і пальців, що залишили слід;
- визначення території долонної поверхні, що залишила слід;
- встановлення фізичних та інших даних людини, яка залишила слід (визначення статі, віку приблизного зросту та ін.).

Ідентифікаційні задачі, у свою чергу, дозволяють провести:

- ототожнення конкретної людини за слідами рук;
- встановлення, чи не залишила особа, що вчинила злочин інших слідів у других місцях.

При розкритті та розслідуванні злочину сліди рук використовуються значно частіше, ніж інші сліди. Це пояснюється тим, що при здійсненні злочину неможливо уникнути дотику до різних предметів.

Науковцями встановлено, що методика дактилоскопічної експертизи – це сукупність спеціальних прийомів та методів дослідження речових доказів, які використовують у криміналістиці.

Зазвичай на місці злочину залишаються такі види слідів пальців рук: об'ємні та поверхневі. Як доведено науковцями, більшість поверхневих слідів пальців рук безбарвні (невидимі), оскільки вони утворюються потожировою речовиною. [4, с. 152].

Отже, коли слідчі виявили відбитки їх варто зазняти на плівку та зазначити у протоколі. В протоколі в обов'язковому порядку необхідно вказувати на якому саме предметі було знайдено відбитки, їхнє місце рзташування; стан об'єкта; вид сліду тощо.

Об'єктами дактилоскопічної експертизи можуть бути різноманітні предмети чи документи, на яких знайдені відбитки пальців тощо, ці об'єкти відправляються на експертизу в опечатаному вигляді.

З усіх матеріальних слідів, які залишає людина – це безперечно сліди пальців рук, які мають особливо велике криміналістичне значення.

Дактолоскопічна експертиза дає відповіді на такі питання: чи залишені на місці пригоди сліди рук однією особою; чи залишені відбитки придатні ідентифікації або визначення родової належності; якою рукою, якими пальцями залишені сліди; якими ділянками поверхні долоні залишені сліди; якою дією злочинець залишив слід. [5, с. 544].

Методичною основою досліджень є розроблені у відповідних видах криміналістичних експертиз способи дослідження вказаних об'єктів, використання яких можливе в умовах огляду місця події.

Процес наукового дослідження з метою ідентифікації складається з таких етапів: підготовчий етап, роздільний аналіз, порівняльне дослідження, складання висновків.

Результативність оглядів місць подій засвідчує, що на сьогодні експерти якісніше, ефективніше працюють зі слідами рук, краще орієнтуються у засобах їх виявлення, фіксації, вилучення, попереднього дослідження події.

Не часто трапляються випадки, коли вилучені сліди непридатні, це пов'язано із тим, що такі фахівці мають:

- професійну підготовку експерта, яка дозволяє орієнтуватися у комплексі слідів; навички володіння методиками роботи із слідами;
- здатність оцінювати складність слідів різних видів, що залежить від кваліфікації, стажу та наявності допуску дактилоскопічних експертиз;
- здатність швидко та якісно провести комплексне попереднє дослідження слідів різних видів з метою реконструкції місця та обставин події та отримання інформації стосовно особи підозрюваного злочинця;
- знання особливостей організації та функціонування криміналістичних обліків експертних підрозділів як частини оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ;
- навички роботи по «гарячих слідах».

Висновки. Сучасна дактилоскопія – це об'ємний самостійний розділ

криміналістики. Нажаль, через низку обставин Україна не знаходиться на вершині розробки та впровадження новизни у галузі криміналістики. Проте відповідними органами проводиться робота щодо вдосконалення та покращення даного становища. Для того щоб вийти на належний рівень експертні установи України потребують термінового здійснення відповідних заходів у галузі матеріально-технічного забезпечення, наукових розробок, навчання й обміну практичним досвідом з професіоналами -експертами країн Європи та США.

Аналіз інформації, накопиченої сучасною дактилоскопією з позиції криміналістики дозволив виділити шість відносно самостійних структурних елементів, які складають її систему, серед яких:

- дактилоскопічна техніка і технології, до якої варто віднести: технології використовувані в дактилоскопії, методики роботи та інші питання отримання, зберігання, обробки відбитків пальців; методи фіксації, копіювання, вилучення та зберігання слідів рук.

- дактилоскопічна діагностика, що включає теорія кримінальної діагностики в дактилоскопії; класифікація діагностичних задач в дактилоскопії; методики діагностики характеристик технічних засобів і методів, використовуваних в роботі з відображенням папілярних візерунків тощо.

- дактилоскопічна ідентифікація, яка розглядає питання: встановлення особи людини; методика ідентифікаційного дослідження папілярних візерунків тощо.

- дактилоскопічна реєстрація, що відображає роль та місце дактилоскопічної реєстрації; задачі, які вирішуються в рамках проведення дактилоскопічної реєстрації; принципи дактилоскопічної реєстрації; законодавча регламентація дактилоскопічної реєстрації тощо.

- дактилоскопічна експертиза, в межах якої варто розглядати роль і місце дактилоскопічної експертизи в процесі доказу; класифікація, предмет, об'єкт дактилоскопічної експертизи тощо.

Отже, всі дактилоскопічні розділи в сукупності утворюють методику

криміналістики, таким чином можна стверджувати, що саме техніка дактилоскопії дозволяє ефективно та точно ідентифікувати особу по відбиткам візерунків папілярних ліній, а отже швидко і безпомилково розкрити злочин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Товальд Ю. Век криміналістики. М.: Прогресс, 1991. 323с.
2. Дубовий О.П., В.Я.Лукашенко, Я.В.Рибалко та ін.. Криміналістичне дослідження слідів рук: Наук. практ. посіб., К.: Атіка, 2000. 152 с.
3. Салтевський М.В. Криміналістика: підручник у 2-х ч. Ч.1-Х.: КонСум, Основа, 1999. 416с.
4. Логвиненко А.А. Проблеми використання дактилоскопічної інформації в розслідуванні злочинів Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.2017.№1.С.174-178.
5. В.В.Пясковський, Ю.М.Чорноус, А.В.Іщенко, О.О.Алексєєва та ін. Криміналістика: підручник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 544с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Коломоєць Таміла Григорівна

кандидат соціологічних наук, старший викладач

Суглобова Юлія Федорівна

Фомічова Валерія Сергіївна

Студенти

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг, Україна

Анотація. Стаття присвячена проблемі соціалізації дітей, які мають порушення опорно-рухового апарату. Визначено сутність поняття соціалізації, її особливості та стадії. Досліджено проблеми та умови інтеграції цих дітей з психофізичними порушеннями у суспільство. А також проаналізовано науково-методичні доробки вчених, що працювали у цьому напрямі та описано актуальність даної проблеми та перспективи подальших її досліджень.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, порушення опорно-рухового апарату, соціалізація, соціальна адаптація, соціальна інтеграція.

Постановка проблеми. На сьогодні суспільство вкрай стурбоване проблемами соціалізації дітей з вадами психофізичного розвитку, зокрема з порушеннями опорно-рухового апарату, адже вона є одним із важливих складових розвитку особистості і не поступається місцем освіти у своїй значущості. Процес соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату супроводжується значною кількістю перешкод на своєму шляху. У більшості випадків, суспільство пропускає таких дітей крізь «призму норми», намагаючись відділити їх від людей з типовим розвитком.

Проблема полягає у тому, що для осіб з таким порушенням відповідні умови для успішної соціальної адаптації запроваджуються вкрай повільно. Тому нашим завданням є дослідження труднощів соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та шляхи їх вирішення.

Аналіз досліджень і публікацій. У процесі написання статті нами було виділено декілька напрямків досліджень, що стосуються даної теми. Одним із таких напрямків є вивчення особливостей соціалізації дітей з обмеженнями життєдіяльності, що були покладені в основу наукових праць таких вчених, як Л. Виготський, І. Кон, С. Новосьолова, Б. Паригін, Ж. Піаже, Л. Столяренко та інші.

Проаналізувавши науково-методичні доробки ми з'ясували, що багато вчених та фахівців приділяли увагу даній проблемі, адже в останні роки, актуальності набула думка про те, що дітей з порушеннями опорно-рухового апарату потрібно не лише утримувати, але й активно розвивати та максимально пристосовувати до самостійного життя в соціальному середовищі.

Метою статті є визначення поняття «соціалізація», особливості цього процесу у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та умови успішної соціальної інтеграції цих осіб у суспільство.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як з'ясувати проблеми соціальної інтеграції дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, необхідно зазначити, що поняття «соціалізація» має декілька визначень, які пропонують різні науковці. Звернемося до них, щоб у більш повному обсязі зрозуміти, що являє собою цей процес та яке його значення в житті особистості.

На думку Б. Паригіна соціалізація становить «багатогранний процес, який містить у собі як біологічні передумови, так і безпосередньо саме входження індивіда в соціальне середовище та передбачає соціальне пізнання, соціальне спілкування, опанування навичок практичної діяльності, включаючи як предметний світ речей, так і всю сукупність соціальних функцій, ролей, норм, обов'язків тощо, активну перебудову навколишнього (як предметного, так і соціального) світу» [1, с. 165].

За принципом розгляду адаптації Ж. Піаже, соціалізація є двосторонній процес між індивідом і навколишнім середовищем, при якому потрібно змінювати навколишнє середовище та змінюватися самому індивіду під впливом навколишнього середовища [2, с. 238].

Тому необхідно зазначити, що під час соціальної інтеграції важливо підтримувати взаємозв'язок між особистістю та суспільством, створюючи відповідні умови для максимально комфортного співіснування.

Зокрема, І. Кон, розглядає соціалізацію як процес засвоєння соціального досвіду, певної системи соціальних стандартів поведінки, ціннісних орієнтацій та культури, під час якого формується особистість [3, с. 134].

Підсумовуючи думки, можна зазначити, що соціалізація сама по собі є фундаментом як для біологічного розвитку людини, так і для засвоєння соціального досвіду та активного відтворення нею суспільних відносин.

Процес соціалізації, є надзвичайно важливою основою для розвитку дітей з особливими потребами, зокрема з порушеннями опорно-рухового апарату. Відмінним є лише те, що такі діти мають низьку рухову здатність, що створює великі обмеження в їх соціальному функціонуванні.

Дітям, що страждають на дитячий церебральний параліч, характерні важкі порушення рухів рук, ніг, голови, тулуба, у них затриманий розвиток загальної (тримання голови, повороти, сидіння, стояння, ходіння) та дрібної моторики. Також у них можуть поєднуватись декілька порушень, наприклад, поганий слух, зір, мовні аномалії. Сукупність усіх цих дефектів провокує до затримки загального розвитку дитини: труднощі в опануванні письмом, читанням, у формуванні просторових та часових уявлень. Досить часто можна спостерігати, як батьки обмежують рухову активність таких дітей, виокремлюють їх від середовища однолітків з гармонійним розвитком, надмірно опікують, або ж загострюють свою увагу та увагу дитини на її дефекті, що не рідко стає доповненням до ряду провокуючих факторів розладу психічного здоров'я. Усі вище перелічені фактори та складові розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату являють собою основу для

перешкоджання нормальній соціалізації дітей. Але вони не обирали, якими їм народитись, і тому, наша задача – знайти дієві методи й засоби для покращення умов існування таких дітей і дорослих.

Основні проблеми соціальної адаптації дітей з психофізичними вадами виражаються у:

1. відновленні (компенсації) порушених здібностей до різних видів діяльності;
2. пересуванні;
3. спілкуванні;
4. вільному доступі до об'єктів соціально-побутової, культурної і ін. сфери;
5. можливості отримувати знання;
6. комфортних побутових умовах;
7. матеріальній підтримці [2, с. 239].

Отже, можна зробити висновок, що проблеми соціалізації досить глобальні, проявляючись у різних сферах життєдіяльності, вони значно утруднюють процес входження особи з порушеннями опорно-рухового апарату у суспільство. Зазначені перешкоди стають на шляху до нормального життя таких дітей та до адекватного і толерантного ставлення суспільства до них. Задля запобігання регресу у соціалізації та розвитку дітей з психофізичними вадами, ці питання необхідно вирішувати не лише на рівні сім'ї та навчальних закладів, а й, у першу чергу, на рівні суспільства та держави.

Неодмінною умовою соціалізації є культурна самоактуалізація особистості і її активна робота над своїм удосконаленням. Якими б сприятливими не були умови соціалізації, але її результати великою мірою залежать від активності самої особистості. Соціалізація проходить під впливом величезної кількості різноманітних умов, які безпосередньо впливають на інтеграцію особистості.

Вони поділяються на три групи:

1. країна, етнос, суспільство, держава, які впливають на соціалізацію

мешканців у певних країнах;

2. умови соціалізації великих груп людей, що різняться за місцевістю і типом поселення, в яких вони живуть (регіон, місто, селище)

3. фактори, що безпосередньо впливають на конкретних людей, котрі з ними взаємодіють: сім'я і домашнє вогнище, сусідство, групи ровесників і співробітників, різні громадські, державні, релігійні і приватні організації, мікросоціум [4].

С. Новосолова стверджує, що збагачуючим фактором розвитку дитини слугують всі види середовища, сім'я, дитячий садок, мікрорайон, місто, природа, соціокультурне та предметне оточення можуть стати джерелом збагачення досвіду дитячої діяльності, психіки, особистості.

Перед педагогами, вихователями, соціальними працівниками постає важливе завдання – урахування наявних у суспільстві кризових явищ в організації соціальної виховної роботи на сучасному етапі розвитку держави. Все це підтверджує необхідність насичення громадянськими цінностями змісту освітньої системи, оскільки рівень громадянськості нині відіграє основну роль у становленні державності та стає важливим критерієм визначення цивілізованості суспільства.

Таким чином, середовище – це поле соціальної та культурної діяльності, образ життя, сфера передачі та закріплення соціального досвіду, культури та субкультури, розвиток творчості [5, с. 10].

За Л. Виготським, характер соціалізації дитини повністю визначається тим суспільним середовищем, у якому вона росте й розвивається. Але середовище не завжди впливає на неї безпосередньо й прямо, але й опосередковано, через свою ідеологію, яку вчений розуміє як соціальні подразники, що закріпились як моральні правила, художні смаки, юридичні норми тощо [6, с. 138].

Незважаючи на значний науковий прогрес, на сьогодні існує недостатньо об'ємних досліджень проблеми забезпечення соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в закладах освіти, зокрема у спеціальних школах,

оскільки їх робота у більшості випадків направлена на підвищення ефективності адаптації дітей до змінних умов життєдіяльності (соціальної, трудової, соціально-психологічної). Однак, як зазначав вчений Л. Виготський, повнота процесу соціалізації можлива лише за умови комплексного підходу до дитини, включаючи також індивідуалізацію та інтеграцію, тобто коли вона може зрозуміти й виокремити в собі можливості, які необхідно розвивати та максимально використовувати в подальшому розвитку.

За Л. Столяренко, у змісті соціалізації закладено декілька стадій, які проходить дитина, зокрема й у спеціальному навчальному закладі:

1. адаптація, тобто пристосування дитини до умов існування в соціумі;
2. індивідуалізація, в значенні усвідомлення дитиною своїх можливостей;
3. інтеграція – етап, на якому дитина намагається знайти своє місце у суспільстві, спираючись на свої можливості та якості;
4. рання трудова стадія, тобто професійне становлення дитини в умовах спеціальної школи [7].

Необхідно зазначити, що будь-яка робота педагога, що спрямована на соціалізацію дитини, має забезпечуватись адекватними педагогічними засобами – засобами організаційних форм, змісту та методів освіти та корекції розвитку дитини з особливими потребами.

Соціально адаптований дошкільник характеризується здатністю:

1. приймати соціальні правила і норми, знаходити правильні орієнтири для побудови своєї соціальної поведінки;
2. виявляти гнучкість у сприйнятті нових вражень та їх оцінювань, прилаштовуватися до вимог соціальної групи та водночас зберігати власне обличчя;
3. орієнтуватися у своїх правах та обов'язках;
4. поводитися з партнерами по спілкуванню гнучко; реагувати на їхні слова та дії адекватно; вміти вислуховувати, погоджуватися, відстоювати власну точку зору, домовлятися, укладати угоди;

5. виявляти толерантність, емпатію, здатність співчувати;
6. оптимістично ставитися до труднощів, уміти мобілізуватися на їх подолання; проявляти витримку у стресових ситуаціях;
7. розраховувати на себе, рідних, близьких, знайомих, товаришів;
8. звертатися, у разі потреби, по допомогу, вміти нею скористатися [5, с 12].

Звертаючи увагу на все вище сказане, соціально компетентна дитина проявляє бажання та вміння спілкування, прагне бути поряд з іншими та вмів встановлювати дружні взаємовідносини з однолітками. На противагу цьому, не соціально компетентна дитина поводить себе байдужо, відсторонено, не проявляючи інтересу та зацікавленості у спілкуванні з однолітками й пізнанні навколишнього світу.

Висновки. Отже, ми проаналізували науково-методичні доробки вчених, щодо соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. У ході написання статті дослідили особливості даного порушення; розглянули фактори та умови успішної інтеграції цих дітей у суспільство; виявили проблеми, з якими зіштовхуються педагоги, батьки та самі діти у цей період; визначили стадії, які проходить дитина під час соціалізації і з'ясували вплив навколишнього середовища на соціальну адаптацію дитини з моменту народження. Дана тема є надзвичайно актуальною та мало вивченою у наш час.

Перспективами наших подальших досліджень з даної теми є розробка методів та прийомів для успішної соціалізації у суспільство дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Тому, надалі, ми будемо більш детально досліджувати це питання під час написання майбутніх наукових робіт.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Парыгин Б. Д. Основы социально-психологической теории / Б. Д. Парыгин. – Москва : Мысль, 1971. – 351 с.
2. Чухрій І. В. Соціальна адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату// Актуальні проблеми психології..., 2019, №7 (48),

2019 С. 236-245

3. Кон, И. С. Ребенок и общество : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. С. Кон. – М. : Издательский центр “Академия”, 2003. – 336 с.

4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: підручник: У 2 кн. Кн..1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2006. – С. 165 – 171.

5. Тарабасова Л. Г. Виховуємо соціально компетентного дошкільника / Комунальний вищий навчальний заклад «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» / Кафедра дошкільної та початкової освіти. – м. Дніпропетровськ, 2016 – 30 с.

6. Выготский Л.С. Собрание сочинений. Т. 4. – М.: Педагогика, 1984. - С.258-259.

7. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – Ростов н/Д. : Феникс, 2001. – 704 с.

**ДОГОВОР ФРАНЧАЙЗИНГА: ПОНЯТИЕ,
СУЩЕСТВЕННЫЕ УСЛОВИЯ**

Конопацкая Елена Сергеевна

Студент

Научный руководитель:

Барановская Ирина Михайловна

Кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры гражданско-правовых дисциплин
г. Брест, БрГУ имени А.С. Пушкина

Аннотация: в данной статье раскрывается понятие франчайзинга и его сторон, так же упоминаются их права и обязанности, статья так же включает в себя тенденции развития франчайзинга в Республике Беларусь, а так же законодательство регулирующее франчайзинг.

Ключевые слова: франчайзинг, франшиза, существенные условия, стороны по договору франчайзинга, лицензия.

В последние годы договор франчайзинга в Республике Беларусь становится все более популярным. Преимущества данного договора для пользователя чаще всего связаны с тем, что можно купить готовую концепцию ведения бизнеса, работа которого налажена, опробована и успешна.

Договоры франчайзинга, как правило, заключаются с нерезидентами и могут быть подчинены иностранному праву. Несмотря на это, когда франшиза передается на территорию Республики Беларусь, в обязательном порядке необходимо соблюдать требования, предъявляемые к договорам франчайзинга законодательством Республики Беларусь: необходимо включать все существенные условия в договор франчайзинга, поскольку в противном случае данный договор не будет зарегистрирован в патентном органе -

государственном учреждении "Национальный центр интеллектуальной собственности" (далее - НЦИС) [1, с.245] .

Существует много позиций относительно того, какие условия являются существенными для договора франчайзинга.

Согласно ч. 2 п. 1 ст. 402 Гражданского кодекса Республики Беларусь (далее - ГК) существенными являются условия о предмете договора, условия, которые названы в законодательстве как существенные, необходимые или обязательные для договоров данного вида, а также все те условия, относительно которых по заявлению одной из сторон должно быть достигнуто соглашение.

Наша позиция будет основана на требованиях к договорам франчайзинга, предъявляемых такими законодательными актами Республики Беларусь, как:

- Гражданский Кодекс;

- постановление Совета Министров Республики Беларусь от 21.03.2009 N 346 "О регистрации лицензионных договоров, договоров уступки прав на объекты права промышленной собственности, договоров о залоге имущественных прав, удостоверяемых свидетельством на товарный знак, знак обслуживания, и договоров комплексной предпринимательской лицензии (франчайзинга)";

- постановление Государственного комитета по науке и технологиям Республики Беларусь от 15.04.2009 N 6 "Об утверждении Инструкции о порядке регистрации лицензионных договоров, договоров уступки прав на объекты права промышленной собственности, договоров о залоге имущественных прав, удостоверяемых свидетельством на товарный знак, знак обслуживания, и договоров комплексной предпринимательской лицензии (франчайзинга)" (далее - постановление N 6).

При несоблюдении требований, установленных данными нормативными правовыми актами, договор франчайзинга не будет соответствовать требованиям, установленным законодательством Республики Беларусь, и не будет зарегистрирован в НЦИС.

В свою очередь, несмотря на то что в ГК напрямую не указано последствие неосуществления регистрации договора франчайзинга в НЦИС, полагаем, что отсутствие такой регистрации повлечет его ничтожность на основании п. 1 ст. 166 ГК.

Согласно п. 1 ст. 910 ГК по договору франчайзинга одна сторона (правообладатель) обязуется предоставить другой стороне (пользователю) за вознаграждение на определенный в договоре франчайзинга срок либо без указания срока лицензионный комплекс, включающий право использования фирменного наименования правообладателя, других объектов интеллектуальной собственности, предусмотренных договором франчайзинга, а также нераскрытой информации в предпринимательской деятельности пользователя.

Таким образом, существенными условиями договора франчайзинга являются такие, как:

- предмет договора (содержание лицензионного комплекса);
- объем передаваемых прав;
- размер вознаграждения.

Необходимость передачи в обязательном порядке прав на фирменное наименование на практике порождает некоторые проблемы. Мировая практика франчайзинговых отношений исходит из того, что наибольшее значение имеют именно товарные знаки, т.к. они формируют у потребителя определенное отношение к бизнесу правообладателя, его товарам, работам, услугам и обеспечивают схожесть комплекса объектов правообладателя и пользователя. Поэтому, как правило, пользователь заинтересован в товарных знаках правообладателя, а не в его фирменном наименовании, которое в большинстве случаев не сходно с товарными знаками правообладателя и не представляет для пользователя особой ценности как объект интеллектуальной собственности с экономической точки зрения.

Таким образом, для того чтобы договор франчайзинга был заключен и действителен, пользователю необходимо убедить правообладателя передать

ему и право на фирменное наименование, мотивировав такую передачу, например, особенностями местного законодательства, либо прибегнуть к иным договорам передачи прав на объекты интеллектуальной собственности, в которых заинтересован пользователь (например, лицензионный договор на использование товарных знаков с передачей также ноу-хау).

Очень важно также проверять при заключении договора франчайзинга наличие у лица, предоставляющего франшизу, прав на соответствующие объекты интеллектуальной собственности.

При работе по договору франчайзинга порой используется схема, при которой изначальный правообладатель (например, из США) предоставляет субъекту другой страны (например, Российской Федерации) франшизу с правом заключать договоры субфранчайзинга в определенных регионах. По сути, схема отношений между лицами может быть иной, важно то, что между изначальным правообладателем и конечным пользователем на территории Республики Беларусь появляются дополнительные звенья [2, с.211].

Кроме того, необходимо также проверять, зарегистрированы ли товарные знаки, права на которые передаются по договору франчайзинга на территорию Республики Беларусь (по национальной или международной процедуре регистрации).

Таким образом, объем прав на объекты интеллектуальной собственности лица, которое передает лицензионный комплекс, обязательно должен быть проверен при заключении договора.

Договор франчайзинга должен содержать условие об использовании предоставляемого комплекса исключительных прав в определенной сфере предпринимательской деятельности, а также объеме такого использования с установлением минимального и (или) максимального объема использования (с указанием или без указания территории использования применительно к определенным видам предпринимательской деятельности [1, с.246].

Объем использования лицензионного комплекса обычно включает положения о способах использования объектов интеллектуальной

собственности, расширении / сужении объема правомочий в зависимости от выполнения / невыполнения пользователем определенных условий. В условия об объеме использования могут также включаться положения об ограничении прав сторон по договору франчайзинга (п. 1 ст. 910-5 ГК). Важно, чтобы положения об ограничениях прав сторон договора не противоречили антимонопольному законодательству.

Кроме того, объем использования лицензионного комплекса должен включать условие о территории действия договора (п. 14 Инструкции о порядке регистрации лицензионных договоров, договоров уступки прав на объекты права промышленной собственности, договоров о залоге имущественных прав, удостоверяемых свидетельством на товарный знак, знак обслуживания, и договоров комплексной предпринимательской лицензии (франчайзинга), утвержденной постановлением N 6).

Применительно к передаче нераскрытой информации в договоре франчайзинга необходимо указывать перечень такой информации, как, например, руководства по ведению деятельности, руководства по корпоративному стилю, рецептуры, технология оказания услуг, методы продаж и т.п. В противном случае существует риск отказа в регистрации договора франчайзинга в НЦИС.

Вознаграждение по договору франчайзинга может выплачиваться пользователем правообладателю в форме (п. 4 ст. 910 ГК):

- фиксированных разовых или периодических платежей, частота выплаты которых определяется сторонами;
- отчислений от выручки (процент от выручки за определенный период времени);
- в иной форме, предусмотренной договором франчайзинга [2, с.214].

Чаще всего в договорах франчайзинга предусматривается паушальный платеж (единовременный платеж за вступление пользователя во франчайзинговую сеть), а также роялти (периодические твердые платежи или платежи, привязанные к выручке).

Условия о вознаграждении НЦИС не проверяются, но во избежание незаключенности договора рекомендуем данное условие в него включать.

Таким образом, договор франчайзинга является достаточно сложным договором, который, как правило, подробно регламентирует отношения правообладателя и пользователя. Чаще всего форма договора франчайзинга предлагается иностранным правообладателем и эта форма далеко не всегда соответствует требованиям белорусского законодательства. Однако если франшиза передается на территорию Республики Беларусь, в договор должны быть включены существенные условия, предусмотренные белорусским законодательством.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Маньковский, И. А. Гражданское право. Особенная часть : учеб. пособие / И. А. Маньковский, С. С. Вабищевич. – 3-е изд., испр. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2018. – С. 245-246.

2. Максимова, А.Н., Иванов, Н.Н. Стратегия франчайзинга в современных условиях функционирования организаций сферы услуг//Проблемы современной экономики. -2019. -№ 1(45). -С. 211-214.

УДК 372.881.111.1

**ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНІЙ МОВІ**

Корж Олена Юрївна

к.пед.н., доцент

Захаржевська Аліна Анатоліївна

Завідувач кафедри Англійської мови

Державний університет телекомунікацій

м. Київ, Україна

Анотація. В статті досліджено важливість формування міжкультурної компетенції у студентів немовних спеціальностей у процесі навчання іноземній мові; подано визначення означеного поняття; окреслено його структуру, що містить три елементи (мотиваційні чинники, фактори знань, фактори навичок).

Ключові слова: міжкультурна компетенція, студенти немовних спеціальностей, іноземна мова, професійна взаємодія, професійна освіта.

На сучасному етапі все більша увага у процесі викладання іноземної мови приділяється культурологічному аспекту. Студенти немовних спеціальностей все більше усвідомлюють значущість міжкультурної компетенції, її важливість в подальшій професійній діяльності, що в свою чергу підвищує мотивацію до навчання і сприяє успішному засвоєнню і запам'ятовуванню іншомовної інформації. В умовах сучасної соціальної реальності і епохи глобалізації, здатність здійснювати комунікацію з представниками різних етнічних культур стає не просто перевагою, а необхідністю. Це визначає напрямки і вимоги до підготовки майбутніх фахівців в умовах глобалізації та інтернаціоналізації сучасного світу.

Міжкультурна компетенція займає особливе місце в структурі

професійної компетентності майбутнього фахівця. Поняття «міжкультурна компетенція» з'явилося в методиці викладання іноземних мов в середині 80-х років. У трактуванні Н.Д. Гальскової «міжкультурна компетенція» - це здатність людей вступати у взаємодію, в процесі якої виявляється культурологічна специфіка і її варіативність. Увага також може приділятися психологічним сторонам процесу комунікації без зв'язку з однією або різними лінгвокультурами [1, с. 9].

Згідно з моделлю Д. Мацумото, міжкультурна компетенція складається з трьох елементів: мотиваційні чинники (демонструють інтенцію учасників комунікації до взаємодії), фактори знань (уявлення про відмінності в інтерпретації явищ в залежності від свідомості нації), фактори навичок (здатність до емпатії, коректної інтерпретації інформації тощо) [2].

Незважаючи на наявність кола досліджень на тему розвитку іншомовної міжкультурної компетенції у процесі професійно спрямованого навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей, теоретичні основи цього процесу ще недостатньо розроблені.

Дослідженню і розробці моделей розвитку міжкультурної компетенції присвячені роботи І.І. Халеевої, В.В. Сафоновой, А.Л. Бердичевського, С.Г. Тер-Мінасової, В.П. Фурманової, П.В. Сисоєва. В них розглядаються питання гуманістично орієнтованої освіти, що сприяє розвитку особистості того, хто навчається. Питання впливу іноземної мови на розвиток, формування і виховання особистості студента висвітлюються в дослідженнях Н.В. Баришнікова, А.Л. Бердичевського, І.Л. Бім, І.А. Зимньої, Н.Д. Гальскової, Є.І. Пасова та ін.

Усі дослідження сприяють накопиченню та систематизації наукової інформації з проблеми розвитку міжкультурної компетенції. Однак, викладачі відчують серйозні труднощі, пов'язані з недостатньою розробленістю зазначеної проблеми стосовно завдань професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців в конкретних областях, за відсутності системоутворюючого елементу і практичних методичних матеріалів, без яких неможливо сформувати

готовність студентів до вступу в діалог культур і до професійної комунікації на міжкультурному рівні. Це підтверджується даними про низький рівень сформованості міжкультурної компетенції у випускників немовних навчальних закладів, для яких іноземна мова не є спеціальністю.

Виділяють наступні культуроорієнтовані підходи в навчанні іноземних мов: міжкультурний, етнографічний, лінгвокультурологічний, лінгвостранознавчий і соціокультурний.

Лінгвокультурологічний підхід полягає в розгляді одиниць мови, які придбали культурне семантичне значення в ході історичного розвитку. А.В. Маслова пише, що такими одиницями можуть бути фразеологізми; міфи і обряди, закріплені в мові; безеквівалентна лексика; архетипи; стандарти мовного етикету і поведінки [3].

Одночасне вивчення національної культури народу і його мови становить сутність лінгвостранознавчого підходу. Дослідження вчених присвячені в основному вивченню фразеологізмів, фонові і термінологічної лексики.

Соціокультурний підхід заснований на діалозі культур, за допомогою якого і відбувається навчання. Такий спосіб породжує можливість одночасного вивчення іноземної і власне рідної культури в процесі розвитку компетенції міжкультурної взаємодії та набуття мовних навичок студентами немовних спеціальностей.

Етнографічний підхід характеризується орієнтацією студентів на розуміння представників відмінної культури, розвиток емпатії. Важливим завданням при такому навчанні є формування самостійного інтерпретування елементів чужої культури, оцінка культури з точки зору стороннього спостерігача.

Міжкультурний підхід заснований на переконанні в тому, що студенти немовних спеціальностей повинні бути навчені навичкам і вмінням, які допоможуть у здійсненні ефективної міжкультурної комунікації. Плужник І.Л. стверджує, що міжкультурний підхід є найкращим варіантом для навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних спеціальностей, оскільки методики

цього підходу спрямовані на розвиток професійних компетенцій, і головне його завдання полягає в тому, щоб навчити студентів використовувати професійні знання в умовах міжкультурної ділової комунікації [4].

Таким чином, в умовах недосконалості освітньої програми, завдання формування міжкультурної компетенції повинно бути реалізовано в рамках курсу з іноземної мови з використанням методик в контексті міжкультурного підходу. Дотримання цієї умови сприяє задовільному рівню розвитку міжкультурної компетенції студентів немовних спеціальностей, необхідної їм для грамотної і коректної взаємодії з представниками інших культур і подальшого професійного розвитку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гальскова, Н.Д. Цель обучения иностранным языкам в новейший период развития методики как науки. *Иностранные языки в школе*. 2012. № 5. С. 2-11.
2. Мацумото Д. Психология и культура. Современные исследования. Москва: Олма-Пресс, 2002. 416 с.
3. Маслова В.А. Лингвокультурология. Москва: Академия, 2001. 208 с.
4. Плужник И.Л. Формирование межкультурной коммуникативной компетенции студентов гуманитарного профиля в процессе профессиональной подготовки: дис. д-ра пед. наук. Тюмень, 2003. 335 с.

ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО ВІДНОШЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СВОГО ЗДОРОВ'Я У ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Корінчак Любов Миколаївна

к.б.н, доцент

м. Умань, Україна

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

Анотація Дана стаття присвячена вивченню питання формування у підростаючого покоління умінь та навичок здорового способу життя. Особлива увага акцентується на значенні навчально-виховного процесу у вихованні відповідального ставлення учнівської молоді до свого здоров'я

Ключові слова: учні, школа, здоров'я, здоровий спосіб життя

Сьогодні проблема здоров'я та формування здорового способу життя підростаючого покоління, належить до найактуальніших проблем, вирішення якої обумовлює майбутнє держави та подальше існування нації. Ця проблема тісно пов'язана з рівнем розвитку держави та її місце серед когорти провідних країн світу. Вироблення належного ставлення до свого життя та здоров'я – є надто важливою умовою оздоровлення суспільства і починати його застосовувати необхідно саме у школі, оскільки вона є єдиною структурою, через яку проходить усе населення країни та охоплює всіх дітей, вона здатна систематично і послідовно формувати мотивацію щодо здоров'я та здорового способу життя.

Одним із основних завдань сучасної школи є створення освітнього середовища для розвитку здорової дитини, формування в учнів свідомого ставлення до свого життя і здоров'я, оволодіння навичками безпечного життя і здорової поведінки. Здорове молоде покоління – це запорука стабільного

розвитку держави, один із чинників її позитивного міжнародного іміджу.

У преамбулі Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) говориться, що здоров'я – це не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів, а стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя.

Вважається, що здоров'я – це нормальний стан організму, який характеризується оптимальною саморегуляцією, повною узгодженістю при функціонуванні всіх органів та систем, рівновагою між організмом та оточуючим середовищем при відсутності хворобливих проявів. Тому, основною ознакою здоров'я є здатність пристосуватися організму до впливу різноманітних чинників зовнішнього середовища. Завдяки цьому, здоровий організм може витримувати значні фізичні та психічні навантаження, не тільки пристосовуючись до дії екстремальних чинників зовнішнього середовища, але й повноцінно функціонувати в цих умовах. Таким чином, здоров'я, необхідно розглядати як здатність організму активно та повноцінно пристосовуватися до змін оточуючого середовища.

Здоров'я – сукупність фізичних, духовних, соціальних якостей та найбільша цінність не лише окремої людини, а й усього суспільства. Воно є основною її довголіття і необхідною умовою для здійснення творчих планів, умовою високої працездатності, створення міцної сім'ї, народження та виховання дітей.

Здоров'я дитини починає формуватися в її сім'ї – такого висновку дійшла Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) на основі багаточисленних досліджень, адже саме сім'я відіграє вирішальну роль в опануванні знань з основ здорового способу життя, а школа має всіляко сприяти, аби дитина ставала сильнішою, витривалішою, міцнішою.

Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я. Формування здорового способу життя через освіту виділено, як один з пріоритетних напрямків державної політики в розвитку освіти. Сформовані знання, вміння, навички забезпечують необхідний рівень працездатності, моралі та духовності кожної

особистості і насамперед – дитини. Вони дають змогу сформувати, зберегти, зміцнити здоров'я та сприяють свідомому ставленню до власного здоров'я.

Здоров'я підростаючого покоління та формування правильного поняття про здоровий спосіб життя у підростаючого покоління є головним завданням системи національної освіти. Як стверджують науковці сьогодення, що правильне розуміння здорового способу життя, та поняття «здоров'я», в сучасній молоді, або не формується зовсім, або ж іноді виховується стихійно під впливом негативних явищ. Наслідком цього являється сумна картина зниження тривалості життя населення, в тому числі і учнівської молоді [1, 3, 4, 6].

Загально визнаним є той факт, що здоров'я на 10% залежить від системи охорони здоров'я, на 20% – від екології, ще на 20% – від спадковості і на 50% – від умов та способу життя.

Проблема формування здорового способу життя підростаючого покоління належить до найактуальніших проблем, вирішення якої обумовлює майбутнє держави та подальше існування здорової нації.

Сучасний навчальний процес своїми технологіями, обсягом інформації, побудовою, специфікою занять, умовами їх проведення висувають до учнів високі психологічні та фізіологічні вимоги, які у більшості не відповідають індивідуальним віковим, ментальним і фізичним властивостям дітей. Така невідповідальність призводить уже на ранніх етапах навчання до зниження резервів систем організму, його компенсаторних і адаптаційних можливостей в результаті чого, порушується стійкість організму до дії соціальних, екологічних і професійних факторів.

Але для того, щоб виховати у дитини дієві навички здорового способу життя, свідомого дотримання правил особистої гігієни та психогігієни, батькам та вчителям необхідно самим володіти ґрунтовними знаннями гігієни дітей та підлітків, зокрема гігієни навчання та виховання, гігієни праці, гігієни будівництва шкіл та дитячих установ, гігієни фізичного виховання.

Сучасні загальноосвітні навчальні заклади мають стати джерелом

формування у дітей здоров'я, виховання в них відповідних звичок та навичок. У цьому плані особливого значення набуває професійна діяльність учителя, яка спрямована на вирішення вищезгаданих проблем (М.І. Пирогов, С.В. Русова, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, О.А. Захаренко).

У своїх педагогічних працях «Питання життя», Микола Іванович Пирогов, значну увагу приділяв вихованню здорового способу життя, у яких він пропагував ідею загальнолюдського виховання, формування «істинної людини».

Можливість вирішення низки спільних проблем у формуванні фізично сильної, вольової, дисциплінованої особистості за допомогою фізичного виховання, вбачав Антон Семенович Макаренко, практична діяльність в цій галузі мала значні успіхи.

Досить важливу роль у вихованні здорового способу життя відіграє методика роботи «Школа під голубим небом» В.О. Сухомлинського, суть і зміст якої славетний педагог розкрив у праці «Серце віддаю дітям» [5, 8].

Олександр Антонович Захаренко у своїй педагогічній діяльності особливу увагу приділяв питанню збереження здоров'я школярів. Більше того, необхідність турботливого ставлення до дитячого здоров'я він вважав чи не найважливішою задачею навчального закладу і кожного педагога.

У багатьох своїх виступах він, звертаючись до слухачів, наполегливо радив берегти і зміцнювати власне здоров'я. аргументував свою наполегливість тим, що здоров'я необхідне не тільки для самої дитини, а й життя нащадків кожної людини у великій мірі залежить від здоров'я кожного із представників попередніх поколінь.

Тобто, здоров'я окремої особистості впливає на міцність «козацького роду і національні традиції».

Своєрідною панацеєю від хвороб Олександр Захаренко вважав мудрість предків, які залишили корисні поради щодо збереження здоров'я, серед яких знаходимо інформацію про раціональне харчування, гігієну тіла та душі, рецепти та лікувальні властивості лікарських рослин [2].

Сучасні науковці як О.М. Ващенко, Н.В. Панкратова, В.Ф. Попов, Ю.В. Шиленко, В.С. Язловецький, Н.В. Зимівець, Г.А. Качан, Т. Баєва та інші, у своїх дослідженнях зазначають, що стан здоров'я молоді України як і інших країн з кожним роком все більш погіршується.

Всі ці факти спонукають науковців до негайного вирішення проблеми здоров'я сучасного молодого покоління, допомогти правильно сформуванню точки зору щодо власного стану здоров'я. Вони стверджують, що особистість повинна займатися самопізнанням з метою самовдосконалення, все це повинно збуджувати «гострий інтерес» до проблеми особистісного здоров'я.

Автори дають визначення поняттю «здоров'я», як здібності людини до оптимального фізіологічного, психологічного та соціального існування, підкреслюючи аспект щасливого існування, фізичного і психічного, а не тільки відсутності хвороб та фізичних недоліків [1, 4, 7].

Однак, не всі дослідники порушують весь спектр питань, які в цьому відношенні може вирішувати учитель. В основному їх зводять до таких основних напрямків як:

- виховання у дітей стійкої мотивації на здоров'я та здоровий спосіб життя;
- організація роботи з оздоровлення учнів у навчальному та виховному процесах;
- проведення санітарно-гігієнічної оцінки та контролю організації, змісту і технологій навчального процесу;

Основною метою освіти є створення умов для розвитку і саморозвитку учнів, виховання умінь приймати самостійні рішення, оволодівати новою інформацією, використовувати отримані знання в практичній діяльності і особистому житті. Сучасний вчитель має орієнтуватися не на групу чи клас, а на конкретну особистість.

Підсумовуючи всі вищезгадані напрямки діяльності вчителя, важливо звертати увагу і на інші, не менш важливі, на наш погляд, а саме на: формування у дітей уявлення про здоров'я та здоровий спосіб життя; побудову

навчального процесу у відповідності із завданнями гуманістичної освіти, а також загальної культури та її невід'ємної частини – культури здоров'я, а також на прищеплення основних гігієнічних навичок.

Педагогічна діяльність повинна мати гуманістичну спрямованість як головну умову для всебічного, гармонійного розвитку майбутньої людини, тобто завданням педагога, має стати така організація діяльності, яка б не тільки освічувала і навчала іншу людину, але в певній мірі передбачала виникнення конфліктів і негараздів з навколишнім світом і всередині самої людини.

Тож робота вчителя повинна полягати в ознайомленні кожного року з результатами медичного огляду школярів та врахування їх у навчальній і виховній роботі; допомозі у проведенні психолого-фізіологічного тестування індивідуальних особливостей і рівня здоров'я дітей; допомозі їм та їх батькам у побудові раціональної і здорової життєдіяльності. І одним з принципових завдань освіти має бути створення умов для максимально повної реалізації кожної людини.

Для цього перш за все слід провести діагностику дитини за генотипічними і фенотипічними ознаками, що дозволить побудувати індивідуальну освітню програму і методику навчання, яка передбачає самореалізацію – максимально повну і з найменшими затратами здоров'я і часу.

Отже, щоб зберегти своє здоров'я, зміцнити його, реалізувати всі можливості, які надає людині природа, учні мають знати, як розпізнавати стан власного здоров'я, як запобігти хворобі.

Необхідно також пам'ятати, що виховати здорову людину може лише здоровий педагог, з досить високим рівнем культури здоров'я. Адже мова іде про формування духовно-морального компонента здоров'я людини поряд із фізичним, психічним і соматичним.

Вчитель загальноосвітньої школи є ключовою фігурою навчально-виховного процесу, ефективність якого визначається не тільки професійною компетентністю педагога, але багато чого залежить і від його власного фізичного благополуччя, ставлення до здоров'я учнів та свого здоров'я.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко О. М. Формування умінь і навичок здорового способу життя учнів 1-4 класів шкіл-інтернатів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О. М. Ващенко. – К, 2007. – 17 с.
2. Захаренко О. А. 210 шкільних лінійок: Загальношкільні лінійки, проведені в сільській школі протягом 1998-2000 року / Захаренко О. А., Захаренко С. О. – Сахнівка, 2002. – 295
3. Зимівець Н. В. Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2008. – 20с.
4. Камакина О. Ю. Отношение к здоровью детей младшего школьного возраста и их родителей [Текст]: автореферат дис. ... канд.психол.наук : 19.00.05 / Ярослав. гос. ун-т им. П.Г. Демидова – 2010.
5. Макаренко А.С. Методика організації виховного процесу // Вибрані твори: В 7. Т. К.: Рад. школа, 1954. – Т.5. – С.97 – 119.
6. Ощепкова Т.Л. Виховання потреби в ЗСЖ у дітей молодшого шкільного віку / Т.Л. Ощепкова // Початкова школа. – 2006. – № 8. – С.90.
7. Панкратьева Н.В., Попов В.Ф, Шиленко Ю.В. Здоровье – социальная ценность: вопросы и ответы / Н.В. Панкратьева, В.Ф Попов, Ю.В. Шиленко. – М.: Мысль, 1989. – 236с.
8. Сухомлинський В.А. «Серце віддаю дітям». К.: Рад. Школа, 1988. – 272с.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГРУППОВОЙ РАБОТЫ С РОДИТЕЛЯМИ

Корниенко Игорь Алексеевич

к. психол. н., старший научный сотрудник
Украинского научно-методического центра
практической психологии и социальной работы
г. Киев, Украина

Аннотация. В последнее время все чаще используются групповые методы работы с родителями, которые являются более экономичными и эффективными. Как правило, такая работа осуществляется как дополнение к коррекционным программам для детей или используется как составная часть проведения психолого-педагогической коррекции. В отечественной литературе крайне недостаточно освещена работа с родительскими группами, поэтому знакомство с основными теоретическими основами их проведения дает возможность более эффективно помогать в решении психолого-педагогических проблем семьи.

В статье рассматриваются основные теоретические трактовки и понимания психолого-педагогической групповой работы с родителями. На основе теоретического анализа современных концепций групповых методов работы с родителями выделены её основные сущностные элементы. Рассматриваются особенности методов, способов и приемов, основные особенности, характерные для различных концепций. Подчеркивается важность взаимодействия с детьми уже с раннего возраста. Актуализованы общие принципы, которые лежат в основе реализации программ групповой работы с родителями: ориентация на потребности ребенка; формирование сознательного и целенаправленного родительского поведения; взаимоуважение; равенство; сотрудничество; развитие эмоциональной сферы; поддержка положительного образа «Я»; умение выражать собственные чувства.

Ключевые слова: родительские группы, групповые методы работы, поведенческие модели, воспитание детей, формы взаимодействия.

Интерес к проблемам семейного воспитания в нашей стране связан с новыми социально-экономическими условиями, демократизацией общественных институтов, углублению понимания семьи как главного фактора, который не только определяет развитие ребенка, но и развитие общества в целом.

Групповая работа с родителями часто становится одним из наиболее эффективных средств формирования психологического мышления и психологической культуры личности. Эффекты групповой работы позволяют преодолеть чувство уникальности собственных проблем, получить обратную связь от других участников процесса, посмотреть на свою семью с другой позиции. Осознается необходимость полного принятия ребенка на основе признания его ценностей, уважения к его праву быть таким, как он есть.

Необходимость обращения к работе с родителями в практике консультирования впервые была задекларирована в рамках психодинамического подхода. Основатели психоаналитического направления обращали внимание на ранний опыт взаимодействия родителей с детьми и на различные виды психической травматизации в детском возрасте (З. Холл, А. Фрейд, К. Хорни, М. Эйнсворт и другие). Они подчеркивали важность взаимодействия с детьми уже в раннем возрасте и гуманного отношения к ним. [4, с. 51; 7, с. 102; 20, с.401].

Теория В. Шутц воспроизводит фундаментальное положение психоанализа об определяющей роли раннего детства в развитии личности [3, с. 201], согласно которой сформированные в детстве поведенческие модели вполне определяют способы ориентации взрослой личности по отношению к другим.

Проведение родительских групп в значительной степени основывается на ряде общих принципов организации их работы. С. Славсон вводит понятие

«первичный кодекс группы», что включает в себя три основных постулата: предмет дискуссий (дети и способ взаимодействия с родителями); все члены группы имеют право на свободное участие в дискуссии; тренер/ведущий не единственный источник информации и суждений о чем-либо [2, с. 301; 11, с. 204].

Пионер исследования взаимодействия взрослого с ребенком Альфред Адлер выделил основные постулаты воспитания в семье: «равенство», «сотрудничество» и «естественные результаты». С ними связаны два центральных принципа воспитания: отказ от борьбы за власть и учет потребностей ребенка. А. Адлер подчеркивал равенство между родителями и детьми как в области прав, так и в области ответственности, равенство, но не тождество и, поэтому, необходимо научить родителей уважать уникальность, индивидуальность и неприкосновенность детей с самого раннего возраста [1, с. 212].

Рудольф Дрейкус положил начало организации дискуссионных групп, состоящих из родителей, проживающих по соседству. Он обосновал идею «семейного совета» как одного из средств, которое помогает установить атмосферу любви и доверия в доме и исходил из того, что родители будут обмениваться друг с другом опытом, задавать вопросы и стремиться получить поддержку и одобрение группы [15, с. 293].

Большая заслуга в описании и применении методов адлерианской терапии принадлежит Е. В. Сидоренко. В работах выделены способы вербального взаимодействия взрослого с ребенком, которые приводят к построению демократических отношений с детьми [12, с. 51].

В 50-х годах в США возникло направление групповой работы с родителями, основанное Х. Джайнотт [6, с.15], американским детским психотерапевтом, и оно получил в литературе название «модель группового психологического консультирования». Концепция этого направления построена на идее развития эмоциональной сферы родителей посредством осознания ими своих настоящих чувств, ценностей и ожиданий. Модель группового

психологического консультирования родителей позволяет более объективно взаимодействовать участникам группы со своими собственными детьми. Основные методы - групповая дискуссия, работа в подгруппах, ролевые игры.

В западной психологии существует направление групповой работы с родителями, основанное на идеях гуманистической психологии и функционирующее в русле концепций Г. Оллпорта, А. Маслоу, К. Роджерса, Ш. Бюллер, В. Франкла, Р. Мэя и многих других. Г. Оллпорт, А. Маслоу и К. Роджерс признают приоритетность человеческой субъективности. Несмотря на различия направлений гуманистической психологии, общим для них является подход к человеку как к специфической модели, отличной от моделей, объясняющих поведение животных или машин. Существенная роль при этом отводится активности личности. Р. Мэй, признавая важность влияния элементов внешней среды, подчеркивает, что нельзя приписывать личностные проблемы факторам наследственности и окружающей среды. Для их решения, по его мнению, следует перераспределить напряжения внутри личности, а не искать его причины снаружи [5, с. 102; 14, с.134].

К. Роджерс считал, что очень важно уметь устанавливать «помогающие отношения» родителей с ребенком, учителя с учеником, терапевта с клиентом. По мнению К. Роджерса, увеличение принятия себя улучшает принятие другого, и все это приводит к позитивным изменениям в отношении человека к окружающему [13, с. 259].

Д. Шапиро отмечает, что в поведенчески ориентированных теориях внутрисемейные конфликты рассматриваются как функция «низкой нормы положительных взаимоподкреплений», а терапевтические усилия должны быть направлены на уменьшение негатива в коммуникациях между членами семьи, на конгруэнтное, взаимно воспринимающее и эмпатическое межличностное взаимодействие [19, с. 321].

Практическое воплощение теорий взаимодействия родителей и детей разработал Томас Гордон, а наиболее известной и распространенной является его программа «Тренинг эффективного родителя». В модели Гордона внимание

акцентируется на формировании навыков общения у родителей. Задачи работы с родителями, по Гордону, это усвоение двух основных умений: активно слушать, то есть уметь слышать, что ребенок хочет им сказать и умение выражать собственные чувства словами, понятными для ребенка [10, с. 25; 20, с. 401].

Т. Гордон разделяет навыки, которые родители должны усвоить на: необходимые для решения проблем ребенка и навыки, необходимые для решения проблем родителей. Любая проблема должна решаться родителями совместно с детьми. На занятиях в группе родители учатся активного слушания, самовыражения, приемам ведения беседы, укрепляют чувство уверенности в себе [10, с. 34].

Усилия бихевиористов в работе с родителями сосредоточены в основном на их обучении методике изменения поведения ребенка. Так, применяя поведенческие методы, Р. Дж. Валер, Дж. Х. Винкель, Г. Ф. Петерсон и Д. С. Моррисон одновременно успешно научили в процессе групповой работы матерей мальчиков дошкольного возраста методам нивелирования неприемлемых реакций, дифференциального подкрепления и тайм аута. В исследованиях ученых описываются различные случаи, как например, с помощью системы символических подкреплений - так называемой знаковой экономии - можно отучить ребенка царапать себя [18, с. 26].

Применение поведенческой модели в процессе групповой работы с родителями предусматривает овладение родителями специфических поведенческих методов для достижения и оценки заранее поставленных целей. Сторонники бихевиоризма ориентированы на наблюдение и подвергают измерению поведенческие реакции, которые можно корректировать с помощью методики модификации поведения. Это должны быть контролируемые поведенческие реакции, которые активны, достаточно легко поддаются внешнему наблюдению и фиксации [8, с.127; 9, с. 111].

Один из авторов учебно-теоретической модели Я. Хямляйнен считает целью групповой работы привитие родителям, а через них и детям социальных

навыков поведения, под которыми понимаются навыки социального наблюдения [16, с. 27].

Одной из популярных и часто используемых моделей работы с родителями является модель, основанная на транзактном анализе. Теорию транзактного анализа применяли в работе с родителями такие психологи, как К. Стейнер, М. Джеймс и Д. Джонгвард. Техника работы в рамках транзактного анализа предполагает освоение основных понятий этого теоретического направления и перенос их на семейный почву. Работа в группах обуславливает знакомство родителей с концепцией личности по теории Э. Берна и с основными элементами структурного анализа [17, с. 57; 18, с. 26].

Следует отметить, что групповая работа с родителями проводится специалистами разных направлений. Чаще всего такие группы организуются с психотерапевтической целью, однако в дальнейшем их авторы переносят свой опыт работы в практику проведения групп для родителей, дети которых не имеют ярко выраженных психических нарушений. Основной формой проведения занятий является живая дискуссия в группе, состоящей из шести-восьми родителей и терапевта.

Среди других направлений можно отметить также системы, связанные с влиянием религиозных взглядов на воспитание детей. Широко известен один из ведущих теоретиков этого направления Г. Кэмпбелл. Во многом его выводы совпадают с другими теориями, лишенными христианского оттенка [15, с. 259].

Выводы из проведенного исследования. Описанные выше концепции во многом дополняют друг друга, что расширяет диапазон использования элементов различных программ в практике групповой психолого-педагогической работы с родителями. Они ориентированы на различную практику работы с родителями, имеют разные цели, задачи, установки, а также различные уровни сложности. Использование одних моделей или разработка собственных моделей групповой работы с родителями невозможно без знания общих принципов, которые лежат в основе их реализации: ориентация на потребности ребенка; формирования сознательного и целенаправленного

родительского поведения; взаимоуважение; равенство; сотрудничество; развитие эмоциональной сферы; поддержка положительного образа «Я»; умения выражать собственные чувства.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Адлер А. Воспитание детей: взаимодействие полов. - Ростов-н / Д., 1998. - 448 с.
2. Андреева Т.В. Психология семьи: Учеб. пособие. - СПб.: Речь, 2007. - 348 с.
3. Андреева Т.В. Семейная психология: Учеб. пособие. - СПб.: Речь, 2004. - 244 с.
4. Браун Дж., Кристенсен Д. Теория и практика семейной психотерапии. 3-е изд. - СПб.: Питер, 2001. – 352 с.
5. Бурняшов М. Г. Сімейна терапія. - К.: Ін-т інтеграт. сімейної терапії, 2001. - 299 с.
6. Варга А. Я. Системная семейная психотерапия: Короткий лекционный курс. - СПб.: 2001. - 293 с.
7. Винникот Д. В. Все мы родом из родительского дома. Записки психоаналитика. - СПб.: 2019. - 288 с.
8. Желдак І. М. Практикум з групової психотерапії дітей і підлітків з корекцією сімейного виховання. - Вид-во: Інститут загальногуманітарних досліджень, 2001. – 240 с.
9. Игровая семейная психотерапия. / под ред. Ч. Шеффера. - СПб.: Питер, 2001. - 291 с.
10. Марковская И. М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми. - СПб.: Речь, 2000. - 150 с.
11. О'Коннор К. Теория и практика игровой психотерапии. - СПб., 2002. -405 с.
12. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. - 317 с.

13. Роджерс К. Психология супружеских отношений. Возможные альтернативы. - Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. - 288 с.
14. Семья в психологической консультации / под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. - М.: Педагогика, 1989. - 212 с.
15. Фримен Дж. Техники семейной психотерапии. - СПб .: Питер, 2001. -384 с.
16. Хямяляйнен Ю. Воспитание родителей: концепция, направления и перспективы. - М.: Просвещение, 1993. - 183 с.
17. Черников А.В. Введение в семейную психотерапию. Тематическое приложение к журналу «Семейная психология и семейная психотерапия». - М., 1998. - 131 с.
18. Черников А.В. Системная семейная терапия: интеграционная модель диагностики. - М.: Класс, 2001. – 208 с.
19. Шапиро Д. На эмоциях: как улаживать самые болезненные конфликты в семье и на работе. - М.: Альпина Паблишер, 2019. - 592 с.
20. Эриксон М., Хейли Дж. Стратегии семейной терапии. - М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001. – 448 с.

УДК 378.147.88

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИРТУАЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЭЛЕКТРОТЕХНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Кравченко Владимир Алексеевич

к.ф.-м.н., ст. преподаватель
Сумский национальный аграрный университет
г.Сумы, Украина

Кравченко Юлия Анатолиевна

к.ф.-м.н., ст. преподаватель
Сумский государственный университет
г.Сумы, Украина

Аннотация. В работе рассмотрено применение виртуальных лабораторных работ при изучении электротехнических дисциплин с целью повышения эффективности обучения. Проведено сравнение различных способов использования виртуального лабораторного практикума; показано, что наиболее эффективным является его сочетание с выполнением реальных лабораторных работ. Как самостоятельный элемент виртуальные работы целесообразно использовать при дистанционной форме обучения.

Ключевые слова: лабораторный практикум, виртуальная лабораторная работа, дистанционное обучение.

Современное образование характеризуется, с одной стороны, увеличением объема учебного материала, вызванным быстрым развитием всех отраслей науки и техники, а с другой - уменьшением объема времени на его изучение. В соответствии с новыми образовательными стандартами, значительная часть времени, необходимого для изучения нового учебного материала, переносится на внеаудиторную работу студента. Наблюдается устойчивая тенденция к сокращению количества аудиторных занятий и

увеличению часов, отводимых на самостоятельное изучение дисциплины студентом. Доля часов самостоятельной работы может составлять от 50% до 67% объема дисциплины для дневной формы обучения, а для заочной - превышать 80%. При этом объем изучаемого материала для технических специальностей не меняется, а чаще всего даже возрастает. Несоответствие между объемом материала, который должен усвоить студент, и временем, выделяемым для этого на аудиторных занятиях, требует от преподавателя поиска новых форм изложения учебного материала, методов обучения, способов организации управления аудиторной и внеаудиторной работой студентов с целью избежать снижения качества уровня подготовки специалистов.

В связи с этим важное значение приобретает активизация работы студента как при изучении теоретического материала, так и при подготовке к лабораторно-практическим занятиям. Современная система образования требует от будущих специалистов не только теоретической осведомленности в соответствующей сфере деятельности, но и повышения уровня подготовленности к выполнению практических заданий, формирования профессиональных умений и навыков. Практическая составляющая является одной из важных частей профессиональных программ подготовки студентов технических специальностей. Поэтому при разработке учебных планов значительное внимание уделяется профессионально-практической составляющей подготовки специалиста. Как правило, основным фактором при формировании профессиональных умений и навыков является лабораторный практикум с применением реального оборудования. Практикум воспроизводит основные этапы познания: наблюдение, эксперимент, практическое использование, позволяет проиллюстрировать усвоенные теоретические положения и сформировать практические навыки [1, с.15].

Традиционно под лабораторной работой понимают форму учебного занятия, во время которого студент под руководством преподавателя лично проводит реальные или имитационные эксперименты или опыты с целью

подтверждения отдельных теоретических положений учебной дисциплины, приобретает практические навыки работы с лабораторным оборудованием, вычислительной техникой, измерительной аппаратурой, методикой экспериментальных исследований в конкретной предметной области. Однако в соответствии с рекомендациями МОН Украины лабораторные занятия могут проводиться в различной форме: очно в специально оборудованных учебных лабораториях; дистанционно с использованием соответствующих моделирующих программ (эмуляторов), тренажеров, виртуальных лабораторий и т.п. или по смешанной схеме. В качестве виртуальных практических средств обучения могут выступать электронный (виртуальный) тренажер, электронный лабораторный практикум, виртуальный лабораторный практикум, автоматизированный лабораторный практикум с удаленным доступом [2, с.40].

Выполнение лабораторных работ студентами специальности "Электроэнергетика, электротехника и электромеханика" при изучении дисциплины "Теоретические основы электротехники", которая относится к обязательному компоненту, позволяет приобрести практические навыки работы с электронными устройствами и измерительными приборами, способствует формированию общепрофессиональных компетенций бакалавра. Традиционная форма лабораторного практикума предусматривает выполнение работ на лабораторных стендах с физическими моделями электрических цепей и электронных устройств. Однако такое проведение лабораторного практикума имеет ограниченные возможности за счет необходимости в сложном и дорогом оборудовании. Это связано не только с созданием отдельных образцов современного лабораторного оборудования, но и с необходимостью его обслуживания и постоянной модернизации. Традиционные лабораторные работы обычно сводятся к выполнению студентами заданной последовательности действий, что снижает интерес к их выполнению, не дает студентам проявить творческий подход. Кроме того, обычные учебные лаборатории имеют ограниченные возможности для проведения экспериментальных исследований, например, для исследования и анализа

предаварийных или аварийных режимов, которые являются недопустимыми в ходе работы как с точки зрения сохранения материальной базы, так и из соображений техники безопасности. К тому же часто лабораторный стенд, хотя и содержит реальные элементы и приборы, воспринимается студентом как простое изображение схемы, а ее сборка сводится к соединению проводниками определенных точек. К недостаткам стендовых работ можно отнести "жесткий" характер схемы, при котором возможен только один вариант ("правильный") ее сборки, без возможности комбинирования элементов или разного их соединения, а также из-за ограниченного набора измерительных приборов (например, такие стенды могут не комплектоваться осциллографами, что значительно сужает возможности изучения процессов в электрических схемах).

Как следствие тенденции к уменьшению доли аудиторной нагрузки, на выполнение лабораторных работ отводится недостаточный объем часов. Это требует слаженной работы студентов во время занятия и предварительной самостоятельной подготовки, выдвигает ряд требований к преподавателю по налаживанию взаимодействия со студентами и организации их работы, в том числе во внеурочное время.

Повышения эффективности работы студентов во время лабораторного занятия можно достичь путем использования информационных технологий. В частности, при изучении рассматриваемого курса этому может способствовать применение компьютерного моделирования с помощью специализированных программных пакетов Electronics Workbench, Multisim и т.п. [3, с.34-35]). Они имеют достаточно простой и понятный интерфейс, однако позволяют реализовать исследования электрических схем различной сложности.

При наличии доступа к компьютеру (собственному или в специализированных компьютерных классах) студент по методическим рекомендациям преподавателя может не только заблаговременно ознакомиться с выполнением будущей работы, но и смоделировать заданную схему, рассмотреть ее работу в различных режимах. При этом есть возможность использования в «виртуальной» схеме значительно более широкого диапазона

электронных компонентов и их параметров (например, замена номиналов элементов с изучением их влияния на работу схемы), изучении разнообразия режимов работы исследуемых схем, использование кроме стандартных измерительных приборов также и специфических, в том числе тех, которые отсутствуют в составе стендов (генераторы, осциллографы и т.д.). Благодаря этому можно более полно понять работу основных частей схемы (например, при исследовании переходных процессов).

Основные способы использования виртуальных лабораторных работ в учебном процессе сводятся к двум [4, с.66]:

- в качестве компьютерного "тренажера" для подготовки к выполнению практикума в реальной лаборатории (при этом программы компьютерного и реального экспериментов обычно совпадают);

- в качестве дополнения к реальному практикуму, с выполнением таких компьютерных экспериментов, которые по разным причинам (техническим, организационным, финансовым, соображениям безопасности и т.д.) не могут быть реализованы на физическом оборудовании.

Использование виртуального лабораторного практикума в качестве тренажера позволяет студенту лучше подготовиться к выполнению физического эксперимента, глубже понять исследуемые эффекты, приобрести навыки работы с измерительными приборами. При таких условиях для выполнения практического задания во время занятия студенту нужно меньше времени, поскольку он уже подготовлен к восприятию ожидаемых результатов, а реальная лабораторная работа выступает средством проверки полученных результатов на практике.

Виртуальная лабораторная установка позволяет смоделировать ситуации, недопустимы в физических установках, например, аварийные режимы работы оборудования (обрыв фазы, короткое замыкание), без материального ущерба. Для модельной схемы даже неправильное соединение элементов не будет приводить к катастрофическим последствиям. Однако выполнение таких задач позволяет студенту увидеть характерные признаки аварийной ситуации,

благодаря чему он в дальнейшем сможет распознать ее, предвидеть ее возникновение в своей будущей практической деятельности, знать способы ее устранения. В большинстве случаев такие задачи целесообразно выносить для самостоятельного выполнения студентами дома, поскольку они могут потребовать значительных затрат времени.

Использование виртуальных лабораторных работ можно рекомендовать при работе со студентами дистанционной формы обучения, поскольку они способствуют лучшему усвоению изучаемого материала. Особое значение этот подход приобретает в условиях пандемии COVID-19 в результате распространения дистанционной формы обучения во время действия карантина. К преимуществам такого использования виртуального практикума можно отнести также индивидуализацию учебного процесса. При выполнении практических заданий студент может работать в таком темпе, который ему подходит, что способствует повышению уровня знаний, умений и навыков; развитию творческого мышления, умения самостоятельного и оперативного принятия решений студентом. Виртуальный практикум дает преподавателю возможность более объективной оценки результатов работы студента за счет получения студентом задания с собственным вариантом параметров схемы.

Еще одним способом использования виртуального эксперимента является проведение лекционных демонстраций, что позволяет обойтись без громоздких или сложных реальных устройств и установок. Такая демонстрация требует минимального оборудования, может быть быстро подготовлена или перестроена, обеспечивает точное воспроизведение результатов.

Наряду с преимуществами виртуальному лабораторному практикуму свойственны ряд недостатков:

- виртуальная модель, как правило, построена на предположении, что реальные элементы (катушки индуктивности, конденсаторы) и приборы, входящие в состав схемы, являются идеальными;

- не всегда можно определить допустимость использования той или иной модели для получения необходимой точности;

- отсутствуют ограничения при выборе параметров работы схемы или прибора, чего никогда не может быть на практике.

Поэтому при выполнении практической части дисциплины нельзя ограничиваться только виртуальными практикумами. Выполнение работ на лабораторных стендах с физическими моделями должно быть неотъемлемой частью процесса обучения. Однако и при выполнении компьютерных лабораторных работ у студентов формируются определенные навыки, которые им необходимы для постановки реальных физических экспериментов. Вместе с тем для будущих инженеров важны навыки работы с реальными измерительными приборами и лабораторным оборудованием с учетом присущих им ограничений. К недостаткам при выполнении лабораторных работ в виртуальной среде следует отнести еще и то, что последствия неправильных действий не имеют таких негативных последствий, как в реальных условиях. В результате этого у студента исчезает чувство опасности и осторожность. Именно поэтому в учебном процессе наиболее оптимальным является сочетание традиционных лабораторных работ с виртуальными.

Как показывает опыт работы, использование в ходе лабораторного практикума информационных технологий при правильной постановке задач для самостоятельной подготовки студента способствует более эффективной работе в ходе лабораторно-практического занятия, значительно расширяет возможности реального эксперимента. Это позволяет обеспечить также совершенствование теоретических знаний и практических навыков, вводит элементы творчества в проведение лабораторных работ, способствуя повышению самомотивации студента к учебе.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Мараховський Л. Ф., Воеводін С. В., Міхно Н. Л., Шарапов О.Д. Комп'ютерна схемотехніка: практикум. Для бакалаврів спеціальності "Інтелектуальні системи прийняття рішень". – К.: КНЕУ, 2007. – 279 с.
2. Мазур М.П. Особливості розробки віртуальних практичних

інтерактивних засобів навчальних дисциплін для дистанційного навчання / М. П. Мазур, С. С. Петровський, М. Л. Яновський. // Інформаційні технології в освіті: Збірник наукових праць. – 2010. – С. 40–46.

3. Богданов І., Єфименко Ю. Аналіз перехідних процесів в електричних колах засобами NI Multisim / І. Богданов, Ю. Єфименко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2012. – Ч. 4. – С. 33-41.

4. Качан В. М. Віртуальний лабораторний практикум у процесі вивчення фізики / Качан В. М., Харченко О. В. // FOSS Lviv-2011, 1-4 лютого 2011 року – Львів : ЛНУ, 2011. – С. 66-68.

**ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ЯК ЕЛЕМЕНТ БОЙОВОЇ
ПІДГОТОВКИ В МВС**

Кузьменко М. М.

Радельчук К. О.

курсанти II курсу,

(Дніпропетровського державного

Університету внутрішніх справ)

Гіденко Є. С.

викладач кафедри

Тактико-спеціальної підготовки

(Дніпропетровського державного

Університету внутрішніх справ)

В даній статті обґрунтовується необхідність розробки комплексної науково-обґрунтованої системи міждисциплінарної взаємодії, що дозволяє сформувати стійкі професійні навички слухачів вищих навчальних закладів МВС України та підвищення рівня бойової готовності.

Ключові слова: бойова підготовка, професійна підготовка, діяльність органів внутрішніх справ, спеціальна тактика, тактична підготовка.

Актуальність дослідження: На сьогодні перед Національною поліцією виступають все більш складні завдання, які часом доводиться виконувати в ситуаціях досить екстремальних, наближених до військових умов, небезпечних для фізичного та психічного здоров'я. У зв'язку з цим проблема особистої безпеки поліцейських під час вирішення ними професійних завдань або в ситуаціях, пов'язаних із службовою діяльністю, набуває в даний час особливої гостроти й актуальності.

Мета даної статті- Система тактико-спеціальної підготовки поліцейських

дозволяє досконало вивчити питання управління, усебічного забезпечення дій особового складу в екстремальних ситуаціях і виробити практичні рекомендації щодо їх вирішення.

Матеріали та методи дослідження: У системі професійного навчання поліцейських, зокрема у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, прийнято відокремлювати такі головні методи навчання: лекційний, самостійної роботи, обговорення навчального матеріалу, показу (демонстрації), вправ, досліджень, практичних робіт. Ця класифікація певною мірою умовна, оскільки в практиці навчання всі методи взаємопов'язані й використовуються комплексно.

Постановка проблеми: Незважаючи на достатню кількість наукових досліджень, присвячених проблемам охорони публічного (громадського) порядку, діяльності окремих підрозділів поліції щодо забезпечення суспільних відносин у цій сфері, правового статусу окремих підрозділів Національної поліції України та суб'єктів забезпечення внутрішньої безпеки держави, самостійних інтегрованих досліджень тактики діяльності Національної поліції України ще не проводилося.

Виклад основного матеріалу: Смерть, страх, фізичні нестатки та ворог, рішучий убити їх: з цими викликами стикаються ті, хто захищає нашу націю, коли йде на роботу. Будь то солдат, моряк чи ходок; новенький приватний або сірий старий ветеран; пілот-винищувач, підводний човен, танкіст, військовий, поліція, транспортер або лікар, кожен солдат повинен бути готовим налагодити контакт з ворогом, вижити та виконати місію як член команди. Це навчання Збройних Сил України: надання тим, хто служить, можливості битися, перемагати та повертатися додому до своїх близьких.

Більше того, рівень технічної оснащеності для організованої злочинності значно перевищує рівень правоохоронних органів. Це стосується транспорту, зброї, зв'язку тощо. Щоб протидіяти цьому, вам знадобляться вдосконалені інструменти у вашому арсеналі. Організована злочинність часто не має кордонів, її діяльність не залежить від закону чи рівня фінансування, чого, на

жаль, не можна сказати про правоохоронні органи. Здатність поліції ефективно виконувати важливі державні завдання в екстремальних ситуаціях визначається станом системи управління, доцільністю планування, всебічною безпекою і, що найголовніше, високою підготовкою всіх категорій працівників [1]. Насправді, поліцейські в таких ситуаціях часто бувають недостатньо підготовленими, їхні дії не мають чіткості, послідовності та ефективності. Як правоохоронні органи, особливо поліція, можуть протистояти цьому? Відданість своїй роботі, високий рівень професіоналізму, наявність необхідних знань, умінь та навичок, відмінне володіння зброєю, спеціальні засоби - все це забезпечується спеціальною тактичною підготовкою.

Характеристика тактичної спеціальної підготовки визначається конкретними завданнями та тематикою. Тактико-спеціальна підготовка базується на таких принципах, як цілеспрямованість, планування, постійна висока бойова готовність, одна команда. У сучасних умовах роль тактичної спеціальної підготовки важко переоцінити. Це найважливіший елемент спеціальної підготовки МВС та одна з центральних дисциплін у навчальних закладах МВС України. У ході тактико-спеціальної підготовки використовуються різні форми навчання: тактико-бойові вправи та тактико-спеціальні вправи, тактико-спеціальні навчання, участь підрозділів та спецпідрозділів у навчаннях з військами та в командно-штабних навчаннях. Тактико-спеціальний навчальний комплекс включає спеціальну тактику, цивільний захист, військову топографію.

Тактична та спеціальна підготовка є частиною структури компоненту загальних дисциплін і є обов'язковою у вищих навчальних закладах професійно-технічної освіти МВС України. Метою тактичної та спеціальної підготовки у навчальних закладах вищої професійної освіти МВС України є забезпечення курсантів (слухачів) знаннями, вміннями та навичками, що дозволить їм вирішувати поліцейські завдання за особливих умов. Дисципліна ґрунтується на вимогах нормативно-правових актів та федеральних органів виконавчої влади, правилах та рекомендаціях науки, передовій практиці міліції,

внутрішніх підрозділів МВС України та спеціальних підрозділах інших органів, що забезпечують охорону громадського порядку та безпеки на особливих умовах. У співпраці з іншими дисциплінами тактико-спеціальна підготовка пристосовує вимоги державного освітнього стандарту до рівня підготовки випускників університетів МВС України. Тактична спеціальна підготовка тісно пов'язана з наступними дисциплінами, які вивчаються в навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України [1]:

- Оперативно-розшукова діяльність поліції в рамках організації та проведення оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності в спеціальних операціях;

- адміністративне право та адміністративна діяльність поліції щодо організаційної структури та правових підстав для роботи органів внутрішніх справ з метою забезпечення конкретних адміністративно-правових режимів;

- Криміналістика, спеціальне обладнання для проведення слідчих дій, огляду місця події, підготовки графічних службових документів, використання технічних засобів;

- Кримінальне право в галузі кримінального права - опис злочинів проти громадської безпеки і порядку, основ конституційного ладу та безпеки держави;

- Теорія держави і права в галузі дотримання закону при виконанні оперативно-службових завдань;

- пожежна та фізична підготовка із застосуванням спеціальних засобів, фізичної сили та вогнепальної зброї в різних оперативних та службових ситуаціях;

- Психологія, що забезпечує процес переговорів із винними та морально-психологічну підтримку групи сил та ресурсів, що беруть участь у спецоперації.

Мета навчання в поліцейській системі - випуск висококваліфікованих фахівців у галузі правопорядку. І сьогодні, у період реформ та подолання негативних явищ у міліції, завдання підвищення кваліфікації стає важливим.

Більше того, початковий етап освіти у вищій школі відіграє провідну роль у формуванні особистості захисника правопорядку. Водночас таке завдання є пріоритетним не лише для МВС України, а й для інших правоохоронних органів. Беручи до уваги специфіку діяльності міліції, слід зазначити, що багато в чому професійна діяльність є надзвичайною, що, в свою чергу, вимагає відповідної підготовки. Це підтверджує необхідність всебічної розробки науково обґрунтованої системи міждисциплінарної співпраці, що дозволяє розвивати стійкі професійні навички студентів ВНЗ МВС України та підвищувати рівень боєготовності.

Роль тактичної та спеціальної підготовки поліцейських у сучасних умовах, про що свідчить досвід їхніх дій в екстремальних ситуаціях, дуже велика. Це пов'язано з тим, що негативні наслідки природних, техногенних або соціальних криз (стихійні лиха, серйозні виробничі аварії, дорожньо-транспортні пригоди, колективні порушення громадського (громадського) порядку) можна ефективно запобігти та з мінімальними втратами, в першу чергу шляхом вміла, добре організована діяльність органів та підрозділів державної поліції, що забезпечують громадський порядок, безпеку дорожнього руху, встановлений режим у небезпечній зоні тощо. Тому тактико-спеціальна підготовка є важливою частиною спеціальної підготовки поліції та персоналу інших правоохоронні органи, одна з провідних дисциплін у навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Спеціальна тактична підготовка є найбільш динамічною частиною галузі соціальних та спеціальних знань у галузі забезпечення внутрішньої безпеки держави від незаконних вторгнень. Зміни в теоретичних положеннях та практичних рекомендаціях тактичної спеціальної підготовки є результатом вдосконалення засобів збройного бою, професіоналізації злочинності, збільшення ризику терористичних актів, а також під впливом законодавчих змін.

"Тактико-спеціальна підготовка" включає два компоненти - спеціальну тактику та тактику професійної діяльності. Спеціальна тактика включає

розробку та впровадження превентивно-примусових засобів міліції, стандартних методів, прийомів та методів роботи особового складу органів та підрозділів загалом в екстремальних ситуаціях, вибір найбільш раціональних варіантів для груп сил (бойовий порядок) для кожної ситуації планування всіх сил, що беруть участь у вирішенні таких ситуацій, та безпосереднє управління ними в ході спеціальних операцій. Тактика професійної діяльності охоплює питання несення служби окремими відділами міліції (екіпажами), основні завдання, порядок організації та обслуговування працівників міліції у сфері охорони громадського порядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинами на вулицях, площах, шосе та інші громадські місця.

Лише у випадках, коли злочинці готувались та чинили збройний опір, барикадувалися в окупованих приміщеннях або на деяких територіях та під час масових заворушень застосовуються силові методи, спеціальні заходи та вогнепальна зброя, тобто заходи насильства. Саме тоді під час безпосередньої окупації збройних злочинців (подолання жорстокої агресії бойової натовпу) потрібна операція (затримання злочинця, вилучення активних членів та розгін натовпу), на якій (організовані) бойові дії. Таким чином, спеціальна тактика Національної поліції є продуктом творчого мислення та модифікації положень про загальновійськову, адміністративну, режимну тактику та інші види діяльності поліції та інших правоохоронних підрозділів. Система тактичної та спеціальної підготовки поліцейських дозволяє поглиблено вивчати питання управління, всебічну підтримку діяльності персоналу в екстремальних ситуаціях та розробляти практичні рекомендації щодо їх вирішення. Суть тактичної підготовки та спеціальної підготовки начальника поліції зводиться до вміння створити найбільш оптимальну для кожної конкретної ситуації групу сил, використовувати типи та методи бойових дій відповідно до характеру ситуація; організація чіткої співпраці між силами, які беруть участь у спецоперації; створення тактичної переваги в основному напрямку швидким маневруванням силами та засобами.

Під час навчання за дисципліною "Тактична та спеціальна підготовка"

працівники міліції повинні набувати та вдосконалювати навички у таких сферах: формування здорового способу життя та шляхів продовження професійного довголіття працівників міліції; збір, узагальнення та аналіз інформації про оперативну ситуацію, прогнозування розвитку, прийняття раціональних управлінських рішень; формування морально-психологічної стійкості до виконання службових обов'язків в особливих умовах; перевірка документів підозрюваних, передача винних у міліцію, зупинка та огляд транспортного засобу контроль можливого місця перебування людей, які переховуються від слідства та від суду, ухиляється від виконання вироку; діяльність з виявлення вибухових пристроїв та речовин (включаючи наркотики); припинення колективних порушень громадського (громадського) порядку та масових заворушень; затримання злочинців (у тому числі озброєних, вдома та на місцях) як особисто, так і під час законного застосування примусових заходів міліції; ефективне використання основних видів спеціального обладнання в міліції та дотримання правил їх експлуатації.

Теоретичні положення тактичної спеціальної підготовки знайшли своє відображення в статутах, постановах, настановах, підручниках, підручниках і теоретичних роботах провідних фахівців. Практичний аспект тактичної спеціальної підготовки охоплює діяльність командирів усіх рівнів, підрозділів і формувань та всього апарату Державної поліції у підготовці та безпосередньому веденні бойових дій, а також включає: збір та дослідження даних про ситуацію; прийняття рішень та делегування завдань підлеглим; планування заходів; підготовка підрозділів та підготовка всіх категорій поліцейських; всебічна підтримка сил та ресурсів під час виконання службових та бойових завдань; організація співпраці всіх елементів військових наказів, груп сил; безпосереднє управління силами та ресурсами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойова підготовка працівників органів внутрішніх справ: підручник / за ред. І.А. Дворяка. М. 1991. С. 236-246.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ФАРМАЦІЇ

Кутова Ольга В'ячеславівна

к.т.н., доцент

Анотація. Розглянуті завдання багатокритеріальної оптимізації в фармацевтичних дослідженнях. Запропонований узагальнений критерій для визначення оптимального технологічного режиму виготовлення лікарських форм

Ключові слова: співвідношення діючої речовини та допоміжних матеріалів, цільові показники, багатокритеріальна оптимізація, критерій оптимальності

Організація процесів фармацевтичної розробки й впровадження нових лікарських засобів спрямована на комплексний аналіз підходів до досліджуваних процесів у виробників. Програма досліджування на технологічному етапі включає такі стадії як розробка якісного та кількісного складу нових і відтворених лікарських препаратів і розробка технології виробництва готового лікарського засобу.

Дослідження та виробництво лікарських засобів мають певні специфічні особливості, у тому числі й багатофакторність експериментів. В даний час будь-яка лікарська речовина не надходить в організм у чистому вигляді. Вона має відповідну своєму призначенню лікарську форму, що представляє собою своєрідну композицію з діючої речовини та допоміжних матеріалів. Допоміжні матеріали не тільки допомагають надати препарату потрібну лікарську форму, комплекс необхідних фізико-хімічних властивостей для правильного розподілу по організму, а також можуть підсилювати дію основної діючої речовини лікарського препарату або згладжувати його побічні ефекти. Саме тому до вибору допоміжних матеріалів потрібно підходити особливо ретельно. Інакше

кажучи, вони мають застосовуватись не взагалі, а з конкретно визначеним препаратом. Тому в процесі створення лікарської форми виникає необхідність проведення ретельного вибору серед значної кількості груп допоміжних матеріалів (розпушувачі, зв'язувальні, ковзні, наповнювачі, змашувальні, пластифікатори, барвники), які належать до якісних факторів дослідження. До якісних у фармацевтичних дослідженнях, крім допоміжних, належить й багато технологічних факторів, що також визначаються лікарськими формами: спосіб отримання, вид технологічного обладнання, вид розчинника, спосіб підготовки сировини, тощо.

У плануванні експерименту розроблені спеціальні методи швидкого дослідження якісних факторів та їх поєднань [1].

Крім якісних факторів дослідник вивчає безліч кількісних. Ці дослідження пов'язані з визначенням параметрів технологічного режиму – температурою, тиском, значенням рН, швидкістю перемішування, дисперсністю порошків, розміром частинок сировини, співвідношенням сировини до розчинника, концентрацією розчинника, кількісним складом речовин у лікарській формі, тощо. Внаслідок цього фармако-технологічні показники, що характеризують лікарську форму, залежать одночасно від певного числа кількісних змінних. Тому не можна зводити дослідження до експерименту тільки з одним фактором, фіксуючі інші на певних рівнях. Однофакторні експерименти в такому випадку не дозволяють аналізувати взаємозв'язок і взаємодію різних рівнів кількісних чинників і не дадуть можливості скласти уявлення про загальний вплив факторів. Багатофакторність є однією зі специфічних особливостей фармацевтичних досліджень, що потребує великого числа дослідів. Теорія планованого експерименту надає методичні підходи до вивчення багатофакторних об'єктів дослідження, значно скорочуючи кількість необхідних дослідів.

Завдання визначення оптимального складу, як правило, вирішується при визначеному попередніми дослідженнями кількісному вмісті діючої речовини й спрямовано на встановлення оптимальної кількості допоміжних матеріалів.

Отримані багатофакторні регресійні рівняння визначають кількісний вплив допоміжних компонентів на кожний із досліджуваних вихідних показників. Аналіз рівнянь дозволяє визначити, який вміст тієї чи іншої речовини у складі суміші, забезпечить значення відповідної цільової характеристики на рівні, визначеному дослідником. Це може бути максимальна чи мінімальна величина, її екстремальне значення не завжди принципово і може знаходитись у припустимих межах. У будь-якому випадку інтервал значень, що може приймати фармако-технологічний показник визначається вимогами ДФУ та практичним досвідом експериментатора.

Визначення оптимальних значень впливових факторів за окремими рівняннями регресії не є складним завданням для дослідника, враховуючи широку доступність комп'ютерних математичних програм із різноманітними засобами розрахунку. До якого результату з припустимого інтервалу прагне дослідник – це суб'єктивна справа, яка має певну аргументацію. Таким чином, кожна цільова функція може мати не єдине оптимальне рішення, а деяку припустиму область змінних, що задовольняє умовам дослідження.

Більш складною задачею виявляється дотримання умов оптимальності для всіх цільових характеристик одночасно. Не дуже рідкі випадки, коли поліпшення одних показників викликає погіршення інших. Наприклад, великі величини міцності таблетки, стійкості до роздавлювання погіршують такі, як розпадання та розчинення. Виникає необхідність компромісного рішення при виборі оптимального складу.

У порівнянні з завданням встановлення оптимального складу рішення задачі визначення оптимальних значень параметрів технологічного режиму пов'язані з багатокритеріальною оптимізацією як багатофакторних, так і однофакторних регресійних моделей. Так, наприклад, тиск пресування визначає значення більшої кількості характеристик якості таблетки, таких як міцність, розпадання, розчинність, стійкість до роздавлювання, стиранність і може бути єдиним фактором впливу у відповідних залежностях. У даному випадку дослідник має справу з оптимізацією системи рівнянь з однією змінною, що

набагато спрощує процес. Враховуючи, що для вказаних показників якості існує, як правило, відповідний оптимальний інтервал величин, припустимий факторний простір рішень буде уявляти певну площину, у межах якої всі значення тиску виконують умови досліджень. Обрання єдиного рішення, яке максимально наблизить одночасно всі цільові функції до відповідних значень, чого намагається досягнути дослідник, засновується на застосуванні узагальненої функції. Отримане значення змінної при мінімізації цієї функції в рівному ступені дасть можливість кожному показнику наблизитися до оптимального рівня за рахунок деякого рівномірного віддалення від оптимуму, що цілком природньо. Якщо хоча б одна цільова характеристика за вимогою дослідника має жорсткий рівень значення, то область рішення може перетворюватися на єдину точку у даному просторі. Така точка може бути знайдена за допомогою звичайної графічної інтерпретації, без застосування багатокритеріальної оптимізації.

Інша ситуація буде спостерігатися, наприклад, при визначенні оптимальних параметрів процесу екстрагування. Якість екстракту зазвичай оцінюється низкою показників, серед яких вміст діючих речовин, густина, вміст екстрагенту, вміст сухого залишку, *pH* екстракту, тощо. На ці показники мають суттєвий вплив такі технологічні параметри, як тривалість контактування, співвідношення кількості сухої речовини до кількості розчинника, концентрація екстрагенту, тощо. Тобто у даному випадку досліднику з метою встановлення оптимального технологічного режиму прийдеться вирішувати систему рівнянь множинної регресії.

Таким чином, припустимі області окремих цільових функцій формують простір рішень для всієї системи рівнянь регресії. При накладанні областей з пошуку виключаються ділянки, де змінні визначають хоча б один показник за межами зазначених оптимальних інтервалів дослідження. Якщо за вибором експериментатора певний показник або декілька характеристик мають досягти строго визначеної величини, простір рішень істотно звужується. Така ситуація може привести до одного єдиного можливого рішення з припустимих, навіть

при багатofакторності простору.

Інструментом для вибору оптимального рішення є узагальнений критерій оптимальності, тобто сума квадратів відхилень цільових функцій від відповідних оптимальних значень. Отримане рішення зі сто відсотковою точністю не визначає значення цільових показників якості лікарської форми, проте максимально у рівному ступені наближає їх до шуканих.

Кожний етап створення лікарського препарату має визначені показники якості. У ряді випадків поліпшення одних показників приводить до погіршення інших. Таким чином, у фармацевтичному виробництві, як і у багатьох областях людської діяльності, виникає необхідність прийняття рішення, оптимального не за одним критерієм, а за кількома одночасно. Такі практичні завдання часто математично можуть бути сформульовані у вигляді максимізації одночасно декількох числових функцій, визначених на заданій множині (альтернативних) рішень з певним принципом оптимальності. Таке завдання називається багатокритеріальним завданням оптимального управління. Воно займає важливе місце серед завдань, що становлять предмет дослідження теорії вибору й прийняття рішення. Прийняття компромісного рішення при виборі оптимального варіанту неможливе без певних методів визначення узагальнених показників.

Автором роботи розглядається метод, в рамках якого для кожної результативної ознаки формується певний простір факторів, будується система регресійних моделей, оцінюється її адекватність, аналізуються вихідні дані й визначаються оптимальні значення факторів за допомогою багатокритеріальної оптимізації.

Для системи, яка характеризується низкою взаємопов'язаних показників, кожен з яких має бути забезпечений певним співвідношенням параметрів, вирішення завдань по визначенню оптимальності технологічного режиму значно ускладнюється. Ця складність викликана тим, що такі системи описуються залежностями, в яких кількість невідомих набагато більше, ніж кількість рівнянь.

однокритеріальної задачі. Отриманні значення (x_1, x_2, \dots, x_n) із множини припустимих є оптимальними значеннями факторів і результативних ознак множинної регресійної моделі відповідно [2,3].

Водночас слід зауважити, що запропонований підхід до оптимізації багатокритеріальних систем доцільно використовувати не тільки у фармацевтичних дослідженнях, але й в інших галузях [4].

Висновки. Аналіз завдань оптимізації в фармацевтичних дослідженнях відносно кількісних факторів показав, що оптимізація полягає у знаходженні оптимальних сумішевих пропорцій і рівнів несумішевих кількісних чинників при розробці лікарської форми, а також встановленні оптимальних параметрів її виготовлення.

Оптимізація проводиться не до одного, визначеного головним, вихідного параметру, а обов'язково з урахуванням умов та обмежень, що накладаються на інші властивості досліджуваної системи або на факторний простір. Зазначені ускладнення в певному ступені можна подолати, використовуючи запропонований узагальнений критерій оптимізації – функцію, яка враховує мінімальне відхилення між розрахованими значеннями цільових фармако-технологічних показників і їх бажаністю. Такий підхід до оптимізації в фармацевтичних дослідженнях здається найбільш доцільним серед методів вирішення завдань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Грошовий Т.А. та ін. Математичне планування експерименту при проведенні науковизх досліджень в фармації. – Тернопіль: ТДМУ, 2008. – 368 с.
2. Постановка та вирішення задач багатокритеріальної оптимізації при проведенні наукових досліджень в фармації / Кутова О.В., Ковалевська І.В. //Проблеми и перспективы развития современной науки в странах Европы и Азии: матеріали XXVIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (30 червня 2020, Переяслав-Хмельницький).– С. 24-25

3. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 82707. Методичні рекомендації «Методика визначення оптимальних параметрів технологічного процесу» / Кутова О.В., Ковалевська І.В., Кутовий Д.С., Шаповалов О.В., Журавський А.О. – зареєстр. 6.11.2018; опубл. 25.01.2019, бюл. № 51, с. 337.

4. Гринь Г.И., Кутовая О.В., Кутовой Д.С., Шульга И.В. Определение оптимальных параметров процесса газификации твердого термолиза //Voprosy I khimiii khimicheskoi tekhnologii, 2018, № 5. P. 97-101.

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Куцик Валентина Ісідорівна

к.е.н., професор

Маланюк Ірина Романівна

Студент

Львівський торговельно-економічний університет

м.Львів, Україна

Анотація: У роботі висвітлено тенденції розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств України, наукові погляди на зміст і економічну суть інновацій та інвестицій, державну підтримку та державне регулювання інноваційних процесів в Україні.

Ключові слова: інновації, інвестиції, державна підтримка, інвестиційні проекти, інноваційний розвиток.

Інновації в сучасних умовах – це новостворені та вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва [1].

Удосконалення виробничих процесів, збереження конкурентоспроможності промисловими підприємствами, а також покращення якості продукції можливе лише через ведення інноваційної діяльності. Тим не менш, для ведення якісної інноваційної діяльності промислових підприємств України потрібно залучати інвестиції, як з боку держави, так і з боку іноземних інвесторів, завдяки цьому підприємство адаптується до динаміки зовнішнього середовища і намагається змінити його у власних інтересах.

Оскільки, інвестиції - всі види майнових та інтелектуальних цінностей,

що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект та впливає на результати інноваційно-інвестиційні результати промислових підприємств України [2].

Аналізувати результати інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств України, можливо за допомогою оцінки багатьох факторів таких, як: оцінка зовнішнього середовища за економічними рівнями, якими є макро- та мезоекономічний, а також джерелами фінансування [3].

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України за 2016-2019 рр.

Показники	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.	
	млн. грн	у % до загально го обсягу витрат	млн. грн	у % до загально го обсягу витрат	млн. грн	у % до загально го обсягу витрат	млн. грн	у % до загально го обсягу витрат
Витрати на інновації, всього	23229,5	-	9117,5	-	12180,1	-	14220,9	-
У т.ч. за рахунок власних коштів підприємств	223036,0	94,9	7704,1	84,5	10742,0	88,2	12474,9	87,7
У т.ч. за рахунок коштів державного бюджету	179,0	0,8	227,3	2,5	639,1	5,2	556,5	3,9
У т.ч. за рахунок коштів інвесторів-нерезидентів	23,4	0,1	107,8	1,2	107,0	0,9	42,5	0,3
У т.ч. за рахунок коштів інших джерел	991,1	4,3	1078,3	11,8	692,0	5,7	1147,0	8,1

Джерело: складено автором за [4].

Виходячи з даних табл. 1 бачимо, що в структурі джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні переважають власні кошти підприємств. Витрати на інноваційну діяльність за рахунок власних коштів підприємства в 2019 році зменшились на 94,4% порівнюючи з 2016 роком, але на противагу цьому ми бачимо, що витрати на інноваційну діяльність за рахунок коштів державного бюджету в 2019 році зросли на 210,8% порівнюючи з 2016 роком, що є позитивним, адже збільшилась підтримка збоку держави, витрати на

інноваційну діяльність за рахунок коштів інвесторів-нерезидентів у 2019 році зросли на 81,6% відносно 2016 року, витрати на інноваційну діяльність за рахунок коштів інших джерел у 2019 році зросли на 15,7% відносно 2016 року.

Державна підтримка інноваційно-інвестиційних проектів в Україні із вагомими інвестиціями, починаючи із 2021 року може надаватися інвестору у таких формах, як [5]:

- звільнення від сплати деяких податків та зборів;
- звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться лише для виконання інвестиційного проекту із значними інвестиціями;
- надання права користування земельною ділянкою державної або комунальної власності;
- держава надає гарантії для стабільних умов провадження господарської діяльності під час реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями, що здійснюються за умов визначених інвестиційних договорів, безумовне додержання прав і законних інтересів заявників та інвесторів із значними інвестиціями.

Висновок: провівши дослідження даної теми, ми можемо сказати, що позитивний рівень динаміки наявний не всіх показниках. Невисокий рівень інноваційно-інвестиційної діяльності в промислових підприємствах України зумовлений низьким рівнем фінансування з боку держави та іноземних інвесторів. Перспективами щодо розвитку є те, що Україна має потужний науковий потенціал, сферу багатьох наукових розробок, які можливі втілити через залучення інвестиції. Тим не менш, держава також намагається надати підтримку, це ми можемо побачити через прийняття Закону України «Про державну підтримку проектів із значними інвестиціями».

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20030101>.

2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

3. Коц Я.Р. Провідні Тенденції Інвестиційної Та Інноваційної Діяльності Промислових Підприємств На Макроекономічному Рівні / Я.Р. Коц. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16731/1/Kots%2098-100.pdf>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm

5. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>

**МАЙНОВІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ
(НОВЕЛА ПРО ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПРАВ ІВ)**

Лі Артур Костянтинович

молодший науковий співробітник

ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
і історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»

Бульвар Тараса Шевченка

60, Київ, 01032, Україна

Анотація Розмитість термінів в чинному українському законодавстві не дозволяє реалізовувати економічні процеси в тому вигляді, який найбільш відповідає інтересам громадян та держави. Точне визначення економічних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності дозволить побудувати економічну модель в інтересах держави та національних авторів і виконавців.

Ключові слова: майнові права інтелектуальної власності, економічна система ІВ; привласнення, інтелектуальна власність; інтелектуальний капітал; авторське право; ринок інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу.

Щоб мати можливість входження до світових ринків у сфері інтелектуальної власності Україна мала відмовитись від радянської системи охорони авторських прав і створити законодавство яке відповідає вимогам міжнародного права.

«Зміст права власності становлять належні власникові повноваження з володіння, користування та розпорядження:

- *повноваження з володіння — це юридично закріплена можливість фактичного господарського панування власника над річчю (майном);*
- *повноваження з користування — це юридично забезпечена*

можливість вилучення з речі (майна) корисних властивостей, шляхом її використання;

- **повноваження з розпорядження** — це юридично забезпечена можливість визначити долю речі (майна) шляхом учинення юридичних актів щодо речі. Розпорядження переважно здійснюється шляхом передачі, відчуження чи відмови від речі (майна).

Усі зазначені повноваження в своїй сукупності становлять "тріаду" повноважень власника. При цьому, законодавець гарантує непорушність та неможливість безпідставного позбавлення чи обмеження права власності»

Екстраполяція змісту встановлених законодавством норм на інтелектуальну власність виявляє наступну правову конструкцію:

- **повноваження з володіння** — це юридично закріплена можливість фактичного господарського панування власника над твором або виконанням, яка знаходиться у творців в немайнових правах. Господар має право вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора. Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам (ст.14 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», ст.6віс Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів. Виконавцеві твору належать особисті немайнові права вимагати забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні виконання, що може завдати шкоди його честі і репутації, навіть в тих випадках, коли майнові права виконавця передані іншим особам (ч.1 ст.38 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», ст.5 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми).

- **повноваження з користування** — це юридично забезпечена можливість вилучення з творів або виконань корисних властивостей, шляхом її використання. Право на використання твору або виконання різними способами автор або виконавець може продати (відчужити) – встановлено ст.32, ст.33

ст.39 ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

• **повноваження з розпорядження** — це юридично забезпечена можливість визначити долю творів або виконань шляхом учинення юридичних актів щодо розпорядження майновими правами. Право розпорядження своїми майновими правами автор або виконавець може продати (відчужити іншим особам) – встановлено ст.31, ст.39 ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

Аналіз змісту володіння правами інтелектуальної власності надає розуміння, що автори та виконавці є повноправними володарями своїх творів та виконань і відчужити своє право володіння не можуть ні договором, ні законом, оскільки право господарського панування власника над твором або виконанням знаходиться в немайнових правах творців.

Дохід за використання творів і виконань отриманий іншими особами (користувачами) має бути розділений із законними володарями цих творів і виконань з допомогою економічно-фінансового механізму виплати господарям-творцям роялті за кожне використання їх власності. Саме така визначеність змісту інтелектуальної власності дозволяє точно розглядати сутність трансакцій в товарному обороті на внутрішньому ринку держави.

Стаття 14 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» (прийнято від 23.12.1993 р.) встановила: *«Майнові права автора*

1. Автору **або іншій особі, яка має авторське право**, належать виключні права на використання твору в будь-якій формі і будь-яким способом.

2. Автору **або іншій особі, яка має авторське право**, належить виключне право дозволяти або забороняти:

- 1) відтворення творів;
- 2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;
- 3) публічний показ;
- 4) будь-яке повторне публічне сповіщення в ефірі чи по проводах вже переданих в ефір творів, якщо воно здійснюється іншою організацією;
- 5) переклади творів;
- 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;

7) розповсюдження творів шляхом продажу, відчуження іншим способом або шляхом здачі в найом чи у прокат та іншої передачі до першого продажу примірників твору;

8) здача в найом після першого продажу, відчуження іншим способом примірників аудіовізуальних творів, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих на фонограмі або у формі, яку читає машина;

9) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним.

3. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва включають у себе і право участі у практичній реалізації проектів цих творів.

4. Автор має право дозволяти або забороняти використовувати свій твір й іншими способами».

Дивує відсилання цієї статті на якихось невідомих і невстановлених інших осіб окрім автора. Стаття 11 цього ж закону встановила: *«Автор як первинний суб'єкт авторського права 1. Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор»*.

Майнові права виникають у автора за законом. Назва статті 14 також наголошує, що стаття визначає «Майнові права автора», а не третіх осіб. Виникає питання: звідки взяли невідомі інші особи, які мають авторське право? *«Твори літератури та мистецтва є інтелектуальною власністю їх творців»* було встановлено ст.9 ЗУ «Основи законодавства України про культуру». Майнові права на згадану власність можуть виникати виключно у власника-творця, які вже потім власник-творець може передати за власною волею. *«Правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб»* (ч.1 ст.316 ЦК України). За формулюванням ст.14 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» виникає колізія, що на підставі закону, а не договору, окрім автора (власника-творця), майнові права автора належать не тільки автору, а ще й невідомій *«іншій особі, яка має авторське право»*.

Таке визначення майнових прав було чинним до нової редакції закону від 16.08.2001 року. В новій редакції майнові права автора були визначені вже ст.15 ЗУ «Про авторське право і суміжні права»: *«Майнові права автора*

1. До майнових прав автора (**чи іншої особи, яка має авторське право**) належать:

а) виключне право на використання твору;

б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Майнові права автора (**чи іншої особи, яка має авторське право**) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями статті 31 цього Закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

2. Виключне право на використання твору автором (**чи іншою особою, яка має авторське право**) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом.

3. Виключне право автора (**чи іншої особи, яка має авторське право**) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти:

1) відтворення творів;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;

3) публічну демонстрацію і публічний показ;

4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;

5) переклади творів;

6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;

7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо;

8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору;

9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її

представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором;

10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер;

11) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним.

4. Виключні права авторів на використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва передбачають і право їх участі у реалізації проектів цих творів».

Нова редакція визначення майнових прав посилила колізію щодо розуміння змісту і сутності майнових прав автора. Частина перша цієї статті взагалі відділила майнові права автора частиною 2 і ч.3 цієї статті від способів використання творів.

Тобто, за цими законодавчими нормами в договорі можна визначити, що договором передаються *«а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами»* і цього буде достатньо, щоб всі майнові права автора, що передаються за авторським договором, були у ньому визначені, оскільки: *«Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом»*, як це встановлено ч.2 ст.15 ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

У 2003 році набув чинності Цивільний кодекс України, яким було посилено невідповідність національного законодавства до норм міжнародних договорів до яких Україна приєдналась.

Стаття 424 ЦК України остаточно відокремила майнові права інтелектуальної власності від способів використання творів:

«1. Майновими правами інтелектуальної власності є:

- 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом».

Стаття 426 ЦКУ остаточно роз'єднала і відокремила способи використання від майнових прав інтелектуальної власності: «*Використання об'єкта права інтелектуальної власності*

1. Способи використання об'єкта права інтелектуальної власності визначаються цим Кодексом та іншим законом

2. Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, з додержанням при цьому прав інших осіб».

Згідно зазначених законодавцем норм, якщо особа отримала майнові права «дозволяти-забороняти» встановлені ст.424 ЦКУ, то має право використовувати об'єкт права інтелектуальної власності будь-яким способом, визначеним ст.441 ЦК України.

Тобто, законодавець відокремив майнові права від способів використання творів. Точно таким же чином були відокремлені майнові права виконавців від використання їх виконань ст.452, ст.453 ЦК України.

Такий стан національного закону, чинний до сьогодні, прямо суперечить нормам міжнародних договорів. На відміну від національних норм, в міжнародних договорах майнові права інтелектуальної власності надаються виключно на певний спосіб використання інтелектуального продукту, для забезпечення економічного інтересу творця на отримання винагороди від кожного способу використання твору або виконання.

Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів майнові права автору надаються виключно на способи використання творів:

Стаття 8 встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати

твір способом перекладу своїх творів;

Стаття 9 встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом відтворення творів будь-яким чином і в будь-якій формі;

Стаття 11 встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом публічного показу і виконання своїх творів, передачу будь-яким способом постановок і виконань творів для загального відома;

Стаття 11bis встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом передачі своїх творів в ефір або публічного повідомлення цих творів бездротовою передачею знаків, звуків або зображень, повторно переданого в ефір твору якщо таке повідомлення здійснюється іншою організацією, ніж первісна;

Стаття 11ter встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом публічного читання своїх творів, включаючи таке публічне читання, яке здійснюється будь-якими засобами або способами;

Стаття 12 встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом переробки, аранжування, вносити інші зміни до своїх творів;

Стаття 13 встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом звукового запису музичного твору разом з текстом, якщо такий є;

Стаття 14 встановлює виключне право авторів дозволяти використовувати твір способом кінематографічної переробки і відтворення своїх творів та поширення перероблених або відтворених таким способом творів;

Слід зазначити, що **«іншої особи, яка має авторське право»** норми міжнародних договорів не містять.

Майнові права надаються творцям виключно на конкретні способи використання творів не тільки згаданою конвенцією, а також Договором ВОЇВ про авторське право, Угодою про асоціацію України з ЄС, Римською

конвенцією, Договором ВОІВ про виконання і фонограми яким встановлено:

Стаття 6 визнає майновими правами виконавців право дозволяти:

(i) ефірне мовлення і сповіщення для загального відома своїх незаписаних виконань,

(ii) запис своїх незаписаних виконань.

Стаття 7 визнає майновими правами виконавців право дозволяти пряме або непряме відтворення своїх виконань;

Стаття 8 визнає майновими правами виконавців право дозволяти розповсюдження, доведення до загального відома оригіналу і примірників своїх виконань;

Стаття 9 визнає майновими правами виконавців право на комерційний прокат для публіки оригіналу і примірників своїх виконань;

Стаття 10 визнає майновими правами виконавців право дозволяти доведення до загального відома своїх виконань через дротові або бездротові засоби зв'язку таким чином, що представники публіки можуть отримувати до них доступ із будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором;

За змістом згаданих міжнародних договорів впливає наступне бачення

Майнове право володіння твором або виконанням	НЕ ПЕРЕДАЄТЬСЯ , оскільки закріплено немайновими правами
Майнове право розпорядження твором або виконанням	Передається тільки на способи використання твору або виконання
Майнове право користування твором або виконанням	Передається тільки на способи використання твору або виконання

На відміну від національних законів нормами міжнародних договорів майнові права інтелектуальної власності надаються авторам і виконавцям саме **на способи використання творів і виконань**. Майнові права творців невід'ємні від кожного способу використання творів або виконань, чому прямо суперечать вимоги ст.15 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» та норми ст.424, ст.426, ст.440, ст.441, ст.452, ст.453, ст.454, ст.455 ЦК України.

Висновки: Згідно згаданих правових норм Президент України, з метою відновлення прав громадян України, народні депутати України та Кабінет Міністрів України, з метою збільшення показників ВВП, збільшення надходжень до бюджету держави, зобов'язані в найкоротший термін привести національне законодавство до норм міжнародних договорів та угод. В першу чергу до вимог ст.169, ст.170, ст.171, ст.173, ст.174, ст.178, ст.179, ст.187, ст.188, ст.190, ст.191 Угоди про асоціацію України з ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Р. О. Стефанчук Цивільне право України. Навчальний посібник. Київ, Прецедент 2005 – С.108
- [2] Закон України «Про авторське право і суміжні права» редакції від 14.10.2020 р.
- [3] Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Паризький Акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року
- [4] Закон України «Про авторське право і суміжні права» редакції від 23.12.1993 р.
- [5] Цивільний кодекс України від 16.01.2003
- [6] Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, вчинено в Римі 26 жовтня 1961 року
- [7] Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми
- [8] Угода про асоціацію України з ЄС

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЗВ КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ОБЛИЧЧЯМ

Лонська Людмила Іванівна

доцент кафедри українського мовознавства
і прикладної лінгвістики,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Дяченко Марина Віталіївна

студентка,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

Вступ. Косметична продукція, яку використовують сьогодні, переживає період реформування та пристосування до світових тенденцій, які мають місце в галузі косметології.

Тому не випадково, що сьогодні спостережено поглиблений інтерес до аналізу словотвору, функціонування, будови й класифікації лексем на позначення косметичних засобів у зв'язку із запуском нових ліній для виробництва косметики. Актуальність дослідження лексики на позначення догляду за тілом зумовлена потребами користувача такої продукції та невизначеністю в лінгвістиці інновацій, що з'являються в мові на позначення таких засобів.

Як правило, косметичні засоби, як і косметологічні операції та процедури, усувають вади зовнішності, оздоровлюють організм, надають людині привабливого вигляду й відчуття фізичного та естетичного комфорту.

Назви косметичних засобів були об'єктом дослідження О. Коломієць, яка дослідила етимологію, структуру й семантику назв засобів парфумерії і косметики російської мови XI–XXI ст. На її думку, парфумерно-косметичні

продукти спочатку «функціонували в мові як пахучі речовини та прикраси, потім – як лікувальні препарати, а пізніше їх стали використовувати для підкреслення краси та молодості» [2, с. 3–4]. Термінологію косметики та косметології в українській мові на структурно-семантичному рівні проаналізувала Н. Гимер [1].

Мета роботи – здійснити семантичну класифікацію лексем на позначення косметичних засобів по догляду за обличчям.

Матеріали і методи. Для реалізації поставленої мети застосовано методику компонентного аналізу – для визначення внутрішньої структури аналізованих одиниць та дослідження їхніх лексико-семантичних особливостей.

Матеріалом дослідження став каталог продукції всесвітньовідомої фірми «YVES ROCHER».

Об'єктом дослідження є лексеми на позначення догляду за обличчям французької фірми «YVES ROCHER».

Результати й обговорення. Косметичні засоби завжди відігравали важливу роль у житті жінки, зокрема доглядова та декоративна косметика. Українська мова має свої лексеми на позначення цих засобів, незважаючи на те, що більшість із них має англійське та французьке походження. Лексико-семантичні відношення демонструють семантичні зв'язки між різними одиницями.

Серед засобів догляду за обличчям спостережено такі найменування: *крем, маска, живильна рідина, вода, гель, молочко, тонік, пінка, еліксир, сироватка.*

В одну групу ці лексеми об'єднує сема 'догляд за обличчям': *косметичне молочко* – це рідкий емульсійний крем, який застосовують для догляду за шкірою; *маска* – це косметична процедура, призначена для нормалізації фізіологічного стану шкіри та її додатків; *лосьйон* – це живильна рідина для догляду за шкірою обличчя, рук і т. ін. // Рідина або емульсія для очищення, зволоження, лікування шкіри обличчя, рук тощо; *міцелярна вода* – це косметичний засіб, дбайливий та ефективний спосіб для зняття забруднень зі

шкіри обличчя; патчі – це тканинні або гідрогелеві маски, які *призначені для нанесення на шкіру* навколо очей. Вони живлять, зволожують шкіру та розгладжують дрібні зморшки.

Окремі найменування містять темпоральну сему. Так, наприклад, використовуючи крем *«Догляд для обличчя 24 години»*, можна досягти ефекту *за один місяць*. У структурі інших лексем наявна сема ‘кілька хвилин’: *експрес-маска для дихання шкіри* відновлює дихання шкіри, звільняючи її від бруду *через декілька хвилин*. Є косметичні засоби, що містять диференційні семи ‘час вживання засобу’: *денний/нічний БІО-Догляд проти зморшок*. Якщо перший засіб зменшує наявність зморшок і активно захищає шкіру від агресивного впливу зовнішнього середовища протягом дня, то другий – зміцнює епідермальний позаклітковий матрикс протягом ночі.

Назви косметичних засобів можуть мати диференційну сему ‘призначення’: крем *«Догляд для обличчя 24 години»* зменшує ознаки втоменості, живить шкіру, розрівнюючи глибокі й дрібні зморшки; *денний БІО-Догляд для обличчя «Пробудження»* стимулює і пробуджує сяяння шкіри: зволожує, захищає і живить шкіру обличчя. Серед диференційних сем виокремлюємо сему ‘процес догляду за обличчям’: ‘зняття макіяжу’: *2 в 1 – молочко+лосьйон для зняття макіяжу*; ‘очищення’: *очищувальний гель для обличчя, очищувальна пінка*; ‘зволоження’: *джерело зволожувального денного крему*; ‘догляд для обличчя і тіла’: *«Ніжність» – крем для обличчя і тіла*.

Окремі найменування містять сему ‘інгредієнти’. Як правило, вони натурального походження. Так, *рідина для зняття косметики з особливо чутливих очей* містить рослинний компонент ‘екстракт волошки’; інгредієнтом *очищувальної пінки на водяній основі* є кленовий сік; до складу *ультраматувального зволожувального денного крему для обличчя* входить корінь шоломниці. Крім натуральних інгредієнтів, дослідники рослинної косметики додали саліцилову кислоту, яка має антибактеріальні властивості й одночасно стимулює відновлення шкіри; екстракт Алое Вера, активний рослинний засіб,

що має відновлювальні властивості, особливо ефективний при першій появі прищів і для ліквідації їхніх наслідків.

Є різні типи шкіри, тому для кожної з них виробники підбрали індивідуальний засіб: так, для шкіри, яка викликає в споживача певні проблеми (висипи, пігментація тощо), є такі засоби, що мають ефективне очищення: *очищувальний засіб для проблемної шкіри* (усуває чорні плями, обличчя очищується через наявність у засобі рослинних мікрогранул); *очищувальний лосьйон* призначений проти зернистості шкіри, зменшує пори обличчя; ефективний догляд 4 в 1: *Стоп Недоліки* скорочує кількість прищів і чорних цяток, зменшує почервоніння на проблемних ділянках шкіри обличчя, має неолійну формулу, що робить шкіру обличчя красивою і здоровою.

Висновки. Компанія «YVES ROCHER» широко представлена косметичними засобами по догляду за шкірою обличчя. Семантичну структуру лексем на позначення цих понять становлять такі семи: 'догляд за обличчям', що є ядерною семою, яка об'єднує аналізовані лексеми в одну ЛСГ, диференційні семи дають змогу утворити мікрогрупи в межах аналізованої системи. Перспективу подальших досліджень можуть становити інші ЛСГ назв косметичних засобів проаналізованої компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гимер Н. О. Лексика косметики та косметології сучасної української мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Львів, 2010. 18 с.
2. Коломиец Е.В. Наименования средств парфюмерии и косметики в русском языке XI–XXI века: этимология, структура, семантика : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Москва, 2011. 19 с.

**ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ЕТИКЕТУ У ПРАКТИЦІ
ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ**

Максимець Оксана Миколаївна

к.філол.н., доцент

кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійського державного агротехнологічного

університету ім.Дмитра Моторного

Анотація: мовний етикет – обов'язковий елемент спілкування, що впливає на визначену стратегію переговорників та ґрунтується на загальній культурі мови як складного соціального явища, що нівелює ті якості характеру та поведінки його учасників, які заважають взаєморозумінню під час обміну думками, поглядами.

Ключові слова: переговори, мова, спілкування, комунікація, етикет, стратегія.

Сьогодні спостерігається різка зміна вимог, що висуваються до комунікантів у процесі професійного спілкування. У часи глобальної революції, змінюється спосіб життя, мислення, особливості спілкування. Відповідно до цих викликів маємо і нову парадигму освіти в сучасному світі, що окреслює цілу низку ключових психосоціальних компетентностей, серед яких особливе місце належить комунікативним навичкам та умінню вести переговори. [1, с.499]. Оволодіння прийомами та навичками ділового спілкування під час колективного обговорення професійних проблем, засвоєння основних понять культури мови та мовлення, вироблення умінь і навичок послуговування впорядкованою парадигмою знаків у різних етикетних комунікативних ситуаціях в подальшому будуть сприяти успішному та ефективному процесу проведенню переговорів. Адже культура мовленнєвого спілкування відіграє

одну з визначальних ролей в процесі комунікації.

Метою нашої роботи є визначення функції та окреслення основних вимог та правил мовного етикету в переговорному процесі.

В основу виокремлення мовного етикету в практиці обміну інформацією та її засвоєння покладено спеціалізовані функції, а саме:

– *конотативна функція* – пов'язана з проявами ввічливого поводження членів колективу один з одним;

– *регулятивна функція* – теж стосується усіх проявів мовленнєвого етикету, бо вибір певної форми під час установлення контакту регулює характер стосунків адресата й адресанта;

-- *функція впливу* – передбачає реакцію співбесідника – вербальну, жестову, діяльнісну;

– *функція звертальна* – тісно пов'язана з імперативною, бо привернути увагу, означає здійснити вплив на співбесідника;

– *емоційно-експресивна функція* є факультативною функцією, оскільки вона властива не усім одиницям мовленнєвого етикету.

Усі функції мовленнєвого етикету існують на основі комунікативної функції мови. Ряд функціональних призначень мовного етикету, визначених соціальною роллю мови загалом і культурою мови зокрема, сприяють успішному вирішенню проблем, які висуваються для обговорення під час ведення ділових переговорів.

Мовний етикет – обов'язковий елемент спілкування, що впливає на визначену стратегію переговорників. У поведінці учасників переговорного процесу він виникає як спосіб дій або тактичних прийомів: уміти слухати, доводити, аргументувати, спростовувати, заперечувати, зберігати мовчання, коректно ставити запитання, обирати тему для обговорення залежно від ситуації поведінки учасників переговорів.

На вибір комунікативної стратегії впливають і дотримання морально-етичних норм у взаємодії комунікантів, тактовність у самовираженні, моральні якості мовця, налаштованість на співпрацю, повага до партнерів у

переговорному процесі. Так, «позитивні якості адресата або приязне ставлення до нього мовця часто слугують передумовою для спонукання співрозмовника виконати дії, у яких зацікавлений мовець. Йдеться про використання експресивів як маніпулятивних засобів при вмовляннях, закликах, обіцянках, а також при проханнях, пропозиціях, запрошеннях тощо» [2, с. 175].

Прийоми мовного етикету сприяють формуванню коректних і доречних словесних виразів, які відносяться до оцінних міркувань. Не зважаючи на те, що багато словесних формул характеру етикету містять у собі достатню міру умовності, проте в переговорах вони сприяють підтримці сприятливої етично-психологічної атмосфери. До таких вимог мовного етикету перш за все відносять необхідність стримувати себе від насмішки й уникати тем, які можуть бути сприйняті негативно учасниками переговорів. «У бесіді з діловими партнерами ніколи не поширюйте думки про особисте життя, – радить Д. Ягер, – і не розпитуйте про чуже, особливо в умовах ділових переговорів» [3, с. 87].

У процесі переговорного процесу правила мовного етикету поширюються на логіку викладу думок суб'єктів, які беруть участь у них. Майстерний добір переконливих доказів – необхідна вимога будь-яких переговорів. Визначальне значення в методах аргументації належить таким загальноприйнятим правилам формальної логіки як незалежно від того, про що йдеться, не можна що-небудь одночасно стверджувати та заперечувати; не можна приймати деякі аргументи, не враховуючи разом з тим усе те, що виходить з них; слід пам'ятати, що неможливе не є можливим, доказове – сумнівним, обов'язкове – забороненим.

Особливим моментом переговорів, як і інших видів мовної комунікації в діловому спілкуванні, є суперечка. Коли переговори переходять в суперечку, стає очевидним, що межа між переговорами і суперечкою є дуже рухливою. Адже під час суперечки комуніканти мають пам'ятати, що їх переконання можуть бути помилковими. Тому під час ведення полеміки важливіше не доводити свою правоту, а уважно вислуховувати і аналізувати доводи. Мистецтво ведення полеміки називають еристикою. Саме вона повинна вчити вмінню переконувати інших в істинності висловлюваних поглядів і відповідно

схиляти людей до тієї поведінки, яка уявляється потрібною та доцільною. Мистецтво вести суперечку полягає також і в умінні вибирати правильний тон дискусії. Інтонація голосу під час ведення полеміки може бути самою різною: рішучою, впевненою, м'якою. Але при цьому вона ні в якому разі не повинна ображати та принижувати опонента.

До гарних манер у ході спілкування слід віднести й уміння швидко визнавати свої помилки, і «метод Сократа», який пов'язаний з тим, що не слід починати обговорення проблем з нагадувань про розбіжності. Відповідно до мовного етикету, є прийоми, яких слід уникати під час переговорів. До них, зокрема, відносяться софізми. На відміну від довільної логічної помилки, софізм – це умисне, але ретельно приховуване порушення вимог логіки, з одного боку, і правил мовного етикету – з іншого, оскільки софізм, будучи очевидним, відволікає, збиває з думки і дезорганізовує учасників переговорів.

Отже, мовний етикет у діловому спілкуванні відіграє одну з визначальних ролей і містить у собі вимоги до використання стійких словесних формул і виразів, на основі яких і створюється культурний пласт діалогіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Максимець О. М. Формування навичок ефективних комунікації в процесі мовної підготовки майбутніх фахівців. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць; вип. 23. С. 499-503
2. Шкіцька, І. Ю. Сучасна мовна комунікація в публічному управлінні: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 312 с.
3. Ягер Д. Деловой этикет: Как выжить и достичь успеха в мире бизнеса / Д. Ягер. М.: Джон Уайти зид Санз, 1994. 285 с.

УДК 78.06

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ТА
СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО В КИЇВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
МУЗИЧНОМУ ЛІЦЕЇ ІМ. М. В. ЛИСЕНКА**

Малиновська Н. Г.

Старший викладач вищої категорії відділу
загального та спеціалізованого фортепіано

КДМЛ ім. М. В. Лисенка

місто Київ

Анотація. В запропонованій роботі розглядаються особливості викладання предмету загального та спеціалізованого фортепіано в КДМЛ ім. М. В. Лисенка, основні форми та методи, які дозволяють учням не піаністам розширити музичний світогляд, дають можливість за допомогою фортепіано вийти за рамки, окреслені можливостями фаху.

Ключові слова: загальне фортепіано, особистісно-орієнтовне навчання, форми та методика викладання.

Музика посідає особливе місце в ієрархії різних видів мистецтва і у процесі навчання і виховання гармонійної особистості. Музика – мистецтво емоцій, в якому найбільш глибоко розкриваються почуття людини. В нашому навчальному закладі взаємодія музики та інших видів мистецтва є основою фахового процесу навчання, мета якого – виховання гармонійної особистості з високим рівнем інтелектуальної та духовної культури. Пропонована робота пов'язана з проблематикою викладання предмету загального та спеціалізованого фортепіано у Київському державному музичному ліцеї ім. М.В. Лисенка.

Курс загального та спеціалізованого фортепіано є невід'ємною складовою виховання музикантів-вихованців різних спеціальностей, музикознавців та

диригентів. Цей курс сприяє загальному музично-естетичному розвитку учнів, розвиває їх мислення, підвищує загальну професійну культуру, допомагає швидко орієнтуватися у незнайомому музичному матеріалі, дає досвід ансамблевої гри, знайомить з музикою різних епох, жанрів, форм і художніх напрямів, формує розуміння взаємодії між культурами та власної причетності до української культурної спадщини.

На сучасному етапі розвитку НУШ, становлення нової концепції освіти, зокрема і музичної, пріоритетним стає особистісно-орієнтоване навчання та виховання («Концепція сучасної мистецької школи» затверджена наказом Мінкультури України №1433 від 20.12.2017р.). Значні резерви загального та музичного розвитку дитини закладені у практиці фортепіанного навчання. Заняття на фортепіано націлені на вирішення завдань інтенсивного та всебічного розвитку творчих здібностей, спрямовані на виховання самостійності маленьких музикантів.

Курс загального та спеціалізованого фортепіано тісно пов'язаний з усіма дисциплінами музично-теоретичного циклу і дає змогу закріпити та плідно використовувати теоретичні знання у своїй виконавській практиці на фортепіано, використовувати в навчальній діяльності систему інтегрованих мистецьких знань та умінь, сприяє особистому розвитку та професійному самовизначенню.

Головна мета викладання загального та спеціалізованого фортепіано – навчити грі на фортепіано, виховати музиканта-артиста симфонічного, духового оркестрів, співаків академічних, народних хорів, музикантів-солістів інших спеціальностей, формування у них професійних умінь, навиків якісного читання, розбору та інтерпретації музичних творів. Саме фортепіано надає усім їм можливість вийти за рамки, окреслені можливостями фаху і значно розширити свій музичний світогляд. Для учнів хорового та теоретичного відділу гра на фортепіано – єдина можливість реалізувати себе у безпосередньому виконавстві, стати самостійним інтерпретатором музичного твору з подальшим звуковим втіленням. Для оркестрантів заняття на

фортепіано дають змогу познайомитися з багатоголосною фактурою, яка є несумісною з природою духових та струнних інструментів.

Сучасні методики викладання предмету «фортепіано» передбачають різні форми і методи педагогічної роботи, проте основною формою роботи в класі загального та спеціалізованого фортепіано лишається індивідуальне заняття педагога з учнем. Спираючись на високий професіоналізм, вчитель має можливість «імпровізувати» у викладанні. Так у роботі з учнями часто використовується принцип концентричності (повернення до пройденого матеріалу на новому рівні, в новому контексті). Дієвою формою спілкування педагога з учнем лишається бесіда (інформаційна бесіда, бесіда-діалог). Необхідним є усвідомлення педагогом, що з першого знайомства з учнем має поетапно і цілеспрямовано здійснюватися відповідний педагогічний вплив на емоційно-чуттєву сферу учнів з метою формування мотивації до самоосвіти, самовдосконалення, здійснення самостійних творчих пошуків у навчанні. Комплекс методів навчання, необхідний для виховання учнів, вчитель визначає самостійно, враховуючи індивідуальні особливості кожного: мовний, наочно-слуховий, практичний, аналітичний, емоційний, інтегрований.

Робота з учнями загального та спеціалізованого фортепіано передбачає комплекс різних методичних заходів, в тому числі залучення до навчального процесу суміжних видів мистецтва: літератури, живопису, театру. На уроках можна прослуховувати музичні твори у аудіо або відео записих, у виконанні педагога. Частина уроку можна використовувати для ансамблевої гри або акомпанементу. Проте усі ці допоміжні форми роботи мають гармонійно поєднуватися з основною формою роботи, мають відповідати вимогам доцільності, ефективності, використовуватись з урахуванням індивідуальності учня.

Методика викладання дисципліни загального та спеціалізованого фортепіано значно відрізняється від традиційної методики підготовки піаністів. Завданням курсу загального фортепіано є оволодіння основами виконання музичних творів на фортепіано учнів не піаністів, а учнів інших музичних

спеціальностей.

Навчальний план КДМЛ ім. М. В. Лисенка передбачає 1 годину на тиждень індивідуальних занять з предмету загального фортепіано для учнів інструментальних спеціальностей, та 2 години на тиждень для учнів хорового відділення та теоретиків. У дітей дуже обмежений час для самопідготовки, тому вчитель має схвалити і підтримати, заохотити прагнення учня взяти на себе відповідальність за якість підготовки до уроку. Успішна комунікація, діалог «учитель-учень», створення гармонійної атмосфери, позитивна емоційна підтримка учня протягом уроку мають стати основою розвитку мотивації учнів до навчання і самонавчання. Методика викладання мусить бути концентрованою, виключно раціональною і спрямованою на формування музиканта. Значення уроку під керівництвом викладача при цьому зростає. Основні вміння та навички прищеплюються безпосередньо на уроці. Учень привчається робити широкі узагальнення на обмеженому за кількістю, але типовому музичному матеріалі. Фортепіанна література має винятково широкі розвивальні можливості, учбовий матеріал різних художньо-стильових напрямків багатовікової історії музичної культури. Важливим стає використання спеціально добраного репертуару враховуючи індивідуальні якості дитини.

Програма підготовки учня з загального та спеціалізованого фортепіано повністю відповідає програмі для державних середніх спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів, що належать до сфери управління Міністерства культури України (молодша, основна та старша школа), розробленій державним методичним центром навчальних закладів культури і мистецтва України 2013р. Ця програма враховує наскрізний принцип навчання з 1 по 11 класи, спрямований на цілісний поступовий розвиток учнів. Проте часто на загальне фортепіано приходять учні в підлітковому віці добре підготовлені по своїй спеціальності, але без попередньої підготовки по фортепіано. Тому початковий період навчання гри на фортепіано в старшому віці не може копіювати дитячу методику початкового періоду навчання гри на фортепіано. В

основі роботи з учнями різного ступеню підготовки гри на фортепіано лежить принцип індивідуального творчого підходу до навчання.

Після засвоєння загальних музично-теоретичних понять доцільно розпочинати гру на фортепіано зразу ж двома руками по нотах на спеціально підбраному доступному матеріалі. Дорослий вік та наявний музичний досвід, розвиток інтелекту та ігрового апарату учнів дозволяє звертатися до різноманітного за жанровими ознаками репертуару, ставити перед учнями вагомі художні завдання. Недоцільно навіть на початковому періоді використовувати репертуар з дитячою програмністю, обмеженим регістровим діапазоном та тональним планом. Варто звернути увагу на твори з нескладною фактурою, але які передають більш дорослий світ образів та почуттів, змістити акценти з технічної сторони виконання на художньо-образну сферу.

Викладач загального фортепіано має зважати на певні особливості у викладанні предмету учням різних спеціальностей. Так при роботі з учнями струнного відділу необхідно звертати увагу на переключення їх слухової уваги з контролю за чистотою інтонації на контроль за якістю звучання фортепіано. Заняття з фаху добре розвиває у цих учнів гостроту музичного слуху, навички ансамблевої гри. Проте гарна координація рухів на рідних інструментах відрізняється від техніки гри на фортепіано – рухливість пальців правої руки відстає від рухливості пальців лівої руки. На це слід зважати при роботі над технікою, а також треба враховувати цю особливість при доборі репертуару. В роботі з учнями струнного відділу корисно займатися поліфонією як імітаційною, так і контрастною, з задоволенням вони опановують і різнохарактерні п'єси (особливо моторні, на ліву руку)

Учні відділу духових та ударних інструментів дуже уважно відносяться до звуковидобування та звуковедення, добре відчують різнобарвність тембральної оркестровки, складніше їм даються технічні твори, проте нескладні у фактурному відношенні, нешвидкі п'єси кантиленного складу звучать у їх виконанні дуже переконливо. Велику зацікавленість виявляють ці учні до ансамблевого репертуару, тому доцільно включати до робочих планів ансамблі.

Для вокалістів та хоровиків на уроках спеціалізованого фортепіано важливим стає переключення творчої уваги зі свого самопочуття, стану голосового апарату на піаністичні засоби виконання, слуховий контроль за якістю реального звучання фортепіано. Заняття з фаху, спів у хорі достатньо розвивають гостроту музичного слуху, уважне ставлення до музичної інтонації, формують навички ансамблевого виконання, сценічної поведінки. Ці позитивні фактори слід враховувати при виборі репертуару. Перевагу слід віддати творам мелодійного складу, з тематизмом вокального походження.

На заняттях з загального та спеціалізованого фортепіано варто підкреслити важливе значення практики читання нот з листа, необхідної для розширення музичного кругозору.

Актуальним викликом часу стала необхідність здобуття освіти в режимі онлайн. Це стало потужним стимулом для переосмислення стратегій і тактик здобуття освіти у всіх її сферах як для учнів, так і для викладачів. Набуті учнями вміння вчитись самостійно стали у нагоді при переході на дистанційне навчання, що дало змогу працювати на високому рівні якості освіти. Ще одним поштовхом для вмотивованих занять учнів з загального та спеціалізованого фортепіано стала можливість брати участь у дистанційних конкурсах, як всеукраїнських, так і міжнародних. Підготовка запису програми змусила більш відповідально ставитись до занять, шукати ефективні шляхи в роботі, потрібні виконавські прийоми та засоби втілення творчого задуму, критично оцінювати результати власної музично-виконавської діяльності, а сам процес запису став гарним «тренажером» на шляху підготовки до публічного виступу. Перші успіхи надихнули на подальшу плідну роботу.

Комплекс завдань, що полягає перед викладачем дисципліни загального та спеціалізованого фортепіано КДМЛ ім. М.В. Лисенка вимагає від нього не тільки дотримання вимог навчального плану, а й розробки та застосування власної індивідуальної творчої методики навчання, що враховує індивідуальні якості та здібності учнів. Високий рівень профільної підготовки учнів нашої школи передбачає участь учнів в міжнародних виконавських конкурсах різного

рівня та складності, дозволяє перемагати та ставати лауреатами міжнародних конкурсів в Україні та європейському просторі в галузі виконання на фортепіано навіть навчаючись грі на відділі загального та спеціалізованого фортепіано КДМЛ ім. М.В. Лисенка, опановуючи фортепіано, як другий інструмент.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев А.Д. «История фортепианного искусства» М.: Классика XXI, 2013.-176с.
2. Вагин И.О. «Управление эмоциями» Из-во Литагент ИП – 2017, 364с.
3. Гофман И. «Фортепианная игра. Вопросы и ответы» М., 1938.-388с.
4. Коган П. «Вместе с музыкантами» М. Сов.композитор, 1986.-271с.
5. «Концепція сучасної мистецької школи» Наказ Мінкультури України №1433 від 20.12.2017
6. Програма «Загальне та спеціалізоване фортепіано для державних середніх спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів. Міністерство культури України, державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України. Київ.,2013.-91с.
7. «Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні»Тези доповідей. Національна академія мистецтв України. Всеукраїнська науково-практична конференція. Київ., 2020.-50с.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ НАУКА

Мамалат Анастасия Владленовна

Ученица

Криворожская общеобразовательная школа 4

г. Кривой Рог, Украина

Введение. Политическая наука исследует политические системы, способы организации общества и государства, типы политических режимов, формы государственного устройства, деятельность политических партий и общественных организаций, состояние политического сознания и политической культуры политического руководства.

Ключевые слова: политология, философия, психология, эмпиризм, рефлексия.

В 1948 году под эгидой ЮНЕСКО был создан международный коллоквиум политологов, где рассматривались вопросы политической науки и был определен предмет, объект, задачи политологии. Всем странам рекомендовано ввести эту науку в высших учебных заведениях.

В 1949 году под эгидой Юнеско была создана Всемирная ассоциация политических наук. Основателем наук является Аристотель.

Политическая наука – одна из древнейших общественных наук. Дисциплина имеет четкий уряд: связанные с информативными определениями должного устройства общество.

Политическую науку можно разделить на три периода: Философский – борьба материализма и идеализма проходит основной нитью через всю историю философии. Философия способствует развитию человека, дает масштаб оценки и связи отдельных звеньев знания в единстве мировоззрения. Возникая в древнем мире и, продолжается до середины 19 века.

Эмпирический – учение в теории познания, считающее чувственный опыт единственным источником знаний, утверждающих, что все знания обосновываются в опыте и посредством опыта.

Рефлексия – преобразовать, исправлять. Рефлектировать означает обращать сознания на самого себя, размышлять над своим психическим состоянием.

Политика затрагивает всех людей. Что бы не быть объектом манипулирования политических лидеров партий и движений, средств массовой информации и коммуникации, призвано изучение политологии. Политология представляет собой целостную, логически стройную совокупность знаний о политике и организации политической жизни.

Политология – это самостоятельная наука, которая имеет свой объект и специфический предмет познания. Политические отношения являются объектом изучения не только политологии, но и философии, социологии, права истории и других наук. Изучения политологии являются закономерности формирования политической власти. Это теоритическое отражение борьбы различных социальных сил. Именно борьба за власть придает столь острый характер общественным процессам в старне.

Методы эмпирического познания: наблюдение и фиксация в терминах, принятых в политической науке.

Для выявления общественного мнения проводят анкетирование, беседы, интервью, опросы. Политология как наука выполняет идеологических функции: идеалы, потребности, ценности, и тем самым консолидируют общество для построения правового государства.

Отсутствие у людей знаний о политике и политической системе и своих правах, и свободах политическим авантюристам, безнаказанно проводить эксперименты над целыми странами и народами. Поэтому политическое образование и массовая политическая грамотность людей является необходимым условием построения правового государства и формирования гражданского общества. Знание прошлого в политологии дает возможность изучать политические процессы в контексте исторической обстановки, в

которой они возникают и развиваются.

Политология помогает решать проблемы, регулировать общественное сознание, контролировать органы власти, как в стране, так и на региональном уровне: политический режим, субъекты политики, политические отношения, политический процесс, политическая действительность, демократия, политические партии, общественные движения, политические элиты, политический лидер, политическая идеология, политические культуры. Ключевыми в политологии являются категории «политика» и «власть».

ЛИТЕРАТУРА:

1. Гаджиев К. С. Политическая наука.
2. Демидов М. М. Основы социологии и политологии.
3. Осипов И. Д. Обзор основных направлений.
4. Василик М. А. Политология.

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ У СТУДЕНТОВ

Мамедзаде Рагимаханым Рзабала гызы

доктор философии по педагогике,

преподаватель

Азербайджанского Университета Языков

Резюме. Воспитание молодого поколения с высокой моралью, примерным поведением, нравственной чистотой - одна из важных задач, стоящих перед семьей и школой. Поэтому родители в семье, члены профессорско-преподавательского состава в университете несут ответственность за формирование и развитие духовных качеств студентов в процессе обучения - лекциях и семинарах, внеучебной деятельности. В этом случае используются различные средства. Среди них важную роль играют воспитательные технологии. В представленной статье воспитательные технологии рассматриваются как средство формирования нравственных качеств у студентов.

Ключевые слова: воспитательные технологии, технология как средство, формирование нравственных качеств, студенты, моральные качества, культура поведения

Каждый человек должен отличаться высокими моральными качествами и культурой поведения. Для этого, прежде всего, в центре внимания находится семейное воспитание. Образовательные учреждения также обязаны позаботиться о развитии сформировавшихся нравственных качеств.

Издавна мыслители подчеркивали важность чистоты нравственности.

По мнению великого азербайджанского математика, механика и астронома XIII века Насреддин Туси (1201-1274) «воспитание - рождение ангела в человеке путем привычек» [1].

Насреддин Туси в своей книге «Ахлаки-Насири» писал: *«После отлучения ребенка от груди необходимо воспитывать и дисциплинировать его, прежде чем он успеет ухудшиться. Первое условие воспитания - нельзя позволять ребенку сидеть и играть с людьми и вещами, которые могут испортить его характер. Воспитание есть качество, которое должно следовать за природой, чтобы человек мог в совершенстве показать изящество явлений. Природа своего рода учитель, а продукт природы – ученик. Дети более склонны поддаваться воспитанию, чем взрослые. Детские годы считаются самым удобным моментом в воспитании ребенка» [1, с. 168].*

Что в первую очередь подразумевается под «технологией»? Значение слова «технология» в толковом словаре Азербайджанского языка поясняется следующим образом: «Технология - [греч. *techne* и *logos* - понятие, наука] совокупность знаний о методах и средствах проведения производственных процессов, а также самих этих методов» [2].

Это утверждение необходимо расширить. По нашему мнению, под технологиями следует понимать совокупность знаний, умений и навыков, методов и средств действий в области решения какой-либо проблемы. В контексте нового педагогического мышления, когда национальное образование становится все более и более целенаправленным, возникает необходимость воспользоваться преимуществами ряда педагогических технологий, в том числе образовательных.

Возникают естественные вопросы: что такое педагогическая технология и что такое образовательная технология?

Педагогическая технология - это взаимодействие преподавателей и студентов, при котором достигаются знания, умения и навыки, отраженные в государственных стандартах образования.

Как указано в источниках, *«Педагогические технологии – это сложные системы приёмов и методик, объединенных приоритетными общеобразовательными целями, концептуально взаимосвязанными между собой задачами и содержанием, формами и методами организации учебно-*

воспитательного процесса, где каждая позиция накладывает отпечаток на все другие, что и создает в итоге определенную совокупность условий для развития учащихся» (*студентов в нашем исследовании – Р.М.*); *воспитательные технологии* – это одно из средств воспитания, система научно обоснованных приемов и методик, способствующих установлению таких отношений между субъектами процесса, при которых в непосредственном контакте достигается поставленная цель – приобщение воспитуемых к общечеловеческим культурным ценностям» [3].

С помощью образовательных технологий можно развивать нравственные качества студентов. Важно только, чтобы преподаватель и родитель обладали педагогическими навыками, могли использовать эффективные методы и учитывать принципы обучения как руководящее требование.

В беседах с родителями и учителями мы узнали, что они часто используют следующие образовательные технологии для развития нравственных качеств студентов: технология сотрудничества; технология педагогического разрешения конфликта; технология предъявления педагогического требования; технология педагогической оценки поведения и поступков детей; технология самосовершенствования личности школьника, физкультурно-оздоровительные технологии, технология обеспечения безопасности жизнедеятельности и др.

Мы провели опрос среди учителей и студентов, чтобы узнать, что они думают о технологии сотрудничестве. Старший преподаватель Мингечевирского государственного университета К.Х. Джаббарова ответила на наш вопрос так: «Эта проблема понимается как гуманистическая идея совместной деятельности студентов и учителей, построенная на осознании учителем и студентами общности целей в воспитательном процессе. Точнее сказать учитель выступает как советчик, старший товарищ, а студенты имеют самостоятельность как в приобретении важных нравственных качеств».

Ответ студентки Лалы: «Преподаватель и студенты действуют как равноправные представители».

Ответы показывают, что преподаватели и студенты знают суть проблемы.

Как известно, среди образовательных технологий особое место занимает технология разрешения педагогических конфликтов.

Когда отношения учитель-студент не устанавливаются должным образом, между ними возникает ряд недопониманий. Учитель недоволен студентом по-своему, студент недоволен учителем по-своему. Такая позиция создает проблемы в поведении, отношениях, общении и поведении студентов. У них может развиться нетерпимость, интолерантность и грубость.

Поэтому в таких случаях учитель должен быть терпимым, толерантным. Прежде всего, он должен по мере возможности не допускать возникновения педагогических конфликтов, а при возникновении педагогического конфликта стараться его устранить.

Как возникают педагогические конфликты?

На то есть разные причины. Студенты отвечают на этот вопрос так: «Преподаватель не принимает студента как равноправного участника педагогического процесса» (студентка Рейхан). 2. Преподаватель не учитывает самостоятельность студентов на лекциях и семинарах (студентка Рена). 3. Преподаватель неправильно оценивает организаторские способности студентов (студент Эльчин). 4. Учитель не уделяет должного внимания инициативе студентов (студентка Наргиз). 5. Некоторые учителя не принимают во внимание личность студентов при предъявлении требований. Другими словами, не соблюдается принцип единства требований и уважения к личности студента (студент Файк).

Но как разрешить педагогические конфликты? Студенты уже ответили на этот вопрос. С учетом того, что они говорят, можно разрешить педагогические конфликты. Ответы: 1. Отношения между преподавателем и студентом должны быть налажены должным образом (Ламия). 2. Преподаватель должен быть справедливым (Севиндж). 3. Преподаватель должен быть гуманистом (Нигяр). 4. Преподаватель должен обладать педагогическими навыками (Расул). 5. Преподаватель должен иметь теоретическую и методическую подготовку

(Айнур). 6. Сами преподаватели должны обладать высокими моральными качествами.

Заключение. Таким образом, исходя из вышеуказанного нравственные качества студентов можно развивать за счет эффективного использования образовательных технологий.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Насреддин Туси. Ахлаги-Насири. Баку: Лидер, 2005.
2. Толковый словарь азербайджанского языка, 4 тома, том 4, Баку: Восток-Запад, 2006, 276 с.
3. Современные технологии воспитательной работы.
<https://infourok.ru/sovremennie-tehnologii-vospitatelnoy-raboti-2596839.html>

ФРАЗЕОЛОГИЯ И ПАРЕМИОЛОГИЯ

Маммадова Айтан Джейхун кызы

Кандидат филологических наук, доцент
Сумгаитский Государственный Университет,
Азербайджан

Аннотация: В данной статье рассматривается соотношение двух разделов науки и языке- фразеологии и паремиологии, приводятся их определения, данные в различное время выдающимися русскими и зарубежными исследователями-лингвистами, указываются объекты исследования, сходства и различия.

Ключевые слова: паремии, фразеология, пословицы, поговорки, устойчивые сочетания слов.

Термин *фразеология* восходит к греческому *ΦΡΑΣΕΩ*- ‘говорю, сообщаю’ и впервые встречается в словаре М. Neandera *Phraseologia isocratis grecolatina* (1558). В том понимании, в котором оно употребляется в наше время, это понятие распространилось в XVIII веке.

Понятие *фразеология* имеет несколько основных значений: 1) наука, которая занимается изучением фразеологизмов. Ученые до сих пор не единодушны в определении фразеологии. Так, Н. М. Шанский считает, что, фразеология - «раздел науки о языке, изучающий фразеологическую систему языка в её современном состоянии и историческом развитии» [6, с.4]. Схожее определение фразеологии дают Н. Д. Фомина и М. А. Бакина, которые отмечают, что фразеология - это «раздел языкознания, который изучает фразеологизмы, то есть семантически целостные устойчивые сочетания слов, воспроизводимые в речи, как и слова, в готовом виде» [5, 3]. Е.М. Галкина-Федорук утверждает, что «фразеология – это вся совокупность сочетаний слов,

имеющихся в данном языке» [1, 58].

Основателем фразеологии считается швейцарский ученый Шарль Балли, который впервые выделяет фразеологию как самостоятельную дисциплину в своей работе „*Traite de stylistique francaise*“ (1909). В связи с выделением фразеологии необходимо заметить, что до сих пор не все лингвисты признают её самостоятельной лингвистической дисциплиной. Словацкий фразеолог Й. Млацек, как и его болгарский коллега, Бояджиев, считают её только относительно самостоятельной частью лексикологии. Русский фразеолог А. В. Кунин, наоборот, не только выделяет фразеологию как самостоятельную дисциплину, но и утверждает, что необходимо выделять также самостоятельный пятый уровень языка - фразеологический (против чего, напротив, выступают немецкий фразеолог В. Флайшер и чешский фразеолог Ф. Чермак).

Возникновение фразеологии как лингвистической дисциплины в русской науке относится к 40-м годам XX столетия и тесно связано с именем академика В. В. Виноградова, который впервые провел классификацию фразеологизмов. В странах Центральной и Западной Европы фразеологии начали уделять внимание позднее.

Сначала фразеологические и паремиологические единицы изучались как одна группа устойчивых единиц, но затем долгое время фразеологическими оборотами считали только устойчивые словосочетания, не являющиеся предложениями, которые выступают эквивалентами слов - так называемые собственные фразеологизмы, например: *как в аптеке* = точно; *держат язык за зубами* = молчать; *в час по чайной ложке* = медленно. Позднее в состав фразеологии стали включать и устойчивые сочетания слов, являющиеся предложениями - в том числе поговорки, пословицы - фразеологизмы в широком понимании (переломом в подходе к границам фразеологии стала Самаркандская конференция -1971 год). Например: *Молоко на губах не обосхло; ещё башмаков не износила; не было ни гроша, да вдруг алтын; лучшие синица в руках, чем журавль в небе.*

От фразеологии отделяется ещё одна дисциплина – **паремиология**. Паремиология - (др.-греч. *παροιμία* — притча, пословица и *λόγος* *logos* — слово, учение) — подраздел фразеологии, посвящённый изучению и классификации паремий — пословиц, пословичных выражений, поговорок, девизов, слоганов, афоризмов, загадок, примет и других изречений, основным назначением которых является краткое образное вербальное выражение традиционных ценностей и взглядов, основанных на жизненном опыте группы, народа и т. п.

В русском языке термин «пословица» стал употребляться для обозначения вида народной поэзии с конца 18-го века. Ранее пословицы назывались притчами, как и небольшие аллегорические повествования.

Границы паремиологии и фразеологии, однако, не резки. Некоторые современные фразеологи (например, Й. Млацек, С. Георгиев, Ф. Белозерова, Т. Яценко, В. Архангельский, к фразеологизмам относят и поговорки и пословицы. В российской лексикографической практике XIX века паремии описывались вместе с фразеологизмами. Двухтомный словарь В. И. Даля “*Пословицы русского народа*“ (1862) включает и прибаутки, пословичные изречения. Появляются и проблемы терминологического разграничения, касающиеся терминов *поговорка - пословица - фразеологизм*. Так, В. И. Даль употребляет термин *поговорка* в значении, тождественном значению термина *фразеологизм*, его примеру следует В. М. Мокиенко.

Основными задачами фразеологии Н. М. Шанский считает: 1) определение сущности фразеологизма как особой единицы языка; 2) выявление закономерностей образования фразеологизмов и их функционирования в речи. При этом фразеологический состав языка рассматривается как в современном состоянии, так и в его историческом развитии [6, 8].

Изучение фразеологии и дело определения ее объекта исследования, в том числе отнесение к этому объекту пословиц и поговорок все еще остается актуальным направлением языкознания.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Галкина-Федорук Е.М., Шанский Н.М. Современный Русский Язык, Москва, 1958.
2. Даль В.И. Пословицы русского народа, Москва, 1957.
3. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка, Москва, 1989.
4. Мокиенко В. М.: Славянская фразеология. Москва, 1989
5. Фомина Н.Д.; Бакина М.А.: Фразеология современного русского языка. Москва, 1985
6. Шанский Н. М.: Фразеология современного русского языка. Москва 1985

**ПРАВОВА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ**

Матвійчук Андрій Васильович

д.філос.н., професор
професор кафедри конституційного
права та галузевих дисциплін,
Навчально-науковий інститут права,
Національний університет водного господарства та
природокористування,
м. Рівне, Україна

Анотація. Ідеологічною передумовою євроінтеграційних прагнень України є незаперечний факт європейського за духом і змістом характеру української держави, яка поділяє спільну історію та цінності з країнами Європейського Союзу. Практичне вирішення завдань євроінтеграції пов'язуємо з розумінням феномену правової системи Європейського Союзу, її змісту, особливостей функціонування і, передусім, філософсько-правової основи її формування. Показано, що феномен правової системи ЄС є прикладом практичної реалізації філософсько-теоретичних концептів, базових для Європейського Союзу.

Ключові слова: Європейський Союз, правова система, філософські основи права, філософія права.

Від моменту проголошення 24 серпня 1991 року незалежності новітньої української держави одним із пріоритетних напрямів зовнішньої й внутрішньої політики України є реалізація євроінтеграційних прагнень – повноправне й повноцінне входження у європейський політичний, економічний, правовий простір. Станом на 2021 рік правовою основою реалізації політики

євроінтеграції й набуття членства в ЄС є Закон України від 1 липня 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (в редакції від 1 січня 2015 року). Водночас, фундаментальним документом, що визначає зміст відносин України з Європейським Союзом є Угоді про асоціацію від 2014 року, потрактовувалась українською владою як інструмент та дороговказ для внутрішніх перетворень, а виконання вимог цієї Угоди – засобом наближення членства у Євросоюзі.

Серед завдань, що постають на шляху до повноправного членства у європейському інтеграційному об'єднанні, принциповим для України є приведення національного законодавства у відповідність до принципів та норм права Європейського Союзу. В ідеалі українська правова система має набути тієї ж функціональності й ефективності, що і правова система ЄС. Практичне вирішення відповідних завдань не можливе без чіткого розуміння феномену правової системи Європейського Союзу, її змісту, особливостей функціонування і, звичайно, філософсько-правової основи її формування.

Передусім констатуємо, що нині Європейський Союз є регіональною міжнародною організацією інтеграційного й наднаціонального типу із потужним федеративним потенціалом: він функціонує й розвивається, а його принциповою рисою є наднаціональність політичної і правової системи. Без сумніву, ефективна діяльність інститутів Євросоюзу і загалом успішна інтеграція – політична, економічна та культурна, серед іншого відбулися завдяки якісній нормативно-правовій базі. Отож право ЄС фактично становить основу функціонування усієї інституційної системи європейського інтеграційного об'єднання і формалізує обмеження суверенних прав держав-членів на користь органів ЄС. Ми поділяємо точку зору тих науковців, які вважають, що той рівень інтеграції, що його при всіх складностях демонструє Євросоюз впродовж семи десятків років, особливо у правовому аспекті, можливий тільки у суспільстві, де правова культура створювалася поступальним суспільним розвитком, шляхом напрацювання значного правового досвіду – правотворення і, передусім, коректного та ефективного

правозастосування. Очевидно, це стало можливим в Європі, оскільки саме тут сильнішими є правові традиції й високо розвинена правова культура. І ось тут ми переходимо до проблематики філософсько-правової основи формування права ЄС.

Передусім вважаємо за необхідне наголосити, що право Євросоюзу має фундаментальну ціннісну основу. Відповідними цінностями для європейського інтеграційного об'єднання є повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага прав людини, включаючи права осіб, що належать для меншин. Вказані цінності очевидно мають універсальний характер, адже прямо перегукуються з універсальними цінностями, що зафіксовані у Декларації тисячоліття, ухваленої Організацією об'єднаних націй.

Показово, також, що одним з ключових напрямів політики Європейського Союзу як створення простору свободи, безпеки та правосуддя. При цьому, здійснення цього напрямку політики передбачає практичне забезпечення трьох цінностей: свободи (через заснування простору вільного пересування осіб), безпеки (шляхом створення простору внутрішньої безпеки) і правосуддя (організація й підтримання загального судового простору). Як бачимо цінності Євросоюзу мають не декларативний характер, а постають важливим елементом європейської суспільно-правової свідомості і на практиці визначають напрям і характер розвитку європейської спільноти. Водночас, розмірковуючи про філософсько-правової основи права ЄС необхідно вказати на їхню деонтологічну складову.

Концептуальною позицією для нас є той факт, що «Європа це не лише територія демократії, але й простір відданості ідеям верховенства права та законності, визнання принципової важливості належного та шанобливого виконання обов'язків, значення суспільно-прийнятних й суспільством санкціонованих імперативів внутрішнього та зовнішнього характеру» [1, с. 40]. Проведений нами аналіз показує, що для європейського суспільства аксіоматичного характеру набуло положення, що реалізація прав особистості на активне формування соціальних умов передбачає усвідомлення й прийняття

особистістю почуття обов'язку та відповідальності як передумови суб'єктивно-особистісних волевиявлень. При цьому, деонтологічний підхід, що яскраво проявляє себе у практиці нормотворення й правозастосування Європейського Союзу, генеалогічно пов'язаний з філософією Імануїла Канта, у якій представлено найбільш повну експлікацію «належного» у вигляді етики обов'язку. Експерти вказують, що після Канта усі адепти деонтології (теорії належного) так чи так використовують напрацювання німецького класика, крім того основним об'єднавчим елементом більшості сучасних деонтологічних теорій є кантівська повага до людини та віра у її моральний потенціал [2]. Останнє, зауважимо, добре корелює з означеними вище ціннісними установками європейської спільноти.

Нарешті особливої уваги заслуговують міркування щодо філософсько-правової основи права ЄС відомого фахівця у питаннях європейського інтеграційного об'єднання Сергія Кашкіна. Він впроваджує у науковий обіг концепт філософії інтеграційного права спрямована на розуміння інтеграційних процесів і водночас формує основу інтеграційних відносин [3]. Науковець наголошує, що для розуміння інтеграційних відносин особливо важливі закони діалектики: закони взаємного переходу кількості в якість, єдності і боротьби протилежностей, заперечення заперечення. Заснованість права ЄС на законах діалектики сприяє його формуванню й життєдіяльності, забезпечуючи здатності до саморозвитку та самовдосконалення у відповідь на мінливі умови життя.

У підсумку зауважимо, що дослідження й усвідомлення філософсько-правової основа формування правової системи Європейського Союзу має практичне значення у контексті завдання з реалізації євроатлантичних прагнень України. На наше переконання, це завдання передбачає визначення певної правової стратегії, що не можливо без з'ясування філософських підвалин функціональності й ефективності правової системи ЄС у питаннях гарантування демократичних свобод і прав людини, а також забезпечити ефективність та незалежність органів правосуддя. Водночас, феномен правової системи ЄС цікавий і тим, що є яскравим прикладом реальної можливості

практичної реалізації (у позитивному праві) філософсько-теоретичних концептів, що ґрунтуються на універсальних гуманістичних цінностях, базових для Європейського Союзу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Матвійчук А. В. Місце деонтологічної теорії у практиці вищої школи. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* – 2019. – Вип. 3 (52). – С. 40–46.
2. Gerald F. Gaus. What is Deontology?, Part Two: Reasons to Act. *Journal of Value Inquiry.* – 2003. Vol. 35. – P. 179–193.
3. Кашкин С. Ю. Философия интеграционного права. Cyberleninka. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofiya-integratsionnogo-prava> (доступ: 25.05.2021).

**СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ
ІНФОРМАЦІЙНОГО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ В
УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО ДИСТАНЦЮВАННЯ**

Мельник Н. І.

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Останніми роками поняття «світогляд» знову з'явилося на передовій панелі міжнародних дебатів серед провідних дослідників науки та освіти. Світогляд, як феномен є складним і динамічним за своєю природою явищем. є якоюсь дивною темою. Усі люди мають світогляд, але найчастіше він формується та набувається без особливого усвідомлення особистістю. Часто вибір світогляду не залежить від особистості. Яскравою демонстрацією цього є, наприклад те, що діти виховуються за концепцією світоглядів їхніх батьків: вони живуть там, де вибирають батьки, вони відвідують ті розвивальні центри, які зазвичай обирають їм батьки, або взагалі не ходять нікуди, якщо це вибір батьків; вони чують політичну риторику, яку відстоюють їхні батьки, мають кількість братів і сестер, які народжуються в їх сім'ї без їхнього узгодження тощо. Світогляд формується і зовнішніми чинниками: з дитинства людина вчиться чогось від оточуючого соціуму (сусідів, вчителів, тренерів), подорослішавши – від викладачів, наставників, громадських лідерів, керівників тощо. Зазначимо, що всі аспекти, які не залежать від особистості у прийнятті рішення за вектор розвитку свого світогляду вже активно формують світогляд, тож на той момент, коли людина починає обговорювати світоглядні теми, більшість її поглядів на світ вже сформувалися. Однак, у сучасних реаліях життя, є зовнішні чинники та обставини, що детермінують ці перспективи без

явного свідомого прийняття рішення чи цілеспрямованої роботи над цим. І демонстраційним прикладом формування світогляду без свідомих установок стало дистанційне навчання з повним соціальним дистанціюванням, що форсовано впроваджувалось у практику закладів вищої освіти як України, так і зарубіжних, через пандемію COVID-19, що триває донині.

Наразі більшість викликів, управлінських (переорганізація роботи закладів на повністю дистанційну організацію праці та освітнього процесу), організаційних (забезпечення дистанційної освіти), методичних, психологічних тощо, що постали перед адміністративно-керівним складом закладів вищої освіти, викладачами, науковцями та іншими науково-педагогічними кадрами вищої освіти подолано і більшість українських освітніх закладів за півроку змогли забезпечити адекватну організацію освітнього процесу [10, с. 7]. Водночас, залишаються виклики, що передують після завершення пандемії та виходу із локдаунів, що полягають: у підвищенні мотивації викладачів до реорганізації своєї професійної діяльності і гнучкого та комфортного переходу з дистанційного в офф-лайн формат навчання; у роботі зі студентами щодо їхньої мотивації до навчальної діяльності після виходу з дистанційного формату навчання; у подоланні психолого-організаційних бар'єрів тощо [1, с. 138-139]. Отже, виникають логічні запитання, яким чином змінилися світоглядні орієнтири студентів в умовах соціального дистанціювання та навчання не в стінах університету, а в його інформаційно-освітньому середовищі, що становить основну *мету* даного оглядово-аналітичного дослідження.

Насамперед, зазначимо, що для визначення світоглядних орієнтирів студентів в умовах сучасних реалій інформаційного-освітнього простору доцільним видавалось: по-перше визначити сутність поняття «світоглядний орієнтир»; по-друге – провести коротке анкетування серед студентів щодо зміни цих орієнтирів у їхньому розумінні.

Важливо зазначити, що поняття «світогляд» є багатоструктурним, комплексним та універсальним, оскільки компілює в своїй структурі знання і

почуття у переконання, орієнтує на вирішення питань пов'язаних із сутністю людського існування, визначає імперативи поведінки людини, її суджень, дій, сприймань, переконань та бачень, сенс її життя тощо. Його українські дослідники (В. Петрушенко, Є. Причепій, А. Черній та інші) визначають як: «це сукупність узагальнених уявлень людини про себе, світ, свої взаємини зі світом, про своє місце у світі та своє життєве призначення [2, с. 14].»; система найзагальніших знань, цінностей, переконань, практичних настанов, які регулюють ставлення людини до світу [3, с. 10]. Світогляд включає цінності людини і відповідно те, які свої потреби вона задовільняє, взаємодіючи зі світом. У ході діяльності людини згідно свого світогляду виникає індивідуальна та колективна культур [5].

Аналіз праць іноземних дослідників [6], свідчить, питання світогляду в освіті характеризується комплексністю в підходах до розуміння цього феномену. Так, зарубіжні дослідники виокремлюють чотири аспекти у особливостях процесу формування світогляду.

Перший аспект полягає в тому, що поняття світогляд може детермінуватись певними організованими системами, такі як релігії чи ідеології [9]. Другий аспект стосується простору світоглядів та релігій у державній освіті. Дебати щодо викладання релігії, з іншого боку, тісно пов'язані з соціальним та політичним питанням місця релігії у так званій «світській» незалежній від релігії публічній сфері [7; 8; 12].

Третій аспект пов'язаний з попереднім, з акцентом на світогляді у контексті змісту освіти. Тут світогляд визначає питання, пов'язані з характером, цілями та організацією навчання щодо релігій та світоглядів у державних школах [6]. Як зазначалося [8], частково посилаються на поняття «безладної природи світоглядів»: поняття «світогляд» є не тільки широким, багат шаровим та динамічним у розвитку терміном, але й саме поняття світогляду в освіті є неоднозначним. В цьому контексті актуалізуються такі теми, як соціальна стійкість та освіта в галузі глобального громадянства [11].

Четвертий аспект стосується педагогів, викладачів та їхньої освіти. В

цьому питанні актуальним є те, який світогляд мають педагоги різних освітніх ланок і який імпакт вони здійснюють на аудиторію, з якою вони взаємодіють. За дослідженням педагогічної освіти педагогічного персоналу у Фінляндії для цього професійна освіта має забезпечувати підготовку педагогічно мислячих та рефлексивних вчителів [15; 16], які можуть визнати та оптимізувати зростаючі в суспільстві розбіжності [14]. Отже, світогляд дорослої особистості, що здобуває освіту у закладі вищої освіти визначається: системою організації навчання у закладі; освітньою політикою держави, в якій здобувається освіта; змістом дисциплін; та потенціалом науково-педагогічного персоналу щодо здатності передачі світоглядних орієнтирів.

Щодо терміну «орієнтир», то його трактуємо опираючись на те, що: по-перше розглядаємо його в контексті визначення «ціннісні орієнтації», відображення у свідомості людини цінностей, які визнаються ним як стратегічні життєві цілі та загальні світоглядні орієнтири, що формуються на базі співвіднесення особистісного досвіду з поширеними у соціумі зразками культури [4., с. 3];

по-друге у тому, що є компонентом структури особистості, який відображає життєвий досвід, накопичений особистістю в індивідуальному розвитку, та являє собою серцевину свідомості, з огляду на яку особистістю приймаються рішення щодо важливих життєвих питань [4, с. 2]. У контексті потрактування започаткованого дослідження «світоглядні орієнтири студента» визначаємо як сукупність ціннісних установок, переконань та бачень, реакцій та тактики поведінки, життєвого освітнього та суспільного досвіду, якими керується особистість в процесі взаємодії з соціально-матеріальним середовищем, що складає зовнішні чинники формування цього світогляду.

Підсумовуючи теоретичний огляд, зазначимо, що світоглядні орієнтири студентів у реаліях сучасного інформаційно-освітнього простору характеризуються тим, що: детермінуються зовнішніми чинниками (організаційна складова освітнього процесу) та подразниками (соціум, засоби комунікації, форми та методи навчання в процесі здобуття вищої освіти тощо);

визначаються на основі набутих знань (освіта) та досвіду (досвід соціальної комунікації та її відсутності).

Наступний етап нашого дослідження передбачав анкетування студентів щодо їхнього сприйняття організації освітнього процесу в умовах соціального дистанціювання та яким чином це вплинуло на їхні світоглядні орієнтири. Анкета, що пропонувалася студентам була у формі відкритого опитувальника запущеного через ресурс Google-form, частина студентів було опитано усно через засоби зв'язку Zoom, Google-meet та Viber. Анкета містила 3 блоки питань: загальна інформація (вік, стать, відділ навчання, регіон, в якому знаходиться заклад вищої освіти тощо); теоретичний блок (); особистісний фітбек про світоглядні орієнтири та їх зміни (відповіді на те, які світоглядні орієнтири мають студенти). Результати опитування за першим блоком засвідчили, що до опитування долучилося більше 150 студентів з Київської, Сумської, Миколаївської та Черкаської областей з Національного авіаційного університету, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського.

Відповіді респондентів на питання другого блоку засвідчили, що приблизно 60 % студентів мають розуміння поняття «світогляд» та «світоглядні орієнтири», і переважно трактують його як особистісні бачення та сприйняття оточуючого соціального-матеріального оточення, їхніх впливів на особистість та способи взаємодії через призму власних особистісних переконань та ціннісних орієнтацій, що є пріоритетними для особистості.

Аналіз відповідей респондентів по третьому блоці запитань засвідчив, що, не зважаючи на те, що студенти доволі успішно адаптувалися до дистанційного навчання в умовах соціального дистанціювання, 67% з них визначають пріоритет за навчанням в безпосередній соціальній комунікації, оскільки це впливає на їхню мотивацію до пізнавальної та освітньої діяльності. Отже, світоглядний орієнтир щодо цінності соціальної комунікації та

згуртованості став пріоритетними за умови соціального дистанціювання. Важливим світоглядним орієнтиром стало для більшості студентів 85% збереження та зміцнення здоров'я людини, яке вони визначили як основну із своїх життєвих цінностей.

Висновки. Отже, відповідно першого етапу з'ясовано, що поняття :.... Відповідно до проведеного анкетування світоглядні орієнтири студентів зазнали трансформацій від матеріальних до духовних пріоритетів і, що тяжіють до загальнолюдських цінностей: сім'я, життя та здоров'я, соціальна комунікація та згуртованість, освіта, як засіб духовного розвитку та самопізнання тощо. Підкреслимо, що здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів формування, визначення та дослідження особливостей світоглядних орієнтирів студентів в умовах сучасного інформаційно-освітнього простору. Вивчення потребують такі питання, як форми, методи та засоби формування світоглядних орієнтирів в умовах соціального дистанціювання, визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості цих орієнтирів, а також власне розробка моделі формування світоглядних орієнтирів студентів в умовах соціального дистанціювання у сучасних закладах вищої освіти України, що становить перспективи подальших досліджень окресленої в даній статті проблеми.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ:

1. Мельник Н. І. /Виклики перед науково-педагогічними кадрами вищої освіти в Україні після пандемії: визначення та аналіз проблеми/ Вища освіта в умовах пандемії / Під заг. ред. Н. В. Ладогубець, А. М. Кокаревої. – К.: Талком, 2021. – С. 117-138. (Гуманітарний дискурс суспільства ризику)
2. Петрушенко В. Л. Філософія : курс лекцій ; навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти I–IV рівнів акредитації /Петрушенко В. Л. – К. : Каравелла; Львів : Новий світ 2000, 2001. – 448 с.
3. Причепій Є. М. Філософія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. – К. : Академвидав, 2006. – 592 с

4. Федух І. С. Визначення змісту поняття "ціннісна орієнтація" у сучасній психолого-педагогічній науці / І. С. Федух. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2011. - Вип. 3. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_3_25
5. Cultural and Worldview Frames. *Beyond Intractability* (en). https://www.beyondintractability.org/essay/cultural_frames
6. Freathy, R., and H. C. John. 2019. "Worldviews and Big Ideas: A Way Forward for Religious Education?" *Nordidactica* 2019: 1–27.
7. Hemming, P. J. 2011. "The Place of Religion in Public Life: School Ethos as a Lens on Society." *Sociology* 45 (6): 1061–1077. doi:10.1177/0038038511416148.
8. Jackson, R. 2008. "Teaching about Religions in the Public Sphere: European Policy Initiatives and the Interpretive Approach." *Numen* 55 (2–3): 151–182. doi:10.1163/156852708X283032.
9. Kooij, J. C., D. J. de Ruyter, and S. Miedema. 2013. "'Worldview': The Meaning of the Concept and the Impact on Religious Education." *Religious Education* 108 (2): 210–228. doi:10.1080/00344087.2013.767685.
10. Melnyk N., Kovtun O., Postolenko I., Tovkach I. Peculiarities of humanitarian disciplines high-school teaching staff adaptation to the work in the conditions of forced social distancing provoked by COVID-19 in Ukrainian universities. ICERI2020. 13th annual International Conference of Education, Research and Innovation. ICERI2020 Proceedings, pages: 7749-7758. https://iated.org/concrete3/paper_detail.php?paper_id=85075
11. Miedema, S., and G. Bertram-Troost. 2015. "The Challenges of Global Citizenship for Worldview Education. The Perspective of Social Sustainability." *Journal of Teacher Education for Sustainability* 17 (2): 44. doi:10.1515/jtes-2015-0010.
12. Niemi, P.-M., A. Kallioniemi, and R. Ghosh. 2019. "Religion as a Human Right and a Security Threat. Investigating Young Adults' Experiences of Religion in Finland." *Religions; Religions* 10 (1). doi:10.3390/rel10010055.

13. Riegel, U., and S. Delling. 2019. "Dealing with Worldviews in Religious Education: Thematic Analysis on the Topical Structure of German RE." *Journal of Beliefs & Values: Special Issue: Religions and Worldviews Creating Purpose and Meaning for Learning; Guest Editors: Elina Kuusisto, Laura Hirsto and Martin Ubani* 40 (4): 403–415. doi:10.1080/13617672.2019.1618150.
14. Rissanen, I., K. Tirri, and E. Kuusisto. 2015. "Finnish Teachers' Attitudes about Muslim Students and Muslim Student Integration." *Journal for the Scientific Study of Religion* 54 (2): 277–290. doi:10.1111/jssr.12190.
15. Tirri, K. 2014. "The Last 40 Years in Finnish Teacher Education." *Journal of Education for Teaching* 40 (5): 600–609. doi:10.1080/02607476.2014.956545.
16. Toom, A., H. Kynäslähti, L. Krokfors, R. Jyrhämä, R. Byman, K. Stenberg, K. Maaranen, and P. Kansanen. 2010. "Experiences of a Research-based Approach to Teacher Education: Suggestions for Future Policies." *European Journal of Education* 45 (2): 331–344. doi:10.1111/j.1465-3435.2010.01432.x.

УДК 821.10.03.

К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ПРИ ОБУЧЕНИИ ГРУЗИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ В ОНЛАЙН-ФОРМАТЕ

Микадзе Манана Георгиевна

Доктор педагогических наук

full-professor

Государственный университет им.

Акакия Церетели

Кутаиси. Грузия

Аннотация: Создание новой парадигмы - коммуникативной парадигмы (коммуникативного подхода) - внесло изменения в дидактику обучения иностранным языкам, тем самым процесс обучения, приобрел коммуникативный аспект. Акцент делается на использовании языков в реальном мире. В центре обучения находится студент, который участвует в интерактивном процессе. Новый мир диктует нам новые законы в том числе и в эпоху пандемии в сфере образования: мы преподаватели не просто должны передавать информацию, а направлять их, давать им возможность пробовать новые и разные методы учебы, и всегда помогать, когда нужна дополнительная помощь.

Методика и дидактика обучения иностранным языкам для решения главных задач обращается к таким исследованиям, где рассматривается соотношение языка, речи и мышления, мышления и коммуникации, познавательных и коммуникативных аспектов слова.

Ключевые слова: коммуникативная парадигма, онлайн платформа, дидактика обучения, разные методы учебы

Создание новой парадигмы - коммуникативной парадигмы (коммуникативного подхода) - внесло изменения в дидактику обучения

иностранным языкам, тем самым процесс обучения, приобрел коммуникативный аспект. Акцент делается на использовании языков в реальном мире. В центре обучения находится студент, который участвует в интерактивном процессе. Новый мир диктует нам новые законы в том числе и в эпоху пандемии в сфере образования: мы преподаватели не просто должны передавать информацию, а направлять их, давать им возможность пробовать новые и разные методы учебы, и всегда помогать, когда нужна дополнительная помощь.

Методика и дидактика обучения иностранным языкам (грузинского) для решения главных задач обращается к таким исследованиям, где рассматривается соотношение языка, речи и мышления, мышления и коммуникации, познавательных и коммуникативных аспектов слова.

Посредством принципа вариативности учебное учреждение может выбрать любую модель педагогического процесса. В таких условиях учитель свободен в выборе применения тех инновационных моделей и технологий обучения, без чего невозможен современный учебный процесс. Инновационные явления определяют переход от парадигмы знаний педагогического процесса к личности, от «информативности» к интерактивным методам обучения.

Проблема обучения грузинского языка в учебных учреждениях требует системного анализа речи и мышления с психолингвистических, языковых и психологических позиций. Самое эффективное средство развития мышления – *имитационное моделирование*. Подобный подход обеспечивает имитацию профессиональной деятельности, ее важнейших типичных элементов. Ее использование на уроках развивает навыки коммуникации, привычку самоконтроля; благодаря применению имитационного моделирования урок становится более живым, интересным, информативным, а студенту дается возможность чаще выражать свои чувства, мысли, оценки; другими словами, он *думает на иностранном языке*.

Для развития профессиональных умений и навыков обучения иностранному языку используются такие средства, как коммуникация – диалог,

связанный с профессиональной информацией, анализ социальных и профессиональных ситуаций, выполнение творческих задач профильного содержания, ролевые игры.

Как показывает практика, эффект использования инновационных технологий становится более заметным для развития профессиональных умений и навыков, когда эти технологии употребляются в системе занятий и обеспечивают освоение всего комплекса умений и навыков, что, в свою очередь, формирует у студента продуктивную базу для его активного профилирования в жизни.

В онлайн платформе дискуссия и аргументация, в свою очередь, является важным актом общественной деятельности, в том числе дает студенту показать себя, развивать себя свои навыки. В рассмотрена этот вопрос, его актуальность.

Дискуссию можно рассматривать как метод интерактивного обучения и как особую технологию. В качестве метода дискуссия активно используется для организации интенсивной мыслительной и ценностно-ориентирующей деятельности учащихся в других технологиях и методах обучения: социально-психологических тренингах, деловых играх, анализе различных ситуаций и решении задач.

Обучающий эффект дискуссии определяется предоставляемой участнику возможностью получить разнообразную информацию от собеседников, продемонстрировать и повысить свою компетентность, применить имеющиеся знания в процессе совместного решения учебных задач.

Развивающая функция дискуссии связана со стимулированием творчества обучающихся, развитием их способности к анализу информации и аргументированному, логически выстроенному доказательству своих идей и взглядов, с повышением коммуникативной активности учащихся.

Влияние дискуссии на личностное становление учащегося обусловлено ее *ценностно-ориентирующей направленностью*, созданием благоприятных условий для проявления индивидуальности, самоопределения в существующих

точках зрения на определенную проблему, выбора своей позиции; для формирования умения взаимодействовать с другими, слушать и слышать окружающих, уважать чужие убеждения, принимать оппонента, находить точки соприкосновения, соотносить и согласовывать свою позицию с позициями других участников обсуждения.

Для эффективного проведения дискуссии необходимы следующие условия:

- Информированность и подготовленность учащихся к дискуссии, свободное владение материалом,
- Правильное употребление понятий, используемых в дискуссии,
- Корректность поведения, недопустимость высказываний, задевающих личность оппонента и т.д.

Мы выделяем несколько этапов дискуссии.

1) введение в дискуссию:

На этом этапе происходит предъявление проблемной ситуации; демонстрация видеосюжета и материалов (статей, документов); ролевое проигрывание проблемной ситуации; анализ противоречивых высказываний – столкновение противоположных точек зрения на обсуждаемую проблему; постановка проблемных вопросов.

2) обсуждение проблемы:

Обмен участниками мнениями по каждому вопросу. Цель этапа – собрать максимум мнений, идей, предложений, соотнося их друг с другом.

И вот здесь начинается сложное. Потому что нужно:

- следить за соблюдением регламента;
- обеспечить каждому возможность высказаться, поддерживать и стимулировать работу наименее активных участников с помощью вопросов
- не допускать отклонений от темы дискуссии;
- предупреждать переход дискуссии в спор ради спора;
- следить за тем, чтобы дискуссия не переходила на уровень межличностного противостояния и конфликта;

- стимулировать активность участников в случае спада дискуссии.

3) *подведение итогов обсуждения:*

- Выработка учащимися согласованного мнения и принятие группового решения;
- Настрой обучающихся на дальнейшее осмысление проблемы и поиск путей ее решения;
- Совместная оценка эффективности дискуссии в решении обсуждаемой проблемы, позитивного вклада каждого в общую работу.

Как в любой работе, при проведении дискуссии есть свои маленькие секреты, например, приемы, повышающие эффективность группового обсуждения:

- Уточняющие вопросы побуждают четче оформлять и аргументировать мысли (“Как вы докажете, что это верно?”);
- Парафраз – повторение ведущим высказывания, чтобы стимулировать переосмысление и уточнение сказанного (“Вы говорите, что...?”, “Я так вас понял?”);
- Демонстрация непонимания – побуждение учащихся повторить, уточнить суждение (“Я не совсем понимаю, что вы имеете в виду);
- “Сомнение” – позволяет отсеивать слабые и непродуманные высказывания (“Так ли это?”, “Вы уверены в том, что говорите?”);
- “Альтернатива” – ведущий предлагает другую точку зрения, акцентирует внимание на противоположном подходе;
- “Задевающее утверждение” - ведущий высказывает суждение, заведомо зная, что оно вызовет резкую реакцию и несогласие участников, стремление опровергнуть данное суждение и изложить свою точку зрения;
- “Нет-стратегия” - ведущий отрицает высказывания участников, не обосновывая свое отрицание (“Этого не может быть”).

Одна из самых больших ошибок преподавателя – Дискуссия считается незавершенной, если не проведен ее анализ.

Обязательно необходимо подвести итоги занятия. Анализируются

выводы, к которым пришли участники дискуссии, подчеркиваются основные моменты правильного понимания проблемы, показывается логичность, ошибочность высказываний, несостоятельность отдельных замечаний по конкретным вопросам темы дискуссии. Обращается внимание на содержание речей, глубину и научность аргументов, точность выражения мыслей, правильность употребления понятий. Оценивается умение отвечать на вопросы, использовать приемы доказательства и опровержения, применять различные средства полемики.

Это основные моменты, которые помогли нам провести лекции интересно, познавательно.

Цель обучения - предоставить учащемуся знания, позволяющие ему общаться на иностранном языке, а также понимать, обрабатывать и анализировать устные и письменные тексты (отчеты, официальные письма, интервью, очерки, биографии, публикации, отрывки из художественных текстов и др.). Давать устные и письменные объяснения, выражать собственное мнение.

Наблюдение на процессом обучения грузинскому языку как иностранному подняло необходимость использования различных инновационных технологий во время пандемиию.

Инновационные тенденции обучения иностранному языку.

Инновационные методы направлены на более эффективное развитие и адаптацию личности (как социальное, так и профессиональное) в пределах современного меняющегося общества.

Многосторонний метод. Современный многосторонний метод основан на следующих принципах т.н. «Кливлендского плана» (1920 г.): 1. Иностраный язык не может быть заучен путем механического запоминания, так как он создается индивидуально. Соответственно, приоритет должен отдаваться спонтанной речи студента; 2. Язык – это культура, т. е. культурные знания передаются при изучении языка посредством аутентичного языкового материала; 3. Каждый урок должен быть направлен только на один фокус, т.е.

на одном уроке студент учится отгадыванию только одной выделенной единицы; 4. Грамматика и словарь изучаются по отмеренным частям в строгой логичной последовательности. В процесс обучения обязательно должны быть включены все четыре умения и навыка речевого действия. Изучаемый материал представлен длинными диалогами и своими упражнениями в форме вопросов и ответов.

Тексты, заученные данным методом, как правило, формируют у студента представления о культуре страны изучаемого языка, хотя роль учителя здесь ограничивает возможность творческого использования изученного студентом материала при непосредственной коммуникации.

Естественный метод. Его цель – добиться владения иностранным языком на среднем уровне. Учитель никогда не обращает внимания на ошибки, допущенные в речи, так как это может помешать развитию речевых умений. Ранний продуктивный период начинается тогда, когда пассивный словарь студентов достигает приблизительно 500 лексических единиц.

С точки зрения педагогики главным компонентом инновационного подхода является познавательный подход (*Activity Approach*). В его основе лежит понимание того, что функционирование и развитие личности, как и интерперсональные взаимоотношения студентов, определяется целями, содержанием и задачами социально значимой деятельности.

Активное обучение. Данный метод направлен на организацию развития личности, на ее саморазвитие и самоорганизацию. Главный принцип состоит в том, что студент является творцом собственных знаний. На современном этапе обучения иностранным языкам активное обучение, разумеется, является приоритетным, поскольку эффективное управление учебно-познавательной деятельностью возможно только тогда, когда оно опирается на активное умственное действие учащегося.

Использование инновационных технологий в обучении **грузискому языку** подразумевает употребление таких психологических подходов

(когнитивный, позитивный, эмоциональный, мотивационный, оптимистичный, технологический), которые направлены на личность студента.

Обучение грузинскому языку посредством использования интернет-сети.

Внедрение информационных коммуникационных технологий в процессе обучения развивается в удивительно быстром темпе. Использование интернет-технологий на уроке является эффективным фактором для развития мотивации учащихся. В большинстве случаев работа за компьютером стимулирует их. На сегодня перспективы использования интернета весьма широки. Это может быть переписка с англоязычными людьми при помощи электронной почты; участие в различных международных интернет-конференциях, семинарах и других проектах; создание и размещение в сети сайтов и презентаций; работа в скайпе. Также для студентов представляет интерес процесс создания интернет-ресурсов, который характеризуется новшествами, актуальностью и креативностью. Организация познавательной деятельности в малых группах дает возможность каждому студенту показать свою активность.

Внедрение новой медики активно осуществляется в нашей стране. Имеются грузинские интернет-ресурсы (напр., www.readwritethink.org, www.ascd.org, <http://espnet.eu>), пользоваться которыми могут учителя и учащиеся, что, в свою очередь, делает процесс изучения и обучения более многообразным и интересным.

Хотя следует отметить, что интернет-технологии не являются в творческом процессе панацеей роста мотивации учащегося и его самостоятельности. Для достижения максимального эффекта в процессе обучения необходимо использование как различных образовательных медиа-технологий, так и других инновационных средств широкого спектра.

Языковое портфолио как одно из перспективных средств обучения грузинскому языку. В современных условиях языковое портфолио определяется пакетом тех рабочих материалов, которые представляют собой опыт или результат той или иной учебной деятельности. Подобный набор

материалов дает учащемуся и учителю возможность проанализировать накопленные в языковом портфолио результаты учебной деятельности, оценить объем учебной деятельности, определить успехи и прогресс ученика. Языковое портфолио – одно из гибких учебных средств, которое может быть адаптировано в любой учебной ситуации. Одно из значительных его преимуществ состоит в том, что учащийся в течение определенного времени может самостоятельно следить за динамикой уровня усвоения изучаемого языка. Это учебное средство создает ситуацию развития и обеспечивает реальное включение в ход учебного процесса.

Важность дискуссии при онлайн платформе - одно из важнейших педагогических миссий, которое уже много лет развивается в университетах во всем мире, а пандемия корона вируса привела к широкому использованию и еще раз доказала важность этого направления.

В заключение можно сказать, что развитие, улучшение и оптимизация методов обучения грузискому языку всегда было и остается одной из актуальных задач в сфере образования. Как показали исследования, изучение иностранных языков сегодня невозможно без инновационного подхода. Из современных требований к целям изучения иностранных языков вытекает тот факт, что статус учащегося и учителя меняется и схема «учитель – ученик» переходит на технологию личностно-ориентированного обучения в тесном сотрудничестве.

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА:

1.Быков, А.К. Методы активного социально-психологического обучения: М., 2005. –160 с.

2.Даушвили Н. «Новые медиа-технологии в процессе учебы и обучения».(file:///C:/Users/Admin/Downloads/2089%20(1).pdf)

3.Devon C. Duhaney, „TECHNOLOGY AND THE EDUCATIONAL PROCESS: TRANSFORMING CLASSROOM ACTIVITIES“ Int'l J of Instructional Media Vol. 27(1), 2000

4.Иванченко Т. Языковой портфолио как стратегия изучения иностранного языка в течение всей жизни/ Молодой ученый. — 2013. — №5. — С. 704-707. (<https://moluch.ru/archive/52/6837/>)

5.Кларин, М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры, дискуссии. Рига, НПЦ «Эксперимент», 1995.

6.Леонтьев, А.А. Педагогическое общение/ А. А. Леонтьев; Психол. ин-т РАО, Центр соц.-психол. помощи им. Ж. Казанко. 2-е изд., перераб. и доп. М. Нальчик Изд. центр «Эль-Фа» 1996. – 146 с.

7.Gary Motteram “The benefits of new technology in language learning”, 2013, (<https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/the-benefits-new-technology-language-learning>)

8.Mostyaeva I. V. „ACTIVITY APPROACH IN THE EDUCATIONAL PROCESS FOR THE PREPARATION OF FUTURE INFORMATICS TEACHERS“. The International Conference on the Transformation of Education proceedings Held by SCIEURO in London, 22-23 April 2013, Vol.2, p.103-108. (<http://scieuro.com/activity-approach-in-the-educational-process-for-the-preparation-of-future-informatics-teachers/>)

ГЛОБАЛЬНОЕ БРЕМЯ ДИАБЕТА

Мирющенко Максим Вадимович

Ассистент кафедры

Онищенко Вера Ивановна

Студентка

Донецкий национальный медицинский университет

г. Мариуполь, Украина

Аннотация: Сахарный диабет – реальная угроза для жизни населения планеты за счет ранней инвалидизации и высокой смертности от тяжелых осложнений. Данное заболевание – единственное неинфекционное заболевание (имеются в виду особо опасные инфекции – чума, оспа и др.), взятое под контроль Организацией Объединённых Наций (ООН).

Ключевые слова: Сахарный диабет, гипергликемия, патофизиология, Всемирная организация охраны здоровья

Диабет – это состояние хронической гипергликемии, которое может развиваться, при недостаточной выработке инсулина β -клетками поджелудочной железой (это гормон, регулирующий содержание глюкозы в крови) или, когда организм не может достаточно эффективно использовать выработанный им инсулин. [1, с. 141].

Симптомами сахарного диабета являются нарушение обмена веществ, особенно углеводного, кетоацидоз, прогрессирующее поражение периферических нервов, капилляров почек и сетчатки глаз, а также атеросклероз.

Представляя собой значимую проблему общественного здравоохранения, диабет является одним из четырех приоритетных неинфекционных заболеваний (НИЗ), принятие мер в отношении которых запланировано на уровне мировых

лидеров. На протяжении последних нескольких десятилетий число случаев и распространенность диабета неуклонно росли и продолжает расти до сегодняшних дней.

По оценкам, в 2014 году диабетом страдали 389 миллионов взрослых во всем мире по сравнению с 127 миллионами в 1980 году. Глобальный уровень заболеваемости диабетом (стандартизованный по возрасту) практически удвоился с 1981 года, увеличившись с 5,7% до 9,5% среди взрослого населения. Это отражает рост сопутствующих факторов риска, таких как избыточный вес или ожирение (чаще всего II или III степени). За последнее десятилетие уровень заболеваемости диабетом быстрее возрастал в странах с низким и средним уровнем дохода по сравнению со странами с высоким уровнем дохода.

В 2013 году диабет стал причиной 1,7 миллиона смертельных случаев во всем мире. Более высокое по сравнению с оптимальным содержание глюкозы в крови вызвало еще 2,2 миллиона смертей, тем самым повысив риск сердечно-сосудистых и других заболеваний. 43% процента из этих 3,7 миллиона смертей происходят в возрасте до 70 лет. Доля смертей до достижения возраста 70 лет в результате высокого содержания глюкозы в крови, или диабета, выше в странах с низким и средним уровнем дохода, чем в странах с высоким уровнем дохода [2, с. 3].

В конце всего вышесказанного, следует сделать вывод, что люди с диабетом требуют особого внимания и своевременной корректировки гликемического индекса, индекса жировой массы тела и поддержания иммунной системы, тем самым избегая появлению тяжелых осложнений со стороны различных систем организма (заболевания со стороны сердечно – сосудистой системы, ЖКТ, аутоиммунные болезни и т.д)

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

- 1) Зайко Н.Н., Боцян Ю.В., Крушитель Н.В. Патопфизиология. – 2015г. – С. 141-147.
- 2) ВООЗ. Глобальный доклад по диабету. - 2016г. – С. 3-5.

**УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ
КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА**

Михайленко Ольга Валеріївна

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

Павленко Максим Васильович

Литвиненко Вікторія Євгеніївна

магістранти кафедри обліку і аудиту

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

Анотація. У статті розглядаються основні положення управління витратами підприємства в системі контролінгу. Запропоновано методи визначення впливу системи контролінгу на процес управління, оцінки і формування витрат на підприємствах. Розглянуто аспекти вдосконалення системи управління витратами та висвітлено основні питання щодо їх вдосконалення, спрямовані на забезпечення ефективного функціонування підприємства в процесі контролінгу.

Ключові слова: витрати, управління витратами, система управління, контролінг, виробничі витрати, принцип управління витратами.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день, а саме в умовах погіршення кон'юнктури ринку та погіршення інфляційних процесів та політичних факторів перед керівником підприємства постає завдання впровадження ефективної системи управління виробничими витратами та їх контролю. В основі будь-якої системи управління витратами лежить їх класифікація за різноманітними ознаками. Недостатність розроблення системи контролінгу при оцінці та прогнозуванні виробничої діяльності підприємства обумовлює проблемне коло питань, розкритих в статті.

Як зазначає Г.М. Колісник «Система управління витратами» – це сукупність взаємопов’язаних елементів та системного підходу до об’єктів [1]. На погляд І.М. Мазур механізм управління витратами підприємств повинен складатися із сукупності елементів, які виконують функції: нормування, планування й прогнозування, облік і розподіл, аналіз і поточний контроль, регулювання [2].

О.Г. Кірдіна та Ю.В. Мирошниченко вказують, що значна роль належить економічному аналізу господарської діяльності, прогнозній оцінці витрат і результатів, науково-обґрунтованим методам калькулювання, формування і розподілу витрат підприємства [3].

Протягом останніх років підприємства стають все більш сприйнятливими до імплементації інноваційних технологій управління витратами виробництва. Важливим став поділ на тактичні або оперативні і стратегічні чи довгострокові, або, іншими словами, на витрати, обумовлені поточною ситуацією, і витрати, які спрямовані на те, щоб зіграти значущу роль в майбутньому [4]. На сьогоднішній день механізм зниження витрат він є комплексним проблемним питанням, тісно пов’язаним з проблемою підвищення ефективності використання ресурсів в ході виробництва, їх якості, удосконалення управління ними, їх плануванням, обліком, аналізом, стимулюванням в розрізі стратегічного розвитку підприємства. Принцип стратегічного управління витратами виробництва найчастіше несе в собі елемент проблематичності, тому що жоден елемент вихідних даних про витрати у звітному періоді спочатку не містить елементів, необхідних для визначення довгострокових перспектив.

Система управління витратами виробництва має базуватися на наступних принципах, визначених відповідно до системи контролінгу:

- єдність підходів;
- управління витратами виробництва на різних стадіях життєвого циклу;
- органічне поєднання високої якості із зниженням питомих витрат;
- акцент на недопущення виникнення надзвичайних витрат;

- всебічне застосування найбільш ефективних методик і прийомів управління витратами в оперативному та стратегічному контекстах;
- підвищення мотивації працівників у зниженні витрат.

Необхідно розрізняти такі поняття, як «витрати», «затрати» і «видатки».

«Витрати» з числа перерахованих є найбільш узагальнюючим і характеризує грошовий вимір ресурсів. «Затрати» відображують використання виробничих ресурсів у вартісному вираженні, а «видатки» – втрату сукупних ресурсів (виробничих і фінансових). Оскільки всі показники мають вартісне вимірювання, то необхідно звернути увагу на їх сутнісні.

Значну роль у процесі управління витратами займає класифікація за різними ознаками групування. Вдосконалення технологій управління виробничими витратами вимагатиме подальшого розгалуження класифікаційних ознак розподілу витрат. А саме, ознака реального наповнення витрат власними джерелами фінансування дозволить відобразити в стратегічному аспекті можливі проблеми, пов'язані з недооцінкою в системі контролінгу вартості теперішніх або майбутніх витрат. Пропонується поділити витрати за цією ознакою на три групи:

- 1) бухгалтерські (відповідні первісній оцінці);
- 2) номінальні (враховують альтернативну вартість);
- 3) реальні (що враховують крім альтернативної вартості ще й інфляційну складову).

Зростання конкурентоспроможності підприємства відбувається за рахунок постійного поточного прибутку та завдяки витратам на досягнення лідерства в конкурентній боротьбі. І, навпаки, збільшення прибутку може відображати послаблення конкурентоспроможності в результаті скорочення витрат в галузях, що зберігають інноваційну частку ринку, наприклад, маркетингові дослідження та науково-дослідні роботи.

З точки зору контролінгу прибуток повинен розглядатися в якості короткострокового показника ефективності роботи. Дане твердження веде до визначення системи контролінгу, яке зосереджує увагу на важливості відносних

витрат, цін, обсягу попиту та фінансової стабільності в порівнянні з конкурентами. Також важливою характеристикою стратегічних переваг стає оцінка альтернативної вартості і втрачених можливостей виходячи із спеціальних методів оцінки теперішньої та майбутньої вартості.

Аналітики, що займаються контролінгом, в першу чергу зосереджують увагу на моделюванні внутрішньої динаміки витрат виробництва, моделювання даних відбувається за первинними витратами. Однак при цьому ігноруються чинники, що впливають на відносні значення витрат у порівнянні з конкурентами, такі як ефект масштабу, ефект зростання продуктивності, модель використання виробничих потужностей, синергізм, що виникає із взаємозв'язку ресурсів, вольова політика керівництва і чинники, що впливають з географічного розташування та інтелектуального потенціалу компанії. Окрім того, чинники часто взаємодіють один з одним. Жоден з них (типу ефекту масштабу або кривої зростання продуктивності) ніколи не є домінуючим показником становища компанії за витратами. Діагностування цих факторів дозволить підприємству досягти досконалого розуміння свого відносного положення за витратами і того, як воно може змінитися в порівнянні з конкурентами. На думку Леонова аналіз витрат як елемент функції контролю й оперативного коригування рішень допомагає оцінити ефективність використання всіх ресурсів підприємства, виявити резерви зниження витрат на виробництві, зібрати інформацію для підготовки планів і ухвалення раціональних управлінських рішень у сфері витрат [5]. Слід пам'ятати, що управляти витратами слід заради збільшення частки ринку, так як вона стає основним показником зв'язку між прибутком окремого періоду і довгостроковим прибутком.

Однак необхідно з обережністю ставитись до тлумачення показника частки ринку, тому що її значення не в повній мірі говорить про розмір, структуру і тривалості очікуваного попиту. Слід оцінювати найкращі з наявних прогнозів стратегічних альтернатив, а частку ринку брати в якості додаткового чинника.

Таким чином, з'являється нове тлумачення контролінгу – з позиції стратегічного бачення виробничих витрат підприємства.

Стратегічні рішення в модельованому середовищу повинні прийматися на підставі оцінки їх впливів на конкурентну боротьбу, розширеної до прогнозованих змін частки ринку та прибутковості протягом тривалого періоду. Динаміка цих змін у великій мірі залежатиме від ефективності використання ресурсів і ліквідності конкурентів.

Нові інвестиції в розширення продажів мають змінювати конкурентоспроможність і оцінюватися через відносні витрати до прогнозованої частки ринку.

Процес отримання прибутку завжди супроводжується рухом грошових коштів. Б.В. Мельничук пропонує розподіл витрати на виробництво продукції на об'єкти обліку не один раз на рік, як практикується на більшості підприємств на сьогодні, а щомісячно [6].

В умовах інфляції збільшується ризик отримання фактичного збитку замість реального і навіть номінального прибутку. Чим більшою є питома вага вартості сировини в ціні реалізації готової продукції і чим довший термін отримання доходу від інвестованих коштів тим вищий ризик фактичного збитку.

Узагальнюючи все вище згадане побудуємо за допомогою схеми механізм контролінгу (рис.1). Контролінг починається з планування, визначення цілей підприємства.

Система обліку і аналізу забезпечує контролера інформацією щодо досягнення запланованих показників, формування собівартості, наявності «вузьких місць» або резервів, ефективності використання ресурсів, діяльності структурних підрозділів та всього підприємства, виробничих процесів, на основі якої формуються нові планові показники. За допомогою прийомів фактичного та документального контролю перевіряється достовірність даних обліку та аналізу.

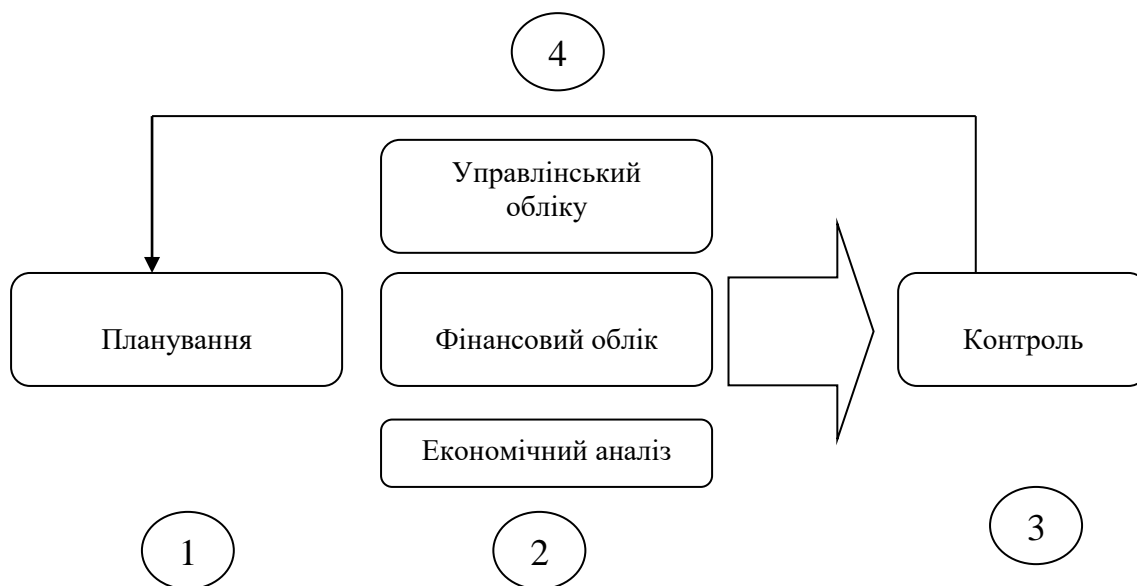

Рис. 1. Механізм контролінгу

Завданням контролінгу є забезпечення розвитку підприємства у довгостроковій перспективі. Причинами запровадження підсистеми контролінгу в практику на підприємств є [7, с. 18]: зростання нестабільності зовнішнього середовища; ускладнення системи управління підприємством; необхідність побудови системи інформаційного забезпечення управління. Контролінг є важливим засобом успішного функціонування підприємства, оскільки [8, с. 151]: забезпечує керівництво і власника підприємства інформацією для прийняття управлінських рішень, управління ресурсами шляхом інтеграції процесів збирання, обробки, підготовки, аналізу, інтерпретації інформації; забезпечує виживання підприємства на рівнях тактичного і стратегічного управління; сприяє оптимізації залежності «виручка – витрати – прибуток».

Контролери в процесі виконання своїх повноважень з управління витратами використовують велику кількість методів – як загальнонаукових, так і специфічних, притаманних складовим функціям контролінгу (табл. 1). Методи контролінгу в управлінні витратами поділяються на 6 груп:

- 1) Загальнонаукові методи: спостереження, аналіз, синтез, порівняння, групування та систематизацію;
- 2) методи планування: експертні методи, методи екстраполяції,

економіко-математичне моделювання, бюджетування;

3) методи бухг. обліку: стандарт-кост, директ-кост;

4) методи управлінського обліку: методи вивчення поведінки витрат (технологічний аналіз, метод аналізу облікових даних, метод вищої-нижчої точки), аналіз точки беззбитковості, бенчмаркінг, вартісний аналіз, портфельний аналіз, ABC-аналіз, SWOT-аналіз;

5) методи аналізу: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, факторний аналіз, аналіз фінансових показників.

б) методи контролю: документального та фактичного контролю.

Здійснення контролю потребує розроблення певної стратегії перевірки з метою уникнення повторних перевірок, мінімізації витрат часу та високої якості роботи. Для ефективного управління витратами найдоцільнішим є створення децентралізованої служби на чолі з фінансовим директором (рис. 2).

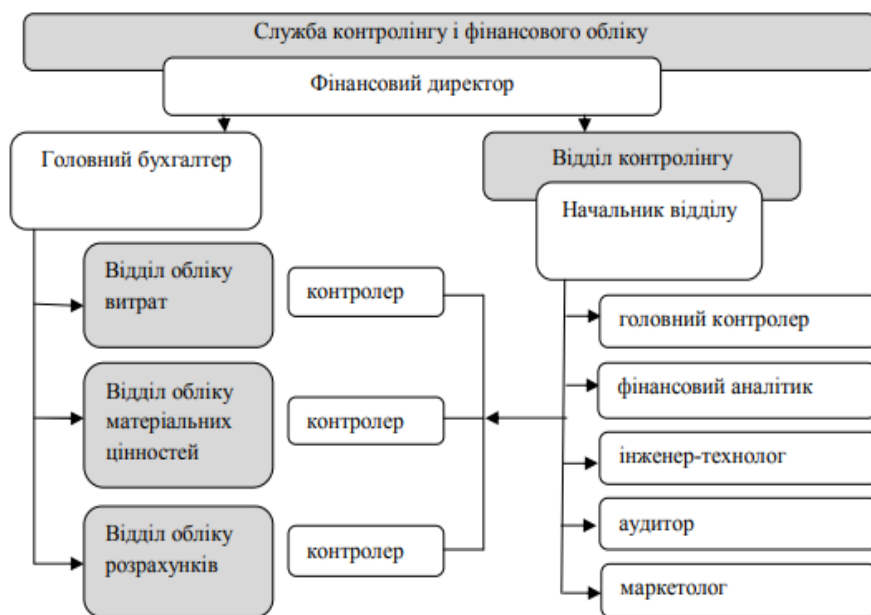

Рис. 2. Схема децентралізованої служби контролінгу

Посада контролера вимагає широкого спектра знань і здібностей, оскільки контролери співпрацюють не лише з головним контролером, а й з усіма спеціалістами відділу контролінгу.

Необхідна чисельність спеціалістів залежить від розміру та виробничої структури підприємства, рівня автоматизації, а відповідно – обсягу облікової та аналітичної роботи. При цьому керівництво підприємства має дотримуватися

правила «витрати – вигоди», тобто вигоди від утримання певної чисельності адміністративного персоналу повинні перевищувати витрати на його утримання.

Контролінг все більше відіграє роль «надання впливу», ніж «інформування», відображає і підсилює переважну прихильність до методів ринкового управління компанію і її продукцію відносно конкурентів.

Висновки. Контролінг – це сфера, яка потребує постійного вдосконалення спеціалістами. Також контролінг повинен орієнтуватися в першу чергу на вигоди підприємства, а саме на прибуток, але не слід запроваджувати на підприємстві систему жорсткого контролінгу, оскільки кожен працівник підприємства має самостійно контролювати результат своєї роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Складові системи управління витратами підприємницьких структур [Електронний ресурс] / Г.М. Колісник // Економічний вісник університету. – 2011. - № 17.
2. Мазур І.М. Удосконалення механізму управління витратами нафтогазовидобувних підприємств [Електронний ресурс] / І.М. Мазур // Інноваційна економіка. Науковий журнал. – 2010. - № 2.
3. Кірдіна О.Г. Поєднання різних підходів до управління витратами на залізничному транспорті [Електронний ресурс] / О.Г. Кірдіна, Ю.В. Мірошниченко // Академічний огляд. Науковий журнал. – 2012. - № 2 (37).
4. Костецька Н.І. Стратегічне управління витратами як засіб забезпечення конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / Н.І. Костецька // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012.
5. Леонов Я.В. Система управління витратами як фактор підвищення конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Я.В. Леонов // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. - № 1(3). Том 2.
6. Партин Г.О. Оцінка концепцій управління витратами суб'єктів

господарювання / Г.О. Партин // Регіональна економіка. - 2008. - №2. - С. 44–50.

7. Стефанюк І.Б. Фінансово-господарський контроль в системі управління фінансами // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 3. – С. 16–18.

8. Стефанюк І.Б. Поняття, сутність і причини виникнення контролінгу // Фінанси України. – 2005. – № 2. – С. 146– 153.

СОЦІОДРАМА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОТЕРАПІЇ

Михальченко Наталія Вячеславівна

докт. філос. в галузі соц. та повед. наук., доц.

Лаврентьева Валерія Андріївна

Волошина Ілона Миколаївна

Студентки

Миколаївського Національного Університету

імені В.О.Сухомлинського

м.Миколаїв, Україна

Вступ./Introduction.Сучасне суспільство переповнене протиріччями і конфліктами, що обумовлює важливість уваги психологічних досліджень в сфері соціальних відносин і пошуку шляхів оптимізації міжособистісної і міжгрупової комунікації. Актуальними стають ідеї пошуку адаптаційних ресурсів людини, створення соціально-психологічних технологій подолання соціальних проблем і вирішення нагальних проблем суспільства. Великим потенціалом в цьому плані має соціодрама - метод, розроблений в 30-40-х роках Я.Л. Морено, який відомий інноваційними технологіями розвитку психологічних ресурсів особистості, роботами в області групової психотерапії, соціальної психології, імпровізаційної теорії, філософії, теорії спонтанності і творчості [1].

Соціодраму називають також технікою групової психотерапії, методом вирішення соціальних проблем індивіда чи спільноти. Вона спрямована на роботу з групою і групові процеси, що відбивається в самому понятті «Соціодрама», яке буквально означає «дія з оточуючими людьми». Створений Я. Л. Морено метод широко застосовується в психотерапії, педагогіці, тренінгах, рольових іграх, організаційному консультуванні, а також як метод навчання і дозволу внутрішніх і міжгрупових конфліктів, так як в цілому спрямований на подолання психологічної напруженості, що виникає між

групами людей.

Ціль роботи./Aim. Теоретично обґрунтувати сутність методу соціодрами, його застосування та переваги роботи.

Матеріали і методи./Materials and methods.

Особливості соціодрами як методу і його використання для вирішення важливих соціальних проблем, описані в роботах І.Б. Гріншпуна, П.П. Горностая, А.Л. Гройсмана, Р.А. Золотовицького, Е. Лопухиной, Е.Л. Михайлової, Е.А. Морозової, А. Блатнер, Т.К. Брадшоу, Р. Вінера, Г. Вудварда, А. Гарсії, М. Короп, П.Ф.Келлермана, Д. Кіппера, Г.Лейтц, Р.Ф.Маріно, Дж.Л. Морено, З.Т. Морено, К.Е. Рудестама, К. Спрага, П. Холмса.

Соціодрама — метод дії, суспільно-політична гра, що полягає у драматургічному моделюванні проблемних соціальних ситуацій з метою зниження соціальної напруженості та групового протистояння, розв'язання міжгрупових конфліктів, подолання наслідків колективних травм та вирішення інших соціальних завдань.

На думку П. Ф. Келлермана «соціодрама — це заснований на досвіді цілісно-груповий метод соціального дослідження та перетворення міжгрупового конфлікту».[1] Автор вважає, що можна виділити три основних аспекти її застосування:

1. Соціодрама кризи, соціальний фокус якої спрямований на колективні травми, що базується на соціальній теорії адаптації і як соціальний ідеал розглядає гомеостаз;

2. Політична соціодрама, її соціальний фокус спрямований на суспільну дезінтеграцію, вона базується на теорії соціального конфлікту і як соціальний ідеал розглядає рівність;

3. Соціодрама розмаїтості, соціальний фокус якої спрямований на суспільні й колективні упередження, що базується на теорії соціального конформізму і як соціальний ідеал розглядає терпимість

Г. Лейтц називає соціодраму глибинно-акціональним методом, спрямованим на відносини між різними групами і колективні уявлення. В його

основі лежить припущення про те, що присутні на соціодрамі, спілкуються між собою за допомогою засобів масової комунікації, відчувають на собі вплив безлічі досить однорідних соматичних, психічних, соціальних і етичних ролей, а людина - це виконавець ролей. Хоча кожен, крім суспільного життя, має свій «світ» з властивими йому «абсолютно особистими» ролями, але мільйони «Приватних світів», зі спостереження Я. Морено, дивним чином збігаються, і ці елементи виявляються колективними елементами, які репрезентують колективні уявлення і колективний досвід. В результаті, особистість може страждати не тільки від своїх недоліків, особистих комплексів і міжлюдських відносин, а й від данностей колективної природи [2].

Цілями соціодрами, як психотерапевтичної техніки, є досягнення глибинного сенсу обставин, в яких діє група, усвідомлення можливих внутрішньо групових конфліктів. Важливо, і те, що цей метод не симулює реальність, а є концентрованою реальністю, підходом до вирішення важливих соціальних проблем. Соціодрама (спонтанна, запланована або відрепетирувана) відрізняється від соціальної драми, написаної драматургами і, хоча і вважається продовженням психодрами, але має ряд важливих від неї відмінностей [5]; [6].

Однак, на думку А. Блатнер, будь-яка психодрама може перетворитися в соціодраму і навпаки. Це важливо, оскільки допомагає протагоністам (учасникам) зрозуміти, що деякі аспекти їх проблем не є результатом, наприклад, слабких сторін їх особистості, а пов'язані з культурними проблемами, суперечливими нормами, а також зустрічаються і в інших людей.

Соціальний досвід може актуалізувати ті чи інші проблеми людини, загострюючи внутрішньоособистісні конфлікти, переживання яких відкриває доступ до ресурсів адаптації [3]. Переживання внутрішньоособистісних конфліктів породжує психічні захисні механізми, що дозволяють виживати в найважчих для особистості ситуаціях, або дозволяє усвідомити травматичний досвід і вибудувати новий рольовий репертуар [3]. Соціодрама важлива не тільки своїм терапевтичним ефектом, але має і величезне діагностичне значення [2]; [3]. Вона дозволяє виявити найбільш актуальні для більшості

учасників групи теми, уточнити їх аспекти. При цьому вивчається не тільки актуальний конфлікт, але і різні його причини [2]; [3].

Слід зазначити і те, що процеси, що відбуваються в групі, відображають соціальні процеси, оскільки будь-яка група є проекцією соціуму в цілому. Соціальні зміни, впливаючи на образ життя, взаємодія, почуття членів суспільства актуалізують несвідомі процеси, пов'язані з колективним несвідомим. У психодраматичній групі з'являється можливість виявити цей колективний тіньовий аспект людини, а також знайти нові способи більш ефективної поведінки [3].

Результати і обговорення./Results and discussion. І. Романова, зіставляючи статистичні дослідження пріоритетних учасників соціодраматичних груп, відзначає універсальність колективних переживань, а також зв'язок певних історичних подій з тематикою внутрішньоособистісних конфліктів, індивідуально-значущими темами, які своєрідно проявляються через групову динаміку.

Соціодрама схожа на психодраму, оскільки обидві використовують групову динаміку і психодраматичні методи, але соціодрама фокусується на поясненні глибини, складності та конфліктів на рівні соціальних ролей [1]. К. Спраг, розглядаючи відмінності психодрами і соціодрами, вказує на участь в соціодраматичній дії всієї групи і відсутність в ньому головної дійової особи, протагоніста, з проблемною ситуацією якого працювала б група, а також на прагнення соціодрами до розширення соціального контексту [4].

Методи соціодрами і психодрами можуть успішно поєднуватися, наприклад, психодраматическое дію включати в себе елементи соціодрами при роботі на рівні особистість - група, особистість - суспільство. Частина ролей можуть бути груповими, а частина - індивідуальними. Соціодраматичні техніки в психодрамі можуть використовуватися при роботі з етнічною ідентифікацією і культурними відмінностями. Оскільки в соціодрамі учасники не грають себе, то це може бути основою поглиблення розуміння і вирішення конфліктів, розрядити напруженість допомогою перенесення проблеми з особистісного

рівня на груповий [6] але, наприклад, працюючи з такою темою, як міжетнічні конфлікти, необхідно дати адекватне представлення, враховуючи допустимі соціокультурні кордони, які не викликати відчуття карикатурності, враховувати правила і очікування кожної з культур щодо зображення ролей. Тут важлива точність, стриманість, обережність і коректність.

Крім того, хоча соціодрама і досліджує загальний характер соціальних ролей, які самі по собі досить складні, але багато соціальних ролей переглядаються в кожній віковій групі з кожним поколінням, що також важливо враховувати [7].

Соціодрама НЕ моделює реальність, не імітує реальні події, а є їх концентрацією. Соціодраматичний процес починається з першої думки, з першого почуття, що виник у ініціатора соціодрами або у соціодраматурга, але важливим є не прагнення втягнути в свою тему відразу багатьох, а обмін темами з іншим, увійти в його положення.

Висновки./Conclusions. Проведена робота показала, що соціодрама, яка є методом групової роботи, призначеним для вирішення соціальних проблем суспільства, про які часто і емоційно говорять. Соціодрама — метод дії, суспільно-політична гра, що полягає у драматургічному моделюванні проблемних соціальних ситуацій з метою зниження соціальної напруженості та групового протистояння, розв'язання міжгрупових конфліктів, подолання наслідків колективних травм та вирішення інших соціальних завдань. У різних груп населення є своя особиста думка, яка часто відрізняється від думки інших груп, метод може бути використаний для роботи в сфері освіти, зокрема, у зв'язку з впровадженням концепції нової української школи. Перевагою соціодрами є легкість у її застосуванні з людьми, навіть з мінімально обізнаними в особливостях групової психологічної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Blatner A. Reflections on sociodrama [Электронный ресурс] /А. Blatner. – Режим доступа: <http://www.blatner.com/adam/pdntbk/sociodrama.html>

2. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я.Л. Морено / Г. Лейтц. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 352 с.
3. Романова И. Е. Социодрама как проекция внутриличностного конфликта и механизмов совладания с ним [Электронный ресурс] / И.Е. Романова. – Режим доступа: <http://www.psiodrama.ru/p439.html#p439>.
4. Спраг К. Разрешение взаимодействовать: кто, как и почему в социодраме / К. Спраг // Руководство по психодраме / Под ред. М. Карп, П. Холмса, К.Б.Таувон / Пер с англ. О.П. Прокоповой ; под ред. П.П. Горностая. – К.: Изд. П. Горностай, 2013. – С. 281-299.
5. Золотовицкий Р. Социальная драма и социодрама – туда и обратно. [Электронный ресурс] / Р. Золотовицкий. – Режим доступа: <http://www.psiodrama.ru/t169.html>.
6. Золотовицкий Р. Социодрама: новое дыхание / Р. Золотовицкий // Психодрама и современная психотерапия». – 2004 – № 4.
7. Blatner A. Sociodrama in higher education [Электронный ресурс] / A.Blatner – Режим доступа: <http://www.blatner.com/adam/pdntbk/sociodrameducat.html>.
8. Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф'єва, О.В. Царькова, Я.В. Цехмістер, О.В. Кочкурова. – 2-ге видання. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. – 752 с.

ОБЗОР БИОНИЧЕСКИХ АЛГОРИТМОВ СВЕТЛЯЧКОВ И ЛЕТУЧИХ МЫШЕЙ ДЛЯ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ОПТИМИЗАЦИИ

Монастырская Анастасия Юрьевна

студентка

Иванов Юрий Юрьевич

канд. техн. наук, доцент

Кривогубченко Сергей Григорьевич

канд. техн. наук, доцент

Винницкий национальный технический университет

г. Винница, Украина

Аннотация: в данной работе рассмотрена бионическая основа алгоритмов роевого интеллекта, основанных на стратегиях поведения стай светлячков (*firefly algorithm*) и летучих мышей (*bat algorithm*), которые используются для решения разнообразных прикладных оптимизационных задач.

Ключевые слова: оптимизация, роевой интеллект, бионические алгоритмы, алгоритм летучих мышей, алгоритм светлячков.

Особенностью большинства научно-практических задач является поиск рациональных решений в многомерном пространстве альтернатив. При этом показатели качества описываются нелинейными зависимостями и оцениваются с помощью сложных алгоритмов, что обуславливает высокую трудоемкость вычислений в ходе решения задачи оптимизации. В этом случае следует применять стохастическую оптимизацию, из которой выделяются методы роевого интеллекта [1]. Рассмотрим механизмы работы метаэвристических алгоритмов, инспирированных живой природой, а именно поведением светлячков и летучих мышей.

Алгоритм светлячков предложен К.Ш. Янгом в 2008 году. Он основан на поведении стаи светлячков в живой природе и их взаимодействии с помощью люминесценции с использованием особого вещества люциферина. Оно соединяется с кислородом, при этом выделяется энергия в виде света, который излучают специальные органы lanternы. Светлячок может изменять цвет и интенсивность излучаемого света. Все светлячки могут привлекать друг друга независимо от своего пола, используя яркость излучения. Привлекательность светлячка для других особей пропорциональна его яркости, поэтому менее яркий светлячок движется к более яркому. С увеличением расстояния между светлячками уменьшается их яркость и, следовательно, притягательность. Если светлячок не видит возле себя светлячка более яркого, чем он сам, то он перемещается случайным образом в окрестности текущих положений [2, 3].

Алгоритм летучих мышей также разработал К.Ш. Янг в 2010 году. Он основан на эхолокационных возможностях рукокрылых, которые используются для обнаружения добычи и препятствий. Основными составляющими алгоритма являются особенности перемещения летучих мышей в пространстве и характеристики их звуковых сигналов. Практически все летучие мыши используют эхолокацию, чтобы определять расстояние, а также различать пищу или добычу и препятствия. Во время полета с определенной скоростью с текущего положения они выпускают частотно-модулированные звуковые сигналы, которые имеют определенную частоту и громкость, и фиксируют эхо, отраженное от окружающих объектов. Частота и интенсивность звуковых импульсов меняется в зависимости от близости к цели. Громкость звукового сигнала меняется от некоторого большого начального до заданного малого значения. Для определения новых положений летучих мышей осуществляется локальный поиск в окрестности текущих положений [4, 5].

Данные алгоритмы можно успешно использовать для решения сложных комплексных задач оптимизации, благодаря простоте, гибкости и эффективности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Орловская Н.М. Анализ эффективности биоинспирированных методов глобальной оптимизации / Н.М. Орловская // Электронный журнал “Труды МАИ”. – М.: МАИ, 2014. – №73. – 22 с. – Режим доступа: <http://trudymai.ru/upload/iblock/85d/85d945530545d38e6d4cbd591417766d.pdf?lang=ru&issue=73>.
2. Yang X.S. Firefly Algorithms for Multimodal Optimization / X.S. Yang // Stochastic Algorithms: Foundations and Applications. – 2009. – Vol. 5792. – P. 169-178.
3. Yang X.S. Firefly Algorithm, Stochastic Test Functions and Design Optimization / X.S. Yang // International Journal of Bio-Inspired Computation. – 2010. – № 2. – P. 78-84.
4. Yang X.S. A New Metaheuristic Bat-Inspired Algorithm / X.S. Yang // Nature Inspired Cooperative Strategies for Optimization. – 2010. – Vol. 284. – P. 65-74.
5. Yang X.S. Bat Algorithm for Multi-objective Optimization / X.S. Yang // International Journal of Bio-Inspired Computation. – 2011. – Vol. 3. – P. 267-274.

ЗАСТОСУВАННЯ ОЗОНОТЕРАПІЇ У ЛІКУВАННІ ПАЦІЄНТІВ ІЗ ПОВНОЮ ВТРАТОЮ ЗУБІВ

Мороз Андрій Богданович

Студент

Локота Євген Юрійович

Доцент кафедри ортопедичної стоматології

Локота Юрій Євгенович

Асистент кафедри ортопедичної стоматології

Ужгородський національний університет,

Стоматологічний факультет

м. Ужгород, Україна

Вступ. При виборі лікування та протезування хворих із повною втратою зубів завжди постає питання збереження та захисту м'яких тканин ротової порожнини. Є багато методик та варіантів, але з поміж усіх найефективнішою визнана - озонотерапія. Її ефективність в профілактиці патологічних процесів є дуже високою.

Мета роботи: Доступно пояснити про метод озонотерапії для пацієнтів із повною втратою зубів. Обрати найбільш ефективнішу тактику лікування.

Матеріали та методи. Провести мікробіологічні дослідження ротової порожнини пацієнтів, яким проводили озонотерапію та пацієнтам, яким не проводили .

Результати та обговорення. Перед початком дослідження був виконаний контрольний бактеріологічний посів ротової порожнини обох груп пацієнтів та порівняний з нормою. Найпоширеніші мікроорганізми в ротовій порожнині це *Streptococcus aureus*, *Pneumococcus*, *Klebsiella*, гриби роду *Candida*. Пацієнти групи А та пацієнти В мають повну адентію .

За даними бактеріологічного посіву було визначено, що в пацієнтів групи В мають кандидозний стоматит. Крім методів санації було також проведено

лікування даних патологій і виконаний повторний бактеріологічний посів порожнини рота.

В пацієнтів групи В, яким не проводилися лікування озонотерапією відбулася незначна зміна мікрофлори в ротовій порожнині. Пацієнти групи А, яким проводилися курси озонотерапії показники їх мікрофлори в ротовій порожнині максимально наближені до норми. Це доводить ефективність використання озонотерапії при санації ротової порожнини.

Висновки.

В даному дослідженні методика озонотерапії проявила себе краще ніж домашня санація порожнини рота та хороша гігієни без застосування озонотерапії . Звичайно є багато інших факторів, які можуть впливати на розвиток тих чи інших патологічних процесів та мікрофлори, наприклад таких як: спадковість, середовище проживання, тип харчування і т.д., але проведення процедури у комплексі із озонотерапією дає кращі результати.

**ОСВІТНЯ СКЛАДОВА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Мотайло Олексій Володимирович

к.м.н., здобувач кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування

Малігон Юлія Михайлівна

здобувач кафедри економічної безпеки,
публічного управління та адміністрування

Державний університет “Житомирська політехніка”

м. Житомир, Україна

Анотація: При розробці дієвої державної кадрової політики у сфері охорони здоров'я пріоритетне значення, на наш погляд, слід приділяти саме освітній складовій. Нами було проілюстровано структуру безперервної професійної медичної освіти в Україні та визначено проблеми, які стримують розвиток освітньої складової кадрової політики сфери охорони здоров'я.

Ключові слова: кадрове забезпечення, освіта, охорона здоров'я, громадське здоров'я, державна кадрова політика.

У процесі бурхливого розвитку інноваційних технологій, приросту знань та глобалізаційних процесів, інтелект, знання, творчий потенціал та освіченість стають рушійною силою та передумовою на шляху прогресу та розвитку суспільства. Лише високоосвічена людина в змозі успішно пристосовуватися до умов сьогодення, орієнтуватися у сучасних реаліях життя та забезпечувати оптимальний рівень віддачі як для себе, так і для суспільства. Необхідність саме у таких фахівцях диктує потребу в зміні підходів до державного управління системою кадрового забезпечення усіх сфер та галузей життєдіяльності суспільства, у тому числі й системи охорони здоров'я.

Під освітньою складовою слід розуміти сукупність дій освітнього та професійно-підготовчого спрямування, що здійснюють безпосередній вплив на покращення кількісно-якісних характеристик кадрового потенціалу системи охорони здоров'я.

Вища освіта залишається визначальною детермінантою формування освітньої складової. Підвищення вимог до отримання вищої медичної освіти та компетенцій лікаря сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Крім отримання масиву професійних знань та вмінь, отримуючи вищу освіту, фахівець набуває досвіду до аналізу та самоаналізу, вміння критичного мислення та пошуку інформації, що в подальшому професійному житті гарантує адекватність вибору відповідних механізмів та напрямів потрібної активності.

Як видно з рис.1., достатньо розгалуженою є структура безперервної професійної медичної освіти в Україні. Так, навчання у медичному ВНЗ триває 6-9 років, що включає в себе 4 роки навчання на бакалавраті, 2 роки у магістратурі та 1-3 – в інтернатурі.

Однак, порівнюючи тривалість навчання у зарубіжних медичних закладах освіти, в Україні отримати кваліфікацію лікаря можна менш затратно у роках.

Сьогодні достатньо розгалуженою є сукупність спеціальностей галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за якими можливе здійснення підготовки фахівців для отримання кваліфікації у медичній сфері. Так, дана галузь знань об'єднує 9 основних спеціальностей, за якими можуть здобувати свої знання майбутні медики, а саме:

- 221 «Стоматологія»;
- 222 «Медицина»;
- 223 «Медсестринство»;
- 224 «Технології медичної діагностики та лікування»;
- 225 «Медична психологія»;
- 226 «Фармація, промислова фармація»;
- 227 «Фізична терапія, ерготерапія»;

- 228 «Педіатрія»;
- 229 «Громадське здоров'я».

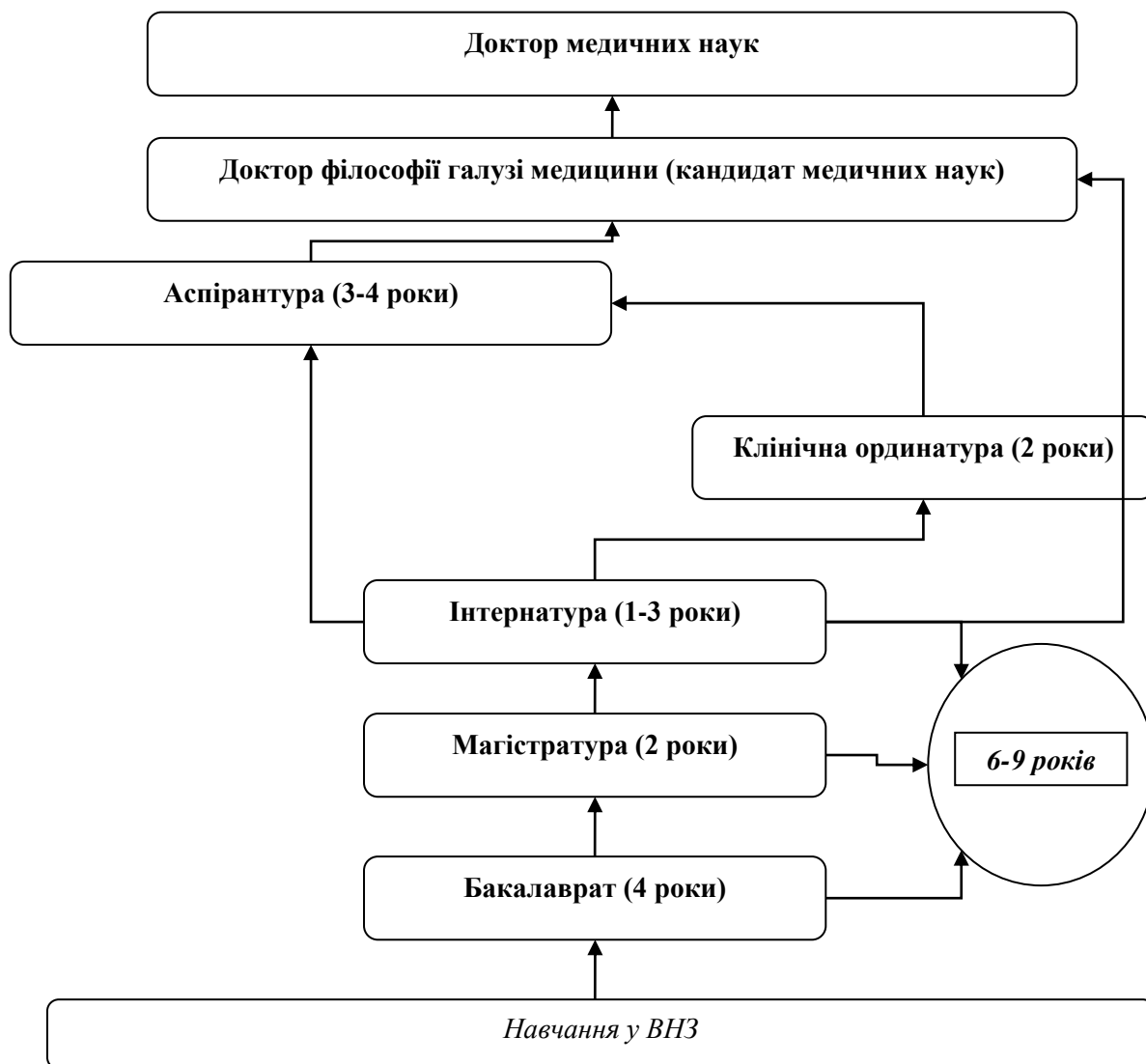

Рис. 1. Багаторівнева структура безперервної професійної медичної освіти

Однак, як свідчать статистичні дані, медичні заклади вищої освіти практично не мають студентів за спеціальностями «медична психологія» (33 студенти у 2018 році) і «громадське здоров'я» (2 студенти у 2018 році).

Регулювання вищої медичної освіти в Україні регулюється законом України «Про вищу освіту», положенням «Про спеціалізацію (інтернатуру)» та положенням «Про клінічну ординатуру».

За даними Державної служби статистики України за медичними спеціальностями у системі вищої освіти України навчається більше 150 тис. громадян України та більше 23 тис. іноземних громадян. У переважній

більшості студенти медичних ВНЗ здобувають освіту в університетах підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України.

Наразі в Україні функціонують 14 державних медичних ВНЗ, а також 5 приватних. Крім того у підпорядкуванні МОЗ є 3 заклади післядипломної освіти. Так, підготовку медиків в Україні здійснюють Національний медичний університет, Вінницький національний медичний університет, Дніпропетровська медична академія, Донецький національний медичний університет, Запорізький медичний університет, Івано-Франківський національний медичний університет, Луганський медичний університет, Львівський національний медичний університет, Одеський медичний університет, Тернопільський державний медичний університет, Українська медична стоматологічна академія, Національний фармацевтичний університет, Харківський національний медичний університет та Буковинський медичний університет.

Усього в Україні 65,7 тис. здобувачів вищої медичної освіти, з яких 24,3 тис. навчаються за державним замовленням та 41,4 тис. – за кошти фізичних та юридичних осіб.

Українська вища медична освіта користується попитом, тому кожного року медичні ВНЗ готові прийняти на навчання тисячі студентів-іноземців. І кількість іноземних здобувачів вищої медичної освіти в Україні з кожним роком зростає. Вартість навчання в українських ВНЗ, порівняно з європейськими є значно нижчою, при чому якість отриманих фундаментальних теоретичних знань та практичних навичок відповідає необхідним стандартам, особливо після приведення всієї системи вищої освіти до європейських стандартів після Болонського процесу. Навчання іноземних студентів подекуди здійснюється не тільки українською та російською мовами, але й все частіше - англійською.

Попри наявні позитивні тенденції розвитку освітньої складової кадрової політики сфери охорони здоров'я ряд негативних моментів стримують її розвиток та знижують ефективність впровадження ряду важливих дій:

- через недосконалість методології розрахунку попиту у фахівцях медичної галузі відсутній і дієвий механізм розрахунку потреби у кількості студентів для конкретної галузі;

- неефективність фінансування навчання студентів-бюджетників;

- недостатній рівень матеріального стимулювання працівників медичної сфери та втрата престижу професії лікаря знижує серед студентів мотивацію до навчання у закладах вищої освіти;

- недостатній рівень капітальних інвестицій породжує проблему відсутності оновлення матеріально-технічної бази медичних закладів вищої освіти та знижує якість навчання студентів-медиків;

- відсутність чіткого контролю змісту освітніх програм та періодичності їх оновлення;

- недосконалість взаємозв'язку теоретичних знань, отриманих протягом навчання у закладах вищої освіти та практичних навичок, неготовність випускника до активної професійної практичної самостійної діяльності відразу по завершенню навчання;

- недофінансування наукових проєктів та досліджень;

- корупційна складова у процесі навчання знижує рівень довіри до медичних закладів вищої освіти;

- відсутність взаємодії медичних закладів вищої освіти, закладів сфери охорони здоров'я та державних органів в контексті узгодженості прийняття управлінських рішень;

- відсутність або неналежна кількість прикладів міжнародної мобільності та обміну досвідом серед викладачів, що унеможлиблює розвиток медичної освіти в Україні відповідно до сучасних реалій та викликів, а також надбань зарубіжних закладів вищої освіти.

У даному контексті пріоритетного значення набуває вирішення таких основних завдань:

- забезпечення компетентнісного підходу та практикоорієнтованості у підготовці медичних кадрів;

- ліквідація галузевих кадрових дисбалансів та дефіциту спеціалістів певних спеціальностей;

- розвиток кадрового потенціалу для системи медичної освіти;

- розвиток дистанційної та електронної освіти, що особливо актуалізується в умовах пандемії COVID-19;

- стандартизація підходів та єдність вимог до підготовки фахівців для сфери охорони здоров'я;

- розвиток академічної мобільності та інтеграція у міжнародних освітній простір;

- розвиток «soft skills» у здобувачів вищої медичної освіти.

Отже, задля професійного реформування вищої медичної освіти в Україні необхідним є розроблення дієвих та пріоритетних заходів, що мають бути узгоджені з усіма суб'єктами, що здійснюють безпосередній вплив на функціонування всієї медичної галузі, залучення як кваліфікованих науковців, перспективних практиків, так і представників стейкхолдерів та навіть студентства з метою удосконалення процесу професійного навчання та виведення його на потенційно новий рівень. Крім того потребують удосконалення ліцензійні іспити та відповідне оцінювання набутих компетентностей майбутніми лікарями.

**О КЛАССЕ НАСЫЩЕНИЯ ФУНКЦИЙ НЕСКОЛЬКИХ ПЕРЕМЕННЫХ
 α -СИНГУЛЯРНЫМИ ИНТЕГРАЛАМИ В ПРОСТРАНСТВА $L^p(R_n)$.**

Мусаев А. М.

Азербайджанский Государственной Университет
 Нефти и Промышленности

Аннотация: В настоящей работе определяются порядок и класс насыщения

α -сингулярными интегралами общего вида в метрике пространства $L^p(R_n)$. Полученные результаты применяются к определению порядка и класса насыщения конкретного сингулярного интеграла.

Ключевые слова: Сингулярный интеграл, ядро, насыщения, порядок, мера.

Пусть R_n – n -мерное Эвклидовое пространства и

$$\lambda = (\lambda_1, \dots, \lambda_n), t = (t_1, \dots, t_n) \text{ и } K_\lambda(t) = \prod_{e=1}^n K_{e,\lambda_e}(t_e)$$

где $K_{e,\lambda_e}(t_e), (t_e \in R_1, \lambda_e > 0, 1 \leq e \leq n)$ - одномерные ядра, удовлетворяющие условиям:

$$\begin{aligned} \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} K_{e,\lambda_e}(t_e) dt_e = 1, \|K_{e,\lambda_e}(t_e)\|_{L(R_1)} \leq M_e < \infty \text{ и} \\ \lim_{\substack{\lambda_e \rightarrow \infty \\ |t_e| \geq \delta \\ (\delta > 0)}} \int |K_{e,\lambda_e}(t_e)| dt_e = 0 \end{aligned} \quad (1)$$

для каждого $1 \leq e \leq n$.

Рассмотрим для каждого $1 \leq e \leq n$, α -сингулярный интеграл вида:

$$Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f; x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int \sum_{-\infty, s_e=1}^{\infty} (-1)^{s_e-1} \binom{\alpha}{s_e} f(x_1, \dots, x_{e-1}, x_e - s_e t_e, x_{e+1}, \dots, x_n) K_{e,\lambda_e}(t_e) dt_e \quad (2)$$

где $\alpha > 0$ - любое действительное число.

В настоящей работе рассматриваются приближения функций $f(x) \in L^p(R_n)$

α - сингулярными интегралами общего вида:

$$\mathcal{Q}_\lambda^{(\alpha)}(f; x) = \frac{1}{(\sqrt{2\pi})^n} \int_{R_n} \left\{ \sum_{s_1, \dots, s_n=1}^{\infty} \left[\prod_{e=1}^n (-1)^{s_e-1} \binom{\alpha}{s_e} \right] f(x_1 - s_1 t_1, \dots, x_n - s_n t_n) \right\} \cdot \left[\prod_{e=1}^n K_{e, \lambda_e}(t_e) \right] dt_1 \dots dt_n; \quad K_\lambda(t) = \prod_{e=1}^n K_{e, \lambda_e}(t_e) \quad (3)$$

где одномерные ядра удовлетворяют условиям (1).

Заметим, что если $f(x) \in L^p(R_n)$ $1 \leq p < \infty$ и ядро $K_{e, \lambda_e}(t_e)$ удовлетворяет условиям (1), тогда сингулярный интеграл (3) существует почти всюду на R_n и справедливы следующие соотношения:

$$(a) \quad \left\| \mathcal{Q}_\lambda^{(\alpha)}(f; x) \right\|_{L^p(R_n)} \leq C_2 \left\| f(x) \right\|_{L^p(R_n)} \cdot \prod_{e=1}^n \left\| K_{e, \lambda_e}(t_e) \right\|_{L(R_1)}$$

$$(б) \quad \lim_{\substack{\lambda_1 \rightarrow \infty \\ \dots \\ \lambda_n \rightarrow \infty}} \left\| \mathcal{Q}_\lambda^{(\alpha)}(f; x) - f(x) \right\|_{L^p(R_n)} = 0$$

$$(c) \quad \lim_{\substack{\lambda_\mu \rightarrow \infty \\ (\mu \neq e)}} \left\| \mathcal{Q}_\lambda^{(\alpha)}(f; x) - f(x) \right\|_{L^p(R_n)} = \left\| \mathcal{Q}_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(f; x) - f(x) \right\|_{L^p(R_n)}$$

для каждого $1 \leq \mu \leq n$ и $\lim_{\substack{\lambda_\mu \rightarrow \infty \\ (\mu \neq e)}}$ означает, что $\lambda_\mu \rightarrow \infty$ для каждого $1 \leq \mu \leq n$ ($\mu \neq e$).

$\mu \neq e$).

$$(д) \quad \left\| f(x) - \mathcal{Q}_\lambda^{(\alpha)}(f; x) \right\|_{L^p(R_n)} \leq \sum_{\mu=1}^{n-1} \left\{ \sum_{s_{\mu+1}, \dots, s_n=1}^{\infty} \left[\prod_{e=\mu+1}^n \binom{\alpha}{s_e} \right] \cdot \prod_{e=\mu+1}^n \left\| K_{e, \lambda_e}(t_e) \right\|_{L(R_1)} \cdot \left\| f(x) - \mathcal{Q}_{\mu, \lambda_\mu}^{(\alpha)}(f; x) \right\|_{L^p(R_n)} \right\} + \left\| f(x) - \mathcal{Q}_{n, \lambda_n}^{(\alpha)}(f; x) \right\|_{L^p(R_n)}$$

В дальнейшем будем предполагать, что

$$G_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(u_e) = \sum_{s_e=1}^{\infty} (-1)^{s_e-1} \binom{\alpha}{s_e} K_{e, \lambda_e}^{\wedge}(u_e s_e),$$

при $\lambda_e > 0$ для каждого $1 \leq e \leq n$, где $K_{e, \lambda_e}^{\wedge}(u_e)$ есть преобразование Фурье функции $K_{e, \lambda_e}(t_e)$.

Обозначим через F множество всех бесконечно дифференцируемых функций с компактным носителем.

Введем класс функций

$$M_F^e(\psi) \equiv \left\{ \psi(x) \in F, \eta_e(u_e) \psi^\wedge(u) = r_\psi^\wedge(u), r_\psi(x) \in F, \eta_e(u_e) \neq 0, 1 \leq e \leq n \right\}.$$

Теорема. Пусть $f(x) \in L^p(R_n)$ ($1 \leq p < \infty$) и одномерные ядра $K_{e,\lambda_e}(t_e)$ ($t_e \in R_1, \lambda_e > 0, e = \overline{1, n}$) сингулярного интеграла (2) таковы, что функции

$$\beta_{\lambda_e}^{(\alpha)}(u_e) = \frac{1 - G_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(u_e)}{\tau_e(\lambda_e) \eta_e(u_e)}, \left(\tau_e(\lambda_e) > 0, \lim_{\lambda_e \rightarrow 0} \tau_e(\lambda_e) = 0 \right)$$

есть преобразование Фурье-Стилтьеса некоторой функции

$$\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t) \in NBV(-\infty; \infty), \text{ (т.е. } \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t) = 1 \text{ и } \left(\int_{-\infty}^{-\delta} + \int_{\delta}^{\infty} \right) |d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t)| \rightarrow 0, \text{ при } \lambda_e \rightarrow \infty, 1 \leq e \leq n$$

).

Тогда:

I. Если

$$\|f(x) - Q_\lambda^{(\alpha)}(f; x)\|_{L^p(R_n)} = o\left(\sum_{e=1}^n \tau_e(\lambda_e)\right) \quad (4)$$

при $\lambda \rightarrow \infty$, то $f(x) = 0$ почти всюду на R_n .

II. Следующие соотношения эквивалентны:

$$(A). \quad \|f(x) - Q_\lambda^{(\alpha)}(f; x)\|_{L^p(R_n)} = o\left(\sum_{e=1}^n \tau_e(\lambda_e)\right) \quad (5)$$

при $\lambda \rightarrow \infty$. (Это означает, что $\lambda_e \rightarrow \infty$ для каждого $1 \leq e \leq n$ в отдельности)

(B). Существует ограниченная мера ν на R_n и функция $\ell(x) \in L^p(R_n)$ такие,

что для каждой $\psi(x) \in M_F^e(\psi)$ справедливо соотношение

$$\int_{R_n} r_\psi(x) f(x) dx = \begin{cases} \int_{R_n} \psi(x) d\nu(x) & \text{при } p = 1 \\ \int_{R_n} \psi(x) \ell(x) dx & \text{при } 1 < p < \infty \end{cases} \quad (6)$$

Доказательство. Рассмотрим случай $1 < p < \infty$.

I. Согласно (с) имеем:

$$\|f(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f; x)\|_{L^p(R_n)} = o(\tau_e(\lambda_e)), (1 \leq e \leq n), \quad (7)$$

при $\lambda_e \rightarrow \infty$. Тогда для любой функции $\psi(x) \in F$ будем иметь:

$$\lim_{\lambda_e \rightarrow \infty} \int_{R_n} \frac{f(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(f; x)}{\tau_e(\lambda_e)} \psi(x) dx = 0, \quad (1 \leq e \leq n) \quad (8)$$

Так как сингулярный интеграл (2) есть интеграл типа свертки, то находим

$$\int_{R_n} \frac{f(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(f; x)}{\tau_e(\lambda_e)} \psi(x) dx = \int_{R_n} \frac{\psi(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(\psi; x)}{\tau_e(\lambda_e)} f(x) dx \quad (9)$$

для каждой $\psi(x) \in F$.

Кроме того, из $\psi(x) \in M_F^e(\psi)$ и теоремы о свертке преобразований Фурье имеем:

$$\begin{aligned} \left[\frac{\psi(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(f; x)}{\tau_e(\lambda_e)} \right]^\wedge(u) &= \frac{1 - G_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(u_e)}{\tau_e(\lambda_e)} \psi^\wedge(u) = \\ &= [\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t_e)]^\vee(u_e) r_\psi^\wedge(u) = \left[\frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} r_\psi(x - t_e) d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t_e) \right]^\wedge(u). \end{aligned}$$

Отсюда, в силу единственности преобразований Фурье, находим:

$$\frac{\psi(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(f; x)}{\tau_e(\lambda_e)} = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} r_\psi(x - t_e) d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t_e)$$

Из последнего равенства следует, что

$$\begin{aligned} \left\| \frac{\psi(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(f; x)}{\tau_e(\lambda_e)} - r_\psi(x) \right\|_{L^p(R_n)} &\leq \\ &\leq \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \|r_\psi(x - t_e) - r_\psi(x)\|_{L^p(R_n)} |d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t_e)| \rightarrow 0 \end{aligned}$$

при $\lambda_e \rightarrow \infty, (1 \leq e \leq n)$.

Отсюда имеем, что

$$\lim_{\lambda_e \rightarrow \infty} \int_{R_n} \frac{\psi(x) - Q_{e, \lambda_e}^{(\alpha)}(\psi; x)}{\tau_e(\lambda_e)} f(x) dx = \int_{R_n} r_\psi(x) f(x) dx$$

для $f(x) \in L^p(R_n)$.

Следовательно, в силу (8) и (9)

$$\int_{R_n} r_\psi(x) f(x) dx = 0$$

для $r_\psi(x) \in F$. Отсюда выводится, что $f(x) = 0$ почти всюду на R_n .

II. (A) \Rightarrow (B). Учитывая (C) из (5) следует

$$\|f(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)\|_{L^p(R_n)} = o(\tau_e(\lambda_e)) \quad (\lambda_e \rightarrow \infty, 1 \leq e \leq n)$$

Тогда, в силу теоремы о слабой компактности (см.[5], стр.16) существует функция $e(x) \in L^p(R_n)$ и чисел e_i ($\lim_{e_i \rightarrow \infty} \lambda_{e_i} = \infty$) такие, что

$$\lim_{e_i \rightarrow \infty} \int_{R_n} \frac{f(x) - Q_{e,\lambda_{e_i}}^{(\alpha)}(f;x)}{\tau_e(\lambda_{e_i})} \psi(x) dx = \int_{R_n} \psi(x) e(x) dx \quad (10)$$

для любой функции $\psi(x) \in F$.

Так как сингулярный интеграл (2) есть интеграл типа свертки, то учитывая (10) находим:

$$\begin{aligned} \lim_{\lambda_e \rightarrow \infty} \int_{R_n} \frac{f(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)}{\tau_e(\lambda_e)} \psi(x) dx &= \lim_{\lambda_e \rightarrow \infty} \int_{R_n} \frac{\psi(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(\psi;x)}{\tau_e(\lambda_e)} f(x) dx = \\ &= \int_{R_n} r_\psi(x) f(x) dx \end{aligned} \quad (11)$$

Из сравнения (10) и (11) имеем:

$$\int_{R_n} r_\psi(x) f(x) dx = \int_{R_n} \psi(x) e(x) dx$$

т.е. справедливо (B).

Теперь докажем (B) \Rightarrow (A). Так как

$$\theta_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t) = \int_{R_n} \frac{\psi(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(\psi;x)}{\tau_e(\lambda_e)} f(x) dx = \int_{R_n} \frac{f(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)}{\tau_e(\lambda_e)} \psi(x) dx = \theta_{\lambda_e}^{(\alpha)}(\psi)$$

Тогда, как в доказательстве соотношения (б) \Rightarrow (в) теоремы, имеем:

$$\frac{f(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)}{\tau_e(\lambda_e)} = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} e(x+t_e) d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t_e), \quad (1 \leq e \leq n)$$

ИЛИ

$$\left\| \frac{f(x) - Q_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)}{\tau_e(\lambda_e)} \right\|_{L^p(R_n)} \leq \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \|e(x)\|_{L^p(R_n)} \int_{-\infty}^{\infty} |d\mu_{\lambda_e}^{(\alpha)}(t_e)| \leq M$$

независимо от $\lambda_e, (1 \leq e \leq n)$, т.е.

$$\|f(x) - \theta_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)\|_{L^p(R_n)} = O(\tau_e(\lambda_e)), \quad (\lambda_e \rightarrow \infty, 1 \leq e \leq n)$$

Учитывая (d) из последнего равенства, находим:

$$\|f(x) - \theta_{\lambda_e}^{(\alpha)}(f;x)\|_{L^p(R_n)} = O\left(\sum_{e=1}^n \tau_e(\lambda_e)\right)$$

при $\lambda \rightarrow \infty$, т.е. справедливо (А).

Теорема доказана при $1 < p < \infty$ и при $p = 1$ теорема доказывается аналогично.

Применим теоремы к конкретному линейному оператору Фейера :

$$\sigma_\lambda(f; x) = \frac{1}{\prod_{e=1}^n (2\pi\lambda_e)^{R_n}} \int f(x-t) \prod_{e=1}^n \left(\frac{\sin \frac{1}{2} \lambda_e t_e}{\frac{1}{2} t_e} \right)^2 dt \quad (12)$$

в случае $1 \leq p \leq 2$. В этом случае $\alpha = 1$ и

$$K_\lambda(t) = \frac{1}{\prod_{e=1}^n (2\pi\lambda_e)} \prod_{e=1}^n \left(\frac{\sin \frac{1}{2} \lambda_e t_e}{\frac{1}{2} t_e} \right)^2 = \prod_{e=1}^n K_{e,\lambda_e}(t_e).$$

Так как

$$[K_{e,\lambda_e}(t_e)]^\wedge(u_e) = \begin{cases} \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \left(1 - \frac{|u_e|}{\lambda_e} \right) & \text{при } |u_e| < \lambda_e \\ 0 & \text{при } |u_e| \geq \lambda_e \end{cases}$$

то

$$G_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(u_e) = \begin{cases} 1 - \frac{|u_e|}{\lambda_e} & \text{при } |u_e| < \lambda_e \\ 0 & \text{при } |u_e| \geq \lambda_e \end{cases}$$

Следовательно, для функции $\tau_e(\lambda_e) = \frac{1}{\lambda_e}$ и $u_e(u_e) = |u_e|$ удовлетворяющее

соотношение:

$$\frac{1 - G_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(u_e)}{\tau_e(\lambda_e)|u_e|} = \begin{cases} 1 & \text{при } |u_e| < \lambda_e \\ \frac{\lambda_e}{u_e} & \text{при } |u_e| \geq \lambda_e \end{cases} \quad (1 \leq e \leq n) \quad (13)$$

Известно [7], что

$$\frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} \sqrt{\frac{2}{\pi}} \left(\frac{\sin t_e}{t_e} - c_i t_e \right) e^{-t_e \frac{u_e}{\lambda_e}} dt_e = \begin{cases} 1 & \text{при } |u_e| < \lambda_e \\ \frac{\lambda_e}{u_e} & \text{при } |u_e| \geq \lambda_e, \end{cases} \quad (14)$$

где

$$\bar{C}_i t_e = - \int_{t_e}^{\infty} \frac{\cos u}{u} du, (1 \leq e \leq n)$$

Введем функцию

$$e_{\lambda_e}(t_e) = \lambda_e \sqrt{\frac{2}{\pi}} \left(\frac{\sin t_e \lambda_e}{t_e} - \bar{C}_i(t_e \lambda_e) \right).$$

Так как

$$\begin{aligned} \int_{-\infty}^{\infty} |e_{\lambda_e}(t_e)| dt_e &= \lambda_e \sqrt{\frac{2}{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} \left| \frac{\sin t_e \lambda_e}{t_e} - \bar{C}_i(t_e \lambda_e) \right| dt_e = \\ &= \sqrt{\frac{2}{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} \left| \frac{\sin t_e}{t_e} - \bar{C}_i t_e \right| dt_e \leq M_1 < \infty, \end{aligned}$$

т.е. $e_{\lambda_e}(t_e) \in L(R_n)$. С другой стороны, если через

$$\mu_{\lambda_e}(t_e) = \int_{-\infty}^{t_e} e_{\lambda_e}(u_e) du_e, (1 \leq e \leq n),$$

обозначим равномерно ограниченную меру на R_1 , то в силу

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{\sin t_e}{t_e} dt_e = \pi \text{ и } \int_{-\infty}^{\infty} \bar{C}_i t_e dt_e = 0,$$

получаем, что $\mu_{\lambda_e}(-\infty) = 0$, $\mu_{\lambda_e}(+\infty) = \sqrt{2\pi}$ для всех значений λ_e и

$$[\text{var } \mu_{\lambda_e}(t_e)]_{-\infty}^{\infty} = \int_{-\infty}^{\infty} |e_{\lambda_e}(u_e)| du_e \leq M_2 < \infty$$

Сравнение (13) и (14) показывает, что функция

$$\frac{1 - C_{e,\lambda_e}^{(\alpha)}(u_e)}{\tau_e(\lambda_e) \eta_e(u_e)}$$

есть преобразование Фурье-Стилтьеса нормированной функции с ограниченной вариацией.

Следовательно, условия теоремы удовлетворяются для сингулярного интеграла Фейера. Поэтому, имеем.

I. Пусть $f(x) \in L^p(R_n)$, $(1 \leq p \leq 2)$. Тогда для того, чтобы имело место соотношение

$$\|\sigma_{\lambda}(f; x) - f(x)\|_{L^p} = O\left(\sum_{e=1}^n \frac{1}{\lambda_e}\right),$$

при $\lambda_e \rightarrow \infty$, $(1 \leq e \leq n)$ необходимо и достаточно, чтобы $f(x) = 0$ почти всюду на R_n .

II. Пусть $f(x) \in L^p(R_n)$, $(1 \leq p \leq 2)$. Для того, чтобы имело место соотношение

$$\|\sigma_\lambda(f; x) - f(x)\|_{L^p(R_n)} = O\left(\sum_{e=1}^n \frac{1}{\lambda_e}\right)$$

при $\lambda_e \rightarrow \infty$, $(1 \leq e \leq n)$ необходимо и достаточно, чтобы $f(x) \in \mathbf{n}_p(f)$, где

$$\mathbf{n}_p(f) = \begin{cases} f(x) \in L(R_n) | f(x) \in BV(R_n) \text{ при } p=1 \\ f(x) \in L^p(R_n) | f(x) \in AC_{loc}(R_1) \text{ по } x_e \\ \text{и } \frac{\partial f(x)}{\partial x_e} \in L^p(R_n), (1 \leq p \leq 2, 1 \leq e \leq n). \end{cases}$$

ЛИТЕРАТУРА

1. Беренц и Бутцер (H. Berens and Butzer P.) On the best approximation for approximation for singular integrals by Laplace-transform methods, On Approximation Theory, JSNMS, Berkhauser, 1964, 24-42.
2. Бутцер, Нессель (Butzer P., Nessel R.) Fourier analysis an approximation, v.1., New York an London, 1971.
3. Р.Г. Мамедов. Преобразование Меллина и теория приближения. Баку – «ЭЛМ»- 1991, стр. 272.
4. Berens H. and Butzer P.L. Uber die Darstelling holomorpher Funktionen durch Laplace-und Laplace Stieltjes Integrale. Mat., z., 81, 1963.
5. Musayev A.M. To the question of approximation of functions by the Mellin type operators in the space $X_{\sigma_1, \sigma_2}(E^+)$. Proceedings of IMM of NAS Azerbaijan, 2008, XXVIII, pp. 69-73.
6. Transactions of NAS of Azerbaijan, 2012, vol. XXXII, N-1, p.107-117.
7. A.M. Musayev. On saturation order of functions some variables by singular . International journal of Applied Matematics, vol.31, №3, 2018 june.
8. A.M. Musayev. On linear operators giving higher order approximation of functions in $L^p_\sigma(R^+)$, International journal of Applied Matematics, vol.33, №1, 2020, pp 15-27 .

УДК 378.663:631.1(44)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ У ВИЩИХ ІНЖЕНЕРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФРАНЦІЇ

Мусійчук Світлана Миколаївна

к.п.н., доцент, доцент

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

Анотація: У статті розглядається професійна підготовка здобувачів у вищих інженерних навчальних закладах Франції, практична спрямованість цієї освіти, а також деякі показники ефективності вищої інженерної освіти.

Приділяється увага процесу формування компетентності майбутнього фахівця під час реалізації професійних стажувань, ґрунтуючись на суворій відповідності програм навчальних практик професійним навичкам і компетенціям, заявленим в дипломі, і розвитку мотивації здобувача до реалізації набутих знань на практиці.

Ключові слова: професіоналізація, компетентність, професійне стажування, індивідуальна професійна траєкторія, інженер.

Вступ. Успішний розвиток системи освіти країни грає ключову роль в її економічному зростанні. Освіта створює фундаментальну базу для соціальної ідентичності та згуртованості суспільства, формування світогляду молоді. Ця проблема стає особливо актуальною для молоді на тлі неоднорідності сучасного суспільства і ще більше посилюється економічною кризою.

У пошуках оптимальної моделі розвитку вищої освіти України досвід передових європейських країн, а саме Франції, особливо цінний.

За останні кілька років система освіти Франції зазнала низки важливих реформ, не стала винятком і інженерна освіта як її інноваційна складова. Франція прийняла заходи по забезпеченню якісної освіти, що надається

навчальними закладами всіх рівнів і профілів. Спеціалізація французьких школярів, як правило, здійснюється досить рано – у віці 13-15 років. Перший етап спеціалізації відбувається в коледжі (неповна середня освіта), де учні визначаються зі своїм подальшим вибором: загальноосвітній або професійно-технологічний ліцей. Отримання диплома бакалавра (baccalauréat), диплома про закінчення середньої освіти, дозволяє далі вибирати свій тип навчання: загальноосвітній, технологічний або професійний, який в свою чергу відкриває доступ до вищої освіти певного напрямку.

Вища інженерна освіта Франції характеризується співіснуванням двох систем:

- університетської – системи державних установ, що характеризуються політикою відкритого доступу для всіх кандидатів, за винятком технологічних інститутів (Instituts Universitaires de Technologie) і інтегрованих підготовчих дворічних курсів, необхідних для вступу до Вищої інженерної школи;

- системи Вищих інженерних шкіл, що мають політику високої селективності майбутніх здобувачів, а також конкурсним прийомом кандидатів.

Таким чином, з боку абітурієнтів проявляється висока мотивація отримати якісну освіту, а з боку навчальних закладів існує жорстка конкуренція в навчанні талановитих і компетентних майбутніх фахівців-аграріїв, затребуваних на ринку праці.

Метою даної статті є аналіз шляхів професіоналізації студентів у вищих інженерних навчальних закладах Франції та практичної спрямованості даної освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування компетентності та професіоналізму майбутнього фахівця являє собою складний синтез когнітивного, особистісного та практичного досвіду, що сприяє особистісній самореалізації, продуктивній співпраці в колективі, відповідальності, і усвідомленню особистістю власної значущості навчання. Цій проблемі присвячені дослідження В.О. Болотова, В.В. Лаптева, О.А. Ленської, В.В. Серікова, Б.Д. Ельконіна, І.О. Зимньої та інших.

Так, Андреев В.І. підкреслює, що формування компетентності починається зі слова «вміти», оскільки основою компетентності є вміння. Однак важливі не тільки вміння, але й знання, здібності, що відповідають цій компетентності, особистісні якості і навіть досвід творчої діяльності. Компетентність – інтегральний показник, ступінь готовності особистості (що включає позитивну мотивацію, знання, вміння, здібності та досвід творчої діяльності), яка проявляється, розвивається і реалізується в рішенні певного комплексу навчальних, професійних та інших завдань [1, с. 83].

Французькі вчені-дидакти визначили, що показником компетентності фахівця є його професійне котирування на ринку праці, якій сприяють реалізація і сувора відповідність програм навчальних практик (або стажувань) професійним навичкам і компетенціям, заявленими в дипломі, та мотивація здобувача реалізувати набуті знання на практиці [2, 3].

Показником ефективності такого утворення є працевлаштування молодого фахівця в найкоротші терміни по своїй спеціальності на тривалий термін, що в свою чергу викликано трьома факторами:

- 1) педагогічними інноваціями в процесі навчання;
- 2) змішаним типом навчання (теоретичним і практичним);
- 3) тісною співпрацею вузів з підприємствами як державними, так і приватними.

До того ж, у Франції роботодавців залучають до розробки навчальних практичних курсів і викладання їх здобувачам, акцентуючи увагу на еволюції професійних знань і умінь [4].

Таким чином, професійні стажування здобувачів французьких інженерних вузів є невід’ємними компонентами навчальної програми і життєво значущими для майбутніх фахівців, багато в чому визначають успішність діяльності молодого фахівця на ринку праці. А внутрішня мотивація фахівця спонукає його до компетентної професійної діяльності.

Отже, ефективність реалізації стажувань студентів повинна стати «сильною позицією» в професійній підготовці, що здійснюється в вузі. В

процесі самостійної діяльності «проявляється творча мотивація студента, індивідуалізація стилю навчальної та навчально-дослідницької діяльності, самоактуалізація, самоконтроль, самоврядування, саморозвиток і інші особистісні якості майбутнього фахівця» [5, с. 43].

Дослідження показують, що 72% випускників інженерних шкіл проходили практику (більше 3-х місяців) на приватних фірмах і підприємствах, а 28% – в адміністраціях і держструктурах. Цікавим показником є той факт, що з них:

- 42% практикантів пройшли стажування високого рівня з повним професійним супроводом керівника стажування від підприємства (*maître de stage*) і отримали при цьому грошову винагороду;

- 10% студентів-практикантів проходили стажування в більш автономному режимі;

- 35% мали короткі і низькооплачувані стажування;

- 13% мали стажування, далеке від своєї професійної специфіки [6].

Одним із видів оцінювання стажування здобувача є захист звіту про практику (*rapport de stage*) з наступною структурою:

- 1) Титульний лист із зазначенням імені стажера, групи, назви навчального закладу, термінів стажування, назви компанії з логотипом, імені керівника.

- 2) Зміст.

- 3) Вступ, що включає в себе: цілі та завдання, методи, гіпотези і шляхи їх підтвердження, визначення цілей міні-проекту, прогнозовані результати.

- 4) Презентація та організаційна структура компанії, характер діяльності, штат, специфіка.

- 5) Розробка і впровадження міні-проекту, запропонованого стажером, з огляду на обмеження, конкретні ризики і його переваги.

- 6) Самоаналіз професійно-особистісних досягнень стажера під час практики на основі професіонограми і професійних компетенцій.

- 7) Висновки майбутнього фахівця про свою професійну і психологічну готовність, перспективи, подальший вибір кар'єри.

8) Оціночна шкала для викладача.

Необхідно відзначити значення особистісно-професійного компонента в цьому виді роботи.

Схеми стажувань дозволяють здобувачам, які ще навчаються, працювати в компаніях за своєю спеціалізацією короткий період часу, розвиваючи свої професійні і особистісні якості. З іншого боку роботодавці використовують відносно недорогу робочу силу і оцінюють потенційних кандидатів.

У свою чергу, вищі навчальні заклади також отримують підтвердження ефективності підготовки молодих фахівців, відстежуючи подальшу професійну кар'єру своїх випускників, при цьому створюючи зворотний зв'язок з метою удосконалення результатів своєї освітньої діяльності, підвищуючи свій рейтинг і конкурентоспроможність серед інших вузів, і мотивуючи наступне покоління випускників бути ще більш успішними, професійними, компетентними.

Таким показником ефективності і якості підготовки фахівців є індивідуальна професійна траєкторія фахівця (*trajectoire professionnelle*). У словнику синонімів і дефініцій "Reverso" цей термін трактується як професійна кар'єра [7].

Аналізуючи інформацію на сайтах вищих інженерних навчальних закладів і представлену там індивідуальну професійну траєкторію фахівців (випускників цих вузів), здобувачі чітко визначають цілі, шляхи успішної реалізації наявних очікувань, потреб, мотивів, вибір способів навчання, оцінюючи і коригуючи свою навчальну і практичну діяльність. При цьому відбувається аналіз умов досягнення мети по відношенню до себе як до особистості, прогнозування результатів становлення успішного компетентного і конкурентоспроможного фахівця.

Висновки. Всебічний системний підхід передбачає активну участь і співробітництво в навчальному процесі вузів, здобувачів і роботодавців, структурування навчального матеріалу і навчального процесу з урахуванням реалій сучасного ринку праці, моніторинг ефективності навчання. Структурування вимагає не тільки безперервності змістовно-пізнавальної схеми

вивчення дисциплін, а й серйозного їх застосування на практиці. Пошук шляхів професіоналізації вищими інженерними навчальними закладами Франції став наслідком сформованого протиріччя між збільшеною потребою суспільства в компетентних, високопрофесійних, конкурентоспроможних фахівцях та певним консерватизмом сформованої системи університетської освіти, що не дозволяв повною мірою враховувати потреби здобувачів, реалізувати можливості кредитно-модульної системи навчання та науковий потенціал професорсько-викладацького складу, що показало необхідність планування і реалізації індивідуальної професійної траєкторії кожним студентом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев В.И. Педагогика высшей школы. Инновационно-прогностический курс: Учеб. пособие для вузов/ В.И. Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2008. – 499 с. – Библиогр.: с.482-494. – Прил.: с. 444-481.
2. Giret J-F, Moullet S. et G Thomas. Retour sur la définition de la professionnalisation de l'enseignement supérieur Communication au GDR RAPPE, 21 et 22 novembre 2002, Aix en Provence. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://formationemploi.revues.org/1495?lang=en>
3. Repères et références statistiques sur les enseignements, la formation et la recherche statistiques – publications annuelles – Édition 2014 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.education.gouv.fr/cid57096/reperes-et-references-statistiques.html>
4. Giret J-F, Moullet S., Marseille Céreq. Une analyse de la professionnalisation des formations de l'enseignement supérieur à partir de l'insertion de leurs diplômés. – 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.cereq.fr/cereq/netdoc35.pdf>
5. Фомин Н.В. Организация самостоятельной работы студентов в условиях двухуровневой системы высшего профессионального образования // Инновации в образовании. – 2012. – № 10. – С. 42-50.

6. Quelle est la valeur professionnelle des stages étudiants ? [Электронный ресурс]. Режим доступа:<http://www.cereq.fr/index.php/articles/Focus/Caracteristiques-des-stages-etudiants>

7. Dictionnaire Français Définition : définitions, exemples, synonymes et expressions Reverso [Электронный ресурс]. Режим доступа:
<http://dictionnaire.reverso.net/francais-definition/>

ФРЭНСИС ГЛОДВИН ПЕРЕВОДЧИК «ГУЛИСТАН» - А СААДИИ ШИРАЗИ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Набиева Нилуфар Саиджановна

старший преподаватель кафедры
английского языка, Таджикский
педагогический институт в городе Пенджикент.
Пенджикент, Таджикистан

Аннотация: «Гулистан» шейха Саади Ширази - самое известное произведение на персидском языке, сияющее жемчужиной в вдохновляющих писателей, и многие великие произведения. Влияние произведений Саади на мировую литературу настолько велико, что с момента их создания эти произведения отслеживались и применялись, и в то же время переводились на другие языки.

Ключевые славы: Саади Ширази, «Гулистан», Фрэнсис Глодвин, «Саади на территории мира».

Саади Ширази - один из выдающихся фигур персидской и таджикской литературы, завоевавшая мировое имя и положение в области культуры и литературы. «Гулистан» шейха Саади - самое известное произведение на персидском языке, сияющее жемчужиной в сокровищнице персидской прозы. После того, как это произведение сохранялось на протяжении веков, оно стало любимой книгой персоязычных и вдохновляющих писателей, и многие великие произведения были написаны на его основе. Гулистан Саади широко распространен не только во всех персоязычных регионах, но и среди других народов. Влияние произведений Саади на мировую литературу настолько велико, что с момента их создания эти произведения отслеживались и применялись, и в то же время переводились на другие языки.

Доктор Исмаил Озар в своей книге «Иранская литература в мировой

литературе» пишет в разделе «Саади на территории мира», что Андре дю Рьер (1580-1660) впервые написал раздел о Саади в начале 17 века. В начале 17 века он перевел «Гулистан» Саади на французский язык под названием «Империя роз». В предисловии к своему переводу Андре де Рио назвал Саади королем турецкой и персидской поэзии. Этот перевод побудил французов познакомиться с Саади раньше любого другого поэта [15,369].

Хотя перевод Андре де Рио не был лишен недостатков, он был с большим энтузиазмом встречен европейской публикой, которая впервые столкнулась с одним из шедевров персидской и таджикской литературы. Вскоре слава Саади распространилась по Франции, и европейские литературные критики приветствовали его с распростертыми объятиями. Согласно каталогу в книге «Библиография персидской литературы на французском языке», книга переводилась на французский язык девять раз.

В том же веке, когда Андре де Рио опубликовал избранный перевод «Гулистана», его переводы были опубликованы на немецком, латинском и голландском языках.

Через год после французского перевода Фридрих Йохан Оксенбах опубликовал немецкий перевод «Гулистана» под названием «Розенгарт». Следует отметить, что Фридрих Йохан Оксенбах опирался на перевод Андре де Рио и перевел его с французского на немецкий, что сильно отличается от персидского происхождения работы Саади.

Другой перевод Гулистана на латынь, *Rosarium Politikum*, был сделан Джорджем Гентуисом в 1651 году в Амстердаме. Георгий Гентуис перевел Гулистан на латынь и включил персидский текст в свою книгу. *Rosarium Politikum* - это разговорный перевод, который отличается от французского перевода «Империи роз» Андре де Рио. Одной из особенностей перевода Георгия Гентуиса является то, что он упростил исходный текст Гулистана и облегчил изучение персидского языка. Он заключает трудные для понимания слова в круглые скобки, позволяя читателям выбрать слова, которые лучше всего их описывают.

В 1654 году Адам Олеарий посвятил себя переводу произведений Саади и перевел Гулистан на немецкий язык как «Persianischer Rosenthal» (Персидская долина цветов). Этот перевод был сделан непосредственно с персидского языка, и около трети его было сделано в прозе. Перевод Олеария более точен и определен, чем переводы, упомянутые выше.

Перевод произведений Саади процветал в 18-19 веках и достиг своего пика славы. В 1774 году английский переводчик Стивен Салливан перевел перевод «Гулистана» и сделал его доступным для англоговорящих. В то же время Дуйсберг опубликовал голландский перевод. В 1789 году Оба Гудон в третий раз перевел и опубликовал «Гулистан» Саади во Франции.

Английский перевод 19-го века Гулистана Саади Эдуарда Ричестека был впервые опубликован Кама Шастрой в 1888 году. Ученые высоко оценили перевод Ричестека. Текст перевода Ричестека представляет собой смесь поэзии и прозы, так что английский читатель не может узнать, какие части Саади написал в оригинальном тексте, а какие - в прозе. Однако арабские слова и фразы в тексте переведены одним почерком.

Полный перевод книги «Гулистан» выполнен в Шибхукоре. Фрэнсис Глодвин, который знал любовь и связь многих людей с Саади и имел особую связь с Саади, завершил перевод «Гулистана» на английский язык в 1806 году. Переводчик получал информацию и знания с урду, персидского и арабского языков и был близко знаком с исламской культурой [9,12]. Мало что известно о жизни Фрэнсиса Глодвина. Хорошо известно, что он был одним из офицеров Ост-Индской компании и служил в армии Бенгалии. Во время правления английского вице-короля Индии Уоррен Гастингс преподавал персидский язык в колледже Форт-Уильям. Он также был активным членом Азиатской ассоциации Бенгалии. Последние годы своей жизни он провел в индийском городе Панта, где и умер в 1813 году.

В конце 18 века Фрэнсис Глодвин перевел отрывки из моральных историй Саади в форме книги под названием «Панднома». Его работа «Персидский писатель на персидском и английском языках» состоит из 12 глав

и включает изучение алфавита, персидской грамматики, приятных анекдотов и советов Саади. Книга была издана в 1801 году в Калькутте, а затем в Лондоне. В 1798 году он написал книгу под названием «Риторика, просодия на рифму персов», в которой затрагивались темы значения, выражения, рифмы и рифмы в персидской поэзии.

В области культурологии он также является автором нескольких двуязычных и многоязычных культур, наиболее известной из которых является «Краткий и полезный словарь персидских и английских словарей», впервые опубликованный в 1770 году, а второй - в 1880 году под названием *A Compendious Vocabulary* (Английский и персидский). В 1801 году Фрэнсис Глодвин опубликовал в Калькутте двухтомный словарь персидских, индийских и английских словарей.

Переводы Глодвина с персидского на английский включают «Ойин Акбари» Абульфазла Аллами, «Альфози Адвия» Мухаммада Абдуллы Ширази, «Баёни вакоё» Кашмири, «Панднома» Саади и «Тарихи (История) Бангола» Мунши Салимуллаха, «Гузидаи Джахонгирнома» Мухаммадходи Муьтамидхона, «Тутинома» Зиёуддина Нашхаби, «Сафарнома» Ходжа Абдулкарима, «Рисола дар зикри ахкоми ушр ва хиродж ва моликони замин» Амира Хайдара Билгроми и так далее.

Среди всех произведений и переводов Глодвина, перевод Саади «Гулистан» и его словарный запас были широко приняты и переиздавались несколько раз. Перевод «Гулистан» Саади, впервые сохранившийся в Патне 12 января 1806 года, был представлен главнокомандующему Индии Маркиусу Велизей 1760-1842 гг. Этот перевод издавался неоднократно, в том числе 1806 г. - первое издание, 1808 г. - репродукция, второе издание, 1832 г. - третье издание, 1834 г. - четвертое издание, 1909 г. - пятое издание. Опубликовано в Лондоне и Пакистане, а также в переводе книги «Гулистан: 1968 в Лондоне» Ревина Леви, 1980 и 1988 гг. в Пакистане.

Автор книги в переводе Фрэнсиса Глодвина - Камол Ходжисайд Джавади так говорит о переводе этого произведения: читатель сидит и ласкает душу, что

тоже следует соблюдать при переводе. Очень жаль, что англоговорящий читатель никогда не получит удовольствия, которое персидско-говорящий читатель Саади может получить от перевода этого произведения [9,8].

Цель переводчика, который в основном состоит в том, чтобы перевести суть мысли Саади на английский язык, состоит в том, чтобы потерять красоту слова в переводе, и читатель может получить доступ только к небольшой части слова.

Фрэнсис Глодвин, переводя работу Саади, пытался передать послание Саади очень желательным и понятным способом, в то же время позволяя переводить его на английский. Перевод Глодвина сохраняет атмосферу прозы Саади и, по возможности, выдержан в стиле «Гулистана». Когда дело доходит до интерпретации материала, переводчик проходит через область устного перевода и обращается к вольному переводу, который более точен в случае стихов и стихов. Переводчик постарался передать сообщение Саади на английском очень желательно и понятно и в то же время с разрешения.

Перевод Глодвина уникален и великолепен. Проза Глодвина - это английская проза двухвековой давности, которая иногда близка к стилю классической английской литературы, который отличается от современной английской прозы. Однако, несмотря на то, что в переводе использована древнеанглийская проза, он понятен и не представляет проблем для чтения англоязычными и персидскими читателями.

Благодаря тому, что переводчик был писателем-культурологом и знаком со словарями персидского, арабского и урду, он смог привести различные эквиваленты на английский язык при переводе многих понятий «Гулистан» и слов. Переводчик первым ввел на английский язык некоторые персидские фразы и термины, которые заложили основу для лучшего понимания двух культур.

Глодвин приемлемым образом сформулировал концепции и значения коранических стихов, арабских фраз и пословиц и более или менее успешно сравнил эти термины, что свидетельствует о его знакомстве с исламскими

терминами и концепциями.

В заключении можно сказать, что «Гулистан» Саади Ширази является ярким примером его таланта, и это влиятельное произведение с его содержанием и освещением моральных историй служит источником моральных наставлений для всего человечества и занимает особое место среди лучших произведений человечества. Украшение крыльца Организации Объединенных Наций знаменитым стихом шейха Саади «Люди являются членами тела, являющегося жемчужиной творения», является доказательством его высокого статуса.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Саъдии Шерози. Гулистан. - Душанбе: Маориф ва фарханг (Образование и культура), 2008. –с.231
2. Са'ди. Гулистан. Критический текст / Са'ди; перевод, предисловие и примечания Р.М. Алиева. - М.: Издательство восточной литературы, 1959. – 487 с.
3. Graf S. 197 (Jedes Geheimnis)-199 (wohl vertragen), Olearius Nr. 13-17, S.430 (von to kon).
4. Pirmajmaldin H., Ordoudarim. The study of proper name allusions in English translations of Sa'di's Gulistan// Translation studies, Volume 5, Number 19, 2007.-p. 5-22.
5. The Gulistan or Rose Garen of Sa'di Translated by Edward Rehatsek Edited and with an Introduction by David Rosenbaum.1899.-335 p.
6. The Gulistan or Rose Garden by Shaikh Muslehu'ddin Sa'di of Shiraz Translated by Francis Gladwin and with Introduction and editing by Dr. S.H.S. Kamal Haj Sayyed Javadi.- Alhoda, 2000 .- 435p.
7. The Gulistan or Rose Garden by Shaikh Muslehu'ddin Sa'di of Shiraz. The full vocabulary Persian- English by John Platts and editing by Dr. S.H.S. Kamal Haj Sayyed Javadi. –Alhoda, 2000 .- 362p.

**ПРОГРАМНЕ РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ
КЛІЄНТІВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ЗАКЛАДІВ**

Назаров Олексій Сергійович

доцент каф. ПІ

Гулієв Нурал Бахадур огли

Студент

Національний університет радіоелектроніки

м. Харків, Україна

Анотація: На сьогоднішній день громадські заклади відпочинку, розваг та інші, розраховані на відвідування, вважаються одними із найприбутковіших видів бізнесу та відрізняються оцінками клієнтів, тому мають різну популярність та привабливість. Тому кожен із них унікальний, на жаль, бувають випадки, коли люди не можуть насолодитися можливостями обраного готелю, ресторану, кінотеатру, через що важко знайти те місце, яке задовольняло б усі потреби відвідувачів, де б вони почувалися в комфорті та мали б бажання повернутися. Для пошуку необхідного потрібні час та гроші. Тому програмна система, розрахована для оцінювання закладів людьми, які були там раніше, стала б у нагоді усім новим клієнтам: вони знатимуть точніше про внутрішнє становище та політику даного громадського місця, що скоротить їх витрачені час та фінанси дарма.

Ключові слова: заклади, клієнти, оцінка, програмний застосунок, відгуки, опитування, підтвердження ідентифікації.

Кожен клієнт, відвідуючи якесь громадське місце, йде туди з метою провести час з друзями, сім'єю, або відпочити, або через робочі цілі. Звісно, усі хочуть отримати та відчути очікуване від закладу, в якому вони перебувають, витрачають час та гроші.

На жаль, складно знайти своє улюблене або просто комфортне місце, де ти не замислюєшся над важкими життєвими обставинами, де просто бажаєш відволіктися віж усього та поринути у щось приємне, бо завжди знаходяться причини більше не приходити в ресторан, наприклад, через те, що офіціант забув, що ви замовляли салат без огірків, та ви втрачаєте бажання повертатися.

Уявіть, що ви приїхали з друзями до невідомої країни на відпочинок і збираєтеся провести час у ресторані. Звичайно, ви хочете бути задоволеними вибором. Щоб переконатися, ви можете ознайомитись із оцінками людей та відгуками, хто насправді був там. [1]

Від таких проблем ніхто не застрахований, що означає, що ми часто витрачаємо власні гроші та час дарма в громадських місцях, про що ми пишемо в відгуках, що понижує популярність та конкурентноспроможність цих закладів. В результаті люди шкодують за витрачені ресурси, а заклади втрачають прибуток.

Ось чому метою є розробка проекту для вирішення раніше нагаданих проблем, а саме для об'єктивного оцінювання закладів та збільшення впевненості у правильності вашого вибору.

Досконалим рішенням проблеми закладів та клієнтів є розробка програмної системи, яка б відображала оцінку громадських місць серед таких же, але іншої категорії, що стало б в нагоді при детальному виборі відвідувачами.

Створення даної ідеї неможливо без конкуренції. Ця проблема має багато способів вирішення. Отже, даний сервіс має аналоги. Серед них ми можемо знайти QrBoss та Copiny. Вони та наш проект мають або подібності, або відмінності.

Можна виявити такі відмінності:

- взаємодія з будь-якими установами та виставами;
- виставлення оцінки, яка залежатиме від кількості оглядів чи відповідей, написаних або заданих Вами в минулому;
- фільтрація та обшук будь-яких закладів;

- простий у використанні інтерфейс.

Головна ідея – це написання відгуків та оцінювання закладів тільки реальними клієнтами зі спеціальним дозволом. Даний доступ регулюватиметься підтвердженням ідентифікації користувача системи в громадському місці та видаватиметься йому після виконання певних вимог. Варто виділити, що оцінка будуватиметься в залежності від показників усіх характеристик кожного закладу, які відрізняються в залежності від їх категорії. Тому система вирізнятиметься можливістю гарантувати відвідувачам тільки найкращі емоції, комфорт та насолодження, що ґрунтуватиметься на реальних обставинах інших, що контролюватиметься також за допомогою відображення усіх результатів, якими б вони не були. [2, с. 156]

Для цього в програмній реалізації буде розроблена можливість регулювати систему за допомогою чотирьох ролей: адміністратор, менеджер, користувач, ревізор – які відрізняються своїми своїми правами.

Цей проект повинен мати основні цілі, які залежать від аудиторії, яка його використовуватиме.

Дана програма буде розроблена для власників різноманітних закладів. Серед них ми можемо знайти ресторани, кафе, готелі, школи, університети, торгові площі, парки та інші приємні центри.

Сервіс відображатиме взаємну взаємодію. Чесність може залучити відвідувачів. Оскільки використання цієї програми обмежено необхідним відвідуванням місця, яке буде оцінено, люди, які ніколи раніше не були там, зможуть довіряти цим знакам саме для того, щоб відвідати чи не відвідати цей заклад.

Переваги програмної реалізації ідеї для клієнтів:

- можливість знаходження громадського закладу вартого їх власних часу та коштів;
- відвідування непоганих місць, що не закінчується їх шкодуванням;
- написання відгуків тільки тими клієнтами, які точно були там та мають дозвіл на їхнє оцінювання, що дає гарантію новим відвідувачам на

довіру чи недовіру цих місць або знижує ймовірність дарма витрачених ресурсів.

Плюси усіх закладів від додатку:

- визначення слабкостей власного бізнесу та націлення на їх видалення для подальшого розвитку;
- визначення місця серед інших закладів тієї ж категорії в залежності від оцінок та відгуків клієнтів;
- контроль процесу оцінювання: тільки реальні відвідувачі зі спеціальним доступом.

В результаті, відвідувачі будуть в місцях, в яких можна з радістю провести вільний час, та сповіщатимуть інших, куди варто та куди ні, що стане в нагоді цим закладам: вони отриматимуть сигнал про те, що необхідно покращити задля задоволення усіх клієнтських вимог та примх.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Польшинская Г., Гордеихина И. The research of factors influenced on restaurants' visitors satisfaction. *Маркетинг и маркетинговые исследования*. 2019. Vol. 2. P. 146–157. URL: <https://doi.org/10.36627/2074-5095-2019-2-2-146-157> (date of access: 27.05.2021).
2. Чернов И. Почему клиенты уходят?. *Антикризисный менеджмент*. 2006. № 6. С. 23–27.

ДИЗАЙН В КИНОИНДУСТРИИ. АСПЕКТ СОЗДАНИЯ ОБРАЗОВ

Нестеренко Мария Сергеевна
Титова Татьяна Алексеевна
Салдан Катерина Дмитриевна
Панарина Вероника Дмитриевна

Студентки

Звенигородский Леонид Анатольевич

Старший преподаватель

ХНУГХ им. А.Н. Бекетова

г. Харьков, Украина

Анотация: статье поднимается вопрос о связи дизайна и кино. Роль дизайна в создании образов героев.

Дизайн-образы в киноиндустрии – безусловно имеет сильную роль в создании героя. Начиная с грима и заканчивая его финальным видом. Благодаря работе дизайнера, создаются самые оригинальные и впечатляющие картины в фильмах.

Ключевые слова: дизайн, кино, образы в кино, дизайн в киноиндустрии

Общие сведения о дизайне в киноиндустрии

Современная киноиндустрия представляет собой безграничное пространство возможностей для деятельности дизайнера. Дизайнер, который работает в сфере киноиндустрии, создавая свои новые образы, как скульптор, который лепит своих героев предлагая своей аудитории свое виденье, свою точку зрения. Таким образом, дизайнер становится наиважнейшим посредником между автором идеи и зрителем, воплощая придуманные образы в реальность. Стоит отметить, что порой дизайнеру (особенно если его имя мирового масштаба) дают полную свободу фантазии и действий, и тогда

дизайнер становится единоличным творцом. Становится ясно что роль дизайнера в киноиндустрии не только не ослабевала на протяжении эволюции кино, но и росла по мере совершенствования кинематографии и современных технологий. Дизайнер не только является ключевым звеном между фантазией и реальностью, он также способен влиять на киноиндустрию и зрительскую аудиторию.

При виде определенного героя (его образа) люди даже не задумываются какая работа дизайнера была проделана. От начальных эскизов до шитья костюмов и нанесения грима, которое может длиться в течении 6 и более часов. Дизайнер должен учитывать внешность самого актера что бы его образ, а то есть внешний вид гармонично смотрелся с его персонажем. Любые даже самые маленькие и на первый вид незначительные нюансы должны быть выполнены безупречно.

Сейчас кино не обходиться без дизайна и не только дизайн образов. Большая команда в разных сферах: например, как интерфейс-дизайн или саунд-дизайнер, все они трудятся над созданием идеального фильма, идеальной картинки, чтобы зритель смотрел, наслаждаясь фильмом.

Популярные дизайнеры-модельеры создавшие культовые образов героев в киноиндустрии

Джорджио Армани

Для Джорджио Армани «Темный рыцарь» вовсе не является дебютом работы в кинематографе. Так что ока поклонники Бэтмена в фильме любовались его маской и восторгались бэтмобилом, глаза модников были прикованы к повседневным костюмам Брюса Уэйна, которые Джорджио Армани создал вместе с художницей по костюмам Линди Хемминг. Воротники с отворотами, шелковые галстуки, широкие плечи — так выглядит благородный миллионер, спасающий город.

«Ничего личного», 2009

Исполнитель главной роли Клайв Оуэн сам свел режиссера картины Тони Гилроя с Джорджио Армани — и оказался в выигрыше от их совместной работы.

В результате дизайнер не только создал костюмы для героя Оуэна, но и помог полностью продумать его визуальный образ — с его легкой руки в гардеробе офицера разведки появились аккуратные тренчи, очки-авиаторы и часы Armani Privé.

Коко Шанель

«Кровь поэта»

Коко Шанель, пожалуй, стала первым дизайнером в кино, чей гонорар был выше, чем у главных актеров. В 1930-м году Коко знакомится с **Сэмом Голдвином**, голливудским продюсером и основателем известной студии M.G.M. Выступая новатором в киноиндустрии, Сэм Голдвин решил одеть звезд в платья от самого великого дизайнера своей эпохи.

«Это положит начало новой эре в кинематографе. Дамы пойдут в наши кинозалы по двум причинам: во-первых, смотреть фильмы и видеть звезд; во-вторых, смотреть на последние пуски моды», — заявлял Сэм Голдвин.

Одной из первой картин, где Шанель выступила художником по костюмам, стала **«Кровь поэта»** режиссера Жана Кокто, давнего друга Шанель.

Союз Коко и кинематографа очень трудно назвать успешным. Как объясняла сама Коко, ее костюмы не рассчитаны на то, чтобы создать мишурный блеск на экране. Фильмы, над которыми работала Шанель, получали благоприятные рецензии в прессе, но сами наряды удаивались лишь кратких комментариев.

Пако Рабан

"Барбарелле"

Французский режиссер Роже Вадим знал, насколько важна визуальная составляющая в кинематографе, поэтому всегда работал с лучшими из лучших дизайнеров. Так, к работе над костюмами в знаменитой "Барбарелле" он привлек испанца Пако Рабана – дизайнера, без которого сложно представить моду 1960-х годов. Для этой космической приключенческой истории Рабан создал соответствующие костюмы – металлические кольчуги, шипованные боди и высокие ботфорты, покрытые металликком.

Исполнительница главной роли Джейн Фонда после "Барбареллы" стала настоящим секс-символом своей эпохи.

Рут Картер

«Черная Пантера»

Этот фильм неожиданно для многих вошел сразу в шесть номинаций. В том числе за лучший дизайн костюмов и за работу художника. Надо сказать, что фурор «Черная Пантера» произвела самым фактом появления в числе номинантов. Мы стали свидетелями того, как популярное кино поравнялось с «настоящим искусством». Размах и проработка костюмов и локаций — вещь довольно привычная для супергеройских фильмов. Но в этом фильме картинка выглядит еще эффектнее в том числе и из-за причудливого сочетания футуризма и этнических мотивов. Декорации придумывала художник Ханна Биклер, а за костюмы отвечала дизайнер Рут Картер.

Первые образы героев в киноиндустрии на ее начале 1920-30 года

XX век — это время, когда кинематография родилась, развивалась и трансформировалась. Главным ее основателем был англо-американский режиссёр, киноактер, сценарист и композитор- Чарли Чаплин. Он был обладателем премии «Оскар». Наибольшую известность приобрел благодаря созданию образа бродяжки Чарли, выступающего в многочисленных короткометражных комедиях. Самые известные его актерские и режиссерские работы - фильмы «Огни большого города», «Малыш», «Огни рампы», «Новые времена» и «Месье Верду».

Но как же появился образ Чарли Чаплина? Смешной и грустный недотепа в несуразном костюме, с тросточкой и усиками — его знает весь мир. Но как же Чаплин его придумал? Спонтанно и даже случайно.

«Я был в своем обычном костюме и, не зная, чем заняться, встал так, чтобы Сеннет (глава студии и режиссер — прим. К.А.) не мог меня не заметить. Он с Мэйбл осматривал декорацию, изображавшую вестибюль отеля, и покусывал кончик сигары.

— Тут нужно что-нибудь забавное, — сказал он и вдруг обернулся ко

мне. — Ну-ка, загримируйтесь. Любой комедийный грим подойдет.»

«Малыш» 1921

Первая полнометражная режиссерская работа Чарли Чаплина, задавшая тон и тематику всем последующим фильмам величайшего комика немой эпохи. Душевная трагикомедия о младенце, которого бедная мать-одиночка решает подбросить в роскошный автомобиль в надежде, что семья богачей приютит подкидыша и даст ребенку лучшую, сытую жизнь. Однако авто угоняют бандиты, а малыша оставляют в труппном квартале, посреди помойных баков, и в итоге дитя оказывается в руках доброго и чуткого Бродяги. В тех фильмах были лишь костюмеры, которые подбирали и наряды, и прически, и грим. Дизайн в этой сфере был еще не так популярен, потому что уклон был больше на создание более качественного фильма, хоть и черно-белого.

«Броненосец Потемкин» 1925

Казалось бы, пропагандистская картина, выполненная по госзаказу к юбилею революции 1905 года и посвященная мятежу на броненосце «Князь Потемкин-Таврический» против империализма. Но легендарный Сергей Эйзенштейн, которому на тот момент было всего 27 лет, превратил заказуху в искусство. «Броненосец «Потемкин» — одна из самых цитируемых кинолент в культуре и самая цитируемая немая кинолента. Взять хотя бы знаменитую сцену с катящейся по Потемкинской лестнице коляской с младенцем. Думали, Родригес первым сделал эффектное красное пятно в черно-белом фильме, стильно раскрасив «Город грехов»? Нет, конечно. И даже не Спилберг был первым, который окрасил в красный пальто маленькой девочки в монохромном «Списке Шиндлера». Первым был Эйзенштейн, который в «Броненосце «Потемкин» (на той копии, что предназначалась для громкой премьеры в Большом театре) вручную раскрасил флаг красной краской на более чем ста кадрах. В эпоху исключительно нецветного кино красный флаг, естественно, произвел на зрителей неизгладимое впечатление.

Костюмы и грим в те ранние времена развития кинематографии были однообразные и особого внимания на детали не обращали внимания. Их

главным заданием было лишь выделить образ, усами, костюмом или оригинальной шляпой.

Появление звука

С появлением звука фильмы стали все больше и больше популярны. Это понесло за собой радикальные изменения, которые привели к быстрой смене лидеров, поколений и приоритетов. Самым главным прорывом стали мюзиклы, они в 1930 года стали на пике популярности. Именно в мюзиклы стали более внимательно подходить к костюмам и образам героев.

Парад в огнях рампы 1933

Мюзикл в США который был очень популярен. В фильме подобраны образы девушек с большим изыском. Все платье были нарядны, но сдержаны. А в сцене, где идет феерия танца в бассейне и водопад из людей. Костюмеры шили блестящие шапочки и купальники с украшением блесток. Художника-костюмером был Мило Андерсон. На то время это был известный художник-костюмер. За его плечами Принц и Нищий, Джентльмен Джи, Черный Легион и другие.

Образы героев кинофильмов 1950-1980 годов

«Кэрол»

С каждым десятилетием можно проследить цепочку как менялись образы героев фильмов. Возьмем на пример 1950-1980 годов. Кропотливые исследования стиля ранних 1950-ых позволило команде дизайнеров по костюму и гриму Годда Хейнса создать действительно характерные образы героинь Кейт Бланшет и Руни Мара в этом фильме. Такие детали как прическа цвет помады имеют свои нюансы. В «Кэрол» зритель понимает настроение героинь Кейт Бланшет и Руни Мара еще до того момента, когда они заговорят. Кэрол, эффектная блондинка с короткой стрижкой, являет собой олицетворение достатка и высшего общества, когда Тереза спокойная и незаметная девушка, подстриженная под пажа, и явно к высшему свету не отношения не имеет.

Именно такая проработка каждого персонажа и его образа Хейнсу и его номинированной на Эмми команде в лице дизайнера по прическам Джерри

ДеКарло и дизайнера по гриму Патриции Реган показать яркие образы Кэрол и Терезы в развитии. Нью-Йорк в 1952 году был ключевым законодателем моды, причесок и тенденций в мире красоты и все эти составляющие были очень важными элементами в этой вспыхнувшей любви, описанной в романе Патриции Хайсмит. «Фильм – это своего рода визуальная передача информации, и люди складывают воедино картинку и психологический портрет персонажа еще до того момента, как герои произнесут хоть слово. И поэтому образ Кэрол был очень важен... Но я не хотел слишком заикливаться на том, что называют «красотой».

Хейнс верит, что достоверность – это часть правильного повествования. «Кэрол – малобюджетный, исторический фильм, где каждая деталь сильно влияет на повествование, а также помогает выстраивать характеры». Наверное, именно это внимание к деталям делает «Кэрол» – захватывающей и романтической кинокартиной.

«Москва слезам не верит»

Этот фильм сделал большой прорыв в советской киноиндустрии и так же прорыв в создании образов. Дизайнеры-художники стали центром создания героев, а то есть их образов. На студии художников по костюмам, негласно называли «дети подземелья». В подготовительный период художники занимались сбором материалов, вместе с режиссером обсуждали концепцию фильма и начинали кинопробы. И если режиссер давал добро, приступали к созданию эскизов, изготовлению костюмов. Этот процесс длился намного дольше, чем сами съемки. Если фильм масштабный, процесс подготовки и пошив продлевался и на съемочный период. Художники бегали «по подземелью» — пошивочные, бутафорские, шорные, красильные цеха... Не проконтролируешь заказ — значит, пока подождет. Объем работ на студии был огромный. Отсутствие художника на площадке объяснялось этим. Это был неподъемный труд. В стране царил тотальный дефицит, а художники по костюмам творили чудеса, ведь использовать можно было только советские материалы. Дизайнеры из Англии сокрушались, что от безысходности наши

художники создают уникальные костюмы, и они никак не могут понять, из чего и как они изготовлены. Иногда художники имели возможность приобретать все необходимое для пошива костюмов на Западе. Это практиковалось на совместных проектах с иностранными кинокомпаниями.

Мы столкнулись с большими проблемами. Костюмы, соответствующие тому времени, оказались слишком достоверными, актрисы превратились в неопрятных пожилых дам. Не помогли ни грим, ни актерское мастерство. Встал вопрос: что делать дальше? При работе над эскизами нашли правильное решение — сохранить графические рисунки тканей из пятидесятых, но полностью поменять силуэт. На этом основывалась вся работа над костюмами в первой части картины. Ткани тех лет нашлись на складе в Подмосковье. В Советском Союзе выпускалось слишком большое количество тканей — выполняли и перевыполняли план. Мода менялась, а ткани оставались — и их пускали на другие нужды, например, на матрасы. Пришлось мастерам пошивочного цеха аккуратно разбирать, сшивать их в полотна и затем шить новые платья, в которых никто на самом деле не ходил в те времена. Да, исторически это было не совсем достоверно, но актеры выглядели молодо. Катерина в первой части картины скованная, зажатая девочка из провинции, а вот уже во второй серии — элегантная, свободная, открытая. Кстати, единственную вещь с улицы — желтый плащ — позаимствовали у актрисы. Она в нем восхитительна. Современные костюмы для второй серии — это особая тема. Для Людмилы (героини Ирины Муравьевой) изготовили из шелковой ткани нижнюю юбку, по стоимости намного превосходящую костюм. Шелковые юбки, белье обостряют природную женственность, меняется пластика. Кокетливая походка Людмилы, я надеюсь, благодаря этому очаровала всех. Катерина в первой части картины скованная, зажатая девочка из провинции, а вот уже во второй серии — элегантная, свободная, открытая. Кстати, единственную вещь с улицы — желтый плащ — позаимствовали у актрисы. Она в нем восхитительна. Современные костюмы для второй серии — это особая тема. Для Людмилы (героини Ирины Муравьевой) изготовили из

шелковой ткани нижнюю юбку, по стоимости намного превосходящую костюм. Шелковые юбки, белье обостряют природную женственность, меняется пластика. Кокетливая походка Людмилы, я надеюсь, благодаря этому очаровала всех.

Современные фильмы нашей эры и их образы героев

Развитие в сфере киноиндустрии не стоит на месте и сейчас оно стало намного профессиональнее. С каждым годом мы можем наблюдать кинокартины, которые поражают своей масштабностью. А дизайнеры-образов максимально точно прорабатывают весь образ героя дабы он соответствовал своему персонажу их фильма.

«Однажды в Голливуде»

Рис.1 Постер к фильму «Однажды в Голливуде»

В наше время, в 2020 году вышла потрясающая картина под названием «Однажды в Голливуде». Фильм меня зацепил не так сильно, как своей историей, а то, как персонажи вжились в образы героев 1960-1970 годов. Манеры, поведение, но что больше всего впечатлило как дизайнеры с точностью подобрали образ героям. Их внешний вид: прическа, аксессуары, одежда, обувь, все было идеально придержано стиля тех времен. Квентин Тарантино был режиссером этого фильма. Действие фильма происходит в 1969 году в Лос-Анджелесе, в конце Золотого века Голливуда. Персонажи – смесь

беллетристики. Этот фильм, визуальная усада для глаз, во многом благодаря точно переданному стилю. В 60-е годы появились знаковые тенденции в прическах, не теряющие актуальности по сегодняшний день. Руководил отделом парикмахерских услуг Джанин Томпсон – ветеран индустрии, работавшая над огромным количеством фильмов, такими как «Мстители», «Двойной Форсаж» и «Подружка невесты». Тарантино отлично представлял, как он хочет, чтобы выглядели персонажи. И режиссер, и стилист родились и выросли в Лос-Анджелесе, поэтому общими силами извлекали из памяти, личных воспоминаний и историй реальных голливудских актеров того времени информацию о прическах, которые появлялись на экранах. Таким образом, весь облик людей в районе Лос-Анджелеса был расслабленным и золотисто-коричневым - оттенка загара. Никто не следил фанатично за внешностью: салон красоты - по необходимости, маникюр - по степени изношенности. Поэтому стилист и режиссер достали старые семейные фотографии и собирали образы для фильма. Бабушка Томпсон была парикмахером, поэтому стилист старалась извлечь вдохновение из реальных фотографий того времени, а не из фильмов того времени. Квентин также хотел передать разницу между старым и новым Голливудом. Режиссер хотел, чтобы вы увидели этот чарующий, более знаковый голливудский образ времен Мэрилин Монро.

Лично для меня самым ярким и понравившимся образом стала актриса Марго Робби. Здесь было проще всего: прическа Марго Робби — это стиль по волосам Тони Бэзил, она наиболее известна благодаря своей кинокартине 80-х «Микки». Тарантино нашел старые фотографии из фильма, там она потрясающе красива. Команда не пыталась что-то модернизировать, старалась оставаться максимально точной. Конечно, подняли и архивы фотографий Шерон Тейт, какие только могли найти. Напечатанные снимки висели повсюду, и Тарантино с Томпсон часами сидели перед ними, обсуждая образы. Тейт была олицетворением классической Калифорнии – здоровая, красивая, естественная. Шерон часто собирала волосы в пучок, находясь дома, потому что было жарко носить распущенные пряди. Но в итоге, когда нужно было, актриса просто

снимала резинку и получала легкие локоны. Таким же образом поступила и Томпсон, чтобы воссоздать такую же укладку героине Марго Робби.

«Игра Престолов»

Рис.2 Постер к сериалу «Игра престолов»

Сериал фантастический и очень масштабный, который произвел огромное впечатление на публику. Начнем с того, что образы героев составлялись по прототипу уже существующих исторических личностей. Такой герой как Дейнерис Таргариен. Гардероб Дейнерис менялся в соответствии с культурой тех народов, с которыми она соприкасалась на своем пути. Ее гардероб менялся в зависимости характера. Разницу можно заметить, когда она еще была свободна, и когда стала женой Дрого. Дизайнер максимально передал то, как она выглядела женственно и невинно до того, как обвенчалась, и после того, как ее одежда превратилась в страшные, грубые вещи. Прически с косичками появились, когда Дейнерис стала кхалиси. После смерти кхала Дрого она снова стала носить платья, но всегда со штанами под низом. Аксессуары имели большое значение. Колье в виде туловища дракона появляется как символ того, что ее драконы выросли и стали сильными существами.

В финальных сезонах образ главной героини меняется на строгий и грубый. Но что бы зритель не забывал ее характер, и какой она является. Поэтому помимо строгих нарядов, можно увидеть Дейнерис с глубоким декольте. Разрушительница цепей начинает их носить в последнем сезоне,

чтобы ее образ стал уверенный и сильный.

Конечно, разбирать каждый образ очень долго, так как героев очень много и все они интересные. Но на образе одного героя мы смогли проследить, то, как дизайнер разработал образ героини. Что бы нам зрителям было понятно как характер героя отличался 1 до 7 сезона. Как ее костюм, украшение и прическа влияли на наше восприятие, как она росла в наших глазах.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Мода в кино: лучшие коллаборации дизайнеров и режиссеров/2019 [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://vogue.ua/article/culture/kino/moda-v-kino-luchshie-kollaboracii-dizaynerov-i-rezhisserov.html>
2. Новости о создании героини фильма «Кэрролл»/2016 [Электронный ресурс]-Режим доступа: https://www.kinodoctor.ru/about_us/news/14295/
3. Как работали над костюмами к фильму «Москва слезам не верит»/2019 [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://theblueprint.ru/culture/cinema/moscow-does-not-believe-in-tears>
4. Лучшие костюмы Джорджио Армани в кино/2019 [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://www.vogue.ru/peopleparties/cinema/luchshie-kostyumu-giorgio-armani-v-kino>
5. Как родился знаменитый образ Чарли Чаплина? /2016 [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://kuzmaabrikosov.wordpress.com/2016/03/31/how-chaplin-create-his-image/>
6. Фильмы Мило Андерсона где он выступал главным костюмером / [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://www.iv.ru/person/milo-anderson>
7. 6 героинь сериала «Игра Престола» их стиль и лучшие образы [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://miridei.com/idei-krasoty/idei-obraza/-6-geroin-seriala-igra-prestolov-ih-stil-i-luchshie-obrazy/>
8. Как создавали образы для героев фильма «Однажды в Голливуде» / 2019 [Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://beautyhack.ru/stil-zhizni/kak->

sozdavalsya-stil-v-filme-odnazhdy-v-gollivude

9.Рис.1 Постер к фильму «Однажды в Голливуде» [Электронный ресурс]-
Режим доступа:https://www.google.com/search?q=%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D1%8B+%D0%B2+%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D1%83%D0%B4%D0%B5&sxsrf=ALeKk0173cQnxZ3MXKo6UtQENpJWRk6LRg:1622471616768&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiShoDjktTwAhWRHwKHXd7AtgQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=754#imgrc=Q7eSMeyJ0v5O8M&imgdii=xy7jzrm1qeE1tM

10.Рис.2 Постер к сериалу «Игра престолов» [Электронный ресурс]-
Режим доступа:https://www.google.com/search?q=%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80+%D0%BA+%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%83+%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0+%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2&sxsrf=ALeKk01uFT47L8MmakOJ0dFHUIY2pNnErw:1622471894235&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwi1t6fnkvTwAhXUtKQKHRvZAZAQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=754#imgrc=0184YtpH2nLqCM

ОДНЕ ІНТЕГРАЛЬНЕ РІВНЯННЯ З (τ, β) -УЗАГАЛЬНЕНОЮ КОНФЛЮЕНТНОЮ ГІПЕРГЕОМЕТРИЧНОЮ ФУНКЦІЄЮ

Овчаренко О. В.

к. ф.-м. н.

НТУУ «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Анотація. Вагомим розділом теорії спеціальних функцій виступають дослідження узагальнень різноманітних класичних функцій. Зокрема, заслуговують уваги узагальнення функцій гіпергеометричного типу. Це обумовлено широким застосуванням таких функцій у розв'язанні нових задач прикладної математики. В роботі представлено (τ, β) -узагальнення конфлюентної гіпергеометричної функції, а саме, інтегральне рівняння, що містить таку функцію.

Ключові слова: інтегральне рівняння, узагальнена конфлюентна гіпергеометрична функція.

В даній роботі продовжено дослідження розпочаті в [1]. Розглянемо наступне інтегральне рівняння:

$$\int_a^x \frac{(t-x)^{c-1}}{\Gamma(c)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; \lambda(x-t)^\beta) f(t) dt = \Psi(x), \quad (1)$$

де ${}_1\Phi_1^{\tau, \beta}$ – (τ, β) -узагальнена вироджена гіпергеометрична функція [1], зображення якої у вигляді ряду є наступним:

$${}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; z) = \frac{\Gamma(c)}{\Gamma(a)} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{\Gamma(a + \tau n)}{\Gamma(c + \beta n)} \cdot \frac{z^n}{n!};$$

$\operatorname{Re} c > \operatorname{Re} a > 0, \tau \in \mathbb{R}_+, \beta \in \mathbb{R}_+, \tau - \beta < 1, f(x)$ — шукана функція.

В даній роботі наведемо низку теорем для інтегрального рівняння (1). Розглянемо оператор:

$$(J^k f)(x) = \int_x^b \frac{(t-x)^{k-1}}{\Gamma(k)} f(t) dt \quad (2)$$

для майже всіх $x \in [d, b]$; $J^k: L \rightarrow L$.

Теорема 1. Якщо виконуються умови: $\operatorname{Re} c > 0$ і $f \in L$, ${}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; z)$ — (τ, β) -узагальнена вироджена гіпергеометрична функція, $\operatorname{Re} c > \operatorname{Re} a > 0$, $\tau \in \mathbb{R}_+$, $\beta \in \mathbb{R}_+$, $\beta < 1$, то інтеграл

$$N(a; c; \lambda)\{f(x)\} = \int_x^b \frac{(x-t)^{c-1}}{\Gamma(c)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; \lambda(x-t)^\beta) f(t) dt$$

де $c \neq 0, -1, -2, \dots$; a, c, λ — комплексні параметри, визначає функцію в L .

Теорема 2. Якщо $\operatorname{Re} k > 0$, $\operatorname{Re} c > \operatorname{Re} a > 0$, $\tau \in \mathbb{R}_+$, $\beta \in \mathbb{R}_+$, $\beta < 1$, то

$$\begin{aligned} & \int_x^t \frac{(w-x)^{k-1}}{\Gamma(k)} \frac{(t-w)^{c-1}}{\Gamma(c)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; \lambda(w-t)^\beta) dw = \\ & = \frac{(t-x)^{c+k-1}}{\Gamma(c+k)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c+k; \lambda(x-t)^\beta); \end{aligned} \quad (3)$$

$$\begin{aligned} & \int_x^t \frac{(w-x)^{c-1}}{\Gamma(c)} \frac{(t-w)^{k-1}}{\Gamma(k)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; \lambda(x-w)^\beta) dw = \\ & = \frac{(t-x)^{c+k-1}}{\Gamma(c+k)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c+k; \lambda(x-t)^\beta). \end{aligned} \quad (4)$$

Теорема 3. Якщо $\operatorname{Re} c > 0$, $\operatorname{Re} k > -\operatorname{Re} c$, то на L виконується рівність

$$J^k N(a; c; \lambda) = N(a; c+k; \lambda).$$

Теорема 4. Якщо $\operatorname{Re} c > 0$ і $f \in L$, k — комплексне число таке, що $J^k f$ існує, то

$$J^k N(a; c; \lambda) f = N(a; c; \lambda) J^k f.$$

Доведемо останню теорему. Розглянемо різні випадки.

1. Нехай $\operatorname{Re} k > 0$, тоді для $f \in L$, $J^k f \in L$ і майже для всіх $x \in [d, b]$:

$$\begin{aligned} & N(a; c; \lambda) J^k f(x) = \\ & = \int_x^b \frac{(w-x)^{c-1}}{\Gamma(c)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; \lambda(x-w)^\beta) dw \int_w^b \frac{(t-w)^{k-1}}{\Gamma(k)} f(t) dt. \end{aligned} \quad (5)$$

При умові, що порядки інтегрування можна міняти, одержимо для правої частини (5):

$$\int_x^b f(t) dt \int_x^t \frac{(w-x)^{c-1}}{\Gamma(c)} \frac{(t-w)^{k-1}}{\Gamma(k)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c; \lambda(x-w)^\beta) dw =$$

$$= \int_x^b \frac{(t-x)^{c+k-1}}{\Gamma(c+k)} {}_1\Phi_1^{\tau, \beta}(a; c+k; \lambda(x-t)^\beta) f(t) dt.$$

Отже,

$$N(a; c; \lambda) J^k f = N(a; c+k; \lambda) f,$$

У комбінації з попередньою теоремою, маємо шуканий результат. В цій теоремі справедливість перестановки порядку інтегрування випливає з теореми Фубіні.

2. Якщо $Re k < 0$, $\square^k f = \varphi(x)$ для майже для всіх $x \in [d, b]$. Оскільки $\varphi(x) \in L, Re k > 0$, то, згідно випадку 1 матимемо:

$$J^{-k} N(a; c; \lambda) \varphi(x) = N(a; c; \lambda) J^{-k} \varphi(x),$$

де $N(a; c; \lambda) \varphi$ існує в L , отже:

$$N(a; c; \lambda) \varphi = J^k N(a; c; \lambda) f.$$

3. Нехай $Re k = 0$, оскільки $J^k f$ існує в L , то згідно з випадком 1 та означенням J^k (формула (2)) маємо:

$$J^{1+k} N(a; c; \lambda) f = N(a; c; \lambda) J^{1+k} f = N(a; c; \lambda) J^1 J^k f,$$

згідно з випадком 1, оскільки $J^k f \in L$, то:

$$N(a; c; \lambda) J^1 (J^k f) = J^1 N(a; c; \lambda) (J^k f)$$

отже, $J^1 J^{1+k} N(a; c; \lambda) f$ існує та дорівнює $N(a; c; \lambda) J^k f$.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Virchenko N. On the generalized confluent hypergeometric function and its application // Fract. Calculus and Appl. Anal. — 2006. — **9**, № 2. — P. 101—108.

ВПЛИВ КОМПЛЕКСНОГО ДОБРИВА НІТРОАМОФОСКА-М НА ДИНАМІКУ ФОРМУВАННЯ БУЛЬБОЧОК У РОСЛИН СОЇ

Панасюк Руслана Миколаївна

к. с-г. н., доцент

Львівський національний аграрний університет

Україна

Анотація: У представленій статті подані результати вивчення впливу комплексного добрива Нітроамофоска – М на динаміку формування бульбочок у рослин сої в умовах Західного Лісостепу. Виявлено позитивний вплив нового комплексного добрива Нітроамофоска –М на цей показник.

Ключові слова: удобрення, соя, Нітроамофоска-М, бульбочкові бактерії

Наші дослідження проводились впродовж 2017-2019 рр. на дослідному полі кафедри технологій у рослинництві Львівського національного аграрного університету. Дослідження передбачали вивчення впливу комплексного добрива Нітроамофоска - М на динаміку формування бульбочок у рослин сої сорту Ментор (занесений до Реєстр у сортів рослин України у 2013 році). Дослід закладали за такою схемою: 1 – Без добрив (контроль); 2 – Фосфоритне борошно (5 ц/га); 3 – Нітроамофоска – М (2 ц/га) ; 4 – Нітроамофоска – М (3 ц/га) ; 5 – Нітроамофоска – М (4 ц/га) ; 6 – Нітроамофоска – М (5 ц/га). Дослід супроводжувався обліками та лабораторними аналізами відповідно до методик [1-4].

Зазначимо, що дане добриво має наступний хімічний склад, який позитивно впливає на ріст і розвиток сільськогосподарських культур, в тому числі і сої: N – 9,0%, P₂O₅ – 18%, K₂O – 22%, CaO – 20%, S – 1,2%; мікроелементи - Na₂O – 0,5%, MgO – 0,5%, Fe –0,1%, Zn –97,8 мг/кг,Cu – 6,5 мг/кг, Mn – 310 мг/кг. Виготовлене добриво на основі африканських

фосфоритів, які вміщують P_2O_5 різного ступеня засвоюваності (водорозчинна форма, форма засвоювана в мурашиній та лимонній кислоті). Дані фосфорити вміщують Cu, Zn, Mn, Mo, Ni, S, Fe та ін., а також та із-за наявності у них карбонатів кальцію і магнею, і в свою чергу відповідно їх лужної реакції (рН 8,8), за їхнього застосування забезпечується меліоративний ефект – усувається потреба у вапнуванні ґрунту.

У результаті проведених обліків виявлено, що перші бульбочки почали утворюватись у фазі третього листка культури. Максимальна їх кількість відмічена на варіанті де вносили Нітроамофоску – М у нормі 4 ц/га (табл..)

Таблиця .- Вплив удобрення на динаміку кількості бульбочок у рослин сої, у середньому за 2017– 2019 рр., шт./рослину

Удобрення	Фаза росту і розвитку		
	повна бутонізація	повне цвітіння	повна стиглість
Без добрив (контроль)	7,5/5,7*	10,9/10,1	5,8/2,5
Фосфоритнеборошно (5 ц/га)	18,7/16,3	20,4/19,3	8,7/6,4
Нітроамофоска – М (2 ц/га)	16,7/12,8	24,2/17,8	11,1/6,9
Нітроамофоска – М (3 ц/га)	32,1/28,2	35,8/34,1	17,5/7,3
Нітроамофоска – М (4 ц/га)	49,7/45,4	54,2/53,7	28,1/14,7
Нітроамофоска – М (5 ц/га)	20,3/17,7	28,6/19,2	15,4/6,2

*Примітка. У чисельнику загальна кількість бульбочок, шт./рослину, у знаменнику кількість активних бульбочок, шт./рослину

Отже, використання на посівах сої комплексного мінерального добрива Нітроамофоска – М в нормі 4 ц/га позитивно впливає на динаміку формування бульбочок у рослин сої сорту Ментор.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. 5-е изд., доп. и перераб. Москва : Агропромиздат, 1985. 351 с.
2. Комп'ютерні методи в сільському господарстві та біології / О. М.

Царенко, Ю. А. Злобін, В. Г. Сclar, С. М. Панченко. Суми : Університетська книга, 2000. 203 с.

3. Мойсейченко В. Ф., Єщенко В. О. Основи наукових досліджень в агрономії : підручник. Київ : Вища школа, 1994. 334 с.

4. Основи наукових досліджень в агрономії / В. О. Єщенко, П. Г. Копитко, В. П. Опришко, П. В. Костогриз. Київ : Дія, 2005. 288 с.

УДК 504.03 : 631.95

**АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА АГРОЛАНДШАФТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Пархоменко Олександр Григорович

к. геогр. н., доцент

Гнип Ольга Іванівна

Студентка

Національний університет

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Анотація: визначено й охарактеризовано основні чинники впливу антропогенної діяльності на сільськогосподарські угіддя Чернігівської області та їх негативні наслідки; здійснено аналіз зміни структури сільськогосподарських угідь області у розрізі 6 років як основного фактору розвитку деградації земель; визначено головні заходи захисту агроландшафтів Чернігівської області.

Ключові слова: агроландшафти, сільськогосподарські угіддя, антропогенне забруднення, деградація земель, екологічна ситуація.

Сучасне використання агроландшафтів Чернігівської області не відповідає вимогам раціонального природокористування, що призводить до значного рівня деградації земельних ресурсів. Тому питання захисту ґрунтового покриву від шкідливого антропогенного впливу, підвищення їх родючих можливостей та ефективного використання набувають важливого значення.

Інтенсивне використання сільськогосподарських угідь без належного екологічного обґрунтування не забезпечує відтворення ґрунтової родючості та викликає суттєві порушення в агроecosystemі, наслідками чого є погіршення якості агроландшафтів, що виражається у деградаційних процесах, серед них:

дегуміфікація, ерозія, забруднення радіонуклідами, важкими металами, пестицидами та іншими органічними речовинами, заболочення, а також пряме знищення та відведення ґрунтів під споруди, забудови, водосховища.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунтовий покрив Чернігівської області є наслідки інтенсивної діяльності аграрної сфери, промисловості, енергетики, транспорту та оборонної діяльності. Головним чинником, який зумовлює складну деградаційну ситуацію є високий рівень розораності сільськогосподарських угідь, який має пересічне значення по Чернігівській області – 70,6% [1]. У порівнянні із 2014 р. станом на початок 2020 р. площа ріллі на території області збільшилася на 40,7 тис. га (табл. 1), що призводить до поступової ентропії агроландшафтів.

Таблиця 1

Земельний фонд Чернігівської області

Види основних угідь, функціональне використання	Площа земель, 2014 р.		Площа земель, 2020 р.	
	тис. га	у % до загальної площі області	тис. га	у % до загальної площі області
Сільськогосподарські угіддя, всього:	2068,4	64,8	2060,4	64,6
в т. ч. – рілля	1415,3	44,3	1456	45,6
– перелоги	38,5	1,2	22	0,7
–багаторічні насадження	24,5	0,8	24	0,8
– сіножаті	307,1	9,6	297	9,3
– пасовища	283,0	8,9	262	8,2
Ліси і інші лісовкриті площі, всього	739,4	23,2	747,8	23,4
Забудовані землі, всього	99,9	3,1	127,7	4
Відкриті заболочені землі, всього	130,2	4,1	126,3	4

дані сформовано з [1, 2]

Значна розораність території Чернігівщини провокує підсилений розвиток ерозійних процесів, які станом на початок 2020 р. охоплюють близько 63 тис. га сільськогосподарських угідь [3]. Значна частка агроландшафтів пошкоджена водною ерозією (48 тис. га), у тому числі і рілля, яка розташована

на схилах більше 2° [3]. Найбільшої шкоди ерозійні процеси завдають господарствам Новгород-Сіверського та Прилуцького районів, що зумовлене значним перевищенням частки ріллі у складі сільськогосподарських угідь та природними особливостями районів (легкий механічний склад ґрунтів, напрям ерозійно небезпечних вітрів відповідно до нахилу земної поверхні тощо).

Шляхами мінімізації ерозійних процесів є виведення еродованих та малопродуктивних земель із сільськогосподарського обігу для консервації під залуження та заліснення на тривалий термін з наступним залученням їх у сільськогосподарський обіг. Необхідним є запровадження виконання протиерозійних заходів згідно контурно-меліоративної системи землеробства, тобто збільшення площі природних кормових угідь області з 8,2% до 20%, зменшивши при цьому площу найбільш еродованих земель.

Надзвичайно важливою проблемою на Чернігівщині є поліпшення якості ґрунтового покриву, які зазнали деградації у процесі проведення водних меліорацій, здійснені без урахування екологічних норм. Це призвело до поглиблення русел річок і рівчаків, внаслідок чого відбулося зниження рівня ґрунтових вод і знищення боліт. З метою вирішення даної проблеми необхідним є здійснення переходу до системи малого зрошення, зрошення природних кормових угідь у заплавах, екологізації норм, засобів та термінів поливу, контролю якості водних ресурсів.

Під час радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи агроландшафти Чернігівщини також зазнали негативних змін. В зону посиленого радіоконтролю входять ґрунти Чернігівського, частково Ніжинського та Корюківського районів.

Джерелами забруднення важкими металами ґрунтів Чернігівської області виступають міський пил, промислові об'єкти, автомобільний транспорт тощо. Із значної кількості важких металів, які забруднюють агроландшафти, найбільш небезпечними являються свинець, ртуть, цинк, кадмій тощо. Забруднення ґрунтів викидами промислових об'єктів здійснюється як через атмосферу, так і через гідросферу, потрапляючи в міські стічні води та розповсюджуючись на

прилеглих земельних площах. Автотранспортне забруднення ґрунтового покриву здійснюється на ділянках, які прилягають до дорожніх мереж. З покриття доріг дощовими стоками в прилегли ґрунти переноситься бензин, масла, мазут, тобто різний бруд з значною кількістю важких металів. З метою зниження викиду небезпечних металів та мінімізації забруднення ними земельних ресурсів необхідним є перехід на альтернативні джерела енергетики (газ, електрика тощо), встановлення та модернізація на промислових об'єктах очисних споруд та інше.

Отже, головними заходи з метою захисту агроландшафтів Чернігівської області є:

- правильна організація території господарства та вдосконалення структури земельних угідь;
- раціональна структура посівних площ та систем сівозмін;
- застосування комплексної механізації та впровадження високої культури обробітку ґрунтового покриву;
- виконання протиерозійних заходів згідно контурно-меліоративної системи землеробства;
- здійснення переходу до системи малого зрошення, зрошення природних кормових угідь у заплавах, екологізації норм, засобів та термінів поливу, контролю якості водних ресурсів;
- перехід на альтернативні джерела енергетики;
- встановлення та модернізація на промислових об'єктах очисних споруд тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. «Земельний довідник України 2020» – база даних про земельний фонд країни. Гаряча Агрополітика. 2016-2021. URL: <https://agropolit.com/spets-proekty/705-zemelniy-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelniy-fond-krayini> (дата звернення 28.05.21).
2. Земельний фонд Чернігівської області. Головне управління

держгеокадастру у Чернігівській області. 2016. URL: <http://chernihivska.land.gov.ua/info/zemelnyi-fond-chernihivskoi-oblasti/> (дата звернення 28.05.21).

3. Бездухов О. А., Ситченко К. Вплив сільськогосподарського землекористування Чернігівської області на розвиток кризових еколого-геоморфологічних ситуацій. *Сучасні екологічні проблеми Українського Полісся і суміжних територій (до 25-річчя аварії на ЧАЕС): Матеріали Міжн. наук.-практ. конф.* Ніжин, 2020. С. 72–81.

КОРОНОВІРУСНА ІНФЕКЦІЯ У ДІТЕЙ. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Петрова Євгенія Сергіївна

Макаренко Дар'я Олександрівна

студентки 5 курсу 3 медичного факультету

Ольховський Євген Сергійович

асистент кафедри педіатрії №1 та неонатології

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Актуальність. На початку пандемії науковці вважали, що особливу небезпеку COVID-19 представляє для таких груп населення: діти, люди похилого віку, люди з підвищеною масою тіла та групи населення, що мають хронічні соматичні патології. Так, дійсно, дві останні вище названі групи населення мають схильність до розвитку тяжких станів, а також підвищену летальність, а от діти - навпаки. Згідно з інформацією, що надає Міністерство охорони здоров'я України, кількість хворих на COVID-19 у віці від 0 до 17 років складає приблизно 5% від загальної кількості хворих. Найбільш вразливою групою є діти віком 14-17 років, а найлегше захворювання переносять діти у віці 8-9 років.

Мета: дослідити та вивчити особливості перебігу COVID-19 у новонароджених.

Матеріали та методи: аналіз літератури, вивчення та узагальнення української та іноземної літератури, порівняння, теоретичний аналіз та синтез.

Захворювання розвивається на 3-4-й день з моменту інфікування. Температура тіла зазвичай субфебрильна, але може зростати до 40-41°C. Складно зазначити, що є першою ознакою захворювання у дітей, тому що у одних все починається з сухого кашлю, у інших - з першіння в горлі, а у третіх - з нежиті. У багатьох дітей хвороба не проявляється взагалі, проте вони є

носіями збудника і становлять небезпеку для оточуючих.

Італійські педіатри Сагеб, С., Ламсехі А. презентують клінічний випадок захворювання недоношеного (гестаційний вік = 31 тиждень) хлопчика, що народився 3 лютого 2020 року, з вагою 1550 г. Бали за шкалою Апгар становили 7 та 8 відповідно через 1 та 5 хв після народження. Мати дитини, 36 років знаходилась у тяжкому стані, мала позитивний ПЛР-тест на COVID-19. Жінка померла на 3 день. У дитини зареєстровано тахіпное та ретракції після народження, тому новонародженого негайно перевели до реанімації на ШВЛ з позитивним тиском у дихальних шляхах, не проводячи контакту шкіра до шкіри. Пізніше був взятий мазок з глотки для ПЛР на COVID-19, що мав негативний результат. Через два дні після народження пахвова температура дитини досягла 38,5°C, а рентгенографія органів грудної клітини зафіксувала дифузне помутніння обох легень та гіпоаерацію. Через стійку високу температуру, незважаючи на введення антибіотиків протягом 5 днів, було вирішено провести повторний тест мазка з глотки для дослідження COVID-19 на 7 день після його народження, результат якого був позитивний.

Ще один італійський науковець Джафарі М. повідомляє про те, що 5 березня 2020 року вагітній жінці було проведено екстрений кесарів розтин, у результаті якого народився хлопчик. Породіллю підозрювали у інфікованості на COVID-19. Гестаційний вік дитини становив 33 тижні 4 дні. Більше того, його бали за шкалою Апгара становили 7 та 8 через 1 та 5 хв після народження відповідно. Також його вага на момент народження становила 1930 г. Дитина мала тахіпное та ретракції незабаром після народження, тому його перевели на ШВЛ, не проводячи контакту шкіра до шкіри. Цікавим є те, що у дитини була зафіксована підвищена температура тіла під час народження та одразу ж після пологів. Виконуючи рентгенологічне обстеження органів грудної клітини було відмічено, що легені мають добру аерацію після введення дитині сурфактанту. Насиченість киснем становила 98% без кисневої терапії. Було зроблено ПЛР-тест на COVID-19, що був негативний. Інших симптомів не було зафіксовано. Однак, на 12 день від народження з'явилися апное та лихоманка, тому було

призначено проведення додаткових методів дослідження. Був зроблений повторний ПЛР-тест на COVID-19, який виявився позитивним. На КТ грудної клітини не було виявлено ніяких специфічних змін.

Лін Ванг повідомляє про випадок, що трапився у його практиці у відділенні неонатології лікарні охорони здоров'я матері та дитини у провінції Хубей, Ухань. Тут народився хлопчик на терміні вагітності 31 тиждень і 2 дні через кесарів розтин, мати якого мала підтверджену пневмонію COVID-19. Немовля одразу після народження було переведено на ШВЛ через прогресування дистрес-синдрому. Оцінки за шкалою Апгар становили 4 та 5 на 1 та 5 хвилинах після народження відповідно. Надалі був підтверджений респіраторний дистрес-синдром новонароджених та пневмонія за допомогою рентгенографії органів грудної клітини. Носоглотковий мазок для ПЛР дослідження на COVID-19 був позитивний.

Висновки. Проаналізувавши клінічні випадки захворюваності на COVID-19 у немовлят, що народилися завчасно, можна помітити, що у більшості випадків новонароджені були інфікованими. Саме тому такі пацієнти потребують особливої уваги, адже час появи перших проявів може коливатися від перших годин до перших днів життя. Окрім того, недоношені новонароджені самі по собі потребують особливої уваги та догляду. Досі не вивченим залишається шлях інфікування на COVID-19 при вагітності, що потребує подальшого дослідження.

СУТНІСТЬ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Пилипенко Наталія Володимирівна

к.п.н., старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту,

Бондарєва Софія Миколаївна

здобувач вищої освіти

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Анотація: У статті авторами проведено ретроспективний аналіз літератури, розкрита сутність інклюзивної освіти, розглянуто переваги та недоліки інклюзивної освіти в Україні, виявлена значимість інклюзивної освіти дітей з особливими потребами, виокремлено поняття «інклюзивної освіти».

Ключові Слова: Інклюзивна Освіта, Початкова Школа, Переваги Та Недоліки Інклюзивної Освіти, Нова Українська Школа, Стандарт Початкової Освіти.

Становлення інклюзивної освіти в Україні відбувається значною мірою на основі зарубіжного досвіду. Звісно, кожна країна, як слушно відзначив П. Єгоров, не може сліпо копіювати досвід інших держав через різні політичні та економічні умови, відмінні освітні традиції, а тому шукає свій шлях розвитку інклюзивного навчання.

Безперечно, починаючи з 90-х рр. ХХ ст., для пошуку шляхів розвитку інклюзивної освіти вітчизняними і зарубіжними науковцями робилося чимало. Цими проблемами займалися Л. Андрушко, В. Бондар, Т. Євтухова, І. Іванова,

А. Колупаєва, В. Ляшенко, М. Малофєєв, О. Савченко, М. Сварник, В. Синьов, О. Столяренко, А. Шевчук, М. Шеремет тощо, які присвячували свої праці аналізу залученості дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Наприклад, Л. Борщевська, І. Іванова, та Л. Зіброва вказували на те, що, хоча сім'я є основним середовищем формування людини, вона не повинна бути єдиним агентом впливу, оскільки особлива дитина потребує спілкування з іншими членами суспільства і не повинна замикатися в домашньому оточенні [4].

Мета статті – визначити сутність ті проаналізувати переваги та недоліки інклюзивної освіти.

Сьогодні стає очевидним, що розвиток вітчизняної інклюзивної освіти неефективний, якщо діяти лише шляхом формального перенесення вдалих зарубіжних моделей освітньої інтеграції в процес навчання і виховання вітчизняних загальноосвітніх закладів без їх осмислення та адаптації. Досвід показує, що розв'язання проблем розвитку інклюзивної освіти повинні базуватися на урахуванні місцевих особливостей при використанні місцевих ресурсів, в іншому випадку такі рішення будуть необґрунтованими [1].

В Україні існує близько 30 різних законів, декретів і кодексів, які, так чи інакше, звертаються до проблем дітей з особливими потребами та їх сім'ям (пенсії, реабілітація та освіту дітей з особливими потребами). Сучасне законодавство зосереджено на створенні і збереженні мережі установ спеціальної освіти для дітей з особливостями психофізичного розвитку, а не на розвиток інклюзивних моделей освіти.

На сьогоднішній день діти з особливими потребами в Україні не мають доступу до якісної освіти за місцем проживання. Інклюзивні школи – це міжнародна модель навчання для всіх дітей. Однак, поки в Україні інклюзивних шкіл немає. З цього приводу є безліч причин: школи, університети недостатньо обладнані, щоб люди з особливими потребами могли отримати в них освіту (відсутність пандусів, ліфтів, спеціальних меблів для таких людей), нестача спеціалістів педагогів, які можуть працювати з такими людьми, що пов'язано із

застарілою системою освіти, яка не готує фахівців такого напрямку, не готовність батьків і дітей прийняти в свій колектив неповносправної дитини. На сьогодні в Україні лише поодинокі спроби впровадити інтегровані класи. Цьому активно сприяє Українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні», які вибрав в якості експериментальних регіонів м. Львів, Львівська область, м. Сімферополь, АР Крим. У м. Сімферополі пілотними установами були обрані – сімферопольська школа-ліцей № 3 і дошкільний навчальний заклад № 22 «Барвінок», в яких діти з особливими потребами за своїм бажанням і за бажанням батьків можуть отримати освіту.

Інклюзивна освіта – це процес посилення спроможності системи освіти до охопити всіх учнів. Інклюзивна освіта означає, що всі діти, незалежно від рівня їхніх здібностей, включені в загальнодоступний клас. Питання інклюзивної освіти та її наслідки для освіти перебувають під пильною увагою протягом останніх тридцяти років. Сьогодні суспільства заклопотані питанням забезпечення освітніх прав для всіх дітей, не враховуючи тяжкості інвалідності, освітні умови, оскільки учні регулярних класів стали проблемою педагогів, уряди та суспільство в цілому.

У нашій статті ми розглянемо більш детально переваги та недоліки інклюзивної освіти в Україні.

Серед першочергових кроків у напрямі створення інклюзивного середовища вбачають такі:

1. відмовитися від стереотипних поглядів на вчителів, учнів і начальний процес;
2. формувати в школі атмосферу, засновану на ідеях інклюзії;
3. розбудувати школу як громаду;
4. зосереджуватися на співпраці, а не на конкуренції;
5. прищеплювати віру у свої сили кожному члену шкільного колективу [2].

Розглянемо основні переваги та недоліки інклюзивного навчання.

Переваги інклюзивного навчання для:

1. Дітей з особливими освітніми потребами (можливість не відлучатися від сім'ї, як у випадку інтернатних закладів; можливість взаємодії з однолітками, бачити різні моделі поведінки своїх однолітків на відміну від спеціальних закладів освіти, доступ до ресурсів місцевої громади тощо)
2. Решти дітей (розуміння багатоманітності, можливість отримати відповідний досвід – наприклад: вивчити окремі елементи жестової мови (якщо у класі є дитина, яка нею користується), взаємодії з дитиною, яка пересувається в інвалідному кріслі та ін.
3. Батьків дітей з особливими освітніми потребами (реалізація їхнього бажання бачити свою дитину, «як усі»; можливість брати участь у прийнятті рішень щодо навчання своєї дитини (як член команди); можливість спілкування з іншими батьками тощо).
4. Батьків інших дітей (розширити своє розуміння інклюзивної освіти, можливість підтримати інших батьків)
5. Педагогів (в інклюзивному класі педагог, працюючи з дітьми з особливими потребами, урізноманітнює свій педагогічний арсенал: набуває нових знань і навичок (співпрацюючи з іншими фахівцями, батьками, читаючи додаткову літературу, спілкуючись з колегами)
6. Суспільства в цілому (економічні: дослідження свідчать, що система інклюзивної освіти є економічно вигідніша, аніж підтримка двох паралельних систем – загальної і спеціальної; ціннісні: розвиток толерантності та ін.) [3].

Отже, головною перевагою інклюзивної освіти є те, що діти з особливими потребами можуть взаємодіяти з іншими дітьми й тим самим відчувати себе повноцінним і рівним з іншими дітьми, батьки можуть бачити свою дитину на одному рівні з іншими, а для педагога, який бере в свій клас інклюзивну дитину, це новий досвід, який в майбутньому не раз стане у нагоді. Розглянемо недоліки інклюзивної освіти.

Недоліками інклюзивної освіти є:

1. Проблема неприйняття дітей з обмеженими можливостями здоров'я;
2. Проблема заперечення ідеї інклюзивної освіти;
3. Проблема в поданні та здійсненні підходів до навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я;
4. Небажання більшості батьків навчати своїх нормально розвиваються дітей спільно з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я;
5. Негативне ставлення нормально розвиваються дітей до дітей з обмеженими можливостями здоров'я;
6. Трудності соціально-психологічної адаптації дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

Отже, головним недоліком інклюзивної освіти є те, що діти можуть не прийняти дитину з особливими потребами у свій клас, почати її ображати та говорити, що вона неповноцінна, вчитель може не знайти підхід до інклюзивної дитини, а батьки в свою чергу можуть бути проти цієї дитини, тому що будуть думати, що більшість учбового процесу буде направлений на інклюзивну дитину, а не на їхніх дітей.

Отже, розвиток інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами стала пріоритетом для багатьох країн світу. Безсумнівно, що реформи щодо інклюзії дітей з різноманітними потребами продовжують впроваджувати у світі. Впровадження інклюзивної освіти вимагає відданість та готовність усіх зацікавлених сторін, особливо освітян, отже кожен викладач повинен пам'ятати концепцію інклюзії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Егоров П. Р. Теоретические подходы к инклюзивному образованию людей с особыми образовательными потребностями. *Теория и практика общественного развития*, 2012. В.3. С. 107–112.
2. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи. *Дефектологія. Особлива дитина:*

навчання та виховання, 2011. В. 1. С. 18–24.

3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Інтернет ресурс. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf. Дата звернення (20.05.2021).

4. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами / під ред. Л.В. Борщевської, Л.В. Зібрової, І.Б. Іванової. Київ : Укр. Ін-т соціальних досліджень, 1999. 79 с.

**СУЧАСНІ ПРОГРАМНІ ПРОДУКТИ ТА ПЛАТФОРМИ ДЛЯ
АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ**

Підпригора Ірина Віталіївна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту, доцент,
Український державний університет залізничного транспорту

Ковальова Дар'я Андріївна

Студентка-бакалавр, 3 курс,
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Український державний університет залізничного транспорту,
Економічний факультет

Анотація: В роботі проаналізовано та розглянуто актуальне для сучасного бухгалтера-практика питання щодо використання програмних продуктів та платформ з метою автоматизації обліку та бізнес-процесів в цілому. Вважаємо, що наведені програмні продукти цілком і повністю сприяють автоматизації робочих місць бухгалтера та керівників різних рівнів управління [2]. Компанії, що спеціалізуються на розробці та супроводження таких програмних продуктів, сприяють створенню нових інформаційних систем для автоматизації підприємств, забезпечують їх якісне супроводження та впровадження, розширюють мережі професійних компаній з автоматизації бізнесу, навчальної та просвітницької роботи.

Ключові слова: бухгалтерські програми, автоматизація обліку, електронний документообіг.

Програма «BAS» - сучасна бухгалтерська програма, яка виникла після того, як припинилось реалізація та оновлення попередньої конфігурації "1С:Підприємство 8. Бухгалтерія для України" [1]. Нові програми лінійки BAS

мають ряд переваг, а саме - швидкість і зручність роботи, гнучкі налаштування, нові можливості у відповідності з побажаннями користувачів. Нова лінійка сучасна і відповідає всім новим вимогам безпеки. Крім того, наразі багато компаній, що супроводжують даний програмний продукт безкоштовно навчають своїх клієнтів працювати з BAS. Таке навчання, як правило, проводиться індивідуально, в зручний для бухгалтера час, он-лайн, що абсолютно безпечно. Бухгалтеру не потрібно шукати уроки або купувати навчальний курс. Перевагою такого функціоналу є те, що навчання здійснюється одразу ж на прикладі вашого підприємства, в тому обсязі, в якому потрібно саме вам. Програму «BAS» можна придбати як «з нуля», так й перейти на неї із попередньої конфігурації «1С:Підприємство 8. Бухгалтерія для України».

Програма «**М.Е.Дос**» - чинна система електронного документообігу, не тільки для роботи з електронними звітами, але і документами різного призначення та виду — податкові накладні, звіти, договори та багато іншого. «М.Е.Дос» дозволяє працювати з будь-якими електронними документами так, щоб уникнути санкцій з боку інстанцій, що контролюють, і завжди бути спокійним у відносинах з державою.

Основна перевага «М.Е.Дос» — втілення всіх останніх змін у законодавстві України щодо бухгалтерської документації та ведення електронного документообігу: робота з первинною документацією, у тому числі й з податковими накладними, створення, обмін з контрагентами, ведення Реєстру та ін.

Програма **БДЖОЛА**. Програма, призначена для обміну обліковими даними між 1С: Підприємство, BAS та М.Е.Дос, а також забезпечує автоматичне перенесення первинних документів (податкова накладна, видаткова накладна, рахунок, акт виконаних послуг та ін.) і форм звітності

БДЖОЛА інтегрується в BAS та 1С: Підприємство, в зручний та звичний для будь-якого бухгалтера інтерфейс. Тож не потрібно встановлювати і вивчати якусь нову програму та розбиратись із необхідними налаштуваннями. Завдяки

інтеграції з програмою для обліку, БДЖОЛА передає в М.Е.Дос податкові накладні, звіти та первинні документи «в один клік», що виключає ручне створення. Дана програма оновлюється автоматично, тому у бухгалтера завжди є доступ для передачі актуальних форм звітів та податкових накладних. Ставши користувачем програми БДЖОЛА, сучасний бухгалтер отримує необмежений доступ до відповідної технічної підтримки. Як правило, встановлення і налаштування програми робиться віддалено, за декілька хвилин, що цілком безпечно та дозволить швидко вирішити питання.

ЗАРПЛАТКА - легка і зручна програма для розрахунку відпускних і лікарняних. Програма ЗАРПЛАТКА дозволяє бухгалтеру назавжди забути про таблиці для розрахунку зарплати в Excel та ручне коригування формул. Відпадає потреба потрібно збирати інформацію з різних файлів і турбуватися про помилки при перенесенні і введенні даних. Лікарняні, відпустки, таблиць обліку робочого часу, архів всіх розрахунків, аналітика по періодам, актуальні друковані форми - все в одній лаконічній програмі. ЗАРПЛАТКА інтегрується в 1С:Підприємство і BAS та має простий і зрозумілий інтерфейс. Працює з конфігураціями Бухгалтерія 8 для України, редакція 1.2, Бухгалтерія 8 для України, редакція 2.0 і BAS Бухгалтерія.

ANALYTICS – це звіти, необхідні для аналізу діяльності будь-якого підприємства. Завдяки даним, отриманим в програмі, можна оперативно відслідковувати показники роботи, вчасно приймати управлінські рішення і оптимізувати бізнес-процеси. Всі найважливіші критерії в одній програмі - аналіз продажів і закупівель за номенклатурою, періодом та контрагентом; контроль собівартості і списання "в мінус"; рентабельність; залишки товарів і аналіз взаєморозрахунків з контрагентами. В програмі ANALYTICS зібрані такі звіти:

- Аналіз продажів – відображає оперативні дані про продажі в розрізі кожного контрагента та номенклатури. Дає можливість оцінити ефективність продажів кожного товару і спланувати закупівлі на майбутні періоди;
- Аналіз закупівель - показує інформацію про обсяги та вартість

куплених товарів в розрізі постачальників. Допоможе в складанні оптимального плану закупівель на майбутній період;

- Валовий прибуток - один з найважливіших звітів в діяльності підприємства. Даний звіт показує рентабельність по кожному виду номенклатури. Дає можливість оперативно проаналізувати поточну ситуацію на підприємстві та ефективно управляти продажами. Також звіт показує ефективність роботи підприємства за обраний період.

- Залишки товарів - показує залишки товарів організації з аналітикою по складах. Дозволяє проаналізувати кількість, вартість, а також собівартість одиниці товару на зазначену дату. Звіт реалізований для методів оцінки запасів ФІФО і середня.

- Оплачені рахунки - відображає інформацію про оплату виставлених рахунків. Допоможе оперативно проаналізувати взаєморозрахунки з контрагентами. Звіт показує загальну суму по рахунку, оплачену суму та залишок боргу на дату формування звіту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Указ Президента України №133/2017 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)" (режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850>);

2. Ievsieieva O., Kovaleva D. Digital transformation of accounting or digitalization as a message for the future // Science and education: problems, prospects and innovations. Abstracts of the 1st International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2020. Pp. 204–209. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-science-and-education-problems-prospects-and-innovations-7-9-oktyabrya-2020-goda-kioto-yaponiya-arhiv//>

УДК 796/835

**ТРЕНИРОВОЧНЫЙ ПРОЦЕСС И ИТОГИ ВЫСТУПЛЕНИЯ
КИКБОКСЕРОВ НА ПЕРВЕНСТВЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО
ОКРУГА В РАЗДЕЛЕ ФУЛЛ-КОНТАКТ С ЛОУ-КИКОМ,
ПОИНТФАЙТИНГ И ЛАЙТ-КОНТАКТ 2021 ГОДА**

Потеряхин А. А.

Магистр факультета физической культуры,
Белгородский государственный
национальный исследовательский
университет

Тренер-преподаватель высшей
категории по кикбоксингу

МБУДО ДЮСШ №4

г. Белгород, Россия

Ковтун Е. Н.

МБУДО ДЮСШ №4

г. Белгород, Россия

Ковтун Е. В.

МБУДО ДЮСШ №4

г. Белгород, Россия

Козлова Ю. Н.

МБУДО ДЮСШ №4

г. Белгород, Россия

Аннотация. Целью работы является подготовка кикбоксеров на первенство ЦФО 2021 года. В качестве гипотезы исследования было выдвинуто предположение о том, что увеличение физической подготовки поможет спортсменам успешно выступить на турнире. Было проведен один учебно-тренировочный сбор и выявлен результат тренировочного процесса.

Ключевые слова: Кикбоксинг, физическая подготовка, первенство ЦФО.

Введение. Современный кикбоксинг представляет собой такой вид спорта, где используется боксерская техника рук и ударная техника ног тхэквондо [6, с. 43; 7, с. 15].

В настоящее время в нем выделяют следующие разделы: поинтфайтинг, лайт-контакт, кик-лайт, фулл-контакт, фулл-контакт с лоу-киком, К-1, музыкальные формы [9, с. 26; 10, с. 34]. В кикбоксинге могут органически сочетаться занятия в группах спортивного мастерства и группах здоровья [5, с. 22].

На уровне спорта высших достижений кикбоксерам необходимо комплексно использовать физическую, технико-тактическую и психологическую подготовку [1, с.4; 2, с. 4; 3, с. 2; 4, с. 6].

Специалисты отмечают, что современный кикбоксинг характеризуется значительной вариативностью действий технико-тактического мастерства и комплексным развитием основных физических качеств, которые имеют выраженный скоростно-силовой характер [8, с. 10].

Таким образом, исследование физической и технико-тактической подготовки кикбоксеров различной квалификации является актуальной проблемой.

Цель. Подготовка кикбоксеров к первенству ЦФО 2021 года.

Методы и организация исследования. В исследовании были использованы следующие методы: анализ литературных источников и педагогический эксперимент.

Для оценки динамики изменений в процессе педагогического эксперимента было выступление на первенстве ЦФО с 18 по 21 марта 2021 года в г. Истра.

Исследование проводилось на базе СОШ № 21 г. Белгород в спортивном зале кикбоксинга. В качестве испытуемых выступали спортсмены МБУДО ДЮСШ №4 г. Белгорода.

Тренировочный процесс проводился один раз за март 2021 года при подготовке к первенству ЦФО.

Учебно-тренировочные сборы прошли на техническую подготовку с 01 по 16 марта 2021 (таблице 1).

Таблица 1

Тренировочный процесс физической подготовки

01.03.21	02.03.21	03.03.21	04.03.21	05.03.21	06.03.21	07.03.21
12 раундов Поинт + лайт	11 раундов Поинт + лайт	10 раундов Поинт + лайт	09 раундов Поинт + лайт	08 раундов Поинт + лайт	07 раундов Поинт + лайт	Выходной.
08.03.21	09.03.21	10.03.21	11.03.21	12.03.21	13.03.21	14.03.21
12 раундов ЛОУ	11 раундов ЛОУ	10 раундов ЛОУ	09 раундов ЛОУ	08 раундов ЛОУ	07 раундов ЛОУ	Выходной
15.03.21	16.03.21	17.03.21	18.03.21	19.03.21	20.03.21	21.03.21
Ускорения 10 секунд	Ускорения 15 секунд	Ускорения 20 секунд	Соревно вания	Соревно вания	Соревнов ания	Соревнован ия

Все упражнения проводились на протяжении одного и того же времени: 2 минуты с 30 сек перерывом.

Результаты и их обсуждение. Результаты выступления кикбоксеров на первенстве ЦФО с 18 по 21 марта 2021 года в г. Истра, Московская область представлены в таблице 2:

Таблица 2

Результат первенства ЦФО с 18 по 21 марта 2021 года

Медали	Поинтфайтинг	Лайт-контакт	ЛОУ	Всего
Золото	2	1	-	3
Серебро	1	1	1	3
Бронза	1	2	-	3
Итого	4	4	1	9

Таким образом, увеличение физического потенциала кикбоксеров позволило с успехом выступить на первенстве ЦФО 2021 года в г. Истра, Московская область и завоевать 3 золота, 3 серебра и 3 бронзы.

Заключение

Физическая подготовка в тренировке спортсменов высокого класса имеет приоритетное направление в учебно-тренировочном процессе. Одним из основных, в этой связи, является выявление «проблемных» зон подготовки кикбоксеров и целенаправленное воздействие на них, позволяет не только

улучшить его физическое состояние, но и значительно повысить результативность соревновательной деятельности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Воронин, И.Ю., Потеряхин А.А. Кикбоксинг. Ближний бой и физическая подготовка: учеб.-метод. пособие [Текст] / Белгород: ООО «Эпицентр», 2018. – 64 с.
2. Воронин, И.Ю., Потеряхин А.А. Кикбоксинг. Лайт-контакт: учеб.-метод. пособие [Текст] / Белгород: ООО «Эпицентр», 2018. – 56 с.
3. Воронин, И.Ю., Потеряхин А.А. Кикбоксинг. Поинтфайтинг: учеб.-метод. пособие [Текст] / Белгород: ООО «Эпицентр», 2018. – 56 с.
4. Воронин, И.Ю., Потеряхин А.А. Кикбоксинг. Техника для начинающих спортсменов: учеб.-метод. пособие [Текст] / Белгород: ООО «Эпицентр», 2018. – 56 с.
5. Воронин, И.Ю. Физическая подготовка кикбоксера в годовом цикле [Текст] / И.Ю. Воронин, А.А. Потеряхин. - Научный журнал «Дискурс» - 2017 - 11 (13). - 21-26 с.
6. Иванов, А.Л Кикбоксинг [Текст] / Киев: Книга-Сервис, Перун, 1995. – 312 с.
7. Клещев, В.Н. Кикбоксинг. Учебник для вузов [Текст] / М.: Академический проект, 2006. –228 с.
8. Потеряхин А.А. Кикбоксинг. Татами–дисциплины: учебно–методическое пособие / А.А. Потеряхин, В.Л. Кондаков, И.Ю. Воронин. – Белгород: ООО «Эпицентр», 2020. – 160 с.
9. Ashley, S. Kickboxing [Текст] / England: Lumina Press, 2011. – 139 p.
10. Falsoni, E. Kickboxing the phenomenology of a sport [Текст] / Milan: miolagrafiche s.r.l., 2011. – 205 p.

УДК 681.516.77:622.24.054

**ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТОР –
ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ОБ'ЄКТІВ
НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ**

Процюк Г. Я.

асистент

Процюк В. Р.

к.т.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний

університет нафти і газу,

м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація: запропоновано метод моніторингу станів бурової установки («норма», «розвиток аварії» та «аварія») на основі розрахунку статистичних характеристик контрольованих технологічних параметрів та побудови образно-кластерної моделі.

Ключові слова: моніторинг, бурова установка, статистичний аналіз, оператор, комунікаційна взаємодія.

Актуальною науково-прикладною задачею у нафтогазовій галузі є розробка та впровадження комп'ютеризованих систем моніторингу широкого класу технологічних об'єктів, а також технічної та екологічної безпеки їх експлуатації.

У структурі комп'ютеризованих систем контролю та управління промислових об'єктів моніторинг за їх станом та технологічними режимами роботи виконують оператори абонентських станцій. При цьому методи представлення, структуризація даних та технологія інтерактивної взаємодії "оператор – моніторингова система" (ОМС), як свідчить практика, дослідження науковців та розробки фірм, надійність та результативність функціонування

ОМС в реальному часі суттєво впливають на ефективність роботи об'єктів та інформаційної системи діагностування в цілому.

Важливим елементом вказаної інформаційної взаємодії є інтерактивний режим реалізації моніторингу, ефективна структуризація моделей об'єктів управління (ОУ), а також надійне розпізнавання квазістаціонарних, нештатних, передаварійних, аварійних та екологічно-небезпечних ситуацій на об'єктах. Особливе значення при цьому надається забезпеченню низької складності та високої швидкодії реакції оператора на зміни станів об'єктів.

Перспективним методом реалізації таких характеристик комп'ютеризованої системи на рівні абонентської станції оператора є образно-кластерна структуризація даних та відображення відповідної моделі на екрані монітора .

Досить складною науковою задачею є розробка теоретичних засад, критеріїв та технології прийняття рішення у випадках, коли моніторинг станів технологічних об'єктів здійснюють кілька операторів. Прикладом такого об'єкта є архітектура цифрової розподіленої системи моніторингу процесів буріння [1, с. 111].

Параметри ОУ, на основі яких ідентифікуються його статистичні, кореляційні та ентропійні стани визначаються згідно з фреймом оператора та формується його структуризована образно-кластерна модель відповідно до виразу :

$$X_{OY} = F(\{x_i\}, \{x_j\}, S_{oy}, M_x, M_j, M_v, D_x, \delta_x, R_{xx}, R_{xy}, S_w, L_i, \rho_{ij}, S_{ij}, P_{ij}, I_x),$$

де: $\{x_i\}, \{x_j\}$ - масиви оцифрованих моніторингових даних параметрів ОУ;

S_{oy} - відповідно семантичний, інформаційний та технологічний стани ОУ;

M_x, M_j, M_v - відповідно вибіркове, ковзне та вагове математичні сподівання;

D_x, δ_x - відповідно дисперсія та середньоквадратичне відхилення;

R_{xx}, R_{xy} - автокореляційна та взаємокореляційні функції; S_w - спектри параметрів ОУ у різних теоретико-числових базисах; L_i – логіко-статистичні

інформаційні моделі (ЛСІМ), $i \in \overline{1, 5}$; $\rho_{ij}, S_{ij}, P_{ij}$ - відповідно матриці коефіцієнтів взаємкореляції, кластерної моделі ймовірнісних переходів та ентропійних станів; I_x - кореляційна міра ентропії стану ОУ.

Побудова образно-кластерної моделі ОУ здійснюється на основі нормованої кореляційної матриці $\|\rho_{ij}\|$, яка розраховується на основі нормованих коефіцієнтів взаємкореляції ρ_{ij} згідно з виразом:

$$\rho_{ij} = \frac{R_{ij}(0)}{\sigma_i \sigma_j} \text{ та матриці } \|\rho_{ij}\| = \begin{vmatrix} 1 & \rho_{12} & \dots & \rho_{1m} \\ & 1 & \dots & \rho_{2m} \\ & & \dots & \dots \\ & & & \rho_{m-1,m} \\ & & & & 1 \end{vmatrix}$$

На рис.1 наведено приклад реалізації образно-кластерної моделі на моніторі оператора, яка відображає стан норми та відхилення від норми на основі глибокого статистичного та кореляційно-ентропійного аналізу.

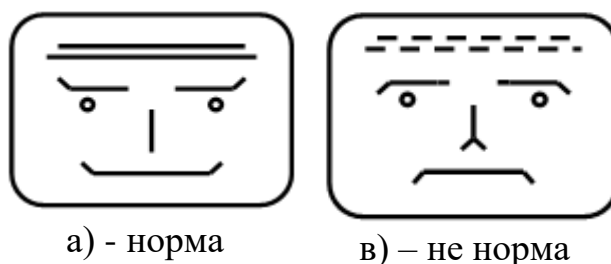

Рис. 1 - Структуризована образно-кластерна модель ОУ

Для такого класу об'єктів в інтерактивному режимі ставляться підвищені вимоги до надійності і живучості комп'ютерної системи, шляхом самодіагностики, резервування, тестування .

Виходячи з аналізу нештатних ситуацій, доцільно визначити коефіцієнт рівня небезпечності:

$$K_n = \frac{\sum_{i=1}^5 \nu_i \cdot L_i}{X_{\text{ОУ}} \cdot [X(t), M_x, D_x, \sigma_x, R_{xy}, R_{yx}, M_{ij}, S(w), K_{ij}, I]}$$

де ν_i - коефіцієнт безпеки відхилення i -ї ЛСІМ.

З оцінкою K_n активно взаємодіють оператори інформаційної системи, на основі чого приймають рішення відповідно до функцій управління об'єктом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Возна Н.Я., Процюк Г.Я., Пітух І.Р., Николайчук Я.М. Структуризація, методи та моделі інтерактивної взаємодії оператор – інформаційна система моніторингу об'єктів нафтогазової галузі. Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ. – Івано-Франківськ, 2015. - №2(55). – С.111-118.

УДК 614.2:331.108

АЛГОРИТМ РОБОТИ КАДРОВОЇ СЛУЖБИ У ПРИВАТНОМУ МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ

Рудик Ярослав Михайлович

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління та освітніх технологій

Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Білоус Владислава Анатоліївна

магістрантка освітньої програми "Управління персоналом"

Національного університету
біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Анотація: описано функції кадрової служби та особливості її роботи у структурі приватного медичного закладу.

Ключові слова: управління персоналом, кадрова служба, HR.

Управління персоналом, управління кадрами, кадровий менеджмент, система управління персоналом, HR – на перший погляд, ці слова мають один і той же зміст. Усі ці назви можна зустріти у навчальних планах закладів вищої освіти.

Управління персоналом – це наука управління людьми у колективі, наприклад, установи чи підприємства. Наука досліджує діяльність, що спрямована на досягнення ефективного використання керівництвом потенціалу працівників для досягнення цілей підприємства та особистісних цілей. Управління персоналом має тісні зв'язки з такими науками як менеджмент, соціологія, психологія, фізіологія, економіка, соціальна політика та трудове право.

Об'єктами управління персоналу є особи у працездатному віці. Це колектив організації. Людина в організації виконує роль суб'єкта управління. Кадрова служба організації має такі функції:

- розробка концепції управління персоналом, кадрової політики і кадрової стратегії;
- облік кадрів, інвентаризація кадрового складу, ведення кадрової документації;
- планування персоналу;
- набір чи відбір персоналу;
- професіональна орієнтація і адаптація персоналу;
- підготовка і розвиток персоналу;
- мотивація персоналу;
- оцінка персоналу;
- створення організаційної культури.

Роботу кадрової служби розглянемо на прикладі приватного медичного закладу. Структура однієї із приватних клінік м. Києва налічує 8 підрозділів та 2 оздоровчо-реабілітаційних центрів. Лише в одному з підрозділів клініки працює 106 лікарів різних спеціальностей, фахівці швидкої допомоги та функціонує стаціонарне відділення.

Свого часу, перш, ніж відкрити новий підрозділ клініки – кадрова служба зробила аналіз потреби у працівниках. Керівник компанії організував збори адміністрації, на яких повідомив про свої плани на майбутнє – про відкриття нової клініки. Далі він надіслав лист до служби, в якому повідомив, що для створення нового медичного закладу йому необхідні: лікарі (вказав напрями лікарської справи), адміністративний персонал, управлінський персонал, керівник закладу, бухгалтери, медичні сестри, водії тощо.

Маючи зведену та структуровану інформацію щодо кадрової потреби, почали працювати над підбором та набором лікарів. Для початку склали посадові інструкції для кожного робочого місця. Створили повідомлення про вакансії, не забувши вказати у них про необхідний стаж роботи, заробітну

плату та термін стажування. У соціальних мережах розмістили вакансії, не забувши продублювати їх на популярних сайтах з пошуку роботи.

Як тільки у нас з'явилися контакти декількох лікарів – ми запросили їх на співбесіду, що складалася з 3 етапів. Перший – це співбесіда з керівником підрозділу, де міг би працювати шукач роботи. Далі з керівником керуючої компанії і вже останній – це співбесіда з представником кадрової служби для оформлення документації та інформування з усіх питань стосовно працевлаштування.

Коли ж лікар офіційно або ж за контрактом починає свою роботу, керівник підрозділу зобов'язаний познайомити його з: робочим місцем, видати корпоративний одяг (якщо відсутній особистий комплект), розповісти про основні робочі операції, надати доступ до особистого електронного кабінету (для перевірки робочого часу) та розповісти про внутрішній розпорядок клініки (поведінка, статут).

Після проходження випробувального терміну на кожного співробітника клініки підписується адаптаційний лист, в якому вказується його оцінки за роботу на протязі 3 місяців. У разі, якщо людина звільняється, вона повинна за 2 тижні повідомити про це керівника клініки.

У якості висновку, відмітимо, що лише чітка, поетапна робота від планування до реалізації призводить до ефективного початку роботи як окремого фахівця, так і цілого нового відділення компанії. Робота буде ефективною і тоді, коли вона приносить задоволення. У процесі такої роботи фахівець дізнається багато цікавої інформації, отримує задоволення від спілкування з колегами, розширює свій професійний діапазон можливостей тощо.

**ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПЕРЕКЛАДАННЯ ПОДАТКІВ У
ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ**

Савченко Юлія Михайлівна

Аспірант кафедри фінансів
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

Анотація. Стаття присвячена дослідженню генезису та еволюції явища перекладання податків. Систематизовано різні напрямки теорій перекладання податків у світовій економічній думці. Проаналізовано дослідження українських вчених стосовно феномену перекладання податків, передусім з точки зору перерозподілу податкового навантаження між платниками податків. Узагальнено напрацювання сучасних іноземних науковців та підсумовано сучасні напрями досліджень у сфері перекладання податків. Доведено, що у процесі перекладання податків відбувається зіткнення інтересів трьох суб'єктів фінансово-господарського процесу: держави, зацікавленої у зборі податків у повному обсязі, виробника та споживача, які зацікавлені у зменшенні свого податкового тягаря.

Ключові слова: податки, податкова політика, оподаткування, перекладання податків, податкове навантаження, податковий тягар, теорії перекладання податків, ухилення від сплати податків, агресивне податкове планування

Податкова система в кожній державі є одним із найважливіших регуляторів соціально-економічного розвитку. Здійснюючи податкову політику, держава за допомогою оптимального податкового навантаження на економіку може сприяти зростанню чи спаду господарської активності, регулювати

тіньові процеси, створювати сприятливу кон'юнктуру ринку, умови для розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізовувати соціальну політику.

Загальновідомо, що саме явище податкового навантаження не містить загрози для економіки, оскільки існує апріорі там, де є податки, тобто у будь-якій країні світу. Разом з тим, воно повинно бути адекватним, рівномірним та ефективним з точки зору економічного зростання. Однак принципи загальності, рівномірності та соціальної справедливості можна реалізувати на практиці тільки з урахуванням процесу перекладання податків, без якого неможливо спрогнозувати вплив будь-яких дій на формування податкового навантаження та його перерозподіл між різними платниками.

Тому, на нашу думку, ключовими явищами які мають враховуватися у процесі узгодження інтересів платників податків та держави, є податкове навантаження та перекладання податків. Адже, лише зважаючи на всі можливі прояви механізму перекладання податків можна гармонізувати фіскальну політику держави та, відповідно, процес оподаткування в ній. Перекладання податків – поняття, яке використовується саме в теорії оподаткування. На практиці ж, а саме в законодавчих актах в частині податкової політики в Україні, дана категорія не використовується та, відповідно, не має визначення. Однак у деяких країнах ЄС питання перекладання податків вже закріплюється законодавчо. Так, в Бельгії у 2015 р. було прийнято закон «Про перекладання податків». Метою закону є просування так званих податкових зрушень, направлених на зменшення податкового навантаження на професійний дохід та збільшення оподаткування споживання, застосування бізнес стимулів для інновацій та ін.

Хоча дослідження перекладання податків зародились ще у 17-18 ст., однак, як стверджує І. Кулішер: «Роздуми про перекладання податків такі ж старі, як проекти нових податків, оскільки, пропонуючи свої податкові винаходи, необхідно було доводити, що вони ошчасливлять людство, а не ляжуть на нього важким тягарем» [с.88]. Тому можна вважати, що перекладання податків як об'єкт дослідження ніколи не втратить свою

актуальність, адже з плином часом змінюються критерії оптимальності перекладання податків та перерозподілу податкового навантаження.

Слід зазначити, що теорії перекладання податків зароджувались і розвивались разом із течіями економічної думки, в результаті чого сформувались різні критерії та класифікації перекладання податків, систематизація яких наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Теорії перекладання податків

Напрямок теорій та їх представники	Сутність
Абсолютні теорії (Д. Локк, А. Сміт, Д. Рікардо)	Всі податки в кінцевому випадку падають на дохід із землі, не перекладається тільки земельні податки.
Оптимістичні теорії (Н. Канар, Ж. Сей)	Податок падає на всі види доходу, а його тягаря люди з часом не відчують, оскільки зі зменшенням засобів зменшуються і потреби. Крім цього, згідно з даною теорією всі податки припадають на багаті верстви населення, а шкодить не податок, а порушення рівноваги, яке він викликає.
Песимістичні теорії (П. Прудон, Ф. Лассаль)	Будь-який податок перекладається на споживачів, а головна їх маса – це бідні верстви населення. Відповідно, саме вони несуть тягар усіх податків.
Теорії перекладання фінансових шкіл другої пол. XIX ст. (А. Шеффле, А. Вагнер)	Перекладання прямих податків тим легше, чим ближче момент стягнення податку. Однакове обкладання об'єктного доходу не призводить до рівності оподаткування суб'єктивного доходу, і, навпаки. Платники податків мають бажання перекладати податковий тягар і за умови рівномірного прибуткового податку.
Маржиналізм і математична теорія (Р. Майер, К. Віксель, М. Панталеоне, Ф. Дженкін)	Виявлення і аналіз функціональної залежності між податком та ціною. Сформували динамічний закон перекладання. Вважали, що продукти варто обкладати податком на останній стадії – споживання.
Теорія перекладання податків в умовах монополії і вільної конкуренції (К. Віксель)	Визначення, що перекладання податків являє собою ситуацію, коли тиск у вигляді податку, який чиниться державою в одній частини господарського механізму, переноситься на інші за допомогою мінових угод з метою перерозподілу доходу між різними групами населення
Теорія дифузії (А. Тьер, О. Бісмарк)	Податкове навантаження має розподілятися рівномірно
Закони перекладання податків (К. Рау)	Визначення термінології перекладання, його поняттєвого апарата: 1) перекладання від продавця до покупця; 2) перекладання від споживача до продавця; 3) уникнення податку шляхом відмови від споживання об'єкта оподаткування податком
Американська фінансова школа (Е. Селігман)	Питання про перекладання податків – це питання ціни, а саме: як впливає введення нового податку на підвищення ціни на капітал, працю та предмети споживання. Загальний аналіз перекладання податків, виділення умов, що мають значення для вирішення практичного питання про ймовірність перекладання того чи іншого податку
Теорія перекладання американської економічної і фінансової школи (П. Самуельсон, Р. Масгрейв, К. Макконелл, С. Брю)	Визначення кінцевого носія тягаря оподаткування на основі економічної теорії та математичних методів

Джерело: складено автором на основі.

Один з перших критеріїв перекладання податку вперше був використаний Дж. Локком у 1692 р. при поділі податків на прямі і непрямі. Він стверджував,

що всі податки, крім податку на землю, є такими, що перекладаються. Пізніше ця ідея була розвинута у працях І. Янжула, який відзначав, що збір, який сплачується особами, які, за припущенням фінансового закону, не несуть його на собі, а переносять на інших осіб, називається непрямим податком с. 266]. А. Сміт вважав, що в решті-решт податки перекладаються на заможних споживачів. Відповідно до поглядів Д. Рікардо, оскільки податком обкладається будь-яка земля, без урахування її якості, географічного розташування, продуктивності, то це призводить до підвищення ціни, і цей податок перекладається частково на споживача.

Відповідно до поглядів представників песимістичної теорії, перекидання податків є завжди несправедливим, оскільки тягар сплати податків переважно лягає на бідних споживачів. На наш погляд, таке твердження є надто категоричним і результат перекидання залежить від векторів податкової політики. Однак надмірне перекидання податків на бідні верстви населення призводить до поглиблення нерівності та виникнення фіскальних дисбалансів.

Маржиналісти доводять, що збільшення суми податку зменшує кількість платників податків. Суть перекидання полягає в тому, що якщо платник податку перераховує податок, він несе за нього відповідальність. Податок зменшується лише після встановленого критичного рівня податкових ставок. Це означає, що надбавка сукупно підвищує ціну товару, і виробник готовий платити її до досягнення критичної величини. Коли споживання товару зменшується, платник податку намагається знизити ціну, а податок передається іншим суб'єктам господарювання

Теорія дифузії лягла в основу обґрунтування рівномірного розподілу податкового тягаря. Послідовники цієї теорії, А. Тьер та О. Бісмарк, які вважали, що рівномірний розподіл податкового навантаження сприятиме економічному зростанню.

Кожна із зазначених теорій зводиться до проблеми ефективного, безболісного перенесення, тобто перерозподілу податкового навантаження між різними суб'єктами податкових відносин. Найчастіше перекидання розуміють

як перенесення податку від виробника до його носія (фактичного користувача блага) в процесі маніпулювання цінами виробленого блага; він відбувається також у результаті зміни попиту та пропозиції на цей товар с. 157]. Отже, систематизувавши їх положення, можна зробити наступні узагальнення.

По-перше, за допомогою перекладання податків дотримується принцип ефективності розподілу та рівня податкового навантаження між платниками податків. При чому цей процес відбувається без якихось суперечок між платниками податків та на добровільній основі.

По-друге, даний процес охоплює різноманітні аспекти соціально-економічного життя суспільства, суттєво впливає на нього, а також відбувається у прихованій формі, тобто не афішується.

По-третє, рушійною силою перекладання податків є, перш за все, фіскальна політика держави та бажання суб'єкта оподаткування зменшити свій податковий тягар.

У кінцевому підсумку, розвиток теорій оподаткування призвів до виокремлення понять суб'єкта оподаткування (платника податків) і носія податку. Суб'єкт оподаткування - це особа, на яку за законом покладено обов'язок сплачувати податок. Носієм податку є особа, на яку фактично переклали сплату податку, тобто особа, яка є кінцевим платником. При цьому необхідно зазначити, що носій податку формально не несе ніякої юридичної відповідальності за сплату податку, хоча і є фактичним його платником через механізм перекладання податків. Це буває найчастіше при стягуванні непрямих податків, хоча можливо і у випадку прямих податків.

Серед українських вчених періоду незалежності України феномен перекладання податків досліджується, передусім, з точки зору перерозподілу податкового навантаження між платниками податків. Так, на думку Я. Литвиненка, перекладання податків - це процес повного або часткового перерозподілу сплати податків між різними суб'єктами оподаткування, між якими існують господарські та економічні взаємовідносини [с. 102]. Слід зазначити, що вчений не робить у даному визначенні розмежування між

прямими і непрямими податками, тобто перекладання властиве всім податкам.

Є група вчених, яка вважає, що перекладання властиве більше непрямим, чим прямим податкам. Так, Є. Кудряшова досліджує правові аспекти перекладання непрямих податків, роблячи наголос на правових умовах можливостей перекладання

О. Прокопчук вбачає потужний потенціал в оптимізації прямого і непрямих оподаткування, і зазначає, що зміна співвідношення між прямими та непрямими податками здатна суттєво змінити фіскальну ефективність податкової політики. За рахунок оптимізації цього співвідношення можна зменшити фіскальні дисбаланси та протиріччя податкової системи [с. 251].

Перерозподіл податків між факторами виробництва досліджує Н. Фролова, яка визначає основні фактори розподілу податкового навантаження між доходами на працю та капітал і витратами на кінцеве споживання в Україні після запровадження Податкового кодексу України. Також науковець досліджує проблеми розподілу податкового навантаження в інших країнах та робить порівняльний аналіз зазначених тенденцій в Україні та світі.

Ще однією з тенденцій у дослідженнях перекладання податків українськими вченими, є розгляд у якості однієї з форм перекладання податків такі феномени як уникнення оподаткування та ухилення від сплати податків. Слід зазначити, що проблема перекладання податків для сучасних українських вчених є порівняно новою, адже попит на дослідження у сфері оподаткування, який формується з боку практики, більше направлений на активізацію фіскальної функції оподаткування.

Стандартна теорія перекладання податків стверджує, що ступінь перекладання податкового навантаження на споживачів і виробників залежить від еластичності попиту по ціні. На ринку досконалої конкуренції з постійними граничними витратами 100% такого податкового навантаження перекладається на споживачів. В умовах недосконалої конкуренції у довгостроковій перспективі ступінь перекладання може не досягати 100%. N. Sten показує, що перекладання податків можливе при монополістичній конкуренції та на

олігополістичних ринках Курно. Anderson S. P., A. de Palma, та B. Kreider аналізують можливість перекидання податків на олігополістичних ринках Бетрана. Результати досліджень Weyl E. G., та M. Fabinger показують, що за недосконалої конкуренції еластичність попиту по ціні не є єдиним фактором, який впливає на ступінь перекидання податків.

J. Arnold виявив суттєвий вплив податків на економічне зростання. Результати його дослідження показали, що оподаткування прибутків підприємств та доходів фізичних осіб негативно впливає на економічне зростання, в той час, як оподаткування споживання та майна має позитивний вплив на економічне зростання.

Також у якості ще одного фактору, який визначає перекидання податків, західні дослідники визначають розповсюдженість можливості ухилення від сплати податків. Доступ до інструментів ухилення від сплати податків дає можливість платникам податків знизити ефективну ставку оподаткування за рахунок зменшення податкової бази. Як результат, реальні поведінкові реакції, що визначаються рівнем оподаткування, будуть відрізнятися для платників, які можуть ухилитися від сплати податків, і платників, які такої можливості не мають. При цьому, як зауважують J. Slemrod Schneider F., A. Buehn та C. E. Monten, Kleven H. J та ін. , слід враховувати ступінь розповсюдженості ухилення від сплати податків в розвинених країнах та країнах, що розвиваються.

Також західні економісти останнім часом активно досліджують такий феномен як перекидання податків з багатих на бідних та поглиблення і зв'язку з нерівністю по доходах та зростанням рівня бідності. Вчені вважають, що дуже важливо мати обґрунтований і практичний спосіб розподілу існуючого податкового навантаження по групам населення за рівнем доходів, а також постійно аналізувати як потенційні податкові реформи можуть вплинути на кожну групу

Hassett K. A. та Aparna M. досліджують довгостроковий вплив більш високих корпоративних податків на заробітну плату . Вчені встановили, що

вищі корпоративні податки знижують заробітну плату. Більше того, на заробітну плату впливають не тільки ставки корпоративних податків в середині країни, але і поза її межами. Фактично мова йде про перекладання податкового навантаження від споживачів робочої сили на її постачальників.

Протягом останніх п'яти років особливої актуальності набули дослідження, пов'язані з перекладанням податків у зв'язку з перенесенням податкової бази. Зокрема Beer S., R. de Mooij та L. Liu досліджують цей феномен на глобальному рівні. До цієї групи можна віднести також дослідження агресивного податкового планування як форми перекладання податків. Так, Clausing, K. досліджує яким чином перекладання корпоративного прибуткового податку впливає на податкову базу у США та інших країнах

Підсумовуючи, сучасні напрями досліджень у сфері перекладання податків можна систематизувати таким чином (рис. 1).

Традиційні теорії перекладання податків	Перекладання прибуткових податків	Перекладання податків як інструмент державної політики
Перекладання податків від виробника до споживача на ринках монополістичної конкуренції, олігополії Курно та Бертрана	Перекладання корпоративних прибуткових податків на працівників через зменшення їх заробітних плат.	Перекладання податків з доходів на споживання і майно з метою стимулювання економічного зростання
Перекладання податків як тригер поглиблення нерівності	Уникнення оподаткування як форма перекладання податків	Ухилення від сплати податків як форма перекладання податків
Перекладання податків з багатих на бідних в результаті чого поглиблюється нерівність по доходах та зростає бідність	Перекладання податків на податкові бази в регіонах з нижчими ставками корпоративного податку	Перекладання податків від недобросовісних на сумлінних платників податків

Рис. 1. Сучасні напрями дослідження перекладання податків

Загалом сучасні дослідження у сфері перекладання податків є більш динамічними навіть порівняно з минулим століттям. Це пов'язано і з більш

потужним впливом глобалізації на переміщення податкових баз, і з виникненням нових активів та діяльностей як об'єктів оподаткування.

Підсумовуючи, виділимо такі складнощі теоретичних досліджень перекладання податків.

1. Оскільки даний процес має прихований характер, тобто неможливо спостерігати за ним відкрито, то, відповідно, відсутні усталені статистичні та фінансові показники, які можна застосувати у математичних чи статистичних розрахунках.

2. Ці проблеми стосуються загальних питань функціонування економіки, а також таких загальноекономічних показників, як попит, пропозиція, ціна, вартість капіталу, споживання, заощадження, податковий тягар та ряд інших.

3. Перекладання податків між платниками відбувається на ринкових умовах. Тому вирішення цієї проблеми має суперечливий характер та викликає певні протистояння в суспільстві. Так, підвищення державою акцизного податку призводить до того, що ціна товару росте та виробник товару бажає перекласти цей податок на споживача. Але це може потягнути за собою збільшення ціни та відповідне зменшення попиту на цей товар; споживач переходить на придбання альтернативного аналогу, при цьому акцизний податок знову лягає податковим тягарем на виробника, який вимушений задля встановлення нижчої ціни зменшувати свій прибуток чи собівартість продукції. Таким чином, в цьому процесі відбувається стихійне перекладення податків, при тому, що явно виражених конфліктів виникає.

4. Перекладання податків має динамічний характер, причому зміни відбуваються настільки швидко, що за ними складно прослідкувати, особливо в умовах глобалізації. Фактично у XXI ст. посилилось впливу фактору глобалізації, який активно впливає на переміщення податкових баз та перекладання податків.

5. У процесі перекладання відбувається зіткнення інтересів трьох суб'єктів фінансово-господарського процесу: держави, зацікавленої в зборі податків у повному обсязі, виробника та споживача, які зацікавлені у

зменшенні свого податкового тягаря, тому боротьба ведеться переважно між ними. Але при цьому держава виступає як арбітр у вирішенні цієї проблеми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулишер І.М. Очерки финансовой науки. – Петроград: Наука и школа, 1919. – 256 с.
2. Майбуров И.А. Теория и история налогообложения: Учебник. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. - 495 с; Пушкарева В. История финансовой мысли и политики налогов: [учеб. пособие] / В. Пушкарева. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 192 с; Юткина Т. Налоги и налогообложение: [учебник] / Т. Юткина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 576 с.; Андрущенко В. Л. Фінансова думка заходу в ХХ столітті: теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів: Монографія. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
3. . Yolton, J. W., ed., 1969. John Locke: Problems and Perspectives. Cambridge Uni. Press.
4. Янжул И. И. Основные начала финансовой науки. Учение о государственных доходах / И. И. Янжул. — М.: Статут, 2002. — 555 с
5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. — М.: Эксмо, 2007. — 960 с.
6. Стиглер Дж. Рикардо и 93%-ная трудовая теория ценности / Вехи экономической мысли. Том 3. Теория потребительского поведения и спроса// Под ред. В.М.Гальперина — СПб.: Экономическая школа, 2000. — с.162-177.
7. Бернштейн Э. Фердинанд Лассаль. — Петроград, 1919.
8. Блауг М. Маржиналистская революция // Экономическая мысль в ретроспективе. — М.: Дело, 1994. — с.275-305. — XVII, 627 с
9. Игнатченко И. В. Адольф Тьер: судьба французского либерала первой половины XIX века. — Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2017. — 464 с.
10. Майбуров И.А. Теория и история налогообложения: Учебник. - М.:

ЮНИТИ-ДАНА, 2007. - 495 с

11. Литвиненко Я.В. Податкова політика / Я.В. Литвиненко. – К.: МАУП. – 2003. – 224 с.

Кудряшова Є.В. Правові аспекти перекладання непрямих податків / Є.В. Кудряшова // Правоведення. – 2005. – № 2. – С. 180–192. Прокопчук О.Т. Особливості непрямих оподаткування в Україні: становлення та перспективи розвитку / О.Т. Прокопчук, Ю.В. Улянич, В.П. Бечко // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва : збір. наук. досліджень. – Умань : ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. Вип. 84. – С. 249-256.

12. Фролова, Н. Б. Податкове навантаження на працю, капітал і кінцеве споживання в умовах дії Податкового кодексу України [Текст] / Н. Б. Фролова // Економіка України. – 2014. – № 8(633). – С. 47-60

13. Горобінська І. В. Аналіз податкового навантаження та його вплив на динаміку ділової активності // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 10. – С. 26–32; Соколовська А. М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4–12.; Паєнкто Т.В. Інституціоналізація фіскального регулювання фінансових потоків. – К. ДКС, 2014.; Иванов Ю.Б. О проблеме переложения налогов/ Ю.Б.Иванов, А.Н.Тищенко// Бизнес Информ. -2004. -№3. -4. -с.30-41.

14. Stern, N. 1987. “The Effects of Taxation, Price Control and Government Contracts in Oligopoly and Monopolistic Competition.” *Journal of Public Economics* 32: 133–158.

15. Anderson, S. P., A. de Palma, and B. Kreider. 2001. “Tax Incidence in Differentiated Product Oligopoly.” *Journal of Public Economics* 81: 173–192.

16. Weyl, E. G., and M. Fabinger. 2013. “Pass-Through as an Economic Tool: Principles of Incidence under Imperfect Competition.” *Journal of Political Economy* 121 (3): 528–583.

17. Arnold, J. (2008), Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries, OECD Economic Department Papers, 643.

18. Slemrod, J. (2007). Cheating ourselves: The economics of tax evasion. *Journal of Economic Perspectives* 21 (1), 25–48.
 19. Schneider, F., A. Buehn, and C. E. Montenegro (2010). New estimates for the shadow economies all over the world. *International Economic Journal* 24 (4), 443–461.
 20. Kleven, H. J., M. B. Knudsen, C. T. Kreiner, S. Pedersen, and E. Saez (2011). Unwilling or unable to cheat? evidence from a tax audit experiment in Denmark. *Econometrica* 79 (3), 651 – 692.
 21. Fullerton, Don, and Gilbert E. Metcalf. 2002. “Tax Incidence” in *Handbook of Public Economics, Volume 4*, A. J. Auerbach and M. Feldstein, eds. (Amsterdam: North-Holland), 1787-1872.
 22. Hassett, K. A., & Aparna, M. (2006). Taxes and Wages. American Enterprise Institute for Public Policy Research Working Paper No.128. Washington, DC: American Enterprise Institute.
 23. Beer, S., R. de Mooij, and L. Liu, 2018, “International Corporate Tax Avoidance: A Review of the Channels, Effect Sizes and Blind Spots.” IMF Working Papers, No. 18/168.
- Clausing, K., 2016, “The Effect of Profit Shifting on the Corporate Tax Base in the United States and Beyond,” *National Tax Journal*, Vol. 69(4), pp. 905-934.

**ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: ПАРАДОКСИ НА ШЛЯХУ КОНСОЛІДАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Саух Петро Юрійович

д. філос.наук, професор
академік НАПН України, академік-секретар
Відділення вищої освіти НАПН України

Саух Ірина Василівна

д.екон.наук, професор
Житомирський державний університет
імені І. Франка

Анотація. У статті окреслене розуміння історичної пам'яті як репрезентативної форми дійсності, яка постає динамічною системою смислових взірців минулого для ідентифікації людини і суспільства в цілому. Доведено, що солідарне уявлення про минуле власного народу є життєдайною основою для згуртування народу на шляху вирішення проблем, які постають перед державою. Розкрито низку проблем, що перешкоджають імплементації історичної пам'яті в умовах українських реалій, визначено основні імперативи консолідації українського суспільства на основі нового бачення історичної пам'яті.

Ключові слова: історична пам'ять, історія України, філодоксичність, безпам'ятство, політична кон'юнктура, подієвість, «рід історії».

Навіть при поверхневому знайомстві з різноманітною літературою про минуле українського народу легко переконатися як в її фрагментарності, низькому рівні науковості, так і в авторитарно-менторській заполітизованості. Як це не прикро, стосується це навіть підручників з історії України. Як наслідок, суспільство втрачає традиційні зв'язки і ментальну єдність,

розколюється на багаточисельні спільноти (за соціальними, регіональними, політичними, культурними й навіть релігійними ознаками). Й кожна така спільнота, переслідуючи свої інтереси, продукує в стані перманентної війни за уми і душі людей власні правила і принципи життя. Відбувається, так би мовити, «капсуляція спільнот», коли люди по-різному трактують події, читають лише звичні для їхнього бачення тексти, чують лише тих, хто думає як вони й заперечують усе те, що не вписується в їхнє власне світорозуміння. Відтак, ми зустрічаємося із суцільною світоглядною філодоксичністю, причиною якої не в останню чергу є обмеженість, а то й примітивізм у розумінні історичної пам'яті.

Певною мірою зрозуміти усе це можна. Йдеться про цілком об'єктивні процеси. Адже кожен новий крок у соціокультурному розвитку будь-якого суспільства завжди спонукає до визначення у ставленні стосовно своєї історії, того досвіду, що дістався у спадок від минулих поколінь. До того ж, існує пряма залежність між масштабністю соціокультурних завдань, які ставить перед собою суспільство, і глибиною та розмахом осягнення попереднього історичного поступу. Чим глибші зміни передбачається здійснити, тим всеосяжнішим і відповідальнішим має бути ставлення до історичного досвіду. Забувати або нехтувати цим означало б зводити будівлю майбутнього на піску. Іншими словами, «визнавати себе випадковими подорожніми на стежках світової історії, які не знають, навіщо прийшли у світ, для чого живуть і чого повинні досягти» [1, с. 8].

Тобто історія пов'язана з пам'яттю, яка долає невпинний час, долає забуття. У цьому непересічна культурна значущість пам'яті. Безпам'ятство – це не просто невдячність перед минулим, а й безвідповідальність перед майбутнім. Щоб не помилятися в майбутньому, ми маємо пам'ятати про свої помилки в минулому [2, с. 19]. А це означає: любити своє минуле і пишатися ним, а не постійно переоцінювати його на догоду мінливим суб'єктивним інтересам чи амбіціям. Цінуючи минуле, ми повинні розуміти, що не обов'язково безпосередньо відтворювати його форми, аби відчувати гордість за діяння своїх

предків. Пам'ять, помножена на моральну оцінку, породжує совість як внутрішню самокритику. Якщо немає пам'яті, то немає оцінки, а отже, немає й совісті. Історична пам'ять народу формує моральний клімат, в якому він живе, в якому кожен із нас повниться добром чи злом.

Й що цікаво – людина, байдужа до історії, культури, традицій і звичаїв, не хоче й не може високопродуктивно працювати. Тобто вона працює..., але прагнення споживати домінує в ній над прагненням продукувати. Споживання, не урівноважене продукуванням, постає як споживацтво, тобто обертається своєю руйнівною стороною. «Після мене хоч потоп» – таким стає життєве кредо людини, «вільної» від історії, тобто від відповідальності перед предками й нащадками, минулим і майбутнім.

Будь-яка соціокультурна трансформація (а саме таку ми переживаємо нині) пов'язана із усвідомленням себе в різнобарвному багатоголосі світу. А це неможливе без певної перспективи бачення, без оцінки історії, бо вона не чиясь об'єктивно бездушна, а власна, переповнена емоціями, точками зору, білими, чорними, а то й кривавими плямами. Але чи готові ми сьогодні незаангажовано подивитися і сприйняти свій історичний поступ? Чи здатні відродити нашу пам'ять, очистивши її від безпам'ятства та ідеологічного схематизму? Чи готові до сприйняття та освоєння тієї історичної спадщини, що стала доступною в наш час? Тридцять років існує незалежна Україна, а ці та інші питання продовжують стояти німим докором нашому національному сумлінню. Ми продовжуємо боротися зі своєю історією, а отже, зі своєю пам'яттю. Перепишуємо, засуджуємо, п'яніємо... Як і колись, намагаємося знайти, а ще краще – дочекатися від владного перста вказівки на єдино правильний кут зору, єдино правильне бачення нашої історії.

На жаль, від самого початку української державної незалежності вченим та освітнім мужам не вдалося обрати справді виважену цивілізовану стратегію і напрями відродження нашої історії та викладання її в закладах освіти як світоглядної, життєдайної дисципліни. Як і раніше, ми ніби прагнемо бути об'єктивними в осягненні нашої історії, але, як і колись, виходимо з обічної

заангажованості, змінюючи оцінки залежно від політичної кон'юнктури. Як і колись, історії надаємо гіпертрофованого значення шляхом її політизації і, як і раніше, продовжуємо тішити себе тим, що поряд із цим явищем відбувається позитивний процес історизації політики.

Звісно, явище політизації історії, на жаль, неминуче. Повністю позбавитися впливу політики на історію нереально. Швидше слід вести мову про мінімізацію впливу політичних партій, ідеології на зміст історичної науки. Але в Україні, як це не прикро, досьгодні відсутній формалізований механізм фіксації соціального замовлення на зміст історичної освіти, що обумовлює її масштабну політизацію. Зрозуміло, що це не має нічого спільного ні з так званою науковістю історії, ні з інтересами прогресивного поступу незалежної України. Не випадково, на цій основі щоразу пропоновані нові обрії відкидають наше суспільство назад у його соціокультурному поступі. Ми швидше руйнуємо традиції, ніж накопичуємо їх.

Не випадково Ф. Ніцше писав, що «історія належить тому, хто живе в потрібному відношенні: як істоті, що є і прагне, як істоті, що охороняє та шанує і, нарешті, як істоті, що страждає і потребує звільнення» [3, с. 12]. Це означає, що проникнутись власною історією, стати «історичним народом» неможливо долучаючись до світу європейської історії через чийсь інтереси. Для цього необхідно берегти і шанувати свою історичну спадщину, страждати від її плюндрування та звільнити від плям, якого б кольору вони не були, та від історичного безпам'ятства. Потрійність відношення, згідно Ф. Ніцше, відповідає потрібності «*роду історії*»: *монументальному, антикварному та критичному*. «Монументальний» підхід до історії – це пошук у минулому зразків для наслідування, пошук смислів, здатних надати певної значущості та виправдати будь-які сучасні діяння. Й що важливо в дискурсі цього підходу: до тих пір, поки минуле зображають як виключний зразок для наслідування, завжди існуватиме небезпека певних спотворень та прикрашувань. «Антикварний» підхід, у свою чергу, зосереджується на фольклорі, побуті, історичних пам'ятках тощо. Що ж стосується «критичного», то суть його

полягає в критичному осмисленні історичних подій та їх оцінок. Думаю, що є сенс прислухатися до міркувань великого негатора.

Неупереджений погляд на наше ставлення до історії дає підстави зробити висновок, що ми маємо справу з усіма трьома підходами до історії. Щоправда, усі вони, особливо «монументальний» та «критичний», спрямовані на різні історичні періоди: одні з яких широко героїзують, натомість інші тлумачать як суцільне історичне небуття. Внаслідок цього складаються умови для нових деформацій історичної пам'яті народу, а отже, й передумови до нових історичних викривлень і манівців.

Якщо слідувати логіці думок Ф. Ніцше та об'єктивно оцінити наше відтворення історичної пам'яті, то масштабний критичний підхід мав би стати для нас домінантним. Звичайно, критичний підхід до своєї історії не означає простої зміни акцентів, позитиву на негатив і навпаки, як це нерідко у нас робиться. Критичне ставлення до власної історії – це прагнення зрозуміти її. Не виправдати, а зрозуміти в її власній суті, не фетишизуючи і не заперечуючи можливі її уроки. Історія – це не мертвий музейний експонат, а жива подієва структура, і живе вона сьогоднішнім, нашим ставленням до неї. Хотілося б, щоб вона стала для нас докором і уроком, приводом для роздумів і надією [2, с. 25].

Відродження історичної пам'яті має на меті не лише поглиблення власного самоусвідомлення, але й консолідації українського суспільства з метою вирішення гострих соціально-економічних та соціокультурних проблем. Відомі слова Іогана Екхарта «хто хоче стати тим, ким повинен бути, має перестати бути тим, ким є» стали наприкінці минулого століття життєвим імперативом кожного українця. Й ми, справді, перестали бути тими, ким були, але так і не стали тими, ким бажали б стати. «Експериментування» над історичною пам'яттю, трансформація духу і випробування їх національним буттям стали причиною того, що Україна протягом трьох десятиліть незалежності не може стати країною, яка знає, чого хоче.

Наслідком наших історико-культурних «сальто-мортале» та вільної і кон'юнктурної інтерпретації історичної пам'яті, як це не прикро, є блокування

взаєморозуміння людей різних соціальних груп, які в ситуації розколу стають не просто «чужими», а іноді навіть «ворожими». І не лише це викликає взаємний страх та недовіру. Адже особливістю нашого сьогодення є ще й те, що подібний розкол має не тільки соціально-груповий, а й територіальний (регіональний) вияв. Й він проходить не просто по тілу України, але й через її душу, через кожен її клітинку. Це страшне явище, воно руйнує можливості об'єднання людей навколо спільного завдання – розбудови сильної, процвітаючої України, сприяє атомізації життя, перетворенню повсякденності в балансування на межі незворотного й непередбачуваного. Стабілізація суспільства й подолання його розколу, формування міцної державно-громадської спільноти сучасного типу (політичної нації) не в останню чергу залежить від науково обґрунтованої концепції історичної пам'яті як репрезентативної форми дійсності та цементуючого алгоритму майбутньої архітекτονіки України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРА

1. Саух П. Ю. Історія: пам'ять минулого чи уроки майбутньому? // Волинські історичні записки. №. 1, 2008. – С. 7–15.
2. Саух П. Україна на межі тисячоліть: трансформація духу і випробування національним буттям. – Рівне: «Волинські обереги», 2001. – С. 219.
3. Ницше Ф. О пользе и вреде истории для жизни. – Белая Церковь, 1991. – С. 72.

КРИТЕРІЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

Серих Лариса Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти

КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
Суми, Україна

Анотація: У статті обґрунтовано сутність критеріїв і показників взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків. Схарактеризовано компоненти, розроблено вихідні позиції, які є основою проектування системи критеріїв та показників взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків

Ключові слова: естетичне виховання, підлітки, заклади загальної середньої освіти, заклади позашкільної освіти взаємодія.

Осмислення реальних і потенційних можливостей підлітків дозволяє у підрозділі обґрунтувати критерії та показники взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків. У критеріальному комплексі інтерпретуємо й синтезуємо оцінні характеристики досліджуваної взаємодії, розкриваємо практичне значення, що полягає в можливості об'єктивно: оцінювати готовність підлітків до естетичної, творчої діяльності, активності, взаємодії; виявляти естетичне ставлення до мистецтва (аналізувати та оцінювати мистецькі твори); виражати вольову спрямованість, готовність, участь у колективній, груповій, індивідуальній творчій діяльності.

Зміст і структура взаємодії ЗЗСО та ЗПО зумовлюють параметри (критерії) її сформованості як провідної умови естетичної виховності підлітків.

Критерії діагностики для визначення рівня сформованості виховної системи будь-якої освітньої установи дослідники використовують дві групи оцінок: критерії факту та критерії якості [1]. Перша група критеріїв дозволяє відповісти на питання, чи є в закладі освіти виховна система. Друга – дає уяву про рівень її сформованості й ефективності. Друга група критеріїв, на нашу думку, виявляється у визначенні рівня сформованості естетичної вихованості підлітків (сформованості мотивів, мети тощо), що досягнуто застосуванням окремих видів діяльності закладів загальної середньої та позашкільної освіти (аналіз нормативно-правового інформаційного забезпечення, ефективності виконання мети та розв'язання завдань, упровадження форм, методів, способів діяльності, функціонування практичних видів діяльності).

Із огляду на специфіку нашого дослідження, було розроблено вихідні позиції, які є основою проєктування системи критеріїв та їх показників взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків, а саме:

- взаємодоповнюваність критеріїв, використаних для оцінки вираження різноманітних підсистем структури взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти;
- необхідність відповідності критеріїв та їх показників щодо структурних компонентів естетичного виховання підлітків;
- доцільність поєднання якісних та кількісних критеріїв, що дозволить найбільш ефективно оцінювати результати експериментальної роботи;
- упорядкування діагностичного інструментарію з метою мінімальної трудомісткості, енергомісткості та можливості його використання не лише в умовах дослідно-експериментального дослідження, але й у природних умовах освітньо-виховного процесу закладів ЗЗСО та ЗПО [2].

Компонентами системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків визначаємо:

– ціннісно-орієнтаційний (складниками якого є цінності колективу ЗЗСО

та ЗПО, цілі, детермінанти, ключові ідеї та перспективи системи взаємодії);

–*функціонально-діяльнісний* (складниками якого є функції, механізми, форми, методи системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків);

–*комунікативний* (складниками якого є взаємини, організація спілкування, активна художньо-естетична творча діяльність суб'єктів взаємодії; внутрішні і зовнішні зв'язки закладів загальної середньої та позашкільної освіти);

–*діагностико-результативний* (складниками якого є критерії та показники ефективності системи взаємодії, форми, методи та прийоми вивчення, аналізу та оцінки функціонування системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків) [2].

Розглядаючи *ціннісно-орієнтаційний* компонент системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків, характеризуємо суб'єктів взаємодії: адміністрація, учителі, класні керівники, співпрацівники (психологи, соціальні педагоги, педагоги-організатори та ін.) ЗЗСО; адміністрація, керівники гуртків, співпрацівники (психологи, соціальні педагоги, методисти, культорганізатори та ін.) ЗПО; учні, вихованці, батьки, інші дорослі («друзі закладу», меценати, випускники, представники громадських організацій, працівники об'єктів культури, мистецтва та ін.), які беруть участь у життєдіяльності та взаємодії ЗЗСО та ЗПО. До складників ціннісно-орієнтаційного компоненту належать цінності педагогічного колективу закладу освіти, цілі виховання, естетичного зокрема, детермінанти та ключові ідеї та механізми побудови естетико-виховної системи взаємодії .

Характеризуючи *функціонально-діяльнісний* компонент системи взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків, визначаємо функції, механізми, способи, форми, методи системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків. До

функцій естетико-виховної системи відносимо [2]: *розвивальну* – спрямована на стимулювання позитивних змін в особистості підлітків, підтримання самовираження здібностей підлітків, забезпечення розвитку педагогічного й учнівського колективів; *інтегрувальну* – сприяє поєднанню в одне ціле раніше розрізнених і не узгоджених виховних впливів; *регулювальну* – пов'язана з упорядкуванням педагогічних процесів і їхнім впливом на формування підлітків, учнівського й педагогічного колективів; *захисну* – спрямована на підвищення рівня соціальної захищеності підлітків, нейтралізацію впливу негативних факторів оточуючого середовища на особистість дитини; *компенсувальну* – передбачає створення умов для компенсації недостатньої участі сім'ї та соціуму в забезпеченні естетичного виховання підлітків, розкритті й розвитку її нахилів і здібностей; *корекційну* – полягає в педагогічно доцільній корекції поведінки та спілкування підлітка для зменшення негативного впливу на формування його особистості [3].

Визначаючи *комунікативний* компонент, доводимо, що взаємини суб'єктів, організація спілкування, оцінка, активна художньо-естетична творча діяльність суб'єктів взаємодії; внутрішні й зовнішні зв'язки закладів загальної середньої та позашкільної освіти забезпечують ефективне естетичне виховування підлітків [3].

Характеризуючи *діагностико-результативний* компонент взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків, розкриваємо форми, методи та прийоми вивчення, аналізу та оцінки функціонування системи взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків. Обґрунтовуючи компоненти та параметри визначення ефективності системи взаємодії ЗЗСО та ЗПО в естетичному вихованні підлітків, виходили із співвідношення як загального, так і конкретного. Спираючись на дослідження Н. Селіванової, використовуємо дві групи оцінок: *критерії факту та критерії якості* [1], які конкретизовані, розширені нами в системі взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в ЕВ підлітків.

Отже, визначені нами компоненти взаємодії закладів загальної середньої

та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків: *ціннісно-орієнтаційний, функціонально-діяльнісний, комунікативний та діагностико-результативний* відповідають орієнтовним критеріям: *факту*: упорядкованість системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків; наявність сформованого єдиного колективу ЗЗСО або ЗПО; інтеграція виховних впливів, дискретність естетико-виховного процесу – це чергування періодів відносного спокою з періодами підвищеної колективної напруги, яскравими святковими подіями, що фокусують головні риси системи; *якості*: ступінь наближення системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків до поставленої мети; загальний психологічний клімат ЗЗСО та ЗПО; рівень естетичної вихованості підлітків (за критеріями формування естетичної вихованості підлітків: *перцептивно-емоційний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий*).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воспитательная система школы: проблемы и поиски; состав. Н. Л. Селиванова. Москва: Знание. 1989. 203 с.
2. Серих Л. В. Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків: монографія. Суми: НІКО. 2015. 374 с.
3. Серих Л. В. Естетичне виховання: середовищний підхід: навчально-методичний посібник. Київ-Суми: НІКО. 2016. 200 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄС

Сидляревич Ілля Вадимович

Студент 3 курсу, 4 групи

Військово-юридичного інституту

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

Україна, м. Харків

Постійний розвиток ринкової економіки, її перетворення потребують вдосконалення багатьох цивільно-правових інститутів. Одним з таких є договір лізингу, який в свою чергу являється ефективним фінансовим інструментом для розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Частина 1 статті 806 ЦК України визначає, що «за договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі)».

Таким чином під лізингом розуміється правовідношення, яке передбачає надання в платне строкове користування майна, яке може бути придбане чи виготовлене спеціально для лізингоотримувача за попередньою домовленістю з лізингодавцем. Загальноприйнятим в цивільному праві є поділ лізингу на фінансовий та оперативний.

На сьогодні, оперативний лізинг є досить нерозповсюдженим, адже логічним є те, що лізингоодержувачі зацікавлені в подальшому викупі такого майна, в той час як відповідно лізингодавець може отримати прибуток та

реалізувати його. Ще однією особливістю оперативного лізингу є те, що майно, яке на його підставі договору передається у користування, властиве багаторазове використання на строк, що є значно меншим, ніж термін його можливої служби. Цілковито характерно на початковому етапі розвитку лізингу є впровадження та розвиток саме фінансового його виду, оскільки клієнти здебільшого зацікавлені в отриманні предмета лізингу у власність наприкінці дії договору лізингу. Використання класичного фінансового лізингу зумовлюється його структурою та перевагами. Лізингодавці найбільше зацікавлені в лізингу високоліквідного обладнання, яке можна легко повернути та перепродати. Яскравим прикладом цього є автомобілі. У портфелях більшості лізингових компаній є автомобілі, які зазвичай виступають домінуючим предметом фінансового лізингу. Ще одним з найбільш розвинених секторів де застосується договір лізингу є сільське господарство. Вище наведене свідчить про широку розповсюдженість договору лізингу в цивільних правовідносинах.

Так, варто зазначити, що Іспанія у своєму законодавстві закріплює, що договір фінансового лізингу обов'язково включає в себе право викупу для користувача після завершення договору. До того ж, правова природа лізингових відносин в Іспанії є досить невизначеною, на відміну від України, і дуже багато положень договору залишаються на затвердження їх сторонами., але тільки у випадку, що за умови що загальні рамки, встановлені законом, мораллю і нормами громадського порядку не були перевищені, оскільки в іншому випадку відповідні положення будуть визнані недійсними. У випадку договорів не фінансового лізингу немає визначення (крім загального), і так званий оперативний лізинг не згаданий конкретно в законодавстві, крім загальних правил, що містяться в Цивільному кодексі. Відповідно до португальського права фінансовий лізинг є угодою, за якою лізингодавець отримує винагороду за те, що поступається лізингоодержувачу своїм правом на використання активу, придбаного чи виготовленого за прямою вказівкою лізингоодержувача, який може бути викуплений лізингоодержувачем після закінчення строку дії

договору за попередньо визначеною ціною. В оперативному лізингу використання активу є домінуючою характеристикою. Актив надається лізингоодержувачу на визначений період часу за визначену ціну. В обох випадках право власності належить лізингодавцю до моменту викупу предмета лізингу лізингоодержувачем або третьою особою. Що стосується фінансової лізингової діяльності, то португальський резидент-лізингодавець є об'єктом контролю та нагляду з боку Португальського центрального банку та має отримати ліцензію для того, щоби здійснювати діяльність як фінансова установа. Усі юридичні особи, правомочні на здійснення фінансових лізингових операцій, регулюються правовим режимом фінансових установ і є, відповідно, об'єктами регуляторних обмежень, як, наприклад, мінімальний установчий капітал, відповідальність акціонерів чи ради правління.

Згідно з п. 89 ч. 1 ст. 1 Закону Угорщини «Про кредитні спілки та фінансові установи» фінансовий лізинг означає правочин, за яким лізингоодержувач набуває правового титулу використання на праві власності рухомого майна або нерухомості, або право від лізингодавця на визначений період часу, відповідно до якого лізингоодержувач: несе всі ризики, що впливають з передачі майна; отримує право на доходи від майна; несе прямі витрати (в тому числі на технічне обслуговування, внаслідок знецінення майна та амортизаційні відрахування); отримує право на передачу йому майна, що є предметом лізингу, у приватну власність – чи на передачу цього права іншій особі – зі впливом строку лізингу, передбаченого у договорі, після сплати основної суми і відсотків у повному обсязі, а також після виплати залишкової вартості, передбачених у договорі. Отже, проаналізувавши лізингові правовідносини, можна дійти висновку, що на сьогоднішній день цивільне законодавство України, потребує нагальних змін, зокрема, сконцентрування уваги законодавця саме на формах реалізації фінансового лізингу, адже в умовах розвитку сучасної економіки України потреба в регулюванні оперативного лізингу не є нагальною.

ГАЛИЦЬКА МЕЛЬПОМЕНА. СОФІЯ СТАДНИКОВА

Сидор Надія Василівна

вчитель історії та культурології
гімназія «Гармонія» Галицького коледжу
імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна

Анотація: Стаття присвячена підняттю інтересу до невідомих сторінок розвитку театрального мистецтва на теренах України та присвячена ознайомленню з творчістю маловідомої культурної діячки Галицької Мельпомени – Софії Стадникової. Метою статті є комплексне вивчення та узагальнення інформації про спадщину, стан збереження пам'яті та популяризація творчості Софії Стадникової.

Ключові слова: Галицька Мельпомена, Софія Стадникова, корифея, акторська гра, оперна співачка, театральне мистецтво.

Українська пісня і театр були завжди тими благовісними дзвонами, які ніколи не замовкали та в найважчих умовах минулого західноукраїнських земель зберігали й зміцнювали любов до рідного слова і віру в майбутнє відродження народу. Тому з особливою теплотою і пошаною згадуємо прославленні імена митців, які віддали рідній сцені все своє життя. До них належить і наша землячка Софія Стадникова, яка народилась у Тернополі 1888 року.

Софія Стадникова, ім'я якої сорок п'ять років не сходило з української сцени, належала вона до славної родини Стечинських – Стадників, які як естафету передавали дітям і внукам любов до театрального мистецтва. Серед «родовіду» Стадникової є відомі артисти – її батьки Андрій і Елеонора Стечинські, сестра Ірина Стечинська – Коссак, чоловік Йосип Стадник і їх діти

Стефа, Михайло і Ярема Стадники. Географія їх діяльності вийшла поза межі Галичини, Лемківщини й Буковини, їм аплодували глядачі Кракова, Кам'янця-Подільського, Житомира, Києва і Харкова.[1]

Юна, вродлива Софія успішно, дебютувала на сцені театру «Бесіда» в ролі Акулини у виставі «Влада темряви» Л. Толстого, а через рік стає дружиною актора і режисера Йосипа Стадника, навчається у драматичній студії при театрі. У сезоні 1905 – 1906 років Стадникова працює у галицькому театрі під вправною рукою режисера М. Садовського, грає ролі молодих дівчат, служниць, учительок[1].

Критика відзначає вдало створені молодою артисткою образи Полі й Наталки у «Міщанах» і «На дні» М. Горького, прудку і вольову Марисю в «Мартині Борулі» Карпенка-Карого. Виступає спільно з прославленими корифеями сцени М. Заньковецькою і М. Садовським у «Наймичці» і «Суєті» Карпенка-Карого та «Лісовій квітці» Л. Яновської, вчиться в них акторського мистецтва, чистоти та виразності мови. Набирає досвіду і стає провідною артисткою театру «Бесіда», гастролює у його складі у Перемишлі, Дрогобичі, Стрию, Станіславі, Чернівцях, Бродах, Тернополі та інших містах[2].

Артистка зіграла провідні ролі різного плану, але найкраще вдавалися їй ролі ліричні, образи дівчат і жінок з народного середовища, прихований світ яких відзначався красою і шляхетністю. Не менш артистично грала вона також ролі випещених салонних дам[3]. Обдарована принадною зовнішністю, чудовим голосом – ліричним сопрано, поетично-ніжною душею, Стадникова вміла малювати різноманітну гамму почуттів і настроїв своїх героїнь, відстоювати зі сцени їх честь і гідність. Досягла цього багатою палітрою інтонацій, засобами ліричної пісні й монологом. У репертуарі Стадникової того часу були твори української, російської та зарубіжної літератури[4].

В 1915 – 1918 роках Софія Стадникова працює провідною артисткою у київському театрі Миколи Садовського. Водночас навчається співу у відомого професора М. Муравйова.

Про успіх Стадникової на той час розповідає народний артист СРСР О.

Сердюк: «Стадник і Стадникова принесли в театр Садовського ще одну акторсько-сценічну фарбу чи манеру гри, яка збагатила, урізноманітнила те багатство фарб, яке створили геніальні корифеї цього колективу на чолі з Заньковецькою та Садовським. Що ж це було? Ось у мене перед очима вистава «Шалапут» Глинського, поставлена Стадником з участю його дружини Стадникової. Це салонна комедія, комедія, настільки пуста, не глибоким змістом...

Але вона від акторів вимагала техніки виконання: легкості, простоти, невимушеності тону, віртуозності ведення діалогу, як годиться: французькій школі акторської гри. І, здається, що отаку нову манеру, нову техніку внесли в цей театр Стадник і Стадникова»[5, с. 240].

Згодом у червні 1917 року Стадникова гастролює у «Тернопільських театральних вечорах», а в 1919 – 1924 року знову на сцені театру як оперна і концертна співачка. У її репертуарі з 1907 року було дев'ять опер: «Наталка Полтавка», «Катерина», «Галька», «Кармен», «Фауст», «Продана наречена» і інші та двадцять партій в операх Й. Штрауса, І. Кальмана, Ф. Легара, К. Целлерп, М. Лисенка. Майстерне і неповторне виконання Стадниковою і Рубчаком партій Одарки та Карся у «Запорожець за Дунаєм» стало своєрідним еталоном музичного й артистичного виконання у західноукраїнському театрі[6, с. 84].

Концертна діяльність Стадникової мала два крила – бути читцем художнього слова і співачкою. Вона читає на Шевченківських концертах у різних містах твори поета. На «Веселих вечорах» і «Новорічній Маланці» виконувала монологи з п'єс, віршовані гуморески, дружні епіграми, оповіді про дивні життєві пригоди простих сіромах[7].

Останні роки Софія Стадникова працювала у першому на Західній Україні радянському драмтеатрі імені Лесі Українки у Львові (1939 – 1941), а у післявоєнні роки – в театрах Львова та Дрогобича, де часто виступала вже зі своєю сім'єю. Там здійснила свої мрії, які так і хотіла втілити у реальність. Померла вона у Львові 1959 року[8].

Софія Стаднікова це людина яка довіряла своїм друзям і знаходила виходи з різних скрутних становищ. Адже головне жити задля себе та сім'ї, а не для того щоб в першій складній ситуації опустити руки й сказати, що ти нікому не потрібен.

Незважаючи на проблеми невеликої сцени, український театр опановує на ній нові жанри, розгортає нові горизонти та сягає нових мистецьких висот, торує шляхи до формування власних національних традицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Театральна Тернопільщина. Бібліографічний покажчик // Уклад. : П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2001.
2. Тернопільські театральні вечори // Шевченківська енциклопедія : — Т.6:Т—Я : у 6 т. / Гол. ред. М. Г. Жулинський. — Київ : Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2015. — 242 с.
3. Ювілей артистки. 25-ліття сценічної праці С. Стаднікової. // Діло. 1929. № 32. 12.02. 3 с.
4. Кривицька Л. Повість про моє життя : (Спогади артистки).-К. : Держ. Вид. образотворч. Мистецтва і муз. Л-ри УРСР, 1958. – 103 с., іл. С. 52,53 : Про С. Стаднікову.
5. Рудницький М.І. В наймах у Мельпомени. – К. : Мистецтво, 1963. – 343 с., портр. С. 240 -246 : Про С. Стаднікову.
6. Стаднікова С. На службі в галицької Мельпомени: [Спогади] // Жовтень. – 1989 : - №3. – С. 80 – 86, портр.
7. Два крила таланту: до 100-ї річниці від дня народження С. Стадніківни // Вільне життя. – 1998. – 16 верес.
8. Стаднікова С. А. : [Видатни укр. артистка і співачка] // Ровесник. – 1968. – 14 верес.

СПОЖИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА СПОЖИВЧІ ПЕРЕВАГИ ГЛОБУСІВ

Сіренко Світлана Олександрівна

к.т.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний

інститут КНТЕУ

м.Вінниця, Україна

Анотація: В статті наведені результати досліджень споживних властивостей та споживчих переваг глобусів. Споживчі переваги глобусів вивчалися за такими ознаками: вікові характеристики споживачів, рід занять, діаметром глобусів, ціною, якістю, зовнішнім виглядом.

Ключові слова: картографічно-геодезична галузь, глобус, споживні властивості, споживчі переваги.

Картографічно-геодезична галузь України – це система спеціалізованих державних підприємств, які створюють та актуалізують карти різного виду, глобуси, різні геодезичні вироби [1, с. 42].

Картографічна і топографічно-геодезична діяльність – це специфічна сфера діяльності суспільства, результат якої насамперед представлений у вигляді картографічної продукції, в тому числі і глобусів. Виготовлення такого виду продукції ґрунтується на виробничих потужностях, на науково-методичному, інформаційному та технологічному забезпеченні, специфіка яких визначається особливостями всього процесу створення картографічної продукції.

Ринок картографічної продукції України за функціонально-галузевою ознакою належить до видавничого і має низку специфічних ознак, серед яких основними можна назвати такі: значна науковість видань, об'єктивна необхідність постійного оновлення інформаційно-наукової бази, національна

значущість галузі (розвиток навігації, геодезії) [1, с.43].

Будь-який товар, в тому числі і глобуси, має безліч властивостей, різних за своєю природою. Властивостями товару називають його об'єктивні особливості, які виявляються на кожній стадії життєвого циклу товару (проектування, виготовлення, розподіл і споживання).

Номенклатура споживних властивостей для конкретного товару може включати десятки найменувань.

Споживні властивості товарів та їх показники визначають ефективність використання виробів за призначенням, їх соціальну значимість, практичну корисність, надійність і зручність використання, естетичну досконалість, безпечність для людини і оточуючого середовища [2].

Для різних груп товарів характерні різноманітні комплекси споживних властивостей, які проявляються під час безпосереднього використання або експлуатації товару і характеризують його корисність.

Тому дуже важливо з комплексу споживних властивостей виділяти ті, які мають вирішальне значення при визначенні якості товару, встановлювати їхню значущість, граничні значення.

Виявлення споживних властивостей, з одного боку, залежить від речовинно(матеріально)-морфологічних, технічних та інших властивостей товарів (розмірів, конструкції, матеріалів і т.д.).

А з іншого - від виду і характеру потреб, на задоволення яких вони спрямовані - утилітарних, естетичних і т.д.

Структура споживних властивостей та показники якості залежно від призначення товару, функцій, які він виконує, рівня науково-технічних досягнень і наших знань про товар – можуть змінюватись.

Залежно від того, яка з особливостей товару виявляється або характеризується при визначенні якості виробів, споживні властивості поділяються на групи (рис.1).

Рис.1. Групи споживних властивостей

Соціальні і функціональні показники в глобусів – це виконання ними інформаційних функцій і призначенні для надання науково-пізнавальної інформації географічного напрямку (наприклад інформації про розташування країн, їх столиць, кордони, форму Землі, розташування материків, островів, морів та океанів тощо).

Показник універсальності застосування визначає діапазон умов і можливостей застосування глобусів за їх призначенням з урахуванням допоміжних функцій. Так, глобуси випускають навчальні, довідкові, сувенірні (брелки, глобуси-бари, глобуси-м'ячі, глобуси годинники), планет, держав, населених пунктів тощо.

Довговічність глобусів обумовлена такими їх властивостями, як міцність, стійкість до різних впливів (до мийних засобів, хімікатів та інших агресивних середовищ, до гарячої води, світла, деформацій тощо), міцністю декоративно-захисного покриття до сухого тертя та інше.

Глобуси мають відмінні показники стійкості до різного роду агресивних середовищ. Вони не кородують, не вступають в взаємодію з контактними середовищами і не підпадають під вплив гнилісних бактерій. Пластмасові деталі глобусів не повинні мати тріщин, недопресовок або здуття, також на деталях з дерева не повинні бути тріщини, прорості, цвілі і гнилі.

До ергономічних показників відносяться: гігієнічні, антропометричні, фізіологічні та психофізіологічні.

Гігієнічні показники - це показники, які використовуються для визначення відповідності виробу гігієнічним умовам життєдіяльності та працездатності людини при взаємодії її з виробом. Показники гігієнічних властивостей характеризують гігієнічність, зручність і комфортність при експлуатації виробу в системі «людина - виріб - середовище». Глобуси повинні виготовлятися з екологічно чистих та безпечних для здоров'я людини деталей.

Антропометричні показники - це показники, які використовуються для визначення відповідності виробу розмірам та формі. Зовнішній діаметр півкуль глобусів, габаритні розміри та їх маса повинна відповідати документації на конкретний вид глобусу, північні та південні півкулі глобусів мають бути закріплені по всій поверхні екваторіального поясу тощо.

Фізіологічні та психофізіологічні показники – це показники, які використовуються для визначення відповідності виробу фізіологічним властивостям людини і особливостям функціонування її органів чуття (швидкісні та силові можливості людини, а також пороги слуху, зору, тактильного відчуття тощо). Стосовно фізіологічних та психофізіологічних показників, то глобуси, за рахунок своєї невеликої маси не створюють жодних проблем навіть для дитини.

Естетичні властивості глобусів оцінюють за їх формою, кольором, малюнком, розмірами, які в сукупності характеризують такі комплексні властивості, як зовнішній вигляд, раціональність форми, цілісність композиції, інформаційну виразність, досконалість виробничого виконання. Поверхня глобусів повинна бути гладкою або рельєфною, блискучою або матовою. Форма, розміри і колір повинні відповідати зразкам-еталонам.

Відповідно до технологічних властивостей - форма глобусів повинна бути овальною, а вигравірувальні та рельєфні малюнки - чіткими і ясними. Глобуси складаються з декількох частин (півкуль і підніжки тощо), ці частини повинні бути правильно підібрані за кольором та відтінком, добре підігнані за

розмірами. Комплектні вироби (з декількох предметів) повинні мати однотонне забарвлення, за виключенням тих випадків, коли різне забарвлення передбачено завчасно.

Технологічність глобусів характеризується відповідністю складу пластмаси та конструкції виробу своєму призначенню. Це один з показників досконалості виконання основних функцій.

Безпечність глобусів обумовлені такими їх властивостями, як хімічна, біологічна, механічна і пожежна безпека.

Попит на споживчому ринку проявляється у формі просторово-розосередженої сукупності товарів та послуг, що виробники товарів для потреб населення регіону, виражених у грошовій формі.

Для визначення попиту на споживчому ринку глобусів необхідно провести дослідження.

Споживчі переваги – це прагнення, бажання споживачів придбати товар з певними споживчими властивостями.

Споживчі переваги являють собою ранги, які споживач встановлює для альтернативних варіантів задоволення потреб. Ті варіанти, які на думку споживача, здатні краще задовольнити його потреби, будуть займати більш високі місця у цьому «табелі про ранги». Таким чином, на ринку споживач повинен вибирати, як найкраще задовольнити свої потреби, не витрачаючи більше, ніж дозволяє його бюджет.

Для виявлення споживчих переваг глобусів нами було організовано і проведено експрес-спостереження за реалізованим та незадоволеним попитом в м.Вінниця.

Вибірка респондентів для спостереження здійснювалась за методом випадкового відбору серед покупців глобусів різного віку.

Всього було опитано 84 респонденти. Обробка та аналіз спостережень показали, що покупцями глобусів у м.Вінниця є вінничани - 80,2 % , мешканці Вінницької області 16,3 % та мешканці інших міст – 3,5 %. При цьому чоловіки складали – 58,9 %, а жінки – 41,1 %. Вікова характеристика респондентів

представлена наступними даними (табл.1).

Таблиця 1

Розподіл респондентів за різними характеристиками

Розподіл респондентів	Частка, %
1	2
За віком:	
- до 20 років	65
- 21-30 років	25
- 31-40 років	7
- за 40 років	3
За родом занять:	
- школярі	50
- студенти	30
- викладачі	12
- наукові працівники	8
1	2
За платоспроможністю:	
- незаможні	65
- середнього достатку	28
- високого достатку	5
- дуже високого достатку	2
З задоволеністю респондентів якістю глобусів:	
- так	77,8
- частково	14,6
- ні	7,6
Разом	100

Вікова характеристика респондентів представлена на рис. 2.

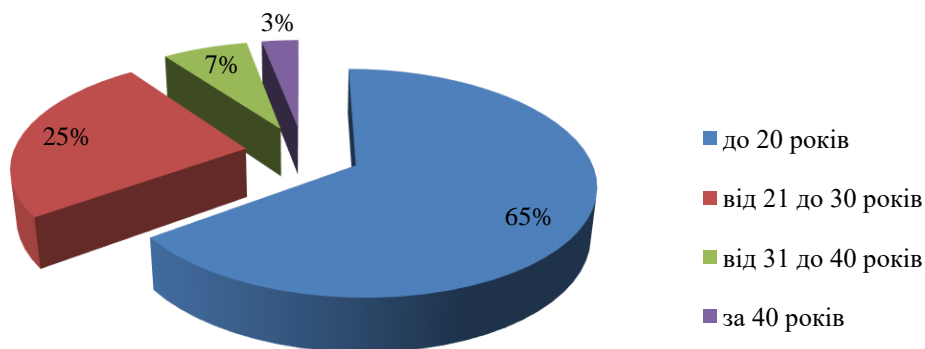

Рис. 2. Розподіл респондентів за віковою ознакою

Встановлено, що найбільшу частку становить споживачі юного віку. Найменшу частку становлять споживачі віком за 40 років (рис. 2).

Нами досліджувались споживачі глобусів за родом занять (рис.3)

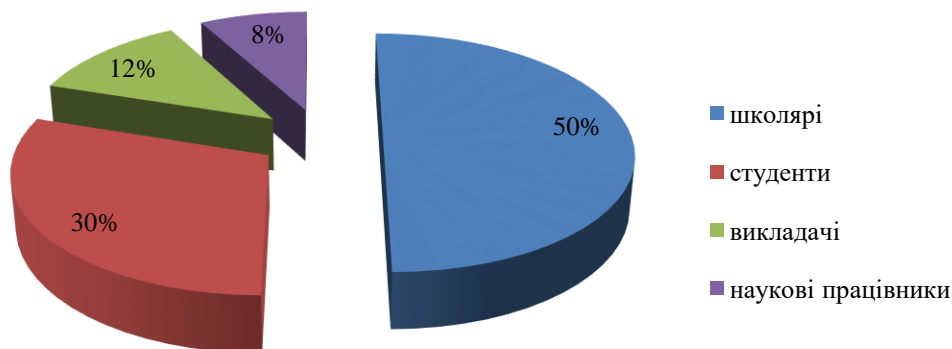

Рис.3. Розподіл покупців глобусів за родом занять

Найбільше купують глобуси саме школярі, трохи менший відсоток становлять студенти. Найменшу частку становлять наукові працівники (рис. 3).

Найбільшу частку за рівнем доходу становлять споживачі з середнім рівнем достатку – 65 %(рис.4).

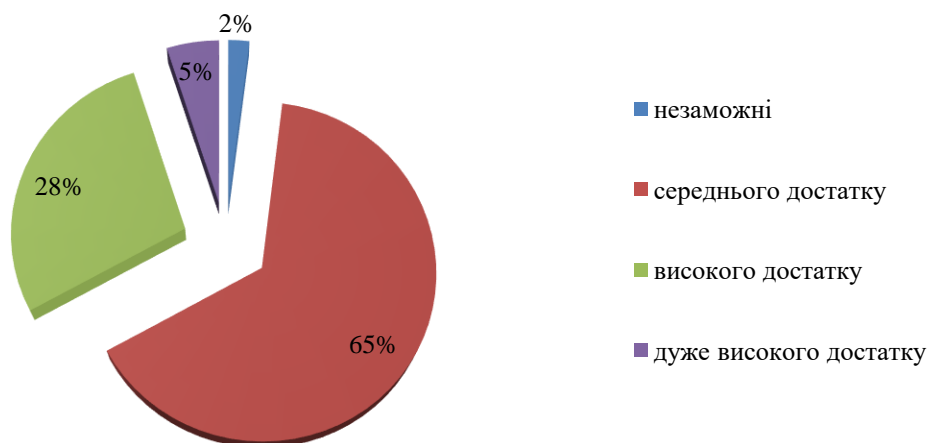

Рис.4 . Розподіл респондентів за рівнем доходів

Щодо якості встановлено, що 77,8% задоволені якістю глобусів, 7,6% - не задоволені і 14,6% задоволені якістю частково (рис.5).

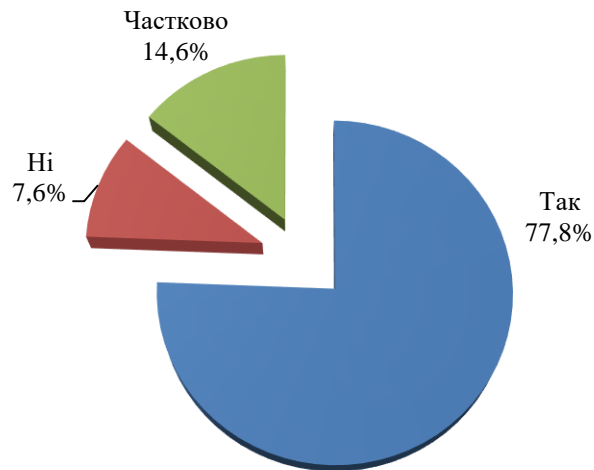

Рис.5. Розподіл респондентів за задоволеністю респондентів якістю глобусів

На ринку України представлені глобуси наступних діаметрів:

- фізичний глобус світу, $dm = 320$ мм;
- політичний глобус світу, $dm = 320$ мм;
- фізичний глобус світу, $dm = 210$ мм;
- політичний глобус світу $dm = 210$ мм;
- глобус зоряного неба, $dm = 240$ мм;
- фізичний глобус світу, $dm = 120$ мм.

Найпопулярнішим глобусом серед споживачів є глобус діаметром 320мм.

Глобуси, які виконуються на замовлення користуються меншим попитом (рис. 6).

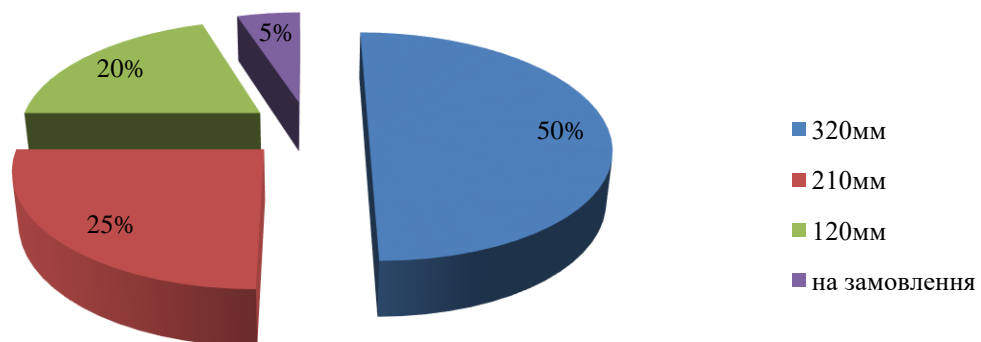

Рис. 6. Споживчі переваги глобусів за розміром

При проведенні анкетування були виявлені пріоритетні показники, при купівлі глобусів (табл.2).

Таблиця 2

Найважливіші показники для респондентів при купівлі глобусів

Фактор, показник	Частка %
Ціна	54,6
Якість	18,7
Кольорова гамма	3,8
Зовнішній вигляд	9,3
Розмір	13,6
Всього	100

Встановлено, що найважливішим показником при купівлі глобусів є ціна – 54,6 %, 18,7% віддають перевагу якості продукції, для 13,6% респондентів вирішальним чинником є розміри глобуса, 9,3% респондентів приділяють увагу – зовнішньому вигляду і лише 3,8% звертають увагу на колір виробу.

Отже, результатом проведених досліджень можуть бути використані при формуванні оптимального асортименту глобусів і більш повного задоволення попиту споживачів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конопляникова М. Інформаційно-комунікаційні технології в картографії: рівень застосування. // Маркетинг в Україні. – 2010, № 6.
2. Споживні властивості товарів і показники, що їх визначають. Електронний ресурс. URL. <http://www.virtual.ks.ua/essays-term-papers-and-diplomas/3025consumable-goods-properties-and-parameters-that-determine.html>

УДК 373.5

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМ EASYEDA ТА ELECTRONICS WORKBENCH В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Снігур Лілія Іванівна

магістрант спеціальності 014.08

Середня освіта (Фізика),

Федчишин Ольга Михайлівна

к.п.н., доцент

Тернопільський національний

педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Анотація: у статті розглянуто можливість використання програм EASYEDA та ELECTRONICS WORKBENCH у навчальній діяльності здобувачів освіти; зокрема проаналізовано програмні середовища за функціональними можливостями та технічними характеристиками, розкрито апаратні можливості, переваги та специфікація. На сьогодні використання програм EASYEDA та ELECTRONICS WORKBENCH в освітній діяльності забезпечують виконання лабораторних робіт з фізики, формування цифрової компетентності здобувачів освіти.

Ключові слова: лабораторні роботи, EASYEDA, ELECTRONICS WORKBENCH, освітня діяльність.

Актуальність проблеми. Сучасний навчальний процес складно уявити без використання технологій дистанційного навчання. Здобувач освіти може навчатися у зручний для нього час, звичному оточенні та відносно в автономному темпі. Сучасна дистанційна освіта – це розгалужена система передачі знань на відстані за допомогою різних засобів і технологій, яка сприяє

отриманню учнями та студентами необхідної інформації для використання у практичній діяльності. Вивчення такої навчальної дисципліни як фізика, передбачає виконання великої кількості лабораторних робіт.

Метою статті є розглянути дидактичні можливості програм EasyEDA та Electronics workbench для виконання лабораторних робіт в онлайн режимі.

Виклад основного матеріалу. Лабораторні роботи з фізики, зазвичай, проводилися в спеціальній лабораторії, оснащений спеціалізованим обладнанням, стендами. В режимі дистанційного навчання все це стало недоступним. Виходом з даної ситуації стало впровадження в навчальний процес віртуальних лабораторних робіт з використанням програм комп'ютерного моделювання електронних схем.

У даний час є велика кількість таких програм як платних, так і безкоштовних. Найбільш відомі це Proteus, Micro-Cap, Multisim, Qucs, TINA-TI, Electronic Workbench, LabVIEW, EasyEDA [1].

EasyEDA – веб-середовище для автоматизованого проектування електронних пристроїв призначене як для студентів-ентузіастів, так і професіоналів [2]. EasyEDA – безкоштовна, не вимагає інсталяції на диск, хмарна система автоматизованого проектування електроніки (EDA).

EasyEDA надає широкий спектр можливостей, наприклад: редактор схем електричних принципів, редактор друкованих плат, розгляд друкованої плати в 3D, створення файлів для виробництва (Gerber) друкованої плати, можливість моделювання схем електричних принципів, експорт в BOM (така своєрідна специфікація) і багато іншого [3].

Вона була розроблена для того, щоб дати інженерам-електронікам, радіоаматорам, викладачам і студентам інженерних спеціальностей зручний інструмент проектування електронних схем, друкованих плат і налагодження схем в симуляторі

В основі EasyEDA лежить хмарний сервіс, який виробляє всі обчислювальні операції шляхом потужних комп'ютерів розташованих в Китаї. Таким чином, швидкість виконання завдань залежить не від характеристик

вашого комп'ютера, а тільки від швидкості інтернет-з'єднання. Розробка друкованих плат онлайн – швидка і легка розробка як одношарових, так і багатошарових друкованих плат з сотнями і тисячами контактних майданчиків.

Система є досить стабільною, надійною, легка в освоєнні та роботі. Система має велику бібліотеку, яка складається з декількох тисяч електронних компонентів для принципів схем, друкованих плат і spice-моделювання. В системі доступні десятки тисяч прикладів різних схем, які можна сміливо використовувати у своїх проєктах.

Інтерфейс програми (рис. 1) цілком доступний в роботі. Зареєструвавшись в системі, можна зберігати всі свої схеми та компоненти в хмарі, або експортувати схему в файл і зберігати на комп'ютері [4].

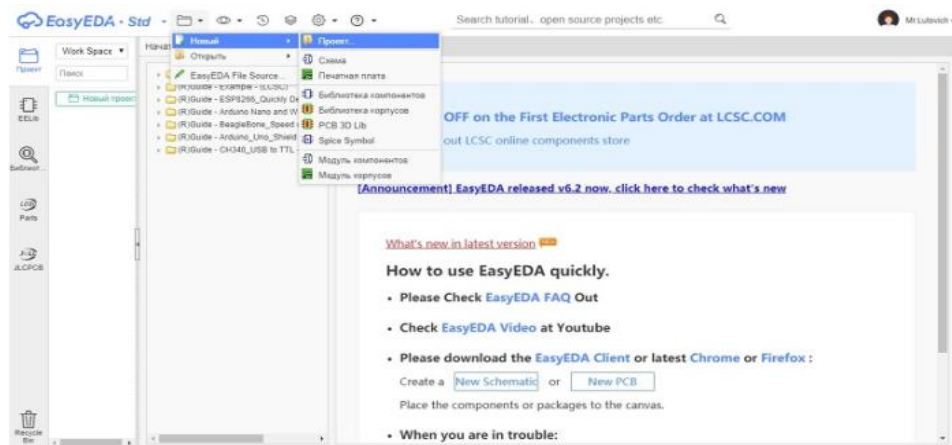

Рис.1. Інтерфейс програми

У модальному вікні вводимо назву проєкту (на латиниці, розміром не менше 8 символів), опис (необов'язково), вибираємо параметр видимості проєкту та зберігаємо. Інші користувачі сервісу можуть бачити ваш публічний проєкт. Є можливість копіювання та модифікації проєкту без внесення змін до робочої копії.

Після збереження нового проєкту, відкривається робоче поле з рамкою для креслення схеми (вікно редактора). Разом з вікном редактора з'являються 2 меню, перше з списком, що випадає – Інструменти малювання і З'єднання, друге – бічне меню для завдання параметрів даного вікна [3].

Центральна область екрану демонструє схему або друковану плату (рис.

2). Причому, одночасно можна тримати відкритими безліч схем чи плат. На панелі зліва можна вибирати компоненти з бібліотеки EasyEDA або своїх власних. Щоб перенести компонент на схему, треба клацнути по ньому і курсор миші набуде вигляду цього компонента.

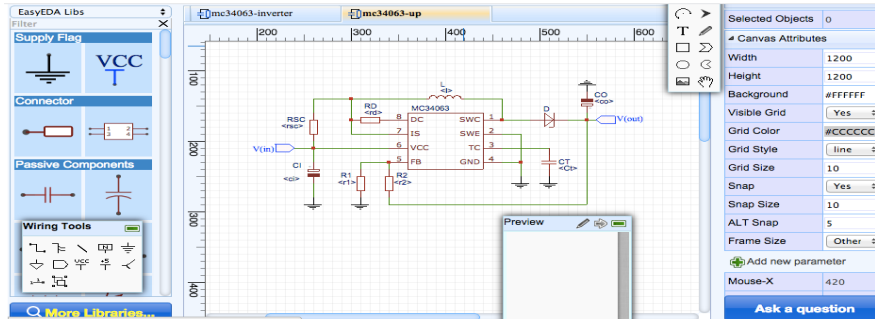

Рис.2. Вікно програми

Потім, якщо клацнути по схемі, компонент буде поміщений в місце кліка. Також, в лівій панелі можна здійснювати навігацію між своїми проектами.

Для розміщення компонентів схеми електричної використовуються вкладки лівого бокового меню. Вкладка EElib в основному використовується для швидкого розміщення простих компонентів, наприклад резистор, транзистор, конденсатор, діод [4].

Для створення електричних зв'язків між компонентами використовується меню з списком, що випадає –З'єднання.

При проектуванні схем на основі мікроконтролерів часто виходить так, що не всі його компоненти використовуються. При проходженні DRC-тесту сервіс повідомить, що є не підключені компоненти (рис. 3) і заборонить створення Gerber. Не підключені компоненти або порушення зв'язків можна побачити в менеджері проектування в лівому бічному меню.

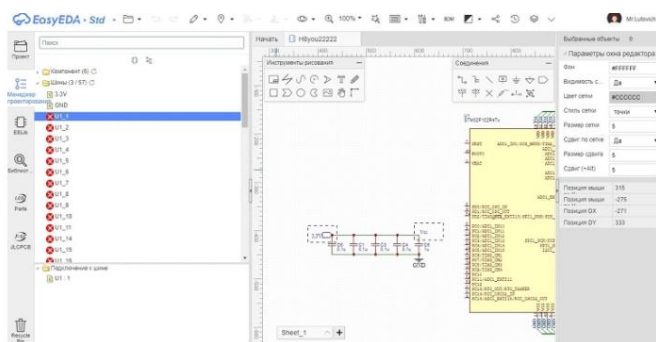

Рис.3 Не з'єднані компоненти

Для організації віртуальних лабораторних робіт часто використовують програму Electronics Workbench (EWB) – це розробка канадської компанії Interactive Image Technologies. У цій програмі можна зібрати складну електронну схему з декількох сотень типів радіодеталей, на свій розсуд змінювати вихідні параметри, спостерігати, як змінюється в результаті саме явище, аналізувати процес, робити відповідні висновки.

Особливістю програми є наявність в ній контрольно-вимірювальних приладів (рис. 4), за зовнішнім виглядом, органам управління і характеристиками максимально наближених до їх промисловим аналогам, що сприяє одночасно і придбання практичних навичок роботи з найбільш поширеними приладами [5].

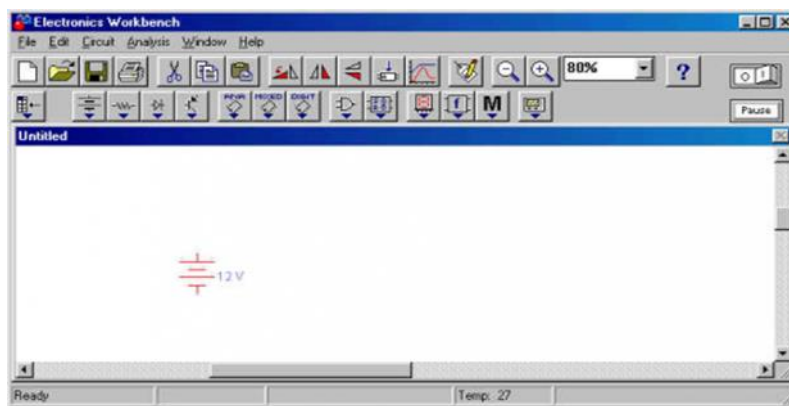

Рис.4. Інтерфейс Electronics Workbench

Побудувавши модель, можна проаналізувати електронну схему в дії, виміряти основні параметри, підібрати відповідні електронні компоненти (рис. 5).

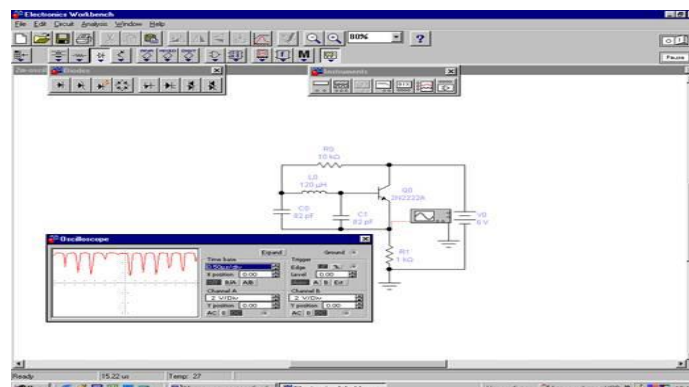

Рис.5. Модель схеми

Комп'ютерна модель доповнює і поглиблює модель розробника, часом

позбавляючи від численних експериментів і складних розрахунків, дозволяє виявити як грубі помилки, так і деякі нюанси. Так, наприклад, якщо схема розроблена з помилками, при її монтажі і включення система може виконувати функції пристрою і навіть вихід з ладу окремих вузлів. На етапі моделювання всього цього можна уникнути.

Загалом, організація лабораторних робіт у віртуальному режимі з використанням програм моделювання електронних схем виявилася успішною. Звичайно, віртуальні лабораторні роботи не можуть повністю замінити реальний експеримент. Необхідно навчити здобувачів освіти працювати з реальними контрольно-вимірювальними приладами, збирати і налаштовувати схеми.

Зауважимо, що величезний дидактичний потенціал використання інформаційних технологій та засобів навчання може бути розкритим лише за умов, якщо провідна роль у навчально-виховному процесі належатиме вчителю. Саме він визначає і забезпечує ті умови, за яких цей потенціал дійсно реалізується [6].

Висновок. Процес організації навчальної діяльності в дистанційній формі, зумовив перегляд засобів та інструментів інформаційних технологій, пошуків нових форм організації занять, в тому числі, виконання лабораторних робіт, сприяв впровадженню нових способів взаємодії учасників освітнього процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Програма для симуляції електронних схем.
URL:<https://bumotors.ru/uk/programma-dlya-emulyacii-elektronnyh-shem-qucs-prostoi-i-besplatnyi.html> (дата звернення: 25.05.2021)
2. Меандр – занимательная электроника. EasyEDA – сервис по созданию электронных схем и печатных плат онлайн.
URL:<https://meandr.org/uk/archives/34439> (дата звернення: 25.05.2021)
3. Руководство по работе с EasyEDA для начинающих. Блог Николая

Дубкова. URL: <https://blog.dubkov.org/electronics/easyeda-starter-guide/> (дата звернення 26.05.2021)

4. Сайт «GTAVR1». Трасування схеми онлайн. Кращі безкоштовні програми для проектування друкованих плат. URL:<https://gtavrl.ru/uk/trassirovka-shemy-onlain-luchshie-besplatnye-programmy-dlya/>

5. Лабораторні роботи. Основи роботи Програма electronics workbench і лабораторні роботи. URL:<https://subcase.ru/uk/laboratornye-raboty-osnovy-raboty-programma-electronics-workbench-i.html>

6. Федчишин О.М. Діяльність вчителя на уроках фізики з використанням інформаційних технологій та засобів навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Тернопіль, 9–10 листопада, 2017) : Т. 2017. С. 244–248.

**ФІНАНСУВАННЯ ІНІЦІАТИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА**

Солодовнік Олеся Олександрівна

д.е.н., доцент

Харківський національний університет

будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

Анотація: у статті розглянуто концептуальні основи фінансування ініціатив сталого розвитку на засадах публічно-приватного партнерства (ППП); доведено, що застосування існуючих інституційних, організаційних і фінансових механізмів здійснення PPP дає змогу сформувати й ефективно використати значний потенціал фінансування ініціатив сталого розвитку, а також набути додаткових переваг порівняно з ініціативами, що реалізуються державними органами та приватним сектором одноосібно.

Ключові слова: концепція, модель, публічно-приватне партнерство, сталий розвиток, фінансування.

Необхідність подолання глобальних викликів сучасного цивілізаційного розвитку, зумовлених світовою економічною рецесією, зміною демографічних профілів, зростанням дисбалансу між соціально-економічним прогресом та ресурсозабезпеченням, погіршенням природного середовища та посиленням дестабілізуючого впливу кліматичних змін, актуалізує питання активізації спільних дій міжнародних організацій, державних органів, приватного сектора, громадянського суспільства і громадян щодо реалізації ініціатив сталого розвитку.

Концептуальну основу сталого розвитку (збалансованість трьох вимірів сталого розвитку - економічного, соціального й екологічного) було офіційно

визнано у 1992 р. на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку. На сьогодні національні уряди багатьох країн світу та міжнародна спільнота всебічно підтримують пріоритети сталого розвитку. Цілі сталого розвитку, які набули чинності у 2016 р. відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 р.», охоплюють питання досягнення економічного зростання, реалізації прав людини для всіх, подолання економічної і соціальної нерівності, відповідального споживання та захисту навколишнього середовища.

Підґрунтям реалізації ініціатив, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку, є систематична фінансова підтримка, яка потребує мобілізації фінансових ресурсів широкого кола зацікавлених груп стейкхолдерів, використання спеціалізованих фінансових моделей, інструментів і методів інвестування. Проте, на сьогодні домінує неконцептуальне бачення формування фінансового механізму сталого розвитку та фрагментарне використання його складових, що не дозволяє повноцінно використати потенціал фінансування ініціатив сталого розвитку. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом використання концепції публічно-приватного партнерства, яку на сьогодні успішно імплементовано у господарську практику багатьох країн світу.

Публічно-приватне партнерство (ППП) являє собою співробітництво публічної влади та приватного сектора з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності, що здійснюється на основі врахування інтересів усіх зацікавлених осіб та розподілу ризиків між партнерами відповідно до їхньої компетентності. Вирішуючи свої конкретні завдання, кожний партнер вносить у загальний проект PPP власну «ексклюзивність» відповідно до його компетентностей, тому такі проекти мають ряд переваг порівняно з проектами, що реалізуються державним і приватним партнером одноосібно, а саме:

- підвищення статусу проекту за рахунок участі держави на засадах рівності, поділу повноважень і відповідальності з приватним сектором;
- високе суспільне значення у середньо- та довгостроковій перспективі,

більша технологічна ефективність для суспільства;

– прийняття партнерами загального ризику за проектом на спільних засадах та обґрунтований його розподіл між державою і приватними структурами, виходячи з їх можливостей ефективно управляти ризиками;

– гнучкість та оптимізація рішень, що схвалюються в рамках реалізації проекту, скорочення трансакційних витрат, пов'язаних з невизначеністю ринкового середовища і властивими йому ризиками;

– зниження вартості проекту і витрат часу на його реалізацію;

– справедливий розподіл комерційних вигід від проекту, формування інноваційних джерел прибутку;

– можливість залучення технічної і фінансової допомоги міжнародних інституцій розвитку.

Відповідно до існуючої практики ППП здійснюється у такій послідовності: 1) ініціація проекту й обґрунтування доцільності його реалізації в рамках ППП; 2) вибір приватного партнера; 3) укладання договору в рамках ППП з переможцем конкурсу; 4) реалізація проекту ППП, моніторинг його ефективності та закриття. Звичайно, відбір проектів ППП проводиться на основі критеріїв технологічної можливості реалізації та соціально-економічної ефективності. Для реалізації ініціатив сталого розвитку у форматі ППП зазначені критерії, на нашу думку, мають бути доповнені критеріями екологічності проекту, тобто критеріями, що дають змогу оцінити його здатність забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем.

Для фінансування проектів ППП використовують чотири базові моделі:

1. Модель державного фінансування, яка ґрунтується на використанні державного бюджету як головного джерела фінансування проектів ППП. Відповідно до цієї моделі держава здійснює інвестиції у об'єкти ППП за допомогою прямого бюджетного фінансування, кредитування, грантів, субсидій тощо, є основним одержувачем інвестиційного доходу та здійснює його перерозподіл на користь приватних партнерів у вигляді фіксованих та змінних платежів, які визначаються величиною очікуваних соціально-економічних

ефективності та відповідності фактичної ефективності інвестицій прогнозі оцінкам. Приватний партнер отримує винагороду безпосередньо за надання суспільних послуг та управління об'єктом ППП. Основною перевагою цієї моделі є те, що держава має можливість залучати кредитні кошти для реалізації проектів ППП на кращих порівняно з приватним сектором умовах. Разом із тим, державні запозичення жорстко регламентуються фіскальними правилами та існує великий ризик недофінансування або несвоєчасного фінансування проекту через конкуренцію державних програм і проектів. Ця модель набула найбільшого поширення в організації роботи закладів охорони здоров'я, освіти, готельного господарства та пенітенціарної системи, об'єктів транспортної інфраструктури.

2. Модель приватного фінансування, яка базується на припущенні, що приватний партнер має можливість профінансувати проект незалежно від інтервенцій публічного сектора. Приватна компанія-партнер самостійно залучає фінансові ресурси, використовуючи свою кредитну історію та власні активи, для подальшого інвестування у проект, приймає на себе весь фінансовий ризик об'єкта інвестування, отримує та розподіляє інвестиційний дохід. Для того, щоб приватний партнер зміг повністю компенсувати зроблені ним інвестиції та отримати очікуваний прибуток, внутрішня здатність проекту генерувати доходи за рахунок отримання платежів від користувачів має бути високою, а термін реалізації – великим. Така модель фінансування звичайно використовується в концесійних угодах, які у теперішній час укладаються майже в усіх галузях виробництва та багатьох сферах соціальної інфраструктури.

3. Модель змішаного фінансування, яка передбачає, що обидві сторони ППП – державний і приватний партнери – вкладають інвестиційний капітал у фінансування проекту. Прибуток розподіляється відповідно до початкового обсягу капіталовкладень, а також відповідно до рівня ризику, прийнятого відповідним партнером. Порівняно з моделями державного і приватного фінансування модель змішаного фінансування більшою мірою відповідає базовим принципам ППП, оскільки передбачає справедливий розподіл ризиків і

вигод проекту між партнерами. За допомогою такої моделі найбільш доцільно організовувати фінансування проектів ППП, що вимагають значного обсягу капіталу, наприклад, нафтопереробка, газовидобування, електроенергетика.

4. Модель, заснована на проектному фінансуванні, згідно з яким прями кредити без права регресу або з обмеженим правом регресу надаються спеціально створеній у рамках проекту ППП компанії (SPV). Зобов'язання за кредитом, що покладаються на SPV, не відбиваються у балансі державного і приватного партнерів і, відповідно, не впливають на їхню кредитоспроможність. Це дозволяє обмежити вплив проекту на спроможність партнерів залучати позикові кошти у разі необхідності здійснювати додаткові інвестиції, що є однією з основних переваг цієї моделі фінансування. Забезпеченням кредитів виступають грошові потоки проекту, а матеріальне забезпечення боргу обмежене поточними активами проектної компанії та її майбутніми доходами, тому будь-які перебої в отриманні доходів або непередбачувані витрати створюють загрозу здатності SPV здійснювати виплати за кредитами. Таким чином, більшість проектних ризиків SPV переноситься на її кредиторів, які прагнуть їх обмежити та забезпечити ефективне управління ними. На сьогодні проектне фінансування вважається найбільш гнучкою, раціональною та перспективною моделлю фінансування довгострокових великих проектів ППП.

Отже, на підставі проведеного дослідження встановлено, що здійснення ініціатив сталого розвитку на засадах ППП дозволяє мобілізувати значні обсяги фінансових ресурсів широкого кола зацікавлених груп стейкхолдерів - міжнародних організацій і фінансових інституцій, державних органів, приватного сектора; доведено, що існуючі інституційні, організаційні та фінансові механізми здійснення ППП дають змогу ефективно використати потенціал фінансування ініціатив сталого розвитку і набути додаткових переваг порівняно з ініціативами, що реалізуються державними органами та приватним сектором одноосібно.

ЖЮЛЬ ВЕРН - ОДИН ИЗ ОСНОВОПОЛОЖНИКОВ МИРОВЫХ ФАНТАСТИЧЕСКИХ РОМАНОВ

Сувонкулов Бехзод

старший преподаватель кафедры
английского языка, Таджикский

педагогический институт в городе Пенджикент.

Пенджикент, Таджикистан

Аннотация: Один из основоположников мировых фантастических романов, известный французский писатель Жюль Верн открыл совершенно новый фронт своими произведениями, еще не изученными наукой, создав научную поэму, романс изобретательства. Современники называли его собрание «Чудесной энциклопедией географии». Но в наш век около 70% мифических открытий были сделаны в реальности писателя. Великий писатель своими произведениями 70-х годов прошлого века занял достойное место в мировой литературе.

Ключевые славы: Жюль Верн, фантастический жанр, роман, французский писатель.

Жюль Габриэль Верн родился 8 февраля 1828 года в старинном городе Нант на Луаре, одном из крупнейших портов Франции, из которого корабли отправлялись в разные далекие страны.

Отец Жюля Габриэля Верна, Пьер Верн, был юристом, у него был юридическая фирма, и его отец хотел, чтобы его сын продолжил свою работу. Романтический дух портового города побудил 11-летнюю Джули отвезти ее в Индию, и она хотела работать шерстью на лодке. Но тогда этого ему не дали, и будущий знаменитый писатель признался: «Я родился моряком и должен был стать моряком. Извините, я не решил делать это каждый день с юных лет».

Летом 1865 года Жюль Габриэль Верн получил письмо от своего друга,

известного французского писателя Жоржа Санд, издателя издательства Getset. Он писал, что с интересом читал романы Жюль Габриэля Верна. Он написал, что «Пять недель на воздушном шаре», «Путешествие на Землю», и ему нравилось проводить на дне моря больше времени, чем какое-либо другое занятие.

Жюль Верн, вне себя от радости и гордый тем, что его работа так же известна, как Жорж Санд, изобрел идеи, которые еще раз поразили его, и начал писать продолжение 80-тысячного подводного мира, но работал над ним два года. Он чувствовал, что это может быть его лучшая работа, идея была интересной, но Жюль Верн боялся сломать ее, то есть написать плохо. В 1868 г. окончательно возобновил работу над этой работой.

В июле этого года он купил свою первую лодку *Michelle 1* и использовал ее в качестве бизнеса. Все моряки, несомненно, написаны в его романах. Какая чудесная поездка! Он знал, как интересно было бы писать рассказы на лодке.

В своих рассказах Жюль Верн, конечно, использовал то, что он читал о море, о том, что он видел и слышал. «80 000 километров под водой» - это удивительное приключение, из которого вы узнаете много нового о мире моря и его географии: океанах, рыбах, лодках и многом другом.

Работа имела успех сразу после публикации, а через несколько лет была переименована в *Mystery Island*.

Он также окончил юридический факультет в Париже, но больше никогда не работал в юридической фирме своего отца.

Он переключил свое внимание на другую работу. Это был театр и литература. Он оставался голодным и беспомощным в Париже, потому что его отец был против его работы. Он не отступил от избранного им пути. Песни к опере писали разные комедии и драмы, но их никто не мог прочитать. Главный интерес Жюль Верна привел его к Национальной библиотеке. Здесь Жюль Верн слушал различные научные лекции и программы и читал о своих интересах в области астрономии и географии. Он встретился с учеными и исследователями.

Жюлю Верну в этой поездке было 27 лет, он еще не ушел из театра.

Поэтому его отец настоял на том, чтобы Жюль Верн вернулся домой, и он хотел, чтобы его сын работал с ним. Жюль Верн ответил отцу: «Я не сомневаюсь в своем будущем. В возрасте 35 лет я займу почетное место в литературе». Жюль Верн был прав, когда сказал, что это настоящий успех. Жюль Верн опубликовал несколько сборников рассказов о море и географии. Он встретится с будущими писателями В. Гюго и А. Дюма. А. Дюма берет его под свое крыло и советует писать о богатых путешествиях по Франции.

Жюлю Верну было интересно писать о природе, флоре, фауне, народах и многих традициях. Он хочет совместить искусство и науку.

Жюль Верн написал свой первый роман в 1862 году «Пять недель на воздушном шаре». А. Дюма. Жюль рекомендует Верну познакомиться с Эцелем, редактором журнала «Образование и развлечения».

Жюль Верн также упомянул о новых источниках Нила, которые еще не идентифицированы.

Пять недель на воздушном шаре привлекли большое внимание, и критики увидели в романе новый жанр - жанр научной фантастики. Жюль Верн подписал с Etsel контракт, по которому Жюль Верн должен был писать по два тома в год. Так, литературные романы «Путешествие к центру света» (1864 г.), «Путешествие капитана Гаттерса» (1865 г.), «С Земли на Луну» (1865 г.) и «Вокруг Луны» (1870 г.). В этих работах автор рассматривает гравитационное притяжение Земли.

Если вы думаете, что эти романы - просто необоснованная информация, вы ошибаетесь, поэтому главным героем романа «С Земли на Луну» был соавтор, художник, фотограф Феликс Турнахель, Мишель Ардан Жюль Верн. Феликс был известен под прозвищем Надар. Феликсу очень нравились путешествия на воздушном шаре. Он собрал деньги на огромный воздушный шар и впервые полетел на нем 4 октября 1864 года.

После своего пятого романа «Дети капитана Гранта» (1868) Жюль Верн резюмировал все свои книги и назвал их «Удивительные приключения».

Дети капитана Гранта были первой книгой в трилогии, и трилогия также

охватила 80 000 миль Подводного мира (1870 г.) и Таинственный остров (1875 г.), суммируя пафос героев трилогии. Героями были не только туристы, но и всевозможные войны, жестокие националисты и рабы. В 1872 году Жюль Верн окончательно покинул Париж и поселился в городке Амьен, где признался: «Я люблю работать. Работа - потребность моей жизни. Когда я не работаю, мне кажется, что я не живу».

Жюль Верн работал с утра до вечера за своим столом. Согласно биографиям, Жюль Верн писал по полторы страницы в день. Это было бы 24 страницы этой книги, и добиться такого успеха очень сложно.

Его роман «80 дней вокруг света», написанный в 1872 году, принес ему известность. При написании этой работы Жюль Верн был вдохновлен статьей в журнале, в которой говорилось, что турист может путешествовать по миру за 80 дней, если он достаточно успокоен. Суэцкий канал, изобретенный в 1870 году, является аббревиатурой Индийского и Тихого морей.

По словам автора, следующий день можно спасти, используя географический парадокс из романа Эдгара Аллана По три воскресенья в неделю. Если 2 человека из Лондона или с запада на восток, 3 человека с востока на запад останутся вместе, неделя может быть три воскресенья, и когда они снова встретятся, знайте, что вчера было воскресенье для первого, воскресенье для второго и воскресенье для третьего. а сегодня воскресенье.

Слова Жюля Верна претворили в жизнь многие туристы, а американка Нелли Влей завершила свое кругосветное путешествие за 72 дня. Жюль Верн поздравил увлеченного путешественника телеграммой.

В 1878 году Жюль Верн написал свой знаменитый роман «Пятнадцатилетний капитан», который был антирасистским и антинационалистическим.

После Гражданской войны в США в 1960-х годах Верн продолжил тему антинационалистических и расистских идей в своем романе «Юг против Севера» (1887).

В день рождения Дж. Верна в 1885 году его поздравляли со всего мира.

Среди этих поздравлений было письмо от Гордона Бенетты, короля американской газеты. Он попросил Дж. Верна написать специальный роман для американских студентов - книгу о будущем Америки.

Верн выполнил эту просьбу, и работа была названа «День американского журналиста 21 века». В Америке не издается. Это интересно

Прогноз в Центральной полиции - столице долларовой империи, от которой пострадали и другие страны, даже находящиеся по ту сторону океана. Россия, Великий Китай, Великобритания и Франция были частично зависимы от Американской империи. Американским полушарием управлял Фрэнсис Беннетт.

Мировая известность пришла к Ж. Верну с появлением его первых работ. «5 недель на воздушном шаре» больше не издается. По словам Льва Толстого, «произведения Ж. Верна потрясающие. Я вырос на их чтении, но я читаю их с восхищением».

Лев Толстой снялся для детей в фильме Жюль Верна «72 дня вокруг света». Верн умер в 1905 году в Амьене. Сегодня его романы очень популярны и любимы во всем мире.

Один из основоположников мировых фантастических романов, известный французский писатель Ж. Верн открыл совершенно новый фронт своими произведениями, еще не изученными наукой, создав научную поэму, романс изобретательства. Современники называли его собрание «чудесной энциклопедией географии». Но в наш век около 70% мифических открытий были сделаны в реальности писателя. Великий писатель своими произведениями 70-х годов прошлого века занял достойное место в мировой литературе. В этот период романы Жюль Верна были переведены на ряд языков мира и стали читаться. Например, первый роман автора «Пять недель на воздушном шаре» был переведен на русский язык в 1864 году, через год после его первой публикации.

Современные мастера художественного выражения И.С. Тургенев, Л.Н. Великие писатели, такие как Толстой, Н.С. Лесков, А.М. Горький, также внесли

свой вклад в творчество Я. Верна хвалили.

Работа по переводу книг великих писателей на узбекский язык началась в нашем веке, а точнее в 40-х годах. Впервые первая книга авторского романа «Таинственный остров» была переведена на узбекский язык М. Исмоили и подарена юным читателям.

В 1947 году известный переводчик Малик Рахмон перевел на узбекский язык вторую книгу автора «Пятнадцатилетний капитан».

К 125-летию со дня рождения великого писателя в 1953 году многие книги автора переизданы на разных языках.

Известный переводчик С. Мухаммаджанов перевел одно из выдающихся произведений художника - роман «Дети капитана Гранта», состоящий из туристических рассказов, побуждающих молодых людей к мужеству и человечности, знаниям и воле.

В 1973 году мы смогли прочитать еще один роман Дж. Верна на нашем родном языке. Перевод С. Кароматова в романе «Восемьдесят тысяч километров под водой», находящийся на высшем уровне творчества писателя, отражает достижения науки, а также интерпретирует жизненную борьбу и прекрасный человеческий образ своего народа.

Наши талантливые переводчики много работали над переводом произведений известного писателя Ж. Верна на таджикский язык и добились ряда успехов.

В серии произведений, написанных до начала деятельности Дж. Верн пишет свою следующую книгу «Пятнадцатилетний капитан», в которой рассказывается о своих героях в южном полушарии, а также о жизни коренных народов колониальных стран, пострадавших от рабства.

Основное содержание романа сосредоточено на этой теме, в которой автор решительно выступает против расового угнетения. С первых страниц произведение завораживает читателя своим обаянием, любопытством, отвагой и благородством - юный капитан Дик Сэнд и негр Геркулес.

Эта книга Ж. Верна переводилась и издавалась несколько раз. Все копии

перевода принадлежат известному переводчику Малику Рахмону.

Перевод - это форма идейно-художественного выражения оригинала. Передать читателю идейное богатство оригинала, силу художественного воздействия и его уникальные особенности, стиль, перевод.

Переводчик известен только своим уникальным стилем перевода, красноречием, умением интерпретировать логику простыми, лаконичными и специализированными фразами в определенной области.

Переводчик - распространитель знаний. Мы видим это в переводах упомянутых выше писателей. Когда мы читаем их переводы, мы видим тот же период, тех же героев, те же условия. Мы забываем, что произведение, которое мы читаем, - это перевод, нам нравится читать оригинал. Это искусство перевода, сила, талант, прославившие его имя.

Наши переводчики считали перевод удивительным искусством перевода текста с одного языка на другой, а не сухим копированием, а важным научным и творческим делом. Это связано с тем, что работа переводчика оценивается и к нему предъявляются высокие требования. Перевод - высокохудожественное произведение. Даже если это творение, иногда это произведение требует больше исследований, чем первоначальный автор. Потому что автор волен писать в рамках того языка и литературы, которые он создает. С другой стороны, переводчик должен воспроизвести искусство, созданное на другом языке, на своем собственном языке и искать способы оживить некоторые особенности исходного языка на этом языке. Этот аспект вопроса зависит от мастерства переводчика.

По мнению известного переводчика Л. Соболева, нельзя механически подходить к переводу названия романа или рассказа, не понимая его. Наши переводчики всегда должны помнить о том, что название произведения - это не просто этикет, оно должно быть ясным и значимым в соответствии со стилем работы.

Известный русский писатель М. Горький хвалил Ж. Верна: Верн очень опасен. Если вы попытаетесь натянуть в нем нитку, вся ткань сядет. Вот почему

невозможно изменить Ж. Верна.

Мастер знаменитого жанра романов Ж. де Мопассан хвалил французский язык: «Французский язык, - писал Мопассан, - чист, как пресная вода, его никто не мутит, и он больше никогда не будет мутным». Наш язык прекрасен своей логикой, смыслом и остротой.

По мнению наших переводчиков, переводчик - это не механический переводчик, копирующий исходные буквы, а сознательный работник автора, вестник, излагающий его мысли новому читателю.

Переводчик, привыкший к дословному переводу, неминуемо съест. Самая сложная особенность художественного перевода для научного описания состоит в том, что важно понимать значение, тон-тон, образ-образ, юмор-юмор, а не слово в слово.

Главный переводчик книг Дж. Верна - М. Рахмон.

Например: скажем это предложение:

Originalda: «Le vent de nord - auest fraichissait a peu et le Pilgrim filait rapidement, raison de cent soixante milles en moyenne par vingt - quatre heures».

В этом небольшом предложении используются два числа. Даже таджикские переводчики, которые хотели уточнить содержание фразы «двадцать четыре часа в сутки», в своих переводах говорили:

В таджикском переводе 1954 года говорится: «Северо-восточный ветер усиливался. Плигримм проезжал в среднем сто восемьдесят миль каждый день.

Прежде всего, переводчик М. Рахмон сказал, что каждый перевод - это копия. Таким образом, «одна миля» (десять миль - это мера расстояния в море 1852 метра). Следовательно, «180 миль» в простой арифметике - это «333 мили 360 метров».

Известно, что при копировании произведения с одного языка на другой выражение специфических особенностей речи персонажей также в некоторой степени и требует от переводчика большой чуткости. Если переводчик немного об этом

Если их оставить неуправляемыми, они могут сбиться с пути и потерять

правильный путь. Например, диалог между молодым капитаном Диком Сандом и старым негром Томом важен в романе, в котором пассажиры сначала понимают, что они все еще находятся на континенте, где все еще продолжается ненавистная торговля рабами, известная как «Черная Африка». отображается время. Вот оригинальная версия этого диалога: «Это большой букет ног, который Дик посылает песни *tout disposer pour la coucher. Mais le vieux Tom, qui s agave lui de ces preparatifs, s arrêta tout à coup, s écriant:*

«Мистер Дик! *Voyez! Voyez!*

- *Qu ‘y a-t-il, mon vieux Tom! requirea Dick Sand, du ton calme d ‘un homme qui s’* участвовать в рекламе.

La ... la fit Tom ... sur ces arbres des taches de sang! Et a terre ... des mutbres mutiles! ... «

Дик Санд сделал ускорение против старого Тома.

«Тайцы, тайцы, тайцы, тайцы!» «Дит-иль».

Перевод М. Рахмона:

«Дик выбрал на ночь большое дерево. Старый Томп, следовавший за ним, внезапно остановился.

-Бубин! Он крикнул.

- Какие? Том? - вежливо спросил Дик, готовый к любой ситуации.

«Смотри, смотри, - сказал Том, - вот дерево ... кровавая баня ... есть озера на земле ...» Палуба Сэнд побежала под деревом, о котором сказал ему Том, и затем вернулся:

«Попробуй, Том!» никому не говори ...

он сказал.

Прежде чем начать диалог, давайте посмотрим, что говорит автор. В оригинальных переводах утверждения автора содержание согласовано, т.е. в обоих случаях они выбирают несколько больших деревьев, а не одно большое дерево. Против всех ужасов,

также старается сохранять бдительность и спокойствие. Его речь полна слов ободрения.

В 1866 год прославился необычными событиями, которые еще не забыты. Слухи об этих происшествиях привлекли внимание людей со всего мира, встревожили жителей портовых городов и взволновали моряков.

В том же году на нескольких кораблях люди видели в море что-то длинное и темное. Он обогнал кита по размеру и скорости и иногда разливал яркую нефть.

Некоторые люди, видевшие это существо собственными глазами, подсчитали, что его длина составляет двести футов по английски, но оно, безусловно, будет очень маленьким. Другие увеличили его длину до трех миль и ширину до одной мили.

В ночь на 25 марта 1867 года монреальско-моравский корабль врезался в скалу, на которой не было карты. Моравия, которая столкнулась с ветром и лоб в лоб с 400-сильным транспортным средством на скорости тринадцать узлов, была бы катастрофой как для корабля, так и для двухсот тридцати семи пассажиров и экипажа.

Столкновение произошло в пять утра. Охранники осмотрели дно океана. Однако ничего подозрительного они не почувствовали, кроме сильной волны, возникшей в результате удара мощного корабля.

Определив точные координаты места, Моравия продолжила свой путь. Моравская команда поинтересовалась, столкнулась ли лодка с подводной лодкой или корабль затонул. По прибытии в порт было обнаружено, что моравский ярлык сломан.

Произведения Жюль Верна были переведены многими переводчиками и одновременно находятся в авангарде творчества писателя. Наши ученые-переводчики считали, что перевод «копирование» сухого текста с одного языка на другой не является изумительным искусством важной научной и творческой работы. Это связано с высокой оценкой работы переводчика и предъявляемыми к нему высокими требованиями. Эти теоретические идеи также отражены в данной статье. Мы постарались перевести работы автора с учетом среды, времени, места и времени.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Абдуазизов А.А. Фонология и морфология узбекского языка.- Ташкент, 1992. Б - 5.6.
2. Большой университетский словарь XIX века. Париж, 1985.
3. Ганшина. Французско-русский словарь. М. Русский язык, 1983.
4. Петти Ларус. Энциклопедический словарь для вас. Париж. 1998.
5. Коллективная. Актуальные вопросы художественного перевода. Ташкент, Олз. „, Дом науки “Издательство 1997.
6. Куронов Д. Введение в литературоведение. Орипов А.А. Издательство «Национальное наследие». Т. 2004.
7. Малик Рахмон. Пятнадцатилетний капитан. - Ташкент: Издательство литературы и искусства, 1976.
8. Ж. Верн. 80 000 км под водой. Издательство литературы и искусства, 1973.
9. Рахмон.М. Дети капитана Гранта. - Ташкент: Озоданашр, 1957.

УДК 788.7

**РОЗВИТОК І ВДОСКОНАЛЕННЯ ГОБОЮ В ЕПОХУ БАРОКО ТА
ЙОГО ВИХІД НА СЦЕНУ У ЯКОСТІ СОЛЬНОГО
КОНЦЕРТНОГО ІНСТРУМЕНТУ**

Сухарєвої І. А.

Викладач першої категорії відділу
дерев'яних духових інструментів

КДМЛ ім.М.В.Лисенка

місто Київ

Анотація: В тезах розглянуті основні етапи розвитку та вдосконалення гобою, а також його перетворення на сольний концертний інструмент, який посів чільне місце в оркестрі епохи бароко, а згодом і симфонічному оркестрі.

Ключові слова : бароко, концерт, гобой, сольний інструмент.

Період барокової музики охоплює приблизно 150 років розвитку західно-європейської музики з 1600 до 1750 років. Це час великих географічних відкриттів (Колумб, Магеллан), час геніальних наукових відкриттів (Коперник, Ньютон), час жахливих воєн у Європі. Саме в цей період музика продемонструвала свої багатосторонні можливості втілення світу душевних переживань людини.

Провідне місце в бароковій музиці посідають музично-театральні жанри (опера, ораторія). Одночасно з'являється тенденція до відділення музики від слова. Виникають великі циклічні інструментальні форми – концерти, сюїти, сонати. Концерти писалися як для одного інструменту з оркестром, так і *concerto grosso*, де невелика група інструментів контрастує з цілим оркестром. Саме гостра гра контрастів, суперництво соліста та оркестру, або різних груп оркестру між собою, добре перегукувались з естетикою бароко. Принцип контрастного чергування частин отримав розвиток не тільки в жанрі концерту,

але і став основою сонати, сюїти, партіти, знайшов впорядкованість форми.

Основним музичним інструментом бароко у духовній та камерній світській музиці був орган. Також були поширені клавесин, щипкові і смичкові струнні – віола, барокова гітара, барокова скрипка, віолончель, контрабас. Струнні інструменти були основою оркестру часів бароко. Саме в цей період набувають популярності дерев'яні духові інструменти – флейта, кларнет, гобой, фагот – вони утворюють групу дерев'яних духових інструментів, і їх поступове вдосконалення дозволяє зайняти гідне місце в інструментальній музиці.

Гобой сучасного виду виник у Франції в 1655-1657 роках. Про це свідчать старовинні рукописи, зокрема рукопис Рейделя Холма 1688 року, в якому надано малюнок інструменту під назвою «Французький гобой». Ще одне свідчення появи сучасного гобою можемо знайти в роботі Джона Тальбота, яка була написана у 1698 році.

Першими гобоїстами були музиканти Французьького придворного оркестру Людовіка IV – Жан Оттерер та Мішель Філідор – представники двох музичних династій того часу. Вони були не тільки виконавцями, але й майстрами, які внесли неоціненний вклад у розробку та вдосконалення гобою. «Вони перевели стільки деревини і так гобойну музику підтримували, що, врешті, їм вдалося зробити гобой для концертів придатним»

Вперше своє застосування гобої знайшли в балеті Ж.Б.Люллі (1632-1687) – «Великий Амур»(1657р.) та балеті Р.Камбера «Помона» (1671р.). Проте темброві особливості гобою були виявлені композиторами та виконавцями далеко не одразу.

Гобой використовували часто, але в основному як дублера скрипкової партії. Саме так його використовували Ж.Б.Люллі та Г. Перселл (1658 -1728р.) Перші концертні та камерні твори для гобою з'явилися в першій половині XVII століття. Це сонати Ш.Б.Лойє (1658-1728р.), арія у супроводі гобою. Ф.Куперен (1668-1733р.) написав сонату для гобоя, Г.Ф.Гендель (1658 – 1759р.) створив тріо-сонату для двох гобоїв і клавесина.

Гендель сам любив грати на гобої, особливо в юності. Пізніше він

говорив, що «писав тоді, як диявол, особливо для свого улюбленого інструменту», маючи на увазі гобой.

У другій половині XVII століття гобой лише починає завойовувати визнання. Це був самий початок історії розвитку та становлення гобою, як сольного інструменту.

XVIII століття стало періодом розквіту мистецтва гри на гобої. Для нього, як сольного і камерного інструменту, складають свої твори найвидатніші композитори того часу – Антоніо Вівальді, Йоганн Себастьян Бах, Георг Фрідріх Гендель, Георг Філіп Телеман. Композитори вже тоді ставили перед гобоїстами-виконавцями доволі високі вимоги, які відносилися до техніки виконання (багато з творів епохи бароко для гобою доволі складні для виконання і на сучасних гобоях з довершеною механікою). Проте композитори дуже добре знали слабкі сторони інструмента і не писали неможливого для виконання на гобої, писали в тональностях, які не перевищували трьох знаків біля ключа, намагалися не писати такі ненадійні звуки для гобою, як до-дієз першої октави, та мі третьої октави. Музиканти епохи бароко та їх сучасники дуже високо оцінили гобой. Наприклад, німецький композитор і музикальний теоретик І. Маттезон вважав, що серед всіх інструментів гобой найбільше наближається до тембру людського голосу.

До середини XVIII століття у грі на гобої в оркестрі не було суттєвих змін. У більшості випадків це було дублювання партії перших скрипок та флейт, що виключало специфічне використання інструменту, враховували лише тембр звучання гобою.

Одним з перших композиторів, які стали уникати дублювання в партії гобою смичкових штрихів, низьких нот скрипкового діапазону став Антоніо Вівальді (1678-1741р.).

В історії розвитку музики, Вівальді став засновником найбільш прогресивного жанру - інструментального концерту. Поряд з сюїтою і сонатою, інструментальний концерт визначив основний шлях розвитку інструментальної музики першої половини XVIII століття.

Народження інструментального концерту відбулося в музиці для струнних інструментів і було пов'язано з іменами А.Кореллі (1653- 1713р.) та Дж.Тореллі (1658-1708р.). А концерт для духових інструментів був створений в першій половині XVIII століття саме Антоніо Вівальді.

Це був значний крок у розвитку духового мистецтва, так як поряд зі струнними вперше стали духові інструменти у якості солістів. Антоніо Вівальді дуже багато писав концертів для дерев'яних духових інструментів. Він створив 16 концертів для флейти, 12 концертів для гобою, 38 концертів для фаготу, а також для валторни, труби і різних змішаних складів. Концерти для гобою Антоніо Вівальді написані в зручному для виконання реєстрі і зручних тональностях – До-мажор, Фа-мажор, Ре-мажор, Ля-мінор, що свідчить про гарне розуміння композитором інструменту, для якого він створював свої шедеври.

За своєю формою концерти для дерев'яних духових не відрізняються від струнних. В них Вівальді використовує тричастинний цикл з повільною, аріозного типу середньою частиною, та швидкими крайніми частинами. Розвиток у швидких частинах будується на контрастній зміні соло та тутті, де оркестр, найчастіше струнний, є носієм тематичного матеріалу (приклад – концерт Ля-мінор). В тутті гра гобою була обов'язковою. Головна тема частини періодично проходила в оркестрі в незмінному вигляді, тоді як партія гобою, у більшості концертів, грала переважно зв'язкову роль.

В ранніх концертах партія гобою була скромною, і не такою значною, натомість, в пізній період творчості Вівальді відводить гобою більш важливу роль, робить його блискучим сольним та віртуозним інструментом (концерти До-мажор, Фа-мажор).

Сольні партії інструментальних концертів А.Вівальди часто складаються з фігурацій (гармонічних та мелодичних, пасажних та секвентних), що створює своєрідний концертний стиль. Окрім того, навіть у швидких частинах, Вівальді іноді вже пише теми пісенного типу та складу, які відображають різноманітну змістовність його концертів.

Динаміка в концертах Антоніо Вівальді для дерев'яних духових охоплює великий діапазон – від двох піано до двох форте. Вона також підкреслює гармонічні зміни в мелодії.

До духових інструментів Антоніо Вівальді відносився з великою увагою. Він зміг підняти їх сольне концертне виконання до рівня струнних. В його концертах гобой отримав нове значення і насправді став звучати як сольний голос. Концерти Вівальді лаконічні, проте в них розкривається глибинна життєва основа творчості композитора, його світський характер, яскрава емоційність і мальовничість образів.

Велику роль у розвитку духового інструментального концерту зіграв і сучасник Антоніо Вівальді – Томазо Джованні Альбіноні (1671- 1750р.). Найбільш відомі твори Альбіноні для духових це два концерти для труби і струнного оркестру, 4 концерти для гобою, струнних і баса, останні були знайдені у рукописах під опусом 7, який відноситься до 1710 року і має присвяту Донато Корреджо. До цього опусу були включені і чотири концерти для двох гобоїв. Концерти для гобоя Альбіноні за формою, мелодійною мовою та композицією дуже близькі до творів Вівальді, проте вони більш поліфонічні, теми в них переплітаються і взаємно доповнюють одна одну, створюючи барвисту звукову картину. Гобой у Альбіноні значно прикрашає мелодію своїм незвичним тонким та чуттєвим тембром (концерт №3 Сі-бемоль мажор).

Ще одним видатним італійським композитором, який сприяв розвитку гобою як сольного інструменту, був Алессандро Марчелло (1684-1750 роки). У його творчості відомі шість концертів для гобоя з оркестром, шість концертів для двох флейт та багато інших творів для дерев'яних духових інструментів. Найбільш цікавим і відомим його твором є Ре-мінорний концерт для гобоя та струнних.

Сольні твори для гобою Вівальді, Альбіноні, Марчелло вказують, що мистецтво гри на цьому інструменті було в Італії на дуже високому рівні, і саме гобою віддавали перевагу серед інших духових інструментів.

Дуже добре знали можливості гобою і представники німецької музичної

школи . Серед них і такий великий композитор як Йоганн Себастьян Бах (1685-1750 роки). Бах часто використовував гобой у відносно швидких темпах, його мелодії для гобою складні за ритмічним малюнком, звучать безперервно та тривало (наприклад у кантаті №202, в концерті До-мінор для гобоя і скрипки).

Бах рідко доручав гобою повільну кантилену, частіше для повільних частин він використовував флейту, проте значну увагу приділяв у своїх творах і гобою - це перший Бранденбурзький концерт, перша, третя та четверта сюїти, «Різдвяна ораторія». Справжні перлини музики для гобою можемо побачити в інструментальному супроводі багатьох кантат Й.С. Баха – це і 21, 22, 64, 202. В «Страстях по Матфею» – арії номер 11, 27, 39. У цих аріях партія гобою складає дует з голосом. У творчому доробку Й.С.Баха для гобою дуже цікавим є концерт До-мінор для скрипки і гобоя написаний 1720 року. У концерті мелодія переходить від одного інструменту до іншого без змін, лише одна партія гобоя має свої риси - в ній відсутня кантилена. У другій частині гобой бере на себе роль соліста.

Музика Йоганна Себастьяна Баха представляє значні труднощі для виконавця гобоїста. Це перш за все довге безперервне звучання мелодії (Перша сюїта – 140 тактів) – це стомлює дихання, вимагає дуже розвиненої техніки пальців, а постійні стрибки в мелодії вимагають гнучкого і впевненого амбюшуру. Гобоїст має володіти глибокими акцентами – «нажимами», які характерні бахівському мелодизму, м'якістю і точністю атаки, рівністю та тонкістю філіровки, багатством динаміки. Такі високі вимоги композитора до виконавця сприяли швидкому розвитку гобойного мистецтва.

Досить великий музичний спадок залишив нам Георг Фрідріх Гендель (1685-1759 роки). Він зіграв доволі велику прогресивну роль в історії розвитку гобоя. Гендель створив 12 концертів для гобоя з органом, 63 тріо-сонат, три концерти для соло гобоя з оркестром. Найбільш популярним концертом є концерт для гобоя Соль-мінор, який вперше був виконаний в 1711 році за присутності англійської королеви Анни. Цей концерт є взірцем піднесеного стилю Г.Ф. Генделя. Самостійна партія гобою є прикладом чудового

використання виразних можливостей цього інструменту. Також показовим є концерт Сі-бемоль мажор, дуже ефектно представив гобой Гендель в «Музиці фейєрверків» для виконання на відкритому просторі, де Гендель задіяв 24 гобоя.

Красоти та виразності кантилени Гендель досягав завжди дуже простими засобами, часто використовував повільні темпи, затримки, подовжені ноти.

Існує думка, що сонати Соль і До-мінор були написані Генделем для виконання як на гобої, так і на флейті. Проте існують докази, що ці сонати були написані саме для гобою. Вони включені в збірку сонат для гобоя, флейти та скрипки і саме єдність цієї збірки і заплутала виконавців та дослідників. Проте сам композитор в нотах написав на якому інструменті має виконуватись та чи інша соната. Тобто Гендель писав ці сонати саме для гобою і це означає, що йому була не байдужа специфіка кожного окремого інструменту.

Гендель не тільки писав музику для гобоя, але й і сам був чудовим гобоїстом, що давало йому чудову можливість враховувати специфіку інструмента, його технічні можливості.

Виконання концертів і сонат Генделя потребує від виконавця довершеної техніки пальців і амбюшуру, дуже тонкої філіровки звуку, вмілого використання усіх можливостей інструменту. В сонатах і концертах Генделя народилися нові принципи інтерпретації і сприйняття гобою, як сольного концертного інструменту. Змістовне навантаження, яке композитор поклав на гобой, дало можливість розкрити виразні можливості цього інструменту. Невипадково сонати Генделя за кордоном належать до конкурсних творів.

Поряд з Антоніо Вівальді, Йоганном Себастьяном Бахом, Георгом Фрідріхом Генделем жанр сольного концерту отримав розвиток і у творчості Георга Філіппа Телемана (1681- 1767 роки). Про його творчість відомо небагато, проте його вклад до скарбниці музики для духових інструментів, без сумніву, талановитий і значний. Серед його творів виділяються концерти Фа-мінор, Ре-мінор, До-мінор, Мі-мінор, соната Соль-мінор і До-мінор для гобою. Всі твори демонструють чудове знання композитором можливостей і природи

інструменту, мелодичні лінії повільних частин дуже вокальні, що характерно для звучання гобою.

В музиці Телемана відчуваються фольклорні пісенно -танцювальні елементи, мелодії переважно німецькі та польські. Дуже часто і виразно використовує Телеман гобой разом з іншими інструментами. Новаторством Телемана можна вважати його постійний пошук нових інструментальних виразностей, барв, звукового поєднання тембрів.

У другій половині XVIII століття дуже популярним жанром камерної музики стали тріо-сонати. Це 4-часний твір для двох високих голосів та клавірного *basso continuo*, який дублюється смичковим басом або фаготом. Цей жанр камерної музики зайняв значне місце у творчості Телемана. Найбільш постійними партнерами у нього виступають такі інструменти як флейта, гобой, або скрипка та *viola da gamba*. В тріо-сонатах До-мажор та Мі-мінор, для гобоя, флейти і *basso continuo*, гобой звучить дуже проникливо і лірично у повільних частинах, а у швидких своїми технічними можливостями не поступається флейті. Розвиток тематизму будується на перекличці фраз у цих інструментах.

У Соль-мінорній тріо-сонаті для гобоя, *viola da gamba* і *basso continuo* складається враження, що партія гобоя є сольною. Це відбувається завдяки яскравості звучання тембру (дуже показовою є друга частина). У творчості Телемана дуже яскраво проступає прагнення композитора показати ті можливості інструменту, які йому найбільше притаманні. Так гобой звучить у нього то світло і яскраво, то м'яко і проникливо. Мелодії написані у зручних тональностях і зручному регістрі, що дає можливість розкрити темброві та акустичні можливості звучання гобою.

Отже, перша половина XVIII століття була дуже багатою на чудові твори для гобою як сольного інструменту, так і у складі оркестру. Творчість багатьох композиторів цього періоду, таких як Вівальді, Альбіноні, Генделя, Телемана, Баха - явили собою новий чудовий етап розвитку духової виконавської культури. Виникають нові музичні жанри і здобувають подальший розвиток вже існуючі. На дуже високий рівень підіймаються дерев'яні духові

інструменти – флейта, гобой, фагот.

З середини XVIII століття починається ще більш сильна та потужна індивідуалізація гобою як сольного інструменту, відбувається поступове вивільнення гобою від необхідності дублювання струнних партій. Все частіше використовуються характерні для нього плавність, співучість, широта і краса звучання.

Нове направлення в оркестровці створив Кристоф Віллібальд Глюк (1704-1787 роки), який намагався розширити можливості інструментів оркестру, використовувати інструменти у відповідності з їх драматичними якостями звучання. Соло для гобою в операх Глюка доволі нескладні технічно, проте вони потребують від виконавця на гобої тонкого музичного смаку і розуміння сценічного значення своєї партії.

Історія виконавства на духових інструментах в період бароко зазнала великого підйому виконавської майстерності, який продовжився в епоху класицизму. Жанр інструментального концерту пройшов випробування часом і лишився популярним і в наші дні. А розвиток і вдосконалення дерев'яних духових інструментів в епоху бароко дали їм змогу вийти на новий рівень сольних інструментів, стати інструментами, які посіли достойне місце в бароковому оркестрі, а згодом і у симфонічному.

УДК 37.012

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В НАВЧАННІ АУДІЮВАННЮ

Тарасюк Наталія Іванівна

викладач

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Анотація: в роботі описано новітні технології, що застосовуються для навчання аудіюванню студентів технічних спеціальностей. Описано переваги інтернет-ресурсів для формування навичок аудіювання. В роботі висвітлено фактори, які істотно впливають на успішність навчання аудіюванню.

Ключові слова: аудіювання, інтернет-ресурси, автентичні матеріали, мультимедіа, подкасти

Вступ Знання з іноземної мови дають значні переваги майбутнім фахівцям технічних спеціальностей. Володіння іноземною мовою дає доступ до сучасної інформації зі спеціальності, можливість взяти участь у програмах студентського обміну, міжнародних наукових конференціях. Актуальність роботи зумовлена необхідністю пошуку нових методів і технологій для навчання аудіюванню. В нашій роботі ми маємо за мету дослідити процес навчання аудіюванню і визначити сучасні технології для навчання аудіюванню студентів технічних спеціальностей.

Результати і обговорення

Аудіювання – це сприйняття на слух усного мовлення. Аудіювання є комплексною перцептивною розумовою діяльністю. [1, с. 21]. Аудіювання вважається одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності.

Питання навчання аудіюванню розглянуто в працях О. Бігіч, Ю. Жлуктенка, Л. Іванової, Ж. Маліновської, С. Ніколаєвої, О.Петрашук. Проблеми розвитку навичок аудіювання за допомогою аудіокниг вивчали І. Білянська, Т. Шиян, застосування подкастів в навчанні аудіюванню досліджували Н. Грицик, Н. Кардашова.

На успішність навчання навичок аудіювання впливають такі фактори, як [1, с. 28]:

- умови пред'явлення тексту
- індивідуальні- психологічними характеристики слухача
- мовні характеристики повідомлення

Розглянемо детально умови пред'явлення тексту. Перш за все, важливою є тривалість звучання. Необхідно починати з короткого аудіотексту і поступово збільшувати обсяг тексту. Наступним важливим моментом є темп повідомлення. Якщо темп занадто повільний, то це послаблює увагу слухача. Занадто швидкий темп погіршує розуміння тексту. Нормальним вважається темп, якій відповідає внутрішньому мовленню слухача. Спосіб пред'явлення теж істотно впливає на успішність навчання аудіюванню. На успішність сприйняття тексту впливають індивідуальні особливості мови мовця такі як тембр, інтонація, дефекти мовлення, географічні особливості вимови.

Якісна підготовки фахівці технічних спеціальностей потребує використання нових освітніх технологій, які включають застосування інтернет ресурсів і комп'ютерних технологій в навчанні іноземним мовам. Для формування навичок аудіювання у студентів технічних спеціальностей ми застосовуємо наступні інтернет ресурси:

British Council (learnenglish.britishcouncil.org) – цей сайт містить автентичні матеріали для аудіювання, розділені за рівнем володіння англійською мовою, аудіотексти і вправи. Матеріали цього ресурсу можна використовувати як занятті, так і для індивідуальної роботи.

VOA News (learningenglish.voanews.com) цей сайт має багато актуальних навчальних матеріалів про останні новини і дослідження в технічних і

природничих галузях.

Ello (www.ello.org) цей ресурс містить велику кількість автентичних діалогів, інтерв'ю, анонсів передач, а також завдань до них. Особливістю цього ресурсу є наявність матеріалів з рідними типами вимови, темпу мовлення, інтонацією і навіть дефектами мовлення.

Платформа MyEnglishLab (myenglishlab.pearson-intl.com) дає можливість викладачу працювати з аудіо і відео ресурсами до підручників. Викладач може створити свій он-лайн клас і запросити студентів. Студенти мають можливість прослуховувати аудіотексти і виконувати вправи одночасно. Платформа допомагає перевіряти домашнє завдання, надіє звіт по окремим студентам і по групі і цілому.

Мультимедійні технології представляють собою низку прийомів із збору і обробки, а також зберігання і передачі інформації. Мультимедійні технології допомагають студентам самостійно опрацювати матеріал, містять сукупність аудіо і відеоматеріалів, текстів і анімацій [2, с. 86].

Ефективним є застосування подкастів на заняттях іноземної мови. Студенти мають можливість прослуховувати а цікаві автентичні аудіо матеріали, які є у вільному доступі. Подкасти є періодичними і часто охоплюють певну низку тем. Робота з подкастами поділяється на такі етапи за [3, с .25]

- настанова
- попереднє завдання
- прослуховування
- завдання на розуміння прослуханого матеріалу

Висновки Отже, на нашу думку використання інтернет-ресурсів і мультимедійних технологій для навчання аудіюванню студентів технічних спеціальностей є доцільним. Інтернет-ресурси містять актуальні автентичні матеріали різного ступені складності, які викладач може обрати відповідно до теми заняття, рівня сформованості мовленнєвих умінь студентів. Застосування інтернет ресурсів підвищує ефективність заняття, сприяє активізації

пізнавальної діяльності студентів, підвищує мотивацію студентів, сприяє формування комунікативних навичок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності. Іноземні мови. №2/2012. (70). Київський національний лінгвістичний університет. 2012.С. 19-30.

2. Шимків І. В. Аудіювання як вид іншомовної мовленнєвої діяльності. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2015. № 2 С.85-90.

3. Грицик Н.В. Технологія подкастинг у викладанні іноземної мови (за професійним спрямуванням). Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки.124. 2015.С.24-26.

ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ЧОЛОВІЧОГО ОДЯГУ

Тернова Алла Станіславівна

к.т.н., доцент,

завідувач кафедри товарознавства,

експертизи та торговельного підприємництва

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного

торговельно-економічного університету

м. Вінниця, Україна

Анотація: З'ясовано суть матеріальних і нематеріальних потреб людини. Визначено і охарактеризовано вимоги до чоловічого одягу: функціональні; ергономічні; естетичні; вимоги до надійності (строку служби) виробу; економічні. Конкретизовано властивості, характерні для кожної групи вимог.

Ключові слова: чоловічий одяг, вимоги до одягу, якість чоловічого одягу, споживні властивості, інтервал байдужості.

Якість чоловічого одягу визначається мірою задоволення різноманітних вимог, які ставляться до нього споживачем. У процесі споживання одяг задовольняє різні потреби людини – матеріальні і нематеріальні.

Суть матеріальних потреб, що задовольняються одягом, полягає у створенні умов для підтримання нормальної життєдіяльності організму людини. Ці вимоги, які безпосередньо пов'язані із основною функцією одягу, називають утилітарними.

Нематеріальні потреби обумовлені естетичними ідеалами та поглядами людини, що сформувалися у тому соціальному середовищі, у якому вона мешкає.

Комплекс споживних вимог до чоловічого одягу залежить від його

призначення, умов експлуатації і багатьох факторів. Залежно від призначення визначається його основна функція.

Усі вимоги до чоловічого одягу, а, відповідно, і його споживні властивості, можна поділити на наступні групи: функціональні; ергономічні; естетичні; вимоги до надійності (строку служби) виробу. Таке групування охоплює вимоги, що ставляться споживачами до одягу як предмету особистого користування. До чоловічого одягу висуваються і вимоги економічної доцільності масового виробництва, економічності його з точки зору витрат споживача на придбання і експлуатацію виробу.

Практична (утилітарна) функція чоловічого одягу полягає в оберіганні людини від небажаних атмосферних дій та забезпеченні температурних умов, які необхідні для нормальної життєдіяльності організму. Естетична функція полягає в тому, що, прикрашуючи людину, одяг виявляє кращі риси її зовнішності, приховує фізичні вади. Людина завжди прагнула носити речі зручні і елегантні, виглядати підтягнуто і гарно.

У різні періоди часу чоловічий одяг виконував різноманітні соціальні, обрядові, релігійні, професійні функції. Він повинен служити знаком радості (весільний) або печалі (траурний), урочистості, належності до певної професії тощо. У відповідності з цим визначається і значення різноманітних вимог.

Так, для нарядного чоловічого одягу головна вимога – естетична, для повсякденного – зручність у використанні, міцність; спеціальний робочий одяг виконує функцію захисту людини від різноманітних дій на виробництві, підвищення безпеки та оздоровлення умов праці тощо.

Ергономічні вимоги пов'язані із антропометричними, фізіологічними й іншими особливостями і визначають найбільшу ефективність їх діяльності у системі «людина-виріб-середовище». Одяг закриває близько 80 % поверхні тіла і створює бар'єр, який захищає організм людини від прямих сонячних променів, теплового випромінювання, ґрунту, вітру, опадів, запобігає тепловіддачі чи нагріванню організму. У просторі під одягом створюється особливий мікроклімат, що відрізняється від умов зовнішнього середовища температурою,

вологістю, вмістом вуглекислоти й інше. Одяг допомагає людині створити зону комфорту, тобто зону доброго самопочуття.

Антропометричні вимоги – це відповідність чоловічого одягу розміру, зросту, повноті покупця.

Розміри швейних виробів встановлюються із урахуванням змін форми і розмірів фігури людини при русі, а також із урахуванням так званого інтервалу байдужості.

Інтервал байдужості – це проміжок, всередині якого різниця характеристик розмірів не має значення для споживача. Застосування цього показника створює умови для масового виробництва чоловічого одягу та інших виробів.

Дослідним шляхом встановлені типові інтервали байдужості за основними вимірами фігури: за обхватом грудей і талії ± 2 см. На даний показник впливає також здатність матеріалу деформуватися. Збільшення розтяжності матеріалу (наприклад, трикотажних полотен) забезпечує збільшення інтервалу байдужості.

Все це враховується під час встановлення інтервалів розмірних характеристик швейних виробів. Загальна співрозмірність швейних чоловічих виробів розмірам тіла у даний час характеризується трьома головними показниками: зростом, розміром, повнотою (для чоловіків – обхват талії). Слід також враховувати індивідуальні особливості фігури.

Для задоволення антропометричних вимог велике значення має ступінь вільності облягання виробом фігури, що забезпечується відповідними величинами прибавок та припусків. Мінімальний припуск по лінії грудей складає: для піджака – 2,5 см, для пальта – 5-6 см тощо.

Задоволення антропометричних вимог також може бути забезпечене використанням текстильних матеріалів, які здатні за рахунок деформації, видовження компенсуватися зміною розмірів тіла у динаміці. Чим більше видовження текстильних матеріалів, тим менші повинні бути припуски на вільне облягання.

Гігієнічні властивості – це гігроскопічність, теплозахисність, паро- та повітропроникність, водонепроникність, незабруднюваність.

Гігроскопічність – здатність чоловічого одягу всмоктувати вологу, забезпечувати поглинання поту та віддачу його у навколишнє середовище. Обумовлюється вона гігроскопічністю тканини, з якої виготовлений одяг. Так, при температурі 20 °С і відносній вологості повітря 65 % гігроскопічність чоловічого одягу з бавовняних тканин складає 12-18 %, лляних – 12, вовняних – 17, шовкових – 11, віскозних – 12, капронових – 3, лавсано-ацетатних – 7, триацетатних – 4,5 [1].

Теплозахисність – це здатність чоловічого одягу зберігати тепло, яке виділяється тілом. Вона залежить від виду та якості волокнистого матеріалу, а також від структури тканини. Теплозахисними властивостями володіє чоловічий одяг, який виготовлено із щільної товстої тканини з начосом чи ворсом, із вовняної, лавсанової або нітронової пряжі. На теплозахисні властивості чоловічого одягу впливають також його конструкція, покрій, фасон. Для збільшення теплозахисності використовують спеціальні прокладочні матеріали і відповідні вітростійкі прокладки. Велика роль в теплозахисності організму належить багатошаровому одягу.

Паропроникність – здатність чоловічого одягу пропускати водяну пару і тим самим забезпечувати нормальні умови життєдіяльності організму. Чим товстіша та щільніша тканина, тим менша паропроникність одягу. Найкращою паропроникністю характеризується чоловічий одяг із бавовняних та віскозних тканин, в одязі з пальтових, плащових тканин, особливо з плівковим покриттям цей показник гірший.

Повітропроникність чоловічого одягу забезпечує повітрообмін між зовнішнім середовищем та повітрям, яке розташоване у підодежному просторі. За своїм складом підодежне повітря відрізняється від оточуючого атмосферного, бо воно сприймає газоподібні виділення шкіри та забрудненого одягу.

Чоловічий одяг має бути повітропроникним, що необхідно для

забезпечення притоку свіжого повітря до і після видалення вуглекислоти із підодежного простору. Надлишкова кількість вуглекислоти негативно впливає на самопочуття та працездатність людини. Тому чоловічий одяг мусить добре вентилюватися, для чого у нижній частині пройми роблять отвори. На повітропроникність впливають волокнистий склад та структура тканини. Найбільшою проникністю володіють вироби білизняного та сорочкового асортименту, меншою – плащові, пальтові, костюмні вироби.

Водопроникність – це чинення опору одягом проникненню атмосферних опадів. Чоловічий одяг із матеріалів підвищеної щільності та водонепроникною обробкою має більш високу водоупорність. Проте матеріали із спеціальним просоченням повітронепроникні. Тому у чоловічому одязі, що виготовлений із водонепроникних тканин, повинні бути передбачені вентиляційні отвори.

Незабруднюваність одягу, його здатність не сприймати пил та інші забруднення залежить від складу волокон, структури та характеру обробки тканини та від наявності швів, рельєфів, складок. Тканини із пряжі фасонного сукання із жорсткою поверхнею характеризуються більшою пиломісткістю у порівнянні із тканинами з гладенькою, блискучою поверхнею. Менше забруднюються також апретовані тканини. Чим товстіша та щільніша тканина, тим менша її пилопроникність.

Маса швейного виробу має важливе значення для забезпечення нормальної життєдіяльності організму. Вона залежить від маси основних та допоміжних матеріалів, розміру, зросту, повноти та фасону виробу. У даний час помітна тенденція до зменшення маси чоловічого одягу за рахунок створення так званого пакету, у якому функції кожного шару суворо розмежовані: верхній, що піддається найбільшим діям зношуваних навантажень, має бути максимально легким, тонким і не нести теплозахисних функцій; другий шар – каркас – зберігати об'ємну форму, бути вітростійким, тонким і легким; третій – утеплюючий – несе функцію теплозахисту і повинен бути м'яким, пружним, пористим; четвертий – підкладковий – стійким до стирання.

Маса комплекту зимового чоловічого одягу складає іноді 1/10 маси тіла,

що викликає додаткові витрати енергії під час носіння, тому потрібне зниження маси одягу за рахунок використання більш легких основних, допоміжних та утеплюючих матеріалів [2].

Значення естетичних вимог до різних товарів неоднакове. Воно залежить як від виду, так і від їх призначення. Естетичні вимоги чоловічого одягу полягають у відповідності форми виробу його призначенню; сучасному стилю і моді; цілності композиції; кольоровому рішенню; пропорційності розмірів; відповідності ансамблевої єдності і якості поверхні; виразності фірмових знаків; якості упаковки. На формування естетичних вимог до одягу великий вплив має стиль і мода.

Стиль – історична стійка система засобів та прийомів художньої виразності. Стиль відображає характер епохи, художній смак, визначає докорінні зміни зовнішніх форм предметів побуту чоловічого одягу. Для сучасного стилю характерні лаконічність і чіткість форм.

У межах одного стилю можуть спостерігатися різноманітні варіації щодо оформлення чоловічого одягу, що пов'язано із природним прагненням людей до оновлення його відповідно з побутовими та естетичними потребами, які постійно змінюються. Часткові зміни форми виробу у межах даного стилю відносяться до поняття «мода».

Мода – це недовге господарювання тих чи інших смаків стосовно зовнішнього оформлення одягу. У розвитку і зміні моди спостерігається певна циклічність. Цикл продовжується приблизно 30-40 років. Під час кожного нового циклу у розвитку моди поступово змінюються всі лінії силуету та деталей, вони повторюються, але їм надається вже інший напрям.

Художнє оформлення одягу досягається гармонійною композицією форми матеріалів, кольору, оздоблення виробів.

Цільність композиції передбачає сприйняття форми виробу як єдиного цілого із виділенням основного елементу і підпорядкування другорядних.

Колір – важливий засіб естетичного вираження. Комбінуючи різноманітні кольори, можна значно збільшити або зменшити розмір виробу, його форму.

Яскраве і строкате забарвлення одягу несприятливо відбивається на психіці людини та викликає швидке стомлення очей.

Довговічність виробу залежить від опору його фізичному зношуванню.

Моральному зношуванню підлягають вироби складних покроїв, рідше – вироби так званих класичних форм.

Самим кращим варіантом терміну служби є співпадання часу фізичного та морального зношування, тобто оптимальний строк служби.

Усі вироби повинні виготовлятися відповідно до державних стандартів і затверджених методів обробки.

Економічні вимоги визначають доступність одягу широким масам населення при його високій якості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конопальцева Н.М., Рогов П.И., Крюков Н.А. Конструирование и технология изготовления одежды из различных материалов. В 2 ч. Ч. 1: Технология изготовления одежды : учеб. пособ. Москва : Академия, 2007. 256 с.

2. Товарознавство текстильних, швейних і трикотажних товарів : підручник / Д.І. Козьмич та ін. Київ : Вища школа, 1992. 408 с.

УДК: 61. 614: 351.77

**МЕДИЧНА ЕТИКА, ДЕОНТОЛОГІЯ ТА МЕДИЧНЕ ПРАВО:
РІЗНІСТЬ ТА ВЗАЄМОДІЯ**

Тихонова В. С.

студентка I курсу стоматологічного факультету

Давидов П. Г.

кандидат філософських наук, доцент

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

У статті розглядаються наукові підходи щодо визначення термінів «медична етика», «деонтологія», «медичне право» та їх значення у регулюванні медичної діяльності та формуванні морально-етичного образу медичного працівника та належного рівня його правосвідомості.

Ключові слова: медична етика, деонтологія, медичне право, норми моралі, норми права, регулювання відносин.

Актуальність. В наш час, рівень розвитку науки і техніки підвищується кожен рік, особливо це стосується медичної деонтології та етики, як науки про моральний, естетичний та інтелектуальний образ людини, яка присвятила своє життя шляхетній справі – турботі про здоров'я людини; медичного права, яке регулює правові аспекти у відносинах лікаря та пацієнта. Ці складові про те, які повинні бути відносини між медичними працівниками, хворими та їх родичами, а також між співробітниками у медичному колективі та цілими установами, що борються за життя та здоров'я людей.

Мета дослідження. Показати різницю між медичною етикою, деонтологією та медичним правом. Провести аналіз взаємовідносин етики та права, знайти їх спільні та відмінні риси.

Матеріал і методи. Сучасна медична наука являє собою комплекс знання

не лише природничо-наукового чи гуманітарного. Діючи в рамках системи, що виражена основними концептами: природа, людина, хвороба, норма, відхилення, смерть, здоров'я сучасна медицина вже сьогодні з повним правом діє ще і в соціологічному вимірі. Інакше кажучи, від медицини клінічних випадків, медична наука сьогодні перейшла до розгляду соціальних випадків. Причини цього вже неодноразово називалися: це, з одного боку, медикалізація культури та суспільства, з іншого – сам історичний процес медичної науки, в результаті якого медицина вийшла на той рівень, коли не бути наукою «глобального» масштабу вона просто не могла [6].

Між природньо-науковою стороною медичної науки та її гуманітарними складовими з самого початку є напруження та неузгодженість, хоча б чисто гносеологічна. Так, гуманітарний підхід як принцип дослідження передбачає роботу з ціннісно-смысловими характеристиками об'єкту медичної науки, часом з повним відривом від фізіологічного базису. У сфері ж чисто природньо-науковій гуманітарний підхід є вторинним і береться до уваги згодом [1].

У всі часи лікарів вважали гарантами здоров'я. Головною метою цієї професії є лікування хвороб. Але необхідно розуміти, що людський організм являє собою єдине ціле, і коли порушується робота одного органу, в цей процес включається весь організм. Це дає можливість зауважити, що зміни, які притаманні хворобі є системними і треба лікувати недугу як загальний стан, а не тільки направляти лікарські зусилля на руйнування окремих органних чи системних порушень.

Сьогодні важко знайти лікаря який не погодиться з тим, що лікарське мистецтво детермінується не тільки професіональними медичними знаннями, вміннями та навичкам, але й психологічними факторами і, насамперед, психологічними особливостями лікаря як суб'єкта медичної діяльності.

Психологічні особливості лікаря, як вказують психологи в експериментальних дослідженнях, опосередковують характер взаємодії лікаря з пацієнтом, характер взаємин лікаря з іншими медичними спеціалістами, відношення лікаря до себе як до суб'єкта професійної діяльності. Всі ці аспекти

увібрала в себе медична етика.

Медична етика є складовою частиною етики. Вона розглядає питання щодо сукупності норм поведінки та моралі лікаря, почуття професійного обов'язку та честі, совісті та гідності. Мораль регулює відношення лікаря до хворого, до здорової людини, до співпрацівників, до суспільства та до держави [2].

Медична етика включає в себе такі концепції, як наукова і практична: *наукова* – розділ медичної науки, що вивчає етичні та моральні аспекти діяльності медичних працівників; *практична* – область медичної практики, завданнями якої є формування та застосування етичних норм і правил у професійній медичній діяльності [9].

Медична етика формувалася в той же час, що коли відбувалося становлення професії лікаря. Що цікаво, засновником і медичної етики, і наукового лікування в Європі є видатний давньогрецький лікар і філософ Гіпократ. Ним вперше були розроблені моральні вимоги до лікаря та його ставлення до хворого і колег. У сучасній медицині великого значення набула його етика, основними положеннями якої є:

1. Повага до життя.
2. Заборона на заподіяння шкоди хворому.
3. Повага до особистості хворого.
4. Лікарська таємниця.
5. Повага до професії.

Медична етика відрізняється від медицини тим, що багато її проблем та ситуацій виходять за межі компетентності лікаря та беруть до уваги життєво важливі права пацієнта. Тому рішення тут приймає не одна особа (в нашому випадку лікар), а група людей, до якої можуть входити інші лікарі, сам пацієнт, юрист.

У наш час медична етика спирається більше на права пацієнта, ніж на автономію лікаря. Хельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації підтвердила Нюрнберзький кодекс і створила основний принцип медичної

допомоги: «Інтереси випробуваного завжди повинні переважати над інтересами науки і людства в отриманні нових знань» [5].

Аспекти медичної етики включають в себе:

- Повагу до автономії пацієнта;
- Гуманне ставлення до пацієнта;
- Повагу людської гідності пацієнта;
- Шанобливе ставлення до колег;
- Прояв дбайливого ставлення до помираючої людини.

Головним завданням медичної етики є створення основних морально-етичних принципів та врегулювання поведінки лікаря та пацієнта, її основними принципами вважаються: «Не нашкодь» та принцип «Справедливості».

Порушення принципів медичної етики, що викладені в міжнародних, національних, професійних, етичних кодексах, деклараціях та присягах карається моральним докором співробітників, презирством пацієнтів, їх родичів та суспільством [8].

Медична етика була заснована внаслідок з'єднання філософії та медицини, й перетворилася на практичну філософію, що дає мудрому лікареві шанс піднятися до божественних висот при рішенні питань життя і смерті. Вона увібрала в себе найвищі та найгуманніші релігійні встановлення.

Зупинимося детальніше на медичній деонтології. Дуже часто вважають, що медична етика та деонтологія – це одне й те саме. Проте це не так, адже, «Медична етика» охоплює значно ширше коло питань, а «Деонтологія» ж є частиною медичної етики, яка розглядає сукупність норм та принципів поведінки медичного працівника при виконанні своїх професійних обов'язків. Вона вивчає принципи *належної* поведінки лікаря, що направлені на підвищення ефективності лікування, усунення несприятливих факторів у медичній діяльності та шкідливих наслідків неповноцінного лікування.

Термін був введений Єремієм Бентамом в його роботі «Деонтологія, або наука про мораль» (англ. Deontology or The Science of Morality) для позначення теорії моральності як науки про мораль. Згодом наука звузилася до

характеристики проблем людського обов'язку, розглядаючи обов'язок як внутрішнє переживання примусу, що задається етичними цінностями.

Головним принципом медичної деонтології є принцип «*Дотримання обов'язку*». Виконуючи професійний обов'язок, лікар покладає на себе відповідальність, особистість переводить соціальні вимоги в мотиви своєї поведінки. Обов'язок означає певне коло професійних й суспільних зобов'язань та виконання своїх обов'язків, що склалися на основі професійних. Обов'язком медичного працівника є надання допомоги хворому на найвищому професійному рівні та ніколи і ні за яких умов не брати участі в діях, що можуть нанести шкоду фізичному чи психічному здоров'ю людей.

Медична деонтологія вивчає:

1. Проблеми взаємовідносин з хворими та їх родичами;
2. Питання дотримання лікарської таємниці;
3. Проблеми взаємин у медичному колективі;
4. Міри відповідальності за життя та здоров'я хворих.

Деонтологія наказує медичному працівнику:

- Виконувати свій професійний обов'язок перед пацієнтами та суспільством – всі свої знання та вміння направляти на зміцнення та збереження здоров'я та життя пацієнтів;

- Сумлінно відноситись до виконання своїх професійних обов'язків – надавати медичну допомогу, поважно й гуманно ставитись до пацієнтів, постійно підвищувати рівень своїх професійних знань;

- Прагнути до реалізації принципів та норм медичної професії у своїй практичній діяльності – не завдавати шкоди, проявляти співчуття, бути справедливим, зберігати лікарську таємницю.

Будь-якому працівникові медичної сфери повинні бути притаманні такі якості, як співчуття, доброта, чуйність, дбайливість і уважне ставлення до хворого. Ще Ібн Сіна вимагав особливого підходу до хворого: «Ти повинен знати, що кожна окрема людина має особливу натуру, властиву йому особисто. Рідко буває або зовсім неможливо, щоб хто-небудь мав однакову з ним

натуру». Велике значення має слово, що має на увазі не тільки культуру мови, а й почуття такту, вміння підняти хворому настрій, не ранили його необережним висловлюванням. Особливе значення в медичній професії набувають такі загальнолюдські норми спілкування, як вміння поважати і уважно вислухати співрозмовника, продемонструвати зацікавленість у змісті бесіди і думці хворого, правильне і доступне побудова мови. Не менш важливий і зовнішній охайний вигляд медичного персоналу: чисті халат і шапочка, акуратна змінне взуття, доглянуті руки з коротко підстриженими нігтями. Ще в давньоіндійській медицині лікар говорив своїм учням-послідовникам: «Ти тепер залиш свої пристрасті, гнів, користолюбство, шаленість, марнославство, гордість, заздрість, грубість, блазнювання, фальшивість, лінощі і всяку хибну поведінку. Відтепер ти будеш носити твоє волосся і твої нігті коротко вистриженими, одягатися в червоний одяг, вести чисте життя» [3].

Існує чимало документів щодо медичної етики та деонтології. Упродовж тривалого часу положення не систематизували, вони існували або у вигляді окремих положень і висловів, або у вигляді перекладених та адаптованих праць Гіппократа.

Розглянемо ще одну важливу деталь без якої медицина не в змозі обійтися – *медичне право*.

Медичне право (навчальна дисципліна – «Медичне право України») це система правових норм, що регулюють відносини пацієнтів, їх законних представників та медичних працівників, які виникають між цими категоріями в процесі надання медичної допомоги [4].

Медичне право складається з предмету та методу. Предмет правового регулювання є тим, на що діє право. Тобто, якісно однорідні різновиди суспільних відносин, на які діють норми конкретної правової галузі. Методом правового регулювання є сукупність засобів, способів та прийомів, за допомогою яких право діє на відносини у суспільстві, на поведінку організацій та громадян у таких відносинах.

Правова культура медичного працівника – це його правосвідомість,

розуміння принципів медичного права, повага до нього, переконаність у справедливості законів та в потребі їх неухильного дотримання у медичній діяльності. Це критичне творче осмислення правових норм, законів та явищ з погляду їх гуманістичного, демократичного та морального змісту.

Професійна культура медичного працівника вимагає:

1. Знання законодавства та медичного права.
2. Уміння користуватися правовим інструментарієм у повсякденній медичній діяльності під час прийняття та оформлення рішень.
3. Переконаність у необхідності і соціальній корисності законів та підзаконних актів в системі охорони здоров'я [1].

Всі вищерозглянуті складові медицини дуже важливі, їх основним завданням є регулювання людської діяльності. Ось тут вони і відрізняються. Медична етика та деонтологія відповідають за норми моралі медичного працівника, а медичне право – за норми права (табл.1).

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика норм права та моралі

Норми моралі	Норми права
Формуються у процесі затвердження, розвитку моральних поглядів та ідеалів, містяться у свідомості та виражаються в громадській думці.	Встановлені чи санкціоновані державою, офіційно зафіксовані в юридичних актах.
Існують у свідомості людей і формального визначення не мають.	Характерна конкретність змісту, визначеність формулювань.
Забезпечуються позадержавними засобами: звичаями, внутрішніми мотивами.	Забезпечуються заходами державного примусу.
Виконуються як звичка, за внутрішніх спонукань.	Обов'язкові для виконання з моменту вступу в силу юридичного акту.
Складаються, поширюються і відмирають впродовж тривалого часу.	Набувають чинності, змінюються і скасовуються офіційно. В точно визначеному порядку
Містять детальну регламентацію поведінки суб'єктів, формулюють їхні конкретні права та обов'язки.	Є загальними правилами поведінки суб'єктів, сформульованими у вигляді принципів або ідей

Питання про відмінність моралі і права як форм регулювання медичної діяльності слід відрізнити від сучасної проблеми змістовного відповідності

норм права і принципів моралі. Вперше в ХХ в. на проблему відповідності та невідповідності права і моралі звернув увагу німецький психіатр і філософ К. Ясперс. Він стверджував, що людство в ХХ в. вперше зіткнулося з явищем, названим їм «феноменом злочинної державності». Ясперс визначив цей феномен як юридичне втілення морального зла.

Практика регулювання людських відносин свідчить, що мораль і право, зокрема, норми і принципи медичної етики і медичного права знаходяться між собою в складних відносинах, систематизація яких необхідна для чіткої узгодженості між собою вимог закону, відомчих наказів та інструкцій, з одного боку, і вимогами професійної етики і моралі – з іншого. Все різноманіття співвідношень вимог права і моралі можна звести до двох основних форм: сприяння і протидії, або «єдності і протилежності».

Прикладом єдності моралі і права служить новий правовий принцип «пріоритету людини» над інтересами суспільства і науки.

Окрім єдності також можна побачити і відмінності правових норм від моральних цінностей.

Слід зазначити, що за своєю зрозумілістю норми моралі не можуть служити єдиним результатом лікарської поведінки. Право – це загальний спосіб існування та об'єктивний результат цієї діяльності. Результатами права є уявлення про добро і зло, звичаї, знаряддя праці, засоби комунікації. Право – соціально-нормативне, а його норми – історично первинні.

Протиставлення моралі і права або применшення ролі одного з них видається необґрунтованим, так як норма моралі – це ідеальна основа, зразок, еталон поведінки, в той час як норма права – правило поведінки, що служить досягненню такого зразка.

Висновки. В сучасних умовах медицина відіграє дуже важливу роль у житті суспільства. Тому відносини між медичними працівниками та їх пацієнтами виходять за межі звичайних побутових відносин між людьми. Вони потребують знання та дотримання принципів етики лікаря та хворого, правових аспектів регулювання їх взаємовідносин.

Враховуючи все вищезазначене можна зробити висновок, що медична етика, деонтологія та медичне право – це знання, розуміння, психологічне сприйняття чинного права та поведінка медичного працівника в межах чинної правової моделі. Вони є складовими регулювання відносин між медичним працівником та пацієнтом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абу Алі Ібн Сіна Канон лікарської науки. Кі. 1. Ташкент, 1954.
2. Братанюк Л.Є. Основи права і законодавства в охороні здоров'я, 2011, 40 с.
3. Досвід філософсько-методологічного аналізу лікарської діагностики Є. І. Чазов, Г.І. Кротков, Иванюшкин А.Я. Введение в биоэтику. В.Н. Игнатъев, Р.В. Коротких. М. : Медицина, 1998, 384 с.
4. Медицинское право [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suvorov.legal/meditsinskoe-pravo/>
5. Осокина О.И. Основы биоэтики и биобезопасности, 2016, 23 с.
6. Теоретические основы биомедицинской этики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studme.org/255348/etika_i_estetika/moral_pravo
7. Health management, ethics and research [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.open.edu/openlearncreate/mod/oucontent/view.php?id=225&printable=1>
8. Principles of Bioethics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://depts.washington.edu/bhdept/ethics-medicine/bioethics-topics/articles/principles-bioethics>

**ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Тичковська Леся Петрівна

к.е.н., доцент

Костюк Карина Анатоліївна

студент, бакалавр

Київський національний економічний університет

ім. В.Гетьмана

м. Київ, Україна

Анотація. У дослідженні на основі критичного аналізу підходів до розуміння поняття «сільський туризм» запропоновано авторське визначення терміну: «сільський туризм – це комплексна сфера соціально-економічної діяльності, орієнтована на створення додаткового джерела доходу для жителів сільської місцевості та розвитку сільських територій за допомогою надання сільськими жителями туристських послуг». Поліфункціональність сільського туризму визначила необхідність виділення окремих різновидів та рівнів цього виду туристичної діяльності : сільський, екологічний, зелений, подієвий, освітній, аграрний, пізнавальний, пригодницький, спортивний туризм. Найбільший розвиток сільський туризм отримав у Західній Україні, зокрема, в Івано-Франківській області, де зареєстровано більше 80% всіх садиб, що пройшли категоризацію.

Максимальне розкриття потенціалу сільського туризму в Україні потребує комплексного підходу та вжиття заходів на трьох рівнях: державному, на якому забезпечується створення умов для розвитку сільського туризму (правова база, фінансова підтримка, кадрове забезпечення, глобальна інформаційна підтримка); регіональному, на якому забезпечується формування агротуристичних кластерів, включаючи комплексні об'єкти залучення туристів;

муніципальному, на якому ведеться робота з підтримки конкретних фермерів та сільських господарів-власників, які працюють в галузі сільського туризму.

Ключові слова: сільський туризм, туризм у сільській місцевості, садиба, внутрішній туризм, зелений туризм

Постановка проблеми. Для багатьох країн світу сільський туризм є важливою сферою туристичної діяльності та основою соціально-економічного розвитку сільської місцевості. За різними оцінками кількість туристів у світі, що надають перевагу послугам у сфері сільського туризму становить понад 100 млн осіб на рік. Зазначені цифри характеризують міжнародні туристичні потоки. При цьому, дані щодо внутрішнього туризму є значно більшими. Розвиток туризму на сільських територіях є економічно вигідним та соціально значущим видом підприємницької діяльності, який сприяє сталому розвитку сільських територій: розвитку інфраструктури, поліпшенню якості життя, збільшенню доходів місцевого населення, забезпечує створення робочих місць, підтримує та створює умови для збереження екології, традицій та культури місцевості. Тому виявлення особливостей сільського туризму, проблем та перспектив його розвитку в Україні є важливим науковим та практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку сільського туризму активно досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. В рамках цього дослідження активно використовувалися наукові напрацювання таких вчених як: Б. Бартман [1], В. Маховка [2], О. Сердюкові [3], Н. Пер дерій [4] та ін.

Мета публікації. Мета дослідження полягає у поглибленні розуміння сутності сільського туризму, визначення його ролі як інструменту соціально-економічного розвитку сільської місцевості, а також узагальнення перспектив зміцнення в Україні.

Результати та обговорення. Туризм відіграє важливу роль в економіці багатьох держав, при цьому в окремих з них саме туристична діяльність

забезпечує основні грошові надходження до бюджетів. Україна відноситься до держав з багатими культурними та історичними традиціями, які поряд із існуючим природно-ресурсним потенціалом створюють міцну основу для розвитку туристичної діяльності на регіональному рівні.

Сільський туризм є основним видом туристичної діяльності у сільській місцевості. На сьогоднішній день також існує поліваріантність визначень терміна «сільський туризм». Для одних країн сільський туризм відноситься до певного виду відпочинкової діяльності, в той час як в інших країнах, сільський туризм є проявом більш загального виду туристичної діяльності – екологічного туризму. Також існують країни, де сільський туризм є видом економічної діяльності, яким займаються переважно приватні підприємці, при цьому в окремих країнах, враховуючи кліматичні особливості, цей вид туризму має яскраво виражений сезонний характер. Тому виступає певним допоміжним видом діяльності для приватного селянського господарства [1].

На основі критичного аналізу підходів до визначення поняття «сільський туризм» під ним запропоновано розуміти комплексну сферу соціально-економічної діяльності, орієнтовану на створення додаткового джерела доходу для жителів сільської місцевості та розвитку сільських територій за допомогою надання сільськими жителями туристських послуг.

Поліфункціональність сільського туризму визначає необхідність виділення окремих різновидів та рівнів цього виду туристичної діяльності [2]; [3]. В першу чергу доречно виділити туризм в сільській місцевості в цілому, під яким правильно розуміти всі види туристської діяльності (сільський, екологічний, зелений, подієвий, освітній, аграрний, пізнавальний, пригодницький, спортивний туризм) за межами міського середовища.

Ще більш вузьким сегментом сільського туризму виступає агротуризм (фермерський туризм) - вид сільського туризму, спрямований на знайомство і залучення туристів в сільськогосподарські види діяльності (участь в роботах

І зовсім специфічним видом сільського туризму є автентичний сільський туризм (сільський туризм у вузькому сенсі, у власному розумінні) - туристична

діяльність, яка відбувається в рамках виробничих циклів фермерських сімей [4, р. 265-270].

Оцінити рівень розвитку сільського туризму в регіонах України є непростим завданням, оскільки статистичні дані щодо кількості туристів за цим видом туристичної діяльності Державна служба статистики України не збирає та не публікує. Але при цьому за даними Держстату можна певною мірою провести аналіз показників господарської діяльності суб'єктів господарювання у сфері сільського туризму (показники господарської діяльності представлено за 2014-2017 рр.). Дані за 2018-2020 роки відсутні.

За приблизними оцінками в Україні здійснюють діяльність понад 1600 садиб сільського туризму, лише частина з яких має категорію та обліковується Держстатом.

У 2017 році суб'єктами господарювання – фізичними особами підприємцями у сфері сільського туризму було зароблено 53,6 млн. грн., що у 4,7 разів більше, ніж у 2014 році. На основі побудови регресійної моделі встановлено, що у 2020 році середньорічний дохід однієї садиби потенційно міг становити 237 тис. грн., що є досить непоганим показником, якщо врахувати той факт, що сільський туризм є не основним, а додатковим видом діяльності для власників садиб [5].

Позитивною тенденцією розвитку сільського туризму в Україні є стабільне збільшення середньої тривалості перебування розміщених осіб, яка зросла з 2,4 днів до 2,6 дн. та заповнюваності.

Найбільший розвиток сільський туризм отримав у Західній Україні, зокрема, в Івано-Франківській області, де зареєстровано більше 80% всіх садиб, що пройшли категоризацію.

Останні роки виявилися позитивними для сфери сільського туризму, особливо це стосується 2019 та 2020 років, коли внаслідок пандемії вірусної інфекції COVID-2019 було накладено суттєві заборони на подорожі за кордон і багато українців почали більш активно подорожувати в середині країни та користуватися послугами у сфері сільського туризму.

З метою максимального розкриття потенціалу сільського туризму в Україні необхідний комплексний підхід та вжиття заходів на трьох рівнях: державному, на якому забезпечується створення умов для розвитку сільського туризму, в тому числі правової бази, фінансової підтримки, кадрового забезпечення, глобальної інформаційної підтримки; регіональному, на якому забезпечується формування агротуристичних кластерів, включаючи комплексні об'єкти залучення туристів, які працюють в інтересах відразу багатьох підприємців, що займаються сільським туризмом в регіоні; муніципальному, на якому ведеться робота з підтримки конкретних фермерів та сільських господарів-власників, які працюють в галузі сільського туризму, а також щодо підвищення туристичної привабливості місцевої культурно-матеріальної та природної спадщини. Велику роль на цьому рівні грає самоорганізація і кооперація підприємців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного дослідження встановлено, що сільський туризм виступає важливою сферою туристичної діяльності для багатьох країн світу. Україна з її природно-ресурсним потенціалом та багатою культурною спадщиною має всі шанси реалізувати потенціал сільського туризму в багатьох регіонах держави. Але реалізації цього потенціалу можлива лише за умови комплексного підходу щодо вирішення існуючих проблем у сільській місцевості.

Перспективами подальших досліджень є розробка програми заходів на державному, регіональному та місцевому рівнях для розвитку туризму у сільській місцевості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bartmann B. Promoting the Particular as a Niche Cultural Tourism Development Strategy in Small Jurisdictions. *Progress in Cultural Tourism Hospitality Research* 1998. URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/2677> (дата звернення: 01.05.2021).

2. Маховка В. Сільський (зелений) туризм як напрям розвитку сільських територій у Полтавській області. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2014. Вип. 19(2). С. 130-140.
3. Сердюкова О. М. Сутність сільського зеленого туризму. *Економіка та держава*. 2014. № 3 С. 87-90.
4. Передерій Н.О. Напрямки розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 1(8), т. 1, С. 265-270.
5. Статистичний бюлетень «Колективні засоби розміщення в Україні»: офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_kzr_bl.htm (дата звернення: 01.05.2021).

ГЕНЕЗИС ФОРМУЛЫ БИНЕ И ЕЕ ОБОБЩЕНИЕ

Ткаченко Иван Семенович

доктор экономических наук
профессор, профессор кафедры
автоматизированных
систем и моделирования экономики
Хмельницкого национального университета.

Аннотация: Бине и Виет.Фибоначчи и Люк здесь друг друга найдут и еще многих других позовут, а Эйлера и Муавра объединяет в ней логики правда. И этот мой скромный успех, надеюсь, будет полезен для всех.

Ключевые слова: формула Бине, обобщение, квадратное уравнение, формула Виета, формула Муавра, число Фидия, числа Фибоначчи, числа Люка формула Эйлера, комплексные числа.

Введение. Можно найти как в литературе, так и электронных ресурсах достаточное количество публикаций о свойствах корней приведенного квадратного уравнения, которые приводят к получению различных вариантов сечений, не только золотого сечения, но и иных на основе формулы Бине[1]. Ознакомление с известными научными работами приводит к мысли о том, что все они есть частные случаи, получаемые в результате доказательства следующей теоремы.

Теорема. Если приведенное квадратное уравнение

$$x^2 + px + q = 0 \quad (1)$$

имеет корни

$$x_1 = \frac{-p + \sqrt{p^2 - 4q}}{2} \quad \text{и} \quad x_2 = \frac{-p - \sqrt{p^2 - 4q}}{2}, \quad (2,3)$$

которые удовлетворяют условиям:

$$p > 2\sqrt{q} \quad (4)$$

и теоремы Виета

$$x_1 + x_2 = -p, \text{ и } x_1 x_2 = q, \quad (5, 6)$$

являются действительными числами, то сумма их n -х степеней определяется следующим образом:

$$B_+(n+1) = x_1^n + x_2^n = \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l} \frac{n(n-l-1)!}{l!(n-2l)!} p^{n-2l} q^l \quad (7)$$

И разность их n -х степеней определяется как сумма:

$$B_-(n-1) = \frac{x_1^n - x_2^n}{\sqrt{p^2 - 4q}} = \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l-1} \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l-1)!} p^{n-2l-1} q^l, \quad (8)$$

а в случае

$$p < 2\sqrt{q} \quad (9)$$

корни уравнения (1) есть пара комплексных сопряженных чисел

$$x_1 = \frac{-p + i\sqrt{p^2 - 4q}}{2} \text{ и } x_2 = \frac{-p - i\sqrt{p^2 - 4q}}{2} \quad (10, 11)$$

при этом сумма и разность их n -х степеней будет соответственно

$$B_+(n+1) = x_1^n + x_2^n = 2\rho^n \cos(n\alpha), B_-(n-1) = x_1^n - x_2^n = -2i\rho^n \sin(n\alpha), \quad (12,13)$$

где модуль комплексных чисел есть

$$\rho = \frac{1}{2}\sqrt{2p^2 - 4q} \text{ и аргумент } \alpha = \pm \arctg\left(\frac{1}{p}\sqrt{p^2 - 4q}\right). \quad (14, 15)$$

Доказательство. Пусть уравнение (1) имеет корни (2) и (3), удовлетворяет условию(4), а также условиям теоремы Виета(5) и (6), покажем, что суммы степеней этих корней имеют определенную тенденцию, которую определим следующим образом:

$$x_1^0 + x_2^0 = \left(\frac{-p + \sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^0 + \left(\frac{-p - \sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^0 = 2 \quad (16)$$

при любых значениях p и q ,

$$x_1^1 + x_2^1 = \left(\frac{-p + \sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^1 + \left(\frac{-p - \sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^1 = -p, \quad (17)$$

$$x_1^2 + x_2^2 = (x_1 + x_2)^2 - 2x_1x_2 = (-p)^2 - 2q = (-1)^2p^2 + (-1)2q, \quad (18)$$

$$\begin{aligned} x_1^3 + x_2^3 &= (x_1 + x_2)^3 - 3x_1x_2(x_1 + x_2) = (-p)^3 - 3q(-p) \\ &= (-1)^3p^3 + (-1)^23pq, \end{aligned} \quad (19)$$

$$\begin{aligned} x_1^4 + x_2^4 &= (x_1 + x_2)^4 - 4x_1x_2(x_1^2 + x_2^2) - 6x_1^2x_2^2 \\ &= (p^4 + (-1)^34q(p^2 - 2q) + (-1)^26q^2 = \\ &= (-1)^4p^4 + (-1)^34p^2q + (-1)^2q^2. \end{aligned} \quad (20)$$

Дальнейший процесс определения значений коэффициентов для правой части сумм степеней корней, приведенного квадратного уравнения, может быть продолжено с помощью вытекающего из сделанных преобразований на основании рекуррентного соотношения:

$$a_{n,l} = (-q)a_{n-2,l-1} + (-p)a_{n-1,l}; \quad (21)$$

действительно имеем, продолжая начатое

$$x_1^5 + x_2^5 = (-1)^5p^5 + (-1)^45p^3q + (-1)^35pq^2; \quad (22)$$

$$x_1^6 + x_2^6 = (-1)^6p^6 + (-1)^56p^4q + (-1)^49p^2q^2 + (-1)^32q^3; \quad (23)$$

$$x_1^7 + x_2^7 = (-1)^7p^7 + (-1)^67p^5q + (-1)^514p^3q^2 + (-1)^47pq^3; \quad (24)$$

и обобщая на случай, когда сумма корней будет определена для n -го порядка, получим:

$$x_1^n + x_2^n = \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l} \frac{n(n-l-1)!}{l!(n-2l)!} p^{n-2l} q^l = T_+(n), \quad (25)$$

где $\lfloor \frac{n}{2} \rfloor$ - целая часть числа $\frac{n}{2}$.

Проверим справедливость этого обобщения для случая $n = 9$:

$$\begin{aligned}
x_1^9 + x_2^9 &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{9}{2} \rfloor = 4} (-1)^{9-l} \frac{9(9-l-1)!}{l!(9-2l)!} p^{9-2l} q^l \\
&= (-1)^{9-0} \frac{9(9-0-1)!}{0!(9-2 \cdot 0)!} p^{9-2 \cdot 0} q^0 \\
&\quad + (-1)^{9-1} \frac{9(9-1-1)!}{1!(9-2 \cdot 1)!} p^{9-2 \cdot 1} q^1 \\
&\quad + (-1)^{9-2} \frac{9(9-2-1)!}{2!(9-2 \cdot 2)!} p^{9-2 \cdot 2} q^2 \\
&\quad + (-1)^{9-3} \frac{9(9-3-1)!}{3!(9-2 \cdot 3)!} p^{9-2 \cdot 3} q^3 \\
&\quad + (-1)^{9-4} \frac{9(9-4-1)!}{4!(9-2 \cdot 4)!} p^{9-2 \cdot 4} q^4 = \\
&= (-1)^9 p^9 + (-1)^8 9 p^7 q + (-1)^7 27 p^5 q^2 + (-1)^6 30 p^3 q^3 \\
&\quad + (-1)^5 p q^4.
\end{aligned} \tag{26}$$

Обратив внимание на соотношения (22), (23) и (24), заметим, что соотношение (24) может быть получено умножением элементов соотношения (22) на $(-q)$, и их сложением с элементами соотношения (23) умноженными на $(-p)$, то есть

$$\begin{aligned}
&(-1)^5 p^5 (-q) + (-1)^4 5 p^3 q (-q) + \dots + (-1)^4 9 p^2 q^2 (-p) + (-1)^3 2 q^3 (-p) = \\
&= (-1)^7 p^7 + (-1)^6 7 p^5 q + (-1)^5 14 p^3 q^2 + (-1)^4 7 p q^3;
\end{aligned}$$

иначе говоря, правые части сумм n -х степеней корней приведенного квадратного уравнения (1) могут быть определены с помощью рекуррентного соотношения

$$B_+(n) = (-q)B_+(n-2) + (-p)B_+(n-1)$$

для $n \geq 2$, зная, что $B_+(0) = 2$ и $B_+(1) = -p$. (27)

Аналогичным способом проведем формирование разностей n -х степеней корней приведенного квадратного уравнения(1):

$$x_1^0 - x_2^0 = \left(\frac{-p + \sqrt{p^2 - 4q}}{2} \right)^0 - \left(\frac{-p - \sqrt{p^2 - 4q}}{2} \right)^0 = 0 \tag{28}$$

$$x_1^1 - x_2^1 = \left(\frac{-p + \sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^1 - \left(\frac{-p - \sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^1 = \sqrt{p^2 - 4q}, \quad (29)$$

$$x_1^2 - x_2^2 = (x_1^1 + x_2^1)(x_1^1 - x_2^1) = -p\sqrt{p^2 - 4q}, \quad (30)$$

$$\begin{aligned} x_1^3 - x_2^3 &= (x_1^2 + x_1x_2 + x_2^2)(x_1^1 - x_2^1) = (p^2 - 2q + q)\sqrt{p^2 - 4q} \\ &= (p^2 - q)\sqrt{p^2 - 4q}, \end{aligned} \quad (31)$$

где $(x_1^2 + x_2^2)$ это есть соотношение (18), а x_1x_2 соответственно (6);

$$\begin{aligned} x_1^4 - x_2^4 &= (x_1^2 + x_2^2)(x_1^1 + x_2^1)(x_1^1 - x_2^1) \\ &= ((-1)^2p + (-1)2q)(-p)\sqrt{p^2 - 4q} = \\ &= ((-1)^3p^3 + (-1)^22pq)\sqrt{p^2 - 4q}, \end{aligned} \quad (32)$$

где $(x_1^2 + x_2^2)$ это есть соотношение (18), а $(x_1^1 + x_2^1)$ соответственно (5) и $(x_1^1 - x_2^1)$ это (30).

Выполненные преобразования показывают, что коэффициенты полиномов правых частей разностей корней приведенного квадратного уравнения(1), последующих за ним определяются на основе такого соотношения

$$a_{n,l} = (-q)a_{n-1,l} + (-p)a_{n-2,l-1}, \quad (33)$$

то есть, продолжая начатые формирования соотношений для разностей корней, найдем, что

$$x_1^5 - x_2^5 = ((-1)^4p^4 + (-1)^33p^2q + (-1)^2q^2)\sqrt{p^2 - 4q}, \quad (34)$$

$$x_1^6 - x_2^6 = ((-1)^5p^5 + (-1)^44p^3q + (-1)^33pq^2)\sqrt{p^2 - 4q}, \quad (35)$$

$$x_1^7 - x_2^7 = ((-1)^6p^6 + (-1)^55p^4q + (-1)^46p^2q^2 + (-1)^3q^3)\sqrt{p^2 - 4q}, \quad (36)$$

и наконец, разность корней будет определяться для n –го порядка:

$$x_1^n - x_2^n = \sqrt{p^2 - 4q} \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l-1} \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l-1)!} p^{n-2l-1} q^l, \quad (37)$$

где $\lfloor \frac{n}{2} \rfloor$ - целая часть числа $\frac{n}{2}$, и $n \geq 2$, а выражение в скобках обозначим

как

$B_-(n)$, тогда

$$x_1^n - x_2^n = \sqrt{p^2 - 4q} \cdot B_-(n) \text{ или } B_-(n) = \frac{x_1^n - x_2^n}{\sqrt{p^2 - 4q}} \quad (38)$$

Проверим справедливость этого обобщения для случая $n = 9$:

$$\begin{aligned} x_1^9 - x_2^9 &= \left(\sum_{l=0}^{\lfloor \frac{9}{2} \rfloor = 4} (-1)^{9-l-1} \frac{(9-l-1)!}{l!(9-2l-1)!} p^{9-2l-1} q^l \right) \sqrt{p^2 - 4q} \\ &= ((-1)^{9-0-1} \frac{(9-0-1)!}{0!(9-2 \cdot 0-1)!} p^{9-2 \cdot 0-1} q^0 \\ &\quad + (-1)^{9-1-1} \frac{(9-1-1)!}{1!(9-2 \cdot 1-1)!} p^{9-2 \cdot 1-1} q^1 \\ &\quad + (-1)^{9-2-1} \frac{(9-2-1)!}{2!(9-2 \cdot 2-1)!} p^{9-2 \cdot 2-1} q^2 \\ &\quad + (-1)^{9-3-1} \frac{(9-3-1)!}{3!(9-2 \cdot 3-1)!} p^{9-2 \cdot 3-1} q^3 \\ &\quad + (-1)^{9-4-1} \frac{(9-4-1)!}{4!(9-2 \cdot 4-1)!} p^{9-2 \cdot 4-1} q^4) \sqrt{p^2 - 4q} = \\ &= ((-1)^8 p^8 + (-1)^7 7 p^6 q + (-1)^6 15 p^4 q^2 + (-1)^5 10 p^2 q^3 \\ &\quad + (-1)^4 q^4) \sqrt{p^2 - 4q}. \end{aligned} \quad (39)$$

Можно также заметить, что в правой части равенства (36) полином в скобках получается умножением элементов полинома соотношения (34) на $(-q)$ и его сложением с элементами полинома соотношения (35) умноженными на $(-p)$, то есть

$$\begin{aligned} &(-1)^4 p^4 (-q) + (-1)^3 3 p^2 q (-q) + \dots + (-1)^4 4 p^3 q (-p) + (-1)^3 3 q p (-p) = \\ &= (-1)^6 p^6 + (-1)^5 5 p^4 q + (-1)^4 6 p^2 q^2 + (-1)^3 q^3; \end{aligned}$$

что действительно и подтверждает предполагаемое.

Иначе говоря, в правой части разностей n -х степеней корней (2) и (3) уравнения (1) могут быть определены с помощью рекуррентного соотношения

$$B_-(n) = (-q)B_-(n-2) + (-p)B_-(n-1) \quad (40)$$

для $n \geq 2$, зная, что $B_-(0) = 2$ и $B_-(+1) = \sqrt{p^2 - 4q}$, то есть полиномы (27) и (40) являются идентичными, но каждый со своими начальными значениями.

Таким образом, нами доказана первая часть теоремы, а далее определим суммы и разности n -х степеней корней (10) и (11) уравнения (1), когда выполняется условие (9), то есть когда его корни определяют пару комплексных сопряженных чисел. Оба эти числа имеют одинаковый модуль:

$$\rho_{x_1} = \sqrt{\frac{p^2}{4} + \left(+\frac{\sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^2} = \frac{1}{2}\sqrt{2p^2 - 4q} \quad (41)$$

и

$$\rho_{x_2} = \sqrt{\frac{p^2}{4} + \left(-\frac{\sqrt{p^2 - 4q}}{2}\right)^2} = \frac{1}{2}\sqrt{2p^2 - 4q}. \quad (42)$$

Аргументы также равны, но противоположны по знаку соответственно:

$$\begin{aligned} \alpha_1 &= \operatorname{arctg} \frac{+\frac{\sqrt{p^2 - 4q}}{2}}{-\frac{p}{2}} = \operatorname{arctg} \left(-\frac{1}{p}\sqrt{p^2 - 4q}\right) \\ &= -\operatorname{arctg} \left(\frac{1}{p}\sqrt{p^2 - 4q}\right) \end{aligned} \quad (43)$$

$$\alpha_2 = \operatorname{arctg} \frac{-\frac{\sqrt{p^2 - 4q}}{2}}{-\frac{p}{2}} = \operatorname{arctg} \left(\frac{1}{p}\sqrt{p^2 - 4q}\right) = \operatorname{arctg} \left(\frac{1}{p}\sqrt{p^2 - 4q}\right), \quad (44)$$

то есть $\alpha_1 = -\alpha_2$, или можно принять, что $\alpha_1 = -\alpha$, а $\alpha_2 = \alpha$.

Представим корни (10) и (11) уравнения (1) в показательной форме:

$$x_1 = \rho e^{-i\alpha} \text{ и } x_2 = \rho e^{i\alpha} \quad (45)$$

и, учитывая, что согласно формуле Эйлера

$$e^{i\alpha} = \cos \alpha + i \sin \alpha, \quad (46)$$

получим для суммы корней (10) и (11) уравнения (1):

$$\begin{aligned} x_1 + x_2 &= \rho(e^{i\alpha} + e^{-i\alpha}) = \rho(\cos \alpha + i \sin \alpha + \cos \alpha - i \sin \alpha) \\ &= 2\rho \cos \alpha, \end{aligned} \quad (47)$$

а разность будет:

$$x_1 - x_2 = -\rho(e^{i\alpha} - e^{-i\alpha}) = -\rho(\cos \alpha + i \sin \alpha - \cos \alpha + i \sin \alpha) \quad (48)$$

$$= -2i\rho \sin \alpha .$$

В соответствии с формулой Муавра

$$x_1^n = \rho^n(\cos(n\alpha) - i \sin(n\alpha)) \text{ и } x_2^n = \rho^n(\cos(n\alpha) + i \sin(n\alpha)) \quad (49, 50)$$

а это и означает что сумма и разность n -х степеней корней (10) и (11) уравнения (1) есть

$$B_+(n+1) = x_1^n + x_2^n = 2\rho^n \cos(n\alpha) \text{ и } B_-(n-1) = x_1^n - x_2^n \quad (51, 52)$$

$$= -2i\rho^n \sin(n\alpha) .$$

Что, собственно, и нужно было доказать.

Следствия из теоремы.

1. Учитывая, что $x_1 \cdot x_2 = q$, получим $x_2 = \frac{q}{x_1} = qx_1^{-1}$, тогда сумма n -х степеней корней (2) и (3) уравнения (1) будет *обобщением формулы Бине для чисел типа Люка*

$$x_1^n + q^n x_1^{-n} = B_+(n), \quad (53)$$

а разность можно записать как *обобщение формулы Бине для чисел типа Фибоначчи*

$$\frac{x_1^n - q^n x_1^{-n}}{\sqrt{p^2 - 4q}} = B_-(n). \quad (54)$$

1.1. При $q = 1$, соотношения для сумм (53) и разностей (54) совпадают с известной формулой Бине для чисел Люка

$$B_+(n) = x_1^n + x_1^{-n} = B_1(n) \text{ и чисел Фибоначчи } B_-(n) = \frac{x_1^n - x_1^{-n}}{\sqrt{p^2 - 4}} \quad (55, 56)$$

$$= B_2(n).$$

1.2. Если принять $p = q = -1$, то получим, что уравнение (1) есть

$$x^2 - x - 1 = 0,$$

а корни (2) и (3) будут соответствовать значению золотого сечения φ и золотой пропорции Φ

$$x_1 = \frac{-1 + \sqrt{5}}{2} = \varphi \text{ и } x_2 = \frac{-1 - \sqrt{5}}{2} = -\Phi, \quad (57)$$

где $\Phi = 1,618033989\dots$ – число Фидия, а полученные нами соотношения

(26) и (38) n -х степеней сумм и разностей будут генерировать соответственно:

$$\begin{aligned}
 x_1^n + x_1^{-n} &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l} \frac{n(n-l-1)!}{l!(n-2l)!} (-1)^{n-2l} (-1)^l \\
 &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} n \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l)!},
 \end{aligned}
 \tag{58}$$

где $(-1)^{n-l} \cdot (-1)^{n-2l} \cdot (-1)^l = (-1)^{2n-2l} = 1$, последовательность чисел Люка (А 000032): 2,1,3,4,7,11,18,29..., начиная с номера $n = 0$, а разность

$$\begin{aligned}
 \frac{x_1^n - x_1^{-n}}{\sqrt{5}} &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l-1} \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l-1)!} (-1)^{n-2l-1} (-1)^l \\
 &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l-1)!}
 \end{aligned}
 \tag{59}$$

где $(-1)^{n-l-1} \cdot (-1)^{n-2l-1} \cdot (-1)^l = (-1)^{2n-2l-2} = 1$, генерирует последовательность чисел Фибоначчи (А 000035), начиная с номера $n = 1$:

1,1,2,3,5,8,13,21,34,....

1.3. Далее рассмотрим отдельные случаи для формирования некоторых числовых последовательностей при $p = -2$, $q = -1$, которые дают в решении уравнения (1) корни $x_1 = 1 + \sqrt{2}$ и $x_2 = 1 - \sqrt{2}$, что соответствует значению серебряного сечения, а соотношения для n -х степеней сумм этих корней

$$\begin{aligned}
 x_1^n + x_1^{-n} &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l} \frac{n(n-l-1)!}{l!(n-2l)!} (-2)^{n-2l} (-1)^l \\
 &= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} \frac{n(n-l-1)!}{l!(n-2l)!} 2^{n-2l}
 \end{aligned}
 \tag{60}$$

генерирует последовательность (А002203): 2,2,6,14,34,82,198,478,1154,....

а

$$\frac{x_1^n - x_1^{-n}}{2\sqrt{2}} = \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} (-1)^{n-l-1} \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l-1)!} (-2)^{n-2l-1} (-1)^l =$$

$$= \sum_{l=0}^{\lfloor \frac{n}{2} \rfloor} \frac{(n-l-1)!}{l!(n-2l-1)!} 2^{n-2l-1},$$

последовательность

чисел

Пелла

(A000129):0,1,2,5,12,29,70,169,408,985,....

1.3.1. Не изменяя значение $q = -1$, а меняя только p , получаем значения корней уравнения (1), которые соответствуют тем или иным сечениям так $p = -3$ это будет бронзовое, $p = -4$ соответственно медное, а при $p = -5$ железное и так далее.

В случае, когда изменяются оба значения p и q , генерируются последовательности также как и те, которые формируются, исходя из свойств известных линейных рекуррентных уравнений, а также можно увидеть из таблицы результатов (табл.1). Обратим внимание на то, что при $p = -3$ и $q = -2$ в OEIS отсутствует соответствующая им последовательность.

Таблица 1.

Таблица числовых последовательностей n -х степеней корней уравнения(1) для некоторых значений p и q .

$x_1^n + x_2^n; x_1^n - x_2^n$	p	q	OEIS	соотношения	примечания
$x_1^n - x_2^n$	-1	-1	A000045	$a_n = a_{n-1} + a_{n-2}$	Фибоначчи
$x_1^n + x_2^n$	-1	-1	A000032	$a_n = a_{n-1} + a_{n-2}$	Люка
$x_1^n + x_2^n$	-2	-1	A002203	$a_n = 2a_{n-1} + a_{n-2}$	Пелла
$x_1^n - x_2^n$	-2	-1	A000129	$a_n = 2a_{n-1} + a_{n-2}$	
$x_1^n + x_2^n$	-3	-1	A006497	$a_n = 3a_{n-1} + a_{n-2}$	
$x_1^n - x_2^n$	-3	-1	A093043	$a_n = 3a_{n-1} + a_{n-2}$	

$x_1^n + x_2^n$	-4	-1	A0144448	$a_n = 4a_{n-1} + a_{n-2}$	L(3n)
$x_1^n - x_2^n$	-4	-1	A001076	$a_n = 4a_{n-1} + a_{n-2}$	L(3n)
$x_1^n - x_2^n$	-3	-2	-	$a_n = 3a_{n-1} + 2a_{n-2}$	
$x_1^n + x_2^n$	-3	-3	A172012	$a_n = 3(a_{n-1} + a_{n-2})$	3-люка
$x_1^n - x_2^n$	-1	-3	A006130	$a_n = a_{n-1} + 3a_{n-2}$	

2. Если корни уравнения (1) равны между собой, а это возможно когда

$D = \sqrt{p^2 - 4q}$, то есть $x_1 = x_2 = -\frac{p}{2}$, то сумма n -х степеней корней

уравнения(1) есть последовательности:

$$x_1^n + x_1^{-n} = 2(-1)^n \frac{p^n}{2^n} = (-1)^n \frac{p^n}{2^{n-1}} = \frac{p^{2k}}{2^{2k-1}} \text{ при } n = 2k \text{ (} k = 0,1,2, \dots \text{)} \quad (62)$$

$$x_1^n + x_1^{-n} = 2(-1)^n \frac{p^n}{2^n} = (-1)^n \frac{p^n}{2^{n-1}} = -\frac{p^{2k+1}}{2^{2k}} \text{ при } n = 2k + 1 \text{ (} k = 0,1,2, \dots \text{)} \quad (62^1)$$

а разность же их n -х степеней в этом случае будет равна нулю.

3.1. Для случая, когда $p < 2\sqrt{q}$, можно построить графики тригонометрических функций синуса и косинуса при различных значениях p и q , в соответствии с формулами (51) и (52).

3.2. При $p = 0$ уравнение (1) преобразуется в $x^2 + q = 0$. В этом случае его корни есть чисто мнимые числа $x_1 = i\sqrt{q}$ и $x_2 = -i\sqrt{q}$. Их модули будут равны $\rho = \sqrt{q}$ и аргумент $\alpha_{1,2} = \arctg \frac{q}{0} = \pm \frac{\pi}{2}$. В показательной форме это $x_1 = \sqrt{q}e^{-i\frac{\pi}{2}}$ и $x_2 = \sqrt{q}e^{i\frac{\pi}{2}}$, а значит, суммы и разности их n -х степеней будут соответственно следующими:

$$B_+(n+1) = x_1^n + x_1^{-n} = 2(\sqrt{q})^n \cos(n\frac{\pi}{2}) = 0 \text{ при } n = 2k + 1 \text{ (} k = 0,1,2, \dots \text{)} \quad (63)$$

$$\begin{aligned}
B_+(n+1) &= x_1^n + x_1^{-n} = 2(\sqrt{q})^n \cos(n\frac{\pi}{2}) = (-1)^k 2(\sqrt{q})^{2k+1}; n = 2k (k \\
&= 0,1,2, \dots) \\
B_-(n-1) &= x_1^n - x_1^{-n} = -2i(\sqrt{q})^{2n} \sin(n\frac{\pi}{2}) = 0 \text{ при } n = 2k (k \\
&= 0,1,2, \dots) \\
B_-(n-1) &= x_1^n - x_1^{-n} = -2i(\sqrt{q})^n \sin(n\frac{\pi}{2}) = (-1)^{k+1} 2i(\sqrt{q})^{2k}; n \\
&= 2k+1 (k = 0,1, \dots) \dots)
\end{aligned} \tag{64}$$

Вывод. Доказанная теорема, дает нам основание утверждать, что, известная Формула Бине для чисел Фибоначчи, представляет собой частный случай, а полученные нами полиномы $B_+(n+1)$ (26) и $B_-(n-1)$ (38) являются генераторами множеств числовых последовательностей в зависимости от значений коэффициентов p и q приведенного квадратного уравнения. Это может быть использовано при кодировании информации в виде компьютерных замков, а также, в случае комплексных значений, могут быть применены для генерирования звуковых сигналов и их расшифровки.

ЛИТЕРАТУРА.

1. Stakhov A., Rozin B. Theory of Binet formulas for Fibonacci and Lucas p -numbers //Chaos, Solitons & Fractals, 2005, 27(5):1162-1177.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Ткачук Наталія Григорівна
Гришко Ніна Олександрівна

Викладачі

Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж інженерії та управління
Національного авіаційного університету»
г.Київ, Україна

Анотація: В статті розглянуті та проаналізовані сучасні підходи для навчання студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та особливості здійснення процесу дистанційного навчання. Проведено аналіз основних інструментів для надання освітніх послуг, які ґрунтуються на використанні мережі Інтернет, комп'ютерних засобів навчання, інших видів інформаційно-комунікаційних технологій.

Ретельний аналіз основних функцій та особливостей зазначених методів дистанційного навчання дає змогу стверджувати, що всі їх можна застосовувати для розробки індивідуальної методики сучасного навчання в дистанційних умовах залежно від персональних вподобань кожного викладача та технічних можливостей навчального закладу та студентів.

Ключові слова: змішане навчання, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, освітні технології, електронні освітні ресурси, онлайн ресурси.

Сьогодення вимагає особливого підходу до організації освітнього процесу. Перехід на дистанційну форму навчання став досить серйозним випробуванням як для студентів, так і для викладачів, а питання адаптації до

нової форми навчання набуло неабиякої актуальності. Очевидним є той факт, що не лише в майбутньому, а вже сьогодні змішане навчання – це реальність. При чому, саме змішане навчання має ряд переваг перед традиційним, адже воно дає можливість викладачам дуже легко переводити процес навчання у різні режими, збільшувати чи зменшувати офлайн та онлайн компоненти, обирати різні моделі та стратегії організації навчання, застосовувати в дистанційному форматі всі притаманні традиційному навчанню атрибути: групові дискусії, обговорення пройденого матеріалу, живе спілкування.

Слід зазначити, що необхідність створення сприятливих умов для навчання та розвитку здібностей студентів в умовах надання професійної освіти завжди було актуальним та доволі складним завданням, яке вимагало безперервного пошуку нових підходів до навчання, активного використання інформаційно-комунікаційних технологій, допомоги в опануванні навичками самостійного навчання та здатності шукати необхідну інформацію, розвиток здібностей учасників навчального процесу процесом оперування нею.

Упровадження комп'ютерів в сферу освіти стало початком революційного перетворення традиційних методів і технологій навчання та всієї галузі освіти. А новим етапом глобальної технологізації передових країн стала поява сучасних телекомунікаційних мереж та їх інтеграція з інформаційними технологіями, тобто поява інформаційно-комунікаційних технологій. Вони стали основою для створення небаченої інфосфери, оскільки об'єднання комп'ютерних систем і глобальних телекомунікаційних мереж зробило можливим створення і розвиток планетарної інфраструктури, що зв'язує нині все людство. Прикладом успішної реалізації інформаційно-комунікаційних технологій стала поява Інтернету – глобальної комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збирання, збереження інформації та передачі її індивідуально кожному користувачеві.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до соціальних змін. Це дає кожному з нас

можливість отримувати необхідні знання в режимі сьогодення та в майбутньому. Активне й ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам процесу модернізації традиційної системи освіти.

Освітні технології є одним із головних елементів системи освіти, оскільки вони безпосередньо спрямовані на досягнення головних цілей навчання і виховання. Під освітніми технологіями розуміють як реалізацію навчальних планів і навчальних програм, так і передавання студентам системи знань, а також використання методів і засобів для створення, збирання, передавання, збереження і оброблення інформації в конкретній галузі. Наука накопичила величезний досвід з передачі знань від викладача до студента, створення технологій освіти і навчання, а також з побудови їх моделей.

Розглядаючи елементи складної системи інформаційних технологій навчання, слід наголосити, що в освіті важливою передумовою успішної інтеграції технологій є професійна підготовка викладачів і фахівців, які здійснюють експлуатацію систем і засобів нової інтегрованої технології навчання. Кожний учасник освітнього процесу на основі інформаційних технологій навчання, включаючи адміністрацію установ освіти, має володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням процесів використання технологій.

Разом з тим, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему освіти не тільки впливає на освітні технології, а й сприяє введенню до процесу освіти нових. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних та апаратних засобів, систем обробки інформації. Вони пов'язані також зі створенням нових засобів навчання і збереження знань, до яких належать електронні підручники і мультимедійні засоби, електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні освітні мережі, інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи. Передумовами зростання обсягу використання інформаційних технологій у навчальному процесі стало поширення хмарних сервісів, активне використання

соціальних мереж, підключення платформ та інструментів для навчання онлайн. Останні передбачають надання можливостей створення, поширення і класифікації знань безпаперовим шляхом, використання інтерактивного навчального контенту, персоналізації начального середовища, використання ресурсів для управління навчальними групами, розробку більш різноманітного та привабливого контенту електронних курсів.

Реалізація відкритої освіти на сучасному етапі може здійснюватися за рахунок дистанційної освіти, яку розглядають як різновид освітньої системи, в якій переважно використовуються дистанційні технології навчання та організації освітнього процесу, або як одну з форм здобуття освіти, за якою опанування тим або іншим її рівнем за тією або іншою спеціальністю здійснюється в процесі навчання на відстані.

Дистанційне навчання – це така форма організації та реалізації освітнього процесу, за якою його учасники, об'єкт і суб'єкт навчання, здійснюють навчальну взаємодію принципово та переважно екстериторіально, тобто, на відстані, яка не дозволяє й не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, інакше, коли учасники територіально знаходяться поза межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії та коли в процесі навчання їхня особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою. Важливою передумовою організації дистанційного навчання є забезпечення наявності методичних рекомендацій щодо використання навчальних матеріалів, послідовності виконання завдань, визначення особливостей контролю.

Необхідним компонентом в плануванні освітнього процесу є пакет методичних документів, а саме: навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять, відео- та аудіозаписи уроків, лабораторних, практичних занять тощо, мультимедійні матеріали, термінологічні словники, підбірка практичних завдань із методичними рекомендаціями щодо їх виконання, віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання, віртуальні тренажери з методичними рекомендаціями щодо їх

використання, пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем, ігрові інтерактивні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх використання, електронні бібліотеки чи посилання на них, бібліографії, дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни або програми єдиним педагогічним сценарієм, інші ресурси навчального призначення. Перелік веб-ресурсів навчальних дисциплін, необхідних для забезпечення дистанційного навчання, визначається закладом освіти залежно від профілю навчальної дисципліни.

Під технологіями дистанційного навчання розуміють сукупність знань про способи й засоби процесу навчання, яке відбувається на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання.

Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології активного спілкування викладачів зі студентами з використанням онлайн зв'язку та методик індивідуальної роботи студентів з навчальним матеріалом, представленим в електронному вигляді.

Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою Інтернет зв'язку. Існує декілька технологій дистанційного навчання, які відрізняються за формою представлення учбових матеріалів, ступенем використання Інтернет ресурсів та навчальних платформ, за технологіями організації контролю навчального процесу, ступенем застосування в технології навчання звичайних методів ведення навчального процесу, за методами ідентифікації студентів під час складання іспитів. Технології дистанційного навчання дозволяють вирішувати ряд задач, а саме: підвищувати рівень якості освіти у ВНЗ, створювати єдиний освітній простір в рамках вищої освіти, індивідуалізувати процес навчання.

Технології дистанційного навчання включають в себе індивідуалізований

процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності. Такі технології надають можливість проводити дистанційне навчання за допомогою Інтернету, урізноманітнювати засоби спілкування студентів і викладачів, використовуючи електронну пошту, чати, форуми, активізувати роль викладача, здійснювати контроль за процесом навчання, застосовувати багаторівневу систему тестування, поповнювати базу даних. Застосування дистанційних технологій у процесі навчання надає можливість студентам обирати зручний час для вивчення й засвоєння навчальних дисциплін, самотійно здійснювати контроль та аналіз своєї навчальної діяльності, а викладачам – систематично керувати навчальною роботою студентів, контролювати і аналізувати їх діяльність, стимулювати до якісного оволодіння новими знаннями.

Головною метою використання дистанційного навчання у ВНЗ є забезпечення доступу до електронних освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж. Дистанційні технології навчання включають роботу з електронними підручниками, вебінарами, електронною поштою, тематичними форумами, блогами та чат-конференціями.

Електронний підручник дає унікальну можливість студентам самотійно опрацювати теоретичний матеріал з дисципліни. Важливою специфікою електронних підручників є можливість включати в них сучасні мультимедійні способи подання інформації, інтерактивні засоби контролю знань, у тому числі і для самоперевірки. Крім того, електронну версію навчального матеріалу легко скопіювати на диск або флешку і користуватися ним на домашньому комп'ютері.

Вебінари – особливий вид відеоконференцій, які одночасно забезпечують двосторонню передачу, обробку, перетворення й подання інтерактивної інформації на відстань в реальному режимі часу. Вебінари більш доцільно використовувати для донесення навчального матеріалу слухачам, оскільки в цій системі мінімізовано зворотній зв'язок з аудиторією. Як правило, зворотній

зв'язок набагато ефективніше відбувається через чат, в якому є можливість задати питання викладачеві в процесі вебінару та після його закінчення. Вебінари дозволяють проводити онлайн-презентації, сумісно працювати з документами й додатками, синхронно переглядати сайти, відеофайли й зображення. Такі технології застосовують для онлайн-зустрічей і співпраці викладачів та студентів в режимі реального часу через Інтернет. У процесі опанування навчальним матеріалом доцільно використовувати тематичні форуми, де можна залишити запитання й коментарі. На відміну від очних, заочні консультації за допомогою дистанційних технологій можна проводити різними способами. Заочні консультації поділяються на групові й індивідуальні. Найкращий спосіб таких консультацій - чат; проте з метою консультацій можна використовувати форум та електронну пошту.

Електронна пошта, що є стандартним сервісом Інтернету для забезпечення передачі повідомлень як у формі звичайних текстів, так і у вигляді програм, графіки, звуків, відео файлів, як у відкритому так і у зашифрованому вигляді, займає одне з найважливіших місць серед інструментів спілкування під час дистанційного навчання. У системі освіти електронна пошта може використовуватися для організації спілкування викладача та студента, а також студентів між собою.

Ще одним засобом комунікації є форум – найпоширеніша форма спілкування викладача і студентів у форматі дистанційного навчання. Кожний форум як правило присвячується конкретній проблемі або темі. Модератор форуму здійснює процес реалізації дискусії чи обговорення, заохочуючи учасників питаннями, повідомленнями, цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи студентів над проєктом, створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім відбувається обговорення загальної проблеми проєкту всіма учасниками навчального процесу, або веб-

конференція.

Поширеною формою спілкування є блог, що за принципом застосування певною мірою нагадує форум, але право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Автор блогу, один студент, або група, виконує певне завдання, наприклад пише твір або есе, яке розміщує на сайті свого мережевого щоденника (блогу), потім автор блогу дає можливість іншим студентам прочитати та прокоментувати розміщений матеріал.

Після вивчення навчального матеріалу варто провести аудиторні та позааудиторні контрольні роботи з метою перевірки навчальних досягнень студентів. Слід зазначити, що змішане навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій передбачає не просто викладання матеріалів у електронному вигляді, а обов'язковий зворотній зв'язок студентів з викладачем, або в електронній, або в очній формі.

Взагалі, переоцінити важливість, доцільність та ефективність використання онлайн ресурсів для організації дистанційного навчання просто неможливо. Дійсно, забезпечення ефективного процесу дистанційного навчання в закладах освіти вимагає використання ряду технічних засобів, а саме: персональних комп'ютерів, мережевого обладнання, джерел безперебійного живлення, серверів, обладнання для відеоконференцзв'язку, які здатні забезпечити розробку та використання веб-ресурсів навчального призначення, управляти навчальним процесом та необхідними видами навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному й асинхронному режимах. Для надання всім суб'єктам дистанційного навчання освітнього закладу цілодобового доступу до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу обов'язково потрібне інформаційно-комунікаційне забезпечення із пропускнуою здатністю каналів та програмне забезпечення загального та спеціального призначення, яке в свою чергу має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами.

Отже, підводячи підсумки, слід зазначити, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сучасну систему освіти та їх

використання при дистанційному навчанні активно впливає на методи навчання та на систему опанування знаннями, сприяє якісному прискоренню процесу, при якому накопичений технологічний та соціальний досвід людства передається не тільки від однієї людини до іншої, а й від покоління до покоління.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Басараба Н. Платформа дистанційного навчання Moodle та її використання в організації навчального процесу / Н. Басараба // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 2. – С. 63–66.

2. Демида Б. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір / Б. Демида, С. Сагайдак, І. Копил // Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – 2011. – № 694. – С. 98–107.

3. Осадчий В.В. Система дистанційного навчання університету / В.В. Осадчий // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. – 2010. – № 5. – С. 214–225.

4. Дмитриева Е.И. Основная методическая проблема дистанционного обучения иностранным языкам через компьютерные телекоммуникационные сети Интернет/ Е.И. Дмитриева // Иностр. языки в школе. –1998. –N 4. –С.10–16.

5. Козяр М.М. Віртуальний університет : навч.-метод. посіб. / [М.М. Козяр, О.Б. Зачко, Т.Є. Рак]. – Львів: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с.

6. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання та умови застосування / В.М.Кухаренко, О.В.Рибалко, Н.Г. Сиротенко . – Х., 2002. – 320с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИЧНОЇ ТА ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Трофимчук Марина Сергіївна

Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
курсант факультету кримінальної поліції

Науковий керівник

Гіденко Євген Сергійович

Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

В даний час йде процес перекладу освіти з розряду мистецтв в формалізовану, контрольовану і керовану технологію специфічної діяльності. Активно створюється і розвивається технологічна основа інформаційної навчального середовища.

При цьому викладач в очах учня перестає бути носієм знань, в цьому Як починають виступати сучасні технічні засоби навчання. Такий підхід сприяє появі думки про те, що викладачем стати просто - потрібно лише оволодіти необхідними технологічними прийомами, що викладання - це не мистецтво і від викладача не потрібно якихось особливих якостей, що дозволяють займатися ефективним навчанням [2].

Комплектування військового факультету викладацьким складом вже зараз стає і проблемою, і предметом обговорення.

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких основних завдань:

- формування системи знань правових основ застосування зброї і забезпечення особистої безпеки співробітника, матеріальної частини та тактико-технічних характеристик зброї і боєприпасів, заходів безпеки при

поводженні з ними, затримок при стрільбі і способів їх усунення, основ балістики, правил стрільби з різних видів зброї, а також метання ручних осколкових гранат, порядку і умов виконання вправ Курсу стрільб, питань профілактики випадків загибелі та поранень співробітників, пов'язаних з невмілим поведженням зі зброєю і боєприпасами, правил зберігання, заощадження зброї і боєприпасів, а також догляду за ними [3].

- навчання співробітників поведження з огнестрельниморужієм, що складається на озброєнні в органах внутрішніх справ, в тому числі відпрацювання на практичних тренуваннях нормативів з вогневої підготовки, ізготовок до стрільби з виробництвом пострілів «в холосту», вивчення тактики застосування різних видів зброї і приємів стрільби з нього.

- формування стійких навиковточной стрільби з різних видів зброї, що складається на озброєнні в НП, з урахуванням специфіки виконуваних оперативно-службових завдань.

- забезпечення готовності співробітників до дій зі зброєю в різних ситуаціях службової діяльності та правомірному припинення протиправних дій за допомогою зброї.

Таким чином, ретельний відбір матеріалу і продумана методика проведення творчо-пошукових лекцій і практичних занять з рішенням нетипових завдань, поряд з різними видами позааудиторних самостійних робіт і тренажей, допомагають досягти бажаного рівня засвоєння знань [4].

При цьому завдання визначення оптимальної структури лекційних, групових і практичних занять ускладнюється, в планах занять доводиться чітко виділяти питання традиційного викладу, і ті, за якими будуть створені проблемні ситуації (із зазначенням формулювання проблем, з додатком алгоритмів вирішення ситуації, що містять, якщо це необхідно, навідні запитання і очікувані відповіді) [1].

Отже, головною метою є підвищення ефективності та якості освітнього процесу, широке використання об'єднаних інтелектуальних, матеріальних та інформаційних ресурсів для підготовки військових фахівців і проведення

наукових досліджень за пріоритетними напрямками військової науки і техніки [2]. І тоді виходить, що об'єднання в військових навчально-наукових центрах усього циклу безперервного військової освіти - від довузівської до підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації офіцерів дозволить домогтися наступності в навчанні і вихованні, забезпечити ефективне використання учебноматеріальної бази і викладацького складу.

Військова підготовка студентів як засіб формування технологічної компетентності майбутніх фахівців. Для виявлення ролі військової підготовки у формуванні технологічної компетентності фахівців цивільної сфери нами розглянуто процес її зародження, становлення та розвитку в контексті еволюції вітчизняної військової школи в різні історичні періоди, в умовах функціонування різних соціальних систем і цінностей.

Це дозволило в сучасних умовах критично оцінити і застосувати досвід минулого і сьогодення, виявити особливості військової підготовки, визначити шляхи її модернізації. Аналіз воєнноісторической літератури показує, що в період Античності і

Середньовіччя систематична вишкіл в цивільних навчальних закладах Європи не проводилася. У збройних конфліктах брали участь княжі дружини, наймані війська - професійна збройна сила і ополчення – представники цивільного населення, як правило, чоловічої статі.

Ополчення істотно поступалося княжій дружині і найманим військам по рівню вишколу в зв'язку з відсутністю систематичної військової підготовки. Поступово, зі збільшенням масштабів воєн, державам були потрібні численні армії, містити які в мирний час навіть економічно сильні країни були не в змозі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Статистичні дані наведені у програмі «Подробиці тижня» // Телеканал «Інтер» [Електронний ресурс]. – 28.02.2016.
3. Высокая подготовка полиции – безопасность в городе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kr.ua/odessa/530966-vysokaia-podhotovka-polytsyy-bezopasnost-v-horode>.
4. Про затвердження Курсу стрільб із стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України та норм витрат боєприпасів МВС, ГУМВС, УМВС, відомчими навчальними закладами : наказ МВС України від 7 вересня 2011 року № 658.

РОЛЬ ДОКАЗІВ І ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Устюжанінова Ольга Тарасівна

к.ю.н., доцент кафедри
професійних та спеціальних дисциплін

Гресько Мирослава Олександрівна

здобувач вищої освіти
Херсонський факультет
Одеського державного університету

внутрішніх справ
м.Херсон, Україна

У статті визначено поняття, становище та реалізація доказів та доказування в цивільному процесі. Висвітлена проблематика розвитку та ефективність функціонування системи доказування та проаналізовано правову структуру доказування в цивільному процесі.

Актуальність теми. Широкий, правовий та багатосторонній розгляд цивільної справи повністю залежить від ефективного та регулюючого дослідження судом доказів, які надаються сторонами конфлікту та відстоюють їхню позицію по справі. Вони надають можливість судді дослідити ситуацію, яка й стала фактором виникнення спору.

Безумовно, система процесу доказування та докази, які надаються в доведенні своєї позиції сторонами, використовуються для того, щоб довести свою правоту в конфліктних правовідносинах і захистити чи відновити свої права. Саме тому, від повного та професійного аналізу доказів, залежить майбутня позиція суду у вирішенні спору між сторонами і прийняття головного рішення.

Доказування в цивільному процесі тісно пов'язане з відстоюванням принципу цивільного судочинства «змагальності сторін». Тобто, сама цивільно-

правова форма змагальності має на меті покласти принцип доказування на сторони в цивільному процесі і зняття із суду обов'язку по збиранню доказів.

Змагальні засади процесу регулюють поведінку сторін у суді, тому що результат вирішення спору залежить цілком від активності сторін. Такий спосіб організації судочинства зветься змагальними засадами чи принципом змагальності.

Серед науковців, які займаються питанням доказів та процесом доказування у цивільному процесі можна виділити таких як П. В. Пушкар, В. В. Молчанов, С.П. Ворожбіт, К. Л. Брановицького, М.В. Горєлова, а також у монографіях О.Т. Боннера та А.П. Вершиніна та інші вчені.

Метою статті є висвітлення сутності та проблематики реалізації системи доказування в цивільному процесі.

Предметом виступає безпосередньо докази та доказування.

Результати дослідження. Система доказування займає в цивільному процесі не останнє місце, адже являє собою яскравий приклад реалізації правосуддя в країні. Структура доказування містить в собі мотивуючий спосіб пізнання фактичних обставин справи, що виникає та включає в себе правові вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, що мають значення для повного, професійного та всебічного дослідження та вирішення справи.

Цивільне процесуальне доказування – це розумова та процесуальна діяльність суду й інших учасників цивільного процесу, що спрямована на встановлення істини у конкретній справі і вирішення спору між сторонами [1, с. 33].

Це поняття привертає увагу та потребує до себе цілісності норми Цивільно-процесуального кодексу України, що закріплює співвідношення функцій сторін та суду під час доказової діяльності.

Саме доказова база має свою специфічну форму в цивільному процесі, що залежить від характеру їхньої заінтересованості у вирішенні справи, мотивах участі у процесі, меті завершення вирішення спору та виконуваних процесуальних та правових функціях.

Треба звернути увагу, що поряд з принциповими положеннями про те, що цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін (ч. 1 ст. 12 ЦПК), обов'язок доказування покладається на сторін (ч. 1 ст. 81 ЦПК) і збирання доказів у цивільних справах за загальним правилом не є обов'язком суду, суд наділений можливістю у виключних випадках збирати докази за власною ініціативою (ч. 7 ст. 81 ЦПК), зокрема:

1) право суду збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи у випадках, коли це необхідно для захисту малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена (ч. 2 ст. 13 ЦПК);

2) право суду витребувати з власної ініціативи докази, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів (ч. 7 ст. 81 ЦПК) [2].

В. В. Молчанов, використав поняття «сила доказів», у контексті визначення критеріїв, які б в подальшому стали мотивуючим фактором під час оцінки доказів та могли б визначати перевагу одних доказів над іншими [3, с. 78].

Аналіз положень цивільного процесуального законодавства України дає можливість зробити висновок, що у ч. 2 ст. 89 ЦПК йдеться не про юридичну, а саме про доказову силу, або, як її ще називають в юридичній літературі – вагу доказів, як критерій здатності доказу підтримати правильний за законами логіки умовивід щодо існування певної обставини з певною вірогідністю [2].

Тобто, іншими словами, доказова сила – це переконливість доказу. Адже для суду один доказ може видатись більш детальним, ширшим, повним ніж інший та поступається в юридичній силі. Процесуально-правова оцінка в цивільному процесі може бути надана лише судом у певній категорії справ без жодних обмежень з боку законодавця стосовно заздалегідь визначеної переваги одного виду доказів над іншими.

На цьому й ґрунтується принцип вільної оцінки доказів судом, основний зміст якого відображений у ч. 2 ст. 89 ЦПК [2].

Перевага одних доказів над іншими залежить в першу чергу від правової характеристики, яка включає в себе певну інформації, яку в свою чергу містить той чи інший доказ. Досліджуючи інформацію, яку він отримав з судових доказів, суд у кожному конкретному випадку вирішує, яка саме інформація видалася йому більш повною та переконливою, а отже найбільшим чином, на думку суду, відповідає об'єктивній дійсності.

Тобто, виходячи з аналізу, який ми виклали вище, саме доказова сила судового доказу є цивільно-правовою характеристикою змісту, а не процесуальної форми судового доказу.

Якщо аналізувати процесуальні гарантії, які виникають в цивільному процесі під час судового розгляду, то належне поводження з доказовою базою займає одне з перших місць разом із принципом змагальності та принципом рівності сторін, як ми вже зазначили раніше. Ці цивільно-правові принципи в цивільному процесі пов'язані між собою процесуальною силою та доказовою базою і створюють загальну вимогу щодо справедливого розгляду суду справи.

Неможливо залишити поза увагою, Європейський суд з прав людини, коли мова йде про справедливий розгляд справи судом. Європейський суд вже зазначав, що оцінка доказової бази, це повноваження національних судових органів, а його роль полягає в тому аби переконатися, що судовий розгляд в цілому був справедливий, а всі судові принципи додержані.

Якщо аналізувати належне доказування саме для справедливого судового розгляду, то з погляду саме Європейського суду з прав людини, воно полягає у наявності у судовому рішенні достатніх підстав та аргументів, на основі яких воно було ухвалене. Ці умови підтверджуються та відображаються у цілій низці судових прецедентів Європейського суду з прав людини [4].

Відповідно до ст. 12, ст. 81 ЦПК України, кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом [2].

Тобто, якщо дивитися на це практично, то в різних категоріях

процесуальних справ, саме на цивільні сторони, особливо на позивача лягає обов'язок довести ті обставини на які він посилається під час судового розгляду. Суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів [5].

Доказами, у контексті статті 76 ЦПК України, є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Доказами у цивільному процесі можуть бути: письмові, речові та електронні докази; висновки експертів; показання свідків [2].

Письмові докази – це будь-які документи, акти, довідки, листування службового або особистого характеру або витяги з них, що містять відомості про обставини, які мають значення для справи.

Речові докази – це предмети матеріального світу, що містять інформацію про обставини, які мають значення для справи. Речовими доказами є також магнітні, електронні та інші носії інформації, що містять аудіовізуальну інформацію про обставини, що мають значення для справи.

Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, задані судом [1, с. 34].

Звичайно, існують випадки, коли сторони на підтвердження своєї правової вимоги чи заперечення позбавлені можливості надати ті чи інші докази відповідно по категорії справи.

Саме тому, відноситься це в першу чергу до тих випадків, коли цивільна справа обтяжена іноземним елементом. Як приклад, це можуть бути судові справи про стягнення аліментів, про стягнення коштів, стороною у яких виступають особи, які проживають/перебувають за кордоном. За таких обставин, учаснику справи надано право подати суду клопотання про

витребування доказів судом відповідно до статті 84 ЦПК України. Таке клопотання подається у строк, зазначений у частинах другій та третій статті 83 цього Кодексу [2].

Якщо таке клопотання заявлено з пропуском встановленого строку, суд залишає його без задоволення, крім випадку, коли особа, яка його подає, обґрунтує неможливість його подання у встановлений строк з причин, що не залежать від неї.

Висновок. Отже, проводячи правове дослідження та проаналізувавши головні поняття та саму структуру доказів, ми прийшли до таких висновків, а саме: сама система доказування являє собою загальний спосіб пізнання фактичних обставин справи, що підтверджують, по-перше, вимоги і заперечення сторін, по-друге, інші обставини, що мають значення для всебічного дослідження судової справи.

У процесі доказової діяльності суду та учасників справи можна простежити реалізацію основних принципових положень судочинства, без належного підтвердження обставин учасник справи не зможе довести свою правоту та не отримає бажаного результату зі справи, від повноти та якості процесу доказування залежить постановлення правильного й обґрунтованого рішення.

Особливої актуальності ця тематика дослідження набуває в процесі правозастосування нововведень та змін, яких зазнало процесуальне законодавство, і в частині доказування зокрема.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пушкар П. В. Посилення спроможності судової влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини: досвід держав-членів Ради Європи / П.В. Пушкар // Вісник Верховного Суду України. 2017. № 6 (202). с. 145.
2. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

3. Молчанов В. В. Основы теории доказательств в гражданском процессуальном праве: Учебное пособие. М.: ИКД «Зерцало-М», 2012. 360 с.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13) // Право України. – 2010. № 10. с. 215

5. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів // Судово-юридична газета. 2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/132351-dokazuvannya-u-tsilnomu-protsesischo-novogo-u-tspk-ta-chomu-sud-nadileniy-pravom-vitrebuyannya-dokaziv>.

ВИЗНАЧЕННЯ АНТИМІКРОБНОЇ ДІЇ РОСЛИННОГО ЕКСТРАКТУ ЧЕБРЕЦЮ КРИМСЬКОГО РОДУ THYMUS L

Фуклева Лариса Анатоліївна

к.ф.н., ст. викладач

Запорізький державний медичний університет,

м. Запоріжжя, Україна

Анотація: Об'єктом для мікробіологічного дослідження обрано рослинний екстракт з трави чебрецю кримського, одержаний методом мацерації (екстрагент кукурудзяна олія 1:5). При дослідженнях бактеріостатичної активності використовували бактеріологічний метод роботи з клінічними і музейними штамами бактерій й дріжджів, дерматофітних грибів, простіших.

Ключові слова: чебрець кримський, рослинний екстракт, антимікробна активність

Різноманітні види роду *Thymus* L. широко застосовують у сучасній медицині багатьох країн світу в якості джерел отримання ЕО та фітотерапевтичних засобів на їх основі. Протимікробна активність рослинної сировини пов'язана з присутністю похідних фенолу, спиртів та ефірів, яка не зменшується при довготривалому застосуванні, а у мікроорганізмів не спостерігається стійкість до її дії [2, 4, 5].

Запальні захворювання статевих органів залишаються до цих пір найбільш серйозною загрозою для репродуктивного здоров'я жінок фертильного віку. Одним з важливих питань вірного лікування являється своєчасна і ефективна діагностика мікробного або вірусного етіологічного фактору. Серед більшої кількості етіологічних факторів грибокве ураження слизової оболонки піхви зустрічається досить часто.

Недоліками системної терапії вагінального кандидозу є поява

антибіотикостійких форм дріждеподібних грибів, пригнічення лактофлори, розвиток дисбіозу піхви та кишечника. В цілому антибіотики та мікостатики добре протидіють грибковим та бактеріальним інфекціям, але прогресивний ріст опірності бактерій та грибків, а також значна кількість побічних ефектів та несприятливий вплив на слизові оболонки, що призводить до появи атрофій, стимулюють пошук нових терапевтичних підходів.

Аплікаційні лікарські засоби прості у застосуванні, поєднують місцеву та резорбтивну дію, забезпечують тривалу концентрацію діючих речовин безпосередньо у місці нанесення препарату, можуть поєднувати в одній лікарській формі декілька лікарських субстанцій різноспрямованої дії, що усе вищевикладене обумовлює актуальність і перспективність створення нових високоефективних аплікаційних лікарських засобів (АЛЗ) для лікування поверхневих ерозій, які за складом діючих речовин та допоміжних речовин відповідали б вимогам сучасної медицини і фармації [2, 3, 5].

У сучасному асортименті АЛЗ на основі рослинної сировини важливе значення набувають екстракційні олії. З рослин, що містять ефірні олії, флавоноїди доцільним є лікарська рослинна сировина представника роду *Thymus L.* - чебрецю кримського - для гінекологічного застосування, яка містить: ефірну олію 2,0%, в якій ідентифіковано до 32 основних компонентів, а також флавоноїди (лютеолін, апігенін, лютеолін-7-глікозид, лютеолін-7-диглікозид), гідроксикоричні кислоти, амінокислоти, полісахариди, дубильні речовини, мікро-та макроелементи.

У фармацевтичній практиці застосовуються фітопрепарати з сировини видів роду *Thymus L.* : “Ехінасал”, “Бронхикум”, “Піновіт”, “Стоматофіт”, “Гербион”, “Кармоліс”, “Пектосол”, “Кардіофіт”, з протизапальною, ранозагоючою, антимікробною дією.

Флавоноїдні сполуки проявляють терпку дію на слизові оболонки уrogenітальних органів, що зменшує подразнення та ліквідації поверхневих ерозій і виразок. Біологічна активність ефірних олій проявляється в їх здатності проникати через клітини мембран. Ефірні олії чебрецю володіють

протимікробною, протигрибковою, протозойною та спазмолітичною дією.

Отримання рослинного екстракту проводили з висушеної культивованої рослинної сировини чебрецю кримського, яку заготовлено у Запорізькій області в період цвітіння (червень-серпень) згідно до вимог ДФУ. Сушіння рослинної сировини проводили у сушильній шафі при температурі 35 °С.

Отримували рослинний екстракт методом мацерації, шляхом настоювання подрібненої рослинної сировини (1-3 мм) з кукурудзяною олією в співвідношенні 1:5.

Точну наважку сировини 100,0 поміщали в скляну ємкість і заливали кукурудзяною олією. Настоювали добу, екстрагували на водяній бані за температури не більше 70 - 80° С при постійному перемішуванні, протягом 3 годин, охолоджували [1, 4]. Отриманий ліпофільний екстракт фільтрували, віджимали сировину.

При дослідженнях бактеріостатичної активності рослинного екстракту з трави чебрецю кримського використовували бактеріологічний метод роботи з клінічними і музейними штамами бактерій й дріжджів, дерматофітних грибів, простіших.

Дослідження проводили якісним методом *in vitro* за допомогою паперових дисків, просочених речовинами, а також методом “колодязів”, в які вносили виготовлені АЛЗ форми. Визначали показники затримки росту зон патогенних культур бактерій та грибів за діаметром (мм) на чашках Петрі та проводили метрію статичних зон.

Робота з патогенними грибами проводилась згідно з інструкцією про санітарні норми і вимоги при роботі з патогенними мікроорганізмами III – IV групи, на базі клінічної бактеріологічної лабораторії Запорізького міського шкіряно-венерологічного диспансеру (ліцензія № 450606).

Стерильні диски, виготовлені з пористого паперу згідно ДСТ (ТУ 6-09-1678-77) діаметром $6 \pm 0,2$ мм змочували в рослинний екстракт згідно з нормами проб та вміщували в чашки Петрі, які заздалегідь були засіяні культурами бактерій, розведених згідно стандарту каламутності 5 МЕ та 10 МЕ

на спеціальні селективні густі середовища Бейлі та “шоколадний агар”, а також на густе середовище Сабуро з глюкозою для росту грибів.

Стерильні диски змочували у відповідних зразках рослинного екстракту з трави чебрецю кримського. Дослідження проводили на вищезазначених штаммах мікроорганізмів видах грибів, мікст-флори № 1, мікст-флори № 2 та мікст-дріжджі № 1, мікст-дріжджі № 2.

Рослинний екстракт чебрецю кримського проявляє бактеріостатичну дію на штами бактерій *Escherichia coli* (ATCC-25922), *Neisseria gonorrhoeae*, де зони затримки росту складала відповідно $2,2 \pm 0,5$ мм, $3,0 \pm 1,0$ мм та мікст-флори 2 (*Klebsiella pneumonia*, *Staphylococcus saprophytus*, *Staphylococcus gemolyticus*) $2,0 \pm 1,5$ мм.

Противіробкову дію рослинного екстракту чебрецю кримського виявлено на культури таких грибів як: *Aspergillus oryzae* (клініч.) $8 \pm 1,5$ мм, *Candida albicans* (ATCC-885653), $8,2 \pm 0,5$ мм, *Aspergillus niger* (клініч.) $2 \pm 1,5$ мм. Також виражену мікостатичну активність було відмічено до штамів грибів: *Candida albicans* (клініч.), *Mucor* sp (клініч.), мікст-дріжджі № 2 та мікст-дріжджі № 1. Зона затримки росту складала відповідно: $4,1 \pm 1,0$ мм, $4,0 \pm 1,5$ мм, $4,1 \pm 1,5$ мм та $4,0 \pm 1,0$ мм.

Таким чином встановлено, що запропонований засіб – рослинний екстракт з трави чебрецю кримського має перспективне використання у гінекології у лікуванні поверхневих ерозій, як бактеріостатичний та противіробковий засіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Безчаснюк Е. М. Процесс экстрагирования из лекарственного растительного сырья / Е. М. Безчаснюк, В. В. Дяченко, О. В. Кучер // Фармаком. – 2003. – № 1. – С. 54 – 56.
2. Гарник Т.П., Туманов В.А., Поканевич В.В. та ін. (2012) Фітотерапія: сучасні тенденції до використання в лікарській практиці та перспективи подальшого розвитку. Фітотерапія. Часопис, 1:4-11. 5.

3. Фуклева Л. А. Пошук нових лікарських засобів для сучасної гінекології / Л. А. Фуклева, Л. А. Пучкан, Т. М. Литвиненко та інш. // Актуальні питання фармац. і мед. науки та практики. – Запоріжжя, 2010. – Вип. XXIII, т. 1. – С. 61 – 63.

4. Antiviral and antimicrobial activity of *Thymus transcaspicus* essential oil / J. Behravan, M. Ramezani, E. F. Nobandegani et al. // Pharmacologyonline. – 2011. – N.1. – P. 1190 – 1199.

5. Varga, E., Bardocz, A., Belák, Á., Maráz, A., Boros, B., Felinger, A., Böszörményi, A. & Horváth, G. (2015). Antimicrobial activity and chemical composition of thyme essential oils and the polyphenolic content of different *Thymus* extracts. *Farmacia*, 6(3), 357–361.

ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ РОДА РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Хамраева Ёркиной Набижановна

к.ф.н, доцент

Нуркулова Адиба

Студентка

Каршинский государственный университет

г. Карши, Узбекистан

Аннотация: В статье рассматривается русская грамматическая категория рода, которая отсутствует в узбекском языке, объясняются трудности усвоения данной категории учащимися национальных школ, излагаются пути усвоения данной категории нерусскими школьниками.

Ключевые слова: грамматическая категория рода, элементы родовых различий, биологический пол, имена собственные, морфологические показатели, грамматические правила.

Одной из основных грамматических категорий в русском языке является категория рода. В некоторых источниках по сопоставительной лингвистике отмечается, что если в русском языке именам существительным свойственны грамматические категории рода, числа и падежа, то узбекские имена существительные обладают категориями числа, падежа и принадлежности [4, с. 25]. Однако следует отметить, что в русском языке не только имена существительные, но и все именные части речи (прилагательные, числительные, местоимения, причастия), а также глаголы изменяются по родам. Как отмечают современные ученые: «Наиболее характерным морфологическим признаком имени существительного является категория рода. Все имена существительные, за незначительным исключением, относятся к одному из трех родов: мужскому, женскому или среднему [5, с. 113].

«КАТЕГОРИЯ РОДА СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ. Одна из основных категорий имени существительного. Л.Д. Чеснокова дает следующую – одну из общепринятых классификаций рода существительных: 1) существительные мужского рода; 2) существительные женского рода; 3) существительные среднего рода; 4) существительные общего рода (*сирота, соня*); 5) существительные *pluralia tantum*, не имеющие рода. И.Г.Милославский придерживается другой классификации: 1) существительные мужского рода; 2) существительные женского рода; 3) существительные среднего рода; 4) существительные парного рода (*сани, ножницы* и т.п.). Существительные *сирота, соня* и др. относятся или к женскому, или к мужскому роду, в зависимости от контекста. В том случае, если совпадают мужской род и мужской пол, женский род и женский пол, то категория рода имеет номинативное значение. В остальных случаях ей присущ синтаксический компонент значения. Все существительные принадлежат к тому или иному роду, но они не изменяются по родам» [1, с. 143].

В узбекском языке в отличие от русского отсутствует категория грамматического рода. Хотя некоторые элементы родовых различий мы находим и в старой лексике, проникшей в узбекский язык из арабского языка (*muallim* «учитель» - *muallima* «учительница», *raqqos* «танцовщик» - *raqqosa* «танцовщица», *adib* «писатель» - *adiba* «писательница», *kotib* «секретарь» - *kotiba* «секретарь (ка)»), и в собственно узбекских словах прежде всего в фамилиях женского рода (Рахимова, Касымова, Джураева) и другие.

Для выражения биологического пола в современном узбекском литературном языке и в его диалектах пользуются тремя способами: лексическим (*qiz*-девочка, *yigit*-парень, *ayol*-женщина, *erkak*-мужчина, *chol*-старик, *kampir*-старуха); синтаксическим (*vrach ayol* – женщина-врач, *siyosatchi erkak* – мужчина-политик) и морфологическим (в именах собственных арабского происхождения. Например: Умид – Умида, Азиз – Азиза, Зоир – Зоира, Мунир – Мунира, Шоир – Шоира, Зариф – Зарифа, Зиёд – Зиёда и другие). С целью различения имен собственных общих для мужчин и женщин,

в диалектах к именам прибавляются аффиксоиды, к женским: оу, бека, хоп, бопи (Юлдузой, Ширинбека, Омадхон, Мохинбону); к мужским: боу, бек, жоп, хо'жа (Шарофбой, Одилбек, Азизжон, Акбархходжа) и т.д.

За последние десятилетия под влиянием русского языка появилась тенденция к поляризации собственных имен девочек с именами, оканчивающимися на *-а*, *-я*, эти окончания стали прибавляться даже к именам тюркского происхождения: Раухона (вместо Райхон), Sevara (вместо Севар), Gulnoza (вместо Гульноз) и т.д. Тем не менее это никаким образом не отражается ни на согласовании с другими словами, ни на изменении их по падежам. В узбекском языке есть также несклоняемые женские имена арабского и тюркского происхождения. Например: Юлдуз, Мухаббат, Фазилат, Санам, Севинч, Офтоб и другие. Поэтому в русской речи узбекских учащихся встречаются многочисленные ошибки, связанные с употреблением слов с родовыми различиями. Например, учащиеся-узбеки часто не различают несклоняемые женские имена от склоняемых, поэтому они склонны говорить: Я встретила Азизу. Я встретила Мухаббата. (во втором предложении допущена грубая грамматическая ошибка).

Категория рода в русском языке имеет свои морфологические показатели, но все же сложная система родовых окончаний русского языка представляет самые серьезные трудности для учащихся-узбеков, и это прежде всего выражается в неправильном согласовании имени существительного с прилагательными, причастиями и глаголами (например: «После завтрака мы пойдем на экскурсия»; «Студентка, отвечающий у доска» и др.), а также в изменении падежных окончаний («красный книга», «кислый молоко»). В русской речи узбеков отмечается иногда склонность к утрате окончания имен существительных. Например: *кукуруз* (вместо *кукуруза*), *минут* (вместо *минута*), *сигарет* (вместо *сигарета*) или наоборот: *санатория* (вместо *санаторий*). Ряд этих слов усвоен, то есть заимствован узбекским языком, его диалектами и говорами давно и именно в указанных формах.

Ш.К.Марданов, изучавший семантические изменения русских слов в

узбекском языке, пишет, что «русские слова, имевшие родовые признаки, в узбекском языке, в котором нет категории рода, их утрачивают [3, с. 13].

Под термином «утрата» мы понимаем отсечение конечных звуков. При заимствовании русских слов происходили не только процессы утраты, но и субституции, заимствование слов без изменения и др. Очевидно, нельзя говорить о том, что все заимствованные слова утрачивают родовые показатели (в данном случае – имена существительные с определенными окончаниями).

Отмеченные фонетические явления, по нашему мнению, наблюдались во всех тюркских языках на раннем этапе заимствования слов с русского языка.

Во второй половине XX века множество слов заимствовалось тюркскими языками без изменения, т.е. в том орфографическом и орфоэпическом оформлении, как это принято в русском языке (в узбекском литературном языке: *контрабанда, коррупция, пробка, коробка, физика, республика, конституция, биохимия, эпидемия, армия, копия, анатомия, радио, очко, домино, кресло, диван, стол, стул* и многие другие). В таких случаях не приходится говорить об утрате родовых показателей. Но поскольку в тюркских языках отсутствует категория рода и, таким образом, согласование сказуемого с подлежащим, согласование определяющего слова с определяемым по родовым показателям, то окончания слов не играют никакой роли в этих грамматических процессах.

Например:

учить физику – fizikani o'qitmoq

нет копии – kopiya yo'q

Русский ученый И.А.Киссен в своих трудах по сопоставительной грамматике писал: «Русское имя существительное значительно отличается от узбекского существительного еще и тем, что оно обязательно выражает категорию грамматического рода (мужского, женского или среднего), в то время как в узбекском языке категория рода вообще отсутствует. Это обстоятельство вызывает необходимость специально обучать узбекских школьников способам различения рода существительных, причем не только в

их исходной (основной) форме, то есть в именительном падеже единственного числа, но также в других падежных формах единственного и частично множественного числа» [2, с. 23]. Следует отметить, что категория рода в русском языке – одна из труднейших для освоения не только учащимися национальных школ, у которых родной язык – узбекский, но и детьми, которые растут в однородной русской языковой среде. Наблюдения детской речи показывают, что, исходя из окончаний в произношении дети иногда говорят *моя папа, моя яблока*.

Таким образом, для правильного употребления родовых окончаний в словах русского языка важны три фактора: соответствующая окружающая языковая среда; знание грамматических правил; активная речевая деятельность. Кроме того, при изучении категории рода в нерусской школе надо обратить внимание учащихся на чисто морфологические признаки грамматического рода имен существительных – окончания именительного и родительного падежей единственного числа и на определение рода существительных, обозначающих живые существа мужского или женского пола, не по морфологическому, а по семантическому признаку.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Жеребило Татьяна Васильевна. Словарь лингвистических терминов. Изд. 5-е, испр. и доп. – Назрань: ООО «Пилигрим», 2010. – 486 с.
2. Киссен И.А. Курс сопоставительной грамматики русского и узбекского языков. Ташкент: Укитувчи. - 120 с.
3. Марданов Ш.К. О семантических сдвигах русских лексических заимствований в узбекском литературном языке // Советская тюркология. 1981. № 2. С. 11-16.
4. Рахматуллаев Ш. Ўзбек ва рус тилларини қиёслаш. Тошкент: Ўзбекистон, 1993. 110 с.
5. Современный русский язык: Учебник / Под редакцией Н.С. Валгиной. - 6-е изд., перераб. и доп. Москва: Логос, 2002. - 528 с.

ЕМОЦІЙНО-ВИКОНАВСЬКА СТІЙКІСТЬ УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Хуан Іге

Магістрант

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

Анотація: У статті проаналізовано наукові погляди щодо визначення суті понять «емоційна стійкість», «емоційно-вольова стійкість», виокремлено психолого-педагогічні напрями дослідження цих феноменів. З'ясовано, що емоційна стійкість індивіда є результатом цілісної функціональної системи емоційної саморегуляції. Розкрито суть емоційно-виконавської стійкості вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: емоційна стійкість, емоційно-виконавська стійкість, воля, виконавська надійність, майбутній учитель музичного мистецтва.

Сучасні економічні та соціокультурні реалії вимагають докорінних змін у всіх сферах суспільного життя, у тому числі й в освіті. Модернізація системи освіти в Україні зумовлює підвищення вимог до якості підготовки педагогічних кадрів відповідно до сучасних світових стандартів. У зв'язку з цим актуалізується питання оновлення змісту підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, пошуку ефективних форм і методів їхнього професійного та особистісного становлення.

Професійна діяльність вчителя музичного мистецтва не обмежується лише навчанням школярів теоретичним музичним основам, адже формування естетичної свідомості молодого покоління засобами музики вимагає також живого спілкування з мистецтвом. А це означає, що вчитель музичного мистецтва має бути й виконавцем, здатним передати слухачам красу «живої»

музики. Виконавська діяльність учителя музичного мистецтва включає не тільки показ виконання музичних творів навчального репертуару в класі, але й концертні виступи перед аудиторією слухачів. Якість концертного виступу значно залежить від емоційної реакції виконавця на вплив як зовнішніх факторів, так і внутрішніх станів. У цьому випадку емоційна стійкість виступає умовою, що забезпечує виконавську надійність учителя музичного мистецтва під час концертного виступу.

Аналіз наукової літератури дав можливість з'ясувати, що різні аспекти формування емоційно-виконавської стійкості музикантів розглянуто в працях, присвячених проблемі надійності в музично-виконавській діяльності (Л. Баренбойм, Л. Гінзбург, Г. Коган, Л. Котова, Л. Маккіннон, С. Савшинський, Д. Юник, Т. Юник та інші вчені), теоретичним основам підготовки музикантів до публічних виступів (М. Давидов, Ю. Цагареллі, Г. Ципін та інші науковці), психолого-педагогічним умовам розвитку навичок надійності гри на музичних інструментах (Л. Бочкарьов, А. Готсдинер, О. Олексюк та інші дослідники). Розкриття суті емоційно-виконавської стійкості майбутнього вчителя музичного мистецтва вимагає аналізу її вихідного поняття – емоційна стійкість особистості.

У психолого-педагогічних працях можна виокремити декілька напрямів дослідження суті емоційної стійкості [1]:

- провідні психологічні фактори емоційної стійкості виносяться за її межі й розглядаються, насамперед, в контексті вольових якостей (І. Зязюн, І. Платонов, Т. Рібо та інші дослідники);
- суть емоційної стійкості людини зводиться до інтеграції різних психічних процесів і явищ (Л. Аболин, Л. Бочкарьов, Л. Бучек А. Мирошин, О. Тимченко та інші вчені);
- емоційна стійкість визначається резервами нервово-психічної енергії та індивідуальними проявами стресу у суб'єктів (М. Борисова, А. Готсдинер, В. Плахтиненко, В. Рождественська й інші науковці);
- дослідження емоційної стійкості опираються на якість і властивості

самого процесу емоційної реакції у стресових ситуаціях (Л. Аболін, Б. Додонов, А. Ольшанникова, О. Черникова та інші автори).

Згідно психологічних концепцій емоційної стійкості індивіда, емоційна сфера людини пов'язана з самоконтролем та вольовою саморегуляцією. «Говорити про емоційну стійкість, не враховуючи вольовий компонент – це означає представити її поза психологічною системою керуючих механізмів» (Л. Котова) [2, с. 61]. Людина докладє вольові зусилля для емоційної саморегуляції в тих випадках, коли фактор, що впливає на діяльність, є для неї стресовим. Це детермінує прояв у людини довільних або мимовільних вольових зусиль з метою збереження адекватної реакції в стресовій ситуації.

До основних характеристик вольового компонента психічної сфери особистості відносять: високий рівень терплячості; дезорганізація впливу вільних, тривалих і несподіваних стресових факторів; здатність до ефективної мобілізації ресурсів організму під час довільного подолання негативних емоційних реакцій і станів [3, с. 16].

Емоційно-вольову та емоційну стійкість докладно розглянуто в працях Д. Юника. Автор визначає цей феномен як внутрішній мікропоказник ступеня сформованості завадостійкості музиканта. Ученим доведено, що емоційна стійкість забезпечує «збереження досягнутої результативності діяльності», а емоційно-вольова стійкість – «мобілізацію психофізіологічної сфери виконавців» [4, с. 69].

Значущість емоційно-вольової сфери в музично-виконавській діяльності підкреслюється багатьма педагогами-музикантами. Так, М. Давидов наголошує: «Психологічні передумови виконавської творчості на естраді сконцентровано виявляються у волі виконавця» [5, с.197] Слід зауважити, що емоційно-виконавська стійкість учителя музичного мистецтва як інтегрована особистісна якість окрім волі включає й інші психічні компоненти. Ця особистісна якість обумовлюється взаємодією емоційних, вольових, інтелектуальних та мотиваційних компонентів психіки та є результатом цілісної функціональної системи емоційної саморегуляції [6].

Значення емоційно-виконавської стійкості вчителя музичного мистецтва полягає у зниженні впливу стресових умов на його емоційно-психологічний стан, у попередженні негативних проявів хвилювання під час публічного виступу. Отже, аналіз наукових поглядів щодо визначення суті емоційної стійкості особистості дав можливість визначити емоційно-виконавську стійкість учителя музичного мистецтва як інтегровану, професійно значущу якість, що обумовлюється взаємодією емоційних, вольових, інтелектуальних, мотиваційних компонентів психіки та забезпечує виконавську надійність музиканта.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Котова Л. М. Удосконалення емоційної стійкості у майбутніх учителів музичного мистецтва під час підготовки до прилюдних виступів / Л. М. Котова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2017. – № 2. – С. 268-272.
2. Теоретико-методичні засади формування виконавської майстерності в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва : монографія / М. В. Білецька, О. В. Стотика, Л. М. Котова та ін. – Мелітополь, 2014. – 219 с.
3. Сиротин О. А. Экспериментальное исследование психофизиологической природы эмоциональной устойчивости : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.02 «Психофизиология» / О. А. Сиротин. – М., 1972. – 18 с.
4. Юник Д. Г. Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування: монографія / Д. Г. Юник. – К.: ДАКККиМ, 2009. – 340 с.
5. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста / М. А. Давидов. – К. : Муз. Україна, 1997. – 240 с.
6. Аболин Л. М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека / Л. М. Аболин. – Казань: Казан. ун-т, 1987. – 261 с.

САМОРЕГУЛЬОВАНА ЗАЛІЗОБЕТОННА КОНСТРУКЦІЯ

Чеканович Мечислав Геннадійович

к.т.н., професор кафедри будівництва

Херсонський державний

аграрно-економічний університет

м. Херсон, Україна

Анотація: Запропоновано метод саморегульованого попереднього напруження залізобетонних конструкцій. Наведена конструкція саморегульованої балки, зазначені особливості методу, обґрунтовано ефект зміцнення конструкцій за запропонованим методом регулювання.

Ключевые слова: саморегулювання, затяжка, попереднє напруження, балка, шарнір.

Вступ. У сучасному світовому будівельному виробництві попередньо напружені залізобетонні конструкції традиційно виготовляють з натягом арматури до початку експлуатації виробу.

Конструкція постійно знаходиться в напруженому стані. Це не дозволяє прискорити випуск конструкцій, оскільки потрібний час для досягнення високої заводської міцності бетону конструкції, можуть виникати тріщини від вигину балок до експлуатації [1, с. 2-25].

Мета роботи. Завданням дослідження є розробка нових конструктивних вирішень систем підсилення залізобетонних балок, які дозволяють збільшити ефект підсилення за рахунок використання енергії зовнішнього навантаження на балку. При цьому пропонується альтернативний шлях вирішення проблеми до традиційного попереднього напруження зовнішніх елементів підсилення.

У рамках вирішення проблеми розроблено ряд конкретних способів підсилення залізобетонних балок, що передбачають саморегульований

поперечний і поздовжній обтиск балки за рахунок енергії зовнішнього навантаження та більш повного використання властивостей міцності матеріалів [2, с. 1-6].

Для підвищення міцності та жорсткості балки поперечна зовнішня арматура виконується у вигляді просторової стрижневої шарнірної поворотної конструкції, що охоплює зовні балку з можливістю творення поперечного обтиску і включає симетрично розміщені у вертикальній площині з обох боків балки жорсткі хомути, шарнірно з'єднані по кінцях з верхньою і нижньою горизонтальними рамами, що контактують з кутовими закладними деталями, відповідно, верхньої і нижньої грані балки, а в середній частині хомути шарнірно з'єднані з осями повороту, закріплені на нижній половині балки у приопорній зоні, при цьому зтяжка закріплена анкерами до нижньої рами, а в місцях взаємодії закладних деталей балки і рам нанесене антифрикційне покриття для зменшення сил тертя.

Пристрої саморегулювання в прольоті балки і на її приопорних ділянках конструктивно пов'язані між собою, що створює єдину взаємопов'язану систему поздовжнього і поперечного обтиску балки. Сила обтиску залежить від величини зовнішнього навантаження.

Тут енергія зовнішнього навантаження перетворюється в енергію обтиску конструкції, що протидіє її руйнуванню.

Саморегулювання балки полягає в підсиленні ефекту деформування арматури, де до традиційного розтягу арматури від видовження нижньої грані балки при навантаженні додається видовження, викликане відхиленням арматури у вертикальній площині. У результаті розширюється діапазон регулювання величини обтиску бетону при навантаженні балки.

Конструкція такої регульованої обтисненої балки із зовнішньою арматурою і саморегулюючими напруження пристроями наведена на рис.1.

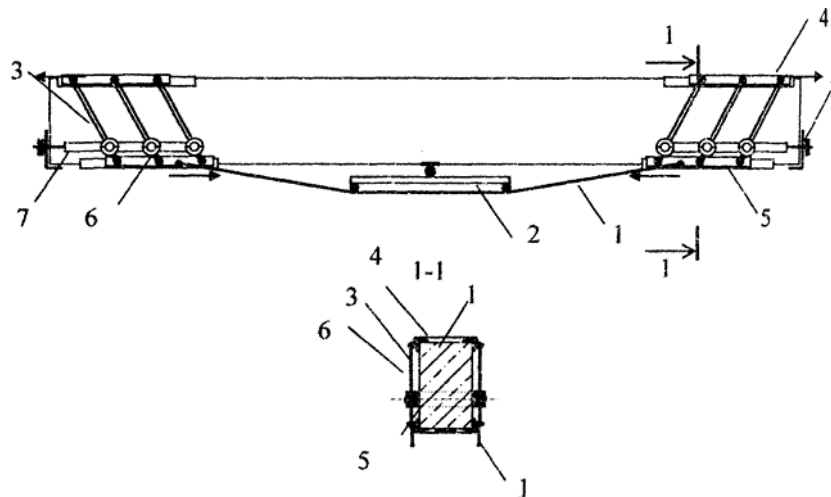

Рис. 1. Загальна схема способу створення регульованого напруження в залізобетонних балках

- 1 —затяжки; 2 - траверса; 3 - жорсткі хомути;
 4 і 5- верхня і нижня горизонтальні рами;
 6 - осі повороту; 7- основа для закріплення осей повороту.

Арматурна сталь значно видовжується і збільшує обтиск бетону, що підвищує жорсткість і тріщиностійкість конструкції. При знятті навантаження конструкція фактично не має суттєвого попереднього напруження, яке б викликало помітну повзучість матеріалів і негативно впливало б на їх міцність. Застосування запропонованої конструкції розширює діапазон регулювання зусилля обтиску бетону, знижує прогини, забезпечує високу жорсткість, тріщиностійкість і міцність балки в процесі експлуатації за рахунок розширення діапазону саморегульованого напруження арматури і обтиску бетону при навантаженні, дозволяє ефективно використати властивості міцності бетону та сталі.

Висновки. Таким чином, розроблено нове конструктивне вирішення способу підсилення залізобетонних балок для будівель та споруд, яке ефективно за рахунок збільшення амплітуди сил реакції підсилення в залежності від величини енергії зовнішнього навантаження. Отримана конструкція може кваліфікуватися як саморегульована за величиною опору згинаючому моменту і поперечної сили залежно від величини зовнішнього навантаження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Онуфриев Н. М. Усиление железобетонных конструкций промышленных зданий и сооружений.- Ленинград, 1965.-342 с.
2. Чеканович М.Г Патент України №85640 на винахід "Саморегульованообтиснена залізобетонна балка" від 10.02.2009. Бюл. 3.

ІСТОРІЯ МІСТА ЛИСИЧАНСЬК

Чернуха Олександр Васильович

к.і.н., доцент

Оліфіренко Діана Єгорівна

Студентка

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

Анотація: Лисичанськ — важливий промисловий центр. Це місто з особливою долею, неповторним виглядом, міцними трудовими традиціями та яскравою насиченою історією.

Ключові слова: колиска Донбасу, кам'яне вугілля, відомі вчені та дослідники, штейгерська школа, промисловість.

Одне з найдавніших міст Донбасу, зародження якого почалося ще в 1700 році, коли на даній території почався пошук рудних родовищ. Офіційною датою заснування вважається 1710 рік. Катерина II видала указ про закладення рудника у Лисячій балки у 1795 році. Історія Лисичанська безпосередньо пов'язана з розробкою вугільної промисловості. Саме тому місто часто називають «колиска Донбасу». Статус міста обласного підпорядкування було отримано в 1952 році [1].

У 1721 році у Лисичанську вперше були відкриті поклади кам'яного вугілля (у цьому році річниця цієї події — 300 років), а у 1796 році (у цьому році річниця цієї події — 225 років) був здобутий перше кам'яне вугілля [2]. Варто зазначити, що протягом 48 років, починаючи з 1796 року, Лисичанськ мав 84 відсотки вугілля, видобутого усім Донбасом, а з 1804 року був єдиним вуглевидобувним містом. Наприкінці XVIII-го століття в Лисичанську кокс спалювали з вугілля для Луганського ливарного заводу. Це був перший кокс,

що виплавлявся на мінералах. Фраза: “Перша шахта, перший досвід видобутку та виплавки заліза на мінеральній основі — лише цього було б достатньо, щоб вважати Лисичанськ одним із найвидатніших міст в історичному плані Луганської області” [3]. Ми повністю погоджуємося з цим висловом, адже на той час, місто було одним із провідних у цій сфері.

Наприкінці XIX-го століття, було запущено содовий завод, місто стало батьківщиною хімічної промисловості. Завод під назвою «Донсода» став найбільшим підприємством у галузі, на рубежі XX-го століття він виробляв 80 відсотків усєї соди, виробленої в царській Росії, і був другим за величиною виробником цієї продукції в Європі. Достаток мінерально-сировинних ресурсів Лисичанська, на базі яких високо розвинулася вугільна промисловість та виробництво соди, призвело до виникнення та розвитку скляної промисловості. Наприкінці XIX- на початку XX-го століття в місті діяло кілька склозаводів, а в 1914 році було введено в експлуатацію склозавод Акціонерного товариства під назвою «Лівенгоф» [3].

В наслідок народження та розвитку вугільної, хімічної, скляної промисловості, оснащення фабрик новітнім обладнанням, досліджень, розвідки та видобутку корисних копалин для функціонування фабрик і шахт, Лисичанськ став місцем концентрації промислових принципів, експериментів та пошуків, місце, де жили та працювали такі відомі вчені та дослідники. як Лутугін Л.І., Менделєєв Д.І., Зеленцов І.І., Даль І.М., Ковалевський Є.П. XX-го столітті Лисичанськ увійшов із значним економічним потенціалом, який ріс і примножувався. Вже на початку двадцятих років фабрики та шахти міста в основному досягли рівня довоєнного 1913 р. У 1935 р. Було створено державний трест "Лисичанськвугілля", який об'єднав одинадцять шахт. У 1930 році місто отримало електроенергію. З 1934 року почала працювати науково-дослідна станція «Підземгаз» [3].

У 1806 році (у цьому році річниця — 215 років) було відкрито гірниче училище по випуску штейгерської школи. Училище користувалося великим авторитетом та повагою у гірників і проіснувало близько півсторіччя. Після

деякої перерви Гірничий департамент Російської імперії прийняв рішення у 1872 р. знову відкрити у Лисичанську відомий навчальний заклад. Положення про Лисичанську штейгерську школу було підписано особисто імператором Олександром II. В Положенні (статуті школи) серед іншого визначалася мета закладу:

«...приготовление штейгеров, то есть мастеров рудного дела, для каменноугольной области Донецкой» [4].

Лисичанську землю вихваляють у творах видатного українського поета Володимира Сосюри. Командир і громадський діяч Климент Ворошилов народився в Лисичанську.

У 1930-1935 рр. був побудований Лисичанський скляний завод з виробничою потужністю 7 млн. квадратних метрів віконного скла на рік.

У 1932 р. Було завершено реконструкцію заводу "Пролетарій", а згодом побудовано майстерню з шліфованого скла.

У 1938 році Лисичанськ було віднесено до категорії міст [3].

Багатство надр Лисичанська дало напрямок розвитку потужного промислового комплексу в регіоні. Плани перших п'ятирічок у червні 1941 р. були започатковані віроломним нападом німецьких військ. Майже дев'ять місяців підрозділи Радянської армії тримали оборону Лисичанська, а саме місто було в передовій. Понад 20 тис. жителів міста пішли на фронт, 11,5 тис. не повернулися з полів битв. 2 вересня 1943 року місто було звільнено від німецьких фашистських загарбників [3].

Місто почало відроджуватися. 11 січня 1944 року дала струм перша турбіна ГРЕС, 6 червня відновлено першу систему Лисичанського склозаводу, а 28 серпня 1944 року поставлено на сушку скловарну піч заводу «Пролетарій». У червні цього ж року виробив першу післявоєнну продукцію содовий завод. З 1952 року Лисичанськ став містом обласного підпорядкування. Було відновлено й реконструйовано обидва скляні заводи. Подальший розвиток отримала хімічна, нафтохімічна й інші галузі промисловості. 1967 року засновано нафтохімічний технікум [5].

В середині 60-х років Лисичанськ набув свого нинішнього вигляду. Северодонецьк в 1962 році виділено в самостійне місто обласного підпорядкування. У ці роки продовжував розширюватися промисловий комплекс міста. Були введені в дію фабрика технічних тканин (1968 р.), шиноремонтний завод (1962 р.) і клейовий завод (1968 р.), фабрика ялинкових прикрас (1963 р.). Успішно працювали підприємства переробної промисловості: м'ясокомбінат (1973 р.), пивзавод (1972 р.) , харчосмакова фабрика (1977 р.), комбінат хлібопродуктів (1961 р.). З 1972 року відкрито тролейбусне сполучення. Одним з найбільших підприємств галузі став завод з випуску гумових технічних виробів (1966 р.), а в 1976 році став до ладу найбільший в Європі Лисичанський нафтопереробний завод. У 1990 році населення Лисичанська разом з містами-супутниками Новодружеськ і Привілля склало 149,5 тисяч чоловік, було введено в дію близько 55 тисяч квадратних метрів житла — 1052 квартири, видобуто 2,9 млн. тонн вугілля, виготовлене 33 млн. квадратних метрів віконного і полірованого скла та багато іншої продукції. Свій вклад у розвиток міста внесли Герої Соціалістичної Праці: шахтарі — Ф.С. Капуста, П.К. Поджаров, І.А. Ковальчук, Л.М. Москаленко, П.І. Івонін, І.М. Побоку, Н. В. Простаков, склороби — М.І. Бондаренко, А.К. Новіков, будівельники — О.М. Роева, А. Д. Гадіяк [6].

На сьогоднішній день Лисичанськ - робоче місто, місто шахтарів та хіміків, склоробів та будівельників. Основу промислового комплексу складають понад 100 підприємств, а продукція багатьох з них відома далеко за межами не лише міста та області, а й усієї України. Лисичанськ — сучасне перспективне місто. Він живе нелегким, напруженим трудовим життям, динамічно розвивається, росте, гарнішає і впевнено дивиться в майбутнє. Значний промислово-економічний потенціал з диверсифікованою структурою робить Лисичанськ одним з найбільших промислових міст регіону.

Лисиче над Дінцем...

Де висне дим заводу,

Музика у садку та потяг в СІМ годин.

*Вас не забудь мені,
Як рідну Третю Роту...
Про Вас мої пісні під сивий біг хвилин...*

Володимир Сосюра

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. «ЛИСИЧАНСЬК». URL: <https://anga.ua/city/lisichansk.html> (дата звернення: 01.05.2021)
2. «Горная энциклопедия» (Том 3). URL: https://books.google.com.ua/books/about/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%8D%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%8F_Ke.html?id=HXMhAAAAMAAJ&redir_esc=y (дата звернення: 01.05.2021)
3. «З історії м. Лисичанська». URL: http://knowledge.lisichansk.luguniv.edu.ua/stranicu/region/z_istorii.html (дата звернення: 01.05.2021)
4. «Лисичанська штейгерська школа». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%88%D1%82%D0%B5%D0%B9%D0%B3%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0#cite_ref-1 (дата звернення: 01.05.2021)
- 5.«Лисичанськ».URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA> (дата звернення: 01.05.2021)
6. «Лисичанськ». URL: http://lislib.at.ua/index/istorija_lisichanska/0-47 (дата звернення: 01.05.2021)

СПЕРМАТОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ БОЛЬНЫХ МУЖСКОГО ПОЛА С РАЗНЫМИ ВИДАМИ БЕСПЛОДИЯ

Шарапова Елена Николаевна

кандидат медицинских наук, преподаватель

Днепропетровского государственного

медицинского университета,

г. Днепр, Украина

Введение. Наличие воспалительного и гормонального факторов в этиологии сочетанного бесплодия оказывает отрицательное влияние на сперматогенез и обуславливает вариабельность клинических проявлений в зависимости от преобладания экскреторного или секреторного компонентов. Преобладание экскреторного компонента даёт картину хронического или латентного воспалительного процесса в придаточных половых железах, секреторного – андрогенную недостаточность различной степени врождённого или приобретённого характера [1].

Изменения сперматогенеза характеризуются преобладанием количественных изменений сперматозоонов (олигоспермией различной степени, вплоть до азоо- и аспермии) в сочетании с морфофункциональными нарушениями и представляют сложность для диагностики, несмотря на наличие большого количества различных диагностических методов исследования. Остаются недостаточно изученными морфологические характеристики биопсии яичка и эякулята, что затрудняет эффективность терапевтических мероприятий [3]. Данные о стимулирующей сперматогенез терапии немногочисленны и достаточно противоречивы [2].

Ключевые слова: мужское бесплодие, сперматогенез, патоспермия, половые и гипофизарные гормоны.

Цель исследования: изучить сперматогенез, морфологию биопсии яичек и эякулята, их динамику у больных сочетанным бесплодием с наличием варикоцеле, крипторхизма, эпидидимита, простатита, обструкции семявыносящих путей.

Материалы и методы исследования. Обследовано 44 мужчин возрастом от 25 до 48 лет, состоящих в браке. Длительность бесплодия – от 1,5 до 17 лет. Из них: у 10 – хронический простатит, 10 – варикоцеле, 10 – эпидидимит, 4 – крипторхизм, 10 – экскреторно-обтурационное бесплодие. Из предшествующих факторов, способствующих развитию бесплодия, в группе больных с хроническим простатитом наблюдались: эпидемический паротит – у 3 (30%) больных, уретрит – у одного (10%), гонорея – у одного (10%), трихомоноз – у одного (10%); эпидидимит перенёс один (10%) больной, операцию низведения левого яичка – один (10%) больной.

В группе больных с эпидидимитом из предшествующих, способствующих возникновению бесплодия, факторов, выявлены: эпидемический паротит – у одного (10%) больного, аппендэктомия – у одного (10%); детские инфекции (ветряная оспа, пневмония) – у 3 (30%) больных; двусторонняя варикоцелэктомия – у 2 (20%), операция по поводу левостороннего гидроцеле, орхоэпидидимит, гонорея – соответственно у 3 (30%) больных.

В группе экскреторно-обтурационного бесплодия - эпидемический паротит и пневмонии перенесли в детском возрасте 2 (20%) больных. Из предшествующих, способствующих развитию бесплодия заболеваний, эпидидимит - у 2 (20%) больных, двусторонний орхоэпидидимит – у 1 (10%), операцию создания искусственного семяприемника перенёс 1 (10%) больной.

Полученные результаты. У всех обследованных мужчин ведущей или сопутствующей причиной бесплодного брака являются воспалительный процесс гениталий и андрогенная недостаточность различной степени.

У всех обследованных больных осуществлялась хирургическая диагностика (генитография и биопсия), направленная на установление наличия

окклюзии семявыносящих протоков и оценку степени нарушения сперматогенеза.

При исследовании эякулята у больных установлена аспермия (36 человек - 78%) или азооспермия (12чел. – 28%).

При хирургической диагностике у 5(10,4%) пациентов выявлена врожденная агенезия семявыносящих протоков. Придатки яичек при пальпации расширены, уплотнены, напряжены, не переходили в семявыносящий проток, а слепо заканчивались.

У 5(10,4%) больных семявыносящие протоки были обтурированы на всём протяжении (в проксимальном отделе), что затрудняло последующее хирургическое восстановление их проходимости.

У 38(79,2%) оперированных мужчин проходимость семявыносящих протоков была сохранена, что не подтверждено клиническим диагнозом экскреторно-обтурационного бесплодия.

Результаты гистологических исследований биоптатов яичек у этих больных выявили глубокие степени нарушения сперматогенного эпителия вплоть до полной его атрофии.

При агенезии семявыносящих протоков (у 5 пациентов) также отмечено нарушение структуры семяродного эпителия, но у этих больных наблюдался блок сперматогенеза на стадии сперматоцитов I и II порядка,

У больных с обтурацией семявыносящих протоков (3 человека) сперматогенез был полностью сохранен.

Хирургическое лечение проведено 4 больным с агенезией протоков и одному больному с обтурацией семявыносящих путей,

Больным с агенезией семявыносящих протоков проведена операция по созданию искусственного семяприемника из отрезка большой вены бедра, а в дальнейшем предполагается извлечение накопившегося семени и введение его в половые пути супруги для искусственного осеменения.

Одному больному с обтурацией семявыносящего протока проведена операция по созданию анастомоза между придатком и семявыносящим

протоком по типу "конец в бок". Гистологическое исследование у этого больного подтвердило полную сохранность сперматогенеза в некоторых семенных канальцах.

Выводы.

1. При сперматологическом исследовании наблюдалась патоспермия различной степени с преобладанием количественных изменений сперматозоонов. Среди различных форм мужского бесплодия наибольшие трудности для диагностики и лечения представляет сочетанная форма, что обусловлено наличием как экскреторного, так и секреторного компонентов в её генезе.

2. Хирургическая диагностика (биопсия и генитография) абсолютно показаны при аспермии и азооспермии для установления истинной причины бесплодия. При обтурационных формах аспермии показано хирургическое лечение - восстановление проходимости семявыносящих путей.

3. Учитывая недостаточную эффективность используемой в настоящее время терапии, методы лечебного воздействия требуют дальнейшего совершенствования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кирпатовский И.Д. Очерки по хирургической андрологии.- Москва: Изд. Университета дружбы народов.- 2009. - 125с.

2. Ильин И.И., Ковалев Ю.Н., Глузмин М.И. Концепции патогенеза хронического простатита //Урология и нефрология. - 2013. - №3.- С. 30-33.

3. Юнда И. Бесплодие в супружестве – Киев: Здоров'я. – 1990. - 462 с.

УДК 811.161.2'276.6:61

**СУЧАСНИЙ СТАН МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Шевченко Олена Петрівна

к.пед.наук, доцент кафедри
мовних та гуманітарних дисциплін №1
Донецький національний медичний університет

Єщенко Георгій Леонідович

Тихонова Вікторія Сергіївна

Студенти стоматологічного факультету
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Анотація: У статті проаналізовано проблема глобалізації медичної термінології. Розглянуто параметри сучасного медичного терміну з точки зору єдності форми та змісту. Вивчено та описано проблеми, пов'язані з перекладом медичних термінів українською мовою. На основі вивченого матеріалу окреслено перспективи розвитку медичної термінології.

Ключові слова: Медична термінологія, термін, переклад, медицина, перспективи, розвиток.

Сучасні проблеми термінології в останній час набувають все більшої значущості, корелюючись із розвитком наук різних напрямків, тому що жодна наука не має права на існування без термінології. Медична термінологія є об'єктом дослідження багатьох українських та зарубіжних лінгвістів. У свою чергу, медична термінологія - це сукупність найменувань, що позначають поняття медицини як науки, та спеціальних номенклатурних найменувань медицини як сфери професійної діяльності. Сучасна медична термінологія – одна з найбільших і найскладніших у змістовному відношенні систем термінів.

Медична лексика, яка включає використовувані в науковій медицині терміни інших наук (біології, хімії, фізики, мікробіології, радіології, генетики, антропології, психології, кібернетики та інших), складає кількост тисяч слів і словосполучень. Великий об'єм сучасної медичної термінології супроводжує виключне різноманіття розкритих нею категорій наукових понять.

Мета даної статті – охарактеризувати стан проблеми сучасної медичної термінології та окреслити перспективи її розвитку.

Сьогодні головним завданням медичної термінології є відродження та улагодження медичних термінів. Зупинимось детальніше на проблемі остаточного нормування та стандартизації української медичної номенклатури, тому що в наш час тривають процеси, що сприяють відновленню медичної національної лексики у фаховому мовленні. Деформованість мовної ситуації України полягає в тому, що співвідношення українськомовної та російськомовної частин населення не відповідає співвідношенню українців і росіян на її території. Повертаючись до проблеми глобалізації термінологічної лексики варто зауважити, що вона, без сумніву, стає дійсно актуальною. Цей процес обумовлений тим, що зростають темпи науково-технічного прогресу, що призводить до збільшення інформації не тільки у виробничій діяльності, але й у науковій. Тим більше, що це тягне за собою появу великої кількості нових термінів, і, відповідно, призводить до інтенсивного обміну мовними цінностями та посилення міжмовних зв'язків.

Деякі думки щодо української термінології висловив Л. Пиріг. Він вважає, що «процес українського медичного термінотворення повинен бути централізовано координуваним із залученням до нього мовознавців та медиків. Інтенсифікація цього процесу, сприйняття, використання україномовних медичних термінів можлива тільки за умови відповідної мовної політики усіх ешелонів влади» [1].

Відомо, що основна функція фахового терміна – точно і коротко викласти наукові концепції. Крім того, термін повинен характеризуватися однозначністю. Для успішної реалізації цієї функції, термін, як єдність форми і

змісту, повинен відповідати певним вимогам. За загальнонауковими знаннями та дослідженнями вчених, зокрема А.В. Ткача та О. О. Селіванової, можна виділити наступні параметри медичного терміну:

1. Точність:

- зміст (значення або семантика) терміну повинен бути строго (однозначно) відмінним від інших понять у відповідних мікротермінологічних системах;

- звуковий комплекс не повинен містити елементів, які можуть бути неправильно орієнтованими за змістом та обсягом наукової концепції.

2. Тотожність (відповідність): значення терміна має відповідати сучасним науковим знанням про предмет, явище, процес, функцію і т. д.

3. Лаконічність, відповідність зазначеного поняття.

4. Однозначність: будь-який здоровий комплекс повинен бути закріплений на одній науковій концепції.

5. Інваріантність як відсутність варіантів і синонімів.

6. Одноманітність: термін-слово повинно виражатися однією звуковою формулою.

7. Жорстка умовність: ідентичні ознаки понять повинні позначатися в різних термінах одними і тими ж мовними знаками (словами, словосполученнями, абрєвіатурами, термінологічними елементами).

8. Дотримання мовних стандартів, що запобігає появі жаргону.

9. Наявність визначення класифікацій, зокрема пояснень на основі ключових гіперонімів і видової специфіки.

10. Звукові комплекси, які виражають однотипні концепції, повинні бути побудовані на єдиній структурно-семантичній моделі.

11. Стилїстична нейтральність (відсутність виразного колориту).

12. Прозорість внутрішньої форми терміна.

13. Висока інформативність [1].

Вивчення літератури з даної проблеми дозволяє нам виділити наступні труднощі, пов'язані з перекладом медичних термінів:

- Розходження в класифікації та номенклатурі різних органів та систем організму;
- Розходження в методиці досліджень та способах подання їх результатів;
- Особливі труднощі викликають скорочення, часто ситуаційні, не зафіксовані у словниках. І хоча існують словники медичних абревіатур, більшість з них не можуть прийти на допомогу, так як нерідко скорочення виявляється авторським, народженим «тут і зараз», тільки, в межах тексту, що перекладається [3].

На основі вивчення та аналізу літератури ми можемо окреслити перспективи розвитку медичної термінології, які полягають у наступному:

- організація діяльності тимчасових колективів, які будуть працювати над складанням термінологічних словників, створювати бази даних профільної термінології; їх цільове фінансування;
- впровадження в професійних журналах словникових рубрик, в яких будуть регулярно висвітлюватися проблеми термінотворення;
- оснащення всіх без винятку наукових монографій і збірників термінологічними словниками, предметними покажчиками, без чого наукова робота не може бути рекомендованою до друку і враховуватися при вирішенні кваліфікаційних питань;
- уникнути сумнівної практики видання словників без попереднього обговорення методичних принципів їх підготовки. Видання пробних випусків словників для широкого ознайомлення та конструктивної критики фахівців [2].

Таким чином, глобалізація медичної термінології вимагає вироблення глобальної комунікації, перш за все мовної. Необхідна гармонізація медичних словників, оскільки процеси інтеграції термінів в глобальне співтовариство сповільнюється мовною роз'єднаністю, словами, що засмічують мову медицини. Недолік взаєморозуміння, неоднозначність в глобальному медичному дискурсі призводить до неправильного лікування, появи ятрогенних захворювань. Виявлення і подолання розбіжностей в розумінні медичної

лексики допоможуть в успішному застосуванні нових методів у лікуванні та профілактиці захворювань. Завдання глобальної гармонізації медицини і медичної лексики тісно взаємопов'язані, взаємообумовлені, невіддільні один від одного, тому вони повинні вирішуватися за участі всіх зацікавлених сторін і з залученням усіх необхідних фахівців. Звичайно, в межах однієї статті ми не можемо розкрити проблеми медичної термінологічної системи повністю. Перспективи подальшого дослідження бачимо у вивченні та аналізі проблем перекладу сучасної стоматологічної лексики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Маджаева С. И. Глобализация медицинской терминологии, URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsiya-meditsinskoy-terminologii/viewer> (дата звернення: 25.05.2021).
2. Медичне термінознавство. Заліпська І. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjcwsmJx-TwAhXukosKHfikDfoQFjAAegQIBhAD&url=http%3A%2F%2Fjournals.hnpu.edu.ua%2Findex.php%2Flingvistics%2Farticle%2Fview%2F3326%2F3386&usg=AOvVaw1AUx48GzHNav9VJQvTHx8v> (дата звернення: 24.05.2021).
3. Осатаєва А. Н. Лексико-семантические особенности медицинской терминологии. Журнал «Достижения науки и образования». Вип. 6, 2016.
4. Солнцев Е.М. Общие и частные проблемы перевода медицинских текстов. Вип. № 5. С.131.

**КУЛЬТУРА МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ**

Ширшикова Руслана Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м.Луцьк, Україна

Анотація. У статті визначено роль компетентнісного підходу в системі професійної підготовки майбутніх юристів. Детерміновано поняття професійної компетентності майбутнього юриста, подано структуру професійної компетентності майбутнього фахівця. Розкрито зміст поняття культури міжособистісної взаємодії як важливого компонента професійної компетентності майбутніх юристів.

Ключові слова. Професійна компетентність, міжособистісна взаємодія, культура міжособистісної взаємодії, майбутній юрист.

Професійна підготовка майбутніх фахівців ґрунтується на компетентнісному підході. Це означає, що вектор професійної підготовки майбутніх фахівців з лише засвоєння ними теоретичних знань і готовності механічно виконувати професійні функції (власне функційний) змінюється на компетентнісний, який передбачає також, крім знаннєвої професійної підготовки, формування та розвиток особистісних якостей і властивостей, необхідних для професійної майстерності, соціальної активності та креативності. Звідси надзвичайно *актуальною й важливою* є проблема пошуку різних шляхів, форм і методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців, аналіз її різних аспектів.

Метою дослідження є з'ясування ролі культури міжособистісної

взаємодії в професійній компетентності майбутніх юристів.

Професійна діяльність юриста є складною й поліфункціональною й базується на міжособистісній взаємодії з клієнтом. А відтак, важливим є визначення ролі та місця культури міжособистісної взаємодії у професійній діяльності юристів.

Аналіз різних педагогічних, методичних і юридичних джерел свідчить про те, що існують різні думки щодо визначення сутності та структури поняття професійної компетентності майбутнього фахівця в цілому й зокрема фахівця – юриста. Однозначним є твердження про те, що професійна компетентність є результатом системи професійної підготовки майбутнього фахівця; є складним особистісним набутих (тобто сформованих) утворенням, яке відображає готовність і здатність особистості не лише професійно виконувати свої функції, але й проявляти соціальну активність, працювати над самовдосконаленням, уміти рефлексувати й взаємодіяти в соціумі.

У своєму дослідженні керуємось визначенням і структурою професійної компетентності, запропонованими М. Князяним [2]. Мова йде про наступні компоненти професійної компетентності: когнітивно-пізнавальний компонент як здатність отримувати й опрацьовувати інформацію також оптимально використовувати набутих знання у професійній діяльності; праксеологічний компонент тобто фахово орієнтовані вміння; комунікативний компонент - спілкування, взаємодія; рефлексивний компонент як здатність до самооцінки та самоаналізу власної діяльності.

Отже, однією із важливих складових професійної компетентності майбутнього юриста є комунікативна складова, яка й містить уміння майбутнього фахівця професійно спілкуватися й здатність до міжособистісної взаємодії. Важливими для дослідження комунікативної складової професійної компетентності є наукові доробки Б.Ананьева, Г.Андреевої, В. Бехтерева, М. Касаткіна, В. Мясичева, М. Щелованова та ін., в яких розкривається сутність поняття спілкування як особливого виду життєдіяльності людини та взаємодії, на якій і ґрунтується діяльність людини та її зв'язок з суспільством.

У соціальній психології взаємодія визначається як систематичні, досить регулярні дії суб'єктів один на одного, які мають на меті викликати певну відповідну реакцію, котра породжує нову реакцію того, хто робить вплив [5]. На нашу думку, саме соціально-психологічний контекст є важливим у визначенні ролі та місця міжособистісної взаємодії у професійній компетентності майбутніх юристів. Адже в цьому випадку під взаємодією доцільно розуміти не лише взаємозалежний обмін діями, а передусім організацію різними особами взаємних дій, спрямованих на досягнення певної мети. Тобто йдеться про участь кожного учасника взаємодії (в нашому випадку клієнта) у конструктивному вирішенні якоїсь проблеми з певним коригуванням власних суджень, ідей, дій, урахуванням життєвого й соціального, правового досвіду.

Досліджуючи поняття міжособистісної взаємодії, ми також послуговуємось ідеями В. Кручек. Зокрема, розглядаємо міжособистісну взаємодію як інструментально-технологічну сторону юридичного професійного спілкування; взаємні дії учасників такого спілкування, спрямовані на співвіднесення мети кожної зі сторін і організацію їх досягнення в процесі спілкування[3]. Нам імпонує думка вченої про те, що міжособистісна взаємодія може розглядатись як процес конструювання, формування міжособистісного простору, який передбачає: по-перше, вибір позиції у стосовно іншого, прибудову до позицій один одного, «перевірку їх на міцність»; по-друге, чітке визначення просторових і часових меж ситуації взаємодії, за межами яких обрана позиція стає недоречною; по-третє, оформлення зайнятої позиції за допомогою використання вербальних і невербальних засобів комунікації [3]. Складовими такого міжособистісного простору є взаєморозуміння, координація і узгодження намірів та інтересів сторін, що особливо актуальне для взаємодії юриста з клієнтом.

Поняття культури міжособистісної взаємодії теж, як свідчить аналіз різних наукових джерел, є неоднозначним. У нашому дослідженні керуємось визначенням, запропонованим О. Гаврилюк, яка культуру міжособистісної

взаємодії тлумачить як складне динамічне особистісне утворення, що відображає соціально зумовлений рівень розвитку особистості, її готовність до комунікативної діяльності, систему поглядів і дій, які забезпечують задоволення потреб самореалізації та спосіб досягнення цілей у спілкуванні, плідну розуміє доброзичливу взаємодію людей у різних сферах життєдіяльності [1].

У контексті досліджуваної проблеми культуру міжособистісної взаємодії майбутнього юриста визначаємо як складову професійної компетентності особистості майбутнього фахівця, як сформоване інтегральне особистісне новоутворення, що забезпечує професійне становлення і розвиток особистості, проявляється у можливості високо майстерно виконувати свою професійну діяльність, успішно й конструктивно комунікувати з клієнтами, взаємодіяти з соціальним середовищем, гнучко адаптуватися до соціальних змін з урахуванням морально-етичних і духовних норм і цінностей, систематично працювати над самовдосконаленням.

Важливим у дослідженні культури міжособистісної взаємодії майбутніх юристів є акцент на складності цього процесу й визначенні певних етапів у її формуванні. Так, О. Матеюк, наголошує, що взаємодія є процесом, що розгортається в часі й просторі, а відтак має низку етапів у своєму розвитку. Серед них виділяють: просторовий контакт; психологічний контакт, у якому реалізується зацікавленість суб'єктів у цьому акті взаємодії; соціальний контакт, що розглядається як спільна діяльність і власне взаємодія як низка контактів [4].

Подальшого дослідження потребує теоретико-практична розробка механізмів реалізації кожного із визначених етапів саме в контексті формування професійної компетентності майбутніх юристів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаврилюк О.О. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти» / О.О. Гаврилюк. – Кіровоград, 2007. – 22 с.
2. Князян М. О. Компетентнісна модель професійної підготовки майбутніх фахівців / М. О. Князян // Теорія та методика навчання та виховання. – 2013. – Вип. 33. – С. 59–67.
3. Кручек В. Модель особистості сучасного педагога як носія культури педагогічної взаємодії. В.Кручек // Вісник Книжкової палати. – 2009. - №1. – С.46-49.
4. Матеюк О.А. Мотивація професійної діяльності підлеглих у сучасних умовах як об'єкт психологічного впливу військових керівників. / О.А.Матеюк //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 2009. – Вип. 22. – С.53-56.
5. Філоненко М. Психологія спілкування : підручник / М. Філоненко. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 224 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ БОЛГАР ТА ЇХ ОБ'ЄДНАННЯ У М. ДНІПРО

Шокотько Юлія Дмитрівна

здобувачка освіти 1 курсу

юридичний факультет

Науковий керівник:

Ядловська Ольга Степанівна

кандидат історичних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна

Annotation. The status of national minorities always remains relevant, including for Ukraine, because the opportunities and socio-legal environment in the exercise of their subjective rights form the relevant interethnic relations at both national and international levels. This work reveals the current state of implementation of its powers by the Bulgarian community of the city of Dnipro through the prism of the practical activities of its prominent representatives and associations in the local context. The active participation of the Bulgarians of the city of Dnipro in the direction of historical and cultural, educational activities, their emphasis on the issue of friendship of peoples, including Ukrainian and Bulgarian, is determined. Cooperation and assistance in the above activities on the Ukrainian side and participation in the life of the city of Dnipro Bulgarian minorities from other Ukrainian cities, which in turn indicates a favorable environment for the development and realization of rights by Bulgarians not only in the city of Dnipro.

Key words: national minorities, interethnic relations, Dnipro city, community, Bulgarians, activity, association.

Територія України стала осередком формування багатьох поліетнічних зв'язків, адже її національну палітру складають представники різних

національностей, кількість яких складає понад 130. Національні меншини, їхня культура є невіддільною частиною загальноукраїнської, адже саме їх об'єднання та діяльність вплинули, продовжують впливати на культуру, свідомість сучасного українського народу.

Міжетнічні стосунки вважають одним із ключових аспектів при організації суспільного та державного життя всередині кожної багатонаціональної країни, а також міждержавних стосунків. Надання відповідних можливостей для реалізації своїх прав як особисто, так і через відповідні об'єднання сприяють соціальному та культурному збагаченню [1]. Не виключенням є і Україна, де питання забезпечення прав національних меншин є актуальною проблемою з огляду на той факт, що вступ до Ради Європи передбачив покладання на нашу державу відповідальності за підтримку безпеки та стабільності як на усій території, так і в регіоні [2, с. 115].

Так, болгарська громада та її об'єднання у місті Дніпро має унікальний досвід у різних сферах суспільного життя, а практичне перейняття його сприятиме прогресу міжнаціональної толерантності в сучасній Україні, вектор якої спрямований на європейське співтовариство. Враховуючи викладене, необхідним є дослідити напрямки діяльності болгар та їх об'єднань у місті Дніпро (на регіональному рівні), що у свою чергу окреслить статус даної національної меншини у контексті надання можливостей реалізації прав, як однієї із найпоширеніших у місті Дніпро [3].

Сучасна участь болгар в житті територіальної громади міста Дніпра та вплив на неї реалізується у двох напрямках: особиста діяльність культурно-громадських діячів та громадських організацій, об'єднань локального, національного рівня.

Значний вклад у даному напрямку здійснює громадська організація «Дніпровське болгарське культурно-просвітницьке товариство «Рідний дім», діяльність якої спрямована на збереження і розвиток болгарської мови, традицій, звичаїв, культури, захисту економічних, соціальних, творчих і інших громадських інтересів. Дана організація влаштовує літературні вечори у місті

Дніпро, активно виступає зі своїм колективом скрипалів «Чарівні скрипки» [4]. На даний момент, це єдине об'єднання болгар на рівні м. Дніпра, проте це компенсується різноманітністю напрямків діяльністю.

Варто відзначити культурний напрямок діяльності об'єднань у вигляді театру. Так, у 2017 році була проведена вистава Болгарського театру ляльок «Папете лаб» «Я, Сизиф» в рамках II Міжнародного фестивалю театрів ляльок «ДніпроПаппетФест» [5].

Діяльність болгар передбачає роботу із молодим поколінням, про що свідчить організація проектів у стінах університетів, зокрема у Дніпровському національному університеті ім. Олеся Гончара було організовано круглий стіл на тематику «Країни – сусіди України», де розглядалася історія Болгарії, її видатні діячі, а також історія українсько-болгарських взаємовідносин. На заході були присутні представники болгарської громади міста, обласного болгарського культурно-просвітницького товариства «Рідний дім». Окремо слід відзначити на підняті питання в рамках даного заходу: щодо болгарського досвіду євроінтеграції для України, спорідненість багатьох проблем у державах та необхідність збереження позитивної спадщини у відносинах між народами та країнами – Україною та Болгарією [6].

У діяльності болгар, їх об'єднань у м. Дніпрі значну роль відіграють видатні громадські, культурні діячі. Так, варто виділити, болгарського художника Івана Стоянова, який анонсував виставку «Літо в Україні». Дана особистість бере активну участь у національних та міжнародних виставках у м. Болгарії, а його колекції представлені у музеях Іспанії, Японії, Франції, Китаї, Білорусі, України, Португалії [7]. Володимир Стафідович як керівник болгарської общини із м. Дніпра бере активну участь у видавництві книг, як наприклад «Архіпелаг дружби», де акцентується увага на ідеї дружби українського та болгарського народів, критиці дій Росії щодо загарбання Криму. [8] Діяльності даного діяча сприяють різноманітні меценати: Голова Всеукраїнської асамблеї болгар в Україні, редактор Всеукраїнського культурно-просвітницького державного вісника «Роден край» тощо [9].

Отже, болгарська громада міста Дніпра бере активну участь у його житті через власних представників, організації, об'єднання переважно у контексті історико-культурної сфери, висвітлення питань дружби народів, підтримки, просвітницької діяльності, що свідчить про реальну можливість реалізації своїх прав не тільки на національному рівні, а й на регіональному. Сама ж діяльність обумовлена участю у реалізації проектів з боку української сторони, а також побічним сприянням у реалізації заходів, творів, досягнень зі сторони об'єднань, діяльність яких у першу чергу охоплює всю Україну або інший регіон. Тобто, присутність болгар у м. Дніпро передбачає зовнішній вплив болгарської громади з інших міст. Складена ситуація на підставі проведеного дослідження свідчить про можливість розвитку болгарської культури та напрямків діяльності болгар, що у свою чергу передбачає значний вклад у життя м. Дніпра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рамкова конвенція про захист національних меншин: Конвенція, Міжнародний документ від 01.02.1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055
2. Колісник В. Національний суверенітет та право націй на самовизначення. Вісник Академії правових наук України, 2001. № 1(24). с. 112–120.
3. Національні меншини міста Дніпра. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/page/nacionalni-menshini-m-dnipra>
4. Громадська організація «Дніпровське болгарське культурно-просвітницьке товариство «Рідний дім». URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/35495/>
5. Вистава Болгарського театру ляльок «Папете Лаб» « Я, Сизиф» в рамках II Міжнародного фестивалю театрів ляльок «ДНІПРОПАПЕТФЕСТ». URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/22238/25-10-17-19-00-vistava-bolgarskogo-teatru-lyalok-papets-lab-ya-sizif-v-ramkah-ii-mizhnarodnogo->

festivalyu-teatriv-lyalok-dnipropappetfest

6. Дні Болгарії в ДНУ. URL: <http://www.dnu.dp.ua/newsprint/563>

7. Відкриття виставки болгарського художника з м. Нова Загора Івана Стоянова «Літо в Україні». URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/articles/item/15130/vidkrittja-vistavki-bolgarskogo-hudozhnika-z-m-nova-zagora-ivana-stojanova-llito-v-ukrainir>

8. Болгаролюбство як доля: до 10-річчя обласного об'єднання болгар «Нашите Хора». URL: <http://n-slovo.com.ua/2021/01/22/%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D1%8F%D0%BA-%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%B4%D0%BE-10-%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0/>

9. У Кропивницькому презентували книгу «Архіпелаг дружби». URL: <https://www.ugorod.kr.ua/news/2018-03-03-63132.html>

10. Відповідь на запит Адміністрації Соборного району м. Дніпра від 18.05.2021 р. // Архів автора.

КАЛІГРАФІЯ В МИСТЕЦЬКІЙ ДИЗАЙН-ОСВІТІ УКРАЇНИ

Шпак Ольга Василівна

Аспірант, викладач кафедри
графічного дизайну

Київської державної академії

декоративно-прикладного мистецтва і дизайну

імені Михайла Бойчука

м. Київ, Україна

Анотація: У статті розглядаються важливі аспекти дизайн-освіти позначені розвитком сучасних технологій, які вимагають від фахівця професійного вдосконалення в розумінні складних соціальних, психологічних, культурологічних взаємин людини і природи. Наголошується на тому, що графічний дизайн є одним із найголовніших засобів візуальної комунікації. Тому, так історично склалося, що доволі прискіплива увага приділяється шрифтовій графіці та каліграфії, а особливо – їхньому постійному розвитку. Всі зусилля художників-графіків, каліграфів націлені на здійснення якісного і національного орієнтованого шрифтового дизайну, який буде візуально ідентифікувати Україну в її різноманітному матеріально-культурному розвитку.

Ключові слова: дизайн-освіта, графічний дизайн, каліграфія, шрифт.

Стрімкий розвиток сучасних технологій ХХІ століття ставить нові завдання перед всіма причетними до формування та створення сучасного графічного дизайну. Графічний дизайн формує якісний інформаційний простір країни. Він сприяє комерційному просуванню різноманітних товарів та послуг, проведенню культурних, соціальних, благодійних заходів, тощо. Внаслідок цього у дизайнера зростає соціальна відповідальність за продукт його професійної діяльності. Тому, у зв'язку із стрімким технологічним розвитком

виникає необхідність в поліпшенні шрифтової національної культури. Тож фахова підготовка дизайнерів-графіків у вищій мистецькій школі має опиратися на кращі світові та національні традиції в області шрифтової графіки, зокрема каліграфії.

За визначенням Володимира Тименка «Дизайн – це художньо-проектна діяльність, у якій поєднується три види творчості: наукова, художня, технічна. Якщо дизайн поєднується з технічною творчістю, технічною естетикою, то це технологічний дизайн (промисловий, індустріальний). У поєднанні з художньою творчістю дизайн набуває мистецького спрямування, стає мистецьким дизайном (ландшафтний, графічний дизайн, дизайн середовища і дизайн костюма)» [1, с. 63].

Дизайн-освіта в Східній, Центральній та Південній Україні, що входили до Російської імперії, розвивалась дещо відірвано, тому процеси, що протікали на цих теренах суттєво відрізнялися від тих, що були в європейських країнах. Проте дизайн-освіта з Західній Україні другої половини ХІХ – перших десятиліть ХХ століть формувались цілком в інших, загальноєвропейських традиціях. Так, до першої світової війни відзначаються тісні культурні і мистецькі зв'язки Львова з Віднем і Краковом. Сотні студентів з Галичини навчалися в університетах, академіях а також промислових школах Відня [2, с. 22-23].

В Україні в другій половині ХІХ століття утворилося три основні центри: Київ, Харків та Одеса, де були створені художні навчальні заклади, якими опікувалась Петербурзька Академія мистецтв. Оскільки Харків на той час був великим індустріальним центром, то лише в школі М. Раєвської-Іванової домінував художньо-промисловий нахил, що був прообразом дизайнерської освіти. Реформа освіти не зачепила Київський і Харківський художній інститути, що не можна сказати про Одеський, котрий ця реформа перетворила на училище середнього типу, що значно знизило освітньо-художній рівень Південної України. [2, с. 23].

Після другої світової війни Харківський художній інститут перетворився

на художньо-промисловий, де відкрилися тільки дизайнерські спеціальності [2, с. 23]. Тоді, в художньо-промисловій освіті, найчастіше каліграфія викладалась в навчальній дисципліні «Шрифт». Оскільки більшість студентів, що навчалися в художніх інститутах та технікумах, мали навички каліграфічного письма пером, одержані в період навчання в школі. Практично кожен студент того часу був гарним каліграфом, тож каліграфію проходили в обсязі завдань навчального предмету «Шрифт», здійснюючи програмні шрифтові завдання. Проте, після осучаснення методики навчання школяра, а саме використання кулькової ручки, замість пера з чорнилом, каліграфія була забута. Випускники шкіл які вступали до вищих навчальних закладів освіти не мали підготовки з каліграфічної освіти, окрім тих, що отримували навички і знання з каліграфії поза межами шкільної освіти. В більшості навчальних мистецьких закладах освіти того часу, каліграфія викладалась, зокрема в містах Києва, Львова, Харкова, вихованці яких були чудовими шрифтовиками і каліграфами.

Сьогодні, як результат активного розвитку комунікативних процесів, дизайн є одним з найважливіших засобів візуальної комунікації та формування навколишнього інформаційно-мистецького середовища життєдіяльності людини. Тому дизайн-освіта в Україні за останнє десятиліття активно розвивається та започатковується у навчальних закладах не мистецького спрямування. Створюються осередки неформальної дизайн-освіти, в яких графічний дизайн викладається в скорочені терміни. Провідними навчальними закладами, які готують фахівців з графічного дизайну є Харківська державна академія дизайну і мистецтва, Львівська національна академія мистецтв, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури (Київ), Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, а серед неформальних закладів освіти – Projector, Kyiv Academy of Media Arts (Київська Школа Медіа-Мистецтва), School of Visual Communication (Школа візуальних комунікацій).

Сучасні світові тенденції розвитку дизайну вимагають від фахівця професійного вдосконалення в розумінні складних соціальних, психологічних,

культурологічних взаємин людини і природи. Професія «Дизайнер» має вплив на соціокультурну сферу суспільства. Тому майбутній дизайнер має усвідомлювати свою відповідальність за популяризацію та впровадження в життя певного дизайн-продукту.

Розуміючи важливість національних особливостей українського шрифтового дизайну, каліграф і шрифтовик Василь Чебаник створив українську національну абетку «Рутенія», яка отримала Національну премію України імені Т. Г. Шевченка, та впровадив її в методику викладання низки навчальних предметів на кафедрі графічного дизайну Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. Ця методика допомагає формувати у студентів відповідні знання і бачення української національної абетки.

Слово каліграфія походить від грецького «callos» – краса і «grapho» – пишу, що означає красивий почерк, красиве та чітке письмо. Проте красивим та чітким може бути і звичайний почерк багатьох людей, і це ще не є мистецтвом [3, с. 9]. У сучасному розумінні, каліграфія займає широку нішу від шкільних прописів до виразно індивідуальних мистецьких композицій. Мистецтво каліграфії тісно пов'язане з історією формування складального шрифту [4, с. 15].

Каліграфія у вищій мистецькій дизайн-освіті почала відродження в 2009 році, після започаткування Василем Чебаником каліграфії як окремої, базової дисципліни в Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (нині академія). Це призвело до популяризації каліграфії в освітньому середовищі. В навчальні плани та програми зі шрифтового мистецтва почали вводити більше зайнять з каліграфічного письма. Практично одночасно з'явився комерційний запит на каліграфію та шрифтові вирішення для різноманітних завдань в поліграфічному дизайні. Це стимулювало викладачів до виховання фахівців графічного дизайну з відповідними компетенціями шрифтового дизайну та каліграфічного мистецтва.

За результатом такого процесу, український графічний дизайн набуває національної ідентичності, суттєво змінюється якість візуального комунікативного простору, вплинувши на розвиток шрифтового мистецтва. Дизайнерами-шрифтовиками та каліграфами створені сучасні українські шрифтові гарнітури.

Наразі розвиток шрифтового дизайну формують не лише викладачі, які проводять освітню діяльність у вищих навчальних закладах, або закладах неформальної освіти, але й майстри шрифтового мистецтва. Вони своїми високомистецькими взірцями шрифтових та каліграфічних творів, що безпосередньо мають вплив на виховання молодого покоління дизайнерів, формують відчуття міри, гармонії та сьогоденних тенденцій розвитку шрифтового каліграфічного мистецтва. Вивчення студентами творчого доробку художників-шрифтовиків школи Георгія Нарбута, його послідовників та сучасних майстрів шрифту, має бути обов'язковим, це збагатить їхні компетенції в галузі шрифтового дизайну та каліграфії.

До прикладу, зразки рукописного художнього письма художника другої половини ХХ століття Володимира Юрчишина неофіційно вважаються вітчизняною класикою. Микола Яковлев зазначає, що його доробок, окрім оформлення літературних творів, охоплює практично всі види аркушевої шрифтової графіки. Каліграфічні аркуші майстра до сьогодні залишаються цінними не тільки як художні твори, вони слугують взірцями у практичній діяльності художників, навчальному процесі майбутніх графіків [5, с. 85].

Віталій Мітченко зауважує, що «засоби шрифтотворення майстрів середнього та молодшого покоління гнучкіші та різноманітніші, ніж художні прийоми митців середини ХХ ст. Майстри шрифту експериментують, порівнюючи кириличні почерки із буквеними знаками різних шрифтових систем, звертають увагу на історичні та сучасні приклади написів, зроблених на паперових носіях... Отже, можна стверджувати, що «вторгнення» пластики історичного письма в контекст сучасного графічного дизайну на початку ХХІ ст. активізувалося» [6, с. 225-226].

Сьогодні серед педагогів-каліграфів, що проводять освітню діяльність: Василь Чебаник, Вікторія та Віталіна Лопухіни, Ольга Шпак (Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука); Віталій Мітченко, Олександр Мікула та Катерина Корчагіна (Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури); Вера Шашкова та Лариса Чайка (Харківська державна академія дизайну і мистецтва); Юрко Крукевич (Львівська національна академія мистецтв); Наталія Ком'яхова та Оксана Здор (Київський університет імені Бориса Грінченка) та інші. В неформальній сфері освіти каліграфію викладають: Кирило Ткачов (Projector), Євген Спіжовий (Kyiv Academy of Media Arts, Projector), Вероніка Чебаник (Арт і Я), Вікторія та Віталіна Лопухіни (Projector, Арт і Я), Євгеній Берд (Арт і Я), Катерина Яцушек (Projector, Арт і Я), Наталія Ком'яхова (Арт і Я), Анна Єгорова (Арт і Я), Анна Соя (School of Visual Communication), Маргарита Якименко (School of Visual Communication) та інші.

На сучасному етапі мистецька дизайн-освіта успішно розвивається. З огляду на сучасні тенденції розвитку каліграфічної дизайн-освіти. Існує надія, що мистецька школа зростить висококваліфікованих фахівців графічного дизайну на базі досягнень каліграфічних шкіл Європи та досягнень в галузі шрифтової графіки школи Георгія Нарбути і його послідовників. Це суттєво сприятиме створенню більш сучасного, якісного та національно орієнтованого шрифтового дизайну, що буде візуально ідентифікувати Україну в її різноманітному матеріально-культурному розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тименко, В. П. *Становлення академічної дизайн освіти*. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. – № 31. – 2007. – С. 63-67.
2. Шумега С. С. *Дизайн. Історія зародження а розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єру. Навчальний посібник*. – К.: Центр навчальної літератури, – 2004. – 300 с.

3. Богдеско И. Т. Каллиграфия. – СПб.:Агат, – 2006. – 176 с.
4. Мітченко В. С. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. – К.: Laurus, – 2018. – 288 с.
5. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення). – К.: Каравела, – 2004. – 304 с.
6. Мітченко В. С. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. – К.: Laurus, – 2018. – 288 с.

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМИ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ

Штіммерман А. М.

Старший викладач кафедри системного аналізу

Довгун А. О.

Студентка групи САД-41 кафедри

системного аналізу

Державного університету телекомунікації

м. Київ, Україна

Анотація: Дослідженням даної роботи є процес створення рекламних роликів та автоматизація розміщення реклами на телебаченні. Розроблена система підтримки прийняття рішень для розміщенні реклами на телебаченні «БутікТВ», що приводить до збільшення переглядів та прибутку від продажу ювелірних прикрас. Методами дослідження являлись аналіз існуючих рішень, пошук методів автоматизації та спрощення розміщення рекламних роликів за допомогою системи підтримки прийняття рішень. Досліджено алгоритми для створення рекламних роликів, розміщення реклами та розроблено базу даних рекламних роликів. На основі результатів, проведено порівняльний ефірів та кількості переглядів. Впровадження розробленої системи дозволяє спростити роботу рекламіста при розміщенні реклами в рекламні блоки за визначеним порядком відповідно до спеціальних ефірів.

Ключевые слова: СППР, реклама, інтелектуальні системи, телебачення, автоматизація процесів,

Основними напрямками ювелірного телемагазину “Бутік ТВ” є: надання послуг в ювелірній сфері, продаж та надання інформацію про ювелірні прикраси та мінерали, організація та проведення спеціальних тематичних ефірів.

Основні цілі підприємства: якісне обслуговування та надання повної сфери послуг; конкуренція на ринку; створення певного іміджу компанії; залучення нових клієнтів; отримання прибутку; збільшення замовлень клієнтів; розширення клієнтської бази; збільшення надання послуг.

Телемагазин знаходиться в безпосередньому підпорядкуванні власників та керівництва. Керівництво роботою телемагазину здійснюється генеральним продюсером.

При створенні розкладу рекламних роликів рекламист повинен відібрати певну кількість рекламних роликів, які відповідають темам ефірів. [2] На рисунку 1, зображено діаграму, яка зображує процес створення розкладу. Система повинна допомагати рекламисту формувати такі блоки реклами, які будуть відповідати усім критеріям, тобто розміщувати рекламу згідно встановленого розпорядку

Кожен блок реклами поділяється на 3 частини. В основі першої частини є анонс - це обов'язковий рекламний ролик. В основі другої частини є ролики, які інформують глядача про майбутні спеціальні ефіри. Третя частина - це інформаційні ролики про товар, їх походження та особливості.

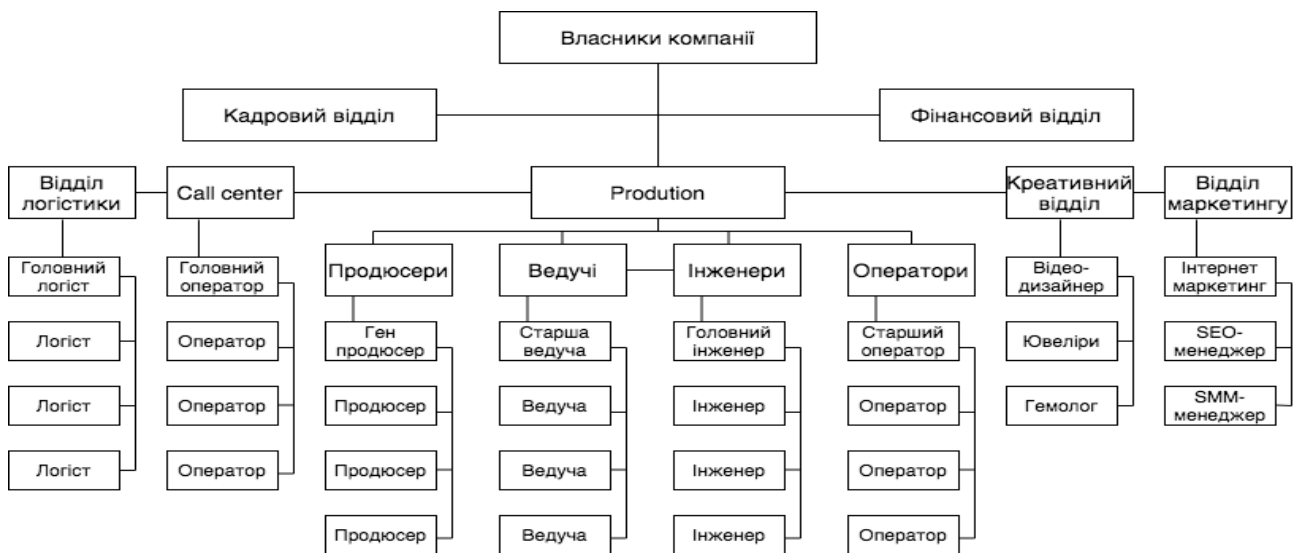

Рисунок 1 - Матрична структура підприємства “Бутік ТВ”

На рисунку 1., наведено структура підприємства “Бутік ТВ, існує розподіл обов'язків керівників відділів. Керівник кожного відділу відповідає за якість і терміни роботи, яку він повинен виконувати. Повноваження керівника

проекту делегує вище керівництво, тому вони можуть змінюватися в залежності від складності, важливості і терміновості роботи. Це підтверджує, що компанія “Бутік ТВ” належить до матричної структури. За допомогою нотації IDEF3 опишемо логіку виконання дій в ході процесу створення рекламного продукту. .

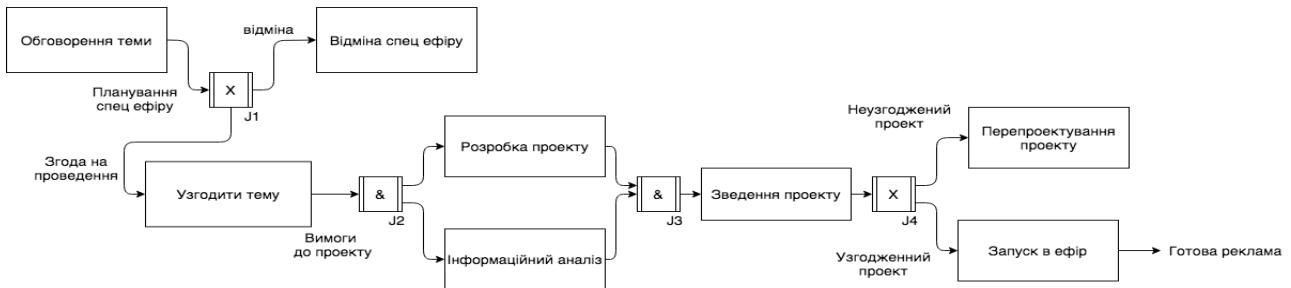

Рисунок 2. Результат оптимізації процесу створення рекламного розкладу, після впровадження СППР

СППР при розміщенні реклами на телебаченні, включає базу даних існуючих на даний момент відео роликів та базу моделей рекламних блоків. [3] Для реалізації СППР при розміщенні реклами на телебаченні, використано інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, так як одне з завдань системи це спрощення роботи рекламіста. На рисунку 3 показан алгоритм автоматизації розміщення Анонса колекцій.

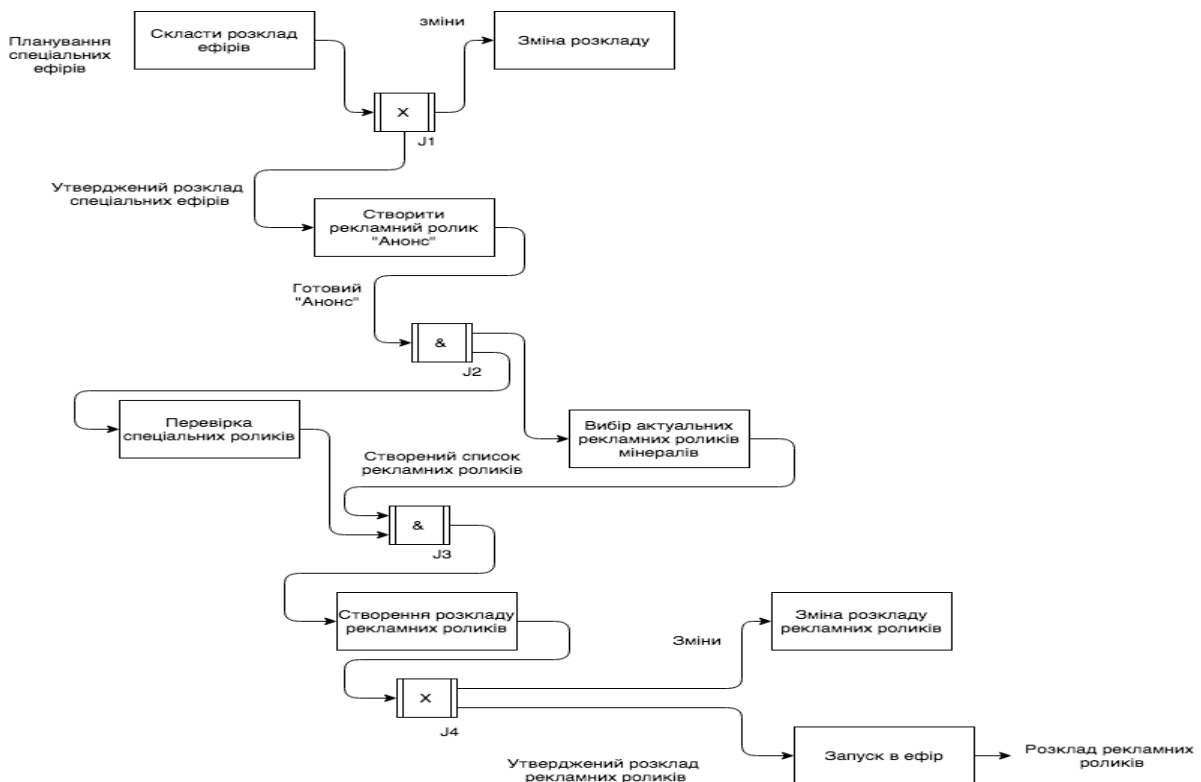

Рис. 3 - “Анонс колекції” в нотації IDEF3

СПИСОК ЛІТЕРАТУРЫ

1. Ландэ Д.В. Реклама в Internet на сайтах ElVisti, Вісник "Україна-Ізраїль" 4'1999
2. Батракова Т. І. Особливості та принципи цифрової економіки в Україні /Т. Ш Батракова, В. Ю. Линовецька // Економічні студії. – 2018. – №2. – С. 94-96..
3. Пушкар О.І. Системи підтримки прийняття рішень [Текст]: Навч. посіб. / О.І. Пушкар, В.М. Гіковатий, О.С. Євсєєв, Л.В. Потрашкова; ред. О.І. Пушкар. – Харків: Інжек, 2006. – 304с.

УДК 621.311

РАНЖУВАННЯ ВУЗЛІВ ЕЛЕКТРИЧНОЇ МЕРЕЖІ ДЛЯ ПІДКЛЮЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГІЇ

Штрик Яна Валеріївна

студентка

Богомолова Оксана Сергіївна

асистент

НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»,
кафедра електричних мереж та систем
м.Київ, Україна

Анотація. Збільшення частки відновлювальних джерел, а також збільшення їх одиничної встановленої потужності мають суттєвий вплив на електричні мережі України та на їхні режими. З метою отримання переваг від впровадження ВДЕ, доцільно на стадії проєкту виконати аналіз можливості підключення джерела ВДЕ до електричної мережі. синтезовано нечіткий логічний контролер для ранжування вузлів електричної мережі за чутливістю втрат потужності, чутливістю за напругою та різницею провідностей пунктів.

Ключові слова: відновлювальні джерела енергії, оптимальні місця, електричні мережі, нечітка логіка, нечіткий контролер.

Вступ: В умовах постійного зростання дефіциту та підвищення вартості енергоресурсів використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) є одним з напрямків забезпечення екологічної та енергетичної безпеки України. Одинична потужність окремих установок ВДЕ в порівнянні з системною потужністю незначна, але, з урахуванням потенційно великої кількості установок - десятків і сотень, виникає ціла складова балансів потужності та енергії, що не підпадає під централізовану диспетчеризацію і не входить в ієрархію формування балансів потужності та енергії в енергосистемі.

Найбільш перспективними напрямками встановлення ВДЕ вважається розбудова сонячних електростанцій (СЕС) прямого та непрямого перетворення, вітрових (ВЕС), а також малих гідроелектростанцій (МГЕС).

Джерела ВДЕ можуть бути підключені безпосередньо до розподільних електричних мережа України, таким чином розвантажуючи магістральні мережі, збільшуючи їх транспортний потенціал та ефективність експлуатації ЕЕС в цілому. В ряді досліджень показано, що ВДЕ можуть негативно впливати на втрати потужності в мережі, режим напруги, появу вищих гармонік і т.д. З метою отримання переваг від впровадження ВДЕ необхідно виконувати оцінку потенційних місць підключення таких джерел до електричних мереж України.

Мета роботи. Ранжування вузлів електричної мережі за придатністю до підключення ВДЕ до мережі.

Матеріали дослідження. Питання проектування, експлуатації та управління режимами РГ вирішуються власниками - в міру кваліфікації і компетенції, часто з мінімальною координацією за допомогою енергокомпаній, до мереж яких здійснюється підключення.

На основі вихідних даних наданих оператором системи передачі або оператором системи розподілу, за рахунок замовника здійснюється розроблення техніко-економічних обґрунтувань (ТЕО) вибору схеми приєднання генеруючої потужності до електричної мережі. Запропоновані в ТЕО схеми підключення джерела ґрунтуються на різних варіантах можливості видачі потужності в мережу та рекомендуються замовнику, як варіанти з найменшими для нього затратами. Замовник має право обрати будь-який із запропонованих варіантів приєднання.

Складність задачі оцінювання впливу режимів роботи ВДЕ на втрати потужності в електричній мережі (ЕМ) полягає в тому, що втрати потужності залежать від перетоків у вітках схеми мережі нелінійно і прямо скористатися методом накладання неможливо. На даний момент в інженерній практиці використовується низка методів, що дозволяють виконувати розрахунок зазначеної складової втрат як з однозначно заданою інформацією, так і

імовірно-статистичним оцінюванням втрат [1, с.19].

Встановлення ВДЕ у розподільних ЕМ має досить суттєвий вплив на якість електричної енергії. Такі джерела призводять до збільшення дози флікера, що може відбуватися при різкій зміні потужності генерування або при введенні чи виведенні потужностей в розподільні ЕМ та через неузгоджену взаємодію між відновлюваними джерелами і регулюючими пристроями [2, с.117].

Одним з проблемних аспектів функціонування ВДЕ в розподільних ЕМ є те, що вони, зокрема сонячні електростанції, приєднані до електричної мережі через інвертор можуть бути джерелами гармоніки вищих порядків [2, с.120]. Встановлення потужних відновлюваних джерел енергії досить суттєво впливає на рівні та відхилення напруги в ЕМ. В розподільних ЕМ впродовж доби відбувається зміна активного та реактивного навантаження вузлів, що викликає певні відхилення рівня напруги. У напрямку від головної ділянки до кінця ЛЕП відхилення напруги, як правило, збільшується. Якщо навантаження сконцентровано в основному біля кінця ЛЕП, то рівень напруги буде коливатися більш інтенсивно. Після підключення в ЕМ джерела відновлюваної енергії, останні будуть впливати на відхилення напруги у вузлах [3, с.292].

З появою відновлюваних джерел енергії, що встановлені безпосередньо у споживача, або в кінці живильного фідера, напруга вздовж ЛЕП може збільшуватись. Виходячи з цього, значення зміни напруги залежить від місця встановлення відновлюваних джерел енергії та їх потужності.

В існуючих вітчизняних методах визначення місць встановлення джерел ВДЕ використовують або чутливість втрат потужності, або чутливість напруг як допоміжний критерій для уточнення оптимального місця або граничної потужності. Пропонується підхід до визначення місць встановлення джерел сонячної та вітрової генерації на основі одночасного використання інформації щодо ранжування вузлів електричної мережі за коефіцієнтами чутливості втрат потужності та чутливості напруг вузлів.

У загальному вигляді метод коефіцієнтів сенсорності за втратами

активної потужності та за відхиленням наруги для визначення місць встановлення джерел ВДЕ полягає у виконанні таких етапів:

1. Для усіх ліній визначаються коефіцієнти сенсорності втрат активної потужності;

2. З усіх вузлів обираються ті, для яких значення коефіцієнтів сенсорності втрат – найбільші;

3. Для вузлів, які отримано у п.2, визначають коефіцієнти сенсорності за напругою;

4. Визначають вузли з найменшими коефіцієнтами сенсорності по напрузі;

5. Формується рішення, щодо оптимального вузла ВДЕ відповідно до цільової функції.

Враховуючи стохастичний характер зміни параметрів електротехнічного комплексу, а також обмеженість обсягу засобів збору та передачі даних у таких системах, обмеженість обчислювальної техніки, зручним інструментом для опису таких систем є теорія нечітких множин.

Експертна система прийняття рішень щодо місця встановлення РГ за допомогою інструментарію нечіткої логіки MATLAB побудована відповідно на основі бази правил та мультимножинного вибору (рис.1). На вхід нечіткого логічного контролера надходять наступні параметри: **CD** (conduction difference) - різниця власної та взаємної провідностей пункту ΔB_i (в.о.); **VS** (voltage sensitive) - чутливість вузлів за напругою (в.о.); **PS** (power sensitive) - чутливість втрат активної потужності (в.о.).

Кожну лінію, що відходить від пунктів, необхідно схарактеризувати набором лінгвістичних множин, які мають відповідні терми та функції належності пункту.

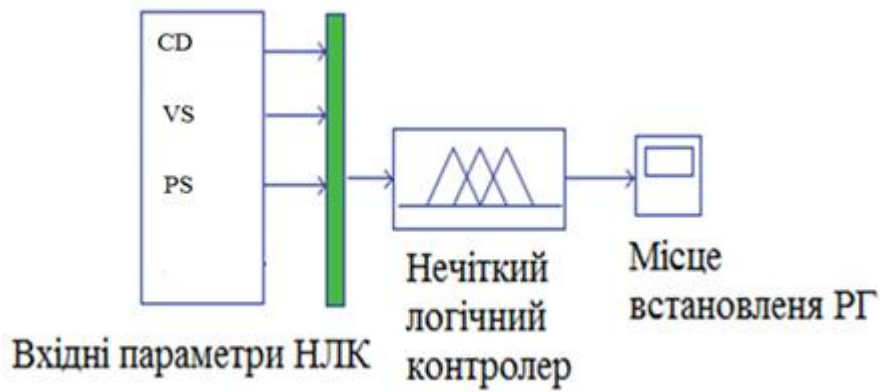

Рис. 1 – Експертна система прийняття рішень щодо потенційних місця підключення ВДЕ

Рішення задачі щодо визначення місця встановлення джерела ВДЕ в рамках теорії нечітких множин виконаємо з використанням алгоритму Мамдані. Цей алгоритм дає змогу отримати адекватні рішення за меншої кількості правил, ніж за інших способів створення бази правил.

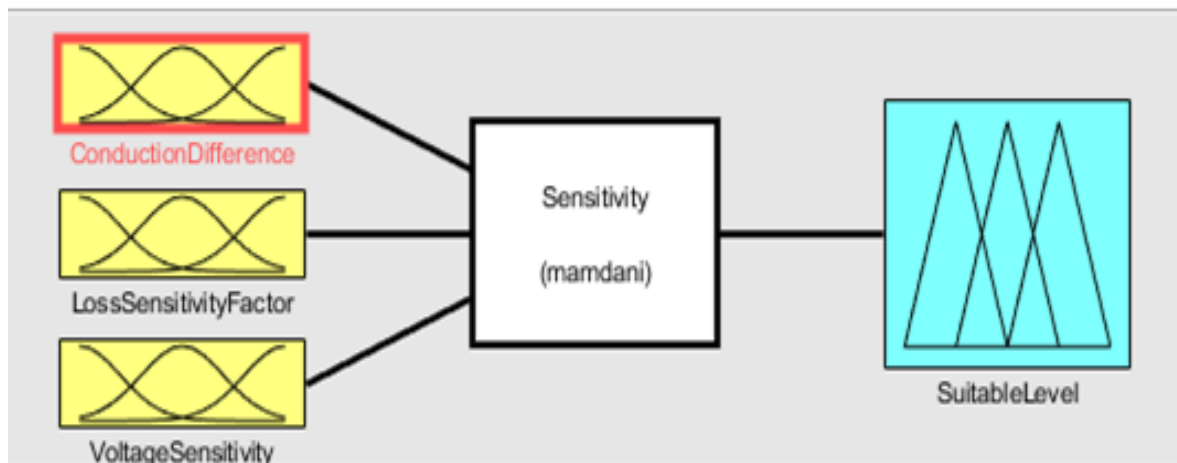

Рис. 2. Структурна схема нечіткого логічного контролера

Вхідні та вихідна величини контролера побудовані на двох типах функцій належності: трикутної форми та трапецієподібної форми.

Побудова бази правил нечіткого контролера відбувається на основі експертної оцінки. База правил сформована на основі нечітких пропозицій, які скомбіновані між собою зв'язками “ТА”, “АБО”. Сукупність умов визначає сукупність рішень або висновків, для їхнього позначення використовують індикатор “ТОДІ”.

В результаті отримано поверхню відгуку нечіткого логічного контролера

(рис.3).

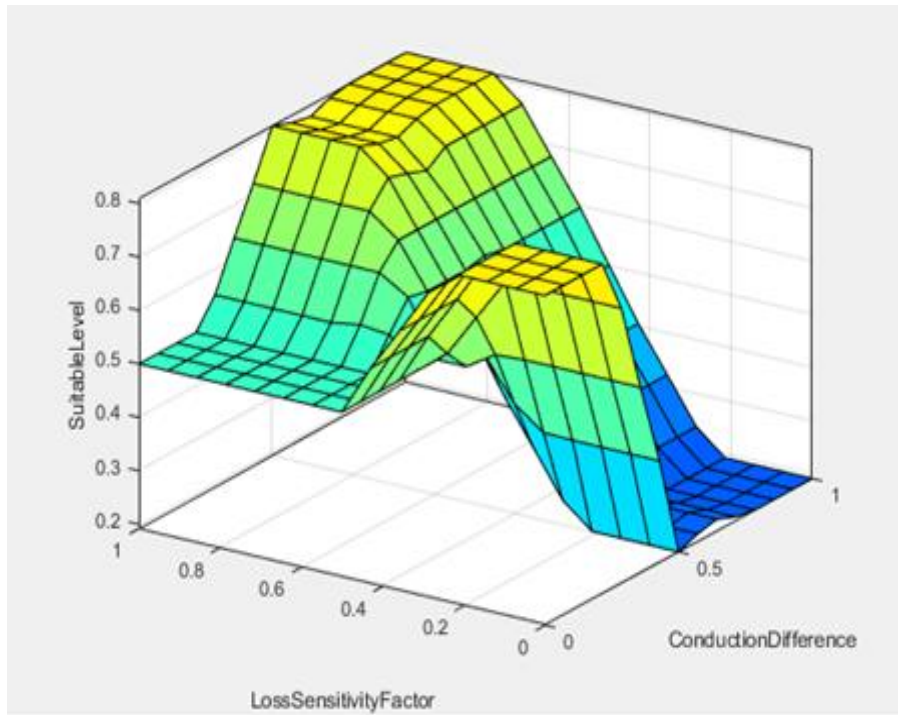

Рис. 3. Залежність рейтингу вузла електричної мережі від коефіцієнта чутливості втрат та різниці провідності пункту

На основі аналізу поверхні відгуку нечіткого логічного контролера можна стверджувати, що у разі збільшення коефіцієнта чутливості втрат та/або збільшення різниці провідності вузла збільшується рейтинг вузла можливого встановлення джерела РГ.

Висновок. Запропоновано для визначення потенційного місця підключення ВДЕ метод, який базується на аналізі чутливості втрат потужності в мережі та чутливості напруг, що дозволяє однозначно характеризувати доцільність приєднання такої станції у конкретному вузлі електричної мережі.

Створена імітаційна модель для визначення потенційних місць встановлення джерел ВДЕ, виходячи із рейтингу вузлів створеним нечітким контролером.

Отримана передатна характеристика синтезованого нечіткого логічного контролера дає змогу виконати ранжування вузлів електричної мережі за вхідними розрахунковими параметрами та обрати декілька пунктів для підключення з максимальним значенням рейтингів, для яких необхідно оцінити фізичну можливість встановлення джерел РГ.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Лежнюк П.Д. Відновлювані джерела енергії в розподільних електричних мережах: монографія / П. Д. Лежнюк, О. А. Ковальчук, О. В. Нікіторович, В. В. Кулик. – Вінниця: ВНТУ, 2014. — 204 с.

2. Комар В'ячеслав Олександрович. Оцінювання якості функціонування електричних мереж з відновлювальними джерелами енергії: дис. ...доктора техн.наук.: 05.14.02 /Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2019. – 337 с.

3. Інтелектуальні електричні мережі: елементи та режими [Базюк Т.М., Блінов І.В., Буткевич О.Ф., Гончаренко І.С., Денисюк С.П., Жуйков В.Я., Кириленко О.В., Лук'яненко Л.М., Миколаєць Д.А., Осипенко К.С., Павловський В.В., Рибіна О.Б., Стелюк А.О., Танкевич С.Є., Трач І.В.]; за заг. ред. акад. НАН України О.В. Кириленка. – К.:Ін-т електродинаміки НАН України, 2016. – 400 с.

УДК: 616.61:616.279-008.64-085:577.175.8

УРОВЕНЬ VEGF В КРОВИ БОЛЬНЫХ ДИАБЕТИЧЕСКОЙ НЕФРОПАТИЕЙ КАК МАРКЕР ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ НЕФРОПРОТЕКТОРНОЙ ТЕРАПИИ

Щербань Татьяна Дмитриевна

н.с. отдела профилактики и лечения заболеваний
почек при коморбидных состояниях, к.мед.н.

Савичева Екатерина Александровна

м.н.с. отдела профилактики и лечения заболеваний
почек при коморбидных состояниях
ГУ “Национальный институт терапии
имени Л. Т. Малой НАМН Украины”
г. Харьков, Украина

По результатам исследования было выявлено снижение уровней VEGF и улучшение липидного спектра во всех группах обследованных больных, как под влиянием стандартной нефропротекторной терапии, так и при дополнительном назначении дапаглифлозина. Наибольший уровень ответа на проводимое лечение отмечался в группе больных с начальными проявлениями нефропатии. Уменьшение уровня VEGF в сыворотке крови на фоне улучшения основных клинико-лабораторных параметров свидетельствует не только об улучшении функционального состояния почек, но и о снижении сердечно-сосудистого риска у данной категории больных, что свидетельствуют о целесообразности практического использования определения VEGF в сыворотке крови больных ДН в качестве раннего диагностического маркера кардиальных нарушений, оценки прогноза, а также совершенствования кардионефропротекторной стратегии.

Ключевые слова: сахарный диабет, диабетическая нефропатия, васкулоэндотелиальный фактор роста, хроническая болезнь почек,

дапаглифлозин

Сахарный диабет (СД) является одной из важнейших проблем здравоохранения в мире. Развитие диабетической нефропатии (ДН) на фоне СД характеризуется поражениями артериол, артерий, клубочков и канальцев почек, которые приводят к развитию гломерулосклероза и прогрессированию хронической болезни почек (ХБП) [1, с. 89].

Доклиническая диагностика ДН, а также возможность назначения патогенетической терапии и замедление прогрессирования не только патологии почек, но и снижение риска сердечно-сосудистых осложнений является чрезвычайно актуальной проблемой. Во всем мире ведется поиск лабораторных маркеров, позволяющих выявлять ДН на ранних стадиях, когда изменения в почках потенциально обратимы.

К таким маркерам относится васкулоэндотелиальный фактор роста (VEGF, vascular endothelial growth factor) - цитокин, выделяемый под влиянием гипоксии, оказывающий мощное митогенное влияние на эндотелиальные клетки в процессе ангиогенеза [2, с. 14]. VEGF играет значительную роль в патогенезе эндотелиальной дисфункции, микрососудистых поражений гломерулярного аппарата и прогрессировании процессов нефросклероза у больных СД 2 типа. Содержание VEGF в сыворотке крови может иметь большую клиническую ценность в качестве неблагоприятного прогностического маркера [2, с. 15; 3, с. 5]. Однако, роль VEGF при СД, и его осложнениях до конца не выяснена.

Целью работы было определение влияния комплексной нефропротекторной терапии с дополнительным назначением ингибитора натрийзависимого ко-транспортера глюкозы 2 типа (НЗКТГ-2) на содержание VEGF в сыворотке крови больных ДН на разных стадиях заболевания.

Данное исследование проводилось в отделе нефрологии на базе клинического отделения гипертензий и заболеваний почек ГУ "Национальный институт терапии им. Л.Т. Малой НАМН Украины" в рамках научно-

исследовательской работы «Разработать методы индивидуализации оценки больных диабетической нефропатией с учетом полиморфизма гена Клото для выбора оптимальных профилактических и лечебных мероприятий, № гос. регистрации 0118U003157. В процессе выполнения исследования обследовано 78 больных СД 2-го типа с признаками нефропатии (альбинурией и снижением СКФ). После первичного обследования в зависимости от функционального состояния почек пациенты были разделены на следующие группы: I группа - больные СД 2 типа с нормальной СКФ и альбинурией (n = 62), II группа - больные СД 2 типа с пониженной СКФ и альбинурией (n = 16).

Всем больным была назначена стандартная патогенетическая терапия, которая включала метформин; блокаторы ренин-ангиотензин-(РААС), ингибиторы АПФ (АПФ): периндоприл 4-10 мг в сутки или блокатор рецепторов ангиотензина II валсартан 160-320 мг в сутки и ингибитор коэнзим А редуктазы для коррекции липидного обмена - аторвастатин 10- 20 мг в сутки. Больным второй группы был дополнительно назначен ингибитор НЗКТГ-2 дапаглифлозин в дозе 10 мг в сутки, эффективность которого обеспечивала достижение и поддержание удовлетворительной компенсации СД. Повторное обследование пациентов проводили после 12 месяцев лечения.

Концентрацию VEGF определяли методом иммуноферментного анализа с использованием тест-системы Вектор-Бест.

У больных всех исследуемых групп имели место существенные изменения содержания VEGF в сыворотке крови, его уровни были выше у пациентов с диабетом, чем у здоровых людей ($p < 0,05$). У больных ДН было обнаружено существенное повышение уровня VEGF в сыворотке крови, которое имело тесную взаимосвязь с функциональным состоянием почек. Уровень VEGF составлял $(220,79 \pm 27,82)$ пг / мл при ДН с альбинурией и $(472,98 \pm 87,58)$ пг / мл при ДН со сниженной СКФ.

Изображения динамики уровней VEGF в сыворотке крови обследованных больных до и после проведенного лечения представлены на рисунке 1

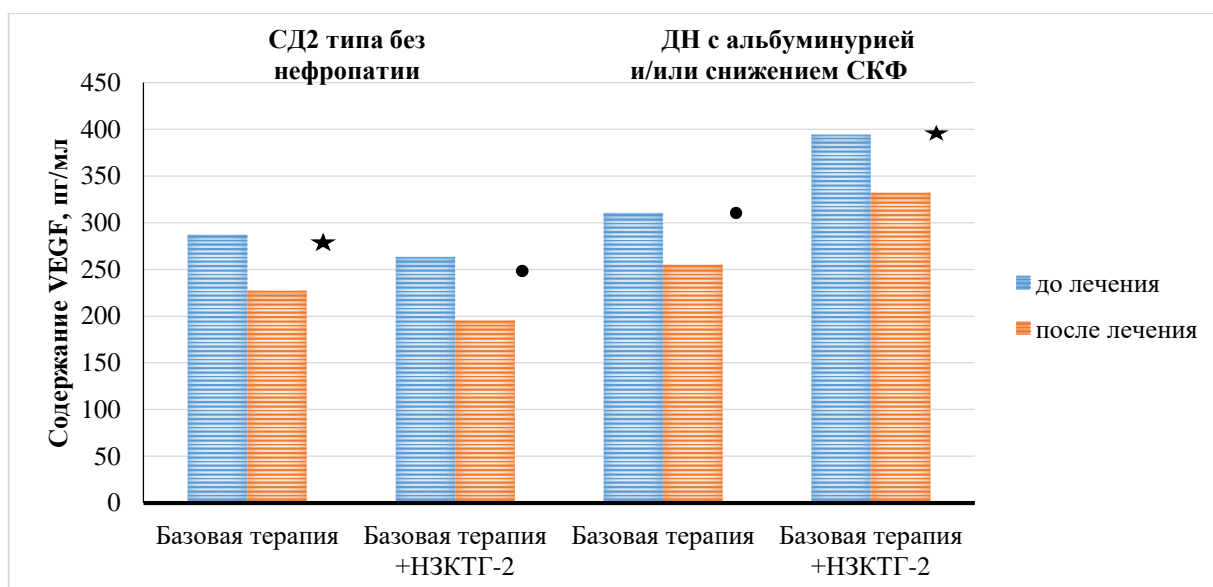

Рисунок 1. Влияние базовой и комплексной терапии с назначением дапаглифлозина на содержание VEGF (пг/мл) в сыворотке крови больных СД 2 типа в зависимости от функционального состояния почек

Примечание. ★ - достоверно по сравнению с показателями до лечения, $p < 0,01$

● - достоверно по сравнению с показателями до лечения, $p < 0,05$

Достоверное снижение концентрации VEGF отмечалось как у больных СД 2 типа (1 группа), так и у больных СД 2 типа со сниженной СКФ и альбуминурией (2 группа). В 1 группе уровень этого фактора после стандартного лечения снизился на 20,9% ($p < 0,01$), а при назначении дапаглифлозина - на 25,9% ($p < 0,05$). Во 2 группе уровень исследуемого агента после проведения стандартной терапии снизился на 17,9% ($p < 0,05$), а под влиянием дапаглифлозина - на 15,9% ($p < 0,01$). Статистически значимых различий в снижении сывороточного уровня VEGF в зависимости от режима проводимой терапии не было обнаружено.

Мы предполагаем, что эффективность комплексной терапии с дополнительным назначением дапаглифлозина по влиянию на содержание VEGF не отличалась от стандартного лечения в связи небольшим размером исследуемой выборки. Кроме того, нельзя исключить, что нефропротекторное действие ингибиторов НЗКТГ-2 реализуется путем других механизмов [4, с. 2386].

Патогенез ДН обусловлен действием многочисленных факторов - генетических, метаболических, иммунологических и гемодинамических [5, с.10; 6, с. 128]. Важным фактором, способствующим прогрессированию ДН, является нарушение липидного баланса и развитие гипер- и дислипидемии [7, с. 43]. Сочетание внутривенной гипертензии даже с незначительной гиперлипидемией значительно ускоряет темп прогрессирования ДН [8, с. 55]. Липидный профиль при СД зависит от многих факторов, среди которых важнейшим является тип СД и особенности нарушения углеводного обмена. Хроническая гипергликемия сопровождается гиперлипидемией, что является одним из признаков инсулинорезистентности и увеличивает риск поражения внутренних органов. Эти вопросы ещё недостаточно освещены в литературе. Определение роли гиперлипидемии в развитии ДН при СД будет способствовать углублению представления о патогенетических факторах, которые обуславливают развитие поздних осложнений.

Результаты исследования показателей липидного спектра обследованных пациентов до, а также после проведенного стандартного лечения и комплексной терапии с назначением ингибитора НЗКТГ- 2 представлены в таблице 1.

Таблица 1.

Влияние стандартного лечения и комплексной нефропротекторной терапии с дополнительным назначением дапаглифлозина на показатели липидного спектра больных СД 2 типа

Показатель	Проведенное лечение	СД 2 типа (n=27)		p	СД 2 типа с ДН (n=36)		p
		До лечения	После лечения		До лечения	После лечения	
1	2	3	4	5	6	7	8
ОХС	Базовая терапия	5,51 ± 0,28	4,77 ± 0,13	p < 0,01	5,07 ± 0,44	4,62 ± 0,19	
	Базовая терапия + НЗКТГ-2	5,88 ± 0,42	5,19 ± 0,20		5,69 ± 0,41	4,93 ± 0,23	p < 0,01
ТГ	Базовая терапия	2,83±0,55	2,01 ± 0,41	p < 0,01	2,02 ± 0,26	1,32 ± 0,09	p < 0,01
	Базовая терапия + НЗКТГ-2	2,05 ± 0,31	1,40 ± 0,18	p < 0,05	2,70 ± 0,37	1,67 ± 0,19	p < 0,01
ЛПОНП	Базовая терапия	1,08 ± 0,14	0,91 ± 0,18		1,0 ± 0,12	0,59 ± 0,04	p < 0,01
	Базовая терапия + НЗКТГ-2	0,91 ± 0,14	0,63 ± 0,08	p < 0,05	1,1 ± 0,12	0,75 ± 0,08	p < 0,01
ЛПВП	Базовая терапия	0,99 ± 0,08	1,19 ± 0,08	p < 0,01	1,14 ± 0,08	1,12 ± 0,07	
	Базовая терапия + НЗКТГ-2	1,22 ± 0,11	1,27 ± 0,11		1,28 ± 0,07	1,32 ± 0,09	
ЛПНП	Базовая терапия	3,47 ± 0,22	2,67 ± 0,17	p < 0,01	3,06 ± 0,43	2,75 ± 0,20	
	Базовая терапия + НЗКТГ-2	3,75 ± 0,39	3,29 ± 0,21		3,95 ± 0,57	2,86 ± 0,26	
КА	Базовая терапия	4,85 ± 0,44	3,28 ± 0,31	p < 0,01	4,20 ± 1,01	2,82 ± 0,27	
	Базовая терапия + НЗКТГ-2	4,55 ± 0,57	3,30 ± 0,31		4,06 ± 0,40	3,05 ± 0,36	p < 0,05

По результатам исследования влияния стандартного лечения на показатели липидного профиля больных СД 2 типа выявлено достоверное снижение общего холестерина (ОХС) на 13,49% ($p < 0,01$), триглицеридов (ТГ) на 28,88% ($p < 0,01$), липопротеидов низкой плотности (ЛПНП) на 22,95% ($p < 0,01$), коэффициента атерогенности (КА) на 32,37% ($p < 0,01$) и повышение липопротеидов высокой плотности (ЛПВП) на 20 64% ($p < 0,01$). В когорте больных СД 2 типа с альбуминурией и снижением СКФ наблюдалось достоверное снижение уровня ТГ на 34,87% ($p < 0,01$) и липопротеидов очень низкой плотности (ЛПОНП) на 40,4% ($p < 0,01$).

Анализ влияния комплексной нефропротекторной терапии с дополнительным назначением ингибитора НЗКТГ-2 дапаглифлозина на состояние липидного спектра больных СД 2 типа показал достоверное снижение ТГ на 31,78% ($p < 0,05$) и ЛПОНП на 30,9% ($p < 0,05$). В группе больных СД 2 типа с альбуминурией и снижением СКФ назначение ингибитора НЗКТГ-2 способствовало достоверному снижению ОХС на 13,29% ($p < 0,01$), ТГ на 38,0% ($p < 0,01$), ЛПОНП на 31,5% ($p < 0,01$) и КА на 24,94% ($p < 0,05$).

По результатам исследования не выявлено дополнительного влияния ингибитора НЗКТГ-2 дапаглифлозина на липидный спектр крови больных ДН. Мы предполагаем, что существенные изменения содержания липидов крови в динамике лечения связаны в первую очередь с влиянием гиполипидемических препаратов (статинов) и улучшением показателей обмена глюкозы как при применении стандартной терапии, так и при дополнительном назначении дапаглифлозина.

Анализ полученных результатов показывает, что применение комплексной нефропротекторной терапии с назначением дапаглифлозина приводит к снижению содержания VEGF на фоне улучшения исследуемых клинико-лабораторных показателей. Последнее свидетельствует о связи между уровнем VEGF в сыворотке крови и традиционными факторами риска сердечно-сосудистых осложнений и позволяет рассматривать его в качестве предиктора ответа на проводимую терапию.

Повышение уровня VEGF может способствовать развитию микро- и макроангиопатий при СД, а у пациентов с ДН, которые не имеют клинико-лабораторных признаков поражения почек, повышение VEGF в крови вероятно свидетельствует о развитии субклинической почечной дисфункции. Таким образом, VEGF крови у пациентов с ДН может быть интегральным маркером эндотелиальной дисфункции и патологического ангиогенеза.

В нашем исследовании через 12 мес лечения у пациентов отмечались значительные изменения содержания VEGF в сыворотке крови по сравнению с исходным состоянием, которые можно было оценивать как ранние предикторы ответа на терапию. Низкие уровни VEGF в большей степени ассоциированы с достижением улучшения липидного обмена и показателей функционального состояния почек. Гипергликемия, инсулинорезистентность, гипертензия, дислипидемия, центральное ожирение приводят к нарушению синтеза оксида азота, вызывают тканевую гипоксию и вызывают усиление ангиогенеза через экспрессию VEGF, который, в свою очередь, способствует развитию сердечно-сосудистой патологии [9, с. 5]. Установлено значительное сходство между процессом формирования нефросклероза и механизмом атеросклероза сосудов. Так, окисленные ЛПНП проникают через поврежденный эндотелий капилляров почечных клубочков, поглощаются мезангиальными клетками с образованием пенистых клеток, вокруг которых начинают формироваться коллагеновые волокна [10, с. 6]. Состояние инсулинорезистентности и дислипидемии ведет к развитию коронарного атеросклероза практически у каждого больного СД. В условиях диабета наблюдается угнетение формирования коронарных коллатералей, связанное с нарушением синтеза VEGF, и, как следствие, происходит ишемизация тканей и повышается риск возникновения инфаркта миокарда [10, с. 5].

Уровень VEGF в плазме крови коррелирует со степенью повреждения эндотелия и эндотелиальной дисфункцией [11, с. 1580]. Экспериментальные исследования свидетельствуют о том, что VEGF может стимулировать экспрессию адгезивных молекул эндотелиальными клетками и вызвать

сосудистое воспаление, что в свою очередь усиливает повреждение эндотелия [11, с. 1579]. Повышение продукции VEGF в почках при развитии нефропатии обнаружено как в эксперименте на мышах, так и в исследованиях у больных СД с ДН [12, с. 275]. Более того предложено использовать определение мочевой экскреции VEGF для оценки течения и прогноза ХБП [13, с. 2]. Это согласуется с данными об увеличении мочевой экскреции VEGF у больных ДН с протеинурией [13, с. 4]. Содержание VEGF в моче больных СД коррелирует с объемом мезангия клубочков [14, с. 6867]. Выявлен также нефропротективный эффект терапии ингибиторами VEGF у мышей с СД [15, с. 3].

Выводы. 1. У больных ДН обнаружено существенное повышение уровня VEGF в сыворотке крови, которое имеет тесную взаимосвязь с функциональным состоянием почек.

2. Снижение уровней VEGF в сыворотке крови обнаружено во всех группах обследованных больных, как под влиянием стандартной нефропротекторной терапии, так и при применении комплексного лечения с дополнительным назначением ингибитора НЗКТГ-2 дапаглифлозина. Наибольший уровень ответа на проводимое лечение отмечался в группе с начальными стадиями нефропатии.

3. Проведенная терапия приводила к достоверному улучшению липидного спектра сыворотки крови (повышение холестерина ЛПВП, снижению ОХС, ТГ и ЛПНП) во всех исследуемых группах.

4. Снижение уровня VEGF в сыворотке крови на фоне улучшения основных клинико-лабораторных параметров свидетельствует не только об улучшении функционального состояния почек, но и о снижении сердечно-сосудистого риска у данной категории больных.

Результаты проведенных исследований свидетельствуют о целесообразности практического использования определения VEGF в сыворотке крови больных ДН в качестве раннего диагностического маркера кардиальных нарушений, оценки прогноза, а также совершенствования кардионефропротекторной стратегии.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Topchii I.I., Semenovych P.S., Galchinskaya V.Yu. et al. Renal functional reserve in patients with type 2 diabetes mellitus // *Exper. Clin. Med.* – 2018. – Vol. 2-3, N. 79-80. – P. 88-93.
2. Topchii I., Shcherban T., Galchinska V. et al. The level of vascular endothelial growth factor in peripheral blood of type 2 diabetic patients depending on kidney functional state // *Ukr. J. of Nephrol. and Dial.* – 2019. - № 1(61). – P. 13-19.
3. Siemerink M.J., Augustin A.J., Schlingemann R.O. Mechanisms of ocular angiogenesis and its molecular mediators // *Dev. Ophthalmol.* – 2010. - № 46. –P. 4–20.
4. Docherty K.F., Jhund P.S., Inzucchi S.E. et al. Effects of dapagliflozin in DAPA-HF according to background heart failure therapy // *European Heart Journal.* – 2020. –Vol. 41, № 2. – P. 2379–2392.
5. Ivanov D. Khronichne zakhvoryuvannya nyrok // *Liky.* – 2005. - № 35. – P. 19—21.
6. Ivaskova E.Yu. Inflammatory diseases of kidneys and urinary tracts in patients with diabetes mellitus: diagnostics, treatment, prevention // *Ukrainian Medical Journal.* – 2004. - № 4. – P.: 122—130.
7. Synechenko O. V., Kazakov V. N., Faneyrman V. B. Poverkhnostnoe natyazhenye krovy y mochy pry dyabetycheskoy nefropaty // *Nefrologyya.* – 2003. – Vol. 7, № 1. – P. 40—47.
8. Semydorskaya Zh. D., Chernyakova Y. A., Krasovskaya E. A. et al. Partsyalnye funktsyy pochetk u bolnykh dyabetycheskoy nefropatyey // *Experimental and clinical medicine.* – 2002. - № 1. –P. 54—56.
9. Zhang Q., Fang W., Ma L. et al. VEGF levels in plasma in relation to metabolic control, inflammation, and microvascular complications in type-2 diabetes: A cohort study *Medicine (Baltimore).* – 2018. – Vol. 97, № 15. – e. 0415.
10. Braile M., Marcella S., Cristinziano L. et al. VEGF-A in Cardiomyocytes and Heart Diseases // *Int. J. Mol. Sci.* – 2020. – Vol. 21, № 15. –e. 5294.

11. Mahdy R.A., Nada W.M., Hadhoud K.M. et al. The role of vascular endothelial growth factor in the progression of diabetic vascular complication // *Eye*. – 2010. - № 24. – P. 1576–1584.
12. Majumder S., Advani A. VEGF and the diabetic kidney: More than too much of a good thing // *J. Diabetes Complications*. – 2017. –Vol. 31, № 1. - P. 273-279.
13. Wang D-Q., Miao X-J., Gao J. et al. The 150-kDa oxygen-regulated protein (ORP150) regulates proteinuria in diabetic nephropathy via mediating VEGF // *Exp. Mol. Pathol.* – 2019. - № 110. – e. 104255.
14. Shen Y., Tong Z-W., Zhou Y. et al. Inhibition of lncRNA-PAX8-AS1-N directly associated with VEGF/TGF- β 1/8-OhdG enhances podocyte apoptosis in diabetic nephropathy // *Eur. Rev. Med. Pharmacol. Sci.* – 2020. - Vol. 24, № 12. – P. 6864-6872.
15. Zheng C., Huang L., Luo W. et al. Inhibition of STAT3 in tubular epithelial cells prevents kidney fibrosis and nephropathy in STZ-induced diabetic mice // *Cell Death Dis.* – 2019. Vol. 10, № 11. – e. 848.

УДК 378.016:811.161.2

**ОСНОВНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«КУЛЬТУРОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ**

Юрійчук Наталія Дмитрівна

к. педаг. н., доцент,
доцент кафедри української
лінгвістики та методики навчання ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав, Україна

Анотація. У статті розглядаються різні підходи науковців до визначення та проаналізовано сутність поняття «культурологічна компетентність», особливості її формування у майбутнього вчителя-філолога.

Ключові слова: компетентність, культурологічна компетентність, майбутній учитель-філолог, загальнокультурна компетентність.

Постановка проблеми. Система освіти на сучасному етапі розвитку суспільства зазнає значних змін. Усі реформи, що в ній відбуваються, напряду стосуються шкільного вчителя. Саме він є основною фігурою під час реалізації та успішного впровадження у практику численних інновацій. Для реалізації поставлених перед ним завдань учитель повинен володіти необхідним рівнем професійних компетентностей, до складу яких входять: педагогічна, психологічна, культурологічна, лінгвістичної (мовної), мовленнєва, методична, інформаційна тощо.

Актуальність дослідження культурологічної компетентності майбутніх учителів-філологів зумовлена тим, що саме від якості їхньої професійної підготовки залежить результат україномовного навчання учнів та формування

мовної особистості нового національно свідомого громадянина. Йдеться про обізнаність сучасної молоді з досягненнями національної культури, орієнтування в етнокультурному просторі, усвідомлення духовно-моральних основ людського буття. Висококультурного, національно-мовного школяра підготує той учитель, у котрого сформовані необхідні професійні компетентності [7, с. 2].

Аналіз останніх джерел. Увага вчених до культурологічної компетентності все більше зростає у зв'язку з орієнтацією освіти на нові стандарти. Їх думки збігаються в тому, що вивчення мови, набуття комунікативної компетентності неможливе без оволодіння країнознавчими та культурологічними знаннями.

Питання культурологічного аспекту вивчення української мови відображені у працях учених: В. Бадер, О. Біляєв, М. Вашуленко, В. Дороз, Т. Груба, Н. Голуб, О. Горошкіна, Г. Дідук-Ступ'як, В. Кононенко, В. Сафонова, В. Топалов, Л. Мацько, О. Кучерук, Г. Онкович, О. Неживий, М. Пентилюк, В. Ужченко та б. ін.

Попри вагомий унесок учених у вирішення проблеми розвитку культури та вивчення мови у їх взаємозв'язку в закладах загальної середньої та вищої освіти, детального дослідження потребує проблема формування культурологічної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Мета публікації – проаналізувати основні наукові підходи до визначення поняття «культурологічна компетентність» студентів філологічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до документів у галузі вищої освіти культурологічна компетентність є однією з найголовніших компетентностей учителя-філолога, «необхідність формування якої зумовлена тим, що вчитель є активним учасником процесу спілкування, носієм і репрезентантом власної культури вираженої, насамперед, у мові. Ця компетентність передбачає знання вчителем лексики з національно-культурним компонентом, найменування предметів і явищ традиційного українського

побуту, обрядів, народної творчості тощо [2]».

Таким чином, культурологічна компетентність майбутнього вчителя-філолога є базою для здійснення його педагогічної діяльності, формування особистості, національно свідомого громадянина, який знає культуру нації, володіє мовою, любить її, дбає, про розвиток та функціонування.

У науковій літературі існує багато визначень поняття «культурологічна компетентність» студентів-філологів.

Під цією компетентністю зазвичай розуміють сукупність знань про культуру в широкому та вузькому понятті слова, які дозволяють намалювати, створити цілісну картину світу та вказати значення навчальної дисципліни для уточнення цієї картини, яка дозволяє визначити місце людини в світі та способи що дозволяють змінити світ з урахуванням отриманих знань [4].

На думку О. Кравченко-Дзондзи, культурологічна компетентність майбутнього вчителя – це «цілісне, інтегративне, багаторівневе, особистісне новоутворення, що є результатом професійної підготовки майбутнього вчителя у вищому закладі освіти та в процесі неперервної педагогічної освіти, успішність якої зумовлена сукупністю сформованих у фахівця компетенцій, які сприяють соціалізації особистості, формуванню в неї світоглядних та науково-професійних поглядів, формуванню педагогічної творчості та майстерності, визначають успішність професійної педагогічної діяльності, здатність до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя [3, с. 92]».

На думку М. Боровика, розвиток культурологічної компетентності «розглядається як здатність орієнтуватися в питаннях культури як цілісного феномена, сформованість умінь вписувати явища в її контекст, усвідомлювати взаємозв'язок між різними галузями культури та відтворювати взірці тієї чи іншої епохи в безпосередній творчій діяльності [1, с. 14].

Сучасні лінгводидакти зауважують, що культурологічна компетентність реалізується у знаннях матеріальної і духовної культури, історичного розвитку української нації, фольклору, традицій, звичаїв і обрядів рідного народу, а також в уміннях використовувати культурознавчі матеріали в професійній

діяльності. Компетентний, високоерудований учитель-словесник має плекатися в рідному слові, а слово лише тоді набуває вагу, лише тоді стає засобом виховання, коли за ним знаходиться багатий внутрішній світ, високі моральні принципи, особистість педагога [5].

«Учитель має пробудити у школярів інтерес до навчання, сформувати всебічно розвинену, конкурентноспроможну, творчу, духовно багату особистість, яка глибоко розуміє культуру та мистецтво, поважає історичні пам'ятки й надбання народу, дотримується звичаїв, традицій українців, відчуває красу слова, гуманно ставиться до оточуючих тощо [6, с. 3]».

Висновки. Таким чином, серед низки професійних компетентностей однією з головних є культурологічна.

Культурологічна компетентність майбутнього вчителя-філолога проявляється через спроможність особистості бути духовно й естетично вихованою, всебічно розвинутою, володіти національними і культурними знаннями, надбаннями нації, вміти передавати свої знання учням, формувати в них мовну картину світу національно свідомого громадянина.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боровик М. Г. Системно-культурологические основы изучения гуманитарных предметов в школе (на примере литературы): дисс. ... к. пед. н. СПб., 1997. 191 с.
2. Галенко А. М. Культурологічна компетентність у структурі професійних компетентностей студентів філологічних спеціальностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ua.z-pdf.ru/7pedagogika/826428-1-a-galenko-donbaskiy-derzhavniy-pedagogichniy-universitet-kulturologichna-kompetentnist-strukturi-profesiynih-kompetentno.php>
3. Кравченко-Дзондза О. Культурологічна компетентність майбутнього вчителя в контексті культурологічної парадигми освіти. *Молодь і ринок*. №8 (163). 2018. С. 90-94.
4. Панкратова О. М. Культурологическая компетентность учителей и

ее формирование в системе взаимодействия ИПК ПРО и гимназии №65. [Электронный ресурс]. Режим доступа: [pier.ulstu.ru / seminar / archive / 29 report.dok](http://pier.ulstu.ru/seminar/archive/29report.dok).

5. Семенов О. Украинський фольклор : навч. посіб. Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. 254 с.

6. Юрійчук Н. Д. Застосування Інтернет-ресурсів у формуванні інформаційної та культурологічної компетентностей школярів. *Herald pedagogiki. Nauka I praktyka. Warszawa.* № 61. 2020. С. 8-11.

7. Юрійчук Н. Д. Етнокультурна компетентність майбутніх учителів-філологів у контексті сучасних вимог до освітнього процесу. *Herald pedagogiki. Nauka I praktyka. Warszawa.* № 63. 2021. С. 5-9.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗЙОМКИ ДЛЯ FASHION-ФОТО

Яворський Олександр Леонідович

к.т.н., доцент

Єрмакова Аліна Олександрівна

студент

Київський національний університет

технологій та дизайну

м.Київ, Україна

Анотація В даній статті проведене дослідження пов'язане з визначенням основних теоретичних аспектів створення і художньої подачі fashion-ілюстрації на основі аналізу основних технік і прийомів, які використовують дизайнери-ілюстратори. В результаті проведеного дослідження визначено що створення fashion-ілюстрацій є одним з провідних напрямків в fashion індустрії з рекламування виробів текстильної та легкої промисловості. Матеріали, техніки і технології є важливою частиною сучасної fashion-ілюстрації, що передбачає їхнє дослідження і систематизацію. Виділено чотири види технік за їхнім створенням: традиційні, нетрадиційні; комп'ютерні; змішані і два способи створення ілюстрацій з використанням фотографій: перший – «технічний» фотомонтаж, який передбачає об'єднання розрізнених фотографій в колаж з окремою промальовкою будь-яких деталей на планшеті; другий – створення мальованої ілюстрації з використанням фотографії як шаблону.

Ключові слова: fashion-ілюстрація, індустрія, вироби текстильної та легкої промисловості, техніка, «цифровий живопис», «електронна ілюстрація», «електронний гіперреалізм», «електронний колаж»

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день активно розвивається техніка, різні новітні технології і свіжі напрями у мистецтві.

Вагоме місце серед таких напрямів займає модна ілюстрація, яка все більше стає популярною.

Ілюстрації, які мають пряме відношення до моди, прийнято називати fashion-ілюстраціями. Як правило, вони використовуються для оформлення видань про моду, різних бутиків, реклами брендів тощо [14, с. 95]. Відзначимо, що даний вид ілюстрації не змагається з фотографією – він являє собою особливий спосіб представлення моди.

Саме fashion-ілюстрація є не тільки одним із джерел модних зразків (стилів, образів), але і способом їх поширення, так як грає комунікативну роль: служить додатковою візуальною сполучною ланкою між Будинками мод, художниками та глядачами.

Отже, fashion-ілюстрація на сьогодні – це найбільш універсальна презентація дизайнерських ідей. При цьому головною тенденцією створення сучасних образів є прагнення їх авторів до індивідуальності, пошуку унікальної художньої подачі, нових жанрів, що робить fashion-ілюстрацію частиною твору мистецтва.

Мета роботи. Дослідження пов'язані з визначенням основних теоретичних аспектів створення і художньої подачі fashion-ілюстрації на основі аналізу основних технік і прийомів, які використовують дизайнери-ілюстратори.

Методологія дослідження полягає в застосуванні методів порівняльного та системного аналізу, класифікації, типологізації. Великий історичний період розглянуто за допомогою системно-історичного і мистецтвознавчого методів дослідження, що засновані на фактографії.

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні та систематизації теоретичних положень про поняття fashion-ілюстрації, їх технік виконання і специфіки художньої подачі.

Аналіз досліджень і публікацій. Багатогранність і неоднозначність феномену fashion-ілюстрації привертає увагу багатьох вчених, що, в свою чергу, породжує різне тлумачення цього поняття. Так, А. Кірпер дає наступне,

досить таки узагальнене, визначення поняттю «fashion-ілюстрації»: це зображення, що пояснює або доповнює основний текст, вміщений на сторінках або інших елементах матеріальної конструкції видання, що використовується для передачі емоційної атмосфери художнього твору [8, с. 17].

Цінним і невичерпним внеском у висвітлення історії та теорії дизайну і моди є наукові праці Р. П. Андрєєвої [4], Н. А. Ковешнікової [9], А. Н. Лаврентьєвої [10], І. А. Розенсон [12]. Вельми показовою є робота Г. М. Гусейнова, що розглядає теоретичні основи композиції, етапи творчого процесу, методи і специфіку художнього проектування костюма як об'єкта дизайну [5].

Слід також відзначити роботи Н. Г. Рудіна, в яких викладено основні відомості про колір. Також автор розкриває і пояснює найважливіші явища та закономірності кольору стосовно запитів художників, колористів, ткачів і інших оформлювачів тканин і виробів текстильної та легкої промисловості [13].

Крім цього, дослідженням художньої подачі fashion-ілюстрацій в журналах мод займалися: Д. Хопкінс, К. Блекмен, Х. Деллель, Х. Еберле, Н. Б. Маньковська, Н. А. Архіпова. Ілюстрації моделей жіночого, чоловічого та дитячого одягу середини ХІХ століття зібрані в альбомі Н. Зубової [7].

Аналіз перерахованих вище публікацій свідчить також про те, що за межами наукової уваги залишилися питання щодо створення fashion-ілюстрацій за допомогою різних матеріалів і технік, в тому числі сучасної комп'ютерної обробки. Це пояснюється відсутністю достатньої, особливо наукової літератури, присвяченій fashion-ілюстрації. Крім того, матеріал, викладений у навчальній літературі, в основному носить загальний характер і розглядає питання проектування fashion-ілюстрації з вузької точки зору.

Тому, мета дослідження пов'язана з визначенням основних теоретичних аспектів створення і художньої подачі fashion-ілюстрації на основі аналізу основних технік і прийомів, які використовують дизайнери-ілюстратори. Завдання статті зводяться до наступного: визначення поняття fashion-ілюстрації; ретроспективного аналізу fashion-ілюстрацій; розкриття

теоретичних аспектів виконання сучасної fashion-ілюстрації.

Виклад основного матеріалу. Аналіз творчості сучасних авторів в області fashion-ілюстрації, таких як: Коль Філіпс, Рене Буше, Олена Лавдовська, Морган Девідсон, Вероніка Калачова, Олександра Арутюнова, Кеті Роджерс, Берто Мартінес, дозволив виділити 6 основних технік, які зараз використовуються: графічна техніка, живописна техніка, аплікаційна техніка, техніка колажу, цифрова техніка, змішання технік.

Вважаємо, що визначення матеріалів і технік при створенні fashion-ілюстрації дозволить полегшити інтерпретацію задуму дизайнера-ілюстратора. Крім того, допоможе з легкістю охарактеризувати задуманий образ, передати текстуру тканин. Також, це додасть fashion-ілюстрації наочність і зробить її більш зрозумілою.

Отже, всі технології зі створення fashion-ілюстрації пропонуємо розділити на 4 види:

- традиційні (олівець, фарби, фломастери, чорнило);
- нетрадиційні (вишивка, папір, емалі, пластилін);
- комп'ютерні (використання тільки комп'ютерних програм, так званий «цифровий живопис»);
- змішані (застосування різних традиційних способів, матеріалів та інструментів, більше одного комп'ютерного способу створення твору; мультиплікація і відео).

У *традиційній графічній техніці* використовуються різні матеріали: олівці, пастель, сангіна, туш, маркери і навіть акварель. Найбільш зручним для рисування одноколірних фігур з використанням штрихів, які підкреслюють контур, вважається графітовий олівець, який легко стирається при необхідності і залишає чітку акуратну лінію. Художня виразність і стабільність лінії при цьому залежать від двох факторів: тиску на папір під час рисування і ступеня твердості самого олівця [8, 116]. Як правило, олівці використовуються на перших стадіях роботи над проектом ілюстрації, при підгонці і окресленні контурів фігури. Рисунок зазвичай виконується виключно лінією [15, с. 9].

Крім графітового олівця в традиційній графічній техніці також використовуються *пастель* і *крейдяні олівці*.

Пастель (від лат. *pasta* – тісто) – група художніх матеріалів, що застосовуються в графіці і живописі. Найчастіше випускається у вигляді крейди або олівців без оправы, що мають форму брусків. Залежно від кількості клейкої речовини, що міститься в них, бруочки пастелі бувають м'якими і твердими [14, с. 38].

Як відомо, у fashion-ілюстрації для створення тонких ліній або тонування великих зон використовують *крейдяний олівець*. Він не залишає після себе ніяких слідів і його лінія легко розтушовується [6, с. 95].

Підкреслимо також, що кольорові олівці підходять для ескізів, де потрібно передати ефект об'єму або просто відзначити якість і колір предметів одягу. Кольорові олівці дозволяють дизайнеру-ілюстратору розписувати свій малюнок, опрацьовувати деталі fashion-ескізу з дуже високим ступенем точності.

Примітним є те, що багато ілюстраторів моди бажають мати великий набір кольорів, щоб не змішувати їх на папері, так як це призводить до спотворення остаточного вигляду проекту.

Крім того, більшість художників надають перевагу кольоровим олівцям, що розчиняються у воді. Їх склад схожий на склад стрижня звичайних кольорових олівців, але включає також клейку речовину, що розчиняється при контакті з водою. Це дає можливість розчиняти штрихи за допомогою проведеного зверху пензля і досягати в рисунку техніки акварелі.

Ще одна сучасна техніка рисунку, яка підходить для проектів, ілюстрацій і реклами – це техніка, що використовує *фломастери*. Поєднання фломастера з кольоровим олівцем дає чудовий результат. Такі зображення відрізняється акуратністю, точністю і чіткими контурами [6, с. 137].

Серед різних технік рисунку помітне місце належить fashion-ілюстрації, що створюється за допомогою туші. *Туш* – це чорна рідка субстанція з високою фарбувальною здатністю, що дозволяє робити чіткі і контрастні ескізи. Існує

також різнокольорова туш, але її використання допускається в роботах у виняткових випадках.

Техніка виконання тушшю досить різноманітна. Так, ретельне і точне опрацювання ескізу досягається при роботі з пером, навпаки, заливка тонкими тональними градаціями можлива за допомогою пензля [15, с. 11].

Слід зазначити, що fashion-ілюстрація тушшю робиться швидко і вимагає хорошої підготовки, особливо, якщо твір виконується спонтанними штрихами, які практично неможливо виправити. Крім модних ескізів, виконаних виключно лініями, можуть бути зроблені ескізи і начерки, виконані тільки за допомогою плям туші різної насиченості. У цьому випадку вважаємо за доцільне використання товстих пензлів середнього розміру [6, с. 65].

Акварель, мабуть, найулюбленіша техніка сучасних ілюстраторів. Її текстура дозволяє створювати різноманітні тональні переходи і мальовничі відтінки, робити красиві заливки, застосовувати безліч прийомів (по-сирому, по-сухому, лесировки, ефект парафіну тощо). Єдиний недолік акварелі – неможливість отримання глибоких темних тонів.

На відміну від акварелі, гуаш дозволяє працювати в декілька шарів. Крім цього, гуаш має певну перевагу для fashion-ілюстратора, тому що дозволяє вносити зміни до досягнення потрібного результату в оздобленні, кольорі або текстурі кожного предмета одягу. Вважаємо, що в якості засобу ретуші гуаш практично незамінна, особливо в ілюстраціях моди, де потрібен високий рівень оздоблення і деталізації, матеріалізації об'єкта. Однак по глибині темного тону гуаш поступається навіть акварелі, оскільки при висиханні вона сильно світлішає, що дуже ускладнює роботу [3, с. 157].

Акрилові фарби – це найбільш сучасний художній засіб. Вони можуть бути матовими або прозорими, що дає можливість отримати тонку проробку модного ескізу. Завдяки тому, що фарби швидко висихають, вони не змішуються при накладанні одного шару на інший.

Олійний живопис – це ще одна з живописних технік, що використовується при створенні fashion-ілюстрації. Треба сказати, що модні

ілюстратори не часто використовують олійні фарби в своїх ілюстраціях, оскільки процес їх створення достатньо довгий.

Для *нетрадиційних технік*, таких як вишивка, аплікація характерним є використання паперу, різної фурнітури, ниток, пряжі, шкіри та хутра. Також fashion-ілюстрації доповнюють блискітками, стразами, стрічками і навіть шматочками тканини.

Аплікація відрізняється від інших видів образотворчої техніки силуетністю, площинним узагальненим трактуванням образу, однорідністю кольорової плями, виразністю зображення, більш узагальненою формою.

У *колажній* техніці використовуються різні текстури, фактури, графіка, фото. Техніка колажу дозволяє брати форми, які вже існують, і об'єднувати їх для створення щось принципово нового [1, с. 68]. Прикладом може служити Polyvore – сервіс з безкоштовною реєстрацією для створення особистих колажів із одягу, взуття, аксесуарів, прикрас, косметики, предметів побуту та інтер'єру.

Найбільш поширеною і сучасною альтернативою традиційним видам технік зі створення fashion-ілюстрацій є «цифровий живопис». Це електронні зображення, створені за рахунок використання комп'ютерних імітацій традиційних інструментів художника (пензля, олівця, пастелі, фломастерів тощо). На ранг гідної імітації живопису або графіки претендують кілька програм: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Fractal Design, Painter, Corel Photo Paint Image Composter.

Варто врахувати, що найбільш яскраво виділяються роботи, що імітують олівець і акварель, вони ж найчисленніші. Тут можна виділити стиль «олівцевої замальовки» та «акварельної замальовки». Особливістю «олівцевої замальовки» є незавершеність рисунка. Такий ефект досягається за допомогою застосування комп'ютерних фільтрів, що імітують олівець. Навпаки, імітація роботи пензлем створює ефект «акварельної замальовки». Відрізнити такі fashion-ілюстрації від звичайної замальовки олівцем неможливо, оскільки тут присутнє «приховане» використання програми Photoshop.

Як відомо, особливе місце в роботі сучасних fashion-ілюстраторів займає

фотографія. Відзначимо, що експерименти ілюстраторів з фотографією практично безмежні: починаючи від простого «технічного» фотомонтажу, що передбачає об'єднання розрізаних фотографій в колаж з окремою проробкою будь-яких деталей на планшетах, і закінчуючи використанням образу з фотографії в якості шаблону для створення рисованої ілюстрації [2, с. 182].

На основі аналізу fashion-ілюстрації, створених за допомогою комп'ютерних програм, вважаємо за доцільне виділити три види «цифрового живопису»: fashion-ілюстрації, створені виключно на комп'ютері («електронна ілюстрація»); fashion-ілюстрації з використанням готової фотографії та пост-обробки в Photoshop («електронний гіперреалізм»); fashion-ілюстрації, створені за принципом змішаної техніки.

Отже, змішані техніки дозволяють об'єднувати абсолютно різні матеріали у єдине ціле.

Слід зазначити, що просте використання різних фільтрів Photoshop заради створення ефектної fashion-ілюстрації не задовольняє запити сучасних художників. Останнім часом стало очевидним, що ілюстраторів все більше цікавить можливість перетворення статичної ілюстрації у рухливу ілюстрацію. Багато з них намагаються застосовувати нові технології з метою створення

«мультиплікаційних ілюстрацій» і записують короткі відеоролики, в сюжет яких, так чи інакше, вписується ілюстрація. Інтерес ілюстраторів моди до можливості зробити своїх персонажів «живими» можна пояснити великим інтересом художників до відеоарту та відеоінсталяції, «що позначається на інтересі дизайнерів до з'єднання – речового, предметного і віртуального».

Висновки. Створення fashion-ілюстрацій є одним з провідних напрямків в fashion індустрії з рекламування виробів текстильної та легкої промисловості. Матеріали, техніки і технології є важливою частиною сучасної fashion-ілюстрації, що передбачає їх дослідження і систематизацію. Виділено чотири види технік по їх створенню: традиційні, нетрадиційні; комп'ютерні; змішані і два способи створення ілюстрацій з використанням фотографій: перший – «технічний» фотомонтаж, який передбачає об'єднання розрізаних фотографій

в колаж з окремою промальовкою будь-яких деталей на планшеті; другий – створення мальованої ілюстрації з використанням фотографії в якості шаблону. На основі аналізу fashion-ілюстрації, створених за допомогою комп'ютерних програм, виділено три види «цифрового живопису»:

«електронна ілюстрація»; «електронний гіперреалізм»; «електронний колаж».

Отже, створення fashion-ілюстрацій – це один із провідних напрямів у fashion індустрії з рекламування виробів текстильної та легкої промисловості. Матеріали, техніки і технології є важливою частиною сучасної fashion-ілюстрації, що передбачає їх дослідження і систематизацію. Вважаємо за доцільне виділити чотири види технік по їх створенню: традиційні, нетрадиційні; комп'ютерні; змішані. Крім всіх існуючих матеріалів і технік, відзначені також основні комп'ютерні програми, що дозволяють створювати або імітувати живопис і графіку: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Fractal Design, Painter, Corel Photo Paint Image Composter. Виділено два способи створення ілюстрацій з використанням фотографій: «технічний» фотомонтаж, який передбачає об'єднання розрізнених фотографій в колаж з окремою промальовкою будь-яких деталей на планшеті; другий – створення мальованої ілюстрації з використанням фотографії в якості шаблону.

На основі аналізу fashion-ілюстрації, створених за допомогою комп'ютерних програм, пропонуємо три види «цифрового живопису»: fashion-ілюстрації, створені виключно на комп'ютері – «електронна ілюстрація»; fashion-ілюстрації з використанням готової фотографії та пост-обробки в Photoshop – «електронний гіперреалізм»; fashion-ілюстрації, створені за принципом змішаної техніки – «електронний колаж».

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні історії виникнення fashion-ілюстрацій і висвітленні стилістики робіт найвідоміших художників у цій області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Blackman C. (2004). 100 Years of Fashion Illustration. London: Laurence

King Publishing [in English].

2. Hagen K. (2011). Fashion Illustration for Designers.: Prentice Hall [in English].

3. Hopkins J. (2010). Basic Fashion Design Fashion Draw. Singapore: AVA Book Production Pte. Ltd. [in English].

4. Андреева Р. П. Энциклопедия моды: справочное издание / Р. П. Андреева. – СПб.: Литера, 1997. – 416 с.

5. Гусейнов Г. М. Композиция костюма: учеб. пособ. Вузов / Г. М. Гусейнов, В. В. Ермилова, Д. Ю. Ермилова. – М.: Академия, 2011. – 432 с.

6. Деллель Х. Эскиз и рисунок. Том 2 / Х. Эберле, Х. Деллель. Изд-во: ЭДИПРЕСС-КОНЛИГА, М.: 2015. – 248 с.

7. Зубова Н. Журнал Высокой моды. Мода 1850 годов / Н. Зубова. Изд-во: Белый город, М.: 2012. – 188 с.

8. Кирпер А. Фэшн-иллюстрация: вдохновение и приемы / А. Кипер; пер. с англ. Е. Бакушев. М.: Попурри, 2015. – 144 с.

9. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория / Н. А. Ковешникова. – М.: Омега-Л, 2009. – 224 с.

10. Лаврентьев А. Н. История дизайна: учеб. пособ. / А. Н. Лаврентьев. – М.: Гардарики, 2008. – 320 с.

11. Маньковская Н. Б. Эстетика постмодернизма / Н. Б. Маньковская. – СПб, 2000. – 347 с.

12. Розенсон И. А. Основы теории дизайна / И. А. Розенсон. – СПб.: Питер, 2007. – 224 с.

13. Рудин Н. Г. Руководство по цветоведению / Н. Г. Рудин. – М.: Гизлегпром, 1996. – 70 с.

14. Чаговец Т. П. Словарь терминов по изобразительному искусству. Живопись. Графика. Скульптура / Т. П. Чаговец. М.: Планета музыки, Лань, 2013. – 208 с.

15. Эберле Х. Эскиз и рисунок. Том 1. / Т. Сало, Х. Эберле. М.: Эдипресс- конлига, 2012. – 152 с.